

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKİLÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE ANTİKOMÜNİST FAALİYETLER:
PROPAGANDA ARAÇLARI, TEŞEKKÜLLER VE PORTRELER
(1945-1971)

Doktora Tezi

Abdulazim ŞİMŞEK

Ankara 2018

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKİLÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE ANTİKOMÜNİST FAALİYETLER:
PROPAGANDA ARAÇLARI, TEŞEKKÜLLER VE PORTRELER
(1945-1971)

Doktora Tezi

Abdulazim ŞİMŞEK

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Temuçin Faik ERTAN

Ankara 2018

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE'DE ANTİKOMÜNİST FAALİYETLER: PROPAGANDA ARAÇLARI,
TEŞEKKÜLLER VE PORTRELER (1945-1971)**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Temuçin Faik Ertan

Tez Jürisi Üyeleri

Adı Soyadı

İmza

Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı (Başkan)

.....

Prof. Dr. Temuçin F. Ertan (Danışman)

.....

Mehmet Sehitdaroğlu

.....

Prof. Dr. Mesut CAPA

.....

Doç. Dr. Mehmet Hakkeri Akın

.....

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı'nın nihayete ermesinden sonra Amerika, Sovyetlerin Batı Avrupa'da ve Ortadoğu'da etkisini kırmak için hummalı çalışma içerisine girmişti. ABD, Sovyetlerin etkisinin önüne geçmek ve bazı devletleri Sovyetlerin muhtemel saldırılarından korumak için çeşitli yardımlarda bulunmuştu. Bundan eksik kalmayan Sovyetler ise kendi çeperinde yer alan Doğu Avrupa devletleriyle birlikte Kominform meydana getirmişti. Sovyetlerin hamlesine karşı ABD 1949 yılında Kuzey Atlantik Paktını kurarak cevap vermişti. Dünya, keskin çizgilerle Doğu ve Batı diye iki kutba ayrılmıştı. Türkiye bu durumda Sovyetlerin tehditlerini göz önünde bulundurarak Batı Kutbu'na yanaşmıştı. İkinci Dünya Savaş'ından sonra Türkiye'de başlayan liberalleşme ve demokratikleşme siyasetinin de etkisiyle solun görünür olmasıyla antikomünist politikalar şiddetlenmişti. Komünist düşünce, ezel ve ebed düşman Rus imgesiyle eş değer görülmüştü. Antikomünizm, çok partili hayata geçişten 1960'ların ikinci yarısına kadar anti-Bolşeviklik veya anti-Sovyetçilik olarak da değerlendirilmişti. Antikomünizm, İnönü'nün son Cumhurbaşkanlığı, DP ve ilk koalisyon hükümetleri döneminde devletin resmi politikası olarak da icra edilmişti. Türkiye, 1960'tan itibaren Kıbrıs Meselesi nedeniyle Batı ile yaşadığı krizin sonucunda anti-Sovyetçilik politikasından vazgeçmişti. Ancak, komünizme yönelik olarak alınan önlemler olduğu gibi durmuştu. Komünizmle mücadele edilirken milliyetçilik düşüncesi ön plana çıkmıştı. Ancak milliyetçi düşüncenin tek başına yeterli olmayacağı düşünüldüğü için tali unsur olarak İslamcılık da eklenmişti. Bu nedenle 1946 yılından itibaren kurulan dernekler ve çıkarılan yayınlarda iki düşüncenin iç içe geçişi görülmektedir. Milliyetçiler, tek parti döneminde dine pek ilgi duymazken Soğuk Savaş başlamasını müteakip dine yönelmelerinin altında yatan en büyük etmen komünizmle mücadele olmuştur. Komünizmle mücadelede aydınların, gazetecilerin ve siyasetçilerin rolü yadsınamaz. Bilhassa komünizmden dönen Aclan Sayılğan'ın 1960'lı yılların başından itibaren çeşitli mecralarda yazdıkları Türk antikomünizmine önemli bilgiler sağlamıştı.

Anahtar Kelime: ABD, Antikomünizm, Bolşeviklik, Komünizm, NATO, Soğuk Savaş, Sosyalizm, Sovyetler.

ABSTRACT

After the end of World War II, The United States had begun to make an effort to break down the Soviet influence in Western Europe and in the Middle East. The United States had helped to break down the influence of the Soviets and to protect some states from the possible attacks of the Soviets. The Soviets, which had not lack of that, had created the Cominform together with the Eastern European states. Against the Soviet move, the United States had responded by establishing the North Atlantic Pact in 1949. The world had been divided into two poles as East and West, with sharp lines. In that case Turkey, considering the threat of the Soviet Union, had taken place in the West Pole. Anticommunist politics had aggravated with the impact of liberalization and political democratization in Turkey which began after the World War II, and with the visibility of the Left. Communist thought and intervention in communism had to be legitimized. Communist thought had been regarded as equivalent to the Russian image, which was eternal and sworn enemy. Anticommunism had also been regarded as anti-Bolshevism or anti-Soviets from the transition to a multi-party system until the second half of the 1960s. Anticommunism was also the official policy of the state during the last Presidency of Inonu, DP and the first coalition governments' periods. Due to the Cyprus issue crisis between the West and Turkey since 1960, Turkey had abandoned its anti-Soviets policy. However, the measures taken towards Communism had stopped as they were. When struggling with communism, nationalism thought had come to the forefront. However, as nationalist thought alone had not been considered sufficient, Islamism was added as a secondary element. Therefore, in the associations and publications that had been established after 1946, it had been seen that the intertwined of the two thoughts. While the nationalists had not interested in religion in the single-party period, the main factor behind beginning of their interest on the religion following the Cold War had been the struggle against communism. The role of intellectuals, journalists and politicians in struggling with communism cannot be denied. Especially the articles written in the beginning of the 1960's by Aclan Sayilgan who returned from communism had provided significant information for Turkish anticommunism.

Keywords: Anticommunism, Bolshevism, Cold War, Communism, NATO, Socialism, Soviets, USA.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vii
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ	1
1.1. Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve	7
1.1.1. Antikomünizm	7
1.1.2. Sağcılık	11
1.1.3. Milliyetçilik	14

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE ANTİKOMÜNİST FAALİYETLER (1945-1971)

1.1. Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Türk Dış Politikası ve Türkiye’de Siyasal Değişim.....	17
1.2. Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinden 1950 Seçimlerine Kadar Türkiye’de Antikomünist Faaliyetler	22
1.2.1. Tan Baskını	22
1.2.2. Sistem Karşıtı Sol Partilerin Kısa Macerası	29
1.2.3. Mareşal Fevzi Çakmak’ın Komünistlikle İtham Edilmesi Meselesi	32
1.2.4. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Hocalarının Tasfiyesi.....	35
1.3. Demokrat Parti Dönemi Döneminde Antikomünizm (1950-1960).....	41
1.3.1. Demokrat Parti Döneminde Siyasal Gelişmeler ve Türk Dış Politikası.....	41
1.3.2. Demokrat Parti’nin İdeolojisi ve Komünizme Dair Düşüncesi	45
1.3.3. Nazım Hikmet’in ‘Hainliği’ ve Af Kampanyası.....	53
1.3.3.1. Çiçek Palas Hadisesi	55
1.3.3.2. Antikomünist Pencereden Nazım Hikmet Portresi	56
1.3.4. Komünizmin Yer Altı Örgütlenmesinin Açığa Çıkarılması: 1951 Tevkifatı.....	59

1.3.5. Aranan Fail Bulundu: 6/7 Eylül Olaylarının Müsebbibi Komünistler!	64
1.4. 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahaleden 12 Mart 1971 Askeri Muhtıraya Giden Süreçte Antikomünist Faaliyetler	70
1.4.1. 27 Mayıs'tan 12 Mart'a Kadar İç Siyaset ve Dış Politika	70
1.4.2. İç ve Dış Dengeler Bağlamında Değişen Antikomünizmin Değişen Mahiyeti	73
1.4.3. Meydanlara Taşınan Antikomünist Histeri.....	77
1.4.3.1. Solcu Basın'ı ve Komünizmi Tel'in Mitingleri	78
1.4.4. Şahlanmış Mitinglerinden Kanlı Pazara Giden Süreç	85
1.4.4.1. Komünizme Karşı Halkı Gafletten Uyarma ve Komünizmi Telin Mitingi.....	85
1.4.4.2. Solun Uyanış Mitinglerine Karşı Şahlanmış Mitingi	88
1.4.4.3. Türkiye Milliyetçi Kuruluşlar İstişare Toplantıları.....	92
1.4.4.4. İkinci Milli Şahlanmış Mitingi.....	94
1.4.4.5. Komünizmle Savaş Mitingi.....	96
1.4.4.6. Kanlı Pazar	98
1.4.5. 12 Mart'a Giden Süreçte Antikomünist Cephede Siyasi Vaziyet.....	102

İKİNCİ BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ YILLARINDA ANTİKOMÜNİZM BAĞLAMINDA ŞEKİLLENEN MİLLİYETÇİLİĞİN MUHTEVASI

2.1. Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinden 27 Mayıs Askeri Darbesine Kadar Türkçülük ve Antikomünizm (1946-1960)	108
2.2. Antikomünist-Türkçü Dergiler	123
2.2.1. Çok Partili Hayata Geçiş Döneminde Neşredilen Dergiler	125
2.2.1.1. Çığır ve Özleyiş.....	125
2.2.1.2. Türkeli	126
2.2.1.3. Kür-şad	127
2.2.1.4. Altın Işık	128
2.2.1.5. Serdengeçti	129
2.2.1.6. Çınaraltı.....	131

2.2.1.7. Bozok	134
2.2.2. Demokrat Parti Döneminde Neşredilen Dergiler.....	134
2.2.2.1. Tanrıdağ	134
2.2.2.2. Orkun	136
2.2.2.3. Komünizme Karşı Mücadele.....	140
2.2.2.4. Komünizmle Mücadele Birliği.....	143
2.2.2.5. Komünizme Hücum	145
2.2.2.6. Türk Dünyası Bir Bütündür	146
2.2.2.7. Türk Düşüncesi	146
2.3. 27 Mayıs-12 Mart Arası Türkçülük ve Antikomünizm.....	150
2.3.1. Milliyetçi-Antikomünist Dergiler	160
2.3.1.1. Türk Kültürü	160
2.3.1.2. Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını.....	165
2.3.1.3. Komünizmle Savaş.....	171
2.4. Türk Antikomünizmine Katkı: Soğuk Savaş Yıllarında Dış Türklerin Türkiye’de Dernekçilik ve Yayıncılık Faaliyetleri	173
2.5. Soğuk Savaş Yıllarında Milliyetçilik ile İslamcılığın Buluşma Noktası: Antikomünizm.....	183
2.6. Soğuk Savaş Yıllarında Türk Sağının Muhayyilesinde Komünizm	189
2.6.1. Türedi Korkularla Yapılan Komünizm Tanımı ve Komünizme Karşı Öne Sürülen Korunma Çareleri	189
2.6.2. Türk Milliyetçi Yazında Komünist Eşkâli.....	201
2.6.3. Soğuk Savaş Yıllarında Üretilen Komplo: ‘Komünistlerin İktidara Gelme Yöntemleri ve Uygulamaları’	205

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ YILLARINDA ANTİKOMÜNİST TEŞEKKÜLLER ve PORTELER

3.1. Komünizmle Mücadeleyi Kendine Misyon Edinen Dernekler: Milliyetçi-Antikomünist Derneklere Methal.....	214
3.1.1. Türk Milliyetçiler Derneği.....	220
3.1.1.1. Türk Milliyetçiler Derneğinin Faaliyetleri.....	223

3.1.1.2. Derneğin Kapanışı.....	225
3.1.2. Komünizmle Mücadele Dernekleri ve Faaliyetleri.....	227
3.1.2.1. Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği (1950)	228
3.1.2.2. Komünizmle Mücadele Derneği (İstanbul).....	229
3.1.2.3. Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği.....	231
3.1.3. Soğuk Savaş Yıllarında Milli Türk Talebe Birliğinin Antikomünist Faaliyetleri	239
3.1.3.1. Milli Türk Talebe Birliği'nin Antikomünist Faaliyetleri	241
3.2. Türkiye'de Antikomünizme “Adanmış Ruhlar”	246
3.2.1. Eski Bir Komünistin Sol Eleştirisi: Aclan Sayılğan	247
3.2.2. Cumhuriyet Dönemi İslamcı Düşüncenin Kurucusu: Necip Fazıl'ın Düşüncesinde Antikomünizm.....	261
3.2.3. Aksiyoner Bir Antikomünist: İlhan Darendelioğlu	273
3.2.4. Komünizme Karşı Milliyetçi-Muhafazakâr Bir Portre: Fethi Tevetoğlu	281
3.2.5. Nihal Atsız'ın Düşüncesinde Antikomünizm.....	289
SONUÇ.....	303
KAYNAKÇA	310
DİZİN	356

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AP	: Adalet Partisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz.	: Bakınız
CENTO	: Central Treaty Organization
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMP	: Cumhuriyetçi Millet Partisi
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DİSK	: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DÖB	: Devrimci Öğrenci Birliği
DP	: Demokrat Parti
Dr.	: Doktor
DTCF	: Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi
EMİNSU	: Emekli İnkılâp Subayları
FKF	: Fikir Kulüpleri Federasyonu
FO	: Foreign Office
Haz.	: Hazırlayan
HZ.	: Hazreti

s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Vd.	:Ve diğerleri
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
İTÜÖB	: İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği
İÜTB	: İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği
KFMK	: Komünizm Faşizmle Mücadele Komisyonu
KMD	: Komünizmle Mücadele Derneği
KMK	: Komünizmle Mücadele Komisyonu
MDD	: Milli Demokratik Devrim
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MP	: Millet Partisi
MTTB	: Milli Türk Talebe Birliği
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBKP	: Türkiye Birleşik Komünist Partisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBMMTD	: Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi
TBMMZC	:Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TGT	: Türk Gençlik Teşkilatı
THKO	: Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu

TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TKD	: Türk Kültür Derneği
TKMD	: Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği
TKO	: Türk Kültür Ocağı
TKP	: Türkiye Komünist Partisi
TMD	: Türk Milliyetçiler Derneği
TMGK	: Türkiye Milli Gençlik Konseyi
TMGT	: Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı
TMTF	: Türkiye Milli Talebe Federasyonu
TÖS	: Türkiye Öğretmenler Sendikası
TpCF	: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
TSEKP	: Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi
TSP	: Türkiye Sosyalist Partisi
TÜRKİŞ	: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TYD	: Türkçüler Yardımlaşma Dernei
VC	: Vatan Cephesi
YKM	: Yeniden Kuvayı Milliye
YTP	: Yeni Türkiye Partisi
ZKMD	: Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği
YAY.	: Yayın

ÖNSÖZ

Soğuk Savaş, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ABD liderliğindeki Batı kapitalist devletlerle Sovyetler Birliği arasındaki gerilim olarak isimlendirilebilir. Savaşın sonlarına doğru Sovyetlerin Türkiye'nin topraklarına ve boğazlarına göz dikmesi Türkiye'yi bir tercihe zorlamıştı. Bu düzlemde Türkiye Batı Balok'unda yer almıştı. Türkiye'nin çok partili hayata geçişinden itibaren Türkiye'de Amerikan etkisi giderek artmaya başlamıştı. Türkiye'nin bilhassa 1952 yılında NATO'ya üye olmasından sonra kurulan askeri üsler ve devlet kurumlarında danışmanlık adı altında Amerikalılara verilen görevlerle Türkiye'de Amerikancılığın etkisi hesaplanamaz boyutlara ulaşmıştı. İktidarlar, Amerika'nın askeri ve ekonomik desteğinin devamlılığını sağlamak için komünizm tehdidini afaki bir biçimde öne sürmüşlerdi. Bu çalışmada Soğuk Savaş yıllarında Amerika'nın etkisi ve Sovyetlerin korkusuyla güdülen antikomünist politikanın mahiyeti işlenecektir. Ancak bu çalışma dışında, son dönemlerde Amerikan etkisi ve antikomünizm konularına ilgi duyulmaya başlandı. Bu konuda tezler yapılmakta ve yapılmış olan tezler kitap olarak yayınlanmaktadır. Bu çalışmalar genellikle sosyoloji ve siyaset bilimi bölümlerinde yapılmıştır. İlave edilmelidir ki antikomünizm, Türkiye'deki çok velud bir konu olduğu için hala pekçok farklı noktada ele alınabilir.

Yapılan monografilerin tanıtımına gelince, bunların ilkin Derya Çağlar'a aittir. Çağlar'ın, 2006 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan *Kamuoyunun Oluşturulmasına Bir Örnek: 1945-1955 Yılları Arasında Gazetelerde Antikomünizm* başlıklı yüksek lisans tezi daha sonra, 2008 yılında *Hayali Komünizm Soğuk Savaş'ın Türkiye Söylemleri* serlevhası altında kitap olarak basılmıştır. Çağlar, çalışmasında 1945-1955 yılları arasında Türk basınında çıkan antikomünist haberleri ele almıştır. Örneğin Türk basının, “Nazım Hikmet”, “Stalin”, “Orak-Çekiç ve Rus Bayrağı” ve “Kızıl Renk” gibi motiflere yaklaşımını irdelenmiştir. Dönemin gazeteleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Diğer bir çalışma Cangül Örnek'e aittir. Örnek'in, 2010 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırladığı *1950'li Yıllarda ABD ile Buluşma: Antikomünizm, Modernleşmecilik* başlıklı doktora çalışması, 2015 yılında *Türkiye'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı Antikomünizm ve Amerikan Etkisi* şeklinde

yayınlandı. Örnek, yabancı arşiv ve kaynaklardan beslenerek hazırladığı çalışmada, 1950'liler Türkiye'sinin fikir hayatı, Soğuk Savaş ve Amerikan etkisi üzerinde durmuştur. Çalışmada, Soğuk Savaş yıllarında farklı fikir akımlarının, Kemalist ve İslamcı-muhafazakâr mahfillerin, ABD ile kurduğu ilişki irdelenmiştir.

Bir diğer çalışma Seval Gülen'e aittir. (*1950'lerde Siyasi Suç ve İhbar: Komünizm Propagandası Davaları 'Poitical Crime and Denunciation in the 1950s'* Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi). Yazar tezinde, 1950'lerin Türkiye'sinde vatandaşların ihbarına dayanan siyasi suçları ele almıştır. İstanbul Sultanahmet 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin dava dosyaları kullanılarak mezkûr çalışma değerli kılmiştir.

Son olarak başka önemli çalışma Ertuğrul Meşe'nindir. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü'sünde *Türk Siyasal Yaşamında Komünizmle Mücadele Dernekleri* serlevhası altında yapılmış olan yüksek lisans tezi, 2016 yılında *Komünizmle Mücadele Dernekleri Türk Sağında Antikomünizmin İnşası* ismiyle yayınlandı. Meşe, Türk sağının farklı bileşenlerinin Rus ve komünizm tahayyülünü irdelerek konuya giriş yapmıştır. Ardında da Türkiye'de farklı dönemlerde kurulan antikomünist dernekler hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir.

Biz bu çalışmayı, Türkçe ve İngilizce monografik kaynakların yanı sıra farklı kulvarda yer alan gazete ve dergileri ayrıntılı bir şekilde inceleyerek hazırladık. Dönemin gazete ve dergilerinde çıkan antikomünist malzeme süzgeçten geçirilerek bir sonuca varılmaya çalışıldı. Özellikle milliyetçi-muhafazakar yayımlar ön plana alındı. Dönemin aktörlerinin, düşüncesinin daha net anlaşılması için biyografi ve otobiyografilere yer verildi. Siyasi partilerin ve derneklerin resmi tebliğleri ve broşürleri incelendi. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri, Türkiye Radyoları ve Televizyon Üst Kurumu Arşivi ile Türk Tarih Kurumu'nda bulunan İngiliz Arşiv belgeleri kullanıldı. Milli Kütüphane ve Türk Tarih Kurumu basın arşivleri geniş ölçüde tarandı. Kütüphanelerde bulunmayan kimi materyaller, Ankara, İstanbul, İzmir ve başka yerlerde yer alan sahaflardan temin edildi. Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi ve Zabıt Cerideleri ile Resmi Gazete'den faydalanılarak Meclis'te yer alan siyasi partilerin komünizm ve antikomünizm meselesine dair düşünceleri saptanmaya çalışıldı.

Tezde olaylar anlatılırken mümkün mertebe dönemin tanıklarına, faillerin anılarına vermeye çalışıldı. Örneğin, Tan baskını anlatılırken Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel'in anılarına yer verildi. Keza DTCF tasfiyesi anlatılırken Niyazi Berkes'in otobiyografisine bakıldı. Bir başka örnek 1951-1952 tevkifatı incelenirken tevkifatın merkezinde yer alan Sevim Belli'nin, Mihri Belli'nin, Orhan Suda'nın ve Aclan Sayılğan'nın bu konuda söyledikleri dikkatle incelendi. Aynı yöntem başka kısımlarda da kullanıldı. Yine basın taranırken de aynı hassasiyet gösterildi. Örneğin Tan baskını gerçekleşmeden önceki sürecin siyasi havasını anlayabilmek için sisteme muarız *Tan* ile sistemle barışık *Tanin*, *Cumhuriyet* ve *Ulus* gibi gazetelere yer verildi. Keza 1960'lı yılların kaotik ortamı anlatılırken karşıt kutuplarda yer alan gazeteler incelendi. Soğuk Savaş döneminde yayıncılık, antikomünizm açısından bereketli yıllardı. Bu nedenle Türkçü dergilerin önemli kısmı taranarak işlendi. Diğer tarafta İslamcı bir kısım dergiler de eklendi.

Tezin hazırlık aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof.Dr. Temuçin Faik Ertan'a çok teşekkür ediyorum. Ayrıca Tez İzleme Komitesi üyeleri Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı ve Prof. Dr. Mesut Çapa'ya bana verdikleri akademik destek için ziyadesiyle müteşekkirim. Tezimi okuyarak bana eleştirel katkı sunan arkadaşlarım, Ahmet Oğuz Aslan'a ve Şerafettin Aksoy'a ve benimle görüşmeyi kabul ederek, değerli zamanlarını bana ayıran Doç. Dr. İlker Aytürk'a, Tanıl Bora'ya, Ramiz Ongun'a ve Hakkı Öznur'a minnettarım. Tezin yazım aşamasında manevi desteklerini yanımda hissettiğim arkadaşlarım Arş. Gör. Gökhan Topluk, Rıfat Karaduman ve Ahmet Yılmaz sağolsunlar. Ayrıca Başbakanlık Arşivleri Genel Müdürlüğü, Türk Tarih Kurumu, Milli Kütüphane ve Ankara Üniversitesi Kütüphane personelinin kaynak temininde bana gösterdikleri ilgi ve alakayı unutamam.

Son olarak, eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi hiçbir desteği esirgemeyen ve her zaman yanımda olan ağabeyim, Sayıştay Üyesi Abdullah Şimşek'in emeklerini unutumam. Bu vesileyle ona hürmetlerimi ve saygılarımı sunuyorum, varolsun.

GİRİŞ

Bu tez, Soğuk Savaş yıllarında Türkiye’de antikomünizmin ortaya çıkış ve gelişim sürecini anlamaya yönelik çabanın ürünüdür. En genel ifadeyle bu çalışma, Soğuk Savaş yıllarında antikomünizmin gelişimini sağlayan etmenleri ele almaktadır. Antikomünizm konusu işlenirken Türkiye’deki siyasi düşünce kalıpları, başta Türkçülük olmak üzere, İslamcılık ve Mustafa Kemal’in şahsında Kemalizm’e yer verilmeye çalışıldı. Bu düşünce kalıplarının antikomünizmde oynadıkları role değinildi. Çalışmada sağ siyaset ve milliyetçi kuruluşların komünizme karşı tepkiselliklerinin hem içerdeki hem de dışardaki kaynağına ulaşılmaya çalışıldı. Ayrıca milliyetçi çevrenin tarihsel kökenleri, İkinci Meşrutiyet, tek parti dönemi faaliyetleri sathi bir biçimde işlendi. Ayrıca sağın, bir mücadele biçimi olarak benimsediği “*antikomünizm*” üzerinden sol ile karşılaşması anlatıldı. Hem siyasette hem basında ve hem de 1960’ların sonlarına doğru doğru bu iki siyasal görüşün sokakta karşı karşıya gelişlerinin dış politika ve iç politika bağlamında sebepleri irdelendi.

Burada bir parantez açmak gerekir. Zira komünizm veya sosyalizm kavramları ortaya çıktıkları ilk günden itibaren antipati ile karşılanmıştır. Komünizme, Müslüman toplumun, çok sert bir şekilde tepki göstereceği anlamlar yüklenmişti. Osmanlı’da komünizme ve sosyalizme kazandırılan anlam, Soğuk Savaş yıllarında kadar belli bir kesim için hiçbir değişime uğramadan, elemine edilmeden gelmiştir. 1871 Fransız İhtilali üzerine bir dizi yazı kaleme alan İbrahim Ethem Paşa, komünizmi ile İslam’a göre sapkın olan Mazdeilik, Ahşilik, Karmatilik ve İsmaililik arasında merbutiyet kurmuştur. Ona göre komünizmle benzerlikleri olan mahut din ve mezhepleri İslam’a yönelik ifsad girişimi olarak değerlendirmiştir.¹ Bu ve başka nedenlerden ötürü Osmanlı’da sosyalist hareketler etkin olamamışlardır.

Kurtuluş mücadelesinin verildiği günlerde şartlı olarak komünizme ve komünist faaliyetlere müsaade edilmiş, ancak kısa süre sonra komünist eğilimli fırka

---

¹Nazlı Rana Güler, **Bir Osmanlı Aydını İbrahim Ethem Paşa**, Berikan Yayınları, Ankara, 2004, s.135.

ve teşekküller kapatılmıştı. 1924 yılının sonlarına doğru çıkan Şeyh Sait isyanı dolayısıyla çıkarılan Takriri Sükun Kanunu kapsamında komünist basın, *Aydınlık* ve *Orak Çekiç* gibi dergiler de kapatılmıştı. Keza Zekeriya ve Sabiha Sertel'in çıkarmış oldukları *Resimli Ay* ve diğer yayınlar mütemadiyen takibe uğramıştı. Tek parti iktidarında hemen hemen her sene, komünist tevkifat gerçekleştirilmiştir. Bunların içerisinde, 1927 ve 1938 yıllarında yapılan tevkifatlar en çok bilinenlerdir. Tevkifatlar dışında, tek parti döneminde komünizme karşı kanuni yollarla da tedbir alınmıştır. 1936 yılında Türk Ceza Kanunu'na komünist faaliyetleri yasaklayan 141. ve 142. maddeleri eklenmiştir. Türkiye Komünist Partisi 1930'lu yıllarda yer altına inmiş ve faaliyetlerini bu şekilde sürdürmüştü. Her ne kadar komünizmin örgütlenmesine müsaade edilmese de komünistler o süreçte yayıncılık faaliyetleriyle varlıklarını sürdürmüşlerdi. Haydar Rifat Yorulmaz'ın, Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun ve Sabiha Sertel'in komünizm ile ilgili çevirileri, Kerim Sadi'nin İnsanîyet Kütüphanesi'nde Marks ve Marksizm ile ilgili yayınlanan broşürleri ve son olarak Hikmet Kıvılcımlı'nın Marksizm Biblioteği'nden Karl Marks, Frederick Engels ve Türkiye'de işçi sınıfı ilgili kitaplar neşredilmesine müsaade edilse de sonraki yıllarda bu tür eserler yasak kitaplar kategorisine girmişti. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ise DTCF solcularının çıkardığı ve tartışmalara neden olan *Yurt ve Dünya* ile *Adımlar* dergisi ön plana çıkmıştı.

Türkiye'nin, 1936 yılında Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Boğazlarda hâkimiyetini pekiştirmesinin ardından İngiltere ve Fransa ile saldırmazlık anlaşmasını imzalaması ve İkinci Dünya Savaşı'nın ilk günlerinde Almanya ile ticari anlaşmalar yapmasından ötürü Sovyetlerin, Türkiye'ye yönelik dış politikası değişmeye başlamıştı. O yıllarda Türk milliyetçiliğinin temel endişesi, Sovyetlerin Türkiye'yi işgal ettikten sonra, komünizmin ülkede zemin bulacağına dayanmıştı. Keza bu endişe, devleti yönetenlerce de paylaşılmıştı. Bu nedenle komünizmle mücadele devletin resmi politikası haline gelmişti. Birçok gazeteci ve edebiyatçı belli bir dönemde herhangi bir çelişki ve endişe yaşamadan kalemini Marksizm'in ve komünizmin 'kötülüğüne' teslim etmişti. Buna karşın muhalif aydınların, gazetecilerin, edebiyatçıların ve üniversite hocalarının bir kısmı müseccel komünist olarak yansıtılmıştı.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra meydana gelen iki kutuplu dünyada Türkiye, Batı Bloku'nda yer almıştı. Sıcak savaşın bitiminden sonra, Türkiye'de liberal politikalar tedavüle sokulmuştu. Bunun sonucu olarak Türkiye, 1946 yılında çok partili hayata geçmiş ve milliyetçi-muhafazakâr tonda birçok dernek kurulmuştu. Bunun yanı sıra yayın faaliyetleri hızlanmıştı. Bütün bunların ortak amacı, varlığı hissedilen komünizme karşı mücadele etmek olmuştur. Soğuk Savaş'ın erken günlerinden itibaren Türk sağının farklı bileşenleri antikomünizm şemsiyesi altında bir araya gelmişti. Soğuk Savaş yıllarında Türkiye'de antikomünizmin ivmesinin artması Batılı kapitalist devletlerin, bilhassa da ABD'de antikomünizmin şiddetlenmesi ile orantılı olmuştur. Soğuk Savaş öncesinde antikomünizm, “ülkenin kendi iç dengeleri” ülkeyi Sovyetlerin rejim ihraç etme politikalarına karşı alınmış bir önlem iken, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise Soğuk Savaş'ın koşullarına şekillenmiş² ve Batı Bloku'nun etkisine açılmıştır. Soğuk Savaş yıllarında sağ siyaset ve muhafazakâr-milliyetçi düşünce en önemli “duyarlıklarından” birisi antikomünizm idi. Komünizmin Türk toplumu için “kötü” olduğu hükmüyle hareket etmişlerdi.³

İkinci Dünya Savaşı bitimini müteakip, dünya siyaseti bambaşka bir şekil almıştı. Avrupa'da doktriner rejimler ve diktatörlükler, faşizm ve Nazizm yıkılmış, bunların yerine daha demokratik rejimler kurulmuştu. İngiltere ve Fransa dekolonizasyon sürecine girmiş, savaştan büyük hasarla çıkan mahut iki ülkenin yerini ABD almıştı. Kısa bir süreliğine dünya rahatlanmış görünse de Stalin'in diktatöryel hırsları, Doğu Avrupa vesair yerlerde tahakküm kurma isteği, Batı'nın dikkatini celbetmişti.

Türkçülük akımı, tekrardan 'şaha' kalkmıştı. Bunda “orta katman aydınların” rolü çok fazla olmuştur. Burada izah edilmesi gereken mevzu, mahut aydınların kimler olduğu, Soğuk Savaş döneminde kendini komünizme karşı konumlandırarak söylem geliştiren Türk milliyetçiliğinin gelişmesindeki rollerinin neler olduğudur. Her şeyden evvel bu aydınların bir kısmı, Nihal Atsız, Reha Oğuz Türkkan, Remzi

---

²Mehmet Aygün, “Türkiye’de Antikomünizmin Kaynakları 2: Cumhuriyet Döneminde Siyasi Konjonktürün Düşünce Gündemini Belirlemesi Üzerine İlk Düşünceler”, **Sosyologca**, Sayı:2, Temmuz-Aralık 2011, s.99-100.

³ Mehmet Aygün, “Türkiye’de Antikomünizmin Kaynakları-1: Peyami Safa”, **Sosyologca**, Sayı: 1, Ocak-Haziran 2011, s.177.

Oğuz Arık ‘tek parti’ döneminde de mücadele ettikleri için Soğuk Savaş yıllarında komünizme karşı eylemde deneyimliydiler. Ancak 1945 sonrası milliyetçilerin komünizm karşıtlığı, devletin resmi söylemi haline gelince komünizm karşıtlığında büyük bir canlanma görülmüştü. Osman Yüksel Serdengeçti, Necip Fazıl Kısakürek, Nurettin Topçu, Arif Nihat Asya gibi milliyetçi/muhafazakarların büyük isimleri mücadeleye iştirak etmişti. Şüphesiz bu süreçte kurulan dernek ve mecmualar, antikomünizm ve Türk milliyetçiliğinin en önemleri girdileridir. Antikomünist basın, Soğuk Savaş’ın başından itibaren “*kalkın ey ehli vatan*” şiarıyla kitlenin komünizme karşı örgütlenmesi, nümayişlerin, mitinglerin kavgaların, savunmaların bayrağı haline gelmişti.

Öncelikle antikomünizmi besleyen, ona yeterince envater sağlayan ‘Dış Türkler’ konusu etrafında metinler ortaya koyan, Rusya/Sovyetlerden kaçan Türk milliyetçilerinin “*Pantürkizmi*” bu çalışmanın odaklandığı noktalardan birisi olmuştur. Bunlar Türkiye’yi “*son kale*” olarak görmüşlerdi. Bunların temel amacı Kırım, Türkistan ve daha doğru bir ifade ile Sovyetlerin tahakkümünde yaşayan Türklerin vaziyeti üzerine Türkçe ile birlikte İngilizce, Almanca vesair dillerde eserler neşrederek dünya kamuoyunun dikkatini çekmek olmuştur.

“*Orta katman aydınlar*” 1930’lu yılların Türkiye’inde İslam’a çok az vurgu yapmış, daha çok Türk ırkı üzerinde durmuştu. Dönemin iç siyasetinin bundaki payı yadsınamaz. Ancak, Soğuk Savaş yıllarında mahut aydınlar, küçük bir kısmı hariç, İslam ve Kemalizm’i Türkçülük ile bütünleştirmişlerdir. Bu şekilde Türkiye’nin düşünce coğrafyasının önemli kısmı ile temas kurarak, onları mücadeleye dahil etmek istemişlerdi. Bu “*üç tarz-ı siyaset*” arasında herhangi derin bir ayırım görmemiş, özellikle İslamcılık ile Kemalizm’in birbirlerinin ihtilafına aldırmaksızın milliyetçilik, bunları gündelik ihtiyaca binaen birlikte veyahut birbirinin yerine kullanmıştı.

Tezde dönemlendirme, Soğuk Savaş’ın başlangıcı, 1946 tarihi ile 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası esas alınarak yapıldı. Ancak bu yirmi beş yıllık süreç de kendi içerisinde üç kısma ayrıldı. Bu yapılırken, Türkiye’nin iç politikasında seçimler ile iktidar değişiklikleri ve Türk dış politikasındaki önemli dönemeçler göz önünde bulunduruldu. Tez, giriş ile birlikte üç bölümden meydana gelmiştir. Giriş kısmında,

araştırmanın amacı, tezde yer alan bölümlerin tanıtımı ve tezde sık kullanılan belli başlı kavramların tanımını yapılmıştır.

Birinci bölümde, ilkin Türkiye'nin Sovyet tehditlerini ön planda tutarak Batı Bloku'na entegre olmasının sonucu olarak iç siyasetteki değişimlere sathi olarak değinildi. Hemen ardından bu bölüm kendi içerisinde çok partili hayata geçiş süreci, DP dönemi ve 1960 ile 1971 arası şeklinde kısımlara ayrılarak antikomünist olaylar kronolojik olarak anlatıldı. Bu üç kısım, kendine mahsus özellikler çerçevesinde ele alındı. Örneğin, iç siyasette keskin dönüşümler yaşanmış; yeni partiler kurulmuş, iktidarlar değişmiş, Türkiye'nin gündemine oturacak Milli Türk Talebe Birliği ve Komünizmle Mücadele Dernekleri gibi teşekküller kurulmuştur. Burada asıl anlatılmak istenen ise Türkiye'nin göreceli özgürlük ortamından faydalanmak isteyen solun nasıl engellendiğine, antikomünist politikaların tedavüle sokularak solun nasıl demokratikleşme hamlesinin dışında tutulduğuna değinilmiştir. Olaylar ele alınırken, elbette Türkiye siyaseti tarihindeki yeri göz önünde bulunduruldu. Örneğin Tan Baskını Türk basın tarihi açısından kolay kolay unutulacak basit bir mevzu değildir. Keza DTCF tasfiyesi de Türk akademik tarihi açısından hicap duyulacak olaydır. Bu olaylar, Türk iç ve dış siyaseti bağlamında değerlendirilmiştir. Aynı şekilde dış politikada keskin değişimler yaşanmıştı. Örneğin Türkiye'nin, NATO'ya ve Bağdat Paketi'ne üye olması uluslararası antikomünist siyaset için önemli anlamlar taşımıştır. Bu olaylar karşısında Batı'nın ve Sovyetlerin tavrının ne olduğu yerli ve yabancı kaynak ve arşiv metinlerinden öğrenilmeye çalışıldı.

Kronolojik olaylar anlatılırken araştırma-inceleme eserlere yer verilmekle birlikte dönemin dergi ve gazetelerinin bakış açısı ve haberi verme şekline de dikkat edilmiştir.

Çok partili hayata geçiş süreci, Türkiye'de siyasetin farklı renklerinin ortaya çıkmaya başladığı dönem olması açısından önemlidir. Ancak DP, iktidara geçtikten sonra, siyaseti on yıl kadar domine ettiği için, Türk siyasetindeki çeşitliliği görmek için 1960 sonrasını beklemek gerekmiştir. 1961 Anayasa'sının getirdiği özgürlükler bağlamında hem sağda hem de solda yeni partilerin kurulmasıyla antikomünizm önceki dönemlere göre kısmen farklılaşmıştır. Çünkü Türkiye'nin çok partili hayata geçtiği günlerde ivmesi giderek yükselen antikomünist mahfiller komünizm,

Bolşeviklik ve Sovyetçilik aynı anlamda kullanırken bu bakış açısı, 1964 yılından itibaren Türkiye ile Sovyet ilişkileri normalleşmesinden sonra değişmişti.

İkinci bölümde; ideolojik aygıt olarak antikomünizme düşünsel motivasyon sağlayan Türkçülük düşüncesi ve onun kaynaklarına değinildi. Burada da bir dönemlendirme yapıldı ve buna göre de bir yorum geliştirildi. Çok partili hayata geçiş süreci, DP dönemi ve iki askeri darbe arasında süreç olarak üç farklı süreçte bu yayınlar işlendi. Soğuk Savaş döneminde Türkçülüğün aldığı şekle değinmeden sathi bir biçimde Milli Mücadele yılları ve tek parti dönemindeki Türkçü pratiklere değinildi. İkinci Dünya Savaşı öncesinde çıkan Türkçü mecmuların ömürleri kısa sürmüş ve o süreçte Türkçülüğün örgütlenmesine müsaade edilmemişti. Fakat İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanların Sovyetler Birliğine saldırmasının ardından Türkçü gruplar “*şahlanmışsa da*” bu sevinç kısa sürmüştü. Ancak bir süre sonra Türkçülük düştüğü yerden kalkmış ve faaliyetlerine devam etmiştir. Burada bilhassa tek partili yıllar ile Soğuk Savaş dönemi gibi iki farklı süreçte neşredilen yayınlar arasındaki tematik farka dikkat çekildi. Tek parti döneminde sönümlenen Pan-Türkizmin, Soğuk Savaş yıllarında özellikle de dış Türklerin desteğiyle nasıl işlenmeye başlandığına vurgu yapıldı. Dış Türklerin Türkiye’deki faaliyetleri alt başlıkta incelendi.

Üçüncü bölümde ise, Soğuk Savaş yıllarında komünizmle mücadele etmek amacıyla kurulan dernekler, Türk Milliyetçiler Derneği, MTTB ve TKMD anlatıldı. Bu derneklere geçmeden önce 1940’lı yılların ikinci yarısından itibaren kurulan, ancak etkisiz kalan derneklere de sathi bir şekilde değinildi. Yukarıda ismi geçen sağın önemli teşekkülleri anlatılırken, yayınlarına, faaliyetlerine ve burada yer alan isimlere dikkat çekildi. Bir de bu derneklerin siyasi iktidarlarla ilişkileri anlatıldı. Üçüncü bölümde derneklerin dışında antikomünist portrelere de yer verildi. Soğuk Savaş döneminde Türk sağında hayli aktif fail vardı, ancak bunlar içerisinde beş tane portre seçildi. Bunlar ele alınırken antikomünist faaliyetler içerisindeki fonksiyonlarına dikkat edildi. Örneğin Aclan Sayılğan, solun içerisinde gelen birisi olduğu için onun 1960’lı yıllarda yazdıkları önemliydi. Keza Türk sağı için önemli bir figür olan Necip Fazıl Kısakürek’in antikomünizmi merkeze alarak CHP, Batı ve komünizmle ilgili yazdıkları ve konferanslarda söyledikleri dikkate değerdir. Bir de Nihal Atsız, Türkçüler için önemli bir kaynaktır. Soğuk Savaş yıllarında “*siyasi*

ümmeçilerden” uzak durmuş ve kendince bir yol çizmişti. Bu yönüyle nadir kişiliklerden olduğu için burada eğilmeye değer bulduk. Çünkü antikomünizm ve milliyetçilik konuları üzerinden Nurettin Topçu ve Ali Fuat Başgil gibi isimlerle polemige girmişti. Bir siyasetçi olarak Fethi Tevetoğlu’nun hem ülke içinde hem de ülke dışında komünizmle mücadele eden bir kişilik olması dolayısıyla çalışmaya dahil edildi. Bir de Türk solu tarihine erken tarihte eğilen isimlerden olduğu için antikomünistler tarafından muteber ve saygın bir kişilikti. Yazdıkları dikkat çekmişti. Son olarak İlhan Darendelioğlu, ilk gençlik yıllarından itibaren antikomünist faaliyetler içerisinde yer almış, kah dergi çıkararak kah dernek kurarak ve de kah meydanlarda slogan atarak komünizmle mücadeleye kendisini adanmıştı. Ve bu mücadele, hayatına mal oldu.

1.1. Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

1.1.1. Antikomünizm

Kavramsal olarak antikomünizm, konunun uzmanları tarafından “*sosyalist ülkelere*” ve onların dayanışmasına karşı yürütülen ideolojik saldırı olarak tanımlanmıştır.⁴ Girginov ve Mshvenieradze’ye göre antikomünizm, Ekim Devrimi’nden sonra kendisini anti-Bolşevizm ve anti-Sovyetizmde bulmuştur.⁵ O. Reinhold ve F. Rijenko’ya göre ise antikomünizm, “*emperyalizmin sosyalizme, devrimci işçi sınıfı hareketine ve demokrasiden yana bütün güçlere karşı yönelttiği ideolojisi ve politikasıdır.*”⁶

O. Reinhold ve Rijenko, antikomünizmi çeşitli evrelere ayırmışlardır. Birinci evre, komünist hareketin doğuşundan 1917 Ekim Devrimi’ne kadar olan süreci kapsamıştır. O süreçte, işçi sınıfının önderlerini, ailenin, toplumun, uygarlığın ve ahlakın temellerini sarsmaya çalışan “*devlet düşmanları*”, “*vatan hainleri*”, “*evsiz barksız serseriler*”, “*caniler*” ve “*katiller*” olarak resmederek komünist hareketin

⁴ G. Girginov, V. Mshvenieradze, **Günümüzde Anti-Sovyetizm Antikomünizm**, Bilim Yayınları, Çev: K. Nural, İstanbul, 1978, 7-8.

⁵ G. Girginov, V. Mshvenieradze, **a.g.e.**, s.8.

⁶ O., Reinhold, F., Rijenko , **Politikasıyla ve İdeolojisiyle Günümüzde Antikomünizm**, Konuk Yayınları, İstanbul, 1969, s.5.

önünü kesmeye çalışmışlardır.⁷ Aşağıda zikredildiği gibi Türk antikomünizmi de aynı yöntemi kullanarak komünizmle mücadele etmiştir. Komünizmin bu tür değerleri yorumlayışı ile Türk sağındaki Rus imgesi bir araya getirilerek geniş propaganda diskuru inşa edilmişti.

İkinci evreyi ise Ekim Devrimi'nden sonra anti-Sovyetçilik, kapitalist devletlerin en güçlü propaganda ayağını teşkil etmiştir. Winston Churchill, "*Bolşevizm ve Sovyet devleti gayri meşru ilan edilmeli ve beşiğinde boğulmalıdır*", demişti. Keza Hitler de 1941 yılında Sovyetlere karşı saldırıya geçerken temel hedefinin, Sovyetler Birliği'ni ortadan kaldırmak olduğunu ilan etmişti.⁸ Nazilerin, anti-Sovyetçi politikası diğer ülkelerdeki milliyetçilere de sirayet etmiştir. Anti-Sovyetçi propaganda "*mantıktan çok duygulara ve bilinçaltına yönelmişti.*" Girginov ve Mshvenieradze'ye göre, bunun amacı Sovyetlere karşı "*hayvanca*" saldırılarda bulunmak, "*vahşi ihtiraslar uyandırmak*" ve "*kitle histerisi yaratmaktır.*"⁹ Türkiye'de II. Dünya Savaşı yıllarında Türkçülerde yavaş yavaş yeşermeye başlayan anti-Sovyetçiliğin temeli kısmen buraya dayanmıştır. Yine de Türk antikomünizminin kendisine has özellikleri mevcut olmuştur.

Nazi Almanya'sının Sovyetlere yenilmesiyle, Ekim Devrimi'nden itibaren inşa edilen anti-Sovyetçilik ve anti-Bolşevizm yeni bir evreye girmiştir. Bu iki kavram, Soğuk Savaş döneminde antikomünizmde birleşmiştir.¹⁰ Üçüncü evrede antikomünizmin en belirgin vasfı, "*emperyalizm ile tek bir ülkenin boyutlarını aşarak bir dünya sistemi haline gelmiş olan sosyalizm arasındaki savaşımın şiddetlenmesidir.*"¹¹ Soğuk Savaş yıllarında antikomünizm tekeli kapitalizmle birleşerek kapitalist devletlerin resmi politikası haline gelmişti.¹²

Girginov ve Mshvenieradze, anti-Sovyetizm ile antikomünizm kavramlarını birlikte veya birbirlerinin yerine kullanmışlardır. Onlar için anti-Sovyetçilik ile antikomünizm aynı anlama gelmiştir. Soğuk Savaş yıllarında kapitalist burjuvazi iki tür hedefi olmuştur. Birincisi sosyalist ülkelerdeki reviztonist ve muhalif kitleleri

⁷ O., Reinhold, F., Rijenko, a.g.e., s.7.

⁸ G. Girginov, V. Mshvenieradze, a.g.e., s.9-10.

⁹ G. Girginov, V. Mshvenieradze, a.g.e., s.11.

¹⁰ G. Girginov, V. Mshvenieradze, a.g.e., s.12-13.

¹¹ O., Reinhold, F., Rijenko, a.g.e., s.9.

¹² O., Reinhold, F., Rijenko, a.g.e., s.11.

iktidarlara karşı mobilize etmek. İkincisi ise kapitalizme açık ülkelerde sosyalist hareketleri baskılamak için her türlü hareketin uygun zemini oluşturmak ve sağ hareketleri desteklemektir.

*“Böylelikle burjuva ideologlarının gözünde bu temel sosyo-psikolojik ve siyasal silah işlevini başarıyla yerine getirecek, dünya sosyalist sisteminin önce ideolojik ve sonra siyasal birliğini parçalayarak, sonunda dünya komünist hareketinin dayanışmasını bozacaktır. Bunun için ulusal geleneklerin alevlendirilmesinden tutun da, Leninizm’i başka ülkelere uygulayamayacak, salt Rusya’ya özgü bir olgu olarak gösterme yolundaki eski çabalara dek her türlü yola başvurulmalıdır.”*¹³

Burjuvazi, komünizmle mücadele ederken faşizm, siyonizm, milliyetçilik ve ırkçılık gibi ideolojik yapılardan faydalanmışlardır. Soğuk Savaş yıllarında komünizme karşı milliyetçilik hareketleri desteklenmiştir.¹⁴

Soğuk Savaş yıllarında antikomünizm emperyalist ülkelerin ideolojik ve politik aracı haline gelmişti.¹⁵ Bu minvalde kapitalist ülkelerin bir kısmında “komünizm araştırma merkezleri” kurulmuştu.¹⁶ Amaç sosyalist sistemi kara propaganda ile kötölemek, “komünist partilerin politikalarını, amaçlarını ve Marksçılık-Lenincilik öğretisini” çarpıtmak olmuştur.¹⁷ Türkiye’de bu şekilde bir merkez kurulmadıysa da Türk milliyetçiliğine yaslanarak kurulan dernekler bu vasfı taşımışlardır. Ancak, aşağıda ayrıntılı bir şekilde değinileceği gibi, Meclis bünyesinde komünizmle mücadeleye matuf komisyonlar kurulmuştu. Fakat bu komisyonların pek etkili olduğu söylenemez. Türkiye’de komünizmle mücadele, kolluk kuvvetleri, yargı ve paramiliter özellikler taşıyan yapılarla yürütülmüştür. Türkiye’de komünizm, bilimsel bir şekilde tetkik etmekten ziyade mücadele konsepti benimsenmişti.

Girginov ve Mshvenieradze’nin belirttiğine göre, kapitalist burjuva, “ideolojisizleştirme” propagandası izlemişti. Bunun için “Marksist-Leninist ideolojiyi geçerliliğini yitirmiş bir kuram, ütopyacı bir teori, bir tür din ya da toplumsal bir efsane gibi göstermeye” çalışarak onu gözden düşürmeye ahdettiklerini ifade etmişlerdir. Keza, sosyalist idealler kötülenerek komünizmin olmadığı bir düzende

¹³ G. Girginov, V. Mshvenieradze, **a.g.e.**, s.42-43.

¹⁴ G. Girginov, V. Mshvenieradze, **a.g.e.**, s.59-60.

¹⁵ O., Reinhold, F., Rijkeno, **a.g.e.**, s.5.

¹⁶ G. Girginov, V. Mshvenieradze, **a.g.e.**, s.66-67.

¹⁷ O., Reinhold, F., Rijkeno, **a.g.e.**, s.5.

toplumun gelişmesi tasavvur edilmiştir.¹⁸ İkinci kısım Türkiye’de daha çok kullanılmıştır. Sosyalizmin veyahut komünizmin hep kötücül tarafları irdelenmiştir. Bu ideolojinin mutlak kötü olduğuna iman etmişlerdi. Bunun için de birçok neden bulmuşlardı.

Anti-Sovyetçilik ve antikomünizm kavramları farklı bir şekilde tartışmaya açmak gerekir. Türkiye’de antikomünistler kendi tezlerini Sovyetlerin pratikleri üzerinden anti-sol/komünist histerik duygular inşa etmişlerdir. Marksizm veyahut sosyalizm teorik yönden tartışma ve değerlendirme çok yüzeysel kalmış, herhangi güçlü bir karşıtlık geliştirilememiştir. Marksizmin/Sosyalizmin işçi, emekçi sınıfının problemlerine yönelik tespitleri ve Türkiye’deki solcuların kapitalizm, NATO ve ABD karşıtlığı cevapsız kalmıştı. Burada sorulması gereken temel soru, Türkiye’de antikomünizmin ortaya çıkışında Türk toplum yapısı, tarihi ve siyasetinin ne gibi etkisi olmuştur? Anti-Rus/Sovyet ya da antikomünizm mi? Soğuk Savaş yıllarında ‘antikomünizm’ kavramı İngilizce ‘anticommunism’den mülhem olarak kullanılmıştır. ‘Anti-Rus’ veya ‘Anti-Sovyet’ kavramları literatürde çok az zikredilmiştir. Antikomünizm, tarihsel olarak Türk-Çin, Türk-Rus/Sovyet, Stalin’in II. Dünya Savaşı sırasında Türkiye üzerindeki iddiaları ve 1960’lardan sonra sol faaliyetler üzerine inşa edilmiştir. Soğuk Savaş yıllarında milliyetçilik de bu yönde şekillenmiştir. Çin ve Rusya tarihine ilgi duyulmaya başlanmıştır. Dolayısıyla ‘antikomünizm’ kavramı yerine ‘anti-Sovyet’ de kullanılabilir. Türkiye’nin hem Rusya hem de Çin ile olan tarihsel bağları, siyasi ilişkileri nedeniyle de bu kavramı karşılayabilir. Örneğin Mısır’daki antikomünistlerin Sovyet karşıtlığı ile Türkiye’deki antikomünistlerin Sovyet karşıtlığı arasında siyasi, kültürel farklar vardır. Komünizm, Sovyetlerin ve Türkler üzerine uyguladığı baskı ve asimilasyon nedeniyle ‘Ruslaştırma’ olarak da anlaşılmıştır. Yurtlarını terk edip Türkiye’ye yerleşen Türkçülerin düşüncelerini şekillendiren hayat serüvenleri ve yazdıklarını okuyan Türk milliyetçilerinin düşünce dünyasında Rus karşıtlığının yoğun olmasında payları büyük olmuştur.

---

¹⁸ G. Girginov, V. Mshvenieradze, **a.g.e.**, s.68.

1.1.2. Sağcılık

“Sağ” ve “sol” asırlardır fikriyatın ve politik hayatın insicamını bozan ideoloji ve “hareket çelişkisini” belirtmek için kullanılmış ve aleni şekilde çatışan iki ideolojidir.¹⁹ Norberto Bobbio, sağ ve sol’un “dışlayıcı” olduklarını belirtir. Çünkü “hiçbir öğretiyi ya da hareket aynı zamanda hem sağ hem de sol olamayacağını” ifade etmiştir.²⁰ Bu kavramlar, Fransız İhtilali’nden sonra tedavüle girmiştir. Fransız Meclisi’nde Meclis Başkanı’nın oturuş şekline göre, monarşi karşıtı olanlar sol’da, monarşi taraftarları ise sağ’da oturmuşlardı. Bu oturuşa göre, sağ ve sol terimler siyasi literatürde kullanılmaya başlanmıştır.²¹ O tarihlerden itibaren, genel olarak sosyalist eğilimli düşünce cereyanlarına verilen isim ‘sol’, ve sosyalizmin her çeşidine karşı olan fikirlere ise ‘sağ’ denilmeye başlanmıştır.²² Bobbio’ya göre, “sağın olmadığı yer de sol, solun olmadığı yerde sağ olmaz”. Diğer bir deyişle, biri olduğu ölçüde diğeri var olur. Birbirinin karşısında olan bu kavramlardan sağ’ın, sol’a göre daha güçlü olduğunu ifade eden Bobbio, “biyoloji, dini ve etik dilin aksine- politik dilde güçlü olan, şartlara ve zamanlara göre değişmektedir” der.²³ Simon de Beauvoir, sağcı düşüncüyü burjuva ideolojisi olarak tanımlamış ve sağın temel motivasyonun komünizm karşıtlığı olduğunu ifade etmiştir.²⁴

Sağın, Batı’da yapılmış tanımına değindikten sonra, Türkiye’de aydınların sağ kavramının içini nasıl doldurdıklarını bakmak elzemdir.

1960’lı yıllarda Kuran-ı Kerim’e dayanılarak hazırlanan “Kur’anı Kerime Göre Sağcılık ve Solculuğun Manası ve Solcu Yazarlara Cevap” isimli bir kitapta solculuk, “dinimizce, su katılmamış kâfirlik” olarak tanımlanmıştır.²⁵ Kur’anı Kerim’de geçen “mümin” kelimesinin sağcılığa, “münkirin” ise solculuğa karşılık geldiğini ifade etmiştir. Yazara göre, bütün güzellikler ve hayrî hasenat payesi

¹⁹ Norberto Bobbio, **Sağ ve Sol Bir Politik Ayrımın Anlamı**, Dost Kitabevi, Ankara, 1999, s.47.

²⁰ Norberto Bobbio, **a.g.e.**, s.48.

²¹ Süleyman Sürmen, **Sağ ve Sol Kavgası**, Arı Matbaası, Ankara, 1969, s.3; A. Visali Günaydın, **Sosyalist ve Radikal Sol Doktrinler Komünizm Strateji ve Taktikleri**, Kadro Yayınları, Ankara, 1978, s.11.

²² Visali Günaydın, **a.g.e.**, s.11.

²³ Norberto Bobbio, **a.g.e.**, s.58-59.

²⁴ Simon de Beauvoir, **Günümüzde Sağcı Fikirler**, Dönem Yayınevi, Çev:Cemal Süreyya, İstanbul, 1966, s.5,9,10.

²⁵ Hasan Basri Erzurumi, **Kur’anı Kerime Göre Sağcılık ve Solculuğun Manası ve Solcu Yazarlara Cevap**, Garanti Matbaası, İstanbul, 1968, s.6.

sağcılığa düşerken, kendilerine cennet vaat edilirken diğer tarafta bütün kötülükler, günahlar solcular tarafından icra edilmiş ve kendilerini feci bir son beklemektedir.²⁶

Tanıl Bora, erken Cumhuriyet döneminde sağ ve sol bahsinin olmadığını belirtmiştir. Bunun nedeni, tek parti rejiminin, “*imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış kitle*” ülküsüyle her çeşit siyasi ihtilafı reddetmiş olmasıdır.²⁷ Rejim kendisini “*muasır*” “*medeniyetçi*”, “*ilerici*”, “*cumhuriyetçi*”, “*inkılapçı*”, “*laik*”, “*halkçı*” ve “*milliyetçi*” gibi sıfatlarla tanımlarken karşıtlarını ise “*gerici*”, “*yobaz*”, “*hilafet yanlısı*” gibi kavramlarla tasvir etmişti.²⁸

Türkiye’de sağcı düşüncenin iskeletini çizen Sosyolog Orhan Türkdoğan, 1940’lı yıllardaki Türkçülük akımını “*eski sağ*”, 1950’lerde “*iktisat modeline açık görüş*” ortaya koyanları liberal sağ ve 1960 sonrasında yavaş yavaş beliren siyasal İslamcılığı ise “*dinci sağ*” olmak üzere Türkiye’de sağ, üç ayrı kalıp içerisinde değerlendirmiştir.²⁹

Aslında çok partili hayata geçtikten sonra sağ ve sol kavramları aleni bir şekilde zikredilmeye başlanmıştır. Nitekim DP’nin kuruluşu sırasında Adnan Menderes, yeni kurdukları partinin politik konumunu “*Belki CHP’nin iki parmak solundayız*” diyerek belirtmiştir.³⁰ Bunun haricinde, Türkiye, 1965 seçimlerine doğru giderken İsmet İnönü CHP’nin ortanın solunda olduğunu kaydetmiştir. Tanıl Bora, Adalet Partisi’nin bu sloganı seçin meydanlarında “*Ortanın solu Moskova’nın yolu*” şeklinde kullanmaya başlamasıyla Türkiye’de sağ ve sol ayrımının yavaş yavaş belirginleştiğini ifade etmiştir. 1960’ların ortalarından itibaren sağ ve sol tasnifi siyasetin, gazete ile televizyonun ve de gündelik hayatın diline yerleşmiştir artık. Bunun nedeni Soğuk Savaş yıllarında Türkiye’de iki farklı kesim arasında artan kutuplaşmadır.³¹

²⁶ Hasan Basri Erzurumi, **a.g.e.**, s.9-10.

²⁷Tanıl Bora, “Türk Sağı: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi”, **Türk Sağı Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri**, Der: İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Öztan, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s.12.

²⁸Tanel Demirel, 1946-1980 Döneminde “Sağ ve “Sol”, **Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce: Dönemler ve Zihniyetler**, (Ed.) Ömer Laçiner, İstanbul, 2009, s.414-415.

²⁹ Orhan Türkdoğan, “Türkiye’de Aydın Muhalafeti: Yeni Sol ve Yeni Sağın Oluşumu”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı:16, Güz 1991, s.27.

³⁰ Tanıl Bora, “Türk Sağı: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi”. s.13.

³¹ Tanıl Bora, “Türk Sağı: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi”. s.13.

Ahmet Turan Alkan, sağ'ı, “*solun sağ tarafına düşen istikamet*” adı olarak ifade etmiştir. Alkan, sağ tanımının genellikle sol tarafından yapıldığını ve kendi karşıtı olarak addettiği için de sağ'ı, “*sol olmayan her şeyin adı ve iyi sol olmayan her şeyin adı*” olarak literatüre geçtiğine dikkat çekmiştir. Örneğin bu jargonda ‘sağ sapma’ “*namussuzluk*” ile aynı anlamda kullanıldığını belirtmiştir.³² Bu makalesinde Türk sağına ağır eleştirel yönelten Alkan, Türk sağının Soğuk Savaş yıllarında komplovari tezlerini, yılgınlığını, hamasetten öteye geçmeyen retorliğini ve tereddütlerini şu şekilde resmetmiştir:

“Hainler devletin her köşesine sızmış, ihanet şebekeleri ağlarını germiştir. Bir tarafta Masonlar Türk milletinin kanını emerek ticaret ve sanayi alanlarını işgal etmişler, diğer tarafta Yahudiler ele geçirdikleri boyalı magazin basınıyla ‘Sion liderlerinin protokollerinde’ yazıldığı gibi Türk gençliğinin ahlakını bozmaya azm-ü cezm-ü kasd eylemişlerdi. Hepsinden daha melunu kızıl komünistler, Türkiye’yi Rusya’ya peşkeş çekip, bayrağı indirmek için gizli hesap peşindeydiler. Rusya’dan durmadan para ve silah yardımı alıyorlardı. Türk sağ'ı, ihanete uğramışlardan bezginlik ve inkisarı içinde cayır cayır tutuşmuş yangını söndürmeye çalışırken, kendine acımayı da ihmal etmiyordu; şu cennet vatan ne hale gelmişti, zaten Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktu. Bütün yabancı güçler elele vermiş, aziz vatani batırmaya uğraşıyorlardı.”³³

Alkan’ın, sağ'ı bilen birisi olarak, sağ düşünceye getirmiş olduğu eleştiriler anlamlıdır ve bu eleştirileri paylaşmamak elde değil. Alkan’ın yukarıda sağa dair dile getirdiği iddialar, Soğuk Savaş dönemi boyunca ivmesi giderek artmıştı. Türkiye’nin dört biryanının “*muhasara altında olduğu*” kara propagandası, siyasilerin oy devşirmesinde ve demagogların kitleleri uyuşturmasında sıkça kullanılmıştı. Bunun, bugün hala devam ediyor olmasının altında yatan en önemli saiklerden birisi, gerçekte yüzleşmek istememelerinden başka bir şey değildir. Türk sağ'ı, siyaset arenasına indiği 1950’lerden itibaren genellikle kendini eleştiriden münezzeh görmüştür.

Beşir Ayvazoğlu sağ'ı, mantıken solun karşısında bulunan herkesi sağcı olarak değerlendirmek gerektiğini belirtmiştir. Türkiye’nin kendisine has şartları dolayısıyla sağ terimini Batı’da belirlenen şekliyle kabul etmenin yanılgılara sebep olacağını, çünkü, “*Solcu olmayan, fakat devrin şartlarına göre, sola da, sağa da yatabilen,*

³²Ahmet Turan Alkan, “Türkiye’de Sağ’ın Tarihine Buruk Bir Derkenar”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı:16, Güz 1991, s.5.

³³ Ahmet Turan Alkan, **a.g.m.**, s.7-8.

özellikle ihtilallerin ardından gelen ara rejimlerde ön plana çıkararak yönetim kademelerine yerleşen, ihbarcı, yiyici, asıl kütlenin değerlerine düşmanlığı mazilemiş tek parti artığı bir sınıf vardır ki, 'sağ' kategorisinin tamamen dışında" düşünmek gerektiğini vazedmiştir.³⁴ Taha Akyol'a göre, sağın tarihi, "icraatın içindenlerle" dolu olmuştur. Bunun içinde genellikle "başarılar", "yükselen grafikler" ve artan rakamların olduğunu ancak yaşanan sorunların söz konusu edilmediğini dermeyeran etmiştir.³⁵

1.1.3. Milliyetçilik

Ulrich Im Hof'un, "18 yüzyılda devletlerin henüz milliyetçi olmadığı" yorumunu yapmıştı. Batı'da Sanayi Devrimi'nin "uç vermeye" başladığı 18. yüzyılda henüz Kilise'nin ideali güçlüdür. Ancak milliyetçiliğin, bir yerlerde gizlendiğini, az sonra kabuğunu kırarak kuluçkadan çıkmaya hazırlandığını ifade ederek milliyetçiliğin ortaya çıkış sürecini şu şekilde izah etmiştir:

*"Milliyetçilik, ancak Fransız Devrimi'nin ardından siyasal gerçekliğe dönüşmüş ve milli bütünlüğe sahip bir halk düşüncesi ancak Romantik dönemde elle tutulu hale gelmişse de, bu sorun üzerine tartışmalar 18. yüzyılda başlamıştır ve aslında bir yönüyle aydınlanma düşüncesine tepki olarak bile değerlendirilebilir."*³⁶

Ernest Gellner, "milliyet" kavramını, insanların kendi aralarında konuştuğu dil, yemek yeme ve pişirme, ritüel ve doktriner gibi farklılıklar arasında sınırların ortadan kalktığı insanların "ırksal benzerliğe ve güçlü duygulara sahip olmanın adı" olarak tanımlamıştır.³⁷ Gellner, benzeşen kültürlerin ortaya koyduğu "etnik grup", veya etnisitenin, "kendi varlığından emin olmanın ötesinde kendine ayrıca politik bir sınır da istediği zaman, politikleşir ve milliyetçiliği meydana getirdiğini" ifade etmiştir.³⁸ Hobsbawm ise milliyetçilik terimini Gellner'in tanımından hareketle

³⁴ Beşir Ayvazoğlu, "Türkiye'de Sağcı Olmak", **Türkiye Günlüğü**, Sayı:16, Güz 1991, s.32.

³⁵Taha Akyol, "Seçim Göstergeleri Açısından Türkiye'de Sağın Sorunları I", **Türkiye Günlüğü**, Sayı:16, Güz 1991, s.13.

³⁶Ulrich Im Hof, **Avrupa'da Aydınlanma**, Çev: Şebnem Sunar, Afa Yayıncılık, İstanbul, 1995 s.98,269.; Akt. Durmuş Hocaoğlu, "Cumhuriyet Dönemi Türk Milliyetçiliği ve Batı Milliyetçilik Gelişmeleri", **Türk Ocakları Yüzyıllığı**, Yay. Haz: Yücel Hacıoğlu, Türk Yurdu Yayınları (Ardeş Yayıncılık), Ankara, 2000, s.62.

³⁷ Ernest Gellner, **Milliyetçiliğe Bakmak**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s.59.

³⁸ Ernest Gellner, **Milliyetçiliğe Bakmak**, s.59.

“*esasen politik birim ile milli birimin uyumlu olması gerektiğini savunan ilke*” olarak tanımlamıştır.³⁹ Hobsbawm “*millet*” kavramının “*özgül*” ve tarihsel anlamda yakın döneme ait olduğunu ve bunun ancak “*belirli modern teritoryal devletle ve ulus devletle*” ilişkilendirildiğinde ‘toplumsal birim’ olarak ifade edilebileceğini belirtmiştir.⁴⁰

19. yüzyıla ait milliyetçilik, Birinci Dünya Savaşı’nın sonunda zafer kazanmış, farklı etnik unsurların bir arada yaşadığı imparatorluklar yıkılmış, bunların yerine ulus devletler kurulmuştur.⁴¹ Ancak Hobsbawm, yeni kurulan devletlerin “*yerlerini aldıkları eski ‘milletler hapisaneleri’ kadar çok milletli yapıda*” olduğunu ifade etmiş ve buna da Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya ve Romanya’yı örnek göstermiştir.⁴² Birinci Dünya Savaşı sonrasında milliyetçiliğin mahiyetini Hobsbawm şu şekilde resmetmiştir:

“Bu çağdaki milli kimlik, kendini modern, şehirleşmiş ve yüksek teknoloji topluluklarla ifade etmek için yeni araçlara başvuruyordu... Modern kitlesel medyanın (basın, sinema, tiyatro) yükselişiydi. Popüler ideolojiler bu araçlarla hem standartlaşabilir, homojenleşebilir ve dönüşebilirler, hem de açıkça özel çıkar sahipleri ve devletler tarafından maksatlı propaganda amacına yönelik olarak kullanılabilir...Maksatlı propaganda kitlesel medyanın, milli sembolleri her bireyin yaşamının bir parçasına dönüştürme ve böylece, çoğu yurttaşın yaşamının olağan bir boyutunu oluşturan özel ve yerel alanlar ile kamusal ve milli alanlar arasındaki ayrımları yıkmaya becerisine kıyasla, neredeyse daha az etkiliydi.”⁴³

İki savaş arasındaki milliyetçiliğin baskın yönü “*yerleşik*” ulus devletlerin ve onların “*irredentalarının*” milliyetçiliği olmasıydı. Birinci Dünya Savaşı’ndan çıkan devletlerdeki milliyetçilik akımı, 1920’lerden itibaren güçlenmeye başlamıştı. Faşist ve sağcı hareketler bundan epey faydalanmışlardı. Bunlar, “*kızıl tehdide*” karşı seferber olmuşlardı. Buradaki milliyetçiliğin çekim merkezi, “*başarısızlığın ve zayıflığın sorumluluğu dışarıdaki düşmanlar ile içerideki hainlerin omzuna yıkılabildiği sürece*” toplumun tamamı arasında etkili olmuştu.⁴⁴

Osmanlı’nın son yılları ve Cumhuriyetin ilk yıllarında bir aydın hareketi olan milliyetçilik, kendini inşa etme evresindeydi. Özü bulma arayışındaydı. Batı’da

³⁹ Eric J. Hobsbawm, **1780’den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik “Program, Mit, Gerçeklik”**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul,1992, s.25.

⁴⁰ Eric J. Hobsbawm, **a.g.e.**, s.24.

⁴¹ Eric J. Hobsbawm, **a.g.e.**, s.158.

⁴² Eric J. Hobsbawm, **a.g.e.**, s.160.

⁴³ Eric J. Hobsbawm, **a.g.e.**, s.170.

⁴⁴ Eric J. Hobsbawm, **a.g.e.**, s.171-172.

Türkoloji üzerine yapılan çalışmalarda dayanak aranmış, o zamana kadar ihmal edilen veyahut geç fark edilen Türklük, öncelikle II. Meşrutiyet ortamında diğer düşüncelerle çatışarak, onların çağın sorunlarına cevap vermediğini ileri sürerek, tekâmül etmişti. Soğuk Savaş döneminde yayıncılık faaliyetleri ve dernekler ile kitleleşmişti. Taşradan üniversite eğitimi için büyük kentlere gelen gençlik, yayımlanan broşürlerle, düzenlenen konferanslarla ve kahve sohbetleriyle ‘komünizm’e karşı uyarılmıştı. Bunu Türk milliyetçiliği üzerinden aşlamışlardı. Toplumun saygı beslediği, hürmet gösterdiği isimlerle Nurettin Topçu, Necip Fazıl, Peyami Safa gibi Türk milliyetçiliği tabana yaymışlardır. Bu isimler, geçmişin acıklı hikayelerini yeni kuşaklara aktarmada aracı rolünü üstlenmişlerdir. Aynı zamanda Ziya Gökalp’in Yusuf Akçura’nın veya Mehmed Akif’in fikriyatı anlatılmıştı. Milliyetçilik 1940’lı yıllarda daha çok Türk ırkı üzerinden anlatılırken Soğuk Savaş yıllarında İslam’a vurgu yapılmış, sentez çabalarına girişmişlerdi. Amaçları milliyetçiliği kitleleştıirmek idi. Türkiye’de Soğuk Savaş yıllarında milliyetçilik antikomünizme odaklanmıştı. O süreçte milliyetçilik yanına Kemalizm ve İslamcılığı da alarak Türkiye’de komünist faaliyetlere karşı cephesini güçlendirme telaşı içerisine girmişti. Türk milliyetçiliğinin ivedi ve mengeye sıkışmış hali, değişen dünyayı kavramaktan giderek uzaklaşmıştı. Sosyal, siyasal, sanatsal ve kültürel konular bir kenara itmişlerdi. Dar alanda ideolojik meseleleri ve vatanın bakiyesini tartışmak daha kolay gelmişti. Bu nedenle Soğuk Savaş yıllarındaki Türk milliyetçiliğinin derinliksiz halinin farklı disiplinlerle nesnel bir eleştiriye tabi tutulması gerekmektedir.

Mustafa Çalık, çok partili hayata geçişten itibaren ve özellikle 1960’lı ve 1970’li yıllarda Türkiye’de milliyetçiliğın, “*fikri saplantılar ve entelektüel yetersizlikler*” ile birlikte “*köylülük*” ve “*tarım toplumu değerleriyle*” mezcolunarak gerilediği ve 1960’lı ve 1970’li yıllarda milliyetçiliğın kendini dışarıya kapatarak köylüleştigi eleştirisini yöneltmiştir.⁴⁵ Çalık, bunun sebeplerini tartışarak bu iddiayı ortaya atmıştır. Ancak, bu tartışma tezin sınırlarını aştığı için burada değinilmeyecektir.

---

⁴⁵Mustafa Çalık, “Türk Milliyetçiliği Üzerine Bazı Tartışma Notları”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı:16, Güz 1991, s.82,87.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ANTİKOMÜNİST FAALİYETLER (1945-1971)

1.1. Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Türk Dış Politikası ve Türkiye'de Siyasal Değişim

Türkiye'de Soğuk Savaş yıllarında antikomünizm, iki veya daha fazla patika üzerinden anlatılabilir. Birincisi, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında Türkiye üzerinde bir hayli etkili olduğu için Türk-ABD ilişkileri bağlamında ele alınabilir. İkincisi ise, bir dönem Türk milliyetçiliğinin aurasında 'komünizm' ile 'Bolşevizm' hemen hemen aynı anlama geldiğinden, Türk-Sovyet ilişkileri bağlamında değerlendirilebilir. Biz burada ikincisi ile giriş yapacağız. Türk-Rus ilişkileri, Ekim 1917 Devrimine kadar Çarlık Rusya'sının yayılmacı ve saldırgan siyaseti çerçevesinde gelişmişti. Ancak Ekim devriminden sonra Türk-Rus ilişkilerinde bir yumuşama görülmüştür. Örneğin, 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'yle Çarlık Rusya'sının eline geçen Kars, Ardahan ve Batum (Elvie-i Selase) Ekim Devriminden sonra, 3 Mart 1918 tarihinde imzalanan Brest Litovsk Anlaşması ile Türkiye'ye tevdi edilmişti. Bunun dışında 16 Mart 1921'de Ankara Hükümeti ile Sovyetler arasında Moskova Anlaşması imzalanmıştı. Bu, Ankara için önemli bir başarı olmuştu. Bundan sonra, Türk-Sovyet ilişkileri, siyasi ve ekonomik menfaatler ön planda tutularak, bozulması güç bir yapıya kavuşmuştu. Öyle ki yeni Cumhuriyet, restorasyon sürecinde, ekonomik yatırımlarda ve kurumsallaşmada Batılı ülkeler dışında, Sovyetleri de model almıştı. Ancak, dünya siyasetinin gidişatı, 1920'li yılların başından itibaren normalleşen ikili ilişkilerin uzun soluklu olmasına müsaade etmemişti. Örneğin, 1936 Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Türkiye'nin, Boğazlar üzerinde hâkimiyetini perçinlemesinden Sovyetler rahatsızlık duymuştu. Bunun dışında, İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde Türkiye'nin, İngiltere ve Fransa ile saldırmazlık anlaşması yapması ve bir de savaş sırasında Almanlarla ticari anlaşma yapmasından dolayı Türk-Sovyet ilişkileri onarılamaz bir hale gelmişti. Tüm bunları göz önünde

bulunduran Sovyetler, Türkiye ile 1925'ten beri devam eden ve her on yılda bir yenilenen dostluk ve barış anlaşmasını, 1945'te yenilemeyeceğini açıklamıştı.⁴⁶

Sovyetler, Türkiye ile anlaşmayı yenilemeyeceğini deklare etmenin yanı sıra Türkiye'den toprak ve Boğazların statüsünde değişiklik talebinde bulunmuştu. Türkiye, bu taleplere tepki göstermişti. ABD de bundan rahatsızlık duymuştu. Haliyle ABD'nin, 1945'in sonlarında Sovyetlerle anlaşabileceği ümidi akim kalmıştı. Bunun üzerine Truman, "*Rusya'nın Türkiye'yi istila etmek ve Akdeniz'e açılan Karadeniz Boğazlarını ele geçirmek gibi bir niyet taşıdığına hiçbir şüphe yok,*"⁴⁷ diye açıklamada bulunmuştu.

Diğer tarafta 1945'ten itibaren ABD'nin, Sovyetlere yönelik bakışının değişmesinde, ABD'nin Moskova Maslahatgüzarı George Kennan'ın rolü yadsınamaz. Kennan, 27 Eylül 1945 tarihinde Dışişleri Bakanlığına sunduğu raporda, Türkiye'nin, Sovyetlerin denetimine bırakılmaması gerektiğini ifade etmişti.⁴⁸ Bunun dışında bir gelişme, ABD'nin Ankara Büyükelçisi Edwin Wilson'un yaptığı uyarı olmuştur: "*Aslında Sovyetlerin...Türkiye'ye yönelik gerçek amaçları Türkiye'nin rejiminde değişikliğe yol açmak... Bu da Türkiye'de ve muhtemelen nihayetinde Ortadoğu'daki liberal Batı nüfuzunun sonu...demek olacaktır.*"⁴⁹ Son olarak Stalin'in, Doğu Avrupa'da izlemeye koyulduğu politikanın⁵⁰ payı büyük olmuştur. Savaş zamanında Moskova'da bulunan Harry Hopkin, Stalin'le bir dizi görüşme gerçekleştirmişti. Henry Kissinger, bu görüşmelerin, Doğu Avrupa ile ilgili anlaşmazlıkları derinleştirdiğini ve bundan ötürü Soğuk Savaş'ın başlamasını hızlandırmanın ihtimal dahilinde olduğunu belirtmiştir.⁵¹ Sovyetlerin tehdit unsurunun artması üzerine, Yunanistan, Türkiye ve İran hükümetlerinin, Washington'a "*neredeyse her gün*" gönderdikleri raporlarda, ABD'yi, Sovyetlere karşı "*sert tutumda*" bulunmaya çağırmışlardı.⁵²

---

⁴⁶Andre Fontaine, **History of the Cold War From the October Revolution to the Korean War 1917-1950**, Vintage, New York, 1970, s.288.

⁴⁷Ayşegül Sever, **Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye Batı ve Ortadoğu 1954-1958**, Boyut Yayınları, İstanbul, 1997, s.37.

⁴⁸George F. Kennan, **Memoirs 1925-1959**, An Atlantic Monthly Press Book, Boston, 1967, s.556.

⁴⁹Ayşegül Sever, **a.g.e.**, s.38.

⁵⁰Erik Jean Zürcher, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, s.304.

⁵¹Henry Kissinger, **Diplomacy**, Touchstone, New York, 1994, s.431.

⁵²Ayşegül Sever, **a.g.e.**, s.40

Aslında İkinci Dünya Savaşı sırasında, Sovyet komünizmi ile ABD *tekelci kapitalizmi*, Alman faşizmine karşı birlikte mücadele vermişlerdi. Ancak savaşın sonra, iç ve dış politik yönlendirmelerle, ABD'nin, Sovyetlere ilişkin politikası değişmeye yüz tutmuştu. Yukarıdaki uyarıların etkisi ve Amerikan yöneticilerinin sürekli olarak kendilerini Sovyet tehdidi altında olduklarını deklare etmelerinin neticesinde Truman, güvenlik politikasına yönelmişti. Gelinek noktada ABD ile Sovyetler arasında uluslararası platformda 'soğuk' savaş başlamıştı. İlk adım, 1947'de Truman Doktrini'nin ilan edilmesi olmuştur. Bunun temelinde, Sovyetleri *çevrelemek* istihdafı güdülmüştü.⁵³ ABD'nin tedavüle soktuğu yeni politikanın gereği olarak doktrin, Türkiye ve Yunanistan'a kadar genişletilmişti. Doktrin nenden buraya kadar genişletildiğiyle ilgili 'mantıklı' bir açıklamada bulunan Truman, Yunanistan ve Türkiye ciddi tehdit edildi,⁵⁴ bu durum bizim, "*yardımlı Yunanistan ve Türkiye'ye kadar genişletmemizi gerekli kılmıştır*"⁵⁵ ifadelerine yer vermişti. Aslında Truman Doktrin nenden iki ülkeye uzanmasındaki önemli etkenlerden birisi, Boğazların, Sovyetlerin eline geçmesine mani olma ktı.⁵⁶

ABD'nin burada amacına ulaştığından şüphe yok. Yeni bir sistem inşasına giren ABD, kendi etrafında kümelenecek, ideolojik ve iktisadi olarak kendisine bağımlı hale gelecek 'uydu devletler' için mucip olan propaganda malzemesi, Sovyetlerin yayılcı politikası ve komünizmin kendisi olmuştur. Türkiye ve Yunanistan bu ülkelerin başında gelmiştir. ABD, Sovyetleri sınırları içerisine hapsetmeyi istihdaf ederek Asya'da ve Ortadoğu'da İngilizlerin yerini almak istemişti.

İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında ekonomik sıkıntılarla cebelleşen Türkiye'nin, dış tehditlere karşı kendini savunacak gücü sınırlı idi. Nihayetinde İngiltere ve ABD'nin bu durumun farkına varması için gösterdiği çaba sonuç vermiş,

---

⁵³ Oral Sander, **Türk-Amerikan İlişkileri 1947-1964**, Ankara, 1979, s.6.

⁵⁴ Thomas G. Peterson, J. Garry Clifford, Kenneth J. Hagan, **American Foreign Policy**, D.C. Heath and Company, Lexington, 1988, s.449.

⁵⁵ Sander'e göre, Savaş'tan sonra Türkiye üzerinde Sovyet tehdidi olmasaydı dahi Truman Doktrini ilan edilecekti. Türkiye, Yunanistan'a göre ikinci derecede önem arz etmiştir. Yunanistan'ın durumu Türkiye'den daha vahim olmuştur. Şöyle ki, eğer Yunanistan'da komünist hareket başarıya ulaşıyaydı, bundan hem İtalya hem de Türkiye etkilenecekti. İtalya, Yunanistan ve Yugoslavya gibi iki komünist devletin arasında kalma tehdidi ile karşı karşıya kalacaktı. Böylelikle, komünizme Batı Avrupa'nın kapısı açılmış olacaktı. Sander, **Türk-Amerikan İlişkileri 1947-1964**, s.14-15.

⁵⁶D.F. Fleeming, **The Cold War And Its Origins 1917-1960**, Doubleday&Company, New York, 1962, s.473.

neticede ABD, Türkiye'yi *yardım edilmesi gereken* ülkeler programına dahil etmişti. Aslında ABD'nin Türkiye'ye yardım etmekteki amacı dünyada Sovyet etkisini kırmak, Sovyetlerin olası Türkiye'ye saldırısının önüne geçmek ve Türkiye'nin, dış müdahalelere karşı kendini koruyabilmesini sağlamaktı.

ABD'nin, Sovyetlere yönelik hamleleri Truman Doktrini ile sınırlı kalmamıştı. ABD Dışişleri Bakanı George Marshall, Avrupa'nın, kendisini Sovyetlere karşı koruyabilmesini sağlamak maksadıyla 1947'de Avrupa ülkeleri için iyileştirme programı çalışmalarına başlamıştı. Bu çalışmada, ilk etapta Türkiye, yardım edilecek ülkeler kapsamında yer almamıştı. Bunun üzerine, Türkiye, 'yardım edilecek ülke' kapsamına alınmak için, 'Truman Doktrininden alınan yardımların yeteri kadar yatırıma dönüşmediği'⁵⁷ ifadesinde bulunarak tüm yolları zorlamıştı. Bunu dikkate alan ABD ile süren uzun müzakerelerden sonra, Washington, Ankara'nın tezlerini kabul edip Türkiye'ye 1948'de 10 milyon dolar yardımda bulunmuştu.⁵⁸ ABD'nin bu hamleleri karşısında harekete geçen Sovyetler, Marshall Planı'na tepki olarak önce Kominform'u kurmuş, ardından da Doğu Avrupa ülkeleriyle ekonomik anlaşmalar imzalamıştı.⁵⁹ Böylelikle Sovyetler Kominform ile kendisini Batı Blok'una karşı güvence altına almıştı.

II. Dünya Savaşı yıllarında siyasi ve ekonomik açıdan çalkantılı günler geçiren Türkiye, savaşın bitiminden hemen sonra, uluslararası siyasetteki değişime bağlı olarak, iç siyasette köklü reformlara imza atmıştı. Türkiye, 1945 yılının Nisan ayında yapılan San Fransisco Konferansına katılmasının akabinde Ağustos ayında da Birleşmiş Milletlere üye olmasından sonra, iç politikada radikal adımlar atmış; çok partili hayata geçmeyi taahhüt etmiş,⁶⁰ monolitik siyasi yapıdan kurtulmanın çarelerini aramıştı. Bu girişim, Türkiye'nin, *yeni dünya düzeni* içerisinde, tercihini *demokrasi cephesinden* yana kullanmasının sonucu olmuştu. Aslında 1960'lardaki plural siyasetin kökenlerinin, önemli ölçüde buraya dayandığını söyleyebiliriz.

⁵⁷ George S. Harris, **Troubled Alliance**, American Enterprise Institute For Public Policy Research Washington, D.C, 1972, s.33.

⁵⁸ Ayşegül Sever, **a.g.e.**, s.55

⁵⁹Mim Kemal Öke, Erol Mütercimler, **Yalnızlıktan Saygınlığa Demokrat Parti'nin Dış Politikası**, Demokratlar Kulübü, Ankara, 2000, s.17.

⁶⁰Metin Toker, *İnsan Olarak İnönü*, **Hürriyet**, 22-23 Şubat, 1974; Sabahattin Selek, *Demokrasiye Geçiş*, **Milliyet**, 30 Aralık 1974; Haldun Derin, *Çağdaşları Arasında İnönü*, **Milliyet**, 28 Aralık 1974; Oğuz Ünal, **Türkiye'de Demokrasinin Doğuşu Tek Parti Yönetiminden Çok Partili Rejime Geçiş Süreci**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1994 s.123-135.

Konumuza geri dönersek, Türkiye’de çok partili hayata geçiş sürecini başlatan ilk veri olarak, 14 Mayıs 1945 tarihinde Meclis’te *Çiftçiye Toprak Dağıtılması ve Çiftçi Ocakları Kurulması Hakkındaki Kanun Tasarısı* görüşüldüğü sırada, ortaya çıkan parti içi muhalefeti gösterebiliriz. Tasarıda, toprağı olmayan köylüye toprak verilmesi planlanmıştı. Ancak Meclis’te bulunan toprak sahipleri, Adnan Menderes, Cavit Oral, Emin Sazak ve Halil Mentеше harekete geçmiş, komisyonda tasarıya müdahale etmişlerdi.⁶¹ Kanunun görüşüldüğü günlerde ortaya çıkan muhalefet, tasarıya olan itirazını daha ileri bir noktaya taşımıştı. Öyle ki bir grup, Celal Bayar, Fuat Köprülü, Refik Koraltan ve Adnan Menderes, 7 Haziran’da *Dörtlü Takrir* diye de bilinen önergeyi CHP Meclis Grubuna sunmuştu. Bu önerge, aynı zamanda Demokrat Parti’nin kuruluşuna öncülük edecek isimleri de ön plana çıkarmıştı. Mahut isimler, CHP’den kademe kademe kopmuş ve yeni bir parti kurmak için hummalı çalışmada bulunmuşlardı.

Türkiye’de 1945 yılından itibaren, çok hızlı bir biçimde liberalleşme eğilimleri baş göstermişti. Yasal düzenlemelerle çoğulcu demokrasinin önü açılmıştı. Söz konusu değişikliklerle Batı demokrasisine entegre olmaya teşne görüntü verilmişti. Ancak, 1945 yılının başlarında ortaya çıkan iyi niyet dilekleri, ancak 1946 yılında somut adımlara dönüşebilmişti. Bu anlamda 5 Haziran 1946’da “*Mebus Seçimi Kanunu*” kaldırılmış, yerine “*Milletvekili Seçimi Kanunu*” kabul edilmişti. Keza aynı tarihte, 1938 yılında derneklerin kurulmasını hükümetin iznine tabi kılan yasada değişikliğe gidilmiş, kanun, “*Aile, cemaat, ırk, cins ve sınıf esasına veya adına dayanan cemiyetlerin teşkili yasaktır*” biçiminden kurtarılmış, “*cins ve sınıf esasına veya adına dayanan*” kısmı kanundan çıkarılmıştı.⁶² Yapılan bu düzenlemeyle yasanın kapsamı daraltılmıştı. Bundan birkaç gün sonra, 13 Haziran 1946’da *Üniversiteler Kanunu* kabul edilmişti. Yine aynı gün, Basın Kanunu kabul edilerek, Hükümete gazete kapatma yetkisi veren kanun değiştirilmiş, yetki mahkemelere devredilmişti.⁶³

---

⁶¹Fehmi Akın, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.52.

⁶² Bülent Tanör, **Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri**, YKY, İstanbul, 2010, s.347.

⁶³**TBMMTD**, Dönem 7, Cilt 24, Birleşim 64, s.285; **TBMMTD**, Dönem:7, Cilt:24 Birleşim 65, s.334.

1.2. Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinden 1950 Seçimlerine Kadar Türkiye’de Antikomünist Faaliyetler

1.2.1. Tan Baskını

Yukarıda belirtildiği üzere 1940’lı yılların başından itibaren hem siyasetin hem de toplumun Sovyetlere yönelik bakışında derin çatlaklar meydana gelmişti. Bu noktada Hükümet, Sovyetlerle ilgili negatif tezlerini doğrulayacak verilere ulaşmak istemişti. Örneğin 1946 yılında Sovyet basınından, *İzvestia*, *Krokodil* ve daha başka yayınlardan bölümler alıntılanarak Sovyetlerin iç politikası, işçilerin durumu, bayındırlık işleri, ulaşım olanağı, konut vaziyeti, iktisadi vaziyet, üretim kapasitesi gibi daha birçok konu hakkında derleme bir raporlar hazırlanmıştı.⁶⁴ Burada Sovyetlere dair son derece karamsar bir tablo çizilmişti. Bunun nedeni, hasbelkader, Türkiye’nin yeni dış politikasını sorgulayacak olanlara ‘gerçeği’ göstermek istemelerinden kaynaklanmıştı. Tuhaf olan şey, Türk milliyetçiliğin uzun yıllardır sürdürdüğü Sovyet karşıtlığına Soğuk Savaş yıllarında hükümetlerin de angaje olmasıydı. Sonuç olarak iktidarlar, tercihlerini, ABD’nin başını çektiği “*müreffeh*” ve “*hür*” Batı Bloku’ndan yana kullanmanın “*gönül rahatlığı*” içerisinde olmuşlardı.

Türkiye’nin, Batı Bloku’ndan yana safını belli ettiği süreçte, yani Soğuk Savaş’ın ilk günlerinde, bir gazetenin tahrip edilmesinden çok daha fazla anlam taşıyan Tan baskını, 4 Aralık 1945 tarihinde meydana gelmişti. Türkiye’nin, kendisini Sovyet tehdidi altında gördüğü günlerde inşa edilen korkuyla sıkı tedbirlere gidilmişti. Bunun ilk adımı, basında Sovyetler ve komünizm aleyhine çok sert yazıların neşredilmesini sayabiliriz. Bu yazılarda bazı isimler ‘komünist’ olarak tescil edilmişti. Işık hızıyla yayılan bu kara propagandanın ilk mağdurları Zekeriya ve Sabiha Sertel’in kendi şahısları ve çıkardıkları *Tan* gazetesi olmuştu. Daha sonra bu damgalanmaya başkaları da maruz kalmışlardı. Aslında Tan baskını, Sertellerin karşılaştığı ilk olay değildi. Serteller, Tek Parti döneminde de ‘yaramazlık’

---

⁶⁴ BCA Fon No:03001, Yer No:101.624.12.

yaptıklarından ötürü müteaddit defa kovuşturmaya uğramış, gazete ve dergileri kapatılmıştı. Ancak Tan baskının mahiyeti, taşıdığı anlam ve Türk siyasetine etkisi bakımından öncekilerden biraz farklı olmuştur. *Tan* gazetesi, o süreçte sistem için muhalif bir gazete olmanın ötesine bir anlam taşıyordu. *Tan*'da çıkan yazılarda iktidar mahfillerinin, liberallerin ve milliyetçilerin faşist olduğu telmih edilmişti. Buna karşın Sovyetler ve Stalin'e dair yapılan haberlerde itinalı ve yumuşak üslup kullanılması dikkatlerden kaçmamıştı. Bu durum *Tan*'ın hışmına uğrayanları işkillendirmişti. *Tan*'ın, Sovyet güzellemesi yapmasının karşısında *Akşam*, *Tanin* ve *Vatan* gazetelerinde de Amerikan gündelik yaşamı, sanatı, kültürü ve Amerika'ya dair izlenimler olumlu bir şekilde resmedilmişti.

Serteller ve dönemin diğer solcuları, gazete ve dergi çıkarmanın dışında başka işlerle de meşgul olmuşlardı. O da bir umutla siyasetin bir köşesinden tutmaktı. Bu nedenle *Dörtlü Takrircilerin*, 1945'in sonlarına doğru, parti çalışmalarını hızlandırdığı süreçte solcu olarak bilinen Serteller, Tevfik Rüştü Aras ve Cami Baykurt, 'Dörtler'e yakınlık göstermişlerdi. Pertev Naili'nin aktardığını göre, Sabahattin Ali, Demokrat Parti ile solcuları bir araya getirmek için girişimde bulunmuştu.⁶⁵ Adı geçen isimler, 'demokrasi cephesi' oluşturmanın gayreti içerisine girmişlerdi. Bunun için de yeni bir yayına, *Görüşler*'e gereksinim duymuşlardı. Ancak solcuların hareketlerini adım adım takip eden İçişleri Bakanı Hilmi Uran, Başbakan Şükrü Saracoğlu için hazırladığı bir raporda DP'nin kuruluş sürecinde parti kurucularının *Tan* matbaasına giderek parti programı ve esaslarını hazırladıkları ifadelerine yer vermişti. Bunun dışında raporda, toplantıya Tevfik Rüştü Aras, Serteller, Sadrettin Celal Antel ve Esat Adil Müstecaplıoğlu gibi isimlerin de katıldığı izhar edilmişti. Rapordan hareketle, *Görüşler*, daha fikir aşamasındayken CHP iktidarınca engellenmeye çalışılmıştı.⁶⁶ CHP'nin o dönemde sola dair bakışını değerlendiren Fehmi Akın'a göre, İnönü, yeni kurulacak partide sol temayüllerin olmasını istememişti.⁶⁷ Çünkü o günlerin ortamında solculuk, salt, Türk toprakları üzerinde *hak iddia eden* Sovyetlerle özdeşleşen bir düşünceydi.

---

⁶⁵Mete Çetik, **Üniversitede Cadı Kazanı 1948 DTCTF Tasfiyesi ve Pertev Naili Boratav'ın Müdafası**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998, s.203; Hüsrev Tökin de *Tan*, *Vatan* ve *Zincirli Hürriyet* ile birlikte başka gazetelerin DP'yi desteklediğini ifade etmiştir.⁶⁵

⁶⁶ BCA Fon No:03010 Yer No:79.524.18.

⁶⁷ Fehmi Akın, **a.g.e.**, s.67.

CHP'nin, yayınlanmaması için önlem almaya çalıştığı derginin, 1 Aralık 1945 tarihinde neşredilen ilk sayısında, yazarlar ile yazmaya söz verenlerin fotoğrafları basılmıştı.⁶⁸ Bundan tedirginlik duyan tek parti döneminin önemli liberal ismi Celal Bayar, resminin, derginin kapağında yer alması ilgili olarak, kendisinin, “sosyalist olmadığını ve sosyalistlerle iş tutmadığını” ifade etmişti. Hemen ardından da “Kemalizm'den başka herhangi bir ideolojiyle alakam yoktur”⁶⁹ savunmasında bulunmuştu. Böylelikle büyük umutlarla girişilen ve *Tan-Vatan Cephesi*⁷⁰ olarak da adlandırılan ittifak, *Görüşler* dergisinin çıkmasını müteakip nihayete ermişti.⁷¹ Çünkü derginin yayınlanmasından sonra tam bir cadı avı sürdürülmüştü. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı boyunca Nazi yanlısı yayın yapan *Cumhuriyet* gazetesi, “Bizim yoldaşlar nihayet maskelerini attılar” diye haber yapmıştı. Yine, bir vatandaşın, *Görüşler* dergisi kendisinde olduğu halde, *Cumhuriyet* gazetesini ziyareti sırasında, ‘G’ harfinin orağa benzediği ve içindeki yazıların da çekiç olduğu’ tespitini haber yaparak tavrını sürdürmüştü.⁷²

Diğer tarafta Sovyetlerin toprak talebi ve Boğazların statüsünün değiştirilmesi isteğine red cevabı veren Türkiye aleyhine, Sovyet basını ve Moskova radyosunun menfi şekilde yayın yapması Türkiye’de tepkilere neden olmuştu.⁷³ Bu kızgınlık hali medyanın diline de yansımıştı. Bu minvalde bazı gazeteciler ile Serteller, köşelerinde polemiğe girişmişlerdi. Z.Sertel’in, ‘iktidar’, ‘sistem’, ‘ideoloji’ ve ‘milliyetçilik’⁷⁴ eleştirisi yaptığı yazılarının dışında, CHP’yi, “demokrasinin önündeki engel”⁷⁵ olarak görmüştü. Ancak Z. Sertel’in kaleminin ucu sivrildikçe değişik çevrelerden verilen tepkilerin de dozajı artmaya başlamıştı. Ancak bu dozaj, şimdilik gazete köşelerinde cevap vermekle sınırlı kalmıştı. Z.Sertel’in, ‘antidemokratik uygulamalara’ sıkça vurgu yapması üzerine, Necmettin Sadak, köşesinde,

⁶⁸ Niyazi Berkes, *Unutulan Yıllar*, Yay. haz. Ruşen Sezer, İletişim, İstanbul, 2011, s.354; Ahmet Emin Yalman, “Serteller’in İkinci Bir Gafi”, *Vatan* 1 Aralık 1945.

⁶⁹ *Ulus*, 2 Aralık 1945.

⁷⁰ *Tan* ve *Vatan*’ın, yeni bir partinin kurulmasını destelediğini gösteren örnek bir yazı için bkz. Zekeriya Sertel, “Muhalefete Saygı Gösterilmesini İstiyoruz”, *Tan* 17 Eylül 1945.

⁷¹ “Kızıl Yapraklar Açarken”, *Akşam* 2 Aralık 1945.

⁷² *Cumhuriyet* 4 Aralık 1945.

⁷³ Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix, Ankara, 2004, s.40.

⁷⁴ Z. Sertel, ırkçı milliyetçiliğe karşı olduğunu, ancak barışçı milliyetçilikle problemi olmadığını yazmıştır. Zekeriya Sertel, “Milliyetçi ve Beynelmilliyetçi”, *Tan* 21 Kasım 1945.

⁷⁵ Zekeriya Sertel, “Demokrasi İnkılabını CHP Yapamaz”, *Tan* 22 Kasım 1945. “Bu Hükümetin Bu İşini Yapmayacağı Belli”, *Tan* 20 Kasım 1945.

“...Türkiye’de rejim buhranı yoktur...Türkiye’de var gibi göstermenin hem yanlış, hem memleket için zararlı olduğu”⁷⁶ ifadelerine yer vermişti. Bunun haricinde ‘tehlikeyi’ erken fark eden Hükümet adına Başbakan Şükrü Saracoğlu, *Tan* ve *Vatan*’ın ‘demokrasi’ talepleri için, “*Hürriyet isteyen bu ‘iki gazete’ ile beraber kendi kendimize soralım: Acaba biz hür değil miyiz, acaba biz demokrat değil miyiz?*”⁷⁷ açıklamasında bulunmuştu. Tartışmaya Hükümet kanadından katılan Falih Rıfkı Atay, Saracoğlu’nun zikrettiği iki gazeteden birinin *Tan* diğerinin ise *Vatan* olduğunu zikrettiği yazısında, mahut gazetelerin demokrasi talepleri için, “*Hürriyet yalnız bir tarafa sövüp saymak, milli tesisleri alabildiğine tahkir etmek değildir*”⁷⁸ yorumunda bulunmuştu. Serteller ve Hükümet cenahı arasındaki tartışma, seviyeli denebilecek formatta ilerliyordu.

Ancak, asıl kıyamet, Hüseyin Cahit Yalçın’ın işin içine girmesiyle kopmuştu. Bilhassa Sabiha Sertel ile Hüseyin Cahit bu tartışmalarda birbirlerini epey hırpalamışlardı.⁷⁹ Ancak her şeyin bir sonu olduğu gibi bu tartışmanın da bir sonu vardı. Fakat bu kötü bir sondu. Hüseyin Cahit ile Serteller arasında 1945 yılının ortalarında başlayan ateşli polemik, Hüseyin Cahit’in⁸⁰ *Tanin*’de 3 Aralık’ta “*Kalkın Ehli Vatan*” başlıklı yazısı ile son bulmuştu. Bu yazı, binlerce kişinin, sola/Sertellere karşı mobilize olması için bir çağrı niteliği taşımıştı. Çağrının etkisiyle, 4 Aralık’ta sayıları 20 bini⁸¹ bulan ve ekseriyeti öğrenci olan kalabalık, “*Sovyet yanlısı yayın*

⁷⁶ Necmettin Sadak, “Beklenen Netice: Tam ve Gerçek Bir Kontrol İmkânının Doğmasıdır”, **Akşam** 10 Eylül 1945.

⁷⁷ **Vatan** 6 Eylül 1945.

⁷⁸ Falih Rıfkı Atay, “Başbakan Milletle Konuşuyor”, **Ulus** 7 Eylül 1945.

⁷⁹ Sabiha Sertel’in 13 Ekim 1945 tarihinde *Tan*’daki köşesindeki yazı başlığı *Ne Garip Şey* olmuştur. Sertel’in, olayları sosyalist bir pencereden değerlendiği yazısında Ortadoğu’daki halkların sömürgeci devletlere karşı isyanından ve İngiltere ile Amerika’daki işçi nümayişinden bahsetmiştir. Sabiha Sertel, “Ne Garip Şey”, **Tan**, 13 Ekim 1945. Hüseyin Cahit’in, Sertel’e cevaben yazdığı yazının başlığı *Ne garip şey!* olmuştur. Hüseyin Cahit müstehzi bir edayla, Sertel’in, Sovyetleri gözden kaçırdığını, vaktiyle İtalya ve Almanya’da var olan işçilerin *grevsizlik, isyansızlık ve şikayetsizlik* halinin sadece Sovyetlerde kaldığını ifade ederken, yazısını *Bugün dünyada garip olan bir şey varsa, o da koca bir kıtayı kaplayan Bolşeviklerin, Asyai ve iptidai durumları ve politikalarıdır*. Hüseyin Cahit Yalçın, “Ne Garip Şey”, **Tanin** 15 Ekim 1945. Örnek birkaç yazı için bkz. Sabiha Zekeriya, *Mesut Faşistler*, **Tan** 16 Ekim 1945. Hüseyin Cahit Yalçın, “Türkiye’de Faşistlik Davası Üzerine”, **Tanin**, 21 Ekim 1945. Daha fazlasını merak edenler, *Tan*’da Sabiha Sertel ile *Tanin*’de Yalçın’ın diğer yazılarına bakabilirler. Ayrıca, bu polemikleri antikomünist bir zaviyeden okumak isteyenler için bkz. Tekin Erer, **Basındaki Kavgalar**, Yeni Matbaa, İstanbul, 1965, s.132-176.

⁸⁰Hüseyin Cahit Yalçın’ın komünizm hakkındaki düşünceleri için bkz. Hilmi Bengi, **Gazeteci, Siyasetçi ve Fikir Adamı Olarak Hüseyin Cahit Yalçın**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2000, s.305-313.

⁸¹ Hükümet yetkilileri, eylemci sayısının 2 veya 3 bin olduğunu belirtmelerine karşılık, basında sayı 20 bin olarak verilmiştir. **Tanin** 5 Aralık Çarşamba 1945.

yapan”⁸² ve komünist olarak bilinen Serteller’in *Tan*’ı,⁸³ Esat Adil Müstecaplıoğlu’nun *Yeni Dünya*’sı ve Cami Baykurt’a ait *La Turquie* gazeteleri ile *A.B.C.* ve *Berrak* kitapçıklarını basmıştı.⁸⁴ Bunların dışında, Ermeni Sosyalistlerin çıkardığı *Dölor* gazetesi de tahrip edilmişti.⁸⁵ İlginç olan ise, bu denli tahribata ve yağmaya ses çıkarmayan polisin, kalabalığın bir dönem adı *Tan* ile birlikte anılan *Vatan*’a yürümek istemesine müsaade etmemesiydi.⁸⁶

Olayların ardından, gazetelerin verdiği habere göre, göstericiler, sabah saat dokuzdan itibaren toplanmaya başlamış ve dokuz buçukta da ellerinde Türk bayrakları, Atatürk ve İnönü’nün resimleri olduğu halde nümayişe geçmişlerdi. Ellerindeki afişlerde “*biz demokratız, kahrolsun Serteller, yaşasın Kemalist Türkiye, biz ne faşistiz, ne komünist*” vb. sloganlar yer almıştı.⁸⁷ Nümayiş sırasında gençler, ismi *Tan* olan dükkânların isimlerini *Kurtuluş* veya *Doğuş* olarak değiştirtmişti.⁸⁸ Keza *Akşam* gazetesinin, gün ortasında çıkan nüshasında, “*Talebenin heyecanı esefle karşılanacak bazı neticeler verdi...*” tarzında haber yapması üzerine, gençlik, gazeteye *teessüflerini* bildirmekle kalmamış aynı zamanda eylemi tenkit eden kısımların çıkarılmasını istemişti.⁸⁹

Bunun haricinde yurdun değişik yerlerinden nümayişi olumlayan tepkiler de olmuştu. Örneğin Ankara Üniversitesi öğrencileri, *Vatan*’a çektikleri telgrafta, “*...kıızıl faaliyetlere karşı...aynı heyecan ve samimi duygularla iştirak eder*”⁹⁰ şeklindeki ifadelerle baskından duydukları memnuniyeti göstermişlerdi. Aynı şekilde İzmir ve Bursa’da öğrenciler, İstanbul’daki baskını desteklediklerine dair bildirimler dağıtmışlardı.⁹¹ Olayların ardından açıklama yapan İçişleri Bakanına göre, polis gösterinin her anını adım adım takip etmesine rağmen tahribata mani ol(a)mamıştı.

---

⁸² Hıfzı Topuz, **II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basını**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003, s.179.

⁸³ Tartışmaların alevlendiği, komünist ithamların doruğa çıktığı günlerde Sabiha Sertel, *Tan* gazetesinin komünist olmadığını ifade etmişti. Ona göre, henüz, burjuva demokratik devrimi gerçekleştirmediği için, sosyalist bir devrim şartları olgunlaşmamıştır. Sabiha Sertel, **Roman Gibi**, Belge Yayınları, İstanbul, 1987, s.281.

⁸⁴ **Ulus** 5 Aralık 1945.

⁸⁵ Abidin Nesimi Fatinoğlu, **Yılların İçinden**, Ören Basımevi, İstanbul, 1977, s.226.

⁸⁶ Tekin Erer, **Basında Kavgalar**, s.175.

⁸⁷ **Ulus** 5 Aralık 1945; **Akşam** 5 Aralık 1945;

⁸⁸ **Akşam** 5 Aralık 1945; **Ulus** 5 Aralık 1945

⁸⁹ **Ulus** 5 Aralık 1945.

⁹⁰ **Vatan** 6 Aralık 1945.

⁹¹ **Akşam** 6 Aralık 1945; **Cumhuriyet** 6 Aralık 1945.

Sıkıyönetim altında olan İstanbul'da meydana gelen ve saatlerce süren tahribat, ne tuhaftır ki Emniyet Müdürlüğüne sadece üç sokak ötede gerçekleşmişti.⁹²

Olaylardan sonraki gün, İstanbul Sıkı Yönetim Komutanlığınca yayınlanan *tebliğde*, nümayişi tertip edenler ve buna katılanlara yönelik tepkisel bir dil kullanılmıştı. Bu şekilde sergilenecek davranışlara asla *müsamaha* gösterilmeyeceği, benzeri hadiselerin tekrarı halinde *şiddetle* karşılık göreceği biçiminde ihtar çekilmişti.⁹³ Ancak olay mahkemeye intikal ettiğinde, *tebliğde* zikredilenden farklı bir sonuç meydana gelmişti. Çünkü mahkeme, “*Hükümetin manevi şahsına tahkir*”de buldukları gerekçesiyle Zekeriya ve Sabiha Sertel'e bir yıla kadar hapis cezası vermişti.⁹⁴

Tan olayının ardından yazarların, aydınların genelde Sertelleri suçladıklarını söyleyebiliriz. Ancak kısık sesle de olsa koronun dışına çıkanlar veya çıkmak isteyenler olmuşsa da, bunu üniversite gençliğinin suyuna giderek yapmışlardı. Mecburi kısık seslerden biri olan Mehmet Ali Aybar, itina ile seçtiği sözcüklerle eylemcilere seslenmişti. Aybar, gençlere, her türlü protesto haklarının olduğunu, ancak gazete, dergi binasını tahrip etmenin ‘*hak*’ olmadığını, her türlü düşünceye saygılı olmaları gerektiğini Mevlana'nın meşhur dörtlüğü ile hatırlatmıştı.⁹⁵ Ancak herkes Aybar gibi düşünmüyordu. Örneğin, Ahmet Emin Yalman, Hükümet'in de düşündüğü şekliyle, solcuların, yeni kurulmakta olan partiye *sızmaya* çalıştıklarını ifade ederek⁹⁶ bir nevi gençliğin sırtını sıvazlamıştı. Sağcı isimlere bakıldığında nedamet getirmedikleri görülmüştür. Bunlardan birisi olan Necip Fazıl, *Tan* gazetesine yapılan saldırıyı, “*ruhaniyetin tecellisine ait hakikatlerin en büyüğü*” olarak yorumlamasının⁹⁷ nedeni *Tan* gazetesinde kendisi ve ‘Şeyhi’ hakkında çıkan haberlerde kullanılan “*hakaretvari*” üsluba bağlamıştı. Diğer tarafta sosyal demokratlar, olaydan dönemin iktidarı, CHP'yi, sorumlu tutmuşlardır. Hıfzı Topuz,

---

⁹² Kemal Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010, s.238; Erik Jean Zürhher, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, s.310.

⁹³ **Vatan** 5 Aralık 1945.

⁹⁴ Serhan Yücel, **Demokrat Parti**, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001, s.161. Mahkumiyet kararı veren Hakim Salim Başol, aynı zamanda, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra DP'lileri Yassıada'da yargılayan Yüksek Adalet Divan'ı başkanı ve Menderes, Polatkan ile Zorlu'ya idam kararı veren hakimdir.

⁹⁵ Mehmet Ali Aybar, “Üniversite Gençliği İle Hasbihal”, **Vatan** 11 Aralık 1945.

⁹⁶ Ahmet Emin Yalman, “Solcular ve Memleket”, **Vatan**, 7 Aralık 1945.

⁹⁷ Necip Fazıl Kısakürek, **Ben ve O**, b.d. Yayınları İstanbul,1997, s.232.

kaynak göstermeden, CHP İstanbul İl Başkanı Alâaddin Tiritöğlü'nun⁹⁸ rolüne değinmiştir. Topuz, Parti il örgütünün, 3 Aralık'ta öğrenci yurtlarına “*gerekli talimatı vererek ertesi sabah Tan'a karşı bir gösteri düzenleneceğini bildirdiğini*” iddia etmiştir.⁹⁹ Hikmet Bila ise, *Tan* baskınında asıl sorumluluğu, Bayar'ın CHP'den istifa etmesinden bir gün sonra, vukua gelmesi nedeniyle, partiden ayrılanlara yüklemiştir.¹⁰⁰ Son olarak gazetenin sahibi ve o günlerden Hükümet ile antikomünist gençliğin hedefinde olan Sertel'lere kulak verdiğimizde, onlar da Tan olayında önlem almayan CHP'ye yüklenmişlerdir. Z. Sertel, *Görüşler*'in yayınlanmasından sonra, bir tanıdığına kendisine “...*bazı üniversiteli gençlerin matbaa önünde gösteri yapacaklarını*” iletliğini yazmasının haricinde,¹⁰¹ S.Sertel, Tekin Erer'in *Basında Kavgalar* isimli kitabında Tan olayının anlatıldığı kısımdan yola çıkarak, Tan baskınının, CHP tarafından organize edildiğini tasrih etmişti.¹⁰²

Yukarıda Tan baskınının, Sertel'lerin karşılaştığı ilk olay olmadığı vurgulanmıştı. Sertel'ler, *Resimli Ay*'da (1924-1931) yazdıklarından ötürü müteaddit defa mahkemeye düşmüş ve dergileri kapatılmıştı. Her seferinde, yeni bir isimle dergi çıkarmışlardı. O süreçte en çok tepki çeken hareket, *Resimli Ay*'da yayınlanan “*Putları Yıkıyoruz*” kampanyası olmuştu. Eski edebiyat ve fikir adamları, Namık Kemal, Mehmet Emin Yurdakul ve Abdülhak Şinasi Hisar gibi isimlerin tenkit edildiği *Resimli Ay*, büyük tepkiye neden olmuştu. Milli Türk Talebe Birliği,¹⁰³ kampanyayı protesto etmişti. 1930'lu yılların başında başlayan karşılıklı tepkisellik, 1940'lı yılların sonlarına kadar devam etmiştir. Tan olayı, Soğuk Savaş'ın hemen başında, antikomünist vakalar zincirinin ilk halkasını teşkil etmiştir. Tan olayı ile birlikte Soğuk Savaş yıllarının ruhunu taşıyan antikomünist bir sinopsisten bahsedilebilir artık. Eylemcilerin toplanma şekline bakıldığında, *Tan* baskınının spontane olmadığı, bir hazırlık aşamasının var olduğu kolayca anlaşılmaktadır. 4 Aralık'ta, sabahın erken saatlerinde, bilhassa da gençlerin ani toplanma şekli, şüphe

⁹⁸Tan baskınının gerçekleşmesinde rolü olan Tiritöğlü, 1960'tan sonra kurulan Sosyalist Parti Genel Sekreter'liğini üstlenmişti. **BCA** Fon No:030.01. Fon No:48.289.1.

⁹⁹Hıfzı Topuz, **a.g.e.**, s.182. Mumcu, Hüseyin Cahit'in, hedef gösterici yazılarından sonra, CHP İstanbul il örgütünün Üniversite bahçesinden başlayacak bir yürüyüşü düzenlediğini yazmıştır. Uğur Mumcu, **40'ların Cadı Kazanı**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1990, s.94; Tekin Erer, **Basındaki Kavgalar**, s.172.

¹⁰⁰ Hikmet Bila, **CHP Tarihi 1919-1979**, Ankara, 1979, s.198.

¹⁰¹ Zekeriya Sertel, **Hatırladıklarım**, Yayıncılık Matbaası, İstanbul, 1968, s.268.

¹⁰² Sabiha Sertel, **Roman Gibi**, 312.

¹⁰³ Bundan sonra MTTB olarak zikredilecektir.

uyandırıcı olmuştur. Bunun hilafına, gazeteler, olayı sıradan bir öğrenci nümayişi olarak göstermişlerdir. Ancak, daha sonra yazılan metinlerde olayda dönemin iktidarı, CHP'nin bizzat başrol oynadığı vurgulanmıştır.

Çok partili hayata geçiş sürecinde, demokratik hakların sıkça vurgulandığı dönemde, muhalif basının maruz kaldığı muamele, Osmanlı'nın son dönemlerinden 1940'lı yıllara kadar zihinsel değişimin önünde hala engeller olduğunu göstermiştir. Diğer tarafta ise, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele'nin küllerinin henüz soğumadığı bir ortamda ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetlerin *tehditlerine* maruz kalan Türkiye gibi bir ülkede, Sovyet yanlısı yazılar yazmanın neye mal olacağını ne ile sonuçlanacağını kavramaktan uzak aydınlar yer almıştır.

1.2.2. Sistem Karşıtı Sol Partilerin Kısa Macerası

Türkiye, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, liberal politikaların tedavüle sokulduğu süreçte, sistem ile barışık biçimde kurulan birçok partinin dışında, kurulu nizamın arızalı mercekten baktığı, işçi ve köylünün hakkını savunmayı taahhüt eden sol partiler de kurulmuştu. Ancak, DP dışındaki hem sağ hem de sol partiler, doğmadan ölmüşlerdi. Burada sol partiler ya kapatılmış ya da kendi kendilerini feshetmişlerdi. Çünkü sistem, tehdit olarak algıladığı siyasi varlıkların yaşamasına pek müsaade etmemişti. Ancak 1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren kurulan iki sol parti, sistemin tam da kendisi için tehdit gördüğü cinstendi. Bunlar Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun 14 Mayıs 1946'da teşkil ettiği Türkiye Sosyalist Partisi ile Şefik Hüsnü Değmer'in 19 Haziran 1946'da kurduğu Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisiydi. O dönemde kurulan sol partiler¹⁰⁴ içerisinde mahut iki partinin hatırlanıyor olmasının sebebi, kurucularının, Türkiye sol tarihine yaptıkları katkıdan ötürü olabilir. Zaten isimleri, kurdukları partilerden daha büyüktü. Türkiye'de 1940'lı yıllarda yatay olarak sol tabanın zayıf olmasından mütevellit, bu partilere ilgi

---

¹⁰⁴ Bu partiler şunlardır: Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Müstakil Türk Sosyalist Partisi ve Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Yeşil, **Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara,1998, s.139-149; **Türkiye'de Siyasi Dernekler II**, T.C İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Neşriyatından, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara 1950, s.295-377.

ve alaka son derece az olmuştu. İlgili duyanların da takibe uğramış olması veya herhangi bir sıkıntı ile karşılaşmamış olması imkânsızdı.

Bu nedenle, 1940'lı yılların sonlarını, *gerçek demokrasinin çok kötü bir karikatürü olduğu* şeklinde değerlendirenler olmuştur.¹⁰⁵

Türkiye'de sol siyaset, 1920'li yıllardan 1940'lı yıllara kadar tevkifatlarla, yasaklamalarla baskılanmıştı. Dolayısıyla Cumhuriyet'in nekahet evresinde dahi solun suhulete kavuşmamış olmasını Türkiye'nin tarihsel, düşünsel ve zihniyet kodlarıyla alakalı olduğunu ifade edebiliriz. Bu bağlamda 1946 yılının ortalarında Değmer önderliğinde kurulan TSEKP¹⁰⁶ ile Esat Edil'in TSP'sinin,¹⁰⁷ 16 Aralık 1946'da tarihinde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığınca faaliyetlerine son verildiğini belirten bir bildiri yayınlanmıştı. Hükümet, bu partileri, 13 Haziran 1946 tarihinde değiştirdiği *sınıf mücadelesini* yasaklayan TCK'nın 141. ve 142. maddelerine dayanarak kapatmıştır.¹⁰⁸ Diğer tarafta, bu partilerin yayın organları, *Sendika, Sea,*

¹⁰⁵ Tanel Demirel, **Türkiye'nin Uzun On Yılı Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011, s.43.

¹⁰⁶TSEKP, merkez İstanbul olmak üzere Ankara, Adana, Gaziantep İzmir, İznik ve Samsun gibi fabrika ve tersane işçilerinin yoğun olduğu kentlerde şubeler açmıştır. **Devrimci Proleter Aydınlik**, Temmuz 1970, Nr.7/21, s.237.

¹⁰⁷Daha Ayrıntılı bilgi için bkz. İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Komünist Hareketler**, Toker Yayınları, İstanbul, 1979, s.279-287. Aclan Sayılğan, **Türkiye'de Sol Hareketler (1871-1973)**, Otağ Yayınları, 1976, s.300-303.

¹⁰⁸ Türk Ceza Kanunu, 1926'da İtalya'dan alınmıştı. Sınıf siyasetini tahdit eden ve ortadan kaldırmayı ön gören 141. ve 142. Maddeler, 1936 yılında, İtalya'nın 1931 tarihli yeni kanun değişikliği esas alınarak, kabul edilmiştir. Ancak 1926 ile 1936 yılları arasında sınıf siyaseti serbest bir şekilde yapılmıştı gibi algı yanlış olur. Halit Çelenk, **141 142 Üzerine**, Anka Yayınları, Ankara, 1976, s.14-15; Uğur Alacakaptan, "Demokratik Anayasa ve Ceza Kanunu'nun 141. ve 142'inci Maddeleri", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:22, Sayı:1, 1966, s.5. Cangül Örneç, "Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. Maddelerine İlişkin Tartışmalarda İlişkin Tartışmalarda Devlet ve Sınıflar", **SBF Dergisi**, C:69, No:1 2014, s.9. 1936 yılında TCK'nın *devletin şahsiyeti aleyhine cürümler* kısmı değiştirilerek 141. madde şu şekil hal almıştı: "*Memleket dahilinde içtimai bir zümrenin diğerleri üzerinde tahakkümünü şiddet kullanmak suretiyle tesis etmeğe veya içtimai bir zümreyi şiddet kullanarak ortadan kaldırmağa veya memleket dahilinde teşekkül etmiş iktisadi veya içtimai nizamları şiddet kullanarak devirmeğe matuf cemiyetleri tesis eden, teşkil eden, tanzim eden veya sevk eden ve idare eden kimse beş seneden on iki seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.* 142. maddede ise, *Propaganda milli hassasiyeti sarsmak veya zayıflatmak için yapılırsa ceza altı aydan iki seneye kadar hapidir*" diye belirtilmiştir. **Resmi Gazete**, Sayı:3337, 23 Haziran 1936, s.6713. **TBMMZC**, Dönem:5, C:12, Birleşim 87, (11.06.1936) s. 215. Komünizm, sosyalizm ve anarşizm zikredilmeden, adı geçen fikriyatın propagandasını yapanlara ceza verilmesi öngörülmüştür. 1938 yılında 141. ve 142. maddelerde ikinci kez değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklikte en önemli vurgu "şiddet" in kullanılması durumunda cezasının artırılması olmuştur. **Resmi Gazete**, Sayı: 3961,16 Temmuz 1938, s.10301. Adalet Encümeni Mazbatasında verilen izahta komünizm ile şiddetin iç içe olduğu, somut delilin gerekmediği, bunun, Temyiz Mahkemesince de ibraz edildiği belirtilmiştir: *Komünizme aid hareketler dolayısıyla tahaddüs eden bir takım mesailde mahkemelerimizce meri kanunda mevcut (şiddet kullanarak) kaydi komünizmin hareketlerinin esasında şiddet mevcut ve mündemiç bulunması itibariyle şiddet hakkında ayrıca maddi delil aramaya lüzum görmeyerek hüküm verilmekte ve Temyiz*

Noror, Gün, Yiğın ve Dost gibi gazete ve dergilerin matbaaları da kapatılmıştı.¹⁰⁹ Kapatılan parti ve sendika merkezlerinde yapılan aramalarda çok sayıda evrak ele geçirilmiştir. Partili 44 kişi, sorguya çekilmişti. Bunların içinde Aziz Nesin, Sabahattin Ali, Yusuf Ahıskalı, Aram Pehlivan, Avadis Aleksyan da bulunmuştur.¹¹⁰ Yargılanma neticesinde TSP üyeleri ile Esat Adil beraat ederken, TSEKP'nin TKP ile ilişkisi olanlar¹¹¹ 4'er yıl; diğer isimler ise 3'er ve 1'er yıl hüküm giymişlerdi.¹¹² İlerleyen süreçte, merkezden uzak yerlerde mahut iki partinin açık olan şubeleri de kapatılmıştır.¹¹³ Siyasi partilerin kapatılması, ileriki aşamalarda daha sık göreceğimiz, devletin antikomünist bir refleksiydi.

Her türlü düşünce hürriyetinden yana olduğunu söyleyen Ahmet Emin Yalman, olaydan sonra, köşesinde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın eyleminin yerinde bulunduğunu yazmıştı.¹¹⁴ Dönemin Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak *Akşam* gazetesinde, Hükümetin bu eylemine arka çıkan yazısında, mahut iki partinin, “*asıl maksatlarının gizli*” olduğu, yabancı devletlerin hesabına çalıştıklarını, memleketin siyasi nizamını “*ihtilal yoluyla*” değiştirmeye kalktıklarını ve memlekete *Bolşevik*

---

*mahkemesince de bu hükümler tasdik olunmaktadır. TBMMZC, Dönem:5, C:26, Birleşim:83, (29.6.1938), s.5. 141 ve 142. maddeler 1946 yılında 3. kez değiştirilmiştir. Meclis'e sunulan Adalet Komisyonu raporunda Cemiyetler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle paralel olarak Ceza Kanunu'nda da değişiklik yapılması ihtiyacı olduğu belirtilmiş ve şöyle denilmiştir: “Cemiyetler Kanununun değiştirilmesinde güdülen amaç memlekette müteaddit partilere en liberal demokratik esaslar dahilinde yer vermektedir. Partilerin ise, memleket idaresinde birbirinden farklı muayyen nokta-i nazarları olacağı tabiidir. Aksi halin tasavvuru parti taaddüdünün manasızlığını gerektirir. Her parti memleket idaresindeki noktai nazarını tahakkuk ettirmek hiç şüphe yok kanun yollarıyla cemiyetin siyasi ve hukuki nizamlarında değişiklikler yapmaya çalışacaklardır. Bu çalışmalar zor unsuruna mukarin olmadıkça elbette ki cürüm sayılmamak icap eder.” TBMMTD, “Adalet Komisyonu Raporu”, Dönem 7, Cilt 24, Birleşim 64, (13.06.1946). 1946'daki değişiklikler yeterli görülmemekle 1949 yılında 141 ve 142'de yeniden değişiklik yapılmıştır. Komünizmin tanımı yapılmış ve amacının ne olduğu belirtilmiştir. Komünizm suçlarına verilen cezanın artırımına gidilmiştir. TBMMTD, Dönem:8, Cilt:20, Birleşim:106, (10,11, 1949), s.4. 1949'daki değişikliklerde sınıf esasına göre cemiyetlerin kurulması yasaklanmıştır. **Resmi Gazete**, Sayı:7234, (16 Haziran 1949), s.16382. Ayrıca milli duyguları yok etmeye matuf bulunan cemiyetler yasaklanmıştı. **FO** 404/291, 1951. 1949'da Türk Ceza Kanunu 141. ve 142. maddelerinin değiştirilmesini ön gören tasarı Meclis'te konuşulduğu sırada Muhalefet partisi DP, iktidara, CHP'ye maddelerin daha da ağırlaştırılması yönünde desteğini sunmuştu. Mustafa Çufalı, **Türk Parlamento Tarihi TBMM VIII Dönem (1946-1950)**, C.I, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2012, s.*

¹⁰⁹ **Akşam** 17 Aralık 1946; **Ulus** 17 Aralık 1946.

¹¹⁰ **Vatan** 17 Aralık 1946.

¹¹¹ Bu isimler: Şefik Hüsnü Değmer, Ahmet Korucu, Hüsamettin Özdoğu ve Nail Vahdeti Çakırhan'dır.

¹¹² Sayılğan, **Türkiye'de Sol Hareketler**, s.303.

¹¹³ **Ulus** 20 Aralık 1946.

¹¹⁴ Ahmet Emin Yalman, “Doğru Yol”, **Vatan** 19 Aralık 1946.

nizamı yerleştirmek için kurulduklarını¹¹⁵ iddia etmesine karşılık, mahkeme, bu partilerin, dış devletlerle bağlantılı oldukları veya yabancı bir devletten para aldıklarını gösteren hiçbir veriye ulaşamamıştır. Diğer taraftan, Sovyetlerin de iddia ettiğinin tersine, partilerin, “doğrudan doğruya Washington’dan alınan emirle” kapatıldığına dair bir delile de rastlanmamıştır.¹¹⁶ Yönetenler, somut delillere dayanmadan, ön kabulde hareket etmişti. Onlara göre, her solcu, Sovyet yanlısı olmuştu. Sistemin postülası, 1940’lı yılların ikinci yarısından itibaren bu şekilde işlemiştir.

1.2.3. Mareşal Fevzi Çakmak’ın Komünistlikle İtham Edilmesi Meselesi

Türkiye’de hemen hemen herkes her şeyle suçlanabildiği gibi farklı düşüncedeki herhangi birisi, zıt fikirde olduğu bir düşüncenin militanı olarak da itham edilebilir. Düşünce ile suçlanmak Türkiye gibi ülkeler için alelade bir durumdur. Bu bölümde böyle bir durum söz konusudur. Milli Mücadele yıllarında Garp Cephesinde İsmet Paşa’ya başyaverlik eden¹¹⁷ İçişleri Bakanı Şükrü Sökmenşür, 1946 seçimleri öncesinde DP’lileri komünistlikle itham etmiş¹¹⁸ ve DP listesinden bağımsız aday olarak Meclise giren Mareşal Fevzi Çakmak’ın, toplum nezdinde itibarını düşürmek için *komünist olduğu ve komünistlerle işbirliği*¹¹⁹

¹¹⁵ Necmettin Sadak, “Ne Yapmak İstiyorlar?”, **Akşam** 19 Aralık 1946.

¹¹⁶ Kemal Karpat, **TDİ**, s.447.

¹¹⁷ Bu bilgi, Şevket Süreyya Aydemir’in, *Yön* dergisinde Doğan Avcıoğlu’na verdiği röportajdan alınmıştır. **Yön** Sayı:200, 27 Ocak 1967.

¹¹⁸ Sökmenşür, 19 Temmuz 1946 tarihinde, seçim öncesinde DP’liler için şunları söylemişti: *İyi biliriz ki, bunların yani Demokratların istedikleri hürriyet, Kemalist hürriyet değildir. Kızıl faşist hürriyettir. Yani hakiki esarettir... Kızıl faşist, esaret ve kölelik zincirlerini halkın boynuna geçirmek onların baş sıfatıdır. Kızıl faşistlerin bir gün maskelerini yüzlerinden düşürdünüz mü, karşınıza kıpkızıl bir sırtlan dikilir. Ve sizi canavar gibi yemek ister.* Buna karşı Bayar, İl İdare Kurullarına gönderdiği 38 sayılı genelgede, *bu gibi propagandaların DP’yi komünist hareketlerle göstermek, bu parti ile Mareşal’in arasını açmak ve Mareşal’i halkın gözünden düşürmek, Anayasa’da DP’nin yapılmasını istediği değişiklikleri ‘komünistlere ve mürtecilere karşı elde tutmak zarureti olduğu fikrini vermek’, sıkıyönetim devamını sağlamak ve bunu bir baskı aracı olarak kullanmak, DP’nin Meclis’ten çekilmesi halinde, bu hareketin komünist etkisi olduğunu iddia edebilmek, gibi amaçlara yönelik olduğu* savı ile karşılık vermişti. Özel Şahingiray, **Celal Bayar’ın Söylev ve Demeçleri 1946-1950**, Türkiye İş Bankası, İstanbul, 1999, s.471. Bu suçlamaların kamuoyunu etkilememesi babından il delegelerine iş düşmüştü. Halka, kendilerini, Bayar’ın uyarıları doğrultusunda anlatmaları mucip olmuştu.

¹¹⁹ Cemal Anadol, **Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti**, Yeni Kuvayi Milliye Yayınları, İstanbul, 2004, s.53; Mustafa Albayrak, **a.g.e.**, s.112. Samet Ağaoğlu, *Siyasi Günlük*’te Bayar’ın, Çakmak’ın derneğin kuruluşunda yer alması ve solcularla temas halinde olması ile ilgili şu tahlili yaptığını yazmıştır: “*Mareşal, sandığımız gibi saf bir insan değildir. Bütün hayatında olduğu gibi her*

yaptığını iddia etmişti. Mareşal de bu asılsız iddiaları ‘haklı çıkarırcasına’ Serteller, Aras ve Baykut ile birlikte İnsan Hakları (Cemiyeti) Derneği’nin¹²⁰ (17 Ekim 1946) kuruluşunda yer almıştı.¹²¹ Bu durum, basında ve kamuoyunda şaşkınlık yarattığı gibi bazı kesimlerin de tepkilerine yol açmıştı. Çünkü toplumda *aşırı* solcu olarak bilinen Aras, Baykurt ve Serteller’in, milliyetçi olarak tanınan Çakmak ve Kenan Öner ile aynı çatı altında bir araya gelmesi tuhaf karşılanmıştı. Haliyle, *Mareşal komünist mi oldu?* sorusu/şüphesi yankılanmaya başlamıştı. Bunun üzerine hem Çakmak hem de Kenan Öner, duruma açıklık getirmek için basına demeç vermek zorunda kalmışlardı.

Çakmak, kendisine yönelik suçlamaları, “*Hayır işine ideoloji davaları karışır, elbet böyle bir cemiyette yerim olmaz. Fikren milliyetçi olduğumu tekrar etmeğe lüzum yoktur ve herkes beni bilir ki sol temayüllerin muhalifiyim*” diyerek, etraftaki toz bulutunu dağıtmaya çalışmıştı. Öner de gazetelere verdiği demeçte, kendisinin, kati surette dernekle ilişkisinin olmadığını bildirmişti.¹²² DP’liler ise okların hedefi olmamak için Mareşal’in dernekten istifası için ricacı olmuşlardı.¹²³ Mareşal dernekle ve solcularla arasına mesafe koymasına rağmen Bakan Sökmensüer, işin peşini bırakmamıştı. 29 Ocak 1947 tarihinde Meclis’te yaptığı uzun konuşmasında, Türkiye’deki komünist hareketler hakkında tafsilatlı bilgi vermiş, ardından Zekeriya Sertel ve Cami Baykurt’un, Çakmak’a yazmış oldukları mektupları faş etmişti.¹²⁴ Sökmensüer, önceki konuşmalarının hilafına, bu sefer komünist tahriklere kapılmadıklarından dolayı DP’yi de taltif etmişti.¹²⁵

---

tarafı idare etmek istiyor. Bir taraftan Teyfik Rüştü Aras, Cami Baykut ve Zekeriya (Sertel) ile sol alemi, diğer tarafta bizi idareye çalışıyor”. Samet Ağaoğlu, **Siyasi Günlük**, İletişim, İstanbul, 1992, s.52. Çakmak, solcu olamamakla birlikte solcularla iş tutmuştu. Bu da başına iş açmıştı.

¹²⁰ Derneğin programında, “...vatandaş hak ve hürriyetini koruma ve bu prensipleri yayma kanunlarımızda ve içtimai hayatımızda dört hürriyet ruhunun hakim olmasını temin etme gayesiyle...kurulduğu” belirtilmiştir. **İnsan Hakları Cemiyeti Program ve Nizamnamesi**, İstanbul, 1946, s.7.

¹²¹ **Akşam** 17 Aralık 1946.

¹²² **Vatan** 20 Ekim 1946. **Akşam** 20 Ekim 1946. Orhan Cemal Fersoy, **Bir Devre Adını Veren Başbakan**, Hun Yayınları, İstanbul, 1978, s.165. Metin Toker, DP’den umudunu kesen solcuların, çareyi Mareşal’i, Meclis’ten çekilip bir halk hareketi yapmaya davet ettiklerini yazmıştır. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Metin Toker, **Tek Partiden Çok Partiye**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1970, s.200-211.

¹²³ Ahmet Yeşil, **a.g.e.**, s.83-84; Merak edenler için bkz. Cihad Baban, **Politika Galerisi Büstler ve Portreler**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1970, s.113-116.

¹²⁴ **TBMMD**, Dönem: VIII, Cilt:4, Toplantı:1, 29 1 1947, s.70-71. Z. Sertel, bir gazeteye yaptığı açıklamada bu mektuplaşmayı kabul etmiştir. **Vatan** 31 Ocak 1957.

¹²⁵ **TBMMD**, Dönem:8, Toplantı: 1, Cilt: 4, Birleşim: 37 (29.01.1947) s.72.

CHP'ye yakın *Ulus* gazetesi, Sertel ve Baykurt'un resimleri arasına Fevzi Çakmak'ın resmini basarak “*Solculara Selamlarını Yoluyor*” şeklinde başlık atmıştı.¹²⁶ Cumhuriyet tarihinin en uzun Genelkurmay Başkanlığını yapmış Fevzi Çakmak, dindar ve milliyetçi kimliğe sahip olmasına mukabil, komünizm gibi netameli suçlamadan kurtulamamıştı. Kişiliği ve kimliği bu denli açık olan birine yapılan komünist suçlamasının esbabı mucibi, böyle önemli bir şahsın, seçimlerde CHP'yi değil de DP'yi tercih etmesi olarak düşünülebilir. Çakmak, Hükümetin ve basının yaklaşık bir sene sürdürdüğü komünist ithamına karşın, kendini aşağıdaki satırlarda olduğu gibi toplumun vicdanına teslim etmişti:

“CHP liderleri bizleri hala iyi tanıyamamış olmalıdır, ancak...Türk milleti bilmez mi ki ne benim, ne Demokrat Parti'nin, ne de Doktor Aras'ın herhangi bir komünist partisi ile veya komünistlik işleri ile bir ilgimiz yoktur.”¹²⁷ Halk Partisi liderleri milletin hemhal olmuş temiz şahsiyetleri muhtelif bahanelerle kirletmekle milleti şuursuz saymak ve hakikate karşı koymak istiyorlar...”¹²⁸

Çakmak'ın, Halk Partililere öfkesi ölümüne kadar dinmemişti. Kendisi de Halk Partilileri komünist olmakla suçlamıştı.¹²⁹ *Vatan*'da Mümtaz Faik Fenik, Serteller, Baykurt ve Aras'ı kastederek derneğin, “*demokrasiyi hür Anglo Sakson telakkisi dışında anlayan kişilerden*” meydana geldiğini yazmıştır.¹³⁰ Ona göre, öngörülen sistem ise, Sovyet tipi yönetim biçimiydi. Peyami Safa, *Ulus*'taki köşesinde “*Fevzi Çakmak'ın kızillarla sıkı fıkı dostluk ettiğinden şüphesi olan varsa bizim de onun aklından şüphemiz vardır...”¹³¹ diye yazmıştı.*

Mareşal, sağcı gazeteciler nezdinde de güvenilirliğini yitirmişti. Mareşal'den herhangi somut demeç ve fikir beyanı duymadan Mareşal'in komünist olduğuna kani olmuşlardı. Diğer tarafta yanıtlanması gereken sorular da vardı. Bunlardan birisi, Serteller ve diğer solcular, Mareşal'in Sovyetlere ve komünizme karşı olduğunu bildikleri halde neden onunla bir araya gelmişlerdi? Üstelik solcular, liberal çizgideki siyasilerle bile anlaşamıyorlarken, milliyetçi çizgide hayatını sürdüren

¹²⁶ *Ulus* 1 Şubat 1947.

¹²⁷ *Vatan* 1 Şubat 1947.

¹²⁸ Tekin Erer, *Türkiye'de Parti Kavgaları*, İstanbul, 1963, s.201.

¹²⁹ Kemal Karpat, *TDT*, s.266-67. Demokrat Partinin ileri gelen bir mensubunun söylediğine göre, Çakmak, ölüm döşesinde kendisini ziyarete gelen İnönü'yü, beraberinde kendisini solcularla iş tutmakla suçladığı Sökmensüer'i getirdiği için kabul etmediğini ileri sürmüştür. Fevzi Boztepe, *Hür Ufuklara Doğru*, İstanbul, 1952, s.217-218.

¹³⁰ Mümtaz Faik Fenik, “Neredesin İnsan Hakları”, *Vatan* 23 Ekim 1946.

¹³¹ Peyami Safa, “Fevzi Çakmak, Demokratlar ve Kızillar”, *Ulus* 14 Şubat 1947.

Cumhuriyet'in değişmez Genelkurmay Başkanı ile hangi gerekçeyle diyalog kurmuşlardı? Ya da tersinden soruyu devam ettirirsek, siyaset ve toplum nezdinde müseccel komünist olan Serteller, Baykurt vd. ile Mareşal neden aynı çatı altında bir araya gelmişti? Bunlar, Hükümet açısından cevabı bulunması gereken sorulardı.

1.2.4. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Hocalarının Tasfiyesi

Türkiye'nin çok partili hayata geçerek siyasetin çeşitlendiği, basında göreceli olarak çok sesliliğın arttığı ve çok sayıda derneğın kurulduğu dönemde bazı üniversite hocalarının, bu özgür ortamdan faydalananlarla aynı havayı soluduklarını söylemek zordur. Burada kastedilen, literatüre 'DTCF'li solcu hocalar' olarak da geçen Niyazi Berkes, Behice Boran, Pertev Naili Boratav ve Muzaffer Şerif'in DTCF'den tasfiye sürecidir.

DTCF'li solcu hocaların tasfiye sürecinin arka planını daha iyi kavramak için, bunu, *1944 Atsız-Yücel davası*, *1945 Tan baskını* ve *Öner-Yücel davası* şeytan üçgeni içerisinde değerlendirmeye açmak gerekir. Çünkü hocaların tasfiyesi, mahut olaylardan bağımsız değil, bilakis onlarla paralel gelişmiş ve hatta onların devamı niteliğinde olmuştur. Aslında Tan baskını olacakların habercisi gibiydi. Tan olayından sonra hiçbir şey eskisi gibi olmamış, olaylar daha hızlı gelişmeye başlamıştı. Çünkü Tan baskınıyla, dolaylı yoldan da olsa, antikomünist üniversite gençliğine cesaret verilmişti. DTCF olaylarında basının gösterdiği tavır, tıpkı Tan olayında olduğu gibi siyasi rüzgâra göre konumlanmıştı. Son olarak hocaların tasfiyesine, yukarıda vurgulanan ideolojik ayrılıkların yanı sıra; kişisel ilişkiler, çekememezlik ve kıskançlık gibi faktörleri de eklemek gerekir.¹³² Zira, bunların bir kısmının ilişkileri çok geçmişe dayanmıştır. Örneğın, Pertev Naili ile Nihal Atsız, Türk Tarih Tezine karşı çıkan Zeki Velidi'ye¹³³ arka çıkan dilekçeye birlikte imza

---

¹³²Sabahattin Ali, Orhan Şaik Gökyay, Pertev Naili Boratav ve Nihal Atsız Yüksek Muallim Mektebinde aynı yatakhane de kalmışlardır. Atsız, Sabahattin Ali'nin öykülerini Atsız Mecmua'da yayınlamıştı. Ancak zamanla yollar ayrılmış Atsız ırkçı, Sabahattin Ali de Solcu olmuştur. Artık düşmanlık başlamıştı. Sabahattin Ali'nin *İçimizdeki Şeytan* romanında Türkçüleri anlatmıştı. Atsız romana *İçimizdeki Şeytanlar* broşürüyle cevap vermiş ve Sabahattin Ali'yi *Kiryeye Sabahattinaki!.. Yahut fikirlerine ve irfanına göre Yoldaş Sabahattin Aliyefl.Sen, kanı bozuk Oflu Rum dönmesi ve Marks'ın fikir veledi* diye karikatürize etmişti. Uğur Mumcu, **a.g.e.**, s.73.

¹³³Zeki Veli kongre sırasında Reşit Galip ile münakaşaya girişmiş ve Türk Tarih Tezine karşı çıkmıştı. Reşit Galip, Togan için, *Arkadaşlar esefle ifade edeyim ki Zeki Velidi Beyin Darülfünundaki kürsüsü*

atacak kadar yakın arkadaşlıkları vardı. Hakeza, Sabahattin Ali'nin aşağıda değinilecek olan *Atsız Mecmua*'da şiirleri yayınlanmıştı. Aynı şekilde dönemin hızlı antikomünistlerinden Osman Yüksel Serdengeçti DTCF Felsefe bölümünde Behice Boran'ın 'huysuz' öğrencisi olmuştu.

Pertev Naili Boratav, 1936 yılında Almanya'ya Önyasya dilleri eğitimi için gittikten sonra, *sol fikirleri* iyice pekişmeye başlamıştır. Onun düşüncelerinden rahatsızlık duyan milliyetçi öğrenciler, Ziya Karamuk, Mecdut Mansuroğlu, Şükrü Güllüoğlu ve Fazıl Yınal, kendisi hakkında şikâyet dilekçesi yazmışlardı. O sırada Talebe Müfettişi de DTCF'li hocaların tasfiyesinin gerçekleştiği dönemde Milli Eğitim Bakanı olan Reşat Şemseddin Sirer'dir.¹³⁴ Almanya'daki eğitim sürecinden sonra Türkiye'ye dönen Boratav, Yüksek Öğretim Umum Müdürü Cevat Dursunoğlu'nun teşviki ile 1939 yılında DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Doçentliğine atanmıştı. Aynı yıl, Behice Boran, Muzaffer Şerif ve Mediha-Niyazi Berkes de DTCF'de göreve başlamışlardır.¹³⁵ Dönemin hâkim düşüncesi ırkçılık ve faşizm karşıtı olarak da bilinen bu kadro, 1941 yılında *Yurt ve Dünya* dergisini çıkarmışlardır. Dergi, sadece Türkiye ile ilgili meselelere değil, isminden de anlaşılacağı üzere, dünya meseleleri, edebiyatı ve kültürüne de¹³⁶ ilgi göstermişti. Dönemin önemli bir diğer yayını, Behice Boran yönetiminde çıkarılan *Adımlar* (1943-1944) dergisi¹³⁷ olmuştur. İki derginin yayın çizgisi, *sosyalist düşünce* ile paralellik arz etmişti. Dolayısıyla dergide yer alan metinlerin meselelere bakışı bu düşünce etrafında şekillenmişti. Ancak o yıllar ırkçılık ve faşist yayıncılık açısından bereketli yıllardı. Bu ortamda barınmaları zordu. Zaten şikâyete konu olmaları

önünde talebe olarak bulunmadığıma çok şükrediyorum. T.C Maarif Vekaleti, **Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar Müzakere Zabıtları**, Matbaa ve Neşriyat Türk A.Ş. İstanbul,1932, s.388.

¹³⁴ Mete Çetik, **a.g.e.**, s.5.

¹³⁵ Mete Çetik, **a.g.e.**, s.5.

¹³⁶ Behice Boran, "Dünya'nın Gidişi", **Yurt ve Dünya**, C.I, Sayı 11, 1941. Sami Özerdim, "Bir Macar Romancısı", **Yurt ve Dünya**, C.I, S:8, Ağustos 1914. Muhadere Özerdim, "Çin'de Senelik Bayramlar", **Yurt ve Dünya**, C.I, Sayı9, Eylül 1941.N. Cemgil, "Yeni Çin Kültürü", **Yurt ve Dünya**,C.I, Sayı 10, Ekim 1941. Niyazi Berkes (Çev), "Japonya'nın sosyal ve Ekonomik Yapısı", **Yurt ve Dünya**, C.I, sayı 12,Birincikanun 1941.

¹³⁷Dergi, devlet ricalince de takip edilmiştir. Basın ve Yayın Umum Müdürü Selim Sarper, *Başvekillik Yüksek Makamına* yazdığı dilekçede dergiye yazılan yazılar hakkında tafsilatlı bilgi vermişti. Örneğin, Behice Boran'ın *Zirai İstihsalin Geriliği* serlevhası altında yazdığı yazının içeriği, *Rusya'da tatbik edilen Sovkholz ve Kolhoz sistemini (adlarını ve yerini vermeden) Türkiye için tavsiye ve müdafaa etmektedir* diye yorumlanmıştı. Münir Belen'in *Türkiye İktisat Tarihinde Feodalizm* isimli yazısı, alt sınıfların sefaletini anlatarak topluma *Marksist hareketlerin kabulünü empoze etmektedir* diye yorumlanmıştır. *Adımların* 10. sayısının *Ulus*'ta reklamı yapılmış olması ayrı bir şikâyet konusu olmuştur. **BCA**, Fon No:03010, Yer No:85.561.8.

nedeniyle, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, dergilerin kapatılmasının iyi olacağını kendilerine telkin etmişti.¹³⁸

Milliyetçilerin kendilerinden rahatsız olduğu yavaş yavaş hissedilmeye başlanmıştı. Bakan Yücel'in telkini bu rahatsızlığın henüz rüşeym halinde olduğunu ancak ileride kontrol edilemeyecek boyutlara ulaşacağını göreceğiz. Hocaların tasfiyesi kademeli olarak gerçekleşmişti. Bunlardan ilki, Nihal Atsız'ın, solcu gençlerin İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nu protesto etmeleri, konuşmasını sabote etmeleri üzerine Başbakan Şükrü Saracoğlu'na hitaben, 1944 yılı Mart ve Nisan aylarında *Orhun* dergisinde, solcu üniversite hocalarını şikâyet eden mektubu,¹³⁹ davanın giriş kısmı olarak gösterilebilir. İkinci kademe, solcu hocaların, Sertellerin çıkarmış olduğu *Görüşler* dergisine yazı vermeyi taahhüt etmeleri üzerine, DTCF Dekanı Enver Ziya Karal'ın, hocaları 1945 yılında rapor etmesidir.¹⁴⁰ Bunun üzerine, hocalar, öğrencilerin "*fikirlerini zararlı istikametlere yöneltmekte amil oldukları kanaatine* varılarak *Memurin Kanununun 6. Maddesine*" dayanarak Milli eğitim Bakanlığı emrine alınmışlardı. Hocaların, Danıştay'a açtığı davada, mahkeme, Bakanlık aleyhine karar vermişti.¹⁴¹ Böylelikle kısa süreliğine de olsa olay tatlıya bağlanmıştı. Diğer önemli bir eşik ise, 1947 yılında TBMM'de Milli Eğitim Encümeninde DTCF kadroları konuşulurken, encümen üyelerinin, "*komünistliğinden şüphe edilen doçentler üniversiteden atılmadıkça bu kadro işine bakmayacakları*"¹⁴² yönünde tavır koymaları üzerine olay başka bir yöne evrilmiş, bir anda kamuoyu ve basının gündemine düşmüştü.

Yukarıdan anlatılan tüm bu gelişmelerin ardından fitili ateşleyen hareket ise, *Bayrak* gazetesinin,¹⁴³ solcu hocalara yönelik olarak, "*Hala kızıl zehirlerini bu kürsüden akıtmaya devam edecekler mi?*" şeklindeki beyannamei olmuştur. Gazetenin neşrettiği beyanname, Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı ve Milli Eğitim

---

¹³⁸ Uğur Mumcu, **a.g.e.**, s.71.

¹³⁹Nihal Atsız, "Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye Açık Mektup ve Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup", **Orhun**, Sayı: 15 s.1-4 ve Sayı 16, s. 1-6, 1944.

¹⁴⁰ Mete Çetık, **a.g.e.**, s.217.

¹⁴¹ **BCA**, Fon No: 03010, Yer No:143.24.21.

¹⁴²Nilgün Gürkan, **Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1950)**, İletişim, İstanbul, 1998, s.437.

¹⁴³*Bayrak* gazetesi, 1947 yılından itibaren Cemal Zeki Gençosman tarafından haftalık olarak çıkarılmıştır. Milliyetçi bir gazetedir. *Vatan*'da yer alan bir yoruma göre, gazete, Halk Partililer tarafından çıkarılmış ve finanse edilmiştir. **Vatan** 7 Mart 1947.

Bakanlığı'na da gönderilmişti.¹⁴⁴ Bu duruma sessiz kalamayan solcu *24 Saat* gazetesi, 6 Mart 1947 tarihinde milliyetçi öğrencilerin beyanamesine karşılık vermiş, solcu hocalardan sitayişle bahsetmişti.¹⁴⁵ Aynı gün, DTCF'de Pertev Nail Boratav'ın konferans vereceğinin duyurulması üzerine binden fazla milliyetçi öğrenci salona girmiş, konferansı sabote etmek istemişlerdi. Bu gelişme üzerine Boratav, konferansa gelmemişti.¹⁴⁶ Bunun üzerine kürsüye çıkan Selahattin Ertürk isimli bir öğrenci, "*Kendisini beklediğimiz kalpsiz bilgin, hala ortada yok. Memleketin dört tarafını saran kızıl ateşi düşürmeden onların fikirlerini müdafaa edenlerin burada yeri yoktur...*"¹⁴⁷ açıklamasını yapmıştı. Bunun hemen ardından, öğrenciler Rektör Aziz Şevket Kansu'dan bazı taleplerde bulunmuşlardı.¹⁴⁸ Bir süre sonra de öğrenciler okuldan ayrılmış, Ulus meydanına doğru yürüyüşe geçmişlerdi. Atatürk anıtının önüne geldiklerinde Sabahattin Ali, Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'ın birlikte çıkardıkları *Markopaşa* (Kasım 1946-Mayıs1947) ile *24 Saat* gazetesini yaktıktan sonra,¹⁴⁹ sessiz bir şekilde dağılmışlardı.

Belli ki, *Tan* olayında olduğu gibi burada da sistematik ve önceden planlanmış olay örgüsü var. Bir hafta önce, CHP'ye yakın isimler tarafından çıkarılan bir gazetenin, bu olayın merkezinde yer almış olması tesadüf olamaz herhalde. Diğer tarafta ise kuruluş sürecinde solcularla birlikte hareket eden, en azından tavsiyelerine kulak kabartan DP'nin, üniversitede hocalara konuşma yaptırtmayan gençlerden sitayişle bahsetmesi ayrı bir garabetti. Burada DP'nin, iç ve dış politikadaki gelişmelerin ziyadesiyle etkisinde kaldığını ve korktuğunu

¹⁴⁴ Beyanname tam metin olarak yayınlanmıştır. Merak edenler için bkz... **Vatan** 7 Mart 1947.

¹⁴⁵Derandelioglu, **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, Toker Yayınları, İstanbul, 1977, s.178-179.

¹⁴⁶ 1998'de Paris'te P.N. Boratav ile yapılan röportajda, Boratav, "...Şevket Aziz benim odama geldi. Ben de konferans notlarına bakıyordum. 'Pertev bu konferanstan vazgeçelim' dedi. Ben gider söylerim, konferansı verecek olan Profesör Pertev Boratav rahatsız olduğu için konferansa gelemeyecek diye özür dilerim" dediğini yazmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mete Çetik, **a.g.e.**, s.206-207.

¹⁴⁷ **Vatan** 6 Mart 1946.

¹⁴⁸ "...konferanslarda bu kürsüden mukaddesatımız aleyhinde bulunmalara mani olunmalıdır. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in tesiriyle mekteplere ve yüksek okullara aldırılan, abone edilen "Yurt ve Dünya", "Adımlar" mecmuaları toplattırılıp, haklarında zaten takibat yapılmakta olan solcu öğretim üyeleri hiç olmazsa nezaret altına alınmalarındır." **Akşam** 7 Mart 1947. Rektör, verdiği cevapta öğrencileri taltif etmiş ve "*İdeal heyecanınızı tamamıyla anlıyorum. Sözlerinizi ve isteklerinizi dinledim. Artık vakar ve sükunetle dağılmanızı rica ediyorum*" demişti.

¹⁴⁹Darendelioglu, **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, s.182; **Vatan** 7 Mart 1947. Olayların ardından DP'nin kurucularından olan Köprülü gençlere hitaben açık mektup yayınlamıştı: "*Vatan ve milliyet duyguları, aile ve mülkiyet mefhumları gibi Türk halkının mukaddes tanıdığı mefhumları ilim ve serbest tefekkür maskesi altında yıkmak isteyenlerin telkinlerini nefretle reddedeceğinize şüphe yoktur...*" **Akşam** 9 Mart 1947.

göstermiştir. DTCF olayı, *Cumhuriyetin buluş çağında*, sistemin, antikomünist histerikle vizyona soktuğu uzun metrajlı filmlerin başında gelmiştir. 6-7 Mart 1947’de cereyan eden hadise, Aralık ayının sonlarına doğru vukua gelecek olayların adeta habercisi olmuştu. Aralık ayının başından itibaren ortaya çıkan nüveler de bunun göstergesi olmuştur. Cemiyetler Kanununun değişmesinden sonra mantar gibi türeyen ve antikomünist itki ile hareket eden dernekler, art arda beyannameler yayınlamışlardı. Bu düzlemde milliyetçi-muhafazakâr mahfillerinin yıldızı konumundaki MTTB’nin Aralık ayında yayınladığı beyannamede komünizmle nasıl mücadele edileceği üzerinde durulmuştur.¹⁵⁰ Sıkıyönetimin kalkmasından sonra, komünist faaliyetlerin artabileceği tehlikesine karşı, MTTB yeni bir mücadele konsepti belirlemiştir.¹⁵¹ O süreçte kurulan dernekler, komünizmle mücadele kararlılığını “*komünizm veya başka bir doktrin, baskı ve polis ile değil; mutedil fikirlerle yenilebilir*”¹⁵² mefkûresiyle kendilerine rol biçmişlerdi. Dolayısıyla farklı kentlerden değişik derneklerin bu mefkûrenin etrafında kümelenmesiyle komünizme karşı milliyetçi cephe husule gelmişti. Öyle ki Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği’nin yayınladığı beyanname, bize bunun içeriğiyle ilgili sathi de olsa bir bilgi vermektedir.¹⁵³ Aynı günlerde dernekler komünizme karşı beyanname yayınlamakla yetinmeyerek daha da reaksiyoner hale gelmişlerdi. Örneğin, 27 Aralık’ta, Ankara Üniversitesi Hukuk, Tıp, DTCF, Ziraat, Veteriner ve Orman Fakülteleri öğrencileri Ulus meydanında miting yapmışlardı.¹⁵⁴ Sovyet elçilik personeli Boris İgnetenko, İvan Naumov, Voktor Goll, Aleksî İssaiev ve Tass Ajansı muhabiri Yozef Ruhatz ve Vasili Sigriabin tarafından izlenmişti.¹⁵⁵ Sovyet elçilik personeli ve Sovyet Tass ajansı komünizme ve ‘komünistlere’ yönelik baskını yakından takip etmişlerdi.

Öğrencilerin ellerindeki afişlerde “*kahrolsun komünistler, komünist hocaları istemiyoruz, komünistler fakülteden atılmalıdır*” vb. sloganlar yer almıştı. Bunun

---

¹⁵⁰ **Akşam** 12 Aralık 1947.

¹⁵¹ **Akşam** 14 Aralık 1947.

¹⁵² **Vatan** 14 Aralık.

¹⁵³ “*Türk milliyetçiliğini, şuurlu vasfı altında, milletçe şerefli hayatımız için başlıca unsur olarak kabul ediyoruz. İnaniyoruz ki istikbalimizin garantisi milletimizin en asli vasfı neticesi olarak telakki ettiğimiz Ata’mızın ölmez vasiyetini şu anda bir kere daha duyurmak isteriz, Komünizm her görüldüğü yerde ezilmelidir.*” **Ulus** 13 Aralık 1947; **Akşam** 13 Aralık 1947.

¹⁵⁴ Gazetelerde, “*Nümayişlere yabancı unsurların karıştığı tespit edildi*” diye başlıklar atılmıştı. **Vatan** 29 Aralık 1947.

¹⁵⁵ **BCA**, Fon No:03001, Yer No:65.407.14.

dışında, Atatürk ve İnönü'nün büyük çerçeveli fotoğrafları en önde taşınmıştı.¹⁵⁶ Kalabalık daha sonra DTCF'ye gelmişti. Burada “*Kahrolsun komünistler, Rektör istifa et, Rektörü istiyoruz*” diye bağırışlardı. Herhangi bir sıkıntıya mahal vermemek adına Rektörlük katında sıkı tedbirler alınmıştı. Rektör, yoldan geçen bir araca bindirilip linç edilmekten son anda kurtarılmıştı.¹⁵⁷ Olayların ardından Ankara Üniversitesi Senatosu, Boratav, Boran ve Berkes'in üniversiteden ihracını *oy birliği* ile onamıştı.¹⁵⁸ Ancak, Üniversitelerarası Kurul, alınan kararı yerinde bulmayarak 3 profesörün görevlerine iadesine karar vermişti. Bu gelişme üzerine CHP Zonguldak Milletvekili Orhan Seyfi Orhon, Milli Eğitim Bakanlığının bu hususta ne düşündüğünü öğrenmek istediği için 15 Mart 1948 tarihinde Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'in, sözlü olarak cevaplaması için soru önergesi vermişti.¹⁵⁹ Buna cevap olarak Bakan Sirer, hocaların itiraz hakkının olduğunu, itirazın, *temyiz mercii*'nin de Üniversitelerarası Kurul olduğunu ifade etmişti. Yukarıda vurgulandığı gibi Üniversitelerarası Kurul, hocaların itiraz başvurusunu değerlendirmiş Ankara Senatosunun aldığı kararı nakzetmişti. Alınan karara karşı DTCF Yönetim Kurulu, mahut hocaların görevlerine dönmeleri halinde üniversitede disiplinin bozulacağını düşünmüş olacak ki, önlem olarak bu hocaların verdikleri dersleri programdan kaldırmıştı.¹⁶⁰

Meclis'te 5 Temmuz 1948 tarihinde *Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadroları Hakkında Kanun* görüşülmeye başlanmıştı. Milli Eğitim Komisyonunca hazırlanan tasarıda DTCF'li hocaların üniversiteden ihraç edilmesi istenmişti. Kanun tasarısı için yapılan oylamada 259 üyeden sadece 2 kişi, Afyon Milletvekili Sadık Aldoğan¹⁶¹ ile Çanakkale Milletvekili Nurettin Üren red oyu vermişti.¹⁶² Kanun hakkında konuşma yapanların çoğu lehte konuşmuştu. Ancak Aldoğan, komünistlikle suçlanma 'tehlike'sine rağmen, cesaret örneği göstererek, çok açık bir şekilde üniversitelerde milliyetçiliğin aşılmasının doğru olmadığını,

¹⁵⁶ BCA, Fon No:03001, Yer No:65.407.14.

¹⁵⁷ BCA, Fon No:03001, Yer No:65.407.14.

¹⁵⁸ *Akşam* 11 Ocak 1948.

¹⁵⁹ TBMMTD, Dönem:8, Toplantı:2, C:11, Birleşim:54, (03.05.1948), s.247.

¹⁶⁰ Bu dersler: Sosyoloji, Halk Edebiyatı ve Folklor'dur. TBMMTD, Dönem:8, Toplantı:2, C:11, Birleşim:54, (03.05.1948), s.247-248.

¹⁶¹ Sadık Aldoğan CHP'den sonra siyasi hayatına Demokrat Parti, Millet Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinde devam etmiştir. Sağcı ve milliyetçi bir siyasetçi olmasına karşılık Meclis'te *komünist* hocaları savunma basiretini göstermişti.

¹⁶² TBMMTD, Dönem:8, Toplantı:2, C:12, Birleşim:83, (6.07.1948), s.855.

Üniversitelerarası Kurul'un görevden alınmasına karşı çıktığı 3 hocanın bu tasarı kapsamında üniversiteden ihraç edilmesinin doğru olmadığını ifade etmişti. Aldoğan, kanun aleyhine konuşan tek kişi olarak göze çarpmıştı.¹⁶³

Hocalarla ilgili takibat devam etmişti. Temmuz ayının ilk günlerinde *Ankara Üniversitesi Kadroları Hakkında Kanun* Meclis'e geldiğinde 3 öğretim üyesinin ihraç edilmesi de eklenmişti. Neticede CHP ve DP'nin oylarıyla hocalar görevlerinden el çektirilmişti. Soğuk Savaşın hemen başında Türkiye'de komünizm suçlaması çok yaygındı. Siyasiler, yazarlar, gazeteciler ve bilim insanları birbirlerini komünist olmakla suçlamıştı. Suçlamalar, ünsiyet halini almıştı. Yukarıda değinildiği gibi Fevzi Çakmak gibi bir isim dahi bu suçlamaya maruz kalmıştı. 1940'lı yılların ortalarından itibaren cereyan eden hadiseler, birbiriyle bağlantılı ve girift haldeydi. Olaylar, sağdan da soldan da, hemen hemen aynı kişiler etrafında dönmüştü. Türkiye, çok partili hayata geçtikten sonra, nekahet evresinde de, sol'a müsaade edilmemişi. Sol, göreceli özgürlük ortamından yararlanamamıştı. Sistemin, farklı herhangi bir şeyi söyleyeni 'komünist' veya 'irticacı' ilan etmesi, Türkiye'de düşüncenin kısmen kısırlaşmasına neden olmuştu.

1.3. Demokrat Parti Dönemi Döneminde Antikomünizm (1950-1960)

1.3.1. Demokrat Parti Döneminde Siyasi Gelişmeler ve Türk Dış Politikası

Konunun içeriğine geçmeden önce DP döneminde iç ve dış politikada antikomünizmin mahiyetinin ne olduğu, komünizmin nasıl anlaşıldığı/karşılandığı ve buna karşı alınan önlemlerin ne olduğuna ilişkin saptamalara yer verilecektir. Bunun yanında, Dünya ve Türkiye özelinde antikomünizm, dış politikadan bağımsız olmadığı için, dış politikaya da sathi bir şekilde, antikomünizme içkin olarak değinilecektir. Örneğin Türkiye'nin NATO'ya girişinin veya Bağdat Paktı'nın kuruluş sürecinin ayrıntısına girmeden, tezin sınırları içerisinde kalarak, antikomünist damar yakalanmaya çalışılacaktır. Aksi durumda, tez, mecrasından çıkar, başka yöne evrilir.

¹⁶³ TBMMTD, Dönem:8, Toplantı:2, C:12, Birleşim:83, (06.07.1948), s.806-808.

1946 yılında kurulan DP, 1950 seçimlerinde oyların çoğunu alarak iktidar olmuştu. CHP de muhalefete geçmişti. Yusuf Hikmet Bayur'un Millet Partisi ise bir sandalye ile de olsa Meclis'te temsil edilme imkânı elde etmişti. Bayar, Cumhurbaşkanı koltuğuna geçerken, Menderes de Başbakan koltuğuna geçmişti. O yıllar, DP açısından problemsiz bir şekilde geçmişti. DP, 1954 seçimlerinde de oyların çoğunu alarak iktidarını tahkim etmişti. İktidar cephesinde bunlar olurken muhalefet partilerinde hareketlilik söz konusuydu. Millet Partisi 1954 yılında kapatılmıştı. Bunun yerine Osman Bölükbaşı öncülüğünde Cumhuriyetçi Millet Partisi kurulmuştu. Yeni kurulan parti, 1954 seçimlerinde 5 milletvekili ile Meclis'e girmiştir. Kısa adı CMP olan parti, Türkiye Köylü Partisi ile birleşmiş ve yeni ismi Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi olmuştu. O dönemde Hikmet Kıvılcımlı de Vatan Partisini kurmuştu, ancak 1957 yılında parti kapatılmıştı.

Lider endeksli hareket eden DP için, 6-7 Eylül Olaylarından sonra, işler zora girmişti. Parti içi muhalefet eleştirilerinin dozajını arttırmıştı. Diğer tarafta eskisi gibi Batıdan maddi yardımlar alınamadığı için ekonomik darlık baş göstermeye başlamıştı. Partinin kurucu kadrosunda yer alan ve yıllardır Dışişleri Bakanlığı koltuğunda oturan Fuat Köprülü, beklenmedik şekilde partisinden ayrılmıştı. Ancak, oğul Orhan Köprülü, DP İstanbul İl Başkanlığı koltuğunda oturmaya devam etmişti. Bu şartlar altında 1957 seçimlerine gidilmişti. Son seçimlerde CHP, Meclis'teki sandalye sayısını artırırken DP'nin sihirli bozulmuştu. DP'nin özellikle son iki yılı, ilk dönemlerini aratır hale gelmişti. DP'nin anlaşılmaz bir tutum içerisine girdiği süreçte İnönü, 1959 yılında çıktığı yurtiçi seyahatlerde engellemelerle karşılaşmıştı. Öyle ki Uşak'ta çıkan arbedede İnönü yaralanmıştı. Hakeza Kayseri'de treni engellenmişti. Mevcut sıkı tedbirle yetinmeyen DP, Nisan 1960'ta, tartışmalara neden olmuş Tahkikat Komisyonu kurmuştu. Öğrencilerin, 28-29 Nisan 1960 tarihinde komisyonu protesto etmeye yönelik düzenlemiş oldukları gösteriler sırasında Turan Emeksiz öldürülmüştü. Bu cinayetten sonra askeri darbe söylentileri iyice ayyuka çıkmasına rağmen Menderes bunlara kulak asmamıştı. Ancak, gerek siyasi gelişmeler ve gerekse toplumsal gelişmeler üzerine ağır bedellere mal olacak askeri darbe, 27 Mayıs 1960'ta gerçekleşmişti. Darbeden hemen sonra gözaltına alınıp tutuklanan Fatin Rüştü Zorlu, Hasan Polatkan ve Menderes Eylül 1961'de idam edilmişlerdi.

Dönem itibariyle Türkiye’de bu gelişmeler yaşanırken Türkiye etrafındaki gelişmelere de bigâne kalmamıştı. Örneğin, 1950 yılında Kuzey Kore’nin, Güney Kore’ye saldırması üzerine BM’nin, üyelerine çağrıda bulunmasının ardından, Türkiye, ABD’den hemen sonra bu çağrıya karşılık vermişti. Bu durumda Türkiye’nin, aceleci davranması üzerine farklı yorumlar yapılmıştır. Yapılan yorumlardan en dikkat çeken, DP’nin sonuca odaklı, NATO’ya üyelik beklentisidir. Yapılan çağrıya olumlu karşılık veren DP, Meclise danışma gereği bile duymadan, Bakanlar Kurulu kararıyla Kore’ye asker göndermişti. Menderes iktidarı için bu önemli bir eşiktir. Çünkü Batı Blok’unun öncü kuvveti ve yenedünyanın lideri ABD ile yakınlaşmak için kapıya gelen fırsatı geri tepmek olmazdı. Tabiri caizse, Batı’nın nakdi yardımlarından faydalanmak için, önemli bir fizibilite çalışmasıydı. Haliyle Kore’ye gönderilen askerler, Türkiye’nin NATO’ya kabul edilışı sürecinde, referans mektubu mahiyetini taşımıştı. DP, CHP’nin, II. Dünya Savaşı’ndan sonra temellerini attığı dış politikadan sapmamıştır. Dış politikanın seyri olduğu gibi korunmuştur. Zaten, partinin kuruluş aşamasında, İnönü-Bayar görüşmesinde de gündeme gelen dış politikada izlenecek tutuma dair, Bayar, İnönü’nün beklediği cevabı vermişti. 14 Mayıs 1950 seçimlerinden galip çıkan Menderes, NATO’ya üyelik sürecinin hızlandırılacağına teminatını vermişti. Kore Savaşı ile birlikte ABD’den Türkiye’ye sivil ve askeri ziyaretlerin sayısı artmıştı. Bu ziyaretlerde, Türkiye’nin stratejik boyutu ele alınmıştı. ABD, Sovyetlerle komşu olan Türkiye’yi uluslararası antikomünist cephenin güçlü ortağı yapmak istemişti. Böylelikle, İngiltere’nin itirazlarına rağmen, Türkiye, ABD’nin desteğiyle 1952 yılında NATO üyesi olmuştu.¹⁶⁴ Türkiye’nin NATO’ya üye olmasından sonra, Sovyetler, 7 Kasım

---

¹⁶⁴ Savaş çıkar çıkmaz DP Hükümeti, nedendir bilinmez, Meclis’in görüşünü almadan Kore’ye asker göndermişti. CHP, buna itiraz etmemişti. Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): DP’nin Altın Yılları 1950-1954**, Bilgi Yayınevi, 1990, s.95. Sait Aşgın, Türkiye’nin Kore’ye asker göndermesi ile ilgili olarak şunu söylemiştir. Türkiye’nin, Kore’ye asker gönderdiği tarihe kadar ikili ilişkilerde “somut”, “hukuki” ve “bağlayıcı” herhangi bir unsuru yoktu. Ancak Türkiye Sovyet tehdidine karşı bunu elde etmek istemişti. Sait Aşgın, **Toplumsal Siyasal ve Uluslararası Boyutlarıyla Türkiye’nin Demokrat Parti’li Yılları**, Karaman, 2001, s.133. DP dönemi, Türk-Amerikan ilişkilerini ele alan Namık Behramoğlu, DP’nin CHP’ye danışmadan Kore’ye asker göndermesini CHP ile DP arasındaki ilk “çatışma” olarak yorumlamıştır. Namık Behramoğlu, **Türkiye Amerikan İlişkileri (Demokrat Parti Dönemi)**, Yar Yayınları, İstanbul, 1974, s.9. Ayşegül Sever’e göre, DP iktidarının ilk günlerinde Kore Savaşı’nın çıkması, yeni hükümete NATO’ya üye olması için fırsat doğurmuştu. Sever’in, Semih Günver, Zeki Kunalalp ve Mahmut Dikerdem ile yaptığı sözlü mülakatta, üç büyükelçi, Menderes’in Kore’ye asker göndermesindeki temel saikin, NATO’ya girmek olduğunu ifade etmişlerdir. Sever, **a.g.e.**, s.64-65; Haluk Ülman’a göre, Türkiye’nin NATO’ya girmesinde Sovyet tehdidinin etkisi vardı. Haluk Ülman, “Türk Dış Politikasına Yön Veren

1952'de Türkiye'ye nota vererek, üyelikten duyduğu rahatsızlığı dile getirmişti.¹⁶⁵ Albayrak'a göre, Sovyetlerin yönlendirmesi ile Bulgaristan da Türkiye'ye nota vermişti. Bulgar Hükümeti, verdiği notayla yetinmeyerek Bulgaristan'da yaşayan Türkleri göçe zorlamıştı.¹⁶⁶ Daha sonra Sovyetler, Stalin'in, 1953 yılında ölümünün ardından, Türkiye'ye verdiği notadan, Boğazların statüsünün değiştirilmesinden ve Kars ile Ardahan üzerindeki hak talebinden vazgeçtiğini belirtmişti.¹⁶⁷ Fakat Sovyetlerden gelen bu açıklamaları Menderes şu şekilde değerlendirmişti: "*Rusların hareketi ya Türkiye'yi NATO güçlerinden ayırma planının bir parçası ya da yeni birçok cepheli yumuşama politikasıdır.*"¹⁶⁸ DP, neşrettiği yayınlarda da liderlerinin dile getirdiği kaygıya, yani Sovyetlerin Türkiye üzerindeki tehdidinin devam ettiğine dair endişelere yer vermeye devam etmişti.¹⁶⁹ DP'nin dış politikasını değerlendiren Andre Fontaine'ye göre, DP'nin ileri gelenleri, Sovyetlere karşı aşırı *önyargı* içerisindeydiler. Bilinçli bir şekilde sürdürdüğü Sovyet tehdidi dolayısıyla Atlantik Paktı'nın doğuya kadar uzanmasını talep ettiklerini ifade etmiştir.¹⁷⁰ İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iyice gerilen Türk-Sovyet ilişkileri, DP'nin antikomünist politikasında belirleyici olmuştur. Her ne kadar Stalin'in 1953'te ölümünden sonra, Sovyetler tarafından iyi niyet adımları olarak yorumlanabilecek hamleler yapılırsa da bunlar arzu edilen etkiyi göstermemişti. DP'ye göre, Sovyetlerin söylemleri ile eylemleri birbiriyle çelişmekteydi. Bu bağlamda Sovyetlerin, 1956'da Macaristan'ı

Etmeler (1923-1968)", **AÜSBF Dergisi**, C. XXIII, Ankara, 1968, s.245,260; Cem Eroğul da Kore'ye asker göndermenin Türkiye'ye NATO'nun kapısını açtığını görüşünde olmuştur. Cem Eroğul, **a.g.e.**, s.102,116.

¹⁶⁵ Mustafa Albayrak, **a.g.e.**, s.423.

¹⁶⁶ Mustafa Albayrak, **a.g.e.**, s.461; **Yeni İktidarın Çalışmaları: Demokrat Parti Hizmetinde Bulunduğu Türk Milletine Hesap Veriyor**, yyty, s.85-86.

¹⁶⁷ Menderes ve Köprülü'nün İngiltere'de olduğu tarihte yapılan Bakanlar Kurulu toplantısına Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ başkanlık etmişti. Toplantıda, Moskova Büyükelçisi Faik Hozar'ın, 31 Mayıs 1953 tarihli şifreli telgrafi da görüşülmüştü. Telgrafta, "*SSCB'nin 7 Haziran 1945 tarihinde istediği Kars ve Ardahan ile Boğazların statüsü talebinden vazgeçtiği*" belirtilmişti. Serhan Yücel, **a.g.e.**, s.101; Oral Sander, **Türkiye'nin Dış Politikası**, İmge Yayınevi, Ankara, 2006, s.82. Ancak, ABD Başkanı Eisenhower, Sovyet dış politikasında herhangi bir değişimin olmadığını iddia etmişti. **Ulus** 21 Mayıs 1953. Türk dış politikasında, herhangi bir değişim görülmemişti. En büyük gerekçe de Sovyetlere güvenilmemiş olması, Sovyetlerin bu hamlesinin farklı okunmuş olmasıydı. Bayar, Sovyet tehditleri ve Sovyetlerin saldırgan politikası karşısında yalnız kalmamak için NATO'ya girdiklerini ifade etmiştir. İsmet Bozdağ, **Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat, Celal Bayar**, İst,1986, s.96. Buna mukabil Cem Eroğul, DP iktidarının, Sovyetlerin yeni dış politika anlayışına tepkisinin, *göz kapamak* olduğunu belirtmiştir. Cem Eroğul, **a.g.e.**, s.120.

¹⁶⁸ **TMMTD**, 1950-1954, Dönem IX, 1.11.1953, sütun 4.

¹⁶⁹ **Düşmanı Kore'de Karşılıklı Kore'ye Niçin Asker Gönderdik?** s.8.

¹⁷⁰ Andre Fontaine, **History of the Cold War From the Korean War to the Present**, Vintage Books, New York, 1970, s.155.

işgal etmesiyle, Türkiye'nin Sovyetlere yönelik duyduğu endişe bir noktada buluşmuş ve Türk politikacılar “*kendilerince*” haklı çıkmıştı. DP döneminde dış politikada gerçekleştirilen hemen hemen her hamlenin, Sovyetler Birliği'ne ya da komünizme içkin baskın bir yönü olmuştur.

Türkiye'nin, 1951 yılında Ortadoğu Komutanlığı projesine katılmaya karar vermesi üzerine Türkiye Arap kamuoyunca protesto edilmişti. Sovyetler de benzer tepki göstermişti.¹⁷¹ Haluk Ülman'a göre, Türkiye, Arap-Ortadoğu coğrafyasında Sovyet tehlikesi olmamasına karşılık, Batı'nın Ortadoğu'daki çıkarlarına öncülük etmişti. Türkiye, NATO tarafından güvence altına alındığı halde, 1955 yılında Bağdat Paktının kuruluşuna öncülük etmiştir. Richard P. Stebbins, Paktın amacının, bölgenin güvenliğini sağlamak olduğunu ifade etmesine karşılık,¹⁷² Ülman farklı düşünmüş ve ona göre, Bağdat Paktı'nın güvenlik açısından hiçbir kazanımı yoktu.¹⁷³ Bağdat Paktı'nda Türkiye ile birlikte İran, Pakistan ve Irak da yer almıştı. Ancak 1958 yılında Irak'ta darbe olmuş ve Irak Pakttan çekilince yeni isim CENTO olmuştur.

1.3.2. Demokrat Parti'nin İdeolojisi ve Komünizme Dair Düşüncesi

Türkiye, çok partili hayata geçiş denemelerini daha önce de yapmıştı. Bunlardan ilki, 1924 yılında Cumhuriyet Halk Fırkasına muhalif olarak Milli Mücadelenin öncü kadroları tarafından kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasıydı. Ancak TıPCF, “*dini itikada hürmetkâr*” olduğu gerekçesiyle ve aynı zamanda Şeyh Sait İsyanı ile de ilişkilendirilerek 1925 yılının ortalarında mahkeme kararı olmadan kapatılmıştı. Bundan sonra ikinci deneme ise, Ali Fethi Bey mahiyetinde kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası olmuştur. Parti, Mustafa Kemal'in direktifiyle 1930 yılı Ağustos ayında kurulmuştu. Ancak “*güdümlü muhalefetin*” ömrü uzun sürmemiş, aynı yılın Kasım ayında SCF, kendisini feshetmişti. Her defasında çok partili hayata geçiş denemelerinin akim kalmasının arka planında Türkiye'nin, henüz demokrasiye geçişin şartlarını haiz olmadığı düşüncesi yatmıştır.

¹⁷¹ Mahmut Dikerdem, **Ortadoğu'da Devrim Yılları**, Cem Yayınevi, s İstanbul, 1993, s.25.

¹⁷² Richard P. Stebbins, **The United States in World Affairs 1958**, Harper&Brothers, New York, 1959, s.225.

¹⁷³ Haluk Ülman, **a.g.m.**, s.272.

Artık bu düşüncenin ömrü dolmuştu. Türkiye kabına sığmıyordu. Yeni koşullar siyasetin kabuk değiştirmesini zorunlu kılmıştı. Üçüncü defa denenen çok partili hayata geçiş süreci, yeni sıkıntılarla birlikte gelmiştir.

DP, 6 Ocak 1946 yılında Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından kurulmuştu.¹⁷⁴ Parti tüzüğünde, “*insan hak ve hürriyetlerini, özellikle dernek kurmayı, Türk toplumunu, aile ve mülkiyete dayandırmayı, ekonomik bakımdan özel teşebbüsün desteklenmesini ve demokrasiyi*”¹⁷⁵ esas almışlardı. DP, İkinci Dünya Savaşı sonrası koşullarda doğmuştu. DP’nin ideolojisinin şekillenmesinde yeni dünya konjonktürünün büyük paya sahip olduğu bilinen bir gerçektir. SCF, 1929 dünya ekonomik krizinin doğurduğu sonuçlardan biriydi. Aynı şekilde DP de, hem ekonomik dar darboğazın hem de uluslararası sistemin yaşadığı krizin ürünü olmuştu. Ezcümle, DP yeni iç ve dış koşulların dayattığı zorunluluktan kaynaklı olarak kurulmuştu. DP’nin üst kadroları, CHP’nin içinden çıkmış olmalarına rağmen CHP’nin sahip olduğu Kemalist/modernist damardan farklılaştığı noktalardan birisi, *muasır medeniyete* yüklenilen anlam ve oraya nasıl varılacağına dair yöntem farklılığıdır. T. Demirel’e göre DP için, *muasır medeniyetten* kasıt, özel teşebbüs ve kapitalizmdi. Böylelikle, *zenginlik, refah ve adaleti* yükselttiği varsayımıyla piyasa toplumunun/kapitalizmin en uygun örneği olarak görülen ABD, DP’lilerin birçoğu için, ideal toplumun en temel özelliklerini bünyesinde taşımıştır.¹⁷⁶ T. Demirel, Türkiye’nin ABD ile yakınlaşmasında en önemli boyutlarından birisinin komünizmle mücadele olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁷ Bu duruma gösterilen yakınlık o kadar içselleştirilmişti ki partinin isminin belirlenmesinde dahi Amerika’daki siyasal yapı ilham kaynağı olmuştu.¹⁷⁸ Türkiye’nin *küçük Amerika* olacağı temennileri sık sık terennüm edilmişti.¹⁷⁹ Tüm bunlara karşın, Taner Timur,

---

¹⁷⁴ Demokrat Partinin kuruluşu için bkz. Cemal Anadol, **Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti**, s.42; Taner Timur, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991, s.28-33. Fahir Giritlioğlu, DP’nin kuruluş tarihini 7 Aralık 1945 tarihini vermiştir. Ancak diğer bütün kaynaklarda kuruluş tarihi yukarıda verildiği şekilde olmuştur. Fahir Giritlioğlu, **Türk Siyasi Tarihinde Cumhuriyet Halk Partisinin Mevkii**, C.I, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1965, s.172.

¹⁷⁵ Cemal Anadol, **Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti**, s.44.

¹⁷⁶ Tanel Demirel, **Demokrat Parti**, s.118.

¹⁷⁷ Tanel Demirel, **Demokrat Parti**, s.149-150.

¹⁷⁸ Bayar, DP ismi seçilirken, “*Amerika rol modeli oynamadı değil. Orada da, bir Cumhuriyetçi Parti, bir de Demokrat Parti yok muydu?*” demiştir. Metin Toker, **Tek Partiden Çok Partiye**, s.215.

¹⁷⁹ Bayar, “*Biz memleketimizde Amerikaluların ilerleyişleri seyrini takip ederek çalışmaktayız. Öyle ümit ediyoruz ki, 30 sene sonra bu mübarek memleket 50 milyon nüfusu ile küçük bir Amerika olacaktır.*” **Cumhuriyet** 21 Ekim 1957.

DP'nin, bazı refleksler, işlediği konular ve halkla girdikleri diyaloglardan yola çıkarak, içinde *sol potansiyel* taşıdığını ifade etmiştir.¹⁸⁰ Timur'u bu düşünceye sevk eden saik, DP'nin dayandığı kuvvetin geniş ölçüde köylü olmasından kaynaklanmıştır.¹⁸¹ Diğer önemli bir göstere ise DP'nin programında işçi, çiftçi, tüccar, memur vd. sendika kurmayı vaat etmiş olmasıdır.¹⁸² Son tahlilde DP'nin, bu vaadini yerine getirdiği söylenemez. Sadece *potansiyel ve varsayımdan* yola çıkarak DP'yi sol ile ilişkilendirebiliriz. Sonraki yıllarda bunlardan da bahsetmek mümkün olmayacaktır. DP, antikomünist bir parti hüviyetine sahip olmuştu.

II. Dünya Savaşı'na kadar Fransa, İsviçre, Almanya ve Sovyetler başta olmak üzere birçok ülke Türkiye'nin modernleşmesinde pay sahibi olmuştur. Ancak Soğuk Savaş döneminde ise, bilhassa askeri, eğitim¹⁸³ ve kalkınmada, ABD, Türk modernleşmesinde önemli rol model olmuştur. 1960'lı yılların başlarına kadar ABD ile bu kadar yakınlaşmak ve onu takip etmek Türk muhalefeti açısından da problem değildi. Parti tüzüğü, kurucuların, özellikle de Bayar ve Menderes'in iktisadi yönelimine uygun olarak hazırlanmıştı. İktidar oldukları takdirde, liberal siyaset güdeceklerinin ipuçlarını vermişlerdir. DP, kurulduktan sonra, her ne kadar Menderes, CHP'ye kıyasla, solda olduklarını iddia etmişse de DP, sağcı bir partiydi. Ve kendinden sonraki sağ partilerin de istinatgâhı olmuştur. Adalet Partisi, Yeni Türkiye Partisi, Demokratik Parti vd. onun mirasını devralmışlardı.

Tan baskını anlatırken solcularla, Tevfik Rüştü Aras ve Z. Sertel ve DP kurucularının bir araya geldiğini ifade etmiştik.¹⁸⁴ Atatürk'ün vazgeçilmez Dışişleri

---

¹⁸⁰ Taner Timur, **a.g.e.**, s.33.

¹⁸¹ Ahmet Yeşil, **a.g.e.**, s.53.

¹⁸² **Demokrat Parti Tüzük ve Programı**, Ankara, 1946, s.13.

¹⁸³ DP iktidarı döneminde ortaöğretim sistemi ABD eğitim sistemi baz alınarak yeniden düzenleme yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda ABD'den konunun uzmanları çağrılarak kendilerinden raporlar istenmiştir. Prof.Dr. John Rufi, Ellsworth Tompkins ve Lester Beals ve Roben J. Maaske raporlar hazırlamışlardır. Lester Beals, 1954 yılına kadar MEB'de danışman olarak çalışmıştır. Beals, rehberlik ve sosyal bilgiler derslerinin programlarını hazırlamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Erdoğan Başar, **Demokrat Parti Dönemi Eğitim Hareketleri**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1992, s.99-113.

¹⁸⁴ Mustafa Albayrak, **a.g.e.**, s.59. Samet Ağaoğlu, Sertellerin, DP'nin kuruluş aşamasındaki rolleri ile ilgili şunları paylaşmıştır: "...Sertellerin karı koca ayrı ayrı yayımlanan hatıralarında buna ait, hatta 'Demokrat Partiyi nasıl kurduk?' diyecek kadar iddiaları var. Bu iddialara hak verecek kuvvette belgeler hiçbir yerde, hiçbir kimsece yayınlamadı. Serteller o sıralarda Mareşal Çakmak, Tevfik Rüştü Aras gibi Atatürk'ün yakınları ile de temas halindeydiler. Bayar ve arkadaşları için de bu tabii idi." Samet Ağaoğlu, **Demokrat Partinin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri Bir Soru**, 1972, s.87. Serteller ve Demokrat Parti kurucularının ilişkisi, *Görüşler* dergisinin kuruluş aşaması ve *Tan* gazetesi ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Uğur Mumcu, **a.g.e.**, s.90-91. Toker, "Dörtlere" daha sonradan Refik Şefik İnce ile Tevfik Rüştü Aras'ın katıldığını ve Aras'ın bir süre burada çalışmalara iştirak ettiğini,

Bakanı olan Aras, yeni süreçte CHP’de istenilmeyen adam konumundaydı. Haliyle Aras, sınımlanacak liman arayışı içerisindeydi. Dörtlüler’in ‘ayrılık’ fikri daha rüşeym halindeyken, onları en fazla cesaretlendiren, Aras’ın kendisi olmuştur. Aras’ın, yeni partinin program hazırlıkları aşamasında “sosyalizm ölçülerinde bir sosyal adalet düşüncesinde ısrar etmesi”den, Dörtlüler, rahatsızlık duymuş, buna tepki vermekten de yüksünmemişlerdi. Koraltan, Aras’a bir hışımla, “sizin akideniz bizden farklı. Sosyal demokrat bir parti kurmak istiyorsanız bizim aramızda ne işiniz var? Çıkm gidin, sizin komünist olduğunuzu söylüyorlar... Ama herhalde siz bizden değilsiniz, lütfen artık gelmeyiniz”¹⁸⁵ diye tehdit etmişti. Benzer bir olay yaşayan Z.Sertel de anılarında, Menderes’in kendisine, vehimli bir şekilde, “komünist misin?” diye sorduğunu ve daha sonra mütemadiyen komünist diye ‘saldırması’ neticesinde, “bunlarla aynı kaptay kaynamayacağımı” fark ettikten sonra da yolların ayrıldığını ve *Tan* gazetesinin de partinin yayın organı haline gelmesine müsaade etmediğini ifade etmiştir.¹⁸⁶ Bu ilişkiyi değerlendiren Uğur Mumcu, işi daha da ileriye götürmüş, “Marksist Sabiha Sertel DP’nin sözcüsü olacaktı” gibi önemli bir iddiayı serdetmişti.¹⁸⁷ Aras ve Serteller, DP’nin kuruluş çalışmalarına kısmen, ihtiyaca binaen, katılmışlardı. İki taraf da kendi tasavvurlarını hayata geçirmek için bir araya gelmişti. DP’liler, kendileriyle fikir teatisi içerisine girmişlerdi. Solcularla DP arasındaki ilişki, iktidar partisinin dikkatinden kaçmamış, DP kurucuları ile solcular adım adım takip edilmişti. Bu takip, raporlar halinde, gerekli mercilere sunulmuştu. Fikir uyuşmazlıkları ve iktidarın DP kurucularına ‘gözdağı’ vermesi nedeniyle yollar erken ayrılmıştı. Sovyet tehdidinin, demoklesin kılıcı gibi Türkiye üzerinde sallandığı günlerde, sistem açısından ‘mimli’ ve ‘cüz zamli’ olanlarla işbirliğine

---

ancak fikir ayrılıkları ortaya çıkınca da ayrıldığını ifade etmiştir. Metin Toker, **Tek Partiden Çok Partiye**, s.106.

¹⁸⁵Metin Toker, **Tek Partiden Çok Partiye**, s.107-8; Mustafa Albayrak, **a.g.e.**, s.60. Partinin kuruluş toplantısında partinin sağda mı yoksa solda mı olduğunu soran gazetecilere Bayar, “parti programı siyasi, iktisadi, içtimai sahaları ihtiva ettiğine göre Cumhuriyet Halk Partisi’ne nispetle bu sahalardan hangisine sağda hangisinde solda olduğumuz kesin olarak tespit etmek zordur” demiştir. Nazmi Sevgen, **Celal Bayar Diyor ki, 1920-1950**, Tan, İstanbul, 1951, s.102.Menderes ise, “bazı hallerde iki parmak soldayız bazı hallerde iki parmak sağda” olmuştur. Bayar, bir yabancı gazetecinin kendisine yönelmesi üzerine, “sağ ve sol çok nispi bir ölçüdür. Eğer soldan maksat ammenin menfaatini azami derecede korumak, hiçbir sınıf ve zümreye imtiyaz vermemekse, partimiz tamamıyla soldur” demiştir. Şahingiray, **a.g.e.**, s.42,50.

¹⁸⁶Zekeriya Sertel, **a.g.e.**, s.261-265. Hüseyin Şeyhanlıoğlu, **Türk Siyasal Muhafazakarlığının Kurumsallaşması ve Demokrat Parti**, Kadim Yayınları, Ankara, 2011, s.119; Mustafa Albayrak, **a.g.e.**, s.59-60.

¹⁸⁷ Uğur Mumcu, **a.g.e.**, s.91.

gitmek hayli zor olmuştu. Sol ile kısa süreli temas bile gözlerden kaçmamış ve tenkit konusu olmuştur. *Tan* baskını gerçekleşmeden, *Görüşler* dergisi ile alakalarının olmadığını ilan etmek zorunda kalmışlardı. Sanki hiç temasları olmamış gibi nedamet getirmişlerdi. CHP'nin içinden çıkan partinin düşünce dünyası, Kemalizm'in ilkeleri etrafında şekillenmişti. İktidarında bu ilkelere farklı yorumlar yüklenmişti. Ancak tamamen bir kopuş yaşandığı söylemi, zayıf bir iddiadır. Kuruluş sürecinden itibaren, içinden çıktığı parti, CHP tarafından tahakküm edilmiştir. Bu, yerine ve zamana göre değişkenlik göstermiştir. Örneğin kurulduğu ilk dönemlerde Soğuk Savaş'ın cüzzamlı ve bulaşıcı *komünist suçlamasından* kurtulamamıştır. Sertellerle teması nedeniyle cürüm işlemiş gibi muameleye maruz kalmıştı.

O dönemde DP ile ilgili ortaya atılan bir iddiaya göre, parti, Rus sermayesiyle kurulmuştu.¹⁸⁸ Metin Toker, "*Moskovacılık suçlaması demokrasi tarihimizde ilk defa CHP militanları ve fanatikleri tarafından icat edildi. Bunların nazarında DP, Moskova'nın emrindeydi...*"¹⁸⁹ DP'liler de buna karşı mukabelede bulunmuşlardır. Nitekim, Şefik Hüsnü'nün parti kurmasına izin verildiği gerekçesiyle, asıl, CHP'nin, komünizmi koruma altına aldığını ileri sürmüşlerdir.¹⁹⁰ İktidarda olduğu yıllarda DP, CHP'nin çetin muhalefeti karşısında sıkışınca, CHP'yi, aynı şekilde, komünistlikle suçlamıştı. Siyaset, fasit daire içerisinde akim kalmıştı. DP'nin komünizmle mesafesini görebilmek için 1949'daki kongresine bakmak yeterlidir. Zira DP, 20 Haziran 1949 tarihli İkinci Büyük Kongresinde laiklikten ödün vermemek kaydıyla "*din hürriyeti ve komünizm tehlikesi*" üzerinde durulmuştu:¹⁹¹ "...memlekette maddi nizam ve manevi huzur ve asayişin muhafazasında büyük bir amil Partimizin iç

---

¹⁸⁸Metin Toker, **Tek Partiden Çok Partiye**, s.152. Taner Timur, **a.g.e.**, s.33.

¹⁸⁹ Taner Timur, **a.g.e.**, 35.

¹⁹⁰ Taner Timur, **a.g.e.**, s.35.

¹⁹¹Cemal Anadol, **Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti**, s.62. Demokrat Parti, "komünizm" konusunda gösterdiği hassasiyetin tıpkısını "irtica" ve "ırkçılık" konusunda da göstermiştir. DP, Ezanın Arapça okunmasını sağlamış, din derslerindeki usul değiştirmiş, İmam Hatiplerin sayısı arttırmış ve dini yayın ve faaliyetlerde hissedilir bir artış görülmüştü. Ancak uç talepler gelmeye başladığında DP laiklikten ödün vermeyeceğini göstermiştir. Örneğin Konya il kongresinde bazı delegelerin fes, çarşaf ve Arapça harflere yeniden dönüş talebi kesin bir dille reddedilmiştir. **Cumhuriyet**, 13 Şubat 1951. Çarşafın yasaklanması teklifi DP'li üç kadın vekil, Aliye Temuçin, Edibe Sayar, Nazlı Tılabar. **Halkçı**, 13 Mart 1956. Menderes için rejimi tehdit eden üç ana unsur, "*siyasi irtica, milliyetçi irtica ve komünizm*"dir. **Cumhuriyet Ansiklopedisi**, 1941-1960, cilt2, haz. Hasan Ersel, Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, Mete Tunçay, Yapı Kredi, İstanbul, 2005, s.236; 1946 yılında Yaşar Çimen'in İtalyan faşistlerinin fikirlerini örnek alarak kurduğu *Yalnız Vatan İçin Partisi* 1952 yılında kapatılmıştır. Kemal Karpat, **TDİ**, s.338.

*siyasette aşırı sağ ve sol cereyanlara şiddetle karşı koymak...*¹⁹² şeklinde konumunu ortaya koymuştu. Komünizm tehlikesinin önlenmesi derpiş edilmişti. Ancak, komünizmin, *bir baskı unsuru* olmayacağı da bilhassa beyan edilmişti.¹⁹³ Bu sözler zikredildiğinde DP, henüz iktidar değildi. Onun için, muhalefettekilerin özgürlük söylemlerine temkinli yaklaşmak iktiza ediyor. Muhalefette iken söylenenlerin ve verilen vaatlerin, iktidara gelindiğinde ne kadarının yerine getirildiğinin cevabı önemlidir. DP'nin ilk yıllarda komünizme karşı yumuşak üslup kullandığı sarihtir. DP, henüz, farklı düşünce ve fikriyatı, müesses nizamı tehdit eden bir unsur olarak görmeye başlamamıştır. Sonraki yıllarda uydurulmuş suç delilerine başvurmuş, *komünizmi* baskı aracı olarak kullanmıştır.

DP'nin iktidar olduğu yıllarda basın, üniversite ve CHP, DP'ye karşı muhalefetini arttırdıkça buna verilen tepki de sertleşmeye başlamıştı. Bunun tezahürü olarak Menderes, Meclis'te CHP'yi "*komünistlikle, vatani dışarıya jurnallemekle ve milli menfaatleri kundaklamakla*" suçlamıştı.¹⁹⁴ Ancak daha önce Menderes, partisinin Gaziantep kongresinde, "*Bizde komünist parti kurulamaz. Çünkü topun ağzındayız. Çünkü şimalden gelen ve en sükunetli zamanlarda dahi o an tehlikeyi pek çok defa yaşamışızdır*" demişti.¹⁹⁵

DP'nin kurucuları, parti rüşeym halindeyken, iktidara karşı, muhaliflerle diyalog içerisinde olmuşlardı. Bu şekilde meşruiyet sağlamayı, toplumda kimi endişeleri bertaraf etmeyi tahayyül etmişlerdi. Bu pragmatizm, bir süre devam etmiştir. Bu meyanda, her ne kadar o dönem, sosyalistliği tartışmalı da olsa, Mehmet Ali Aybar'ı saflarında görmek istemişlerdi. Aybar, 1946 seçimleri sırasında bağımsız aday olarak Bursa'dan seçimlere iştirak etmişse de Meclis'e girememişti. Aynı zamanda Nazım Hikmet'in avukatı Mehmet Ali Sebük de DP'den aday olmuştu. İktidara geçtiklerinde sola dair yaklaşımları, temelden değişmişti. DP, Batı Blok'unda yer almanın gerekli tüm şartlarını yerine getirmiş, içerde komünist olduğunu düşündükleri aydınları gözetim altında tutmuşlardı. Belirli aralıklarla komünist tevkifat yapılmıştı. Dış politikada ise uluslararası antikomünizmin

---

¹⁹² **Demokrat Parti İkinci Büyük Kongresinde Alman Kararlar**, ty, s.9. Bayar, Kongrede yaptığı konuşmada, birçok konuya değinmiş ve özetle, "aşırı sağ ve sola" geçit vermeyeceklerini belirtmişti. **A.g.e.**, s.27.

¹⁹³ Serhan Yücel, **a.g.e.**, s.71; Cem Eroğul, **a.g.e.**,s.76.

¹⁹⁴ Cem Eroğul, **a.g.e.**, s.185.

¹⁹⁵ **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sayı:3, Şubat 1953.

müttefik, hatta güçlü ortağı olmuşlardı. Diğer tarafta hem DP hem de CHP toplumsal muhalefeti susturmak için antikomünizm ve laikliği kullanmışlardır. Laikliği, dinsel muhalefete, antikomünizmi ise daha sol liberal muhalefete karşı tedavüle sokmuşlardı.

DP, kendisine destek veren yapılar arasında dengeyi korumaya çalışmıştır. Bu anlamda parti içerisinde bir klik, dindarların gönlünü hoş tutarken, diğer bir klik de *irticai faaliyette* bulunanlara göz açtırmamıştır. Bir tarafta Basın Kanunu üzerindeki tahdit edici hükümler ilga edilirken, diğer tarafta solu bastırma adına, tek parti döneminden kalma anlayış hüküm sürmüştü, muhalif fikriyata müsaade edilmemişti. Bunun için de ‘komünizm’ araçsallaştırılmıştı.¹⁹⁶ Basın da DP’nin dümen suyuna gitmiş, medyada mütemadiyen *kızıl sürüler*, *kızıl ajanlar* ve *vatan haini* gibi propagandist sözcükler kullanılmıştı.¹⁹⁷ İzmir Fuarında Çekoslovakya standı komünizm propagandası gerekçesiyle kapatılmıştı.¹⁹⁸ *Cumhuriyet* gazetesi, “Çekoslovakya’da toprak, toprağı sürenindir! levhası, komünist propagandasından başka ne ifade eder?”¹⁹⁹ şeklinde yaptığı haber ile hükümetin icraatını haklı bulmuştu. Hakeza Falih Rıfki Atay’ın *Yeni Rusya* isimli eseri komünizm propagandası içerdiği gerekçesiyle toplatılmıştı.²⁰⁰

¹⁹⁶ Tanel Demirel, **Demokrat Parti**, s.140.

¹⁹⁷ Cem Eroğul, **a.g.e.**, s.106.

¹⁹⁸ **Akşam** 24Ağustos 1951.

¹⁹⁹ Mümtaz Faik, “Fuarda Komünist propaganda Yapan Yabancı Pavyonlar”, **Cumhuriyet** 23 Ağustos 1950.

²⁰⁰ Falih Rıfki Atay, bir yazısında Bakan Tefik İleri’nin Nazım Hikmet’e olan hayranlığını ifade eden mektupların ortalıkta dolaştığını yazmıştı. Bir basın toplantısında gazetecilerin, bunu Tefik İleri’ye sorması üzerine, İleri, Atay’ın *Yeni Rusya* isimli eserinden bahsetmişti. **Ulus** 26 Ekim 1950. Falih Rıfki, cevaben, *Yeni Rusya* isimli kitabının, Rusya’ya dair röportajlara dayandığını, komünizm propagandası içermediğini ve kendisinin de Türk milliyetçisi olduğunu ifade etmiştir. **Ulus** 25 Ekim 1951. *Ulus* gazetesi, İleri’nin, Nazım’a gönderilmiş mektubunu yayınlınca, Bakan, Atay’a ait kitabın toplatılması için talimat vermişti. **Akşam** 28 Ekim 1951. Komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle sadece Türkçe gazete ve dergiler ile Türk yazarların kitapları yasaklanmamıştı. Daha önce, 1950 yılında, DP Hükümeti, Bakanlar Kurulu kararıyla tehlikeli olduğuna inandığı gazete, dergi ve kitapların yurda girişini yasaklanmıştı. Arnavut Komünist Partisi’nin farklı dillerde bastırıldığı *1 Maj* isimli broşür Bakanlar Kurulunca yasaklanmıştı. **BCA** Yer No:030.18.01.02 Fon No:123.70.3. Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri tarafından hazırlanan *Leçons Fonde Mentales ve Fundamental Lessons* isimli raporlar yasaklanmıştı. **BCA** Yer No:030.18.01.02. Fon No:123.71.19. Paris’te yayınlanan Yugoslav Komünist Partisi tarafından yayınlanan *Pour La defence de la Peix* isimli bültenin yurda sokulması yasaklanmıştı. **BCA** Yer No:030.18.01.02. Yer No:123.70.5. 1951’de Çin’de basılan *Peoples China* isimli derginin yurda sokulması men edilmişti. **BCA** Yer No:030.18.01.02. Fon No:125.19.4. Daha sonra da “Komünist Çin Hükümeti tarafından yayımlanan bil’umum matbuatların yurda sokulması ve dağıtılması” yasaklanmıştı. **BCA**:030.18.01. Yer No:128.29.14. Bakanlar Kurulu kararıyla, 1952 yılında Sovyetlerde basılan ve Nazım Hikmet’e ait olduğunu tahmin ettiğimiz, *Hapiste ve Hürriyet İçinde Bir Türk Komünistinin Notları* adlı kitabın yurda sokulması ve dağıtımının yapılması yasaklanmıştı. **BCA** Yer No:030.18.01. Fon No:130.70.14.

New York Times'tan Mr. Sulzberger, Türk aydın çevrelerinde 5000 kadar komünistin olduğunu iddia etmişti. İngiliz belgelerine göre bu, “kesinlikle bir abartıydı; fakat Ankara ve İstanbul üniversitelerinde sempatican unsurları için muhtemelen doğru”²⁰¹ olduğu yorumu yapılmıştır.

DP, uluslararası antikomünist organizasyonlara katılmaktan geri durmamıştı.²⁰² Bu organizasyonlar genellikle Ortadoğu ve Asya ülkeleri arasında yapılmıştır. Toplantılara, çoğu zaman, Bakanlar Kurulu kararıyla, milletvekili düzeyinde katılım gerçekleşmiştir. Katılanlar içerisinde Nazlı Tılabar'ın ismi ön plana çıkmıştır. Katılımcıların ücretleri bütçeden karşılanmıştır. Uluslararası antikomünist platformda görünmek önemli bir kazanımdı kendilerince. Alıcısı fazla olmasından dolayı DP, iç ve dış politikada hemen hemen sıkıştığı her konuda, Sovyet tehdidini ve komünizm tehlikesini öne sürmüştür. Tabiri caizse neredeyse tüm kötülükler bir avuç komüniste mal edilmiştir. T. Demirel, DP'nin sol ve komünizm karşıtlığının, onun otoriter yapısını ortaya çıkaran “*turnusol*” kâğıdı vasfını gördüğünü ifade etmişti. DP'nin, yekvücut ve uyumlu bir toplum projesine muhalefet edenleri “*komünist*” belleyip, onlarla mücadeleye giriştiği muhakkaktır.²⁰³ Demirel'in düşüncesi doğru olmakla birlikte hakikatin tamamını açıklamaya yetmemektedir. Bilerek veya bilmeyerek eksik bıraktığı şey, DP'nin abartısının dışında kalan, gerçekliğe tekabül eden, Misak'-ı Milli sınırları dışında komünizm lehine gelişen hadiselerden DP'nin farkındalığıdır.

²⁰¹ FO 404/291 January 1951-December 1951.

²⁰² 1955'te Formoza'da düzenlenen “Asya Devletleri Anti Komünist Konferansı”na milletvekilleri Nazlı Tılabar ile Nurettin Fuat Alpkartal ile katılmıştı. **BCA** Yer No:030.18.01.02. Fon No:139.51.17. 1956 yılında Bağdat'ta Lübnan, Ürdün, Irak, İran ve Ürdün arasında komünizmle mücadele konusunda yapılacak toplantıya Milli Emniyet Hizmetleri Reisi Korgeneral Behçet Türkmen ile Komünizmle Mücadele Müdürü Mustafa Gürgün'ün katılımı kararlaştırılmıştı. **BCA** Yer No:030.18.01.02. Yer No:141.113.20. 1957'de Siagon'da toplanan “Asya Devletleri Anti Komünist Konferansı”na Türkiye adına Nazlı Tılabar ile Vatan gazetesi yazarı Ahmet Emin'in katılımı uygun görülmüştü. **BCA** Yer No: 030.18.01. Fon No:145.120.11. Asya Devletleri Antikomünist Birliği'nin 1958'de Bangkok'ta yapılan toplantıya Nazlı Tılabar'ın tek başına temsil etmesi istenmişti. **BCA** Yer No:030.18.01. Fon No:148.21.11. Bir yıl sonra Seul'de yapılan antikomünist toplantıya yine Tılabar katılmıştı. **BCA** Yer No:030.18.01. Fon No:152.33.8. 27 Mayıs askeri darbeden sonraki toplantılara Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyasi Tarih hocası Ahmet Şükrü Esmel katılmıştır. Taypey, Manila ve Seul'deki antikomünist toplantılara Esmel iştirak etmiştir. **BCA** Yer No:030.18.01.02. Fon No:157.25.12; **BCA** Yer No:030.18.01. Fon No:159.15.18; **BCA** Yer No:030.18.01. Yer No:164.17.3.

²⁰³ Tanel Demirel, **Demokrat Parti**, s.170.

1.3.3. Nazım Hikmet'in 'Hainliği' ve Af Kampanyası

1950'nin ilk aylarında Meclis'te Af Kanunu görüşülmeye başlanmıştı. Kamuoyu da bu görüşmelere ilgi göstermişti.²⁰⁴ Bu ortamı fırsat bilen İstanbul Üniversitesi Hukuk, İktisat, Tıp ve Edebiyat fakültesi öğrencileri, Nazım Hikmet'in affedilmesi için imza kampanyası düzenlemişti.²⁰⁵ Ankara'da bir kısım avukat, Nazım Hikmet'in affi için Cumhurbaşkanı İnönü ve Başbakan Şemsettin Günaltay'a birer dilekçe²⁰⁶ vermişti. Dilekçede, Cumhurbaşkanı İnönü'den Anayasanın kendisine tanıdığı yetkiyi kullanarak Nazım'ın affedilmesini dilemişlerdi. Bundan iki gün sonra, af kampanyasına birçok aydın imza vermişti.²⁰⁷ Aynı şekilde, Yüksek Tahsil Gençlik Derneği Cumhurbaşkanı, TBMM Meclis Başkanı ve Bursa Cumhuriyet Savcısına dilekçe ile başvuruda bulunmuşlardı.²⁰⁸ Avukat Mehmet Ali Sebük, Nazım'ın affedilmesi için bir dizi resmi görüşmelerde bulunmuştu. Son olarak, yabancı öğrenciler de Nazım'ın ivedilikle affedilmesi için Hükümet yetkililerine telgraf çekmişlerdi.²⁰⁹ Bu çabalara karşın, milliyetçi dernekler, Türk Gençlik Teşkilatı ile Türk Kültür Ocağı Cumhurbaşkanı İnönü ve Başbakan Günaltay'a gönderdikleri mektupta, tersi talepte bulunmuşlardı.²¹⁰ Ancak, seçim sathına girildiği için, af konusu, bir anda gündem dışı kalmıştı.

²⁰⁴ **Cumhuriyet** 4 Mart 1950; **Cumhuriyet** 21 Mart 1950.

²⁰⁵ **Akşam** 8 Nisan 1950.

²⁰⁶ Dilekçe: “Şair Nazım Hikmet'in 8 Nisan 1950 tarihinde açlık grevi yapmaya karar verdiğini büyük bir üzüntü ile gazetelerde okuduk. Sanat şöhreti memleket sınırlarını aşan ve 12 yıldan beri Bursa cezaevinde yatan bu değerli sanatkarın bir hatayı adliye kurban olduğu ve halen şifa bulmaz bir hastalıkla malul bulunduğu şayidir. Anayasanın zati devletlerine tanıdığı yetkiye istinaden mumaileyhin cezasını bağışlamamızı derin saygularımızla arz ederiz.” **Cumhuriyet** 5 Nisan 1950; **Akşam** 5 Nisan 1950.

²⁰⁷ Vala Nureddin, Yahya Kemal'den de imza istediğini, ancak “Nazım Hikmet'in affolunmasını istemediğinden değil, sadece utanç verici bir takip edilme korkusuna kapıldığı için”, imza vermediğini ifade etmiştir. Rady Fish, **Nazımın Çilesi**, Çev: Güneş Bozkaya-Kolontay, Ararat Yayınları, İstanbul, 1975, s.75. Af Kanununun Meclis'te takılması ve Nazım Hikmet'in ilk etapta af kapmamı dışında kalması nedeniyle Nazım Hikmet açlık grevi kararını öğrenen aydınlar Cumhurbaşkanı verdikleri dilekçede Nazım'ın affedilmesini talep etmişlerdir. Dilekçe metni için bkz. **Cumhuriyet** 7 Nisan 1950. İmza veren bütün isimler için bkz. **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:23,15 Temmuz 1951. Adı geçen aydınları, Türk Milliyetçileri Derneği, “Rusya'ya kaçan komünist Nazım Hikmet'in hususi affi için çalışanları, ona vatansever şair diyenleri ve lehine neşriyat yapanları tel'in toplantısı” düzenlemişlerdi. **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2, sayı:24, 15 Ağustos 1951.

²⁰⁸ Dilekçeler için bkz. **Akşam** 9 Nisan 1950.

²⁰⁹ Prag'ta okuyan yabancı öğrenciler, Nazım Hikmet'in bırakılması için protesto telgrafı çekmişlerdi. Telgraf için bkz. **Fon No:030.01.00.00**. Yer No:5.24.8.1. Paris'ten 15.05. 1950 tarihinde gelen başka bit telgrafta Nazım'ın derhal bırakılmasını istemişlerdi. **BCA Fon No:030.01**, Yer No:5.24.8.

²¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Komünizme Karşı Mücadele**, 15 Temmuz 1951.

1950 seçimlerinden önce tartışılan *genel af* konusunu DP, iktidara gelir gelmez gündemine almış²¹¹ ve af kanun tasarısı 5 Haziran'da son şeklini almıştı. Tasarıda, “*komünistlik casusluk, adabı umumiye aleyhinde işlenen suçlar ile Devlet mallarına karşı işlenen suçlar*” yer almamıştır.²¹² Ancak Nazım Hikmet, “*komünistlik suç*”undan değil de, “*orduyu isyana teşvik ve kargaşalık suç*”undan ceza aldığı için Af Kanunu kapsamına girebilmişti.²¹³ Affın, Nazım Hikmet'in şahsı için çıkarıldığı yorumlarına karşı Sadri Maksudi Arsal, Meclis'te “*...biz bu kanunu merhamete layık mahkum zümreler için çıkarıyoruz, fert için değil!...*”²¹⁴ ifadesinde bulunmuştu. Meclis'te Nazım Hikmet konusu hararetli şekilde tartışılmış, DP'lilerden bazı isimler Nazım'ın affına karşı çıkarken,²¹⁵ bazıları da affı savunmuşlardı. Ulaştırma Bakanı Tevfik İleri, karşı çıkanlardan biri olmuş, “*Nazım Hikmet'in komünistliğinden şüphe etmek gaflet olur*” açıklamasında bulunmuştu.²¹⁶ Daha sonraki günlerde, *Ulus* gazetesi, İleri'nin, Nazım Hikmet'e hayranlığını içeren mektuplarını yayınlamıştı.²¹⁷ DP Meclis grubu kendi arasında ikiye ayrılmış ve hararetli tartışmalar meydana gelmişti. Nazım'ın affı, DP'nin özgürlükçü yapısından mı kaynaklanmıştı, yoksa cezaevinde olduğu müddetçe iç ve dış politikada kendisini rahatsız edeceği için bunda temelden kurtulmak istediğinden mi gelmişti çok net

²¹¹ **Akşam** 19 Mayıs 1950; **Akşam** 22 Mayıs 1950; **Akşam** 25 Mayıs 1950; **Cumhuriyet** 22 Mayıs 1950.

²¹² **Cumhuriyet** 4 Haziran 1950; **Cumhuriyet** 6 Haziran 1950; **Ulus** 7 Haziran 1950.

²¹³ **Akşam** 6 Haziran 1950; **Akşam** 14 Temmuz 1950.

²¹⁴ Cahide Sınmaz Sönmez, “Demokrat Parti İktidarının İlk İcraatlarına Bir Örnek: “Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, C:10, Sayı:20, 2012, s.115. Z.Sertel, CHP'nin Nazım'ın affetmeye cesaret edemediğini, yeni hükümetin de “*belli suçlardan yatanlar bu aftan yararlanacaklardı. Hükümet sırf Nazım İçin özel bir af çıkarmaya cesaret edememişti*” diye yorumda bulunmuştur. Z. Sertel, **a.g.e.**, s.181-182.

²¹⁵ Karşı çıkanlardan birisi Remzi Oğuz Arık olmuştur: Bkz. **TBMMTD**, Dönem:9, C:1, B.23, s.694,696. Savunanlar arasında DP'li Müfid Erkuyumcu'ya göre, “*Nazım Hikmet'in suçu durumu komünistliğe temas etmemektedir.*” **TBMMTD**, Dönem:9, C:1, B.23, s.694. Meclis'te, af konuşulurken CHP'li vekiller çok da oralı olmamışlardır.

²¹⁶ **TBMMTD**, Dönem:9, C:1, B.23, s.695.

²¹⁷ *Ulus* gazetesi, 14 Mayıs 1950 seçimlerinden sonra muhalefete geçmiş ve her fırsatta DP'yi eleştirmişti. Tevfik İleri'nin İsmet İnönü'yü açık bir şekilde eleştirmesiyle de zaten Nazım Hikmet'e aşırı mesafeli olan gazeteyi çileden çıkarmıştı. *Ulus*, günler öncesinden İleri'den Nazım'a yazılmış mektuplardan bahsetmiş ve fakat yayınlamamıştı. Ta ki Milli Eğitim Bakanı Nazım Hikmet hayranı olduğuna ima edene dek. İleri'den Nazım Hikmet'e “*Yüksek Mühendis Mektebi 4. sınıftan Celal oğlu Tefvik imzasıyla şöyle bir mektup yazılmıştı: Nazım Hikmet'i kafasını kalbinden ve kafasını şehvetinden çok daha ziyade sevdiğim için severim. Nazım Hikmeti köylüyü şehirliden, ameleli patrandan daha çok sevdiği için severim. Nazım Hikmet Bolşevikmiş! Bu, beni alakadar etmez. Nazım Hikmet eğer sadece köylünün ve amelenin taraftarı olduğu için Bolşevikse her iyi ve doğru düşünen Bolşeviktir.*” **Ulus** 27 Ekim 1951. Ayrıca bkz. **Ulus** 29 Ekim 1951. O dönemde Tevfik Bey'in (İleri) MTTB ile irtibatı vardı. Mektubun yazılış tarihi, MTTB'de antikomünist damarın belirgin bir şekilde ortaya çıktığı döneme denk gelmiştir.

değil. Meclis'te, af konuşulurken CHP'li vekiller çok da oralı olmamışlardı. Nazım'ın affedilmesini sadece solcular değil aynı zamanda antikomünist düşünceye sahip aydınlar da istemişti. Nazım Hikmet'in affedilmesini isteyenler olduğu gibi, onun "af" kapsamı dışında kalmasını isteyenler de azımsanmayacak derecedeydi. Seçimden bir gün sonra meydana gelen Çiçek Palas hadisesi bunun göstergesi olmuştur.

1.3.3.1. Çiçek Palas Hadisesi

Nazım Hikmet'e destek amaçlı imza kampanyaları düzenlendiği ve gerekli yerlere dilekçe verildiği yukarıda belirtilmişti. Diğer tarafta, antikomünist cenahta yavaş yavaş tepki sesleri yükselmeye başlamıştı. İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği, 14 Mayıs seçimlerinden bir gün sonra, yetkililerden müsaade almak suretiyle Çiçek Palas'ta, Nazım Hikmet'in annesi Celile Hanım'ın da katıldığı²¹⁸ bir toplantı düzenlemişti. Salonun dış kapısına *Nazım Hikmet toplantısı* diye afiş asılmıştı. Toplantıda Nazım Hikmet'in durumu konuşulmuş ve onun şiirleri seslendirilmişti. Toplantı devam ederken MTTB'den üç kişi salona girmiş ve toplantının sonlandırılmasını istemişlerdi. Tartışma bir anda alevlenmişti. Milliyetçilerin, "kahrolsun komünistler, komünistleri kahredeceğiz" sloganlarına²¹⁹ karşılık, *Milliyet* ve *Komünizme Karşı Mücadele* gazetesi, salonda bulunanların, "yaşasın komünizm"²²⁰ diye karşılık verdiklerini yazmıştır. Ertesi gün ise *Milliyet*, böyle slogan atılmadığını neşretmişti. Diğer olayların aksine, polis bu sefer tedbirini almış ve hemen müdahale etmişti. Buna rağmen salonun önündeki kalabalık gittikçe artmıştı. Durumu bizzat yerinde görmek ve yönetmek maksadıyla Vali Fahrettin Kerim Gökay da olay yerine gelmişti. Öğrenciler olay yerinden dağılmadan önce, ertesi gün, öğrenci derneklerinin,²²¹ Beyazıt'ta komünizmi tel'in toplantısı

---

²¹⁸ **Ulus** 16 Mayıs 1950.

²¹⁹ **Cumhuriyet** 16 Mayıs 1950.

²²⁰ **Milliyet** 16 Mayıs 1950; **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:4, 15 Eylül 1950. Ancak Emniyet birimlerince yapılan tahkikat sonucunda "yaşasın komünizm" diye bağırılmadığı anlaşılmıştır. **Milliyet** 17 Mayıs 1950. Zaten, Devletçe her *menfi* hareketin komünist eylem olarak yorumlandığı, görüldüğü süreçte ve 141 ile 142. maddelerinin Ceza Kanunda kapı gibi durduğu Soğuk Savaş ortamında ve de milliyetçilerin ve polislerin hazır bulunduğu bir ortamda *yaşasın komünizm* diye slogan atıldığı iddiası zayıf kalmıştır.

²²¹ Üniversite Talebe Birliği, Milli Türk Talebe Birliği ve Türk Kültür Ocağı.

düzenlemesine karar vermişlerdi.²²² Bunun için İstanbul valiliğine müracaatta bulunulmuştu. Ancak valilik bu müracaatı uygun bir üslup ile reddetmişti.²²³ Fakat milliyetçi teşekküller, miting taleplerinden vazgeçmemişlerdi. Onun için müracaatlarını yenilemişlerdi. İkincisinin de reddedilmesi üzerine Türk Kültür Ocağı Başkanı sıfatıyla Bekir Berk Valiye hitaben bir mektup yayınlamıştı.²²⁴

Mesele artık basit bir salon toplantısını telin etmekten çıkmıştı. Milliyetçi öğrencilerin amacı, geniş kitlelerin olacağı bir miting düzenleyip kendilerini göstermek olmuştu. Öğrenciler, gerekli mercilerden izin koparamamışlardı. Valiye hitaben yazılan mektupta belirtildiği gibi komünistlere toplantı izni verilmesini hazmedememişlerdi; “*Onlar yaptı. Biz de yapacağız*” modunda olmuşlardı. DP, iktidarının ilk günlerinde, bir yandan kabineyi şekillendirirken, diğer yandan da Hükümet programını hazırlıyordu. Böyle bir durumda yurt sathında taşkınlık olmasını istememişti. Bu arada Devleti temsil eden antikomünist akıl ile antikomünist öğrenci/gençlik hareketleri birbirlerine karşı tebliğler ve mektuplar yayınlamak suretiyle münakaşaya girmişlerdi. Nazım’ın affına karşı çıkanların bir kısmı, komünist dünyaya karşı yenilmişlik ve zayıflık göstermemeleri gerektiğini belirtmişti.

1.3.3.2. Antikomünist Pencereden Nazım Hikmet Portresi

Antikomünizm, Soğuk Savaş yıllarının en velut konuların başında gelmiştir. Bu yüzden de propaganda malzemesi açısından hiç sıkıntı çekilmemişti. Hemen

²²²**Akşam** 16 Mayıs 1950. Toplantının amacı, “*son zamanlarda şehrimizde yapılan yabancı zararlı ideoloji propagandalarını etmek*” diye belirtmişlerdi. **Milliyet** 19 Mayıs 1950.

²²³“Valilik gerekçesini şu şekilde açıklamıştı: “*Gençliğin bu müracaatı günün siyasi nezaketi karşısında tarafımızdan dikkatle incelenmiş, tehirinin memleket menfaatleri bakımından uygun olacağı mülahazasıyla toplantı ve mitinge müsaade verilmemiş olduğu tebliğ olunur.*” **Milliyet** 19 Mayıs 1950.

²²⁴“*Muterem Kerim Gökay, Nazım Hikmet adını silah yaparak komünizm lehinde tezahürat yapan küstahlara haddini bildirmekle beraber Türk gençliğinin hakiki temsilcileri olan İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği, Türk Gençlik Teşkilatı, Milli Türk Talebe Birliği, Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Türk Kültür Çalışmaları Derneği ve Türk Kültür Ocağının komünizmi telin için tertiplelediği toplantı ve mitinge günün siyasi nezaketini bahane ederek İller idaresi kanununun 2. maddesine dayanarak mani oldunuz. Müsaade etmediniz. Bu vaziyet karşısında aşağıdaki sorularımızı nasıl cevaplandıracağınızı bilmek isterdik. Komünizm taraftarlarının tertip ettiği toplantıya müsaade etmeniz memleket menfaatlerine aykırı olmuyor da, Milliyetçi gençliğin yapmak istediği komünizmi tel’in toplantısı memleket menfaatlerine aykırı oluyor? Acaba onların toplantı yaptığı zaman vaziyet daha mı normaldi? Hemen ilave edelim ki solcuların toplantı yaptığı zaman iktidar iki parti arasında sallanıyordu. Bugün ise hükümet kurulmuştur.*” **Milliyet** 25 Mayıs 1950.

hemen her mesele, antikomünizme dönüşebilmişti. Adeta bütün yollar oraya çıkmıştı. Solcu aydınlar büyük bedeller ödemişlerdi. Bunlar arasında, şüphesiz, en çok bedel ödeyenlerden biri de Nazım Hikmet olmuştur. Nazım Hikmet'in üretken olması, düzene eklemelenmeyi reddetmesi, kimi zaman saldırgan olması ve son olarak da Sovyetlere sığınması nedeniyle mütemadiyen dikkat çekmişti. Örneğin Nazım Hikmet'in 1929 yılında başlattığı "*Putları Yıkıyoruz*" kampanyası hem o dönemde hem de sonrasında büyük eleştirilere neden olmuştu.

Bu eleştiriler, Nazım Hikmet'i hedef alan risalelerde, gazete ve dergi köşelerinde dile getirilmişti. Bu risalelerin ilki, Nihal Atsız tarafından "*Komünist Don Kişotu Proleter-Burjuva Nazım Hikmetof Yoldaşa*" ismiyle 1935 yılında kaleme alınmıştı. Bir başka isim, Muhittin Nalbantoğlu da "*Putları Yıkıyoruz*" tartışmasında katılmış ve Nazım Hikmet'in çelişkilerine işaret etmişti. Nalbantoğlu, Nazım Hikmet'in Mehmet Akif'i ve İstiklal Marşı'nı tenkit eden şiirini "tezat"lık²²⁵ olarak görmüştür. Bu tartışmanın içinde olan başka bir antikomünist isim, Rıza Çavdarlı, Nazım Hikmet ile ilgili yazdığı küçük ebatlı eserinde, af kampanyası sırasında Nazım Hikmet'in, sağlık durumunun kötüleşmesinin, kasıtlı ve Türk aydınının ilgisini çekmek için yaptığını ileri sürmüştü.²²⁶ Nazım Hikmet, Türkiye solu açısından ne kadar değerli bir şair idiyse, Türkiye sağı açısından da bir o kadar tahkir ve tezyif edici bir kişilikti. Nazım Hikmet, 1950 yılında hapisten çıktıktan kısa süre sonra Romanya üzerinden Moskova'ya kaçmıştı. Onun, Moskova'ya ayak basar basmaz Sovyet resmi haber ajansı Tass'a verdiği demeçte zikrettiği sözler, Türk sağı için propaganda malzemesi olmuştur:

*"...O denli mutluyum ki anlatamam... Ben bugün Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin çocuğuyum. Ve 24 yıl sonra vatanıma geri dönmenin mutluluğundayım... Beni karşıladınız. Ağırladınız... Bu arada hemen eklemeliyim ki, Stalin benim her şeyimdir. Gözümün, fikirlerimin ışığıdır. Beni yaratan odur. Moskova'da onun ismini verdiği üniversitede, onun ışığıyla feyizlendim."*²²⁷

²²⁵ Muhiddin Nalbantoğlu, "Nazım Hikmet ve Tezatlari", **Milli Hareket**, Sayı:3,1 Aralık 1966.

²²⁶ Rıza Çavdarlı, **Aziz Büyük Ölü Mareşalin Bir Numaralı Düşmanı Nazım Hikmet Kimdir**, Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul,1950.

²²⁷ Akkan Suver, **Hain Nazım Hikmet**, Su Yayınları, 1979, s.57; Bekir Berk; **Nazım Hikmet Meselesi**, s.4.

Nazım'ın bu demecini değerlendiren Akkan Suver'e göre, Nazım Hikmet'in bu davranışı, kendisini karşılamaya gelenlerce de garipsenmişti.²²⁸ Bir dönem Türk sağının Nazım ile ilgili eleştirileri, dengeli olmuştu. En azından küfür edecek düzeye gelmemişti. Ancak, Nazım'ın Sovyetler için 'gerçek vatanım' demesi eleştirinin dozunu arttırmış ve antikomünistlerce, 'hainliği' tescillenmişti. Nazım, kaçtıktan sonra yapılan yayınlarda sarkastik üslup kullanılmıştı. Örneğin *Büyük Doğu*, Nazım için, "kızıl köpek" ifadesine yer vermişti.²²⁹ Daha sonra da *Büyük Doğu*, Nazım'ın peşini bırakmamıştı. Af kampanyası sırasında imza veren aydınların isimlerini 4 gün boyunca "Yüzleri Kızarsın, Yeter!" spotuyla yayınlamıştı.²³⁰ Milliyetçi gençliğin düzenlediği bir toplantıda Nazım kastedilerek "vatansız piç" diye slogan atılmıştı.²³¹ Komünizmin salgın bir hastalık gibi yayıldığına iman eden antikomünistler, Moskova'da, kendi ülkelerinde "misyonerlik" yapmak için binlerce köle yetiştirildiği, bunlar "arasında Türkiye'ye salınanların ilk şöhretlisi Nazım Hikmet" olduğuna inanmışlardı. Onun hakkında, "Komünizmin ne büyük ve ne korkunç bir bela olduğunun henüz bilinmediği yıllarda, satılmış kalemine kabadayca bir eda da vererek yeni şiir diye kızıl Moskof propagandası yapan bu kabadayı, az kimsenin kanına girmede"²³² diye yazılar yazılmıştı. Sovyet hayranı olduğunu gizlemeyen Nazım Hikmet, antikomünist yazına göre su götürmez "kızıl ajan ve vatan haini" idi.²³³

---

²²⁸ Akkan Suver, **Hain Nazım Hikmet**, s.56.

²²⁹ **Büyük Doğu**, 26 Ağustos 1951.

²³⁰ **Büyük Doğu**, 12-15 Eylül 1952.

²³¹ **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2; sayı:24, 15 Ağustos 1951.

²³² A. Okçuoğlu, "Moskofçu Kuyruklar ve Kuyrukçuları", **Düşünen Adam**, Yıl: 1, Sayı:21, 24 Mayıs 1961.

²³³ **Düşünen Adam**, Yıl:1, Sayı:40, 5 Ekim 1961; "Türk Milliyetçiliğinin Asli Temelleri", **Hareket**, Sayı 3, Şubat 1953; Antikomünist Bekir Berk'in Nazım Hikmet ile ilgili görüşleri için bkz. Bekir Berk, "Nazım Hikmet Meselesi", **Komünizme Karşı Mücadele**, 15 Temmuz 1951, s. bkz; **Milli Hareket**, Sayı:26, Temmuz 1969.

Nazım Hikmet Sovyetlerde iken Türk antikomünistlerine yine malzeme konusu olmuştu. Bulgar Hükümetinin zulmüne maruz kalan Türklerin, Türkiye'ye göç etmek istemeleri üzerine Nazım Hikmet, onları ziyaret etmiş Bulgaristan'da kalmalarını istemişti.²³⁴ Bu olay Türk basınına farklı yansımış, onun ve beraberindeki Bulgar Komünist Partisi üyelerinin protestoyla karşılaştığı yazılmıştı.²³⁵ Bunun üzerine Nazım Hikmet, Moskova radyosu aracılığıyla hakkındaki ithamlara cevap vermişti. Bulgaristan'da, kendisini, yaklaşık 120 bin Türk'ün dinlediğini ifade etmişti:

*“Türklük aleyhine tek kelime etmedim. Türküm ve Türkiyeliyim....Türkiye'nin Amerika boyunduruğundan kurtulmasını isteyen her Türkiyeliye Türkiye'nin vatan ve millet hainleri Rus uşağı, Sovyet ajanı der. Ben yurtseverim....bana da... Rus uşağı diye haykırır vatan hainleri.”*²³⁶

Türk sağı, Nazım'ın, Stalin için, “beni yaratan odur” sözünden, Stalin'in Tanrı/Allah yerine konulduğu gibi bir anlam çıkarmıştı. Ancak, metnin tamamı birlikte değerlendirildiğinde, Nazım'ın, Türkiye'de maruz kaldığı hukuksuzluklara karşın, Stalin'in kendisini sahiplenmesiyle hayata yeniden tutunmasını anlatmıştır. Aslında Stalin'e minnetini ifade etmiştir. Bir de, Nazım'ın söylediklerini kendi konjonktürü içerisinde değerlendirmeye açmak gerekir. Keza Stalin hayatta iken Stalin eleştirisi yapmanın olanağı, ortamı yoktu. Ancak, Türk sağı, Soğuk Savaş koşullarında komünizme olan hıncından bu gerçeği ıskalamıştır. Buna Akkan Suver'in 1979 yılında Su Yayınlarından çıkan “*Hain Nazım Hikmet*” kitabını örnek verebiliriz. Kitabın yayınlandığı dönemde Türk-Sovyet ilişkileri artık normalleşmiştir. Ve dahası Nazım Hikmet'in Sovyetleri eleştirdiği metinleri vardı. Belki de en önemlisi Nazım Hikmet artık hayatta değildir.

1.3.4. Komünizmin Yer Altı Örgütlenmesinin Açığa Çıkarılması: 1951 Tevkifatı

Türkiye solu Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren emniyetin gözetimi altındaydı. Polisin, solu izlediği, solun içerisine muhbir yerleştirdiğini dönem dönem

²³⁴ FO404/291 January 1951-December 1951.

²³⁵ Akkan Suver, *Hain Nazım Hikmet*, s.62-63.

²³⁶ BCA Fon No:03001, Yer No:102.632.10.

muhbirlerin kendi itiraflarından veyahut başka şekillerle ortaya çıkmıştır. Bu anlamda 1927 TKP tevkifatında Vedat Nedim Tör'ün itirafçı olmasından sonra, ikinci önemli vaka, Aclan Sayılğan'ın anlattıkları olmuştur. Zira Sayılğan, polisin, TKP Ankara il teşkilatına 1946'da Necdet Günçakın'ı ve 1948'de Sabahattin Özbay'ı; İzmir TKP il teşkilatına 1944'te Yusuf Etik'i, 1946'da Şükrü Dinsel'i, 1948'de de İbrahim Turan'ı ve Behçet Şener'i yerleştirdiğini ifade etmiştir.²³⁷ Böylelikle, TKP 1947'den itibaren göz hapsine alınmıştı.²³⁸ Türk polisinin, şüpheli görülen herhangi bir gruba sızma becerisi yüksekti. Sovyetlerle olan bağlantılar ve uydu faaliyetleri dikkatli bir şekilde izlenmişti. Bu nedenle, Türkiye'de yetkililerin dikkatini çekmeden, kayda değer bir komünist oluşumun inşa edilme ihtimali oldukça düşüktü.²³⁹ Rasih Nuri İleri'ye göre, devletin, 1947'den itibaren sol örgütler içerisinde kümelenmesine rağmen, 1951'de büyük tevkifatını başlatması, politik anlam taşımıştır. Çünkü 1950 affı ile Şefik Hüsnü ve Reşat Fuat Baraner serbest bırakılmıştı, amaç onları 1951 tevkifatına dâhil etmektir.²⁴⁰ Yukarıda Sayılğan'ın ifadelerinden hareketle Sevim (Tarı) Belli'nin, 1951 tevkifatı için, "1947'den beri sürdürülen polis çalışmasının ürünüdür"²⁴¹ tespiti doğrulanmış oluyor. Mihri Belli de aynı düşüncede olmuştur. Ona göre, DP, başından beri komünist tevkifatı yapma olanağını haiz olmasına karşın, bunu yapmamıştı. Çünkü DP, 141. ve 142. maddelere ilişkin cezaları şiddetlendirdikten sonra tevkifat yapmak istemişti.²⁴²

²³⁷ **Esabab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı**, s.20. Aclan Sayılğan, **Türkiye'de Sol Hareketler**, 307-308.

²³⁸ FO 424/294, 1954.

²³⁹ FO 404/291, 1951.

²⁴⁰ Atilla Akar, **Bir Kuşağın Son Temsilcileri Eski Tüfek Sosyalistler**, İletişim, 1989, s.154.

²⁴¹ Sevim Belli, **Boşuna mı Çiğnedik**, Belge Yayınları, İstanbul, 1994, s.296.

²⁴² Mihri Belli, **İnsanlar Tanıdım Mihri Belli'nin Anıları**, Doğan Kitap, İstanbul, 2002, s.377; Mihri Belli ile ilgili bilgi için ayrıca bkz. Ahmet Say, **Ağaçlar Çiçekteydi**, Evrensel basın Yayın, İstanbul, 2011, s.211-222; Nezahat (Keleş) Belen, **Türkiye'ye Damgasını Vuran Bir Dönem, Bir Olay, Bir Yaşam Baha Akşit Demokrat Parti Dönemi Yassıada Mahkemeleri ve Yassıada Sonrası**, Kanaat Basımevi, yyy, 1995, s.40; Kemal Karpat, **TDT**, s.451; **Türk Ceza Kanununun 141. ve 142. Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, Kanun No:4934**, TC Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Umum Müdürlüğü, Ankara, 1946, s.1. Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan, 53 arkadaşıyla birlikte TCK'nın 141. maddesinin değiştirilmesi için teklifte bulunmuştu. Teklif, Meclis'te 16.11. 1951 tarihinde birinci oturumda Mocan'ın konuşmasıyla başlanmıştı. Mocan, DP ve CHP ortak imzalı teklife *ölüm cezasını* ilave edildiğini belirtmişti. Teklif üzerine konuşma yapan Arif Nihat Asya, komünistlerden kurtulmanın çaresini" *...yalnız dış cemiyeti değil, hapishanenin dış cemiyetini de bu adamların şerrinden kurtarmanın tek çaresi vardır; sehpa...veya iki çaresi vardır, sehpa ve kurşun...Zaten imkan olsa da birkaç kızıl sallandırılmış olsaydı, kızillar bu kadar şımarmazlardı. Milletın hiç değilse sembolik olarak iki komünisti asılmış görmek hakkıydı. Bu biçarelerden birini olsun asılmış görmeden gidersem gözüm arkada kalır...komünizm...tehlikelerin en pratiği ve en aktüelidir; ip ister ip! Kastamonu kendiri ister.Sehpa..."* Asya için, *dinsiz birisi bile, "komünist"ten daha evladır. TBMMTD*, Dönem:9, Cilt:10, Birleşim 5, (16.11.1951), s.111,114,116.

Kore Savaşı ile ilgili haberler gazete sayfalarında hemen hemen her gün yer almıştı. Üzücü haberler geldikçe komünizme karşı alınan tedbirler de sıklaştırılmıştı.²⁴³ Kritik mevzularda *devlet akli* devreye girdiğinde, iktidarda hangi partinin olduğu pek önemli olmamıştır. Bidayetten beri, TKP'nın yeraltı örgütlenmesi takip edilmişti. Sadece uygun zaman beklenmişti. 1947'den beri süre gelen takibin sonuçlanması için gerekli tüm şartlar 1951'in Eylül ayında bir araya gelmişti. Artık polis harekete geçebilirdi.

Paris'te tıp ihtisası yapan ve eski Emniyet Müdürü İsmail Hakkı Tarı'nın kızı olan Sevim (Tarı) Belli²⁴⁴, Zeki Baştımar'ı görmek için kurye olarak 19 Eylül 1951 tarihinde İstanbul'a gelmişti. Abdulkadir Demirkan (Vedat Türkali), Belli'yi Baştımar'a ulaştırma görevini üstlenmişti. Solcular, ilk buluşmadan itibaren polis takibine uğramışlardı. İstanbul'da işi bittikten sonra, 26 Ekim 1951 tarihinde Marsilya'ya hareket edecek olan gemiye binmek üzere Galata Rıhtımı Gümrüğüne giriş yapan S.Belli, polis tarafından gözaltına alınmıştı. Böylelikle 1946'dan beri

---

TBMMTD, Dönem 9, Cilt 10, Adalet Komisyonu Raporu, s.3; **Akşam** 29.11.1951; Kazım Özalp, **Türk Parlamento Tarihi**, TBMM-IX Dönem (1950-1954), C.II, Ankara, 1999, s.65. 5844 sayılı Kanunla değişen 141. madde TKP kurucularına idam cezası veriyordu. Ankara teşkilatı dışındakiler Kanunun çıkmasından önce tevkif edildiklerinden, eski Kanuna göre hüküm giymişlerdi. Ankara tevkifatı ise 8 Eylül 1952'de başlamış, sanıklar yeni Kanun hükmüne göre ağır cezalar almışlardı. Aclan Sayılğan, **Türkiye'de Sol Hareketler**, s.343. O döneme kadar en çok 5 yıla kadar hapis cezası ön gören 141. ve 142. maddeler, DP iktidarı yaptığı değişikliklerle idam da olmak üzere cezaları ağırlaştırmıştı. Yasada yaptığı bir başka değişiklikle, 7. fıkra ile ilk kez, *pişmanlık* duyanların affedileceğinin teminatı verilmişti. Yargılanan 187 sanıktan 20'si "7. fıkra"dan yararlanarak daha az ceza almıştı. **Esabab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı**, BDS Yayınları, 2000, s.6. Sevim S.Belli'nin anlattığına göre, Mocan'ların yalısı ile Baştımar'ların yalısı İstanbul'da birbirine yakındı. Mocan'nın, karşı çıkmasına karşın kızı, Dünder Baştımar ile evlenmişti. Kızının bir komünistle evlenmesini "*bir türlü hazmedemeyen*" Mocan, Baştımar, ailesinden intikam almak için TCK 141. maddesine ölüm cezası koydurmuştur. Sevim Belli, **a.g.e.**, s.286; Kamil Ateşoğulları, **Bir İnsanlık Suçu: Ölüm Cezası**, Doruk, Ankara, 1997, s.68. 1961 Anayasasında 141 ve 142. maddeler bulunmasına karşılık Türkiye İşçi Partisi kurulmuş, ancak Parti, 12 Mart Muhtırasıyla kapatılmıştı. 12 Mart sonrasında kurulan hükümetlerin gündeminde olan 141. ve 142. maddeler kesif tartışmalara rağmen kaldırılmamıştır.

²⁴³Türkiye'de 1951 tevkifatının gerçekleştiği günlerde İran'da Tudeh Partisi basılmış, parti merkezinde ele geçirilen evraklarda partinin "*ihtilal hazırlığında olduğu*" ve bunun da "*Rusya'nın İran'ı işgal planı*" olduğu iddia edilmiştir. **Akşam** 1 Kasım 1951. 1951 tevkifatının kararı bağlandıktan iki gün sonra İran Tudeh Partisinin 8 üyesi idam edilmiştir. **Akşam** 19 Kasım 1954. Yine aynı günlerde Endonezya'da komünist tevkifatı yapılmış ve yaklaşık 15000 kişi komünistlik suçlamasından tevkif edilmişti. **Cumhuriyet** 30Ekim 1951.

²⁴⁴Metin Toker, 1951 tevkifatı yapıldığı sırada Paris Türk Talebe Birliği Başkanıdır. Dolayısıyla yazdıkları önemlidir. Tevkifat gerçekleştiğinde Büyükelçi Numan Menemencioglu Toker'in bilgisine başvurmuştur. Toker, S.Belli için, "Dr Sevim Tarı! Komünist! Rüyamda görsem, inanmazdım...kızın ağzından bir tek gün ne komünizm ne sosyalizm lafı duymuştuk..." Toker'in belirttiğine göre, Tarı'nın, Paris'te herhangi bir komünist faaliyetine rastlanmamıştı. Sevim Belli'nin Paris yılları için bkz. Metin Toker, **DP'nin Altın Yılları 1950-1954**, s.177. Ancak Toker'in bu metninden sonra, Sevim Belli yayınladığı anılarında komünist faaliyetler içerisinde olduğunu anlatmıştır. Sevim Belli, **a.g.e.**, s.232-242.

TKP içerisine yerleştirilen polislerin verdiği bilgiler amacına hâsıl olmuştu.²⁴⁵ Baştımaz, S.Belli'ye Paris'e götürmesi için bir faaliyet raporu vermişti.²⁴⁶ Sevim Belli bu raporu, kendisini Sansaryan Han'a götüren takside koltuğun altına saklamıştı. Bir iki gün sonra, taksi şoförü raporu getirip polise teslim etmişti.²⁴⁷ S.Belli, gözaltında kendisiyle ilgili tüm iddiaları kurnazca reddetmiş, her ithama bir cevap yetiştirmişti. Baştımaz ile görüşmelerini de “*ailece tanıştıklarını, hemşeri oldukları için görüşmenin normal olduğunu*” ifade etmişti. Takside sakladığı rapor içinse *yolda okumak için aldım*”²⁴⁸ diyerek etrafındaki toz bulutunu dağıtmaya çalışmıştır.

S.Belli'nin tutuklanmasının ardından, İstanbul, Ankara, Adana, Samsun, İzmit ve Zonguldak'ta yapılan aramalarda 200'e yakın kişi, gözaltına alındıktan sonra, İstanbul'a sevk edilmişlerdi.²⁴⁹ Bunun dışında Zeki Baştımaz, Abdulkadir Demirkan ve DP Tekirdağ milletvekili Şevket Mocan'ın damadı Dünder Baştımaz da tutuklanmışlardı. Aslında tevkifatın önemli isimlerinde Mihri Belli bu isimlerden sonra tutuklanmıştı.²⁵⁰ Birkaç gün sonra da Reşat Fuat Baraner ve Suat Derviş de tutuklanmıştı.²⁵¹ Zekeriya Sertel ise aranan isimler arasında yer almıştır.²⁵² Bu tevkifatın önemli bir mahiyeti de Mustafa Suphi'lerin katledilmesinden sonra, hemen hemen her yıl yapılan komünist tevkifatları içerisinde en sistemli ve en kalabalık olanıdır.²⁵³ Bu kadar kalabalık ve ses getiren bir eylem olmasına rağmen basın, ilk etapta çok ilgi göstermemiştir.

Daha sonra yayınladığı anılarında tevkifatla ilgili Mihri Belli, geniş kapsamlı komünist tevkifatı yapılmasını “*uyduculuk politikasının*” gereği olarak, ifade etmişti. Diğer tarafta, Hükümet, “*sivil adliye yeterli kadar etkileyemeyeceğinden*” devreye

---

²⁴⁵ **Esabab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı**, s.5. Belli, **a.g.e.**, s.268.

²⁴⁶ Teksirle basılan 12 sayfalık raporun giriş kısmında “*Partimiz Marksçı, Leninci bir parti için nazariye ile fiiliyat, söz ile iş birbirine aykırı düşmez*” diye belirtilmişti. **Esabab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı**, s.17.

²⁴⁷ Sevim Belli, **a.g.e.**, s.269.

²⁴⁸ Mihri Belli, **a.g.e.**, s.377

²⁴⁹ İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Komünist Hareketler**, s.422-423.

²⁵⁰ **Akşam** 1 Kasım 1951. Mihri Belli, Eylül 1950'de Türkiye'ye giriş yapmıştı. Polis tarafından başka suçlardan aranan bir arkadaşının (Dünder Baştımaz) evine giderken polis tarafından gözaltına alınmıştı. Gazeteler, “*azılı solcu/komünist Mihri Belli yakalandı*” diye haber yapmışlardı. **Akşam** 15 Eylül 1950; **Cumhuriyet** 15 Eylül 1950; **Milliyet** 15 Eylül 1950.

²⁵¹ **Ulus** 4 Kasım 1951.

²⁵² **Akşam** 4 Kasım 1951; **FO** 404/291 January 1951-December 1951.

²⁵³ **Esabab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı**, s.5.

askeriyeyi sokmuştu. Davayı askeri yargıç üstlenmiş ve Birinci Şube hücreler bölümü, “askeri nezarethane” çevrilmişti.²⁵⁴ Sayılın ise, bu durumu başka bir şekilde izah etmiştir. Ona göre, Demirkan (Vedat Türkali), Üsteğmen Behçet Pekmerdol ve bazı diğer asker ve yedek subayların isminin davaya karışması üzerine Ankara Garnizon Kumandanlığı 2 Numaralı Ankara Siyasi Mahkemesi tahkikatı üzerine almış ve yürütmüştü.²⁵⁵ Ancak bu üç isim dışında askeriye ile irtibatlı başka kimsenin olmadığı anlaşılmaktadır. Siviller çok daha fazla idi. Davanın askeri mahkemeye verilmesinin, Sayılın’ın söylediğinin aksine, başka bir gerekçesi olsa gerek. Mahkemede şahit olarak dinlenen Şükrü Dinsel, Yusuf Etik, Behçet Şener, İbrahim Turan, Sabahattin Özbay, Necdet Günçakın ve Yaşar Özşansal “gizli komünist partisinin mevcudiyetini”²⁵⁶ ifşa etmişlerdi. Bu davada önemli isimler ceza almıştı.²⁵⁷ Sanıkların büyük kısmı önemsiz kişilerdi. Bazı isimlerin ağır cezalar alması karşısında, kamuoyunda herhangi bir tepkiye yol açmamıştı. Ancak İngilizler, mahkemenin sonucundan ve hükümetin komünizmle mücadelesinden onur duymuşlardı.²⁵⁸ Davanın askeri mahkemeye intikal ettiği günlerde Amerikan Büyükelçisi McGee, İzmir’de düzenlediği basın tevkifatla ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamıştı:

“...Amerikan yardımı Türkiye’de çok muvaffak olmuştur. Fakat Türkiye, komünistleri bu yardım sayesinde barındırmamıştır şeklinde bir mütalaada bulunmak doğru olamaz. Zira Türkiye’ye Amerikan yardımı yapılmamış olsaydı bile gene Türk milletinin ve hükümetinin komünistleri bu memlekette yaşatmayacağından hiçbir şekilde tereddüt edilemez ve ben de etmedim.”²⁵⁹

Aynı günlerde Fransız *Humanite* gazetesi TCK 141’e 1951’de idam cezası eklendikten sonra tevkifatın başlatılmasının nedeninin komünistleri idam etmek olduğunu belirtmiş ve Amerikan Büyükelçisinin bu tarz açıklamasından endişe

²⁵⁴ Mihri Belli, **a.g.e.**, s.379.

²⁵⁵ Aclan Sayılın, **Sol Hareketler**, s.344; **Akşam** 11 Mart 1952.

²⁵⁶ **Esabab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı**, s.18.

²⁵⁷Şefik Hüsnü, Mehmet Bozışık, Celal Zühtü Benneci, Halil Yaşçinkaya, Ahmet Fırıncı, Şahap Bakırsan, Bilal Şen, Mustafa Ahravi, Recep Akesi, Ferit Nihat Tunalı, Ahmet Arif, Enver Gökçe, Kemal Bekir, Muzaffer Arabul, Nijat Özön, Orhan Suda, Ruhi Su, Saim Bugay, Selçuk Uraz, Ulvi Uraz, Şükran Kurdakul ile birlikte toplam 184 kişi tutuklanmış ve hüküm giymişti. Şükran Kurdakul, **Cezaevinden Babıali’ye Babıali’den TİP’e Anılar**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2003, s.56-57. Arif Damar, Behice Boran, Sadun Aren, Arslan Kaynaradağ, Dündar Baştımar, Yıldız Baştımar, İlhan Berktaş ve Şükran Kurdakul gibi 40’ı aşkın sanık delil yetersizliğinden aklanmıştı. Kurdakul, **a.g.e.**, s.57.

²⁵⁸ **FO:424/294**, 1954.

²⁵⁹ **Ulus** 21 Mart 1952; **Milliyet** 21 Mart 1952.

duyduğunu belirtmişti.²⁶⁰ Gazete, “komünist parti” kurma girişimlerinin iftira olduğunu, tutuklananların her birinin faklı içtimai sınıfa mensup olduğunu belirtmişti. Doğu Blok’unun destekçileri, Türk solcuları için endişe içerisindeyken, Batı Blok’u Türkiye’deki güçlü antikomünist damardan duyduğu memnuniyeti gizlememişti.

1940’lı yılların ortalarından itibaren siyasi legal yapılar, gençlik örgütleri ve üniversite tasfiyesi ile birlikte yayıncılığın yasaklanmasından sonra sıra illegal yapının deşifre edilmesine gelmişti. Bu İlk defa yapılan bir şey değildi. Tek Parti döneminde bunun birçok örneğine rastlamak mümkündür. 1951-1953 tevkifatını önemli kılan etkenlerden biri yurtiçinde ve dışında muvazi şekilde örgütlenen, destek gören TKP’nin üyelerinin, hücrelerinin ifşa edilmiş olmasıdır. Sansaryan Hanındaki işkenceler zihinlere kazınmıştır. İşkence yöntemiyle tutuklular konuşturulmaya çalışılmıştı. Reşat Fuat Baraner falakaya yatırılmış, Şevki Akşit işkencede delirmişti. Ancak, işkencelerin boyutu dışarıya farklı yansımıştı. Mihri Belli, içerde olan vakaların sayısı ve niteliği bakımından “*polisin... sol çevreleri terörize etme, moral bozma, panik havası yaratmak*” için abarttığını ifade etmiştir. Örneğin Mihri Belli’nin öldüğü²⁶¹ ve Sevim Tarı’nın, “*işkence görmekten gözlerinin kör olduğu*”²⁶² yayılmıştı.

1.3.5. Aranan Fail Bulundu: 6/7 Eylül Olaylarının Müsebbibi Komünistler!

6/7 Eylül olayları, Kıbrıs sorunu ile iç içedir.²⁶³ En azından Kıbrıs meselesi olayların görünürdeki sebebi olmuştur. Ancak, elbette ki sağlıklı bir

---

²⁶⁰ BCA Yer No:03001, Fon No:102.634.8.

²⁶¹ Mihri Belli, **a.g.e.**, s.380.

²⁶² Aclan Sayılğan, **Sol Hareketler**, s.345.

²⁶³ Kıbrıs sorunu tezin kapsamına girmediğinden, sorunla ilgili ayrıntıya girilmeyecektir. Kıbrıs, İngiliz Yüksek komiseri yönetiminde idare edilmişti. 1943 yılında adada seçim yapılmış ve idare bakımından ada 6’ya ayrılmıştı. 1951 yılında Yunanistan ada Kıbrıs sorununu deşmeye çalışarak, halkı nümayişe sevk etmişti. Yunanistan Kıbrıs sorununu Birleşmiş Milletlere getirmişti. Konu Türkiye ve İngiltere’nin karşı koymasına rağmen Genel Kurul’da tartışılmıştı. Ancak Yunanistan istediğini alamayınca adada ayaklandırmaları hızlandırmıştı. EOKA Kıbrıs’ta faaliyetlere girişmişti. Yunanlıların politikası ENOSİS olmuştu. Yani Kıbrıs’ı Yunanistan’a katmak olmuştur. Olayların dayanılmaz hal alması üzerine Türkiye Yunanistan’ı 30 6 1955 tarihinde toplantıya davet etmişti. Ancak toplantı derde deva olmadan dağılmıştı. İngiltere duruma müdahale ederek 28.09. 1955

değerlendirmenin yapılabilmesi için daha derin, sosyolojik, siyasi ve tarihsel temelli sebepleri de sorgulamak icap ediyor. O günlerde gündemde olan Kıbrıs meselesinden ötürü, 1955 yılının ortalarından itibaren Rumların imajı değişmeye başlamıştı.²⁶⁴ Yaratılan gerginliğin etkisiyle galeyana gelen bazı Türk gençleri, *Apoyevmatini* gazetesini protesto etmişlerdi.²⁶⁵ Gazetelerde, 29 Ağustos'ta Kıbrıs'ta Türklerin katledileceği ile ilgili haberler yer almıştı.²⁶⁶ 6 Eylül günü öğlen haberlerinde radyodan Atatürk'ün Selanik'teki evinin bombalandığı duyurulmuştu.²⁶⁷ Ardından DP'ye yakın Mithat Perin'in²⁶⁸ çıkardığı *Ekspres* gazetesi de Atatürk'ün Selanik'teki evine bomba atıldığını belirtmişti. Bunun üzerine, binlerce kişi harekete geçmişti. Kalabalık, ilk önce Aya Trina kilisesi önünde toplanmıştı. Eylemcilerin “bayrak çek” buyruğuna²⁶⁹ uymayan Rum bir manavın dükkanı yağmalanmıştı. Olaylar, ilkin bu şekilde cereyan etmişti. Akşama doğru saat beş gibi başlayan yağmalama, ertesi gün, sabaha doğru son bulmuştu.²⁷⁰ Beyoğlu kaldırımları eşyalarla dolmuştu.²⁷¹ Nümayişler, Ankara ve İzmir'e de sıçramıştı.²⁷² İzmir'de çıkan olaylar sırasında Yunan konsolosluğu ve bir Yunan pavyonu yakılmıştı.²⁷³ Ancak en büyük zayıat İstanbul'da meydana gelmişti. Rum, Ermeni ve Yahudilerin iş yerleri ve evleri yağmalanmıştı. Kiliseler, barlar ve pavyonlar yakılmıştı. Polis, olaylara hiçbir şekilde müdahale etmemişti. Görgü tanıklarının ifadelerine göre²⁷⁴ polis, kendileri için bir şey yapamayacağını söylemişti. Eylemciler, yoğun milliyetçi hislerle saldırılarda

---

tarihinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere dışişleri bakanları düzeyinde Kıbrıs sorunu konuşmak üzere Londra'da bir araya gelmişlerdi. M. Hulusi Dosdoğru, **6/7 Eylül Olayları**, Bağlam, İstanbul, 1993, s.17-19.

²⁶⁴Bkz. Samim Akgönül, **Türkiye Rumları Ulus-Devlet Çağından Küreselleşme Çağına Bir Azınlığın Yok Oluş Süreci**, Çev: Ceylan Gürman, İletişim, İstanbul, 2007, s.177-188.

²⁶⁵ **Vatan** 27.08.1955.

²⁶⁶ **Akşam** 27 Ağustos 1955; **Vatan** 28 Ağustos 1955.

²⁶⁷ Dosdoğru, **a.g.e.**, s.42.

²⁶⁸Mithat Perin, DP iktidara geldiğinde *Demokrat İzmir* gazetesinde çalışmıştı. 1957 Senesinde DP'den Milletvekili seçilmiştir. Yassıada Mahkemelerinde yargılanmış ve hüküm giymiştir. **BCA** Yer No:010.09. Fon No:43.129.1. Avukatı Hüsametdin Cindoruk idi. Perin aynı zamanda Hülya Koçyiğit'in de amcasıdır. Olaylardan sonra, Menderes, Perin'e geçmiş olsun dileklerini iletmisti. Perin de bundan memnuniyet duymuştu. **BCA** Fon No:030.01, Yer No:19.110.4.

²⁶⁹ Emin Karakuş, **40 Yıllık Gazeteci Gözü İle İşte Ankara**, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1987, s.277.

²⁷⁰ **Akşam** 7 Eylül 1955; **Milliyet** 7 Eylül 1955.

²⁷¹ **Akşam** 7 Eylül 1955.

²⁷² **Cumhuriyet** 7 Eylül 1955; **Ulus** 7 Eylül 1955.

²⁷³ **Akşam** 7 Eylül 1955.

²⁷⁴ 6-7 Eylül olaylarına şahitlik edenlerin ve olaylarda mağdur olanların tanıklığına ve hatıralarına dair geniş bir derleme için bkz. Rıfat N. Bali, **6-7 Eylül Olayları Tanıklar-Hatıralar**, Libra, İstanbul, 2015.

bulunmuşlardı. O dönemde her şeyi kontrol edebilme yetisine sahip olan DP Hükümeti, göstermelik olarak olaya müdahale etse de aslında olayların büyümesine göz yummuştu. Buna rağmen Hükümet, suçluları bambaşka yerde aranmıştı.

Olayların ardından suçlu bulma arayışına giren DP'ye göre, 6-7 Eylül olaylarının müsebbiplerinden birisi basın, diğeri ise komünistlerdi. Olayların bitiminden hemen sonra ilan edilen sıkıyönetimin ardından, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bakanların düzenledikleri basın toplantısında failleri biran önce bulmanın telaşı içerisinde olmuşlardı: “*Suçlu basındır! Gazeteler halkı kıskırtmıştır, olaylar bu yüzden çıkmıştır! Komünist parmağı da vardır bu işlerde! Solcular Türkiye'nin dışarıdaki itibarını bozmak istemişlerdir*”²⁷⁵ demişlerdi. Hükümet olay gecesi yayınladığı tebliğde, mesnetsiz biçimde “komünist”lere yüklenmişti: “*Denilebilir ki dün gece İstanbul ve memlekette esas itibariyle ağır bir komünist tertip ve tahrikine ve ağır bir darbeye maruz kalmıştır.*”²⁷⁶ Hükümetin, 6/7 Eylül olaylarında komünistleri suçlamasını değerlendiren Aziz Nesin'e göre, olaylar hükümetin kontrolünden çıkınca suçlu bulmak zorunda kalmışlardı.²⁷⁷ Bu süreçte, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına atanan Korgeneral Nurettin Akoz,²⁷⁸ tertip ettiği toplantıda “*6-7 Eylül olaylarını komünistlerden başkalarının yaptığı yolunda yazı ve yorumlar yasaktır*”²⁷⁹ diye kesin emir buyurmuştu. Basın, tekdüze şekilde hizaya çekilmek istenmişti. Ancak, basının bir kısmı, hükümetin “*komünistler yaptı*” yaygarasına katılmamıştı. Sadece Hükümetin tebliğinde geçenleri vermişti. Kimi köşe yazarları da, antikomünist düşünceye sahip olmakla birlikte, mevcut komünistlerin, bu çapta yağmayı yapacak kadar güçlerinin olmadığını farkındaydı. Bu nedenle Hükümetin telkinlerine kulak asmamışlardı. Örneğin, *Ulus*'taki köşesinde olaylara dair bir yazı kaleme alan Hüseyin Cahit, olayı çıkaranların komünist olmadığını, komünistlerin, sonradan eylemlerin içerisine girip

---

²⁷⁵ Hıfzı Topuz, **a.g.e.**, s.198.

²⁷⁶ **Akşam** 7 Eylül 1955. **Ulus** 7 Eylül 1955.

²⁷⁷ Olaylarda kantarın topuzu kaçınca iç kamuoyu ve Batı'nın da ikna olabileceği bir suçlu bulmak zorunda kalmışlardı. Aziz Nesin, bu fikrin Menderes'e ait olmadığını, duyduklarına göre, ünlü gazeteci-yazar olduğunu zikretmiştir. Aziz Nesin, **Salkım Salkım Asılacak Adamlar**, Adam, İstanbul, 1988, s.58-59.

²⁷⁸ Nurettin Akoz, 30 Eylül 1955 tarihinde, 30 Ağustos tarihinden geçerli olmak kaydıyla Korgenerallikten Orgeneralliğe terfi ettirilmiştir. **BCA** Fon No:030.11.1 Yer No:253.34.12.

²⁷⁹ Arzu Kihitir, **Medya ve Demokrasi Kültürü Ekseninde Demokrat Parti Dönemi ve Basın 1950-1960**, Anonim Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.133.

“...içlerindeki kin ve garezi tatmin etmeye”²⁸⁰ çalıştıklarını ifade etmekle beraber, Yalçın bir sonraki yazısında hükümetin, “*memlekette komünist tehlikesi var*”²⁸¹ gibi bir algı oluşturma çabalarının yersiz olduğunu ifade etmişti. Diğer tarafta nümayişi, “*komünist ihtilal*” provasına kadar götürülenler de olmuştu.²⁸² Aynı şekilde Ahmet Emin Yalman ve Peyami Safa suçu komünistlere yıkmışlardı. Ne gariptir ki, Kıbrıs Türk Cemiyeti’nin üyesi olan Yalman, olaylar meydana geldiğinde Londra’daydı.

6-7 Eylül olaylarının müsebbibinin komünistler olmasını temenni eden Hükümet, geniş çaplı bir tahkikat yapılması için Amerika’dan uzmanlar getirtmişti. Ancak uzmanlar, hazırladıkları raporda, “*komünistler eğer bu kadar kuvvetli olsalardı dükkân tahrip edeceklerine ihtilal yaparlardı*”²⁸³ ifadelerine yer vererek DP’nin beklentilerini boşa çıkarmışlardı. Bunun üzerine Hükümet söz konusu raporu yayınlamaktan vazgeçmişti. DP Meclis grubunda ‘olay’ görüşülürken, Menderes, komünistlerin Kıbrıs gerginliğini fırsat bilerek “*Müsait olan zemini fevkalade üstadane, maharetle ve soğukkanlılıkla istismar eden komünistler bir milli felaket diyebileceğimiz ağır bir vaziyet vücuda getirmişlerdir*” açıklamasında bulunmuştu.²⁸⁴ Muhalefet lideri İnönü ise Hükümetin olayı komünistlere yıkma çabasını şu şekilde tenkit etmişti: “*Böylesine yaygın ve organize bir saldırının komünistlerin üzerine yıkılamayacağını, olaylardan en azından hükümetin ikmali bulunduğunu, gerekli tedbirleri zamanında almadığını, kolluk güçlerini olayların başından sonuna kadar görev dışı bıraktığının anlaşıldığını...*”²⁸⁵

Eylemlerin ikinci günü, olaylarda rolü olduğu gerekçesiyle 2057 kişi gözaltına alınmıştı.²⁸⁶ Gözaltına alınanlar içerisinde “*komünist*” sayısını Hulusi Dosdoğru²⁸⁷ 45, Dilek Güven²⁸⁸ 48 kişi olarak vermiştir. Ancak *Milliyet* gazetesi bu

²⁸⁰ Hüseyin Cahit Yalçın, “En Tehlikeli Cephe”, **Ulus** 14 Eylül 1955.

²⁸¹ Hüseyin Cahit Yalçın, “Parti Faaliyetleri”, **Ulus** 18 Eylül 1955.

²⁸² Objektif, “Bu Bir Komünist İhtilal Provasıdır”, **Milliyet** 10 Eylül 1955.

²⁸³ Hazırlanan raporda, “*Türkiye’deki komünistler iki saatte iki milyonluk şehri tertip edecek ve derhal Ankara, İzmirle irtibat kurarak oralarda da harekete geçecek kadar böyle muazzam teşkilata sahip olsalardı, küçük işlerle uğraşmazlar, bir ihtilalle memlekette komünizm rejimini getirebilirlerdi.*” Tekin Erer, **On Yılın Mücadelesi(Türkiye’de Parti Kavgalarının 2.ci Cildi)**, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, 1963, s.257.

²⁸⁴ **Ulus**, 7 Kasım 1955.

²⁸⁵ Dosdoğru, **a.g.e.**, s.54.

²⁸⁶ **Milliyet** 8 Eylül 1955.

²⁸⁷ Bu isimlerin bazıları şunlardır: Hulusi Dosdoğru, Müeyyet Boratav (Pertev Naili Boratav’ın kradeşi), Can Boratav (kardeşi), Nihat Sargın, İsmet Selimoğlu, Kemal Tahir, Ratip Tahir (Kemal Tahir’in kardeşi), Emin Sekun, Ziya Tüzmen, Tüccar Kürt Örfi, Tütün işçisi Remzi, Aziz Nesin,

sayıyı 87 olarak vermiştir.²⁸⁹ Aslında hiç alakasız isimler tutuklanmıştı. Örneğin, Dosdoğru, o gece evinden dışarı çıkmamasına rağmen, “*fışlı listede*” yer alan komünistlerden olduğu için yargılansa da²⁹⁰ sonradan beraat etmiştir.²⁹¹ 6-7 Eylül olayları ile ilgili tartışmalar “*komünizm*” üzerinden başlamış ve devam etmişti. Kamuoyu ve hükümet ciddi ciddi komünistlerin yaptığına inan(dırıl)mak iste(n)mişti. DP iktidarı, olaylara karşı önlem almamıştır. Bilakis polisin ve yetkililerin, eylemcileri, daha fazla yağma yapmak için teşvik ettiği söylenmişti. Olayların son şekil almasında Hükümet’in sorumluluğu aşikâr iken, Hükümet, suçluyu başka yerde aramış ve eliyle koymuş gibi bulmuştu! Yetkililer, daha önceki tevkifatlardan ve baskınlardan geriye kalan ve gözetim altında tutulan bir avuç “komünist”e cezayı kesmişti. Emniyette dosyası bulunan birçok solcuyu, elinde delil olmamasına rağmen hemen tutuklatmıştı. Her ne kadar bu şekilde davranarak Batı’nın tepkisini çekmemek için uğraşılmışsa da pek inandırıcı olmamıştı. Geride kalmış birkaç komünistin yüz binlerce eylemciyi mobilize etmesi düşünülemezdi. Batı Almanya Sosyalist Partisi, Menderes’e hitaben gönderdiği mektupta Rum, Ermeni ve Yahudilerin mallarının yağmalanmasından ziyade Amerikan, İngiliz ve Fransızların elçiliklerini, konsolosluklarını ve dükkânlarını yıkmasını önermişti.²⁹²

Meşum olayların ardından kopan gürültünün etkisi ile İçişleri Bakanı Namık Gedik istifa etmişti. Bununla birlikte üç General de görevden azledilmişti.²⁹³ 6-7 olaylarından sonra Kıbrıs Türktür Cemiyeti mahkeme kararıyla kapatılmış,²⁹⁴

Tornacı Süleyman, Mustafa Kolçak, Hadi Malkoç, Faik Muzaffer Amaç, Hamdi Şamilov, Aslan Yanardağ, Muhasebeci İsmail, Asım Bezirci, Sabahattin Ali’nin öldürülmesine adı karışan Ali Ertekin, Hasan İzzettin Dinamo... vd.

²⁸⁸Dilek Güven, **Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları ve Strateji Bağlamında 6-7 Eylül Olayları**, Çev: Bahar Şahin, İletişim, İstanbul, 2006, s.73.

²⁸⁹ **Milliyet** 10 Eylül 1955.

²⁹⁰ Hulusi Dosdoğru, **a.g.e.**, s.6. İşin tuhaf tarafı olayların arkasında komünistlerin olduğunu düşünen sadece hükümet değildi. Buna inan Rumlar da vardı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Samim Akgönül, **a.g.e.**, s.204.

²⁹¹ Dosdoğru, cezaevinde Kemal Tahir’in idam edilmelerinden korktuğunu yazmıştır. Hulusi Dosdoğru, **a.g.e.**, s.44. 1951 yılında 141. ve 142. maddeye idam cezasının eklendiğini belirtmiştik. Hükümet ilk etapta olayları komünist diye tescil ettiği kişilere yüklemişti. Eğer mahkemede suçlu oldukları kesinleşmiş olsaydı 141. ve 142. maddeden idam edilmemeleri için herhangi bir neden yoktu.

²⁹² **BCA** Fon No:030.01, Yer No:5.28.14.

²⁹³ **Milliyet** 10 Eylül 1955.

²⁹⁴ **Milliyet** 9 Eylül 1955. Gençlik dernekleri, Yüksek Tahsil Talebe Cemiyetleri, Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği ve MTTB, 9 Eylül’de Milliyet gazetesini ziyaret etmiş, gençler, “*vukua gelen hadiselerle uzaktan, yakından hiçbir alakaları bulunmadığını, bu menfur hareketi tel’in ve takbih ettiklerini belirterek, komünist tahrikçiler ve yağmacılarla mücadele etmekte olan hükümet makamlarına her hususta müzahir olduklarını*”

yöneticileri de tutuklanmıştı. Ancak Ahmet Emin Yalman o sırada Londra’da bulunduğu için gözaltına alınmamıştı.²⁹⁵ İnsanın ister istemez aklına sorular geliyor. Eğer olayı yapanlar, komünistler idiyse, neden Kıbrıs Türktür Cemiyeti kapatılmıştı? 1956 yılında gerek solcular gerekse KTC tutuklu üyelerinin İstanbul Sıkıyönetim ve Ağır Ceza Mahkemelerinde devam eden davaları beraatla neticelenmişti.²⁹⁶ Ancak olay, burada bitmemiş, Yassıada Mahkemelerinin en önemli başlıklarından biri olmuştu. Öyle ki, Yüksek Adalet Divanı, 5 Ocak 1961 tarihinde Adnan Menderes ve Fatin Rüştü Zorlu’yu olayları tertipleme suçundan mahkumiyet kararı vermişti.²⁹⁷ Çünkü darbeden sonra, Köprülü olaylardan Hükümeti sorumlu tutan açıklamalarda bulunmuştu: “*Olayların çıkacağından önceden haberimiz vardı. Ancak oluş saatini tam bilmiyorduk...*”²⁹⁸ gibi sözler sarf ederek adeta itirafta bulunmuştu.

DP’nin, dış politikada ABD’ye ‘şartsız teslim’ oluşu ve iç politikada, komünizmi araçsallaştırması nedeniyle ‘baskıcı’ yönü ön plana çıkmıştır. DP’nin antikomünistliğini, biraz da parti içinde yer alan milliyetçi mebusların profilinden yola çıkarak değerlendirmek gerekir. Remzi Oğuz Arık, Sadri Maksudi, Tevfik İleri, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Sait Bilgiç vb. isimler, güçlü milliyetçi kimliğe sahip isimlerdi. DP, iktidar olduktan sonra, CHP’nin muhalefetini, komünist faaliyet olarak değerlendirmişti. Komünizmle itham edilmek, Soğuk Savaş koşullarında, “*irtica*” veya “*vatan hainliği*” ile itham edilmekle eş değerd. Hatta kimi yerde daha cüzzamlı bir suçlama olmuştu. DP Hükümetinin, art arda gerçekleştirdiği baskılar nedeniyle komünizmin kısa sürede canlanamayacağı anlaşılmıştır. Hükümet bu konuda sert bir politika izlemiştir. Rusya’dan gelen herhangi uzlaşmacı jeste aşırı derecede ihtiyatlı yaklaşılmıştı. İngiliz raporlarında, komünizmin, kısa vadede, DP Hükümeti için tehdit unsuru olmayacağı belirtilmişti.²⁹⁹ Dolayısıyla DP’nin kesif antikomünizm

---

belirtmişlerdi **Milliyet** 10 Eylül 1955. İki gün gibi kısa süre zarfında kanaatlerinin değişmesini mucip kılan şartlar nelerdi? Bunu belirtmemişlerdi. En azından, yaptıklarının doğru olmadığını ya birileri kendilerine söylemişti ya da hakikaten kendileri farkına varmıştı.

²⁹⁵ 6-7 Eylül olayları hakkında geniş fotoğraf albümü ve arşiv belgesi için bkz. **6-7 Eylül Olayları Fotoğraflar ve Belgeler Fahri Çoker Arşivi**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005, s.257,259.

²⁹⁶ Mehmet Arif Demirel, **6 Eylül Olaylarına 50. Yılda Yeni Bakış**, Demokratlar Kulübü Yayınları, Ankara, 2006, s.9. Yazar, 6/7 Eylül olayları ile ilgili hemen hemen her iddiaya cevap yetiştirmeye çalışmış, olaylarda DP Hükümetinin önceden bilgisinin olduğu ve “tertiplendiler” tezini ret etmişti.

²⁹⁷ **Vatan** 6 Ocak 1961.

²⁹⁸ **Vatan** 19.10.1960.

²⁹⁹ FO 424/294 1954.

vurgusunun konjonktürel yönü baskındı. Uluslararası düzlemde, Soğuk Savaş ikliminin fazlaca hissedildiği ve Sovyetlerin dünyayı tehdit ettiği fikri revaçta olmuştu. Sovyetlerin işgal aracı manasına gelen komünizm, çoğu insan için korku kaynağı olmuştu. Bilhassa, Türkiye gibi, Sovyetler Birliğinin komşusu olan, ekonomisini ve güvenliğini kendisinin sağlamasının zor olduğu ülkelerde, komünizmin bir iç politika malzemesi haline gelmesi artık *olağan* hale gelmişti. Onca antikomünist yayın ve propagandaya rağmen ‘dış Türkler’ DP siyasetinin malzemesi olmamıştı. Ancak, gazete ve dergilerde bu konunun sık sık işlenmesine de müdahale edilmemişti. DP, askeri darbenin *kızıl* tonda olacağı endişesini gidermeye çalışırken, asıl vurucu darbe, NATO yanlısı olanlardan gelmiştir.

1.4. 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahaleden 12 Mart 1971 Askeri Muhtıraya Giden Süreçte Antikomünist Faaliyetler

1.4.1. 27 Mayıs’tan 12 Mart’a Kadar İç Siyaset ve Dış Politika

Türkiye’de yönetimin gidişatından memnun olmayan Ordu, 27 Mayıs 1960 tarihinde darbe yapmıştı. 27 Mayıs askeri darbesini müteakip, DP, kongresini yapmadığı için doğal olarak kapanmıştı. DP’nin peşinden giden kitlenin Meclis’te temsil edilmesi için hummalı çalışma içerisine girilmişti. Bunun sonucu olarak Emekli General Ragıp Gümüşpala önderliğinde 1961 yılında Adalet Parti kurulmuştur. Aynı günlerde, askerin de desteğini alan, ancak pek bir varlık gösteremeyen Ekrem Alican’ın başkanı olduğu Yeni Türkiye Partisi kurulmuştu. Diğer tarafta, Osman Bölükbaşı’nın Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi de vardı. DP’nin siyasi mirasına göz diken bu üç parti arasında birinciliği her daim AP kapmıştır. 27 Mayıs öncesi ayrışma emarelerini gösteren Türk sağ, askeri darbeden sonra kurulan partiler ve bu partilerin 15 Ekim seçimlerine ayrı ayrı gitmeleriyle hayata geçirmişti. Bu kriz hali, 1960’ların sonuna doğru AP’nin içinden Demokratik Parti’nin nevi zuhur etmesi, diğer tarafta milliyetçiliğin kalesi MHP ve İslamcılığın bayraktarlığını üstlenecek Milli Nizam Partisi’nin kurulmasıyla daha da belirginleşmiştir.

AP'nin kadrosunda bulunan Sadettin Bilgiç, Ferruh Bozbeyli, Fethi Tevetoğlu ve Osman Turan gibi profillerden yola çıkarak milliyetçi muhafazakar ve antikomünist yönü ağır basan bir parti hüviyetine sahip olduğu yorumu yapılabilir. AP'nin kimliği, Gümüşpala'nın ölmesini müteakiben, DP döneminde başarılı bir bürokrat olan Süleyman Demirel'in 1964 yılında partinin başına geçmesinden sonra daha da oturmuştur. Dönemin siyasal ruhu, askerinin 1960'lı yıllarda siyasetteki rolü ve sosyalist hareketler, AP ideolojisinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. AP'nin yönetici kademesi, “*dini gelenekten gelen burjuva destekliydi.*” Buna karşın oy tabanı dar gelirli kitlelerden meydana gelmişti. Bürokrasi, basın ve orduya karşı tek dayanağın seçimlerden alınacak yüksek oy oranının farkındalığı nedeniyle AP, DP'nin, “*Yeter söz milletindir*” söylemiyle benzeşen “*milli irade*” vurgusu çok yoğun şekilde işlenmişti. Demirel liderliğindeki AP, hem 1965 hem de 1969 genel seçimlerinde yüksek oy alarak tek başına iktidar olmuştur. Söz konusu seçimlerde solun kitleselleşmemesi, solda derin fikir ayrılıklarının erken tarihte gün yüzüne çıkması, CHP'nin, ortanın solu tezinin parti içinde ayrılıklara yol açması ve diğer sağ partilerin de AP kadar, kitleleri domine edememesi nedeniyle hem burjuvazi hem de dar gelirli kitleler AP'nin şemsiyesi altında bir araya gelmişti. Buna, bir de 1961 ile 1965 arası siyasi istikrarsızlık ve güçlü antikomünist propaganda eklenirse meramin daha da anlaşılacağı kanısındayız.

1965 seçimlerinde tek başına iktidara gelen AP'nin parti içi muhalefetinin iddiasına göre, AP, kalkınmayı, yol, su, elektrik, baraj yapımına indirgemiş ve manevi kalkınmayı ihmal etmişti. Onların serdettiğine göre AP, “*renksiz, felsefesiz, Büyük Turan, Dünya Türklerinin Birliği*” gibi mefkûrelerden uzak bir partiydi. Bu noktada en net muhalefeti 1940'lı yılların hızlı antikomünisti Osman Yüksel Serdengeçti yapmıştır. Demirel'in sol hareketlere gerektiği sertlikle müdahale etmediği iddiası ve daha başka gerekçelerle³⁰⁰ AP'den gitgide kopmalar yaşanmıştı.

Aslında parti içinden gelen *sola göz yumuluyor* eleştirilerine mukabil, AP'nin milliyetçi muhafazakâr kimliğinin şekillenmesinde en önemli parametrenin antikomünizm olduğu muhakkaktır. AP'nin bu vasfı, onu antikomünist cephenin

³⁰⁰Tanel Demirel, **Adalet Partisi İdeoloji ve Politika**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s.56,58. Gökhan Evliyaoğlu ve O. Yüksel Serdengeçti CKMP'ye geçmişlerdi. Partinin önde gelen isimleri Saadettin Bilgiç, Mehmet Turgut ve Ferruh Bozbeyli Demirel'i tek adamlıkla itham etmişlerdi. Menderes'in çocukları Mutlu ve Yüksel Menderes ile Bayar'ın kızı Nilüfer Gürsoy da seslerini yükseltmeye başlamışlardı.

önemli bileşenlerinden birisi haline getirmiştir.³⁰¹ Öğrenci-gençlik hareketlerinden kaynaklı sokak eylemlerinin arttığı dönemde, AP'nin Ordu'ya dair çekincesini ortadan kaldıran varsayımlardan birisi, Ordu'nun antikomünist duruşu idi. Genel Kurmay Başkanı Cemal Tural'ın, askere verdiği emir ile kendini göstermiştir. Tural, TSK'ya verdiği emirde, “*Komünistlerin Türkiye'yi bir ihtilal yaparak ele geçirmeye çalıştıklarını iler sürmüş ve dikkatli olunmasını*” telkin etmişti.³⁰²

Ordu'nun genel eğilimini gösteren “*emirden*” sadece Demirel değil, aynı zamanda sağ siyasetin tamamının hoşnut olduğunu, ortaya konulan tepkilerden anlamak mümkündür. Emirden sonra, antikomünist blok, komünizme karşı mücadelede “*fetih duygusu*” ile hareket etmiştir. Ancak, Sovyetlerle ilişkilerin DP döneminde olduğu gibi minimum düzeyde tutmak anlamına gelmemiştir. Demirel, ticaret ve ideolojiyi birbirine karıştırmamıştı.

27 Mayıs'ı gerçekleştirenler, NATO ve CENTO gibi uluslararası kuruluşlara bağlılıklarını ilan etmişlerdi. Böylelikle dış politikada herhangi bir değişim yaşanmayacağı izlenimi verilmişti. Ancak 1960'tan sonra Kıbrıs Meselesinin Türkiye'yi daha fazla meşgul etmesi ve Türkiye'nin, NATO ile müttefiki Amerika'dan beklediği yardımı alamaması soncunda işler kısmen tersine dönmeye başlamıştı. Bu durum, Türkiye'nin Sovyetlerle ilişkilerini normalleştirmesini gerektirmiştir. Bu çerçevede Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, 1964 yılında Sovyetleri ziyaret etmişti.³⁰³ 1965 seçimlerinde iktidara gelen Süleyman Demirel, NATO'da kalmakla birlikte, Sovyetlerle işbirliğine gitmiş, geniş kapsamlı yardım anlaşmaları imzalamıştı.³⁰⁴ Feroz ve Bedia Ahmad, Hükümet'in sola karşı politikasını sertleştirmesine rağmen, “*ideolojinin ticarete engel olmasına*” artık müsaade etmediğini belirtmişlerdir.³⁰⁵ Bununla birlikte “*Komünizmin ciddi tehlike*

---

³⁰¹ Süleyman Demirel, **Büyük Türkiye**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1975, s.75.

³⁰² **Milliyet** 24 Ocak 1967. 2500 adet olarak basılan “*Yıkıcı Faaliyetlerle Mücadele*” serlevhası altındaki emir, 21 Kasım 1966'da tüm askeri birliklere gönderilmiş ve her ayın ilk cumasında okutulması şart koşulmuştur.

³⁰³ Mehmet Gönübol et al., **Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1965)**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1996, s.386.

³⁰⁴ İsmail Cem, **Tarih Açısından 12 Mart**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1980, s.50.

³⁰⁵ Feroz ve Bedia Ahmad, **Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1976, s.365.

halinde”³⁰⁶ olduğu inancı devam etmişti. Bu nedenle Meclis’teki 4 parti “aşırı sola” karşı ortak bildiri imzalamışlardı.³⁰⁷

1.4.2. İç ve Dış Dengeler Bağlamında Değişen Antikomünizmin Değişen Mahiyeti

Amerikan emperyalizmi, NATO karşıtlığı ve eleştirisi, ürkek satır aralarından sokak meydanlarına *gür sesle* inmişti. 1940’lı yıllarda Sol basında var olan İngiliz karşıtlığı,³⁰⁸ 1960’lı yıllarda yerini anti-Amerikanizme³⁰⁹ bırakmıştı. Solun düzenlediği mitinglerde taşınan dövizlerde, gazete ile dergi köşelerinde ve karikatürde bir anti-Amerikanizm literatürü oluşmaya başlamıştı. Solun görünür hale gelmesi sağ cephede, tedirginliğin artmasına neden olmuştu. Türkiye’nin, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, Batı Blok’una dâhil olması, Kore’ye asker göndermesi ve NATO’ya üye olmasıyla ‘antikomünizm’ devletin ‘resmi politikası’ haline gelmişti. Bu, 1964 yılına kadar devam etmiştir. Devletin kodlarına işlenen antikomünist histeri ile solun etki alanı daraltılmıştı.

1940’lı yılların ortalarından 1960’ların ortalarına kadar antikomünizm, memlekette birkaç aydın ve basına karşı yürütülen sindirme politikası iken, 27 Mayıs’tan sonra, solun güçlenmesi ve Türkiye’nin Sovyetlerle ilişkilerinin normalleşmesi ile antikomünizmin mahiyeti değişmiştir. Çünkü sistem açısından “Sovyet tehdidi”, artık ortadan kalktığı gibi iç politika malzemesi olmaktan da çıkmıştı. Buna karşın sistem için komünizm, “iç tehdit” olmaya devam etmişti. Öyle ki bu tehdit, tek taraflı baskınlar, nümayişler ve tevkifatlardan karşılıklı kitlesel eylemlere, yurt, üniversite işgallerine, kavga ve silahlı çatışmalara dönüşmüştü. 1961

³⁰⁶ **Akşam** 13 Ocak 1962.

³⁰⁷ **Akşam** 23 Şubat 1962.

³⁰⁸ **FO** 421/331, July 1941-September 1946.

³⁰⁹ 1960’lı yıllarda Anti-Amerikanizmin yükselmesi nedeniyle Türk-Amerikan ilişkilerinde zedelenme meydana gelmişti. Kıbrıs meselesi, bunu tetiklemiştir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Geroge S. Harris, **Troubled Alliance**, s.125-147. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa gençlik Amerika’ya protesto etmişti. Amerika’nın Kıbrıs politikaları nedeniyle gençlik Amerikan Büyükelçiliğine yürümüştü. **Milliyet** 28. 8.1964. Gençlik ikinci defa ABD’yi kınamıştı. **Cumhuriyet** 30.Ağustos 1964. İlk defa o yıllarda *Go Home Yanke* sloganları atılmıştı. Mehmet Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, **12 Mart İhtilalın Pençesinde Demokrasi**, İmge Kitabevi, Ankara, 2000, s.118. Türkiye’de, sol tarafından, mütemadiyen, Amerikancı diye tenkit edilen Türk milliyetçiliğinin önderlerinden Albay Alparlan Türkeş, 27 Mayıs’tan önce, *Amerika’nın Türkiye’nin işlerine fazla karışmasından* yakınmıştır. Walter F. Weiker, **1960 Türk İhtilalı**, Çev: Mete Ergin, Cem Yayınevi, İstanbul, 1967, s.239.

Anayasası hem sağ hem de solun gelişmesine olanak sağlamıştır. Solcular, sağcıların ileri gittiğinden, aşırı sağın güç kazandığından yakınırken, sağcılar da solun Anayasanın ‘sosyal devlet’ ibaresinden yola çıkarak aleni bir biçimde komünizm propagandası yaptıklarından, anarşizm ve teröre davetiye çıkardıklarından dem vurmuşlardı. anti-Amerikancı ve kısmen Sovyet yanlısı sola karşı, antikomünist propaganda işlemeye devam etmişti.

Nisan 1960’ta Tahkikat Komisyonu kurulmuştu. Bunu protesto eden üniversitelilere polis sert müdahalede bulunmuştu. Olaylar sırasında Turan Emeksiz öldürülmüştü.³¹⁰ DP’liler, demokratik teamülleri işletmemiş, siyasetin ve üniversitelerin en tabii haklarını provakatif eylem olarak görmüşlerdi. Diğer tarafta da hükümetin meşruiyetini dış kamuoyu önünde zedelemek dâhil, her türlü fiiliyata başvurmaktan çekinilmemişti. Bu şartlar altında 27 Mayıs’a gidilmişti. O günlerden hatırdaki kalanlar, 27 Mayıs’tan sonra, bol bol propaganda malzemesi olarak kullanılmıştı. MTTB, TMTF ve TMGT 28-29 Nisan’ın yıldönümlerinde bildiriler yayınlamak suretiyle o günlerde yaşananları hatırdaki tutmaya çalışmışlardı. 1965 seçimlerine kadar solda aktif olan öğrenci dernekleri CHP’ye yakın durmuşlardı. Ancak, 1965 seçimlerinden sonrası için yeni bir sayfa açmak gerekiyor.

Yeni “*demokratik*” Anayasa’yla sosyalist partilerin kurulmasına müsaade edilmesiyle birlikte bir grup sendikacı tarafından 1961’de kurulan Türkiye İşçi Partisi, 1965 seçimlerinde %3 oyla Meclis’e 15 Milletvekili sokmuştu. TİP, 1964’te hazırlanan parti programında komünizmden izler taşıdığı gerekçesiyle komünistlikle suçlanmıştı.³¹¹ Bunun üzerine TİP’in kurucuları, partinin, komünist olmadığını deklare etmek zorunda kalmışlardı: “*TİP bütün gücüyle komünizme uygun vasatı teşkil edecek anarşiyi, sınıf çatışmasını önlemek için çalışmakta...*”³¹² gibi ifadelerle yer vererek komünist ithamlarını reddetmişlerdi. Tartışmaya *YÖN* dergisinin kurucusu Doğan Avcıoğlu da katılmış, TİP’in “*kanlı ihtilallerle sınıf diktatörlüğünü kurmak*” amacıyla olmadığını belirtmişti.³¹³ Neyse ki TİP, kendisine yöneltilen

---

³¹⁰ Tanzer Sülker Yılmaz, **Türkiye’de Gençlik Hareketleri**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997, s.84.

³¹¹ Avni Elekli, **Türkiye İşçi Partisi Programı ile Anayasaya Aykırıdır. Kurulmak İstenen Yeni Düzen Korkunçtur**, İstanbul, 1968.

³¹² **Vatan** 24 Kasım 1962.

³¹³ Doğan Avcıoğlu, “TİP’e Dair”, **Yön**, Sayı:50, 1962, s.16.

suçlamalara 1965 seçimlerinden sonra, Meclis kürsüsünden cevap verme imkanını elde etmişti.

Aslında antikomünistler bütün solu bir görse de Türkiye’de sosyalist hareketler, homojen değildi. TİP, MDD ve YÖN’cülerin ortak platformda buluşması çoğu zaman imkânsızdı. Her birinin tezi farklıydı. Örneğin MDD’ciler “*ne ABD ne de Sovyetler*” sloganıyla hareket etmişlerdi. Diğer tarafta YÖN, sırtını zinde güçlere dayamıştı. Ancak sol fraksiyonların tezleri ne olursa olsun, Türk sağı bu tezlerin tamamına karşı gelmişti. Örneğin Faruk Sükan’ın, “*Tek tip sosyalizm vardır, o da Marksizm’dir*”³¹⁴ cümlesi, sağın, sola dair topyekûn yaklaşımını göstermiştir. Solun içerisindeki tartışmalar ne olursa olsun sağ siyaset ve siyaset dışı klikler soldan benzer anlam çıkarmışlardır. Sola karşı toptancı yaklaşım içerisine girmişlerdi. Batı demokratik sosyalizm tezlerine yakın duran TİP ile ihtilacı sosyalist grupları aynı potada eritmişlerdi. Türkçüler, sola, Sovyetlerde ve Çin’de yaşayan Türkler üzerinden eleştiri yelpazesini genişletirken, İslamcılar, laiklik ile komünizmi eşdeğer görmüştü; sosyalist gruplarla CHP’yi aynı potada eritmişlerdi.

Türkiye’de sol, 1940’lı ve 1950’lili yıllara oranla, 1960’lı yıllarda, daha verimli ve üretken olmuştur. Dünya siyasetinin yumuşamasının yanında artan gençlik eylemleri ile birlikte Türkiye’de siyasal ve sosyal hayatın değişmesi, köylülerin kente yerleşmesi ile kent dokusunun değişmesinin sonucu olarak Türkiye’de bazı şeyler sorgulanmaya, konuşulmaya başlanmıştır. Yeraltı kaynaklarının millileştirilmesi, yerli üretimin arttırılması, yabancı sermayenin etkisinin azaltılması, köylüye toprak dağıtılması, özel okulların devletleştirilmesi, kalkınma modelleri, işçilerin ücretleri ve çalışma koşulları kitleler tarafından tartışmaya açılmıştı. Serbest piyasa ekonomisi yerine devletçilik politikalarının benimsenmesini istemişlerdi. Üniversite gençliği toplumsal sorunlara sınıfsal açıdan bakmaya başlamıştı. Gençler, görüşlerini ve eylemlerini sosyalist perspektiften ele almış, ülke ve dünya sorunlarına bu zaviyeden bakmaya başlamıştı. Sosyalist düşünce, üniversite gençliği arasında iyice kök salmıştı. Artık, serbest bir biçimde sosyalizmden bahsetmiş ve onun uygulama yöntemlerini kendi aralarında tartışmışlardı. Siyasetin merkezindeki konularla her zamankinden daha fazla ilgilenmeye başlamış, ülkeyi ilgilendiren iç ve dış meselelerde belirleyici/özne olmak istemişlerdi.

---

³¹⁴ Cumhuriyet 30 Aralık 1967.

Öyle ki, Aydın Yalçın, solcu öğrencilerin düzenlediği bir konferansta ‘kapitalizm’i savununca, gençler tarafından soru yağmuruna tutulmuş ve tartışmanın derinleşmesi üzerine, “1965’ten bu yana öğrencinin iktisadi konularda bilgisinin hayret edilecek derecede arttığını görüyorum. Daha doğrusu bu kadarını ummuyordum”³¹⁵ itirafında bulunmuş ve hayretlerini gizleyememiştir. Gençliğin dinamik hali, sosyalist aydınların da dikkatini çekmişti. Ali Faik Cihan’ın, 1965’te yayınlanan, ancak sonrasında yasaklanan kitabında yer alan “yürüyen milyonların ayak sesleri işitilmeye başlanmıştır”³¹⁶ tümcesini Jacob M. Landau, ihtilal çağrısı olarak yorumlamıştır.³¹⁷ İşçi eylemleri, öğrencilerin şiddet kullanımı yöntemine dönüşmüştü. Banka soygunları, kamu binalarına bomba koyma ve adam kaçırma gibi hadiseler birbirini izlemişti.³¹⁸ 1960’ların başından itibaren dinamik bir şekilde sokaklara inen sol gençlik, dünya sol hareketlerin de takipçisi olmuştu. Böylelikle devrim örneklerinden yola çıkarak gerillacılığı *romantize* eden kitaplar çevirmiş, bir şeyin hazırlığında olduklarının işaretlerini vermişlerdi. Devlet, buna mukabelede bulunmuş, gerillacılığın *ne menem, pespaye* bir şey olduğunu anlatan kitaplar çevirmişti.³¹⁹

Sokaklarda yaşananlar sadece Türkiye’nin yaşadığı evrimi göstermiyordu. Hemen hemen her yerde, birbiri ardına olaylar patlak vermişti. London School of Economics Mart 1967’de, Trente üniversiteleri Kasım ayında, Madrid üniversiteleri Ocak 1968’de, Liecester’dekiler Şubat’ta, Roma’dakiler Mart’ta ve Columbia Üniversitesi Nisan ayında işgal edilmişti. Hülasa, 1968 yazı çok hararetli geçmişti. İçerik ve talepler genellikle aynıydı:

“Anti-Amerikancılık ve Vietnam’a destek, eğitimin ve tüketim toplumunun içeriğinin eleştirisi. Isabelle Sommiere göre, her ülkeye özgü faktörler de

³¹⁵ Harun Karadeniz, **Olaylı Yıllar ve Gençlik**, May Yayınları, İstanbul,1975, s.83.

³¹⁶ Ali Faik Cihan, **Sosyalist Türkiye**, Toplum Yayınları, Ankara, 1969, s.249.

³¹⁷Jacob M. Landau, **Türkiye’de Sağ ve Sol Akımlar**, Turhan Kitabevi, Ankara,1979, s.36. Sol gençliğe çevirilerle de davetiye çıkarılmıştır. Alberto Bayo, **Gerilla Nedir**, Çev:Metin Gönenç, Ant Yayınları, İstanbul,1968; Mao Tse Tsung, Che Guevara, **Gerilla Harbi**, Türkçesi:Can Yücel, Payel Yayınları, İstanbul,1967; Ernesto Che Guevara, **Gerilla Günlüğü**, Türkçesi: Hüseyin Güneş, Ant Yayınları, 1968.

³¹⁸Landau, **Türkiye’de Sağ ve Sol Akımlar**, s.57.

³¹⁹ Gerilla yöntemlerinin ve taktiklerinden sitayişle bahsedilen eserlere karşı, kitaplar, makaleler yazılmış ve çeviriler yapılmıştı. T.N. Greene,**Gerilla ve Gerilla’ya Karşı Savaş**,Gnkur Basımevi, Ankara, 1965; Aurby Dixon,Otto Heilbrunn, **Komünist Gerilla Savaşları**, Gnkur Basımevi, Çeviri:Alaattin Haydaroglu, Ankara, 1980.

eklenir ve bunlar, kendi özgüllükleriyle, derin bir iz bırakarak öğrenci hareketliliğine sinir uçları sağlar.”³²⁰

Charles Tilly, 1968’de dünyanın değişik yerlerinde gençlerin eş zamanlı verdiği tepkiyi, “*otonomi, kendini ifade etme ve postendüstriyel toplumun eleştirisine yönelen yeni toplumsal hareketlerin eskinin yerini aldığı*” şeklinde yorumlamıştır.³²¹ Türkiye’de başlayan öğrenci hareketleri, elbette kendine özgü sosyolojik, tarihsel ve düşünsel boyutları olmakla birlikte, uluslararası konjonktürle uyumlu olarak ve hatta geriden takip ederek gelişim göstermiştir. Türkiye’nin kendi özgü olan bir özelliği, sağ ve sol ayrışmada sınıf bilincinden ziyade laikliğin belirleyici olmasıdır.

Antikomünist aktörler ve propaganda araçları çeşitlenmiş ve zenginleşmiştir. Solun görünür olması, zaman zaman, antikomünistlerin işini kolaylaştırmıştır. Kimi dinsel faaliyetleri, laiklik karşıtı olarak görenleri, komünist ilan etmek, “*dinsiz*” ilan etmekten daha kolay ve alıcısı fazlaydı. 1960 ile 1965 yılları arasında antikomünizm açısından şöyle de bir paradoks vardı: Milliyetçi-muhafazakâr bloğun komünist ilan ettiği 27 Mayıs taraftarları, güçlü laik damarı bulunan Kemalist gençlikten oluşmuştu. Bu cephe de 1960’ların ilk yarısına kadar kendisini antikomünist olarak ifade etmişti. Siyasi aflarla birlikte AP siyasetinin kabuk tutmaya başlamasıyla antikomünist gençlik güven tazelemişti. Aslında sağcı gençlik, siyasete göre, daha erken tarihte 27 Mayıs’ın ürkekliğini üzerlerinden atmıştı.

1.4.3. Meydanlara Taşınan Antikomünist Histeri

Bu bölümde 27 Mayıs ile 12 Mart arasında gerçekleşen antikomünist faaliyetler, iç ve kısmen dış siyasi gelişmelerle paralel olarak ele alınacaktır. Ancak, konuya giriş yapmadan önce, meselenin daha iyi anlaşılabilmesi için 1960 öncesinin panoraması ile sonrasının değişen mahiyeti üzerinde durmak icap ediyor. İki dönem arasında benzerliklerden ziyade farklarını ortaya koymak gerekiyor. Buna ilaveten de 27 Mayıs’tan 12 Mart’a giden süreci de yine kendi şartları içerisinde ayırmak iktiza etmektedir. Birincisi 1960-1965 arası yıllar, ikincisi 1965 ile 1968 arası yıllar, üçüncüsü 1968’den Kanlı Pazara giden süreç ve son olarak Kanlı Pazardan 12 Mart’a

³²⁰ Isabelle Sommer, **Devrimci Şiddet**, Çev: Işık Ergüden, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s.35-37.

³²¹ Charles Tilly, **Toplumsal Hareketler**, Babil Yayınları, İstanbul, 2008, s.116.

kadar olan dönemi farklı değerlendirmek icap etmiştir. Örneğin 1940'lı ve 1950'lili yıllarda “*vatan haini*” ve komünist olarak kara propagandaya maruz kalan Serteller, Nazım Hikmet ve Sabahattin Ali yeni dönemde çok seyrek karşımıza çıkmıştır. Onların yerini Aybar, Yunus Koçak, Çetin Altan, İlhan Selçuk gibi isimler almıştır. Basın açısından da farklılık var. Örneğin *Yurt ve Dünya*, *Tan*, *Markopaşa* yerini, ne gariptir ki, her dönem baskın düşünceye göre şekillenen, 1920'lerde Kemalist, 1930'lu yıllarda Nazizim ve faşizm yanlısı, 1940'larda antikomünist, 1950'lilerde kısmen liberal ve 1960'lardan itibaren de sosyalist veçhesi ağır basan *Cumhuriyet*, *YÖN*, *ANT* ve *Vatan*'a bırakmıştır. Bunlar içerisinde *YÖN*'e farklı bir parantez açmak gerekiyor. Çünkü *YÖN*, gür bir sesle çıkmıştı. Aydınların desteğini alarak yayın hayatına başlayan *YÖN*'ün, en temel vurgusu sosyalizm idi. *YÖN*'de bütün antikomünistler ‘gerici’ gösterilmiş, 141. ile 142'nin kaldırılması için çok sayıda yazı neşredilmiş ve antikomünizme karşı açikoturumlar yapılmıştı. Tabiri caizse “*günahı*” çoktu. Antikomünistler açısından *YÖN*, komünist diye tescil edilen aydın ve yazarların bir araya geldiği platform olmuştu. Bu süreçte *Vatan*'a da bir parantez açılmalıdır. Menderes'in güçlü müttefiki ve aynı zamanda 6-7 Eylül olaylarında Menderes'in savunuculuğunu üstlenen *Vatan*, Yassıada'dan itibaren tersi istikamette yayın yapmıştı. Haliyle, antikomünistlere göre marazi bir yola girmişti.

1.4.3.1. Solcu Basın'ı ve Komünizmi Tel'in Mitingleri

Türkiye siyasi tarihinde basın, her daim marazi bir yerde durmuştur. Çoğu zaman önerilen reçete, muhalif görülen basını susturmak olmuştur. 1940'lı yılların alışkanlıklarını sürdüren antikomünistler, komünist diye niteledikleri basını susturma gayreti içerisine girmişlerdi. 27 Mayıs'tan sonra, Darendelioğlu, “*Akşam, Milliyet, Dünya ve Cumhuriyet'in Türk milliyetçiliğini ve mensuplarını en iğrenç ve iftiralarla kötölemek yarışı*” içerisinde olduklarını ileri sürmüştü.³²² Bir de buna Aziz Nesin, Sadun Aren, Abdi İpekçi, ve Çetin Altan gibi sağda pek “*muteber olmayan*” isimlerin olduğu ve “*aydınların ortak bildirisiyle*” çıkan *YÖN* de eklenince milliyetçi gençliğin harekete geçmemesi için hiçbir neden yoktu. *Milliyet*'in iddiasına göre, bazı gazetelerin teşvikiyle, bir kısım gençler, TMTF ve MTTB'ye gitmiş, *YÖN*'ün

³²²İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s.338.

kapağında “*orak-çekiç*” bulunduğunu iddia ederek miting tertiplemeyi istemişlerdi.³²³ Talepleri reddedilmesine karşılık, 6 Ocak 1962’de tarihinde kendilerini “*Atatürk gençliği*” olarak tanımlayan gençlik; AP il gençlik kolları, Yüksek İslam Enstitüsü, Edebiyat, Hukuk Fakülteleri ile Yüksek Ticaret Okulu öğrencileri Taksim’de toplanmış, mahut gazetelerin ve *YÖN*’ün komünizmi desteklediği iddia edilerek basın telin edilmişti.³²⁴ Antikomünist *Tercüman* gazetesi, aslında bu mitingi çok önemsememişti.³²⁵ Diğer tarafta, *Cumhuriyet* gazetesinden Cevat Fehmi Başkut, telin edilen gazetelerin, hiçbirinin komünist olmadığına ilişkin açıklamada bulunmuştu.³²⁶ Mitingin gerçekleştirilmesine ilişkin açıklamalarda bulunan bir diğer isim Tekstil İşçileri Sendikası Başkanı Bahir Aksoy, mitingi düzenleyenler için “...*küçük ve gafil insanlardır*”³²⁷ ifadesini kullanmıştı. Mitingin tepki çekmesi üzerine TMTF 2. Başkanı Yalçın Gürsel, mitingle alakalarının olmadığını bildirirken,³²⁸ İÜTB Başkanı Ayhan Efeoğlu, “...*komünizmi telin mitingi yapanlar kötü niyetli arkadaşlardır...27 Mayıs’ı gayrimeşru; DP’nin meşru olduğunu inandırmak istediler*”³²⁹ demişti.

27 Mayıs yanlısı gençlik teşekkülleri, basın açıklamasıyla yetinmemiş, daha kitlesel karşıt protestolara başvurmuşlardı. Ocak 1962’de TMGT, MTTB ve İÜTB’nin organize ettiği ve on binlerce öğrencinin katıldığı “*Son söz*” mitinginde “*kahrolsun gerici basın, kahrolsun yobazlar, gericilere ihtar, kahrolsun komünistler, Af yok. Af yok*”³³⁰ gibi sloganlar atmışlardı. Ankara’da yapılan mitingde “*komünizm*” ve “*gericilik*” takbih edilmişti. Miting esnasında siyasi af lehine slogan atılması üzerine olaylar çıkmıştı.³³¹

27 Mayıs’tan sonra kurulan DP’nin mirasçısı AP’nin tabanı ile CHP’nin tabanı af konusunda sık sık karşı karşıya gelmişti. Gümüşpala, siyasi affi

---

³²³ *Milliyet* 7 Ocak 1962; *Kudret* 7 Ocak 1962. TMTF ve 1965 yılına kadar MTTB adı geçen dergi ve gazetelerin yayın politikasıyla paralel düşündükleri için protesto taleplerine cevap vermeleri düşünülemezdi. Ayrıca *YÖN*’ün ikinci sayısının kapağında “*orak-çekiç*” resmi yoktur.

³²⁴ *Cumhuriyet* 8 Ocak 1962; *Akşam* 7 Ocak 1962; *Vatan* 7 Ocak 1962; *Milliyet* 7 Ocak 1962; *Kudret* 7 Ocak 1962.

³²⁵ *Tercüman* 7 Ocak 1962.

³²⁶ *Cumhuriyet* 11 Ocak 1962.

³²⁷ *Vatan* 8 Ocak 1962.

³²⁸ *Milliyet* 9 Ocak 1962; *Vatan* 9 Ocak 1962.

³²⁹ *Vatan* 10 Ocak 1962.

³³⁰ *Milliyet* 11 Ocak 1962; *Vatan* 11 Ocak 1962; *Cumhuriyet* 11 Ocak 1962; *Akşam* 11 Ocak 1962.

³³¹ *Vatan* 14 Ocak 1962; *Cumhuriyet* 14 Ocak 1962; *Milliyet* 14 Ocak 1962; *Akşam* 14 Ocak 1962.

mütemadiyen gündemde tutmuştu.³³² Ön plana çıkan mevzu “*ilericilik- gericilik*”³³³ tartışması ile Menderes ve arkadaşlarının idamı olmuştur. CHP-AP koalisyonun sonunu getiren af tartışmalarına³³⁴ katılan gençlik, “*af yok, onları kurtarmak isteyenler kahrolsun*” diye mukabelede bulunmuştu.³³⁵ AP, Taksim’deki mitingle alakalarının olmadığını belirtmek zorunda kalmıştı.³³⁶ Çünkü Ordu, AP’nin kendisini DP’nin mirasçısı olarak görmesinden ve siyasi affı gündemde tutmasından pek hoşlanmıyordu. AP’nin, ilk yıllarda hem Ordu’nun hem de CHP’nin baskısını hissederek siyaset yapması nedeniyle sosyal bilimciler, AP politikalarını “*titrek muhalefet*” olarak nitelendirmişlerdir.³³⁷

Kendini milliyetçi olarak tanımlayan, ancak karşıtları tarafından *gerici* olarak itham edilen gençliğin, “*solcu basını tel’in*” mitingi beklenmedik sonuçlar doğurmuştu. Karşıt nümayişler bir anda yurt sathına yayılmıştı. Her iki taraf da, kendilerini Atatürk’ün fikirlerine dayandırmış, milliyetçi ve antikomünist olduklarını ifade etmişlerdir. Haliyle, her iki grubun yaptığı mitingde “*kahrolsun komünizm*” sloganlarının atılması olağandı. Ancak onları birbirinden ayıran temel nokta, “*siyasi af*” konusuna yaklaşımları olmuştur. 27 Mayısçılar, siyasi af taraftarlarının, 27 Mayıs’ı hiçleştirmek için Atatürk’ün adına sığındıklarını ve komünizmi de bir trampelen olarak kullandıklarını ileri sürmüşlerdi.

1962 yılı Ekim ayında, ellerinde dövizlerle Sıhhiye’den Kızılay’a yürüyen 7-8 kişilik bir grup “*İnönü istifa et*” diye slogan atmıştı. Olay, bir anda karşı protestoya dönüşmüş ve toplanan kalabalık, “*gericiler kahrolsun, katillere af yok, İsmet Paşa çok yaşa*” şeklinde slogan atmışlardı. Olaylar sırasında AP’li Gökhan Evliyaoğlu’nun *Yeni İstanbul* ve *Tercüman* gazeteleri tahrip edilmiş, *Zafer*, *Son Havadis* ve *Kudret* gazetelerinin ise levhaları yakılmıştı. Aynı zamanda AP’nin, Genel ve Ankara il merkezi de nasibine düşeni almış, tahrip edilmişti.³³⁸ Vala Nureddin’in köşe yazarlığı yaptığı *Zafer* gazetesine göre, gazeteleri basanlar, Halk

³³² **Akşam** 6,8 Nisan 1962.AP, seçimlerde aldığı sonuç ile koalisyon ortağı olmuştu. Bu özgüvenle, bütün karşı çıkmalara rağmen siyasi affı Meclis’te getirmişlerdi. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, **a.g.e.**, s.44-46.

³³³ “Aşırı sağcılar...ilerici öğretmenlere saldırdı.” **Vatan** 25 Kasım 1962.

³³⁴ **Akşam** 31 Mayıs 1962.

³³⁵ **Akşam** 28 Mayıs 1962; **Akşam** 10 Ekim 1962.

³³⁶ **Cumhuriyet** 9 Ocak 1962.

³³⁷ Mehmet Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, **a.g.e.**, s.119.

³³⁸ **Vatan** 3-4 Ekim 1962; **Akşam** 3 Ekim 1962; **Kudret** 3 Ekim 1962; Mehmet Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, **a.g.e.**,s.84.

Partisi mensuplarıydı.³³⁹ Olanlardan Hükümeti sorumlu tutan *Tercüman* gazetesi,³⁴⁰ büronun tahrip edildiğini, malzemelerinin kırıldığını belirtmişti.³⁴¹ Ahmet Kabaklı, bazı gazetecilerin, sağcı basın tahrip edilmesini alkışladıklarını terennüm etmişti.³⁴² Kadircan Kafı, “*ilerici gerici*” tasnifini yapmış, kendilerine *ilerici* payesi düşenlere, gazeteleri tahrip etmenin “*ilericilik mi*” olduğunu sormuştu.³⁴³

Buradan hareketle Kurtuluş Kayalı, 27 Mayısçıların, küçük çaplı olayları dahi, ihtilal teşebbüsü için trampelen olarak kullandıklarını, DP’nin devamı olduğuna kanaat getirilen hareketlere ve DP döneminden müspet şekilde bahsedilmesine tahammül etmediklerini belirtmiştir.³⁴⁴

Eylemler, sonraki günlerde de sürmüş, başka kentlere de sirayet etmişti.³⁴⁵ Olayların daha da büyümemesi için İnönü, AP’lilerle yaptığı görüşmede, protestolara ilişkin “*komünist tahrik*”³⁴⁶ ifadesini kullanmıştı. Hükümetin güçlü ortağı CHP, yayınladığı bildiriye, “*Demokratik nizamı tahrip etmek isteyen her cereyanın, komünizmin, ırkçılığın, irticanın, anarşinin karşısındayız*”³⁴⁷ diyerek, cüzzamlı sözcüklerle tüm taraflara, milliyetçilere, İslamcılara ve sol’a gözdağı vermişti. Olaylar komünistlere mal edilmiş, hatta Cumhuriyet Senatosunda, “*Türkiye’de komünistlerin gençliği kandırmak için BİR MİLYAR lira sarf ettikleri*”³⁴⁸ iddia edilmişti. Diğer tarafta Türkiye İşçi Sendikaları Yönetim Kurulu, “*komünizmin ve demokrasiye karşı davranışların tel’ini amacıyla*”³⁴⁹ Ankara’da miting düzenleme kararı almıştı. Bundan pek hoşlanmayan Maden İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler, Türk işçisinin ezelden beri komünizme karşı olduğunu ifade etmişti. Keza Sendikacı Salih Özkarabay da TÜRK-İŞ’in girişiminden rahatsızlık duymuş ve “*Komünizm yaygarası... ilerici kuvvetlere karşı faşist ve gerici zihniyetin feryadından başka bir şey değildir*”³⁵⁰ diye eleştiri yöneltmişti. Tüm bu çekincelere rağmen TÜRK-İŞ

---

³³⁹ **Zafer** 2 Ekim 1962.

³⁴⁰ **Tercüman** 4 Ekim 1962.

³⁴¹ **Tercüman** 3 Ekim 1962.

³⁴² Ahmet Kabaklı, “Ayıp, Ayıp! Gülerak Yazıyorsunuz”, **Tercüman** 4 Ekim 1962.

³⁴³ Kadircan Kafı, “İlericilik Bu mu?”, **Tercüman** 6 Ekim 1962.

³⁴⁴ Kurtuluş Kayalı, **Ordu ve Siyaset 27 Mayıs-12 Mart**, İletişim, İstanbul,2009, s.108-109.

³⁴⁵ **Vatan** 6 Ekim 1962.

³⁴⁶ **Akşam** Ekim 1962.

³⁴⁷ **Vatan** 11 Ekim 1962.

³⁴⁸ Şevket Süreyya Aydemir, “Bu Huzursuzluğun Sebebi Acaba Komünistler midir?”, **Vatan**, 12 Ekim 1962.

³⁴⁹ **Vatan** 11 Ekim 1962.

³⁵⁰ **Vatan** 18 Ekim 1962.

Başkanı Seyfi Demirsoy, *hayretle* karşılanan şu açıklamayı yapmıştı: “22 Aralık’ta yapmaya karar verdiğimiz miting, komünizme olduğu kadar faşizme, ırkçılığa, dikta rejimlerine de karşı bir harekettir.”³⁵¹

TÜRK-İŞ’in Ankara’da düzenleyeceği miting için çalışmalar, erken başlamış, meydana günler öncesinden afişler asılmıştı.³⁵² Çevre illerden çok sayıda işçinin katıldığı³⁵³ “komünizmi ve demokrasiye aykırı akımları tel’in mitingi”, Tandoğan meydanında yapılmıştı. Miting, Atatürk için bir dakikalık saygı duruşu ve İstiklal Marşı’nın ardından başlamıştı.³⁵⁴ İşçiler, sık sık “kahrolsun komünizm” diye slogan atmışlardı.³⁵⁵ *YÖN* dergisi ve *Vatan* gazetesi protesto edilmişti.³⁵⁶ Aybar ve Boran tel’in edilmiş, ayrıca TCK 141. ve 142’nin şiddetlendirilmesi istenmişti.³⁵⁷ Siyasi partilerin; AP, CHP, CKMP ve YTP’nin temsilcilerinin yanı sıra, gençlik teşekkülleri, TGT, TMTF, MTTB temsilcileri de mitinge katılmış ve birer konuşma yapmışlardı. Siyasilerin mitinge katılması mitinge resmi bir hava katmıştı.

Gençlik, 27 Mayıs öncesine göre daha dinamikti. Biraz da bunun etkisiyle siyasi hava gergindi. Sivil siyaset, kontrolü tam sağlayabilmiş değildi. Koalisyon hükümetleri pamuk ipliğine bağlı hareket ediyordu. Ordu’nun, siyaset üzerindeki etkisi devam etmişti. İçişleri Bakanlığını ilgilendiren en ufak meselelerde dahi, geçmişin alışkanlıklarıyla olsa gerek, Ordu, kendi görüşünü beyan etmekten geri durmamıştı.

Milli Mücadele’nin *Galip Hocası* Celal Bayar, 1961 yılında girdiği Kayseri cezaevinden 1963’un Mart’ında tahliye edildikten sonra, kendisini karşılayanlar olduğu gibi, onu protesto edenler de olmuştu.

Bayar karşıtları, 27 Mart’ta Ankara’da Zafer meydanında toplanmaya başlamışlardı. TMTF, gençliğin toplanmasında başrol oynamıştı. Aynı şekilde Ziya Gökalp caddesinde bulunan AP Genel Merkezi önünde toplananlar, AP aleyhine

---

³⁵¹ *Vatan* 28 Kasım 1962.

³⁵² *Akşam* 22 Aralık 1962.

³⁵³ *Tercüman* 22 Aralık 1962.

³⁵⁴ *Tercüman* 23 Aralık 1962.

³⁵⁵ “Türk aleminin en büyük düşmanı komünizmdir. Her görüldüğü yerde ezilmelidir. Her şeyden önce vatan. Komünizm insanlığın baş belasıdır. Hür dünyadan komünizm mezalimi altında hürriyet diye inleyenlere selam. İnsanlık idealinin bekçisi ve koruyucusu NATO ve CENTO’yu destekliyoruz. İslamiyet komünizmi reddeder. Kızıl Moskof’a lanet. Ezan sesi Moksof nefesini keser. Demokrasi cennet, komünizm cehennem” gibi dövizler taşımışlardı. *Tercüman* 23 Aralık 1962; *Cumhuriyet* 23 Aralık 1962.

³⁵⁶ *Zafer* 23 Aralık 1962.

³⁵⁷ *Zafer* 23 Aralık 1962; *Tercüman* 23 Aralık 1962.

slogan atmış, bina da taşlanmıştı. AP milletvekilleri olanları sadece seyretmekle kalmışlardı.³⁵⁸ Olaylar, sonraki günlerde de devam etmişti. AP Genel Merkezi tahrip edilmiş ve olaylar sırasında 8 kişi de yaralanmıştı.³⁵⁹ Eylemciler, Tahkikat Komisyonunun protestosu sırasında öldürülen Turan Emeksiz'i kastederek, "28 Nisan 1960 gününü tekrar yaşamaya hazırız,³⁶⁰ 27 Mayıs korunacaktır," ve de Bayar kastedilerek, "vatan hainlerine ölüm"³⁶¹ türü sloganlar atmışlardı. Bayar'ın Kavaklıdere'deki evinin önüne gelen gençlik, "sehpaya sehpaya" diyerek idamını istemişlerdi.³⁶²

Ertesi gün protestolar, Ankara ve İstanbul'da devam etmişti. *Yeni İstanbul* gazetesi, ikinci defa kitlenin hedefi haline gelmişti.³⁶³ İstanbul Üniversitesi'nde, çeşitli yükseköğretim ve akademilerde, TMTF ve MTTB'lilerin düzenledikleri mitingde, "son hadiseleri biliyorsun. Sana fazla bir şey söylemeye lüzum yok. Atatürk ilklerinin ışığı altında 28, 29 Nisan ve 27 Mayıs ruhunun şahlanacağı mitinge gel" çağrısı yapılmıştı.³⁶⁴ Aynı şekilde, 28 Nisan'ı hatırdan tutmayı amaç edinen ve parolası "Nöbetteyiz Devrim Şehitleri, Nöbetteyiz Atatürk" olan GÜÇ isimli gizli örgüt bir bildiri dağıtmıştı:³⁶⁵

"Bugün Atamıza küfredenler, devrimlerimizi baltalayanlar, boş meydanlarda cirit atıyorlar...GÜÇ, gücünü Kemalizm'den alır, devrimcidir, toplumdur, faşizm ve komünizmin bilinçli ve amansız düşmanıdır."

26 Mart Salı günü toplanmış, "Kahpe Bayar" diye slogan atmışlardı. Sloganları müteakiben, Hüseyin Onur şu konuşmayı yapmıştı: "...Kardeşim sen bize 27 Mayıs düşmanlarını ezin diyorsun. İşte aynı alandayız. Yemin ediyoruz. Onları şimdi ezeceğiz...Vatan hainlerini asla yaşatmayacağız..." Akabinde, talebe derneği eski başkanlarından Öcal Okay, antikomünist içerikli konuşma yapmıştı: "Komünizmin karşısındayız...düşmanınız. Komünizm kadar faşizmin de karşısındayız." Başka bir konuşmada, yine komünizm karşıtlığına vurgu yapılmıştı: "Türk gençliği ne komünizmin ne de faşizmin taraftarıdır...Bizim mücadelemizde üç

³⁵⁸ *Tercüman* 25 Mart 1963.

³⁵⁹ *Tercüman* 28 Mart 1963.

³⁶⁰ *Cumhuriyet* 24 Mart 1963.

³⁶¹ *Ulus* 25 Mart 1963; *Vatan* 25 Mart 1963; *Cumhuriyet* 25 Mart 1963.

³⁶² *Tercüman* 25 Mart 1963.

³⁶³ *Ulus* 26 Mart 1963; *Vatan* 26 Mart 1963; *Cumhuriyet* 25 Mart 1963.

³⁶⁴ Turan Feyizoğlu, *Türkiye'de Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi*, Belge Yayınları, İstanbul, 1993, s.143.

³⁶⁵ Turan Feyizoğlu, *a.g.e.*, s.143; *Cumhuriyet* 27 Mart 1963.

kuvvet vardır. Biri ordu, diğeri gençlik ve biri de şerefli ilerici basındır".³⁶⁶ İlerici sözcüğünün yerini bir müddet sonra *sosyalist gençlik* veya *sosyalist basına* bırakacaktır. Kemalizm'e dayanan ve kendilerine *ilerici* diyen gençliğin temel motivasyonu 27 Mayıs karşıtlığıdır. Ordu, gençlik ve basını yanlarında görmek istemişti. Aslında o süreçte hem sağ hem de sol, Ordu'ya açık çağrıda bulunmuşlardı. *YÖN* zinde kuvvetlere dayanarak Türkiye'de sosyalist devrim macerasına girmişse de başarısız olmuştu. Sağ, ise orduyu, komünizme geçit vermez bir umman olarak görmüştü.

Yukarıda anlatılan *Solcu basını tel'in* ile Türk-İş'in *komünizmi telin* mitinginden sonra, bir yıl bile geçmeden, üçüncü kez, *komünizmin telin* edilmesi kararlaştırılmıştı. Aslında gençlerin toplanma amacı farklı olsa da, iş dönüp dolaşp "*komünizmi teline*" dayanmıştı. 26 Martta, Üniversitedeki TİP'li ve aşırı solcu öğretim üyelerinin tahriki ile aldatılmış solcu gençlerin yürüyüş yapacaklarının duyulması üzerine, kendilerine "*Milliyetçi Üniversite Gençleri*" diyen, ancak basının, ısrarla AP'liler olarak nitelediği gençlik,³⁶⁷ aynı gün ve saatte Saraçhane'de komünizmi tel'in mitingi yapacaklarını ilan etmişlerdi.³⁶⁸ Yaklaşık 3000 kişi, ellerinde "*Milliyetçi Kemalist Gençlik*" afişi bulunduğu halde toplanmıştı. Kimya Fakültesinden Cevriye Ceylan, solcuların, geçmişe oranla daha fazla güçlendiğini kastederek bu durumu kabul etmeyeceklerini bildirmişti. "*Tahrikçiler maskenizi yırtıyoruz. Devrim ne devirmek ne taşlamaktır. Solcu basına lanet, Bu vatan komünistlere mezar olacaktır*" gibi dövizler taşımışlardı. Solcu olduğuna kanaat getirdikleri gazeteleri protesto etmişlerdi.³⁶⁹ Saraçhanede mitingi bitince yürüyüşe geçen gençlik, "*kahrolsun komünistler*", MTTB'liler ve TMTF'lileri kastederek "*gelenler komünisttirler*"³⁷⁰ diye bağırılmışlardı. *Yeni İstanbul* gazetesi önüne geldiklerinde, gazeteden Hasan Tuncay, "*Arkadaşlar önce Allah'a sonra da sizlere güveniyoruz. Ordu bize teminat verdi*" diyerek onları Taksim'e yönlendirmişti.³⁷¹

³⁶⁶ Turan Feyizoğlu, a.g.e., s.144; **Ulus** 27 Mart 1963.

³⁶⁷ **Vatan** 27 Mart 1963.

³⁶⁸ Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s.368; **Ulus** 27 Mart 1963; **Cumhuriyet** 27 Mart 1963.

³⁶⁹ Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s.369; **Cumhuriyet** 27 Mart 1963.

³⁷⁰ **Ulus** 27 Mart 1963.

³⁷¹ **Ulus** 27 Mart 1963; **Vatan** 27 Mart 1963; **Cumhuriyet** 27 Mart 1963.

12 Mart'tan hemen sonra, sığağı sığağına, 27 Mayıs'tan sonraki olayların anlatıldığı bir kitapta Mustafa Kemal, “*dindar, milliyetçi ve antikomünist*” profil olarak anlatılmış ve gençlik de buna göre tasnif edilmişti. Birincisi, “*Mao ve Lenin’i seven gençler*”. Ki bunlar, Atatürk’ün karşısında olanlardı. İkincisi ise “*sağduyulu ve Atatürkçü milliyetçi*” gençlerdi.³⁷²

Tan baskını yapanlar, Mareşal’ın Fevzi Çakmak’ın antikomünist olduğunu iddia edenler ve DTCF tasfiyesinde rol oynayanlar, dönemin Kemalist gençliği ile milliyetçi muhafazakâr isimleriydi. Bunlar Soğuk Savaş’ın ilk günlerinde komünizme karşı, siyam ikizi gibi olmuşlardı. DP’nin, iktidara gelmesi ve 1957’den sonra onarılması güç hatalarda bulunmasıyla iki kesimi birbirinden iyice ayırmıştı. Bu kesimler, 1960 sonrasında, 27 Mayıs ve siyasi aflar nedeniyle sık sık karşı karşıya gelmişlerdir. Kendilerine “*ilerici ve devrimci*” diyen gençlik kafa karışıklığı içerisinde hareket etmişti. “*İlericilik ve devrimcilikten*” kasıt Kemalist ilkelere *tam imandı*. Bir de, 1961 Anayasası’nın müsaade ettiği ölçüde de *sosyal adaletçiydiler*. Bunlar, antikomünist olduğu her halinden belli olan MTTB ile TMTF içerisinde yer almışlardı. Aynı kafa karışıklığı diğer tarafta da vardı. MTTB gibi antikomünist teşekkülü komünistlikle itham etmişlerdi. 1960’lı ortalarında MTTB’de eksik olan sadece İslami motifti. Mustafa Kemal, iki grup arasında paylaşılammıştı. Muhaliflere göre, son yıllarda susturulmak istenen herhangi bir yayına veya aydına komünist demek kâfi gelmişti.

1.4.4. Şahlanış Mitinglerinden Kanlı Pazara Giden Süreç

1.4.4.1. Komünizme Karşı Halkı Gafletten Uyarma ve Komünizmi Telin Mitingi

1965 seçimleri öncesinde gençlik hareketleri neredeyse gün be gün sokaklardaydı. O yıllarda gençliğin karşı karşıya gelişinin nedeni sağ ve sol değildi. O dönemde milliyetçi muhafazakârlar, DP’nin mirasını devralan AP’ye sahip çıkmak ve hapis cezasına çarptırılan eski DP’lilerin hakkını savunmak için meydanlara

---

³⁷² K. Özcan, **12 Mart 1971 Öncesi Suçlular Kimdi**, Özcan Yayınları, İstanbul, 1973, s.29.

inmişti. Buna karşın, 27 Mayıs'ı destekleyenler ise milliyetçi-muhafazakârları 27 Mayıs karşıtı olmakla itham ederek sokağa hâkim olmak istemişti.

1965 seçimlerinin ardından TİP'in Meclis'e girişi ve üniversitelerde sosyalist gençlere ait platform sayısının artmasıyla 1960'lı yılların antikomünist hareketi için bir dönüm noktası olmuştur.

TİP'nin Meclis'e girmesine dikkat çeken MTTB Genel Başkanı Rasim Cinisli, Mart 1966'da yaptığı basın açıklamasında “*Türkiye’de komünizm tehlikesi gün geçtikçe artmaktadır*” uyarısını yapmış, ardından, Türkiye'nin ne Macaristan ne de Polonya olduğunu ifade etmişti.³⁷³ Bunun önüne geçmek için MTTB, İstanbul'da “*Komünizme Karşı Halkı Gafletten Uyarma ve Komünizmi Telin Mitingi*” düzenlemeyi kararlaştırılmıştı. 20 Mart'ta yapılan mitinge Ankara ve Eskişehir'den Kuvayi Milliye Derneği üyeleri, Türk Göçmen ve Mülteciler Derneği, Milliyetçiler Derneği, Komünizmle Mücadele Derneği, Yüksek İslam Enstitüsü öğrencileri, EMİNSU'lar, TÜRKİŞ'e bağlı sendikalar ve AP teşkilatı üyeleri olmak üzere Bursa, Karabük, Balıkesir ve Mustafa Kemal Paşa gibi çevre muhitten de gelen vatandaşlar ve öğrenciler Beyazıt meydanında toplanmışlardı. Ankara Üniversitesini temsilen Nevzat Kösoğlu, Konya Komünizmle Mücadele Derneğini adına Mevlüt Özsay, İkinci Kuvay-i Milliye Derneği Genel Başkanı Mehmet Özdemir, Karabük Tekniker Talebe Cemiyeti adına Kemal Yalçın ve Sabahattin Zaim birer konuşma yapmışlardı. Mitingi takip edenler arasında Rus basın ateşesi Popof ve Tass Ajansı muhabiri de vardı.³⁷⁴

Miting başlamadan önce, üzerinde “*Gafletten uyanın*” ibaresi bulunan siyah çelenkler, komünistleri destekledikleri gerekçesiyle Fuat Alan Burla Biraderler³⁷⁵ ve Koç Holding müesseslerine bırakılmıştı.³⁷⁶

Göstericiler, mitingde sürekli olarak tekbir getirmişlerdi. Bunun dışında “*Komünizm sefalettir, Komünizmin maskesi sosyalizmdir, Türk köylüsü tarlan ve her şeyin alınacak bir ırgat olacaksınız, Domuzdan post Moskof'tan dost olmaz, su uyur*

³⁷³ **Yeni İstanbul** 16 Mart 1966.

³⁷⁴ **Tercüman** 21 Mart 1963.

³⁷⁵ Burla ailesi, 500 yıl önce İspanya'dan Osmanlı'ya gelen İspanyol Yahudi ailesidir. Eli ve Daniel Burla kardeşler ilk şirketlerini 1911 yılında kurmuşlardır. Burla Biraderler, 1960 yılına kadar Türkiye'nin önde gelen ithalat firmasıydı. Otomotiv, beyaz eşya, elektrikli aletler, kağıt sanayi gibi çok farklı alanlarda ithalat yapmışlardır. Ayrıca, firma, modern anlamda Türkiye'nin ilk reklam veren şirketlerinden olmuştur. Gürül Ögüt, “Reklam Alemi”, **Hürriyet** 22 Ekim 2013.

³⁷⁶ **Yeni İstanbul** 21 Mart 1966.

komünizm uyumaz, Anneniz Katerina mı, Kızıl köpekleri havlatmayacağız” vb. afişler taşınmıştı. Mitinge katılan Türkistanlılar, “Bizi görün ibret alın, Türkiye ikinci Türkistan olmasın” yazılı dövizler taşımışlardı. “Kahrolsun komünistler” sloganlarına meydanda bulunan Mehter Takımı “Gafil ne bilir” diye karşılık vermişti.³⁷⁷ Belki de en dikkat çekici olan döviz, Atatürkçü gençliğe, “Büyük ve Ölmez Atatürk’ün peşinde olan gerçek Atatürkçüler komünizme karşı birleşiniz” çağrısı olmuştur.³⁷⁸ Mitingcilerin ellerinde, Atatürk’ün büyük boy resmi yer almıştı.³⁷⁹ Yeni İstanbul mitinglerdeki Atatürk temasına vurgu yaparken Cumhuriyet ve Ulus dinsel söylemi ön plana çıkarmışlardır.

Mitingdeki konuşmasında Cinisli, “Marks, Lenin ve Stalin üçayaklı idam sehпасı andıran komünizmin yayılmasına sebep olmuşlardır” demişti. KMD Başkanı ise komünizmin bir fikir olmadığını, onun bir ihanet abidesi olduğunu belirtmişti. Ona göre, komünistler, Çarlık Rusya’sının, “Akdeniz’e inme siyasetinin Türkiye’de satılmış hayasız temsilcisidir...”³⁸⁰

Gün boyu süren mitingde Hükümete çağrı yapılmış ve komünizme karşı daha sert tedbirlerin alması gerektiği ifade edilmişti. Muhalifler ise, bu mitinglerden tedirginlik duymuşlardı. Bir şaşkınlık hali vardı. Zira komünizmi kitlesel olarak telin etmenin manasını anlayamamışlardı. Akşam’da çıkan bir yorumda, demokratik rejimlerde miting düzenlemek tabii olmakla birlikte, komünizmin, farklı seslerin bastırılmasının aracı haline gelmesinden ve faşizme doğru gitmesinden endişe edilmişti.³⁸¹ Çetin Altan, mitingleri alaya aldığı yazısında “...komünizmin ne olduğu hemen hiç kimse tarafından bilinmemekte ve daha çok soygunlara ve talana bilimsel şekilde karşı çıkanlar komünist diye gösterilmek istenmektedir” yorumunu yapmıştır.³⁸²

---

³⁷⁷Yeni İstanbul 21 Mart 1966;Akşam 21 Mart 1966; Milliyet 21 Mart 1966; Ulus 21 Mart 1966; Tercüman 21 Mart 1963.

³⁷⁸ Tercüman 21 Mart 1963.

³⁷⁹ Yeni İstanbul, 21 Mart 1966.

³⁸⁰ Milliyet 21 Mart 1966.

³⁸¹ “Tehlike Çanları”, Akşam 21 Mart 1966.

³⁸² Çetin Altan, “Nasıl da Anlamıyorlar”, Akşam 22 Mart 1966.

1.4.4.2. Solun Uyanış Mitinglerine Karşı Şahlanış Mitingi

Toplumda oluşan bu yoğun atmosfere bağlı olarak Meclis'te TİP'e yönelik olarak hem CHP'den hem de AP'den sataşmalar gelmişti. 1968'in ilk günlerinde İnönü ve Ecevit TİP'e hücum ederek, ortanın solu, sosyal adaleti öngörmekle birlikte sosyalist prensip değildir, demişlerdi.³⁸³ Başka bir konuşmada İnönü, “*başlıca rakibimiz TİP'tir*” demişti.³⁸⁴ Sükan da, “*bilimsel sosyalistlerin nefes alışlarını bile biliyoruz*”³⁸⁵ tehdidinde bulunmuştu. 20 Şubat 1968 tarihinde Meclis'te, İçişleri Bakanlığının bütçesinin görüşüldüğü sırada AP milletvekilleri ile TİP'liler arasında sözlü sataşmadan sonra kavga çıkmıştı. Bu kavgada TİP'li Yunus Koçak ağır yaralanmış, Çetin Altan da yerde tekmelenmişti.³⁸⁶ Solcular, TİP'lilerin Meclis'te dövülmesini protesto etmek için Ankara'da Anayasa Mitingi düzenlenmişti.³⁸⁷ Bunun haricinde DİSK, İTÜTB, FKF ve TÖS İstanbul'da *İkinci Uyanış* mitingi düzenlemişti. Binlerce kişinin katıldığı mitingde Mehmet Ali Aybar,³⁸⁸ Çetin Altan ve öğrenci temsilcileri birer konuşma yapmışlardı.³⁸⁹ Meclis'teki kavgaya tepki olarak İstanbul'da yapılan mitingde, antikomünist cenahın ve AP'lilerin kolaylıkla tahrik olacağı “*Halk işçi, gençlik devrim yapacak, Sosyalist olacak Türk'ün ülkesi*” gibi sloganlar atılmıştı. Bir de binlerce kişi Âşık İhsani'ye ait türküyü okumuştular:

“*Korkuyorlar, korkacaklar, korksunlar. Geliyoruz, geleceğiz, yakındır. Kim nerede ne işliyor hepsini biliyoruz. Hepsini biliyoruz, bileceğiz yakındır.*”³⁹⁰

Solcuların *İkinci Uyanış* mitinginin üzerinden çok fazla zaman geçmeden, milliyetçi muhafazakâr blok, tepki olarak, *Şahlanış* mitingi tertiplemeyi kararlaştırmıştı. Solcuların düzenlemiş olduğu *Uyanış* mitingi için şu yorumu yapmışlardı:

³⁸³ Feroz Amad Bedia Turgay Ahmad, a.g.e., s.340; **Ulus** 13-15.1.1968.

³⁸⁴ **Ulus** 15 Mayıs 1968.

³⁸⁵ **Milliyet** 6 Şubat 1968

³⁸⁶ **Milliyet** 21 Şubat 1968.

³⁸⁷ Düzenleyiciler arasında ODTÜ Öğrenci Birliği, ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü, ODTÜ Sosyal Demokrasi Derneği, Fikir Kulüpleri Federasyonu, İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, İTÜ Teknik Okulu Talebe Birliği, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Talebe Cemiyeti, Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği yer almıştır. **Milliyet** 24 Şubat 1968.

³⁸⁸ Aybar, “AP iktidarı Meclis'te suçüstü yakalanmıştır. Demokrasiye suikast hazırlamakla suçludur,” demişti. **Cumhuriyet** 26 Şubat 1968.

³⁸⁹ **Milliyet** 26 Şubat 1968; **Cumhuriyet** 26 Şubat 1968.

³⁹⁰ **Cumhuriyet** 26 Şubat 1968.

“...Mahutlar, bu mitinge Uyanış adını vermekle, milletin daha uyanmamış olduğunu söylemek istemişlerdir. Aslında, iddiaları doğrudur. Millet uyanmamıştır. Zira tam manası ile uyanmış olsa idi, bugün Türkiye’de tek bir müseccelin olmaması, nefes almaması gerekirdi.”³⁹¹

MTTB, miting öncesinde³⁹² düzenlediği toplantıda, komünizmin mahiyeti, beslendiği kaynaklar, aldığı dış destek üzerinde durmuştu. Ayrıca, *Şahlanış* Mitinginin plan ve programı hakkında da tafsilatlı bilgi verilmişti.

İstanbul’da, günler öncesinden, hoparlörlerle anonslar yapılmış ve yüz binlerce el ilanı dağıtılmıştı. Aynı şekilde mitinge hazırlık için yüzlerce pankart hazırlanmıştı.³⁹³ 3 Mart 1968 tarihinde sabahın erken saatlerinde, yurdun çeşitli yerlerinden gelenler³⁹⁴, Sultanahmet Camiinde namaz kıldıktan sonra, Bursa’dan getirilen Mehter takımı eşliğinde Taksim’e çıkmışlardı. İstanbullular, hoparlörlerle “*Davamız Allahın Kuran’ın yoludur. Allahsız vatan haini komünistlerin kirli çamaşırlarını ortaya koyacak olan mitinge katılın*” diye davet edilmişlerdi. Mitinge katılanlar, Teknik Üniversite öğrencilerine yuh çekmiş, “*Kahrolsun komünistler, Komünistlerin çanına ot tıkayacağız, Karakaşlı Behicem (Boran) yağlı ipini ben çekeceğim, Aybarof, Nazım Hikmet’in yanına, Tipli tipsizler bir avuç ipsizler, Artık şahlandı durmaz İslam’da iman, Dikkat Müslüman sakın komünizme verme aman, Götürse de bu aziz vatanda gövdeyi seller gibi kan, mukaddestir İslam ve iman için giriştiğin bu davan, komünizmi ezeceğiz Türkistan’da gezeceğiz, komünizme karşı İslam*” şeklinde slogan atmış ve dövizler taşımışlardı. Doğu Türkistanlılar yine katılmış, birçok konuşmacı “*Vietnam’ı destanlaştırmaya kalkışanların yalancılıklarına işte şahitlerimiz; Komünistlerin ezmeye çalıştıkları Türkistanlılar*” diye işaret etmişti.³⁹⁵

Miting, öğrenci dernekleri liderlerinin konuşma yapımlarıyla devam etmişti. Kadıköy Yüksek Tahsil Öğrenci Cemiyeti Genel Sekreteri Ahmet Şenel, “*Bu, komünistlere son ihtarımızdır. Bundan sonra da herhangi bir komünizm meselesi olursa, bizi değil hükümet, hiç kimse durduramaz*”³⁹⁶ diyerek kendilerine vazife

³⁹¹ MTTB 48. Dönem Faaliyet Raporu, s.110.

³⁹² Basın toplantısı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. MTTB 48. Dönem Faaliyet Raporu, s.111-112.

³⁹³ Ulus 4 Mart 1968; MTTB 48. Dönem, s.114.

³⁹⁴ Mitinge, civar vilayetler dışında, Siirt, Rize, Antalya, Eskişehir, Zonguldak, Kırklareli’nden de katılanlar olmuştu. Tercüman 3 Mart 1968.

³⁹⁵ Milliyet 4 Mart 1968; Cumhuriyet 4 Mart 1968; Vatan 5 Mart 1968; MTTB 48. Dönem, s.116.

³⁹⁶ Cumhuriyet 4 Mart 1968.

biçmişlerdi. MTTB Genel Başkanı İsmail Kahraman, solcu teşekküllerin tamamının ana damarının dışarıda olduğunu ve bunların bir şekilde hal edilmesi gerektiğini belirtmiştir; sol faaliyetlere karşı Hükümet'ten sert tedbirlerin alınması istemiş ve hatta TİP'lilerin sınır dışı edilmeleri gerektiği vurgulamıştı. Bunun dışında Kahraman, irtica ithamlarına cevap vermiş, konuşmasında aktüel mevzular üzerinde durmuştu.³⁹⁷

Mitingde bulunan Necip Fazıl ise, konuşmasında *millet, aile, din ve namus* mevzuları üzerinde durmuştu. Konuşmasının bir yerinde İnönü için, *İnönü Yoldaş* sözcüğünü kullanmıştı. Komünistlere ve İnönü'ye yönelik sert sözler sarf etmişti. Geçmişin hatıraları yeniden nüksetmişti. Antikomünist bir siyasi adama komünist muamelesi yapılmıştı. Başka hesaplar, komünist suçlamasıyla görülmeye çalışılmıştı.³⁹⁸ Mitingde ayrıca TKMD Genel Başkanı Saffet Solak, Esnaf ve Sanatkârlar Dernekleri adına Memduh Üreyen, Metal-İş Federasyonu Genel Başkanı Kaya Özdemir, T. Birleşik Gıda İşçileri Sendikası Başkanı Ahmet Muşlu ve Avukat Fazlı Akkaya birer konuşma yapmışlardı.

Şahlanış mitingleri, karşı mahallede büyük tepkiye neden olmuştu. Bu mitinglerin siyasetin eliyle düzenlendiğini iddia etmişlerdi. Nitekim CHP İstanbul İl Gençlik Kolu Başkanı Doğan Öztunç, "*MTTB iktidarın yardımı ve baskısı ile...mitingi düzenleme yoluna gitmiştir*" iddiasını ortaya atmış ve daha sonra da, "*...bu kimseler niçin madenlerimize sahip çıkmazlar? Niçin milli petrolerimizi savunmazlar? Cumhuriyet ilkelerini ve ulusal sorunları niçin dile getirmezler*"³⁹⁹ gibi isabetli sorular sorarak konuşmasını bitirmişti. Aslında bu soruların cevabını, birkaç gün sonra, milliyetçi muhafazakâr teşekküllerin bir araya geldiği, Bursa toplantılarının ilk gününde TKMD lideri Saffet Solak vermişti: "*Ana davamız petrol davası mı? Hayır. Bütün çeşmelerden petrol akıtsak yine mutlu olmayız. Toprak reformu mu? Yine hayır.*"⁴⁰⁰ Onlar için, ABD emperyalizminden, NATO'dan, millileştirmelerden ve 6. Filo'dan daha önemli olan ve mücadele edilmesi gereken yegâne mevzu komünizm olmuştur. Rasim Cinisli de bir basın toplantısında, solun mütemadiyen gündeme getirdiği "*petrolün millileştirilmesi, bankacılığın*

³⁹⁷ **Milliyet** 4 Mart 1968; **Yani İstanbul** 4 Mart 1968; **MTTB 48. Dönem**, s.117.

³⁹⁸ **Milliyet** 4 Mart 1968.

³⁹⁹ **Vatan** 3 Mart 1968.

⁴⁰⁰ **Milliyet** 24 Mart 1968.

devletleştirilmesi, işçi haklarının korunması ve Atatürkçü dış politikaya dönüş” vb.⁴⁰¹ meselelerin çözümünün kolay olmadığını ifade ederek hükümetleri adres göstermişti. Öztunç’un tenkidi isabetli olmuştu. Milliyetçi muhafazakârların düzenledikleri mitinglerde ulusal sorunlar, işçi hakları, madenlerin ve Petrolün millileşmesi gündeme gelmemişti. Cinisli’nin açıklamasından yola çıkarak sorumluluk almak istemedikleri rahatlıkla söylenebilir.

Harun Karadeniz’in de belirttiği gibi, (petrol) millileştirilmeleri savunmak veya antiemperyalist olmak için illa solcu olmak gerekmiyordu.⁴⁰²

CHP, sola karşı geniş kitlelerce düzenlenen miting için AP’yi suçlamaya devam etmişti. Buna CHP lideri İnönü de katılmıştı. İnönü, “*Şahlanış mitingi yüksek masrafla düzenlendi*”⁴⁰³ demişti. CHP’li Kemal Satır, İnönü’yü destekler mahiyette, masrafların, AP tarafından karşılandığını iddia etmişti. Satır, mitingin, “*mezhep ayrılıklarını doğurmaya yönelik, şeriata müstenit*” olduğunu ifade ederek miting tertip komitesi ve AP’yi eleştirmişti.⁴⁰⁴ Eleştiriler üzerine MTTB, mitingin, diğer siyasi partiler ve AP tarafından desteklendiği iddialarını yalanlamıştı. Miting masraflarının, mitinge katılan teşekkül ve dernekler tarafından karşılandığı belirtilmişti.⁴⁰⁵ AP İstanbul teşkilatının, mitinge büyük destek verdiği iddia edilmişse de, bu iddia, MTTB ve AP tarafından yalanlanmıştı. Miting, MTTB öncülüğünde 18 öğrenci teşekkülü, 11 sendika, 10 Komünizmle Mücadele Derneği ve 14 milliyetçi teşekkül tarafından düzenlenmişti.⁴⁰⁶ Miting tertip komitesinde olmasına rağmen ve

---

⁴⁰¹ **Yeni İstanbul** 16 Mart 1966.

⁴⁰² Harun Karadeniz, **a.g.e.**, s.75.

⁴⁰³ **Milliyet** 8 Mart 1968.

⁴⁰⁴ **Milliyet** 6 Mart 1968.

⁴⁰⁵ **MTTB 48. Dönem**, s.113.

⁴⁰⁶ **Cumhuriyet** 4 Mart 1968; **MTTB 48. Dönem**, s.119; **Tercüman** 3 Mart 1968. Önceden verilen bilgiye göre şu teşekküller mitinge katılacaklardır. Öğrenci Dernekleri: Milli Türk Talebe Birliği, Kimya Fakültesi Talebe Derneği, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Talebe Derneği, İktisat Fakültesi Talebe Derneği, Yüksek İslam Enstitüsü Talebe Derneği, Dış Hekimliği Fakültesi Talebe Derneği, Edebiyat Fakültesi Talebe Derneği, Gazetecilik Enstitüsü Talebe Derneği, TMTF Türkiye Yüksek İslam Enstitüleri Talebe Federasyonu, Türkiye İktisadi İlimler Akademisi Birliği, İstanbul Yüksek Okullar Talebe Birliği, Özel Yüksek Okullar Talebe Cemiyeti, Beşiktaş Yüksek Tahsil Talebe Cemiyeti, Kadıköy Yüksek Tahsil Talebe Cemiyeti. Sendikalar: Türkiye Metal İş Federasyonuna bağlı sendikalar, Türkiye Birleşik Gıda Sanayii İşçileri Federasyonu, Çelik-İş Sendikası, Türkiye Yapı-İş Sendikası, Yeni Tez Büro-İş Sendikası, Plastik-İş Sendikası, Enerji-İş Sendikası, Basın-İş, Sağlık İşçileri Sendikası, Türkiye Şoförler Sendikası, Türk Şoför-İş Sendikası. Milliyetçi Teşekküller: Milliyetçi Öğretmenler Federasyonu, İlim Yayman Cemiyeti, İmam-Hatip Okulları Mezunları Cemiyeti, Türkiye Milliyetçiler Ocakları, Milliyetçiler Derneği İstanbul Şubesi, İkinci Kuvay-i Milliye Derneği, Türkiye Yeşilay Cemiyeti, Türk Kültür Ocağı. Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Şubeleri: İstanbul, Kadıköy, Eminönü, Üsküdar, Şişli, Fatih, Beşiktaş, Beylerbeyi, Zeytinburnu Şubeleri.

finansörün, AP iktidarı olduğu iddiasına karşın, AP, komünizme karşı mücadelede yetersiz kaldığı gerekçesiyle tenkit edilmişti. AP'nin tabanı antikomünistti ve bu mitingleri madden ve manen desteklese de, AP yönetimi kendisini bu platformlardan uzak tutmuştu. Çünkü 27 Mayıs'ın tedirginliği henüz geçmiş değildi.

Kesif İslami retorikle, hedefte komünizm olmasına karşın, *Cumhuriyet*'te İlhan Selçuk, *Şahlanış Mitingini*, Atatürk devrimlerinin tehdit altında olduğunu ileri sürerek eleştirmişti.⁴⁰⁷ Selçuk'un yazısında geçen *Üç Ayaklı Darağacı*'nin ayaklarından biri Amerika, diğeri Demirel ve sonuncusu ise *irtica* olmuştur. Darağacına gidecek olan ise, Atatürk devrimleri olmuştur. CHP'li Satır da mitingi *şeriatçılık* ve *mezhepçilik* üzerinden okumuştur. Açıklamalar, tersi bir alt bilincin dışı vurumunun tezahürü olmuştur. Siyaset ve basın, sokaktaki antikomünist yükselişin, başka bir yöne evirileceği korkusuyla, antikomünizm, yerine göre kâh faşistlikle kâh şeriatçılıkla yaftalamıştı. Belki de bu şekilde antikomünizm, dengede tutulmuş ya da önlenmeye çalışılmıştı. *Cumhuriyet* ve *Ulus* gazeteleri, mitingi laik histerikle *şeriatın şahlanışı* olarak görmüş ve komünizm karşıtlığına çok az yer vermişlerdir. *Tercüman* ise milliyetçi bir dilden ziyade İslami tonu ön plana çıkarmış; *Allah'a İnananlar, Solcularla Mücadele İçin Birleşiniz* sürmanşeti ile çıkmış ve mitinge katılanlar için de *milliyetçi* ve *imanlı* nitelemesi yapmıştı. Miting, her ne kadar dinsel motifler taşısa da aslında solcuların *Uyanış mitingine* karşı düzenlenmişti. Türkiye'de sol faaliyetler ve TİP, mitinge gelenlerin ana hedefiydi.

1.4.4.3. Türkiye Milliyetçi Kuruluşlar İstişare Toplantıları

Şahlanış mitingine yöneltilen eleştirilerin ateşi sönmeden, laik kanadın tepkisini çekecek bir girişim daha meydana gelmişti. Bu seferki miting değil, 3 gün süren ve laik uygulamaların eleştirildiği basına açık bir toplantıydı. Milliyetçi ve mukaddesatçı teşekküllerin, 23 Mart 1968'de Bursa'da düzenledikleri *Türkiye Milliyetçi Kuruluşlar İstişare Toplantılarında*⁴⁰⁸ 1924 ve 1961 Anayasası tenkit edilmiş, 27 Mayıs için, "*ihtilal değil hükümet darbesidir*" denilmişti.⁴⁰⁹ Yusuf İsa

⁴⁰⁷ İlhan Selçuk, "Üç Ayaklı Darağacı", *Cumhuriyet* 5 Mart 1968.

⁴⁰⁸ *Tercüman* 24 Mart 1968.

⁴⁰⁹ *Milliyet* 24 Mart 1968; *Cumhuriyet* 24 Mart 1968; *Ulus* 24 Mart 1968.

Alptekin, Çin ve Rusya yönetimindeki Türklerin durumunu uzun uzadıya anlatmış, İslam memleketlerinde, Çin ve Rusya aleyhine konuşmanın engellendiğini belirtmişti.⁴¹⁰ İlhan Darendelioğlu,⁴¹¹ Türkiye'nin, 27 Mayıs'tan sonra tedrici olarak komünizme sürüklendiğini, 27 Mayısçılar arasında komünistlerin de olduğunu ve bu komünistlerin sosyalizmi maske olarak kullandığını ifade etmişti. Avukat Yılmaz Gürbüz, “*Hepimizin hedefi komünizmi yok etmek ve bunun tedbirlerini almaktır*” demişti.⁴¹²

Davet edilenlerin bir kısmının iştirak etmediği⁴¹³ toplantının bitiminden sonra bir bildiri yayınlanmıştı.⁴¹⁴ Basın toplantıyı ilgi göstermişti. Örneğin Cumhuriyet gazetesi, “*Abdulhamid övüldü Anayasa yerildi*” diye haber yapmıştı. *Ulus* ise, “*Hortlayan İrtica*” diye manşetten vermişti. Toplantıyı haber yapan *Tercüman*, cevap mahiyetinde dahi olsa eleştirilere yer vermemişti. Ancak, açık şekilde yapılan toplantı “*gericilik*” ve “*irtica*” yaygarasına dönüşmüştü. “*Eski rejim taraftarları*” olarak nitelendirilenlerin, bir kısmının gönlünden geçse de, toplantıda saltanat ve hilafet övgüsü veyahut kılık kıyafet düzeninin değiştirilmesi gibi mevzular tartışılmamıştı. Aslında, komünizm karşıtlığı, mahut konuların tamamını sümen altı etmiş ve zamana bırakmıştı.

Tabii Senatör Ahmet Yıldız⁴¹⁵ ve 7 Senatör arkadaşı Cumhuriyet Senatosuna başvurarak, toplantıları işaret ederek, “*Cumhuriyete, devrimlere, Anayasaya ve Devlet kurumlarına karşı bir kampanya açıldığını*” iddia etmiş, bu nedenle, Senatonun bir araştırma yapmasını talep etmişti.⁴¹⁶ Toplantının yankıları bununla sınırlı kalmamıştı. TÖDF Genel Başkanı Bahri Savcı Bursa'daki toplantı aleyhine bir

---

⁴¹⁰ **Cumhuriyet** 25 Mart 1968.

⁴¹¹ **Cumhuriyet** 25 Mart 1968.

⁴¹² *Tercüman* 26 Mart 1968.

⁴¹³ Necmettin Erbakan, Faruk Timurtaş, Sabahattin Zaim, Korkut Özal, Ali Nihat Tarlan, Mehmet Kaplan, Mümtaz Turhan, Ayhan Songar, Nuri Karahöyükü, Süleyman Yalçın, Nihat Sami Banarlı, Nihat Dinçer, Tahsin Demiray ve Ahmet Kabaklı davetli oldukları halde iştirak etmemişlerdi. **Cumhuriyet** 26 Mart 1968.

⁴¹⁴ Konuşmalardan sonra bir bildiri yayınlanmıştı: İslami kültüre önem verilmesi, İmam Hatip okullarının adedinin artırılması, Türk Dil Kurumunun kaldırılarak yerine Türk Dil Akademisi ve Türk Musikisi Akademisi kurulması, okullarda din derslerinin yeniden düzenlenmesi, bütün milliyetçi ve mukaddesatçı teşekküllerin beraber çalışması ile zengin Müslümanların organizasyonlara yardım etmesi yer almıştır. **Milliyet** 26 Mart 1968; **Cumhuriyet** 26 Mart 1968. Din derslerinin zorunlu hale getirilmesi istenmişti. **Tercüman** 26 Mart 1968.

⁴¹⁵ Meclis bünyesinde kurulan Komünizmle Mücadele Komisyonuna üye olmuştur. **YÖN**, Sayı:57, 16 Ocak 1963.

⁴¹⁶ **Cumhuriyet** 27 Mart 1968; **Milliyet** 27 Mart 1968; **Vatan** 27 Mart 1968.

bildiri yayınlamış, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Başbakan Süleyman Demirel ve Adalet Bakanı Hasan Dinçer'e gönderdiği telgrafta toplantının, "*Türk siyasi ve sosyal devriminin temelini yıkmaya yönelmiş bir örgütlenme*" olduğunu ifade etmişti.⁴¹⁷ ODTÜ Sosyal Demokrasi Derneği ve TÖS, Cumhurbaşkanı ve MGK Genel Sekreterine aynı gerekçelerle telgraflar göndermişti.⁴¹⁸ Daha önce komünizmi tel'in mitingi düzenleyen TÜRK-İŞ Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, TÜRK-İŞ'in, Anayasanın sınırları çizdiği ölçüde din ve vicdan hürriyetine gönülden inandığını, Anayasanın kapsamı dışına çıkan yapılar için, "...yurdumuzu orta çağ karanlıklarına götürecek hilafetçilik ve ümmetçilik akımlarının...sahiplerine yumruğumuzu indireceğiz" diyerek⁴¹⁹ nihai çözümün şiddete başvurmak olduğunun emarelerini göstermişti. Kendilerine ilerici diyen teşekküller, tek çatı altında toplanmış,⁴²⁰ "*Atatürk devrimlerini ve 27 Mayıs Anayasasını korumak...halkı uyarmak için...beraber çalışmaya karar verdiklerini*" açıklamışlardı.⁴²¹ Ayrıca asker kökenli Cumhurbaşkanı'na gönderilen telgraflar hem Devletin en zirvesine hem de, bilvasıta, askere iletilmiş oluyordu. Oysa toplantının ilk günü bando çalınmış, İstiklal Marşı okunmuş ve Atatürk için bir dakikalık saygı duruşunda bulunulmuştu.

1.4.4.4. İkinci Milli Şahlanış Mitingi

Bursa'daki toplantının yankıları sürerken, MTTB'nin öncülük ettiği ikinci *Milli Şahlanış* mitinginin, Ankara'da düzenlenmesi kararlaştırılmıştı. Miting Tertip Komitesi, yayınladığı bildirimde, miting için hazırlanacak pankartlarda özellikle antikomünist ibarelerin yer almasını istemişti.⁴²² Mitingin kalabalık olması için hummalı çalışma içerisine giren MTTB ve diğer milliyetçi teşekküller çevre il ve ilçelerden katılımın olmasına özen göstermişlerdi.⁴²³ 30 Mart 1968'de gerçekleşen mitinge binlerce kişi iştirak etmişti. Demirel'in kardeşi, Hacı Ali Demirel'in sahibi

⁴¹⁷ Bildiri için ayrıca bkz. **Cumhuriyet** 27 Mart 1968; **Milliyet** 27 Mart 1968; **Ulus** 27 Mart.

⁴¹⁸ Telgraf için bkz. **Ulus** 29 Mart 1968.

⁴¹⁹ **Cumhuriyet** 27 Mart 1968.

⁴²⁰ Türkiye Öğrenmenler Sendikası, Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Fikir Kulüpleri Federasyonu, Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı, 27 Mayıs Milli Devrim Derneği, gibi hem CHP'nin Ortanın Soluna yakın hem de Ortanın Solunun da solunda bulunan 20 kadar kuruluş, bir araya gelmişti. **Vatan** 31 Mart 1968.

⁴²¹ **Milliyet** 31 Mart 1968.

⁴²² **Cumhuriyet** 30 Mart 1968.

⁴²³ **Ulus** 29 Mart 1968.

olduğu Yükseliş Koleji öğrencileri mitinge katılmış, kortejde ön saflarda yer almışlardı. Kalabalık, Manisa Mehter Takımı olduğu halde, Tandoğan Meydanından Kurtuluş'a doğru yürüyüşe geçmişlerdi. Yol boyunca “*Kahrolsun komünistler, Kahrolsun Çetin Altan, Çetin Altan Moskova'ya*” diye slogan atmışlardı. Mitingin bitimine doğru Devlet Bakanı Seyfi Öztürk alana gelmiştir.⁴²⁴ Mitingde konuşma yapan *Türkiye Yüksek Öğrenim Gençliği Atatürkçüler Teşkilatı* Genel Başkanı Mustafa Özer, Bursa toplantılarının maruz kaldığı irtica ve gericilik ithamlarına nazire yaparcasına “*Esas irtica, komünistliktir. En büyük gericilik, komünistliktir... Atatürk gençliği teokratik devlet görünüşünü kesinlikle ve nefretle reddeder... İrticanın da komünizm kadar tehlikeli olduğuna inanırız*” demiş, gerici ve irtica ithamlarını reddetmişti.⁴²⁵ Ayrıca, “*Yahudi emperyalizmine son, Vietnam'ı değil, biraz da Kıbrıs'ı düşünün, Evvela esir Türkler, sonra Vietnam, Ey Türk titre kendine gel, Kırım Türkleri nerede, Türk'ün ebedi düşmanı Moskova'dır*” ve milliyetçi muhafazakâr düşünceye dair birçok şeyi özetleyen “*Tanrı dağı kadar Türk Hira dağı kadar Müslüman*” gibi dövizler taşınmıştı.⁴²⁶

Adalet Partisi Gençlik Kolları Genel Başkanı Haluk Sevel'e göre, Alparslan Türkeş'in başkanı olduğu CKMP ve Osman Bölükbaşı'nın liderlik ettiği MP tabanı davet edilmesine rağmen, mitinge katılmamışlardı.⁴²⁷ Sevel'e göre, AP'den katılanlar olmuşsa da, bunlar kendi şahısları adına katılmış ve partiyi temsil etmemişlerdi. Şahlanış mitingi ile *31 Mart Vakası* arasında benzerlik kuran ve birinci sayfanın üst köşesinde –*AH...NEREDE O ESKİ '31 MART'LAR* karikatürü ile çıkan *Cumhuriyet* gazetesine göre, mitinge katılanların bir kısmı AP'li, diğer bir kısmı ise CKMP'li idi.

Başbakan Demirel, AP Gençlik Kollarına “*Şahlanış mitinglerine katılmamaları ve desteklememeleri konusunda*” kesin emir vermişti.⁴²⁸ Bunun dışında bir kısım milliyetçi öğrenci dernekleri de mitingle aralarına mesafe koymuşlardı.⁴²⁹ AP'li Haluk Sevel, İkinci Şahlanış mitinginden sonra düzenlediği basın toplantısında, *aşırı solcuların yaptığı Uyanış* ve *aşırı sağcılarının yaptığı*

⁴²⁴ *Milliyet* 31 Mart 1968; *Cumhuriyet* 31 Mart 1968; *Ulus* 31 Mart 1968.

⁴²⁵ *Tercüman* 31 Mart 1968.

⁴²⁶ *Cumhuriyet* 31 Mart 1968; *Milliyet* 31 Mart 1968;

⁴²⁷ *Milliyet* 4 Nisan 1968.

⁴²⁸ *Cumhuriyet* 4 Nisan 1968.

⁴²⁹ Siyasal Bilgiler Fakültesi Ülkü Ocağı, Hukuk Fakültesi ve Milliyetçi Türk Gençliği Teşkilatı yayınladıkları bildiride Şahlanış mitingi bildirilerinde isimlerinin izinsiz yazıldığı ve bunun bir tertip olduğunu deklare etmişlerdi. *Cumhuriyet* 31 Mart 1968; *Ulus* 31 Mart 1968.

Şahlanış mitinglerine karşı olduklarını belirtmiş, Bursa toplantılarının içeriğine ziyadesiyle atıf yapan bir açıklama yapmıştı.⁴³⁰ Mitingcileri, aşırı sağcı ve CKMP ile MP'nin, AP'ye göre daha sağda olduğunu ileri sürerek kendi partisini merkez sağ yani ortanın sağı olarak tanımlamıştı. AP gençliğinin, *Uyanış* mitinglerine karşı gelmesi kendi içerisinde tutarlı bir tepki olmuştur. Ancak, AP'li Bakanların ve siyasilerin katıldığı ve bizzat AP teşkilatlarının destek verdiği mitinglere, AP'nin, sonradan çıkıp karşı olduğunu belirtmesi anomali bir davranıştı. Kendi içerisinde çelişik durumu göstermişti. Mitinge yönelik tepkiler en yüksek seviyede dile getirilmişti. Asker, bizzat olaya müdahil olmuştu. Basın da işin peşini bırakmamış, günlerce gündemde tutmuştu. Üstüne üstlük aynı kişiler birkaç gün sonra Şahlanış mitinginin devamını Ankara'da, siyasetin göbeğinde, herkesin gözü önünde yapmışlardı. AP, daha büyük tepkilerin hedefi olmamak için, pragmatist bir şekilde, *yol arkadaşlarını* şimdilik yarı yolda bırakmıştı. Bir de iktidar partisi, halihazırda bir trend yakalamışken, 1968 yerel seçimleri arifesinde memlekette huzurun bozulmasını istememişti.

1.4.4.5. Komünizmle Savaş Mitingi

Amerikan 6. Filonun Türkiye ziyareti sırasında çıkan olayları bahane eden MTTB, miting yapmaya karar vermişti.⁴³¹ Solcu *Ant* dergisinin, milliyetçi mukaddesatçılar için kullandığı “*devrimci gençliğin Amerikan emperyalizmine karşı açtığı mücadeleden rahatsız olan çevreler*” söylemi doğrulanmış oluyor.⁴³² *Ant* da, pejoratif bir üslup kullanmayı tercih etmiş, kitleyi, *gerici* olarak nitelendirmişti. *Ant*, basının, *cahil kitleleri kışkırttığını* ve bu tür mitinglerin Demirel ve Sükan tarafından organize edildiğini ileri sürmüştür. Sol basın, Demirel'in kitleleri, sola karşı kışkırttığından yakınadursun, AP içindeki milliyetçi muhafazakar profiller, tam

---

⁴³⁰ “Medeni kanuna göre ve Cumhuriyet idaresine ısınmayan, şeriat düzenini geri getirmeye çabalayan, bir İslam arzusunu taşıyan gerici ve hilafetçi görüşler, Adalet Partisinin görüşlerine ters düşmektedir. Adalet Partili gençler olarak Cumhuriyeti ve kurtarıcımız büyük Atatürk'ün medeniyetçi, ilerici ilkelerini korumakta o denli kararlıyız ki, bu yolda canımızı bile vermekten çekinmeyiz.” **Milliyet** 4 Nisan 1968.

⁴³¹ **MTTB 48. Dönem**, s.125.

⁴³² “Sağcıların Mitingi”, **Ant**, Sayı:84, 6 Ağustos 1968.

aksini iddia ederek, Demirel'in sola karşı müsamahakar tavır sergilendiğinden dert yanmışlardı.

MTTB öncülüğünde, TMTF, EMİSULAR ile Hukuk, Tıp ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Talebe Cemiyetlerinin, İstanbul Beyazıt Meydanında (Hürriyet Meydanı)⁴³³ ortaklaşa düzenledikleri *Komünizmle Savaş* mitingine (3 Ağustos 1968) Türkiye'nin dört bir yanından binlerce kişi katılmıştı. Yüz bin adet el ilanı dağıtılmıştı. Çok sıkı güvenlik tedbirleri alınmıştı. İstiklal Marşı ve ardından Fatih okunarak miting başlamıştı. Mitingde Gazi Osman Paşa Marşı'nı, "*Olamaz böyle olamaz, kardeş kardeşi vuramaz, milliyetçi Türk Milleti hak yolundan ayrılmaz, kem gözle kimse bakamaz, vatana fesat sokamaz, kahrolası sosyalistler, bu vatan sizin olamaz*" kendilerine uyarlayarak söylemişlerdi.⁴³⁴ "*Komünistlere ölüm, dost Amerika, muhteşem Süleyman yanındayız*" gibi sloganlar atılmıştı.⁴³⁵ Miting Tertip Komitesi Başkanı Orhan Kiverlioğlu, açılış konuşmasını yapmıştı. AP Hükümeti, basın önünde her ne kadar bu tür mitingleri desteklemediğini ve tasvip etmediğini deklare etmişse de, Kiverlioğlu, konuşmasında Hükümetin icraatlarının baltalandığından yakınmıştı. Solun, mütemediyen işbirliği için çağrıda bulunduğu Ordu ve işçiler antikomünistlerce de imdada çağrılmıştı. Konuşmada belirtilen mühim mesele, diğer mitinglerde zikredilen *vuracağız, kıracağız, asacağız* ihtarlarına karşılık Kiverlioğlu, komünizmle mücadele sırasında kanunları aşılmasını gerektiğine dikkat celp etmiştir:

*"Mukaddes dinimize ve onun yüce prensibine bağlı olarak, 'Kanun yoluyla zuhur' prensibi içinde hakkımızı savunacağız."*⁴³⁶

Kiverlioğlu'nun konuşmasından sonra, "*ordu gençlik elele, komünistler hergele*" diye tempo tutulmuştu. Ayrıca, mitinge gelenlerin ellerindeki dövizlerde, şu ibareler yer almıştı:

"Allah bizimledir, komünizme cihat açıktır, Türk'e gerici diyenlere bugün büyük şamar var, şehitlik şehadetle olur, ordu gençlik elele, yaşasın sağ, sola müsamaha yok, Türkiye'nin Moskof iti, sular çekilecek komünistler

⁴³³Beyazıt Meydanı, 27 Mayıs'tan sonra Hürriyet Meydanı olarak ismi değiştirilmiştir.

⁴³⁴ **Cumhuriyet** 4 Ağustos 1968; **Milliyet** 4 Ağustos 1968; **Ulus** 4 Ağustos 1968; **Vatan** 4 Ağustos 1968; **MTTB 48. Dönem Faaliyet Raporu**, s.125.

⁴³⁵ **Ulus** 4 Ağustos 1968.

⁴³⁶ **Cumhuriyet** 4 Ağustos 1968.

biçilecek, Tezimiz İslam 'dır, Tural emir ver, hoş komünist, komünisti ezmek mübahtır ve vatan bizimdir, Demirel öl de ölelim..."⁴³⁷

Muhalefet partisi, CHP'nin yarı resmi organı *Ulus* gazetesinin, *iktidar partisinin (AP) birkaç yüz bin lira şartıyla yaptırdığı*"⁴³⁸ diye iddia ettiği mitingde KMD eski genel başkanı İlhan Darendelioğlu, Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı Yıldırım Tosunlar, Edebiyat Fakültesi Başkanı Nurettin İspir, EMİNSU'lar adına Emekli Albay Emin Saykök, Petrol ve Kimya İşçileri Sendikası Başkanı Faruk Akıncı, Plastik-İş Sendikası Başkanı Veli Özel ve Avukat Fazlı Akkaya birer konuşma yapmışlardı.⁴³⁹ İkinci konuşmayı MTTB Başkanı İsmail Kahraman yapmıştı. Kahraman, mitinge katılanları, "*komünistler ve sosyalistlerle cihada*" davet etmişti. 6. Filoyu protesto eden gençler, komünistlikle suçlanmıştı. *Cumhuriyet*, mitingin dinsel boyutunu ön olana çıkarırken, *Ulus*, AP'nin mitinge yaptığı katkılara bilhassa vurgu yapmıştır. *Milliyet* gazetesi daha nötr bir üslup tercih etmiştir.

İstanbul'da *Komünizmle Savaş* mitinginin yapıldığı gün, Konya'da da *Mücadele Mitingi* düzenlenmişti. Merkezi Konya'da bulunan Mücadele Birliğinin organize ettiği *Mücadele Mitingine* çağrı günler öncesinden yapılmıştı. Otomobillerle şehir içinde, "*evini bırak, dükkanını kilitle... mitinge katıl*" sloganı ile Konya halkı mitinge davet edilmişti. Öğle namazını müteakip başlayan mitinge, Afyon, Adana, Isparta ve Konya'nın ilçelerinden katılım gerçekleşmiştir. Miting günü Hükümet Meydanına on binin üzerinde insan birikmişti.⁴⁴⁰ Aynı gün, Tire'de "*binlerce mümin komünizmi lanetlemişti.*"⁴⁴¹

1.4.4.6. Kanlı Pazar

1969 yılının başlarında Ankara'daki ABD elçiliğine Komer atanmıştı. Komer, Vietnam'da savaşmış ve *kasap* diye nam saldıği için Türkiye'ye geldiğinde gençlik, kendisine karşı protesto gösterileri düzenlemişti. Komer'in 6 Ocak'ta ODTÜ ziyareti bardağı taşıran son damla olmuştu. Öğrenciler, Sinan Cemgil, Taylan Özgür, Ulaş

⁴³⁷ *Tercüman* 4 Ağustos 1968; *Cumhuriyet* 4 Ağustos 1968; *Milliyet* 4 Ağustos 1968;

⁴³⁸ *Ulus* 4 Ağustos 1968.

⁴³⁹ *Milliyet* 4 Ağustos 1968; *MTTB 48. Dönem Raporu*, s.127.

⁴⁴⁰ *Cumhuriyet* 4 Ağustos 1968; *Milliyet* 4 Ağustos 1968; *Vatan* 4 Ağustos 1968.

⁴⁴¹ *Tercüman* 4 Ağustos 1968.

Bardakçı ve İbrahim Seven Komer'in aracını yakmışlardı.⁴⁴² Amerikan 6. Filo, 1965 yılında İnönü'nün 'son başbakanlığı' döneminden sonra, Kıbrıs'ın bombalanması nedeniyle, artık 'dost'ça karşılanmıyordu.⁴⁴³ Bu tarihten itibaren, 6. Filo Türkiye'ye her gelişinde protestolarla karşılaşmış, sağcı ve solcu gençlik arasında çatışmaların derinleşmesinin yolunu açmıştır. Türkiye solunun gündemi ile sağın gündemi farklı olmuştur. Birbirlerine çok az dokunabilmiş ve tezat düşünceler ileri sürmüşlerdi. İkisinin de emperyalizmden, mazlum halklardan, sosyal düzenden, reformdan anladığı şey farklı olmuştur. Olayları değerlendiriş şekli ve beslendikleri kaynaklar genellikle farklı olmuştur. Sağcılar, kendi söylemlerine ters düşen, milliyetçiliğe ve dine aykırı gördükleri hemen her düşüncüyü veya ihtilafa düştükleri kendi arkadaşlarını dahi komünistlikle suçlamaktan geri durmamışlardı. Solcular ise, her nereye baksalar ve kendilerine muhalif ne kadar ses varsa onu “antikomünist”likle suçlamış ve daha da ileri giderek *faşist* yaftasını yapıştırmışlardır.

Şubat 1969'da 6. Filo'nun İstanbul'a yeniden geleceğinin haber alınması üzerine aralarında FKF, DÖB ve İTÜÖB'in bulunduğu sol gençlik örgütleri bir araya gelmiş *Dayanışma Kurulu* oluşturmuşlardı. Kurul, 6. Filo İstanbul'da bulunduğu müddetçe eylemlerin sürdürülmesi kararını almışlardı. İlk hamle, devlet erkanına, 6. Filoyu istemediklerini belirten telgraf çekmekle başlamıştı.⁴⁴⁴ Gençlik örgütlerinin 7 Şubat'ta İstanbul Valisi Vefa Poyraz ile yapılan toplantıda, Poyraz, toplantının, “yakında limanımızı ziyaret edecek olan dost ve müttefik Amerikan filosunun misafir kalacağı süre içindeki tutum ve davranışlarımızı tanzim ile alakalı” olduğunu belirtmişti. Vali'nin, Amerika için dost ve müttefik sözcüklerini kullanması toplantıda tartışma konusu olmuş, 68 Kuşağının liderlerinden Harun Karadeniz, “biz Amerika'ya dost ve müttefik kabul etmiyoruz” demişti.⁴⁴⁵ Gençlik örgütleri, eylem yapacaklarını belirtmeleri üzerine *Bugün* gazetesi, ertesi gün *Komünistler karışıklık çıkarmağa hazırlanıyor* manşeti ile çıkmıştı.⁴⁴⁶ 6. Filo gelmeden bir gün önce, polis, 31 öğrenci derneğinin dağıtmak üzere bastırdıkları 20 bin adet bildiriye toplamış ve

---

⁴⁴² Tevfik Çavdar, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950-1995**, İmge Kitapevi, Ankara, 2000, s.199; K. Özcan, **a.g.e.**, s.17.

⁴⁴³ Harun Karadeniz, **a.g.e.**, s.84.

⁴⁴⁴ Mustafa Eren, **Kanlı Pazar**, Kalkedon, İstanbul, 2012, s.201.

⁴⁴⁵ **Ulus** 8 Şubat 1969.

⁴⁴⁶ **Bugün** 8 Şubat 1969.

iki kişiyi de tutuklamıştı.⁴⁴⁷ 6. Filonun İstanbul'a vardığı gün, tüm tedbirlere rağmen solcu gençlik Teknik Üniversiteden yürüyüşe geçmişti. Bu sırada Türk Amerikan Dış Ticaret Bankasının camlarını kırmışlardı. TMGT Taksim Cumhuriyet anıtına bıraktıkları siyah çelenkteki “*Geldikleri gibi giderler*” ibaresi dikkat çekmişti. Ayrıca Beyazıt Kulesine astıkları ‘kızıl bayrakta’, “6. *Filo defol*” yazılıydı.⁴⁴⁸ Devam eden günlerde gençlerin eylemleri sürmüştü.⁴⁴⁹ Kanlı Pazar’dan iki gün evvel, MTTB’nin öncülüğünde, solcuların ‘flama’ dediği, sağcıların ise ‘kızıl bayrak’ olarak gördüğü bayrağın asılmasına tepki olarak Beyazıt’ta “*Bayrağa Saygı*” mitingi yapılmıştı. Topluluk, yukarda zikredilen mitinglerdekine benzer sloganlar atmış ve dövizler taşımışlardı. En ilgi çekenini, dönemin Genel Kurmay Başkanı’na 1966 yılında yayınlattığı emir için minnet beslediklerini ifade eden “*Sayın Tural Sana Candan Bağlıyız*” dövizi olmuştur. Antikomünistler, üniversite binasına girmiş, birkaç kişiyi tartaklamışlardı.⁴⁵⁰ Öğrenci eylemleri İstanbul’un dışına da taşımıştı. İzmir’deki eylemlerde 30 kişi yaralanmıştı. Trabzon’da ise ellerinde kırmızı bayrak bulunan gençlere halk tepki göstermiş, 15 kişi yaralanmıştı.⁴⁵¹

Solcu gençlik liderlerinden Harun Karadeniz, kızıl bayrak iddiaları için şunları söylemişti: “*Tüm sağcı basın bu bayrağa Kızıl Bayrak diyeceğini düşünmemiştik. Esasen bu basın, biz ne yapsak aleyhimize yazacağı için bizce çok önemli değildi.*”⁴⁵² 16 Şubat günü, solcu gençlik “*Bağımsız Türkiye*” diye bağırarak “*Emperyalizme ve Sömürüye Karşı İşçi Yürüyüşü*”⁴⁵³ için Taksim alanına girdikleri vakit, *Bugün* gazetesinin namaza davet ettiği grup ellerindeki sopalarla üzerlerine saldırmıştı. Polis genellikle olaylara müdahale etmemişti. Olay sırasında iki kişi, Duran Erdoğan ve Ali Turgut Aytaç öldürülmüşlerdi.⁴⁵⁴ Olaylardan sonra Başbakan Demirel, Kanlı Pazar ile ilgili filmin vizyona girmesini yasaklayacaktı.⁴⁵⁵

⁴⁴⁷ **Milliyet** 10 Şubat 1969. Bildirinin giriş cümlesi şu şekilde olmuştur: *AMERİKAN GAVURUNA VE 6. FİLO'YA DİRENİYORUZ SEN DE KATIL*. H. Karadeniz, **a.g.e.**, s.170.

⁴⁴⁸ İstanbul dışında Ankara’da ODTÜ’de Amerikan bayrağı yakılmış, Bursa’da karşı beyanname dağıtılmış ve Zonguldak’ta eylemler düzenlenmişti **Milliyet** 11 Şubat 1969; **Ulus** 11 Şubat 1969.

⁴⁴⁹ **Milliyet** 12 Şubat 1969.

⁴⁵⁰ **Milliyet** 15 Şubat 1969; **Cumhuriyet** 15 Şubat 1969.

⁴⁵¹ **Milliyet** 16 Şubat 1969.

⁴⁵² H. Karadeniz, **a.g.e.**, s.182.

⁴⁵³ *Cumhuriyet* gazetesi, mitingin ismini *Emperyalizme Karşı Mustafa Kemal Yürüyüşü* olarak vermiştir.

⁴⁵⁴ **Cumhuriyet** 17 Şubat 1969.

⁴⁵⁵ Feroz Ahmad, Bedaia Turgay Ahmad, **a.g.e.**, s.363.

O günlerde basına bilhassa da Mehmet Şevket Eygi'nin sahibi olduğu *Bugün* gazetesine dikkat çekmek gerekiyor. Zira Kanlı Pazar'a giden süreçte günübürlük attığı manşetler ve yaptığı kışkırtıcı haberler olayın ateşleyicisi olmuştur. *Bugün*, 12 Şubat'ta "*Tarihimizin En Kara Günü: Beyazıt Kulesine Kızıl Bayrak Asıldı*" manşetiyle çıkmıştı.⁴⁵⁶ Gazete, iki gün sonra ise "*Kızıl Bayrak Asanlara Son İhtar*" manşeti ile çıkmış ve şu şekilde bir çağrıda bulunmuştu: "*Müslüman İstanbul halkı! Kızılılara gereken cevabı vermek için Beyazıt'a gelmelerini*" istemişti. Solcuların astığı flamayı *Kızıl Bayrak* olarak görmüşlerdi. MTTB ise yayınladığı bildiride "*komünistlere, solculara ve anarşistlere felaketinizi hazırlıyorsunuz*" uyarısını yapmışlardı.⁴⁵⁷ Mahut gazetesinin 15 Şubat manşeti, "*Kızılıları Boğmanın Vakti Geldi*" şeklinde manidar ve olacakların habercisi olmuştu. Gazetenin alt köşesinde ertesi gün için, "*bütün Müslümanlar*"ın büyük cemaat halinde Beyazıt'ta sabah namazı kılınacağı duyurulmuştu.⁴⁵⁸ Tan baskını öncesinde Hüseyin Cahit'in *Tanin*'de "*kalkın ey ehli vatan*" çağrısına benzer bir şekilde 16 Şubat'ta Mehmet Şevket Eygi de "*Cihada Hazır Olunuz*" çağrısı yapmıştı: "*Müslümanlar ile kızıl kafirler arasında topyekun savaş kaçınılmaz hale gelmiştir.*" Kendisine kulak vermelerini isteyen Eygi'ye göre, "*Bu sefer hedef Türkiye'dir. Gaye Türkiye'yi komünizm denilen küfür nizamı içine sokmak ve oradan bütün alem-i İslamı istila etmektir.*"⁴⁵⁹ *Bugün*, namaza gelenlerin 15 bin kişi olduğunu belirtmişse de⁴⁶⁰ Darendelioğlu, eserinde, bu sayının imkansız olduğunu ifade etmişti.⁴⁶¹ 17 Şubat'ta gazete, "*Komünistler Halka Hücum Etti Dört Ölü Yetmiş Yaralı*" diye manşet atmıştı.⁴⁶² *Bugün*'e göre, çatışmayı solcular planlamıştı: "*Çatışmayı Solcuların Planladığı Belli Oldu.*" Olay sırasında ölen iki kişinin "*Kahrolsun Komünistler*" diye bağırarak halka saldırdıkları ve çıkan kavga sırasında öldükleri şeklinde haber yapmıştır.⁴⁶³ Kanlı Pazar, sağ ve solun karşılıklı suçlamalarıyla geçirilmiş, Türkiye tarihinin utanç belgelerinden birisi olmuştur. İstanbul valiliği ve emniyetinin gelişmeleri birbir bildiği ve toplanma çağrılarında haberdar olduğu halde önlem almadığı ortaya çıkmıştır.

---

⁴⁵⁶ **Bugün** 12 Şubat 1969.

⁴⁵⁷ **Bugün** 14 Şubat 1969.

⁴⁵⁸ **Bugün** 15 Şubat 1969.

⁴⁵⁹ Mehmet Şevket Eygi, "Cihada Hazır Olunuz", **Bugün** 16 Şubat 1969.

⁴⁶⁰ Eren, a.g.e., s.225.

⁴⁶¹ İlhan Darendelioğlu, **Kanlı Pazar**, Kemer Yayınları, İstanbul, 1995, s.154.

⁴⁶² **Bugün** 17 Şubat 1969.

⁴⁶³ **Bugün** 18 Şubat 1969.

Tüm bu girift iddiaların dışında, o günlerin kaotik ortamında, bulunduğu mahallede dile getirilenlerin hilafına, Nurettin Topçu olaya farklı bakmıştı. Topçu, Kanlı Pazar'ı bir facia olarak değerlendirmiştir. Harun Karadeniz ile benzer fikirlere sahip olan Topçu da Amerika uğruna Müslüman çocukların birbirlerini öldürmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Hele ki, Kısakürek ve Eygi'de fazlasıyla bulunan Amerika'nın *ehvenişer* pragmatizmini kesinlikle reddetmişti. Topçu, Eygi'nin okurlarını cihada davet ettiği yazısına imada bulunarak cihad, *din kardeşini öldürmek midir* diye sorgulamıştı.⁴⁶⁴

1.4.5. 12 Mart'a Giden Süreçte Antikomünist Cepheye Siyasi Vaziyet

12 Mart'a doğru giderken, antikomünizmin vaziyeti ve manzara-i umumiye yukarıdaki gibi olmuştur. Kanlı Pazar'dan sonra şiddet eylemleri artmıştı. Komünizmle mücadelede öznelerin sayısında ve mahiyetinde değişkenlik meydana geldiğini belirtmiştik. Siyasetin kendisi de çeşitlenmişti. CHP'den ayrılan Turhan Feyzioğlu, Güven Partisini kurmuştu. Diğer tarafta, 1965 yılında CKMP'nin başına geçen Alparslan Türkeş, 1969'da partinin ismini Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirmişti. Türkeş'in, milliyetçilik çizgisi seküler yapıdan dinsel yapıya kaymıştı. Solda gençlik hareketlerinin ve işçi eylemlerinin hız kazanması nedeniyle antikomünist damar kabarmış,⁴⁶⁵ 27 Mayıs'tan itibaren sola karşı sokak deneyimi kazanan milliyetçi ve ulaşabildiği İslamcı gençliği tek bir çatı altında bir araya getirip paramiliter bir yapı oluşturmuştu. Aslında sağda hâlihazırda TKMD ve MTTB gibi güçlü yapılar olmasına karşın, Türkeş, bunlara kolay hükmedemeyeceğini düşünmüş, 1968 yılından itibaren üniversiteler bünyesinde *Ülkü Ocakları* kurulmaya başlanmıştı. O tarihten sonra, Türkiye ilk defa adını duymaya başladığı komando kampları basında yer almaya başlamıştı. Komando kamplarının kurucularından ve eğitmenlerinden Dünder Taşer, *Komandolar* olarak anılan gençler için, "*Mazinin azametini gelecekte vazetmeye kararlı, dertlerini bilen, davasını bulmakta hiçbir engel tanımayan gençler*" ifadesini kullanmış ve *Komandolar ipeğe*

⁴⁶⁴ Nurettin Topçu, *İradenin Davası Devlet ve Demokrasi*, Yay. Haz. Ezel Erverdi, İsmail Kara, Dergah, İstanbul, 2012, s.235-239.

⁴⁶⁵ Suavi Aydın, Yüksel Taşkın, *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*, İletişim, İstanbul, 2014, s.157-158.

sarılmış bir çeliktir” nitelemesinde bulunmuştu.⁴⁶⁶ 1969’da CKMP’nin, ismini MHP olarak değiştirmeye karar verdiği Genel Kongresinde komandolar gövde gösterisi yapmışlardı. Sola karşı baskının devam ettiği günlerde Turan Feyzioğlu, *“Türkiye’nin uluslararası komünizm tarafından teşkilatlandırılan bir avuç zorbanın yasalara aykırı hareket edeceği bir ülke statüsüne indirilmesine izin vermeyeceklerini”* açıklamıştı.⁴⁶⁷ Aynı günlerde polis, Anadolu Yayinevine baskı yapmış, Marksist yayınlara el koymuştu.⁴⁶⁸ Kitap yasakları devam etmişti. Lenin’in, *Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky* isimli kitabını çeviren Arif Gelen, komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle tutuklanmış ve kitaplar da toplatılmıştı. Vedat Demircioğlu’nun katledilmesinden sonra bu sefer de Taylan Özgür polis kurşunuyla öldürülmüştü. Demirel Hükümetinin komünizmle mücadelesinden memnuniyet duyan İkinci Kolordu Komutanı Korg. Faruk Güventürk, Demirel için, *“genç, enerjik, dinamik ve cesur bir başbakan...Türk silahlı kuvvetleri daima komünizmin, daima vatan düşmanlarının karşısında, hükümetin emrindedir”* ifadesinde bulunmuştu.⁴⁶⁹ 1969 seçimlerinde oyları kısmen düşse de, tek başına iktidar koltuğuna oturan ve Ordu’nun antikomünist zeminde desteğine vasıl olan Demirel, antikomünist histerikle sola karşı uygulamaları şiddetlendirmişti. Aynı şekilde komandolar şiddet eylemlerine devam etmiş ve Hukuk Fakültesi ile DTCF’yi işgal etmişti.⁴⁷⁰ Bunun üzerine Hükümet harekete geçmişti. Başbakan Demirel’in 1970 yılında *“çok gizli”* ibare ile hazırlattığı raporda MHP’nin öncülük ettiği komando kampları hakkında tafsilatlı bilgi vermiştir. 1968’de İzmir’de MHP milletvekili Rıfat Baykal’ın arazisi üzerine kurulan kamptan⁴⁷¹ sonra tedrici olarak 1969’dan yurdun değişik yerlerinde açılmaya devam etmişti. Faaliyetlerinden rahatsızlık duydukları *nasyonal-sosyalistler* için, *“...bilhassa 1961 Anayasasının tanıdığı geniş hak ve hürriyetlerden istifade etmek suretiyle Türk milliyetçiliği maskesi altında Nasyonal Sosyalist doktrini Türkiye’de uygulamak için her geçen gün faaliyetlerini”* artırdıklarından söz edilmişti.⁴⁷² Raporda MHP’nin ve kuruluşuna öncülük ettiği

⁴⁶⁶ Dündar Taşer, **Mesele**, Töre-Devlet Yayınları, Ankara, 1973, s.94.

⁴⁶⁷ Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, **a.g.e.**, s.364.

⁴⁶⁸ **Cumhuriyet** 18 Mart 1969.

⁴⁶⁹ **Milliyet** 12 Temmuz 1969.

⁴⁷⁰ **Milliyet** 22 Ağustos 1970.

⁴⁷¹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. **AP Hükümetinin 1970’te Hazırlattığı MHP Raporu**, Aydınlik Yayınları, İstanbul, 1978, s.16-21.

⁴⁷² **AP Hükümetinin 1970’te Hazırlattığı MHP Raporu**, s.35.

komandoların faaliyetleri tek tek masaya yatırılmıştı. Raporu hazırlayanlar, gençliğin MHP'nin kısılcasına girmesinden rahatsızlık duymuşlardı. Ülkücü gençler sadece solcu olarak belledikleri ile değil aynı zamanda İslamcılarla da kavga etmişlerdi. 1967'den sonraki kavga ve ölüm vakaları tek tek irdelenmiştir. Nihal Atsız ile ilişkisi olanları ve Turancılık eğiliminde olanları, üstelik geçmişte AP'de milletvekili olmuş Osman Turan, Osman Yüksel Serdengeçti gibi isimleri de not etmişlerdi. Gündüz Kapani arkadaşları ile birlikte kısaltması NAZİ olan Nasyonal Aktivite ve Zinde İnkişaf derneğini kurmuşlardı.

12 Mart'a doğru giderken siyasi cinayetler artmıştı. 13 Nisan 1970'te Ülkücüler Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesini basmış, çıkan çatışmada Dr. Necdet Güçlü öldürülmüştü.⁴⁷³ Şiddet eylemleri devam etmişti. Erzurum ve Ankara'da sağcı ve solcular arasında olay çıkmıştı.⁴⁷⁴ Devrimci öğrenci Mustafa Kuseyrioğlu öldürülmüştü.⁴⁷⁵ Prof. Dr. Uğur Alacakaptan Hükümetin istifasını isteyince Hukuk Fakültesi süresiz olarak kapatılmıştı.⁴⁷⁶ Dev-Genç üyesi Nail Karaçam Ankara'da öldürülmüştü.⁴⁷⁷ Türkeş yaşanan cinayetlerden komünistleri ve hükümeti sorumlu tutmuş ve Türkiye'de faşistlerin olmadığını iddia etmişti. Behice Boran ise olayları sağcı ve solcu gençlik arasında bir çatışma değil, gençliğin topkeyun kıyımı olarak değerlendirmişti.⁴⁷⁸ Senatoda Haydar Tunçkanat, hem sağda hem de sol da polis ajanları olduğunu ileri sürmüştü ve *“komandoların Birinci Şube ile telefon görüşmeleri yaptığı saptanmıştır ve öldürülenler kara listedeydi”* demişti.⁴⁷⁹ Nitekim, 27 Mayıs öncesi ve sonrasında bir süre devam eden *ordu-gençlik elele* sloganları yerini *faşist emperyalist orduya* bırakmıştı. Genel Kurmay Başkanı Memduh Tağmaç, *“orduya hiçbir kimsenin bugünkü gibi hayasızca dil uzattığını görmeyenler... Silahlı kuvvetlerin bunlara karşı daha ne kadar sabırla mukavemet edeceğini kestirmek artık mümkün değildir”*⁴⁸⁰ diyerek postal seslerinin yakın gelecekte duyulacağını işaretini vermişti.

⁴⁷³ Suavi Aydın, Yüksel Taşkın, **a.g.e.**, s.196.

⁴⁷⁴ **Milliyet** 19 Mayıs 1970.

⁴⁷⁵ **Milliyet** 23 Mayıs 1970.

⁴⁷⁶ Feroz Ahmad Bedia Turgay Ahamd, **a.g.e.**, s.388.

⁴⁷⁷ **Milliyet** 24 Aralık 1970.

⁴⁷⁸ **Akşam** 28 Aralık 1970.

⁴⁷⁹ **Cumhuriyet** 30 Aralık 1970.

⁴⁸⁰ Tanel Demirel **Adalet Partisi**, s.61.

1960'lı yılların ilk yarısında, idamlar ve hapis cezaları nedeniyle sağda, *mağdur psikozu* ön plana çıkmıştı. *Gericilik* retoriği, özden kopuşun ve Batılılaşmanın sonucu olarak tahlil edilmiştir. DP'nin devamı olan AP'nin demokrasi ve hak talepleri konusunda dönemin koşulları gereği milliyetçi muhafazakar teşekküllere oranla daha müsamahakar olduğu varsayımı üzerinde durulabilir. Ancak komünizm karşıtlığında, boynuzun kulağı geçtiği söylenebilir. DP döneminin antikomünist siyasi profilleri, AP döneminde de karşımıza çıkmıştır. Yeni dönemde Sovyetlerle ilişkilerin normalleşmesi, ticari anlaşmaların birbirini izlemesi, komünizm karşıtlığının aynı oranda yumuşadığı yanılığısına sevk etmemeli. 27 Mayıs sonrası, yeni şekillenen antikomünist diskur, kimi yerlerde 1940'lı ve 1950'lili yılların mirasını devralmıştı. Örneğin, dış Türkler mevzusu devam etmişti. Ancak, Sertellerin ismi gündemden düşmüştü. 1960'lı yılların kendine özgü olan konularından birisi, TCK 141. ve 142. maddelerinin literatürde işlenmesi ve meydanlarda savunulması olmuştur.

Milliyetçi-muhafazakârlar tarafından komünizme karşı kullanılan Kemalist vurgu, bilhassa, 1965'ten sonra, MTTB'nin el değiştirip İslamcı tonun belirginleşmesiyle, seyrek hale gelmiş, neredeyse tamamen bitmişti. Milliyetçilik ile birlikte İslami ton kıvamını bulmuştu. 1916 yılında amblemi *kurt* olarak kurulan MTTB'nin doğduğu ortam, üzerine kurulduğu ideoloji ve 1930'lu yıllarda üstlendiği rol ile 1946 yılından sonra yüklendiği misyon muvazeneli olmuş ve sokağın hakim unsurlarından birisi haline gelmiştir. Aynı eğilim, 1965'ten sonra tekrar etmiştir. MTTB, dernekler içerisinde orkestra şefi görevini ifa etmişti. TKMD ve YKM gibi başka önemli failer olsa da, tarihsel arka plan, savunduğu misyon ve toplum nezdindeki karizması nedeniyle MTTB, ön planda olmuştur. Zaten *daha fazla özgürlük* talepleri olmamıştır. Siyasi aflar veyahut din derslerinin zorunlu hale getirilmesi gibi talepler dile getirilmiştir. Ancak TİP'in TCK'nin 141. Ve 142. maddelerinin kaldırılmasına yönelik çabaların karşısında yer almışlardır. Diğer taraftan milliyetçi muhafazakâr hareketin talepleri gericiliğin yeniden nüksetmesi olarak anlaşılıyordu. Aynı kısıtlayıcı tavır, dış dünyayı daha yakından takip edenlerde de vardı.

1965'ten sonra Kemalist cenahta *antikomünist* söylem ortadan kaybolmuştu. Atatürk devrimlerini tehdit altında görmüşlerdi. Laiklik vurgusu ön plana çıkmıştı.

Laik cenahın antikomünist teşekküllere yönelik algısı faşist ithamından şeriatçılığa doğru tedrici olarak evrilmişti. Tan baskını, DTCF tasfiyesi ve 1951 tevkifatına sessiz kalan kitle, 27 Mayıs'tan sonra şerit değiştirmiş, sosyalist düşünceye intisap etmişti. Sol düşünce, aydın ve basına yönelik en ufak tepki, uğultulu tepkiye neden olmuştu. 1940'lı yılların ortalarından 1960'lı yılların başlarına kadar var olduğuna inandıkları komünizm tehdidi sönümlenmişti.

Mitinglerin geneline bakıldığında komünizme karşı dinsel motiflerin milliyetçi söylemden daha fazla kullandığı söylenebilir. Ancak, dönemin literatüründe, tam tersi yönde, milliyetçi temanın daha ön plana olduğu söylenebilir. Mitinglere siyasi parti liderleri veyahut partilerin önde gelen isimleri iştirak etmemişlerdi. 1960 sonrasında kitlesel olarak yaygın şekilde düzenlenen mitinglerin dibacesi *Sol basını telin* mitingidir. 1960 sonrası mitingler ile 1940'lı yılların öğrenci/gençlik baskınları arasında farklılıklar vardır. 1940'lı yıllardaki eylemleri, basın koro halinde desteklemişti. Ancak, 1940'lı ortalarındaki failerin bir kısmı, 1960'lı yıllara gelindiğinde saf değiştirmiş veyahut Kemalist düşünce konjonktürel olarak nasıl şekillenmişse, onlarda oraya savrulmuşlardı. Mitingler, gericilik ve irtica ile itham edildiği için ve 27 Mayıs'ın gölgesinde, askerin laiklik hassasiyeti bilindiği için katılanlar açısından risk oranı yüksekti. Mitinglerin sert bir şekilde bastırılma ve katılanların tutuklanması ilk akla gelen müdahalelerdir. Ancak, bunlar olmamıştır. Mitinglerde kullanılan şiddet dili, milliyetçilik ve İslamcılıkla perdelenmiş, teorik meşrulaştırması sağlanmıştı. Atılan sloganlarda pejoratif ve cinsiyetçi üslup tercih edilmişti. Hedefe konulanlar genellikle tarihi 'düşman' Rusya/Sovyetler ve Çin olmuştur. Diğer tarafta bunların Misak-i Milli sınırları içerisindeki "*işbirlikçilerine*" gerekli ikazlar yapılmıştı.

Mitingler, kendi döneminin, kaotik siyasetin ve uluslararası konjonktürün ruhunu taşımışlardı. Meseleyi bu şekilde değerlendirmeye açmak gerekir. Mitinglerin amacı, hızlı bir şekilde saçaklaşan sol öznelere karşılık vermek olmuştu. Mitinglerde sol basın ve TİP şiddetli bir şekilde tenkit edilmişti. Atılan sloganlardan yola çıkılırsa özgürlüğün yolunu açmaktan ziyade kendi dışındakilerin susmasını istemişlerdi. Kimileri bunun şiddet yöntemiyle yapılmasını salık verirken kimileri ise kanun yoluyla tedbirlerin alınmasının gerekli olduğunu belirtmişlerdi.

Mitinglerde, işlenen konu, toplanma sebebi, atılan slogan ve katılanların politik ve sınıfsal kimliğine bakıldığı vakit benzerlikler farklılıklardan daha çok olmuştur. Mitingler, öğrenci dernekleri, sendikalar bünyesinde düzenlenmişti. Kalabalık görünmek için şehir dışından taşıma usulü ile esnaf ve öğrenciler iştirak etmişlerdi. Katılımcılar genellikle alt gelir sınıfına mensup insanlardan müteşekkildi. Miting tertip komitelerinde yer alanlara, konuşma yapanlara ve fotoğraflara dikkat edildiği zaman katılanların, genellikle erkek olduğu anlaşılmıştır. Telin mitingleri sadece İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde değil, imkan buldukları hemen her yerde, küçük bir ilçede dahi yapmışlardı. Sağ fraksiyonları bir araya getiren ve aralarında hiç bir ihtilafın olmadığı belki de yegane mevzu, bilinenin aksine, din değil, komünizm karşıtlığı olmuştur. Dünya meselelerine, ekonomiye, sosyal reforma ve tarım farklı yaklaşımları olmuştur. Söz konusu din olunca da aynı ayrışmayı görebiliriz. Necmettin Erbakan, Süleyman Demirel ve Alparslan Türkeş'in dinin pratikleri hakkında görüşleri farklı olmuştur. Ancak komünizm karşıtlığında kendilerini farklı yere koyacak herhangi bir içtihat geliştirilmediği kanısındayız. Onları komünizm karşıtlığında aynı potada eritebiliriz. Hazır, basmakalıp, tekdüze ve kimi zaman rencide edici yorumlar ve konuşmalar Soğuk Savaş'ın çeyrek yüzyılını beslemişti. Belki de entelektüel düzeyde yapılan çalışmalar ve tartışmaların derinleşmesinin kitleleri yeterince mobilize etmeyeceğini düşündükleri için öyle bir çabaya girişmemişlerdi. Sağcı gençliğin güçlü ideolojik araçları olduğu söylenemez. Elbette ki Nurettin Topçu, Erol Güngör veya Mümtaz Turhan gibi aydınlar vardı. Ancak, onlar, popülist retoriğe daha yatkın, demagog Necip Fazıl, Arif Nihat Asya ve İlhan Darendelioğlu'nu da okumayı değil, dinlemeyi tercih etmişlerdi. Yeni gelişen koşullara dair bir politik argüman, ideoloji geliştirememişlerdi. Soldakiler kadar güçlü liderleri haiz değillerdi. Sol, Amerika'nın Türkiye'yi göz göre göre sömürmesine karşı çıkarken, sağcılar, iki kötünden birini ehveni şer yapıp tarafgirlik etmişlerdi; bağımsız kalmak yerine eklemelenmeyi tercih etmişlerdi.

Bölüme son verirken, Kayalı'nın o döneme ilişkin şu tespiti her şeyi özetler gibidir. Ona göre, hem sağın hem de solun ağına takılan gençlik, zaten kullanılmaya meyilliydi.⁴⁸¹ Gençliğin mücadele biçimi Türk demokrasisine katkıdan ziyade tarihe derin yaralar bırakmıştır.

---

⁴⁸¹ Kurtuluş Kayalı, **a.g.e.**, s.180.

İKİNCİ BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ YILLARINDA ANTİKOMÜNİZM BAĞLAMINDA ŞEKİLLENEN TÜRKÇÜLÜĞÜN MUHTEVASI

2.1. Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinden 27 Mayıs Askeri Darbesine Kadar Türkçülük ve Antikomünizm (1946-1960)

Birinci Dünya Savaşı'nı müteakip imzalanan Mondros Ateşkes Anlaşması (1918) ile Anadolu işgal edilmeye başlanmıştı. İşgallere tepki olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal, İstanbul'a gönderdiği raporda “*Millet yek vücut olup hakimiyet esasını, Türklük duygusunu hedef ittihaz etmiştir*” ifadelerine yer vererek temel motivasyonun milliyetçilik olacağını işaretlerini vermişti.⁴⁸² Suna Kili'ye göre, Milli Mücadele yıllarında ve sonrasında Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı yayılcılığa karşıydı.⁴⁸³ Savaşların verdiği acı kayıplar nedeniyle maceracı bir ruha gerek olmadığı ve daha rasyonel hareket etmek gerektiğini düşünen ve bu nedenle de Pantürkist idealden vazgeçen Cumhuriyet'in kurucu kadroları,⁴⁸⁴ erken Cumhuriyet döneminde, Osmanlı'nın son yıllarındaki milliyetçilik anlayışını devam ettirmişlerdi. Bunun yanında bilhassa laiklik ilkesinin kabulü ile sekülerleşen düşünsel ve kurumsal yapı ve Almanya ile İtalya'da ortaya çıkan ırki milliyetçiliğinin de etkisiyle ‘özcü’ milliyetçilik anlayışı ortaya çıkmıştı.⁴⁸⁵ Milliyetçi ideoloji, Tanzimat ve II. Meşrutiyet'in mirasını da arkasına alarak dil ve tarih konularına yönelmişti. Bu amaçla, ilk etapta Arap harfleri yerine Latin harfleri kabul (1928) edilmişti. Hakeza ‘ulusal’ nitelikte tarih anlayışının yerleşmesi için 1931 yılında Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti kurulmuştu. Hemen ardından Türk Tarih Tezi ortaya atılmıştı. Bu anlayışa göre, dünyadaki tüm uygarlıklar, Orta Asya'dan dünyanın farklı coğrafyalarına göç etmek zorunda kalan Türkler tarafından inşa

⁴⁸²Mithat Atabay, **II. Dünya Savaşı Sırasında Türkiye’de Milliyetçilik Akımları**, Kaynak Yayınları, Ankara, 2005, s.107.

⁴⁸³ Suna Kili, **Atatürk Devrimi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1983, s.235.

⁴⁸⁴ http://www.ata.boun.edu.tr/htr/documents/Agaogullari_Asiri%20Milliyetci%20Sag.pdf. (E.T. 18.07.2017)

⁴⁸⁵ Cezmi Bayram, **Türk Milliyetçiliği**, Ötügen Neşriyat, Ankara, 2013, s.33.

edilmiştir.⁴⁸⁶ Uluslaşma bilincini perçinlemek için atılan diğer önemli bir adım, 1932 yılında Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurulmasıdır. 1932 yılında toplanan Türk Dili Kurultayı toplanmış ve 1936 yılında Güneş-Dil Teorisi ortaya atılmıştır.⁴⁸⁷

Ancak bu gelişmelere rağmen yeni anlayışın içinde kendisine yer bulamayan Türk Ocakları (1931) ve MTTB (1936) Pantürkist nüveler bulundukları gerekçesiyle kapatılmışlardı. Buna mukabil Türkçülük, yine de derin çatlaklarını bulmuş, zaman zaman kesintiye uğrasa da, akmaya devam etmişti. Bu düzlemde, 1930'lu yılların ortamında Türkçülüğün kendini var ettiği asıl mecra, yayıncılık faaliyetleri idi. Bunların bir gözü kulağı sürekli olarak dış Türklere idi. Pantürkizmin, resmi ağızların söylemi, siyaseti olmaktan çıkmasına karşın, bilhassa Türkçü mahfillerde canlılığını korumaya devam ettiğini ifade edebiliriz.

Bununun ilk belirtilerinden biri olan *Atsız Mecmua* (1931-1932), Nihal Atsız tarafından çıkarılmıştı. Jacob Landau'nun da belirttiği gibi mecmuada dış Türklere çok fazla yer ayrılmıştı. Özbek ve Türkmen müziği, Kerkük halk türküleri, Azerbaycan halk deyişleri ve edebiyatı gibi 'zararsız konulara' temas edilmişti. Bunun yanı sıra derginin ilk sayısından itibaren Sovyetlerde yaşayan Türklerin nüfus ve dinsel verileri okura servis edilmişti.⁴⁸⁸ Landau'nun belirttiğine göre, mecmua, içerik itibarıyla Sovyetlerin tepkisini çekecek noktaya geldiğinden mütevellit yayın hayatına devam edememişti.⁴⁸⁹ *Atsız Mecmua*'nın kapatılmasının hemen ardından 'Ben Sen Yok O Yok Biz Varız' sloganıyla *Orhun* dergisi (1933) yayınlanmıştı. Bu alanda meydana gelen boşluk, *Orhun* ile kapatılmıştı. Burada da dış Türklere sitemle bahsedilmiş ve Türk dünyasının sınırları çizilmişti.⁴⁹⁰ *Orhun*, Pantürkist olmanın yanı sıra antikomünist ve de antisemitik idi. Derginin bu özelliğinden hareketle Nihal Atsız'ın, 'düşman' tefrikinden söz edebiliriz. Atsız, düşmanı 'iç' ve 'dış' olmak üzere iki kategoriye ayırmıştı. Çalışmayı ilgilendiren kısımla mündemiç 'iç düşman'; 'komünistler', 'Yahudiler' ve 'dalkavuklar' idi. Atsız, bu şekilde muarızlarına 'gözdağı' vermişti. Atsız, Marks'ın, kökenin Yahudiliğe dayanması nedeniyle komünizm ile Yahudiliği aynı potada eritmişti. Atsız'a göre komünizmin,

⁴⁸⁶ Baskın Oran, **Atatürk Milliyetçiliği**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990, s.155.

⁴⁸⁷ Mithat Atabay, **a.g.e.**, s.125.

⁴⁸⁸ "Sovyet Ülkelerinde Yaşayan Türk Kavimlerine Dair İstatiski Malumat", **Atsız Mecmua**, Sayı:1, 1931, s.8.

⁴⁸⁹ Landau, **Pantürkizm**, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1999, s.129.

⁴⁹⁰ "Türkeli I", **Orhun**, Sayı:1, s. 5 Kasım 1933, s.5.

bütün tarihsel meseleleri ‘mide’ ile izah etmek dışında bir vasfı yoktu. Yine ona göre, Türkiye’deki komünistlerin çoğu ‘Türk’ değildi.⁴⁹¹

Orhun’un da yayın hayatı uzun sürmemiştir. 1934 yılında *Orhun* ile beraber Pantürkçü çizgide olan *Geçit* ve Milli Türk Talebe Birliği yayın organı *Birlik* de kapatılmıştır. Haddizatında, Atsız’ın 1931 yılında attığı adım, ardından gelecek dalgaların pişvasıydı. *Atsız Mecmua*’dan sonra, Türkçü ve Pantürkist dergiler sökün etmişti.

Orhun’un kapanmasından sonra, bir boşluk meydana gelmişti. 1930’lu yılların ilk yarısındakine benzer bir atılım, ancak 1938’de ortaya çıkmıştı. Daha sonraki dönemlerde Türkçü cenahta ismi çokça zikredilecek olan Reha Oğuz Türkkan’ın, gençlik yıllarında çıkarttığı *Ergenekon*’un (1938) amblemi ‘bozkurt’ idi. ‘Türk ırkı her şeyin üstündedir’ ve ‘Türk ırkı bütün ırkların da üzerindedir’ gibi mottolar türetmişti. İrkçi yönü ağır basan *Ergenekon*’un başka bir özelliği, antikomünist ve Pantürkist oluşuydu. Öyle ki, bir metinde Mete Han, ilk ‘Panturanist’ ve ‘irkçi’ ilan edilmişti. Dolayısıyla ırkçılığın, ilk kurucularının Pancermenistler ve Hitler olmadığı, Türkler olduğu iddia edilmişti.⁴⁹²

Reha Oğuz Türkkan, bir yazısında Türkiye’de faşizm ve bilhassa da ‘nasyonal sosyalizm’i taklit etmenin fevkalade riskli olduğunu belirtmişti. Özellikle Alman ve İtalyan ideolojilerine öykünenlere itiraz etmişti. Kendilerinin, Atatürk’ün izinden gittiğini ileri süren Türkkan, “*ne komünizm, ne faşizm! Ne sağ, ne sol!*” diyerek, tedavüldeki ideolojik kalıpları reddetmişti.⁴⁹³ Ancak, bunlar içerisinde en sert tepkiyi komünizme gösterdiğini mahsusen belirtmek gerekir.⁴⁹⁴ Reha Oğuz’un, *Ergenekon* kapandıktan sonra çıkardığı bir başka dergi, *Bozkurt* idi. Bu dergi, II. Dünya Savaşı’nın hemen öncesinde, 1939 yılının Mayıs ayında çıkmıştı. Ancak, açık bir şekilde Pantürkizmi savunduğu için yayını durdurulmuştu. Dergi, Mayıs 1940’ta yeniden yayınlanmaya başlamıştı.⁴⁹⁵ Bu mecrada Türkî gruplarla birlikte Fin, Macar ve Estonyalılar gibi ‘Turan’ kökenli gruplar da inceleme konusu yapılmıştı.

⁴⁹¹ Nihal Atsız, “Komünist, Yahudi ve Dalkavuk”, *Orhun*, Sayı:5, 21 Mart 1934, s.93.

⁴⁹² Reha Kurtuluş, “Türkler ve Pantürkizm”, *Ergenekon*, Yıl:1, Sayı:3, 10 Ocak 1939, s.23-24.

⁴⁹³ Reha Oğuz Türkkan, “Faşizm Tehlikedir!”, *Ergenekon*, Yıl:1, Sayı:2, 10 Aralık 1938, s.44.

⁴⁹⁴ Reha Oğuz Türkkan, “Açlar, Komünizm ve Milliyetçilik”, *Ergenekon*, Yıl:1, Sayı:3, 10 Ocak 1939, s.1.

⁴⁹⁵ Landau, *Pantürkizm*, s.132.

Okuyucusuna ‘kandaş’ diye seslenen *Bozkurt*’ta, Türk ırkının en üstün ırk olduğu iddiası sürdürülmüştü.⁴⁹⁶ Sosyolog Sumnel, Loskiel’e ve Darwin’e dayanarak komünizm tenkidi yapılmıştı. Mahut isimlerin araştırmalarına göre, komünizmin savunduğu ‘iktisadi eşitlik’, insanı tembelliğe ve geriliğe sevk etmişti.⁴⁹⁷ *Bozkurt* diğer Türkçü dergilerden farklı olarak antikomünizme daha fazla yer ayırmıştı. Komünistlerin, nasıl ‘mahlûkat’ olduklarının tasvir edildiği bir metinde, içinde yaşadıkları cemiyetin her şeyine; hükümetine, ırkına kültürüne, dinine, ahlakına, tarihine ve istiklaline düşman oldukları belirtilmişti. Yazara göre, eğer bir kişi, ‘burjuva’, ‘kapitalizm’, ‘işçi sınıfı’ vb. kavramlar kullanıyorsa o kişi komünisttir.⁴⁹⁸

Almanların (1941), Sovyetlere saldırmasıyla birlikte Türkçü mecrada Sovyet karşıtı yazıların sayısında artış görülmüştü. Sertellerin, *Tan* gazetesinde Sovyet propagandası yapmaları üzerine, “...gayrı Türk solcu muharrirler ne güne kadar zehirli propagandalarını devam ettirecekler? Bolşevik propagandasının kalemlerini kırmak için ne bekliyoruz?” gibi ifadelerle yer verilmişti. 1940’lı yılların ilk yarısında Türkçülerle komünistler arasındaki cebelleşme, Soğuk Savaş yıllarındaki tahakkümün tohumlarını ekmişti. Türkçü dergilerde ırkçılık vurgusunu bir ‘hezeyan’ olarak gören Hasan Tanrıku, *Gün* gazetesinde ırkçılık karşıtı bir metin neşretmişti. Bunun üzerine Türkçü Reha Kurtuluş, *Bozkurt*’ta “*Hala Akıllanmamış*” başlığı altında Tanrıku’ya ihtar çekmişti.⁴⁹⁹

Türkkan’ın yukarıda zikredilen mecmuaları haricinde, bir de yayınladığı broşürlere parantez açmak gerekiyor. Türkkan, belli bir amaca matuf 1943 yılında ‘Kızıl Faaliyet’ ve ‘Solcular ve Kızılılar’ diye iki broşür neşretmişti. Bu iki broşürün, Soğuk Savaş yıllarında sayısı hızla artmış olan antikomünist yazına ilham verdiğini söyleyebiliriz. Türkiye’nin ‘kızıl tehdit’ altında olduğuna inanan Türkkan, ‘Solcular ve Kızılılar’ broşürünü yazmasındaki asıl gayenin, “*Türkiye ve Avrupa’daki kızılıların neler yaptıklarını ve neler yapmak istediklerini*” ortaya koymak olduğunu beyan etmişti. ‘Rus Bolşevik İhtilalını’ Yahudi eseri olarak gören Türkkan, Yahudilik ile

⁴⁹⁶ *Bozkurt*, Yıl:1, Sayı:1, Mayıs 1939, s.18.

⁴⁹⁷“Komünizm Tenkidi”, *Bozkurt*, Yıl:1, Sayı:1, Mayıs 1939, s.7.

⁴⁹⁸ İsmet Rasin, “Komünistler”, *Bozkurt*, Eylül 1940, s.140.

⁴⁹⁹ *Bozkurt*, Yıl:3, Sayı:11, 1 Temmuz 1941, s.273.

Bolşevizm arasında korelasyon kurmuştu.⁵⁰⁰ Türk sağında o dönemde henüz rüşeym haline bulunan antisemitik bulguların tonu, Soğuk Savaş yıllarında tedricen artmıştır.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında Nazi Almanya'sından taraf tutunca⁵⁰¹ Cumhuriyetin ilk yıllarında Kemalist milliyetçiliğin gölgesinde görünen Türkçülerin, savaş sırasında, tıpkı I. Dünya Savaşı yıllarındaki gibi, Pantürkist duyguları depreşmişti. Türkçüler, hem içeride ve hem dışarıda saldırgan, maceracı tutum içerisine girmişlerdi. Almanların, savaş sırasında, Sovyetlere karşı dış Türklerin milli duygularından pragmatik bir şekilde faydalanması nedeniyle Türkiye Türkçüleri yeniden uçuk hayallere kapılmışlardı. Mevcut durum karşısında Türkçü çevreler, hislerini saklayamamışlardı. Bunu, Saffet Engin Arın'ın, 1941'de başlayan Alman-Sovyet Savaşıyla ilgili olarak zikrettiği “*iyiden iyiye gönüllerimizi şenlendirmişti*”⁵⁰² ifadelerinde görebiliyoruz.

Nazilerin Sovyetlere saldırısından sonra Pantürkçü yayınlarda Rus karşıtı propagandanın ivmesi hız kazanmıştı. Pantürkçüler, Sovyetlerin yıkılması halinde hayallerinin gerçeğe dönüşeceğine iman etmişlerdi. Bu nedenle Türkiye'nin, ivedi şekilde Alman saflarında savaşa iştirak etmesi gerektiğini ifade etmişlerdi. İsmet İnönü'ye hitaben ‘Sovyetlerdeki Türklere yardım’ çağrısı yapılmıştı. *Bozkurt* dergisi, bir sayısında Türkiye'nin ve Orta Asya'nın haritalarını basmıştı: “*Büyük bir gün için tarihin seçtiği Ey İnönü! Şimdi Türklüğün kutsal bağımsızlığı için kanımızı akıtmaya hazırız. Tüm Türklük işaretinizi bekliyor*” diye İnönü'nün Sovyetlere savaş açması istenmişti.⁵⁰³ Bu sırada Ankara ve Berlin arasında kimi resmi ve kimi gayri resmi bir dizi görüşme gerçekleşmişti. Bu görüşmelerin aktörleri, Almanya'nın o zamanki Ankara Büyükelçisi Von Papen, bazı Alman Dışişleri bürokratları ve Hüseyin. E. Erkilet idi. Yine, General Ali Fuat Erdem ile Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Paşa aynı çevrenin içerisinde yer almıştı. Bunlar, Almanlara Kırım'ın, Azerbaycan'ın, Türkistan'ın bağımsız olması gerektiğini söylemişlerdi. Landau'ya göre, Türk Hükümeti, gayri resmi yürütülen işlerin tamamından haberdardı.⁵⁰⁴ Zamanı

⁵⁰⁰ Reha Oğuz Türkkan, *Solcular ve Kızılar*, Bozkurtçu Yayın, İstanbul, 1943, s.1.

⁵⁰¹ Mete Tunçay, “Türkiye Cumhuriyeti'nde Siyasal Düşünce Akımları” *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, c.7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, s.1927.

⁵⁰² Arın Engin, *Sosyalist Geçinenlere Karşı Atatürkçülük Savaşı Kızıl Elma*, Atatürkçülük Kültür Yayınları, İstanbul, 1966, s. 100.

⁵⁰³ *Bozkurt*, Yıl:3, Sayı:11, Temmuz 1941, s.249.

⁵⁰⁴ Landau, *Pantürkizm*, s.166-167.

geldiğinde Hükümet, bu ‘malumatı’, Türkçülere karşı kullanmaktan geri durmamıştır.

Ancak Savaş’ın seyri değişmişti. Sovyetler Almanları püskürtmüştü. Almanya, Sovyetlere yenilince Türk devletinin iç ve dış politikadaki tutumu değişmeye yüz tutmuştu. Yani iç politikada Pantürkçü duyguların daha fazla şahlanmasına müsaade etmemişti. Buna karşın Türkçüler de komünizme ve Sovyetlere yönelik söylemlerini sertleştirmişlerdi. Atsız, 1944 yılının ilk aylarında *Orhun* dergisinde Türkçü Başbakan Şükrü Saraçoğlu’na komünistleri şikayet eden iki mektup yayınlamıştı. Bir de 3 Mayıs 1944 yılında Türkçülerin sıkıyönetimi hiçe sayarak nümayişe geçmeleri, bardağı taşıran son damla olmuştu. Bunun hemen akabinde Atsız, Fethi Tevetoğlu, Reha Oğuz Türkkkan, Zeki Velidi Togan ve Nejdet Sançar gibi Türkçüler tutuklanmışlardı. Türkçü ve antikomünist faaliyetlere bir süre ara verilmişti. Ancak, II. Dünya Savaşı’nın bitiminden hemen sonra, ilk etapta biraz çekingen de olsa, bir süre sonra daha gür sesle faaliyetlerine devam etmişlerdi.

II. Dünya Savaşı’ndan sonra doktrin rejimlerin bir kısmı yıkılmıştı. Emperyal güdülerini bastıramayan “*demokrasi*” cephesi savaşı kazanmıştı. II. Dünya Savaşı’nın hemen akabinde, Sovyet tehdidi karşısında kendini yalnız hisseden Türkiye, demokrasi cephesine yanaşmıştı. Haddizatında bu bir zorunluluktur. San Fransisco Konferansı ve Birleşmiş Milletler üyeliği iç politikada belli başlı reformu/değişimi tetiklemişti. Türk politikacılar, mevcut siyaseti, 1930’lu yılların mantığıyla devam ettiremeyeceklerinin farkındaydılar. Bu nedenle liberal politikalar uygulamaya konulmuştu. Ancak Türkiye paradokstan kurtulamamıştı. Burada belirtilmesi gereken önemli nokta, Türkiye’de bir yandan liberal adımlar atılırken öte yandan bu ortamdan faydalanarak kurulan siyasi partiler, yayınlar ve dernekler sistem için tehdit teşkil ettikleri gerekçesiyle yasaklanmıştı. Dolayısıyla dönemin özgür ortamı hilafına, retrospektif tarih okumasının da yol açtığı zihinsel bunalım, sola geçit vermemişti. Buna karşın, Türkçü ve antikomünist düşünce, çok hızlı bir şekilde tekâmül göstermişti.

Türkiye’nin, liberalizasyon sürecine girmesinin de etkisiyle, Türkçülük, 1930’lu ve 1940’lı yılların ilk yarısındaki paradigmayı kısmen geride bırakarak farklı milliyetçiliğe evrilmiş, bir dönem ötelenen din olgusuna, ihtiyaca binaen, yeniden

dönüş yapılmıştı. Soğuk Savaş dönemi Türk milliyetçiliğinin özelliği bununla sınırlı değildi elbet. Türk milliyetçiliğinin, antikomünizmi merkeze alarak daha değişik mahiyetlere ve tartışmalara yelken açtığını göreceğiz. Sovyet talepleri ile komünizm kısılcasına giren Türk milliyetçiliği, İslam ve dış Türkleri yeniden hatırlamıştı. Türk milliyetçiliği, Soğuk Savaş yıllarında İslam ile buluşma, ırkçı semptomlar bulundurma ve 1960'ların sonuna doğru nasyonal sosyalizme öykünme gibi geniş spektrum içine dağılarak tartışılmıştı. Örneğin, başka bir başlıkta anlatılacak 'dış' Türkler kısmında Türk milliyetçiliği içerisinde 'pan'cı idealin yeniden 'hortladığını' göreceğiz.

Yukarıda zikredildiği üzere, Soğuk Savaş yıllarında sürekli yan yana görünen ve bazen de iç içe geçen Türklük ve İslam vurgusunun ilk belirtileri, aslında 1939 yılında, Türk-İslamcı bakış açısıyla hazırlanan *İslam Ansiklopedisi* ile ortaya çıkmışsa da, bu, bir süre kuluçkaya yatmıştı.⁵⁰⁵ Ancak, CHP'nin 1947 Kurultay'ında tartışmaya açılan katı laiklik ilkesi, yumuşamaya yüz tutmuştu. Bunun etkisiyle İmam Hatip kursları ve Ankara Üniversitesi bünyesinde İlahiyat Fakültesi açılmış ve dahi İslamcı yayınlara müsaade edilmişti.

Bu şartlar altında İslamileşen ve de anti-Rus/Sovyet veçheye bürünen milliyetçiliğin, antikomünizmle siyam ikizi haline gelmesi ve yeni bir paradigmaya yelken açması kaçınılmazdı. Aslında milliyetçiliğin bu yöne evrilmesinin en büyük nedenlerinden birisi, akılcı ve materyalist bir milliyetçilik anlayışının gelişmesi halinde solcu fikirlerin sızmasına elverişli bir zemin hazırlayacağı endişesi olmuştu.⁵⁰⁶ Dolayısıyla, tek parti döneminin milliyetçilik politikalarını benimseyen ve savunan Türkçülerin bir kısmı, yeni dönemde milliyetçiliğe manevi tat katmayı ve Rus düşmanlığı inşa etmeyi zorunlu görmüşlerdi.

Çok partili hayata geçiş sürecinde kabuk değiştiren milliyetçiliğin fikir babalarından birisi Hamdullah Suphi Tanrıöver olmuştu. Tanrıöver, milli gücün kaynaklarının özellikle Osmanlı tarihinde saklı olduğunu ileri sürmüştü. Tanrıöver, milliyetçiliğin, “dogmatizm, ırkçılık, materyalizm, Turancılık, Anadoluculuk, yabancı ve azınlık” düşmanlığının etkisinden kurtarılıp, “gelenekçi”, “tarihi” ve “dini-hissi”

⁵⁰⁵ Etienne Copeaux, *Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine*, İletişim Yayınları, 2006, s.80.

⁵⁰⁶Karpat, *TDT*, s.333; *Vatan*, 11 Mayıs 1949.

nitelikler kazanmasını istemişti.⁵⁰⁷ Cemil Koçak, Tanrıöverin, CHP milliyetçiliğinden farklı bir yöne evrilmesini, dinsel alana yönelmesini, onun Türk milliyetçiliğinin komünizme karşı yetersiz kalmasından kuşkulandığını, bunun için de milliyetçiliğe dinin eklenmesini istediği, yorumunu yapmıştır.⁵⁰⁸ Bu pragmatizmin sebebi, komünizme karşı mücadele ederken, yatay olarak toplumda daha geniş olanaklara sahip olan İslam'ın söyleyeceklerinin, Türkçülerin söyleyeceklerinden daha rahat kabul edilebileceğinden kaynaklanmıştı.⁵⁰⁹ Bu nedenle komünizm, bazen, sadece din karşıtı ideoloji olarak ifade edilmişti. Tabii caizse, Mekke'nin müşrikleri İslam'a ne kadar düşman idilerse, 'Sovyetler ve Türk solcuları İslam'a aynı düzeyde düşmandırlar' gibi bir analogi inşa edilmişti.

Bu durumu destekler ifadelerde bulunan Karpat'a göre Türk milliyetçiliği, Cumhuriyetin başından 1940'lı yılların sonlarına kadar, "akılcı", "laik", ve "materyalist" vasıfları olan, küçük aydın zümrenin kabul edebileceği bir kimliğe sahipti. Ancak bundan farklı olarak, kitlelerin milliyetçilik anlayışında, din ve milliyetçilik eş değerd. İki zıt kutupta yer alan milliyetçilikler, seçimlerin serbest yapılmasından sonra, kamuoyunun değer kazanmasıyla birbirleriyle çatışmaya girmişlerdi.⁵¹⁰ Türk-İslam şeklinde formüle edilen milliyetçiliğin İslam ile simbiyotik ilişki içerisine girmesi yeni değildi. İslam ile Türklük II. Meşrutiyet döneminde de çok tartışılmıştı. Ezcümle, Türk milliyetçiliğinin iki pişvasından biri olan Yusuf Akçura, İslam'ı Türk milliyetçiliğinin hizmetine sokarken, Ziya Gökalp Türk milliyetçiliği ile İslam'ı mezcetmiş ve ikisinin yanına batıcılığı da ekleyerek bir terhib meydana getirmişti.

Zira Gökalp'ın milliyetçilik anlayışında, Türklük, İslamlık ve batılılaşma sentez halinde vücut bulmuştu. Soğuk Savaş yıllarında Türk milliyetçilerinin din anlayışı Ziya Gökalp'ın "*Türk milletindenim, İslam ümmetindenim, Garp medeniyetindenim*" formülü etrafında şekillenmişti. Bu sentezci yaklaşımda, Türkçülük ön plandaydı. Ama Soğuk Savaş yıllarında ikili arasındaki geçişkenlik ve terhib II. Meşrutiyet yıllarına göre daha yoğundu.

⁵⁰⁷ Karpat, **TDT**, s.334; **Vatan** 11-12 Mayıs 1949.

⁵⁰⁸ Cemil Koçak, "Türk Milliyetçiliğinin İslam'la Buluşması Büyük Doğu", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik**, C.4, İstanbul, 2008, s.608.

⁵⁰⁹ Cemil Koçak, **a.g.m.**, s.609.

⁵¹⁰ Kemal Karpat, **TDT**, s.332.

Soğuk Savaş yıllarında komünizm karşıtlığında, İslamcılık dışında milliyetçiliğe tali unsur olan başka bir düşünce de Kemalizm olmuştur. Ancak, bunlar içerisinde Türkçülük birinci sırada yer almıştı. Türkçülük, mezkûr iki düşünceyi massederek yelpazesini genişletmişti. Aslında, antikomünizm, mahut üç fikriyatın alaşım halidir. Türkçülerin bir kısmı, Kemalizm'e göz kırparken diğer kısmı da Türkiye'deki İslamcılığın var olan potansiyelinden yararlanmak istemişti. Özellikle Soğuk Savaş yıllarında Türk siyasetinde olduğu gibi Türk düşüncesi içerisinde çatışmalar yaşansa da, belirli bir kısmı için ortak payda antikomünizm olmuştur. En azından 1950'lerin sonuna kadar bu böyle devam etmiştir. Farklı alanlarda keskin rekabete rağmen antikomünizm çatı görevini görmüştü. Fikir adamları, farklı siyasi yelpaze içerisinde yer almalarına karşın, söz konusu komünizm olunca bunlar arasındaki ihtilaflar çabucak sona ermişti. Antikomünizm, 1950'lerin sonuna kadar aydınların beslenme, uzlaşma ve fikir üretme kaynağı olmuştur.

Türk milliyetçiliği, II. Meşrutiyet dönemi öğrenci hareketleri ve 1930'lu yılların ortalarına kadar varlığını idame ettiren milliyetçi teşekküllerden deneyim sahibiydi. Soğuk Savaş'ın girişinde solun görünür olmasıyla milliyetçiliğin sokak gücü test edilmişti. 1960 öncesinde, tek parti dönemi ve DP döneminde antikomünistler ve siyasiler Türkiye'de solun Sovyetler tarafından desteklendiğini ve kışkırtıldığını mütemadiyen gündemde tutmuşlardı. Sol aydınlar, üniversite hocaları ve basın bir kısmı Sovyetlerin ajanı olarak lanse edilmişti. Solcuların, Türkiye'de episyonaj faaliyetlerde buldukları kanaati yaygındı. 1940'lı yılların ortalarından itibaren devletin 'resmi siyaseti' haline gelen antikomünizmde milliyetçiler ve İslamcılar *vurucu güç* niteliğini haiz olmuştu. Soğuk Savaş'ın hemen başlarında Türk milliyetçiliğinin, ani bir dönüşle, komünizm karşıtlığı üzerinden İslam'a daha fazla vurgu yapması şaşırtıcı değildi.

Buna, Yusuf Akçura'nın *Üç Tarzı Siyaset*'te serdettiği İslam'ın millileşmesi fikrinden ve tek parti uygulamalarından istim alan Avni Diper'i örnek gösterebiliriz. İslam'ın, milliyetçiliğin hizmetine sokacak şekilde reforme edilmesini isteyen Diper'in, "*komünizm karşısında din ve milliyetçilik iki esaslı kal'edir*" ifadeleri⁵¹¹ Soğuk Savaş yıllarında çokça zikredilen Türk-İslam sentezinin sinopsisi olarak kabul

⁵¹¹ Avni Diper, **Komünizme Karşı Türk Milliyetçiliği**, İstanbul, 1947, s.31,33.

edilebilir. Komünizm'in din ile olan ilişkisinin ve Sovyetlerin gayri Rus ve İslam'a yönelik uygulamalarının, Türkiye'de milliyetçiliğin ve İslamcılığın yan yana gelmesinde belirleyici rol oynadığını ilave edebiliriz.

Aslında bir ideoloji olarak milliyetçilik ile din arasında, zaman zaman birbirlerine ters gibi görünse de, imgelerden simgelere, törenlerden ayinlere ve yortulara kadar uzanan hayli geniş sahada sıkı fıkı ilişki söz konusudur.⁵¹² Türkiye dışında da din ve milliyetçiliğin birbirinden ayrılmadığını gösteren çok sayıda örnek vardır. Örneğin Ortodoksluğun Yunan ulusçuluğunun inşasında oynadığı rol, İrlanda, Polonya ve Latin Amerika milliyetçiliklerinde Katolikliğin katkısı, Alman milliyetçiliğini besleyen Protestanlık ve Arap milliyetçiliğini domine eden İslam ve Boşnak ile Malay kimliğinin devamını sağlayan Müslümanlığa dikkat çekebiliriz.⁵¹³

II. Meşrutiyet yıllarında 'koruyucu' vasfı olan milliyetçiliğin, Milli Mücadele yıllarında 'inşa' edici ve kurtarıcı bir yönü haiz olmuştu. Milliyetçilik, Soğuk Savaş yıllarında ise sol ideoloji karşıtı olarak kendi gardını almıştı. Buradaki ideoloji tahmin edileceği üzere Marksizm, sosyalizm ve komünizmdi. Demokrasi cephesinin, Hitler Almanya'sını yenip II. Dünya Savaşı'nı nihayete erdirmesinden sonra, faşizm ve Nazizm karşıtı bir literatür husule gelmişti. Bundan Türk milliyetçiliği de etkilenmişti. İkinci Dünya Savaşı yıllarında yüksek dozda zikredilen ırkçılık/Turancılık ikilisinden ırkçılık, Soğuk Savaş'ın ileriki safhalarında 'öcü' olarak görülmeye başlanmıştı.

Antikomünistler, kurucu ideolojinin özünün milliyetçilik olduğu varsayımı ile hareket etmişlerdi. Dolayısıyla kendilerini toplumda hakim-i mutlak telakki etmişlerdi. Bunun dışında kalanlar ise iç düşman kategorisine girmişlerdi. Devletin bekası için her an her emre hazır ve nazır beklemiş, toplum düşüncesinin tanzimi ve tertibi görevinin kendilerine tevdi edilmesi gerektiğine inanmışlardı. Bu hakkı kendilerinde görmüşlerdi. Toplumda var olan türevler üzerine neşvünema bulan antikomünizmin, Türk milliyetçiliği ile buluşması, simbiyotik ilişki içerisine girmesi zorunluluktadır.

---

⁵¹² Birol Akgün, Şaban H. Çalış, "Türk Milliyetçiliğinin Terkibinde İslamcı Doz", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik**, C.4, İstanbul, 2008, s.584.

⁵¹³ Birol Akgün, Şaban H. Çalış, **a.g.m.**, s.585.

Soğuk Savaş yıllarında milliyetçiliğinin ‘panzehiri’ solculuk olmuştur. Sol, Türkiye’de kitlelerle iletişim kuramamış, kitleselleşememişti. Bunun altında yatan en büyük nedenlerden birisi işçi sınıfının zayıf olmasıydı. Dolayısıyla solun, kır nüfusunun yoğun olduğu, feodal ilişkilerin güçlü şekilde devam ettiği ve sanayi üretiminden ziyade tarımsal üretime istinad eden toplumda zemin bulması neredeyse olanaksızdı. Bu zemin milliyetçilik ve antikomünizme daha elverişli gelmişti. Çünkü coğrafya, demografik yapı ve tarih buna yeterli veriyi sağlamıştı.

Tarihten kastedilen, Kırım Savaşı(1856), Ayastefanos Anlaşması ve Berlin Konferansı (1878), Balkan Savaşları (1912-1913), Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) ve Milli Mücadele (1919-1922) gibi ardı ardına yaşanan savaşlarla gelen trajediler ve dramlar olmuştur. Bunlar Türklerin ortak hafızasında derin izler bırakmıştı.⁵¹⁴ Birinci Dünya Savaş’ı öncesinde İngiliz, Fransız ve Rusların Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri, edebi metinlerde ve siyasi nutuklarla çokça işlenmişti. Osmanlı Devleti’nin Avrupa’nın ‘hasta adamına’ dönüşmesi, emperyalistlerin, planları ve nihayetinde I. Dünya Savaşı’ndan sonra Osmanlı’nın parçalanması ile Sovyetlerin Türk dünyasındaki uygulamaları arasında bağlantı kuran milliyetçiler psikoza sürüklenmişti. Ancak milliyetçiler, Soğuk Savaş döneminde İngiliz ve Fransızları kadro dışı bırakmış, buna karşın Rusların yaklaşık üç asırdan beri İstanbul ve Boğazlar üzerindeki ‘su-i fikrini’ muttasıl zinde tutmuşlardı. Sovyetlerin, tüm politikasının Türkiye’yi ele geçirmeye yönelik olduğu iddiası ile Sovyet tehdidini toplumsal bir paranoya haline getirmişlerdi. Bu korkunun altında yüzyıllardır Orta Asya Türklerine hükümlük eden Rusya’nın Çar Deli Petro’dan beri sıcak denizlere inme politikasını “gütmesi” ve II. Dünya Savaşı’nın bitimiyle Sovyetlerin Türkiye’den toprak talep etmesi gibi sebepler yatmıştır. Bu nedenle Soğuk Savaş yıllarında Rus tarihi ve tarihte Türk-Rus ilişkilerine ilgi artmış, anti-Rus histerikle çok sayıda eser neşredilmiştir. Türkiye’nin, 1964’ten sonra Sovyetlerle ilişkileri normalleşmesine rağmen milliyetçilerin, Sovyetlere ilişkin düşüncesinde bir değişiklik beklemek iyimserlikti. Dolayısıyla 1940’lı yıllarda yazılan metinler ile 1960’lı yılların metinleri çoğunlukla birbirine benzer olmuştur. İki farklı dönemde yazılan metinlerin birbirine benzerliğini ortaya koyan en güzel örnek Akdes Nimet Kurat’ın, biri baskısı 1948 olan “*Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917’ye Kadar*”, diğeri

---

⁵¹⁴ Etienne Copeaux, **a.g.e.**, s.38.

ise baskısı 1970 olan “*Türkiye ve Rusya: XVIII. Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk-Rus İlişkileri (1798-1919)*” isimli kitaplarıdır. Bunlar dışındaki başka bir metin, E. F. Tugay’ın *Rusya Tarihi* isimli kitabıdır ki ilk baskısı 1948 yılına aittir. Tugay, belirli bir amaca matuf kaleme aldığı eserinde, Rusların tarih sahnesine çıktığı dönemleri anlatırken Türklerin bin yıldan fazla Ruslara hükümranlık ettiği, Güney Rusya’nın 1480 yılına kadar Türk hâkimiyetinde kaldığı, merkez ve Kuzey Rusya’nın ise “*Türklerin yakın akrabası olan Fin*” kabilelerin işgali altına olduğunu belirtmişti.⁵¹⁵ Bunun haricinde, Rus karşıtı histerikle yazılan, Çarlık Rusya’sı ve Sovyetlere ilişkin çeviriler de literatüre girmiştir. Türk Genelkurmay’ı Sovyetlerin gelecek planlarına karşı stratejik önlem almayı anlatan çeviri kitap yayınlamıştı. Burada Amerika ‘barış yanlısı’; Sovyetler ise ‘savaş taraftarı’ olarak resmedilmiş ve Soğuk Savaş tamamen Ruslara mal edilmiştir. Türkiye’nin, denizler hariç, ‘sınırlarının Sovyetler tarafından çembere alındığından mütevellit’ Türklere, tehlikenin farkına varmaları gerektiği vehmi enjekte edilmişti.⁵¹⁶ Hakeza Soğuk Savaş yıllarında Ali Kemal Meram’ın kaleme aldığı *Türk-Rus İlişkileri Tarihi* var ki üslubu antikomünist vizyona denk düşmüştü. Yazar, Çariçe II. Katerina’dan bahsederken Ruslara karşı nefretini ve cinsiyetçi duygularını bastıramamıştı: “*Doğuştan sadist ve isterik bir kadın olan Katerina Aleksiyevna, önüne gelenle yaTabiilecek kadar aşağılık bir yaratık olarak tanınmakta gecikmedi*”⁵¹⁷ gibi vulger ifadelerle yer vermişti. Sarkastik üslubun ünsiyet halini aldığı antikomünist yazında Ruslar, dünyanın gördüğü en gerçek barbarlardan “*daha vahşi ve canavar*” olarak tasvir edilmiştir.⁵¹⁸

Soğuk Savaş dönemi Türk milliyetçiliği, 19. yüzyılda Osmanlı aydınının yaşadığı ‘parçalanma’, ‘bölünme’, ‘yok olma’ psikozunu sürdürmüştü. Meselelere ‘var olma yok olma’ olarak bakmışlar ve kendilerinin, Türk kimliğinin var olma savaşımını verdiklerini sürekli olarak vurgulamışlardır. Tarihin kötü hatıraları zihinlerinde hala canlı idi. Bu ruh hali nedeniyle solun hiçbir talebine olumlu yaklaşmamışlardı. Tanzimat ve Islahat Fermanlarında gayrimüslimlerin eşitlik elde

⁵¹⁵ Esad Fuad Tugay, **Rusya Tarihi I**, İstanbul, 1948, s.37.

⁵¹⁶George Fielding Eliot, **Eğer Rusya Taarruz Ederse**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1949, s.3,7. Antikomünist duygularla Çarlık Rusya’sından Sovyet Rusya’ya uzana çizgide Rusların tarihinin anlatıldığı başka örnek için bkz. M. Sadık Atak, **Rusya Siyaseti ve Rusların Yayılma Siyaseti**, Ankara, 1964.

⁵¹⁷ Ali Kemal Meram, **Türk-Rus İlişkileri Tarihi**, Kıtış Yayınları, İstanbul, 1969, s.120.

⁵¹⁸ Ali Kemal Meram, **a.g.e.**, s.144.

etmesinden sonra, durumun nereye vardığını hayal etmiş, bu nedenle de solun ‘*halklar*’ tabiri ile gayrimüslim ve azınlıkların haklarını dile getirmeleri onları tedirginliğe sevk etmişti. Fermanlarda elde edilen vatandaşlık hukukunun, Osmanlı’da etnik milliyetçiliği tetiklediği ve nihayetinde Osmanlı’nın çöküşüne yol açtığını müteaddit defa dile getirmişlerdi. Haliyle ‘eşitlik’ kavramı onlar için bölünme, parçalanma ile eşdeğer olmuştur. Ancak bu durumun, teorik desteğe ihtiyaç duymayan Türk milliyetçiliğini çoraklaştırdığını söyleyebiliriz. Osmanlı’daki etnik/dini unsurların yabancı/Avrupa devletlerin desteğini sağlayarak bağımsızlığını kazanmış olmaları Türk kimliğinin/devletin yok olma korkusunu depreştiren ve belki de onu besleyen en önemli kaynak olmuştur.

Atsız’ın ve başkalarının bütün dünyanın Türklere düşman olduğu inancının karşılık bulması “*zenofobik*” milliyetçiliği kolaylaştırmıştır.⁵¹⁹

Soğuk Savaşla birlikte Moskof imgesi, antikomünizm ve anti-Sovyetçilik teselsülü üzerinden bir milliyetçilik inşa edildi. Türkçü muhayyilede Moskof imgesi ile komünizm arasında *lineer bir çizgi gibi uzanan* bağ vardı. Türk antikomünizmin kahir ekseriyetinin istinatgahı tarihteki Rus imajı üzerine kuruludur.⁵²⁰ Erken Cumhuriyet dönemi özcü milliyetçilik ve II. Dünya Savaşı yıllarındaki ırkçılık tartışmalarından tamamen uzak bir milliyetçilik anlayışı geliştirilmişti. Osman Yüksel Serdengeçti, Fethi Tevetoğlu, Bekir Berk, Arif Nihat Asya, Mehmet Kaplan, Necip Fazıl, Osman Turan ve daha birçok isim Sovyet tehlikesinin sürdüğü dönemde devletin anti-Sovyetçi siyasetini güçlü bir antikomünizme dönüştürmüş ve bunu bir “*iman hareketi*” haline getirmişlerdi. Mahut isimler, Türkiye’de antikomünizmin önder müfreze vasfını yüklenmişlerdi. Türk düşünce tarihinde milliyetçi aydınlar olarak da geçen antikomünistler için devletin, eğitim kurumlarının ve basının komünistlerden arınması elzemdi. Türkçülerin, komünist tehdidi savuşturmak amacıyla aradıkları çarelerin başında dernekler kurmak ve dergiler yayınlamak bu

⁵¹⁹ Tanel Demirel, **Demokrat Parti**, 169.

⁵²⁰ Telif eserler için bkz. Mehmet Arif Bey, **93 Harbi ve Başımıza Gelenler**, İrfan Yayınları, İstanbul, 1973; Kadir Mısıroğlu, **Moskof Mezalimi I-II**, Sebil Yayınları, İstanbul 1992; Vehbi Vakkasoğlu, **Moskof Mücadelemiz**, Cihan Yayınları, İstanbul, 1983; Necip Fazıl Kısakürek, **Moskof**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1992; Hasan Nail Canat, **Moskof Sehпасı**, Adım Yayıncılık, İstanbul, 1989; Nejdet Sançar, **Türk Moskof ve Komünist**, Toprak Yayınları, İstanbul, 1959. Bir de çeşitli dergilerde ‘Moskof’ temalı yazılar için bkz. Ali İhsan Sabis, “Moskof Tehlikesi Karşısında Türkiye”, **Büyük Doğu**, Yıl:2, Cilt:3, Sayı:69, 24 Ekim 1947, s.9; Ali İhsan Sabis, “Yine Moskof Tehlikesi” **Büyük Doğu**, Yıl:2, Cilt: Sayı:74, 2 Ocak 1949, s. 9; A. Okçuoğlu, “Moskofçu Kuyruklar ve Kuyrukçuları”, **Düşünen Adam**, Yıl:1, Sayı:21, 24 Mayıs 1961, s.23; Süleyman Nazif, “Rus Kimdir. Moskof Nedir...” **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat, 1954, s.26.

maksada matuf olmuştu. Bir de yeni dönemi kısaca özetleyen sloganlar türetmişlerdi: “Tanrı Dağı Kadar Türk Hıra Dağı Kadar Müslüman”, “Tanrı Türkü Korusun” bunların birkaçıydı.

14 Mayıs 1950 seçimlerinde iktidara gelen DP döneminde, milliyetçilik daha da dinsel nitelik kazanmıştı.⁵²¹ DP iktidara geldikten hemen sonra antikomünist rengini ortaya koymuştu. Kore’ye asker gönderilmesi, 1951 Tevkifatı, Ceza Kanunu’nun 141. ve 142. maddelerinde değişikliğe gidilmesi ve NATO’ya üye olması gibi komünizm karşıtı hamleleriyle antikomünistlerin gazını almıştı. Diğer tarafta dinsel pratiklere yönelik de çeşitli adımlar atmıştı. Örneğin iktidara gelmez yaptığı işlerden birisi Ezan’ın Türkçeden tekrar Arapçaya çevirmesi olmuştur. DP, Remzi Oğuz Arık, Fuat Köprülü, Tevfik İleri, Sadri Maksudi Arsal gibi entelektüel yönü baskın milliyetçi profilleri kadrosunda bulundurmuştu. Türkçülerin 1951 yılında kurduğu Türk Milliyetçileri Derneği o dönemin ruhuna uygun olarak kendi esaslarını şu şekilde sıralamıştı: “Allah, vatan, tarih, dil, anane, sanat, aile, ahlak, hürriyet ve milli mukaddesat” ifadeleriyle Türk-İslam terkihi meydana getirmişti. Dernek, kendinde DP’nin milliyetçi-muhafazakâr kanadına kitlesel destek sağlama vasfını görmüştü. Keza o dönemde her türlü faaliyet içerisinde bulunacakları sanısına kapılmışlardı. Beklenmedik bir şekilde derneğin, 1952 yılında Ahmet Emin Yalman’a düzenlenen suikasttan sonra kapatılması, Türk milliyetçilerinde derin bir hayal kırıklığı⁵²² meydana getirmişti.

DP’nin iktidara gelmesinden hemen sonra, Haşim Nahit Er-bil’in, Türk milliyetçiliği ve komünizm üzerine kaleme aldığı *Komünist Beyannamesine Karşı Milliyetçi Beyanname* isimli kitabı, Cezmi Ertürk’ün 1950’li yıllarda verdiği konferansların metni ve Mehmet Kaplan’ın *Komünizme Karşı Mücadele* dergisinde neşrettiği yazılar o dönemin milliyetçilik anlayışı ilgili bize bir çerçeve sunmaktadır. Irak Türklerinden olan Haşim Nahit Er-bil, tek parti dönemini, milliyetçiliğe gösterdiği tavır nedeniyle topa tutmuştu. Ona göre, “Bolşevik meddahlığını” yapan *Kadro* mecmuasının yazarları ‘Türkçülere’ tercih edilmişti. Komünizmi, Yahudi sermayesi olarak gören Er-bil, komünizme karşı Türk milletinin varlığının ‘milliyetçilik’, ‘İslam’ ve ‘akıl tekamülü’ teslisi ile korunabileceğini ileri

⁵²¹ Landau, *Sağ ve Sol Akımlar*, s.278.

⁵²²Tanıl Bora, Kerem Ünüvar, “Ellili Yıllarda Türkiye’de Siyasi Düşünce Hayatı” **Türkiye’nin 1950’li Yılları**, Mete Kaan Kaynar (Haz.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s.166.

sürmüştü.⁵²³ Erbil'in, tek parti dönemi milliyetçiliğine ilişkin eleştirisi aslında methal olarak kabul edilebilir. Çünkü, DP döneminde, bilhassa da İnönü'nün komünistleri koruma altına aldığı ve milliyetçi figürleri 'tabutluklara sürdüğü' eleştirisi çok fazla yapılmıştır.

Milliyetçilik ve komünizm panellerde, konferanslarda birlikte zikredilemeye devam etmişti. Konferansların bir tanesinde Cezmi Türk, milli bünyeye “*musallat*” olan Sovyet komünizminin, toplumu tezatlıklar üzerinden bocalamaya sevk ettiğini ifade etmişti.⁵²⁴ Yazara göre, 1950'li yılların sonlarında memlekette üç bin kadar komünist vardı. Ona göre, bunların bir kısmı, 'Türkçülük', Turancılık', 'Müslüman', 'ırkçılık' ve "milli" gibi mahfillere intisap etmişti.⁵²⁵ Türk, bu yorumuyla toplumun neredeyse tamamını olağan şüpheli hale getirmişti.

Her dönem değişik mahiyetlerle karşımıza çıkan milliyetçiliğin, Soğuk Savaş yıllarında beslenme kaynağı, komünizm karşıtlığı olmuştur. Türklerin tüm meselelerini çözmeye “*azmeden*” Türkçülüğün mütenevvi düşmanları, “*kızıllar*”, “*beynelmilelciler*” ve “*masonlar*” idi.⁵²⁶ Milliyetçiliği ilahi güç olarak gören Mehmet Kaplan, insanlığın yaşadığı tüm sorunların çözümünün milliyetçilikle mümkün olduğunu ifade etmiştir. Kaplan, Bolşeviklik ile Batı müstemleke sistemi arasında bağlantı kurduğu bir yazısında komünizmin, milliyetçilikle mücadelesinde mutlak surette yenileceğini ileri sürmüştür.⁵²⁷ Yeni dönem milliyetçiliğinin olmazsa olmaz mayası kabul edilen dine, her kilidi açan anahtar vasfı verilmişti. Kaplan, milliyetçilik ile dinin uyumunu göstermek için tarihi figürlere yaslanmıştır; bu anlamda Namık Kemal'in Batıcı değerlerle İslam'ı meczettiğini, ancak dinin her daim ön planda olduğunu vurgulamıştır; Gökalp'ın teselsülünde milliyet ile ve dinin birlikte anıldığını belirtmiştir. Ancak Kaplan da hempaları gibi Cumhuriyet dönemi milliyetçilik anlayışının, dini ihmal etmesinden yakınmıştır. Kaplan, Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra temeddün ettiğini ifade ederek 1071 öncesi Türk

---

⁵²³ Haşim Nahid Er-bil, **Komünist Beyannamesine Karşı Milliyetçi Beyanname**, Sinan Matbaası, İstanbul, 1950, s.88.

⁵²⁴ Cezmi Türk, **Milliyetçilik Anlayışımız ve Komünistlik**, Beyazıt (Toprak Dergisi) Matbaası, İstanbul, 1959, s.1-18.

⁵²⁵ Cezmi Türk, **Milliyetçilik Anlayışımız ve Komünistlik**, s.3.

⁵²⁶ Z. Urazoğlu, “Milletlerde Ahlak ve Milliyetçilik”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:4, 15 Eylül 1950, s.4.

⁵²⁷ Mehmet Kaplan, “Milliyetçilik ve Bolşeviklik”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:21, 1 Haziran 1951, s.4.

tarihi görmezden gelmiştir.⁵²⁸ Soykütükçüler buna şiddetle itiraz etmişlerdi. Bu cenahta, Türklerin, İslamiyet’le tanışmasından sonra tereddidi ettiği inancı hâkimdi.

Kaplan’ın, 1950’li yıllardaki milliyetçilik anlayışı konjonktüre paralel olarak inkişaf etmiştir. Onun milliyetçilik çizgisi, kendi deyimiyle faşizm ve Nazizm kalıpları dışında kalan, Kemalist milliyetçiliği de öteleyen bir anlayışa sahipti.⁵²⁹ Kaplan’ın, *Komünizme Karşı Mücadele* dergisinde art arda sıralanan yazılarında, ki dergide dış Türkler üzerine çok sayıda metin yayınlanmasına rağmen, kendisi bu konuyu görmezden gelmiştir.

2.2. Antikomünist-Türkçü Dergiler

1940’lı yılların ikinci yarısından itibaren Türkiye’de siyasal, sosyal, ekonomik alanlarda ve eğitim müfredatında yapılan değişikliklerle bir kısım yapısal dönüşümler gerçekleşmişti. Yeni partiler kurulmuş, dernekleşme faaliyetleri hız kazanmış ve farklı düşünce kalıpları etrafında yayıncılık artış göstermişti. Bu değişimler, komünizm tartışmasını da etkilemiş ve tetiklemişti. Basının önündeki engeller kalktıktan sonra, antikomünist ve milliyetçi dergiler sökün etmişti. O dönemin dergileri üzerine panoramik çalışmada bulunan Jacob Landau, dergilerin “*Pantürkist*” yönünü ortaya koymuştur. Landau’nun çalışmasının dışında, Necmeddin Sefercioğlu’nun da Soğuk Savaş dönemi Türkçü dergiler üzerine ansiklopedik çalışması bulunmaktadır. Sefercioğlu, bu dergileri “*Türkçü*” olarak değerlendirmiştir. Biz ise burada, bu dergilerin antikomünist yönünü ortaya çıkarma çabası içerisinde olacağız. Soğuk Savaş döneminin ilk çeyreğinde yayınlanmış Türkçü/antikomünist dergileri tasnif ederken bilhassa “*hangileri bu kategoriye girebilir*” sorusunu göz önünde bulundurduk. Tabii bunda dergi içerikleri ve yazar kadrosu belirleyici unsur oldu. Yorum içerikli metinlerin ekseriyeti, anti Sovyetçilik, komünizm, dış Türkler ve Türk milliyetçiliğini sık işlemişlerdir. Soğuk Savaş

---

⁵²⁸ Kaplan, “Bir milletin şuurlu bir varlık haline gelebilmesi için, mazisini tanıması lüzumlu bir şeydir. Fakat bu onun geriye gitmesi manasına gelmez. Geçmiş günler, ister iyi, ister kötü olsun, bir daha dönmez.” Mehmet Kaplan, *Milliyetçilik ve Bugün*, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2, Sayı:34, 15 Nisan 1952, s.3.

⁵²⁹ Mehmet Kaplan, “Milliyetçilik ve Beynelmillecilik”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2, Sayı:28,15 Ocak 1952, s.3.

yıllarında bu yayınların en belirgin özelliği, onların çok yoğun bir biçimde antikomünist propagandayı yürütmüş olmalarıdır.

O dönemde çıkan Türkçü ve antikomünist dergilerde komünizmin ne olduğu, komünistlerin kim olduğu ve daha birçok soruyu kendi meşreplerince cevaplandırarak toplumu, bilhassa da milliyetçileri ve İslamcılarını bilinçlendirmeye çalışmışlardı. Dergicilik faaliyeti, antikomünizmin en önemli sacayaklarından biri haline gelmişti. Soğuk Savaş'ın ilk evrelerinde milliyetçi cephenin çıkardığı ve ömürleri çok kısa süren *Çınaraltı*, *Özleyiş*, *Kürşad*, *Hareket*, *Bozok*, *Çakmak* ve *Türkeli* gibi dergilerin, 1930'lu yıllarda ve II. Dünya Savaşı sırasında çıkan Türkçü dergilerin muhtevasından ayrıldığı ve 1940'lı yılların ortalarından itibaren beliren Türkçü eğilimlerin, Soğuk Savaş dönemi ve sonrası milliyetçiliğin rengini belirlediğini söyleyebiliriz. Soğuk Savaş yıllarında antikomünizm, milliyetçi düşüncüyü ve İslamcılığı harmanladığı için neşredilen dergilerde milliyetçi ve İslamcı figürleri aynı çatı altında görmek mümkündür. Bu anlamda toplumun genel milliyetçilik kanaatlerini yansıtan yayınlarda, çoğu kez vülgarize edilmiş bir milliyetçilik içinde kendini var eden antikomünizm, kendisine has özellikleri olmakla birlikte Amerikancı etkilere de son derece açıktı. Aslında bu dergiler göreceli özgürlük ortamında yayınlanmışsa da okurlarına özgürlük ve refah vaat etmemiş, 'komünizm kapıda', kara propagandasıyla bir komünizm heyulası inşa etmişlerdi. Antikomünist dergiler, genellikle "alınız", "okuyunuz" gibi 'tavsiye' edici sözcüklerle birbirlerinin reklamını yapmışlardı. DP döneminde çıkan antikomünist dergiler, DP'yi eleştirmekten uzak kalmış, ancak devri sabık yaparak tek parti döneminin milliyetçilik anlayışını ve İnönü döneminin kültürel uygulamalarını sık sık tenkit konusu yapmışlardır. Daha sonra da, örneğin 1960'lı yılların ortamında ülkenin ekonomik ve sosyal sorunları antikomünist dergilerin kapsama alınma girmemişti. Onlar için tek sorun ve milli mesele, Türkiye'de komünist faaliyetler ile dış Türklerin durumu idi. Dergilerin tamamı için dönemin ruhunu taşıdıkları tespiti rahatlıkla yapılabilir. Ancak bu yayınlar istikrarsız olmakla birlikte faydacı yönü baskın gelmişti. Kitlelere ulaşmada en nitelikli araçlar olmuşlardı. Türk basının hedef gösterme alışkanlığının sonucu olarak komünist belledikleri kişileri, 'gizli bir şekilde gerekli mercilere bildirme yerine', açık bir şekilde ihbar etmişlerdi. Onları açık hedef haline getirmişlerdi. Dergiler, hemen hemen aynı düşünce etrafında toplananların

bulunduğu, muhalif herhangi bir sese tahammül edilmediği mecralar olmuştur. Aşağıda yazar kadrolarına dikkat edildiği vakit durum daha da net anlaşılacaktır. Bu mecralarda yazarların önemli bir kısmı, 1944 yılında Türkçülük davasından yargılanmışlardı. Dergilerde yazarların bir kısmı ileriki yıllarda Türkiye'nin siyasal, sosyal ve eğitim yaşamına yön vermişlerdir. Onların kapsama alanına giren yegane muhalefet, içerdeki komünistler ile Sovyetlerdi. Yani, dönemin komünizm dışındaki hararetli tartışmaları, eğer komünizmle ilgili değilse, onların radarına takılmamıştır. Dergilerde yazarların nitelik kaygısı taşıdıklarını söylemek iyimserlik olur. Onların esas kaygısı, yazıların amacına ulaşip ulaşmadığıydı. Dergilerin ve derneklerin çekim merkezini milliyetçilik ve antikomünizm oluşturmaktaydı. Dergilerde yazarların düşünce yelpazeleri için aynı rengin başka tonları kadar bir farklılıktan söz edilebilir. Kadın yazarlara neredeyse hiç rastlanmamıştır. Dergilerin baştan sona komünizm karşıtı yazılarla dolu olmalarının, dönemin siyasi konjonktürü ile alakalı olmuştur.

2.2.1. Çok Partili Hayata Geçiş Döneminde Neşredilen Dergiler

2.2.1.1. Çığır ve Özleyiş

Antikomünist yayınlara bir giriş yaparsak eğer, ilki, bir dönem CHP'de milletvekilliği ve koalisyon hükümetlerinde bakanlık görevlerinde bulunan Hıfzı Oğuz Bekata'nın *Çığır* (1933-1948) dergisidir. Bu dergi, milliyetçi ve antikomünist olmakla birlikte 1945 sonrasındaki sayılarında antikomünist yazılar bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdır. Dergideki antikomünizm üzerine sınırlı yazılardan biri Bekata'nın Ankara Halkevinde verdiği konferans metni olmuştur. Bekata, burada "*Türk aleminin yegane müstakil devletinin*" komünizm tehlikesi altında olduğunun altını çizmişti.⁵³⁰ Yusuf Ziya Ortaç'ın *Akbaba* dergisinde "*çocuklarımızın ellerinde ehliyetlerin değil, kıpkızıl maksatların ve kapkara hınçların kitapları var*" gibi ifadelerle edebiyatın komünizme mahkum olduğunu belirtmişti. Bunun üzerine komünizme veba gibi bakan *Çığır*, Milli Eğitim

⁵³⁰ Hıfzı Oğuz Bekata, "Bir Konferans", *Çığır*, Sayı:184, Mart 1948.

Bakanlığını, ‘vazifesini’ yerine getirmeye davet etmiştir.⁵³¹ Yukarıda zikredildiği üzere sınırlı sayıda antikomünist metin neşredilmiştir.

Soğuk Savaş’ın başında, 1946 yılında, İstanbul’da *Özleyiş* dergisi yayın hayatına başlamıştı. Dergi, zengin yazar kadrosuna rağmen *Çığır* gibi etkisiz kalmış ve ancak on beş sayı çıkabilmiştir. Remzi Oğuz Arık, Hikmet Tanyu, Hüseyin Namık Orkun, Arif Nihat Asya, Selahattin Ertürk, M.Zeki Sofuoğlu, Aydın Yalçın, Cezmi Ertürk, (Fethi) Tevetoğlu, Samet Ağaoğlu, Nejdet Sançar, Fahreddin Kırzioğlu ve Atsız dergide yazan isimler olmuşlardır.

2.2.1.2. Türkeli

Matbuat Kanunu (1946) değişikliğinden sonraki yıllar, Türkçü ve antikomünist yayınlar açısından bereketli idi. Bu anlamda ilk çıkan Türkçü ve antikomünist dergilerden birisi *Türkeli* idi. Derginin sahibi Rıza Gür; yazı işleri mesulü ise Ruhi Ovalı idi. Derginin sloganı, Gaspıralı İsmail’in “*dilde fikirde işte birlik*” sloganından mülhem “*ruhda fikirde işde birlik Türkçülük*” idi. Yazar kadrosunda R. Oğuz Arık, Fahrettin Kırzioğlu, Bekir Berk, Abdulkadir İnan, Hüseyin Namık Orkun ve Zeki Sofuoğlu gibi antikomünistler yer almıştı. Dönemin birçok yayını gibi *Türkeli*’nin de yayın hayatı kısa sürmüştü. Dergide Pantürkizm ve antikomünizm iç içe işlenmiştir. O dönemde neşredilip de dış Türklere ilk bahseden dergilerden birisi olmuştur. Bu özelliği, onu biricik kılmıştır. Bu anlamda dergide Sovyet egemenliği altındaki Azerbaycan⁵³² ve Kırım Türkleri üzerine antikomünist perspektiften yazılar neşredilmiştir. Bir yazıda, belki de ilk defa, Hükümetin ‘dış Türklere politikası’, tenkit edilmişti. Çünkü dış Türklere, muhacir statüsünde olmadıklarından mütevellit iskân haklarından yararlanamamışlardı.⁵³³ Kanunen suç olmadığı halde, 1944 Turancılık davası nedeniyle Turancı olduğunu açıklamaktan çekinen dergilerin aksine *Türkeli*, Turancı yönünü gizlememiş ve “*Biz Niçin Turancıyız?*” gibi suallerle kendilerini ‘ifşa’ etmişti.⁵³⁴ Tabii sadece dış Türklere

⁵³¹ *Çığır*, Sayı:173, Nisan 1947.

⁵³² Mehmet Sadık Aran, “Azerbaycan Faciası”, *Türkeli*, Sayı:1, Ocak1947, s.51.

⁵³³ İsmet Noyan, “Kırımlıların Dinmeyen Hasreti: Türklük”, *Türkeli*, Sayı: 3, Mart 1947, s.15.

⁵³⁴ Celal Ahmet Sungur, “Turancılık Nedir? Turancılık Suç mudur? Biz Niçin Turancıyız?” *Türkeli*, Sayı:4, 1947, s.6-8.

ve Turancılık üzerine metinler yayınlanmamıştı. Bu esaslı mevzunun zikredildiği herhangi bir mecrada komünizmin söz konusu edilmesi kaçınılmazdı. Örneğin milliyetçi muhafazakâr çizgide yer alan Bekir Berk bir yazısında, “*bu memlekette size hayat hakkı yoktur. En iyisi tası toprağı toplayıp özlediğiniz (Sovyetler) diyara gitmenizdir. Bizi Türklük imanıyla zırhlanmış olarak daima karşınızda bulacaksınız*” ifadeleriyle sosyalistlere ihtar çekmişti.⁵³⁵

1930’lu ve 1940’lı yılların ilk yarısındaki Türkçü dergileri, dış Türklerin kültürel değerlerini işlemişlerdi. Soğuk Savaş yıllarındaki Türkçü dergiler ise dış Türklerin Sovyet sömürgesi haline gelme sürecini mütemediyen konu edinmişlerdi.

2.2.1.3. Kür-şad

Türkeli’ne benzer duygularla 1947 yılında *Kür-şad* dergisi çıkmıştı. Kapağında “*bozkurt*” resmi ile çıkan *Kür-şad*’ın sloganı, “*dönersek kahpeyiz millet yolunda bir azimetten!*” idi. Sadece beş sayı yayınlanan *Kür-Şad* dergisinin sahibi ve yazı işleri müdürü Haluk Opan Karamanoğlu idi.

Dergi, Ankara’da çıkmıştır. Yazar kadrosunda dönemin hızlı Türkçüleri boy göstermiştir. Nihal Atsız, Abdullah Savaşoğlu, Fethi Tevetoğlu, Nejdet Sançar, Mustafa Aydınoglu, Hüseyin Namık Orkun, Arif Nihat Asya, Bahadır Dülger ve Samet Ağaoğlu bunların başında gelmiştir. Bu isimlerin yer aldığı “*Türkçü dergide*”, komünizm ve komünistlerle ilgili yazıların sayısı *Özleyiş* ve *Türkeli*’ne kıyasla bir hayli fazla idi. Diğer tarafta katı Türklük anlayışıyla çıkan *Kür-Şad*, ilk sayısından itibaren “*Türklük ve Türkçülük haberleri*” ile Türk dünyasına ilişkin gelişmeleri okurlarına servis etmişti. Örneğin, “*Moskof Bulgaryasında Kızıl Facia!*” sadece bunlardan bir tanesidir. Dahası “*Medeni bir Türk milliyetçiliği anlayışı sınır dışındaki Türklerin idaresi altında buldukları yabancı memleketlerin hak ve vazifelerine vatandaşları olarak yaşamalarını ister*”⁵³⁶ ifadelerine yer vererek dış Türkler konusunda çekingen davranan dönemin iktidarından ve Türkçülüğe manevi ruh katan muhafazakâr milliyetçilerden farkını ortaya koymuştur.

⁵³⁵ Bekir Berk, “Demokrasi ve Komünizm”, *Türkeli*, Sayı:1, Ocak 1947, s.9-10.

⁵³⁶ Tevetoğlu, “Bu Vatan Satılmaz”, *Kür-Şad*, Sayı:1, 3 Nisan 1947, s.8.

Daha önce de vurgulandığı gibi, *Serdengeçti*, *Büyük Doğu* ve *Hareket* türü dergilerin komünizme karşı İslami çözüm önerilerinin aksine Nejdet Sançar, Türklerin tarih boyunca karşılaşmış olduğu en büyük ‘bela’ olan komünizmle mücadeleyi “*Türklerin şanlı atası Gök-Börü’nün çocuğu Kür-Şad*”ın ruhunda aramıştır.⁵³⁷ Zaten derginin üçüncü sayısında milliyetçi muhafazakârlığın bayrağı olarak kabul edilen Necip Fazıl, “*Türkçülük düşmanı, kara softa*” olarak ilan edilmişti.⁵³⁸

Dış Türkler ve antikomünizm dışında, her sayıda işlenen iki konu daha vardır. Birincisi henüz taze sayılabilecek Türkçü mağduriyetin meşalesi 3 Mayıs 1944 Türkçülük olayıdır. İkincisi ise DTCF Dekanı Aziz Şevket Kansu ve okuldaki solcu hocalar olmuştur. *Kür-Şad*’ın ilk sayısında Fethi Tevetoğlu’nun, “*Moskof uşakları kendilerini, analarını, karı ve kız kardeşlerini peşkeş çekip satabilirler*”⁵³⁹ gibi ifadelerle bühtan ettiği solcular derginin hedefinde olmuşlardır.⁵⁴⁰

2.2.1.4. Altın Işık

1947’de çıkan bir başka Türkçü ve antikomünist dergi, *Altın Işık* idi. Derginin sahibi İhsan Koloğlu, yazı işleri müdürü ise Fahrettin Kırzioğlu idi. Derginin yazar kadrosunda Nihal Atsız, İsmail Hami Danişmend, Muharrem Ergin, Nejdet Sançar, Bekir Berk, Arif Nihad Asya, Fethi Tevetoğlu, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Orhan Şaik Gökay, Faruk K. Timurtaş ve Bahadır Dülger gibi antikomünist isimler yer almıştır.

Koloğlu, ilk sayıdaki yazısında, “*Altın Işık, milliyetçiliği köklü bir şuur olarak ruhlarımıza sindirmek ve vicdanlarda imanlaştırmak yolunun yolcusudur*”⁵⁴¹ ifadeleriyle derginin istikametinin ‘milliyetçilik’ olduğunu belirtmişti. Bu istikametten hiç şaşmayan ve dünyayı ‘demokrasi cephesi’ ile ‘komünist alemi’ olarak iki kısma ayıran Nejdet Sançar, “*demokrasilerdeki hürriyet prensibinden*

⁵³⁷ Nejdet Sançar, “Kızıl Afete Karşı Kür Şadlık Ruhu”, *Kür-Şad*, Sayı:1, 3 Nisan 1947, s.9.

⁵³⁸ *Kür-Şad*, Sayı:3, 10 Haziran 1947.

⁵³⁹ (Fethi) Tevetoğlu, “Bu Vatan Satılmaz”, *Kür-Şad*, Sayı:3, 10 Haziran 1947, s.8.

⁵⁴⁰ Hocaoğlu, “Zırva Tevil Götürmez”, *Kür-Şad*, Sayı:1, 3 Nisan 1947, s.8.

⁵⁴¹ İhsan Koloğlu, “Altın-Işık Yolu”, *Altın Işık*, Sayı.1, 15 Ocak 1947, s.7.

*komünistler istifade etmeli mi, etmemeli mi?*⁵⁴² gibi kendisi açısından cevabı belli soruyu sormuştu. Haddizatında Sançar'ın burada kast ettiği şey komünizme karşı tedavülde olan politikaların daha da sertleştirilmesidir. Sançar, komünizm üzerine yazdığı ikinci yazıda Cumhuriyetin kuruluşundan Soğuk Savaş yıllarına kadar komünizm ile Türkçülük arasında 'kavga' olduğunu terennüm etmiştir. Buradan hareketle metaforik anlatımla komünizmi ahtapota benzeten Sançar'a göre komünizm, 'Sovyetlerden destek aldığından ve daha başka özellikleri nedeniyle Türkçülere kıyasla daha teşkilatlı ve Türkçülerden üstündü'.⁵⁴³

Geçmişin peşini bırakmayan Nihal Atsız, "*Hasan Ali Cevap Vermelidir*" 'kinini' gütmüştü. Atsız, Hasan Ali'nin bakanlığı döneminde⁵⁴⁴ Sabahattin Ali'nin istihdam edilmesini, Sadrettin Celal'in doçentlikten profesörlüğe terfi etmesini ve Boratav'a DTCF'de kadro verilmesini komünist faaliyet olarak değerlendirmiş, bu nedenle de Hasan Ali'den hesap sormuştu.

2.2.1.5. Serdengeçti

Milliyetçi ve antikomünist yayınlar söz konusu olduğunda iki içkin düşüncenin dışı vurumuna sahne olan *Serdengeçti*, dönemin en ilginç dergilerinden birisi olmuştur. Derginin sahibi ve yazı işleri müdürü Osman Yüksel Serdengeçti olduğu için dergi, Osman Yüksel ile bütünleşmiştir. İkinci sayısından itibaren "*Allah'a Millete, Vatana Koşanların Dergisi*" sloganıyla çıkan *Serdengeçti*, 1947-1962 yılları arasında ara sıra kapatıldığı için ancak 33 sayı çıkabilmiştir. 1940 yılında DTCF Felsefe bölümüne giren Osman Yüksel, vehimli bir antikomünistti. Fakülte yıllarında DTCF'nin solcu hocalarıyla sık sık karşı karşıya gelmiş, 3 Mayıs 1944 Türkçülük davasında yargılanmıştır. Osman Yüksel'in vukuatlarından bir diğeri de Sabahattin Ali ile meşhur kavgasıdır. Osman Yüksel, dergideki yazılarında karşıt düşüncedekilere sürekli saldırdığından ve de ekonomik sıkıntılar gibi başka sebeplerden dergi, düzenli bir şekilde yayınlan(a)mamıştır.

⁵⁴² Nejdet Sançar, "Demokrasilerde Komünistlerin Yeri", **Altın Işık**, Cilt:1, Sayı:1, 15 Ocak 1947, s.6.

⁵⁴³ Nejdet Sançar, "Türkçülük Komünistlik Çarpışmasında Kızıllara Üstünlük Sağlayan Hususlar", **Altın Işık**, Cilt:1, Sayı:3, 15 Mart 1947, s.14.

⁵⁴⁴ Nihal Atsız, "Hasan Ali Hesap Vermelidir", **Altın Işık**, Cilt:1, Sayı:5, 25 Nisan 1947, s.3.

Batıcılık, antikomünizm, İslam ve milliyetçilik derginin düşünsel yönünü belirlemiştir. Derginin yazar kadrosu belirsizdir ve yazıların neredeyse tamamı Osman Yüksel'in kaleminden çıkmıştır. Diğer tarafta milliyetçi muhafazakar Nurettin Topçu, Yahudilik karşıtlığıyla bilinen Cevat Rıfat Atilhan, antikomünist gençlik liderlerinden Gökhan Evliyaoğlu, Bekir Berk, M.Zeki Sofuğlu, Fethi Gemuhluoğlu, Abdulhadi Toplu gibi isimleri nadiren de olsa görebiliyoruz. Derginin ilk sayısında “*Yolumuz-Bizim Milliyetçiliğimiz*” isimli yazıda milliyetçiliği, “*hakka tapan halkı tutan*” bir ideoloji olarak tanıtan, böylelikle kendini İslam'a ve topluma dayayan Osman Yüksel, CHP'nin sahip olduğu milliyetçilik ilkesinden farklı milliyetçilik anlayışına sahipti. Ona göre, CHP'li milliyetçilerin, komünizme karşı çıkmalarının sebebi, ‘komünizm geldiği takdirde mal varlıkları, işgal ettikleri koltukları ellerinden alınacağı’ içindir. Oysa kendisi, maddi olarak kaybedeceği hiçbir şeyi olmadığı halde ‘hakikat’, ‘ruh’, ‘din’ ve ‘hürriyet’ için komünizme karşı çıktığını ifade etmiştir.⁵⁴⁵ Osman Yüksel'in, bu mecradaki ilk yazısında zikrettiği ve daha sonra milliyetçi-mukaddesatçıların diline pelesenk olacak “*Tanrıdağı Kadar Türk Hıra Dağı Kadar Müslüman*” sözü ilk defa burada zikredilmiştir. Osman Yüksel'in kısmen Ziya Gökalp'tan esinlendiğini varsaydığımız sloganında, Ziya Gökalp'ta var olan ancak onun karşı olduğu batıcılık eksiktir. Osman Yüksel, sadece dergideki yazılarıyla değil, 1940'lı yıllarda DTCF'de solcu hocalara karşı verdiği mücadele ve 1965 seçimlerinde girdiği TBMM'de gösterdiği sempatik tavırlar nedeniyle milliyetçi muhafazakâr gençlik arasında idol bir kişilik haline gelmiştir. Osman Yüksel, 3 Mayıs 1944 Türkçülük davasının etkisinde kalarak yazılarını kaleme almıştır. *Serdengeçti*'de Osman Yüksel tarafından “*Bir Nesli Nasıl Mahvettiler*”, “*Bir Fakültenin İç Yüzü*”, “*Rusya'nın İç Yüzü*”, “*Komünizme Niçin Düşmanız*” gibi yazılarla Türkiye'de kültür emperyalizminin komünizmin hazmını kolaylaştırdığını ifade eden yazılar neşredilmiştir. Derginin sayfaları antikomünist içerikle doldurulmasına karşın 1951 yılına kadarki sayılarında dış Türklere bir türlü gelin(e)memiştir. Komünizme karşı Türk gençliğinden ivedi bir ruh haliyle “*uyaniş*” beklenmiştir. Osman Yüksel'in dili saldırgan ve kavgacıdır. *Markopaşa* için “*Sovyet*

---

⁵⁴⁵Osman Yüksel Serdengeçti, “Milliyetçilik ve Komünizmin İstismanı”, *Serdengeçti*, Yıl:3, Sayı:7, Temmuz 1949, s.8.

üniforması giymiş bir Rus neferidir” nitelemesini rahatlıkla yapmıştır.⁵⁴⁶ Dergi, dönemin Türk-İslamcı motiflerin en iyi harmanlandığı mecralardan birisi olmuştur.

Osman Yüksel, “*Bir Fakültenin İç Yüzü*” diye DTCTF’yi anlattığı yazısında okulda gençlerin sol *hezeyanlara* kapıldığını ifade ederken aslında DTCTF’li solcu hocaların buna yol açtığını ima etmiştir.⁵⁴⁷ Osman Yüksel, garphlaşmayı köksüzlük gördüğü “*Manevi Emperyalizm*” isimli yazısında Türkiye’nin kültür emperyalizmine maruz kaldığını ortaya koymuştur. Düşmanın Çanakkale’yi geçememesine mukabil başkaca yollarla ‘*alasını*’ yaptığına inanan Serdengeçti’nin önerisi şudur: “*Manevi emperyalizme bütün varlığımızla karşı koyacağız. Bir varmış bir yokmuşa dönmek istemiyoruz. Türküz, Türk doğduk, Türk kalacağız.*”⁵⁴⁸

2.2.1.6. Çınaraltı

Yusuf Ziya Ortaç yönetiminde 1948 Mart ayında çıkan dil, edebiyat ve sanat ağırlıklı *Çınaraltı*’nın, 1940’lı yılların sonlarına doğru milliyetçiliğin, “*liberal veçheye büründüğü*”, yayıncılık ve örgütlenme ile daha popüler hale geldiği süreçte Türkçü/Turancı tonu ağır basan *Türkeli* ve *Kür-şad*’dan biraz farklı yayın politikası izlediği ve onlardan daha etkin olduğunu söyleyebiliriz. Ziya Gökalp’ın Türkçülük çizgisinde yayın yapan dergi olarak değerlendirebileceğimiz *Çınaraltı*, İsmail Gaspıralı’nın bütün Türkleri ‘bir’ olmaya davet ettiği “*dilde, işte, fikirde birlik*” sloganından hareketle “*dilde, dilekte, düşüncede birlik*” sloganıyla Haziran ayına kadar 11 sayı yayınlanabilmiştir.⁵⁴⁹ Dergide Peyami Safa, Emin Erişirgil, Behçet Kemal Çağlar, Reşat Ekrem Koçu, Tarık Buğra, İsmail Hami Danişmend gibi isimlerin metinleri yayımlanmıştı. Derginin ilk sayısında, dönemin fikir çeşitliliğini bir tür çatışma ortamı olarak gören Yusuf Ziya Ortaç, buna karşın birleştirici fikrin “*milliyetçilik*” olduğunu ifade ederek derginin düşünsel boyunu ortaya koymuştu. Dergide, tek parti dönemi milliyetçilik anlayışının *fetret devri* olarak değerlendirildiği bir yazıda, komünizmin “*ruhi bir hastalık, bir tefekkür dalaleti*”ne karşı önerilen reçetede “*Amerikan’ın tedbirlerini bilmek ve tatbik*” etmenin yanı sıra

⁵⁴⁶ Serdengeçti, Yıl:3, Sayı:6, Mayıs 1949.

⁵⁴⁷ Osman Yüksel, “Bir Fakültenin İç Yüzü” Serdengeçti, Yıl:1, Sayı:1, 1947, s.14-15.

⁵⁴⁸ Osman Yüksel Serdengeçti, “Manevi Emperyalizm”, Serdengeçti, Yıl:1, Sayı:2, Mayıs 1947, s.3.

⁵⁴⁹ <http://forum.hunturk.net/turkiyede-yayinlanmis-turkcu-dergiler-kaynakcasi-4062.html>.(E.T. 11.03.2017)

Türk milliyetçiliğine gerekli ihtimamı göstermek gerektiği tebeyyün edilmişti.⁵⁵⁰ Dahası *Çınaraltı*'nda milliyetçilik ve antikomünizm üzerine yazılar dışında, tarih, dil içerikli metinlerle birlikte şiir,⁵⁵¹ hikâye ve roman tefrika edilmişti. Reşad Ekrem Koçu'nun *Kanuni'nin İstanbul'a Gelişi*, *Unutulmuş Kahramanlar*, Tayyip Gökbilgin'in *Fatih* ve Şehabettin Tekindağ'ın *Niğbolu Zaferi* gibi Türklerin tarihteki kahramanlık ve üstünlük anlatılarına yer vermekle birlikte İsmail Hami Danişmend'in tüm kabahati Sokullu Mehmet Paşa'ya yüklediği İnebahtı deniz harbi gibi mağlubiyetler de işlenmiştir. *Çınaraltı* Türkçülük ve İslamcılık tartışmalarının yaşandığı süreçte belli ki bunun dışında kalmıştır. Dergide İslam'ın zikredildiği yegane yazı, arkeolog ve daha sonra DP'de siyaset yapan Remzi Oğuz Arık'a aittir. İslam'ın terakkiye mani olup olmadığı tartışmasına binaen Arık, Osmanlı'nın üç kıtaya hükmettiği dönemde İslam'ı temsil ettiğini ve İslam'ın, “dünyanın en ileri cemiyeti olmamıza engel” olmadığını ifade etmiştir.⁵⁵² Diğer tarafta Tarık Buğra'nın *Yalnızlar* romanı ilkin burada tefrika edilmeye başlanmıştı. Sovyet karşıtlığının ayyuka çıktığı dönemde bunun etkisinde kalan daha çok edebi ve tarihi metinlerin yer aldığı derginin her sayısında mutlaka antikomünist bir yazı bulunmuştur.

1940'lı yılların ortalarından itibaren milliyetçi yayınlarda geniş yer kaplayan antikomünizmi, *Çınaraltı*'nda genellikle Peyami Safa işlemiştir. İlk sayıda, Peyami Safa, “piç” ve “pezevenk” gibi galiz küfürleri eksik etmediği yazısında Sovyetlere karşı, “en yüksek demokrasiye, en yüksek tekniğe, dolar hazinelerine ve atom bombasına sahip” Amerika güzellemesi yapmıştır. DTCF tasfiyesi sürecine de değinen Peyami Safa, hocaların komünistliğiyle ilgili delil arayanlara onların 1940'lı yıllarda kapatılan *Yurt ve Dünya* ile *Adımlar*'daki yazılarının bizatihi delil olduğu ve başka da kanıtı lüzum bulunmadığını ifade ederken,⁵⁵³ komünizmi *Rusçuluk* olarak gördüğü⁵⁵⁴ başka bir yazısında, Berkes, Boran, Boratav ve Sertellerin Rusçuluk yaptıklarına kani olmuştur. Peyami Safa, geçmişte çok iyi arkadaşlık ettiği, ancak maziyi çoktan geride bıraktığını açıkça tasrih ettiği *Toyluk Devrimiz*'de, o sırada cezaevinde bulunan Nazım Hikmet'e komünizm üzerinden çatismaktan geri

⁵⁵⁰ Şefik Korkut, “Türkçülüğümüze”, *Çınaraltı*, Sayı:11, 9 Haziran 1948, 9.

⁵⁵¹ Örneğin daha sonra sol cephede yer alacak Hüseyin Korkmazgil'in şiiri yayınlanmıştı. *Çınaraltı*, Sayı:5, 14 Nisan 1948.

⁵⁵² Remzi Oğuz Arık, “Tarih Görüşü”, *Çınaraltı*, Sayı:11, 9 Haziran 1948, s.3.

⁵⁵³ Peyami Safa, “Delil Yağıyor”, *Çınaraltı*, Sayı:1, 17 Mart 1948.

⁵⁵⁴ Peyami Safa, “Rusçuluk ve Türkçülük”, *Çınaraltı*, Sayı:5, 14 Nisan 1948, s.5.

durmamıştı.⁵⁵⁵ Peyami Safa'nın yazılarının haricinde, komünizmi tezyif edici yazıların çıktığı dergide, “dünyaya hükmetmeye” çalışan, ancak Marshall planıyla *durdurulan*⁵⁵⁶ komünizmin rengi *kızıldır*⁵⁵⁷ ve bu renk, ‘sergi’, ‘resim’, ‘camekan’ ve ‘kitap’ gibi her şeye aksettirme “*kudretine*” sahip olmuştur. Dolayısıyla komünizmin bir ülkede sistem olarak benimsenmesi için komünistlerin çoğunluk olması gerekmediğine Çekoslovakya’yı örnek göstermişlerdi: “*İstanbul mahkemelerinde, kızıl suçluların sayısı galiba yüz kişiye yaklaşıyor. Çekoslovakya’yı Stalin’e teslim edenleri de bundan daha kalabalık sanmayınız!*”⁵⁵⁸ Komünist tehlikesine karşı farkındalık yaratmak için kendi alanında ‘otorite’ olarak kabul edilen Felsefe Hocası Mustafa Şekip Tunç, Mükrimin Halil Yınanç, Fahrettin Kerim Gökay ve Adile Ayda⁵⁵⁹ gibi isimlerle küçük röportajlar yapılmıştı.⁵⁶⁰ Dergide çıkan bir yazıda komünizmin dalga dalga *yayılması* karşısında tedirginliklerini saklayamamış ve ‘Üçüncü Dünya Savaşı’ tahmini yürütülmüştü.⁵⁶¹

Derginin yazarları, dışarıda yayınlanan yazılara cevap da yetiştirmişlerdi. Örneğin, Neriman Hikmet, 1948’de yayınladığı *Gazetelerin Yazamadığı Partilerin Konuşamadığı Hakikatler* isimli broşür yayınlamıştı. Neriman Hikmet hür sendikaların kurulması, partilerin önünün açılması ve siyasi affın ilan edilmesi gerektiğini belirtmişti.⁵⁶² Tabii buna cevap gecikmemişti. Yusuf Ziya Ortaç, *Çınaraltı*’nda “*Dikkat Düşman Uyumuyor!*” başlıklı yazısıyla Hikmet’in söylediklerinin perde arkasını ortaya koymuştu. Ortaç’a göre, Neriman Hikmet’in ‘siyasi aftan’ kastı komünistlerin serbest bırakılması ve temennisi “*Doktor Şefik Hüsnü hükümetiyle Stalin Yoldaş arasında Sovyet Rusya-Bulgaristan dostluğuna parmak ısırtacak bir dostluk muahedesinin imzalanması!*” idi.⁵⁶³

⁵⁵⁵ Peyami Safa, “Toyluk Devrimiz”, *Çınaraltı*, Sayı:4, 7 Nisan 1948, s.5.

⁵⁵⁶ “Komünistlik Dünyaya Yayılmağa Nasıl Çalışıyor”, *Çınaraltı*, Sayı:8, 5 Mayıs 1948, s.7.

⁵⁵⁷ “Kızıl Tehlike Karşısında Gençlik Diyor ki”, *Çınaraltı*, Sayı:5, 14 Nisan 1948, s.11.

⁵⁵⁸ “İstiklal”, *Çınaraltı*, Sayı:1, 17 Mart 1948.

⁵⁵⁹ Adile Ayda, Sadri Maksudi Arsal’ın kızıdır. Türkiye’nin ilk kadın diplomatlarından. 1976-1980 yılları arasında kontenjan senatörü olarak Cumhuriyet Senato’sunda görev yapmıştır.

⁵⁶⁰ “Kızıl Tehlike Karşısında Diyorlar ki”, *Çınaraltı*, Sayı:6, 21 Nisan 1948, s.8.

⁵⁶¹ Hamdi Varoğlu, “Komünizm ve Dünya Mücadelesi”, *Çınaraltı*, Sayı:6, 21 Nisan 1948, s.9.

⁵⁶² Neriman Hikmet, *Gazetelerin Yazamadığı ve Partilerin Konuşamadığı Hakikatler*, İstanbul, 1948, s.8.

⁵⁶³ Yusuf Ziya Ortaç, “Dikkat Düşman Uyumuyor!”, *Çınaraltı*, Sayı:7, 28 Nisan 1948, 1.

2.2.1.7. Bozok

Yine aynı dönemde, 1949 yılında, Konya’da “*Türk Ulusu Titre! Ve Kendine Dön*” spotu ile neşrolunan aylık milliyetçi, siyasi, fikir ve sanat mecmuası *Bozok* dergisi, *Türkeli* ve *Kür-Şad* gibi Türkçü dergilerden ziyade *Serdengeçti* çizgisinde yer alarak milliyetçi muhafazakâr tonu ağır basmıştır. Derginin sahibi Hilmi Karpuzoğlu’dur. Derginin giriş yazısında da belirtildiği üzere, hedef kitlesi ‘komünizm tehlikesi altında’ olduğuna inanılan gençler olmuştur. Bir yazıda, biraz da tek parti dönemi milliyetçilik anlayışına duyulan tepkinin de etkisiyle İslam ile Türklük arasındaki ilişkinin, “*et ile derinin*” ve “*ruh ile bedeninin*” ötesinde bir yakınlık olduğu belirtilmişti.⁵⁶⁴ Yazıda, Türklüğü ve İslamı aynı potada eritenlere yöneltilen “*mürteci*”, “*faşist*” ve “*inkılâp düşmanı*” suçlamalarından yakınılmıştı.

2.2.2. Demokrat Parti Döneminde Neşredilen Dergiler

2.2.2.1. Tanrıdağ

Rıza Nur, 1926 yılında meydana gelen İzmir suikastından sonra yurtdışına çıkmış, ancak Atatürk’ün ölümünden sonra, 1938 yılında, tekrar Türkiye’ye dönmüştü. Rıza Nur, ölünceye (1942) kadar hayatını Hüseyin Namık Orkun, Fethi Tevetoğlu ve Nejdet Sançar gibi Türkçü gençlerle geçirmiştir.⁵⁶⁵ Bu süreçte “*Türkçü, İlmi, Edebi, Haftalık*” *Tanrıdağ* (1942) dergisini çıkarmıştı.

Ancak burada anlatılacak olan *Tanrıdağ*, Rıza Nur’un çizgisinde olmakla birlikte onun çıkardığı dergiden farklıydı. DP iktidara geldikten sonra, antikomünist neşriyat bereketlenmişti. Metin Ören, Ömer Öztürkmen ve Necati Tanrıku tarafından “*Tanrıdağı Kadar Türk-Hıra Dağı Kadar Müslüman*” sloganıyla çıkarılan *Tanrıdağ*, Türk Gençlik Teşkilatı’nın yayın organıydı. Dergi, 5 Kasım 1950-20 Ocak 1951 tarihleri arasında 7 sayı yayınlanmıştır.⁵⁶⁶

⁵⁶⁴ Hayrullah Lim, “İslamiyet ve Türkçülük”, **Bozok**, Yıl 1, Sayı 1, 1949, s.7.

⁵⁶⁵ Faruk Alpkaya, “Rıza Nur”, **Türkiye’de Modern Siyasi Düşünce Milliyetçilik**, C.4, İstanbul, 2006, s.376.

⁵⁶⁶ <http://www.eskieserler.net/dergidetayi.php?id=671>. (E.T: 09.03.2017)

Yazar kadrosunda, Nurettin Topçu, Arif Nihat Asya, Osman Yüksel, Cevat Rıfat Atilhan, (Fethi) Tevetoğlu, Mustafa Müftüoğlu, Gökhan Evliyaoğlu, Tanrıdağlı Nurettin, Ömer Öztürkmen, Reha Oğuz Türkkkan, Abdullah Taymas ve Mustafa Kayabek Çömezoğlu yer almıştır.

Derginin giriş yazısında, pek çok milliyetçi mukaddesatçı gibi ‘Türk-İslamcı’ düşüncenin ihmal edildiğinden yakınılmış, buna karşı “*kızıl uşakların*” yayıncılık faaliyetlerinin her yeri kapladığı ileri sürülmüştü.⁵⁶⁷ Burada neşredilen metinlerin büyük çoğunluğunda İslam ile milliyetçilik harmanlanmış ve buradan da antikomünizme bağlanmıştı. Bir de dış Türkler konusu burada da rahatlıkla işlenmiştir. Hüseyin Namık Orkun, *Yeryüzünde Kırım Türkleri*⁵⁶⁸ ve Abdullah Taymas’ın *Kafkasya Türkleri* gibi yazıları örnek gösterilebilir. Dergide bol bol Türk Gençlik Teşkilatı’nın antikomünist faaliyetleri; toplantı, konferans ve bildirileri yer almıştır.

Derginin ilk sayısındaki yazısında Nurettin Topçu, komünizme, kapitalizmin esaretinde yaşayan işçilerin “*intikam hareketi*” adını vermiştir. Topçu’ya göre bu hareket, kütlenin eseri olduğu için fertlerin hür hareketi olan milliyete düşman olmaları olağandır.⁵⁶⁹ Dergide komünizm ve komünistlere yönelik çok sert, tehditkâr yazılar tefrika edilmişti. Arif Nihat Asya’nın komünizme ve bir avuç komüniste dinmeyen hıncı burada kendini göstermiştir. Öyle ki Asya, “*aile yok, tarih yok yok, destan yok, din yok, iman yok, namus, şeref diye bir şey yok, milliyet yok*” diye tarif ettiği komünizmi, “*ezmek üzere komünist başı aramaya*” çıkmıştır.⁵⁷⁰ Dergi, Nazım Hikmet’in af kampanyasına destek veren Ahmet Hamdi Başar’a tehditvari bir biçimde “*milliyetçi misiniz, solcu musunuz*” diye sormuştu. Cevap gelmediği takdirde Başar’ın 1944 yılında çıkardığı *Barış Dünyası* dergisindeki yazılarını yayınlamak suretiyle kararı okuyuculara bırakacaklarını deklare etmişlerdi.⁵⁷¹ İkinci sayıda ‘ifşa’ edilen bir diğer isim, 1940’lı yılların ortalarından itibaren antikomünist çizgide yayın yapan *Cumhuriyet* gazetesinde “*Vatan ve Aşk gibi komünist propagandası yapan*”

⁵⁶⁷ Ziya Uygur, “Kavgamız”, **Tanrıdağ**, Yıl:1, Sayı:1, 5 Kasım 1950, s.1.

⁵⁶⁸ **Tanrıdağ**, Yıl:1, Sayı:2, 20 Kasım 1950, s.2.

⁵⁶⁹ Nurettin Topçu, “Millet ve Milliyet”, **Tanrıdağ**, Sayı:1, Yıl:1, 5 Kasım 1950, s.3.

⁵⁷⁰ Arif Nihat Asya, “Komünizm”, **Tanrıdağ**, Sayı:1, Yıl:1, 5 Kasım 1950, s.3.

⁵⁷¹ **Tanrıdağ**, Sayı:1, Yıl:1, 5 Kasım 1950, s.4.

filmle ilgili herhangi menfi yayın yapılmaması nedeniyle Nadir Nadi olmuştur.⁵⁷² Dergi sonraki yazılarında ifşaata devam etmiştir. Bir metinde, Türk milletinin “yirminci yüzyıl medeniyetine ulaşmasının” önündeki engellerden birisi olarak Türklüğe, milli değerlere ‘kast eden’ *kızıl* davası olduğu ileri sürülmüştür. Tek parti dönemi laiklik ilkesinin din ile devleti değil, Allah ile kulu birbirinden ayıran anlayışla hareket ettiği belirtilmiştir.⁵⁷³

2.2.2.2. Orkun

Orkun’un sözlük anlamı “*eski Türklerin anayurdunda, bugün Moğolistan denilen ve onuncu yüzyıldan sonra Moğollaşan ülkede bir ırmağın adıdır.*” Burada Orkun isminin tercihi, sözcüğün tarihsel bağlamıyla ilgilidir. Bu isimle ilk dergi, 1933 yılında yayın hayatına başlamıştı. İlk dönemki *Orhun*, Türk Tarih Kurumu’nun ‘yanlışlarını’ yayınlamış, Yahudiler, Fransızlar ve Mussolini aleyhine yazılar neşretmişti. Ancak *Orhun*, “*Hükümetin iç ve dış siyasetine aykırı*” davrandığı gerekçesiyle kapatılmıştı. Dergi, ikinci defa, 1943 yılında kaldığı yerden devam etse de kısa süre sonra kapatılmıştı.

Orhun, üçüncü defa, DP iktidara geldikten sonra neşredilmeye başlanmıştı. 6 Ekim 1950 tarihinden itibaren haftalık olarak yayınlanan derginin sahibi İsmet Tümtürk; başyazarı ise Nihal Atsız idi. Dergi, Pantürkçü ve antikomünist çizgide yayın hayatını sürdürmüştü. Nihal Atsız, Nejdet Sançar ve İsmet Tümtürk’ün sürekli yazdığı derginin başka türlü olması düşünülemezdi. Kapağında ‘bozkurt’ ile çıkan derginin sloganı, “*Bütün Türkler bir ordu*” idi. Yayınlanan metinlerde Türk ırkının üstünlüğüne müteaddit defa vurgu yapılmıştı. Atsız’a göre Türkçü, “*Türk ırkının üstünlüğüne inanan kimsedir.*” M. Zeki Sofuoğlu da derginin rengiyle uyumlu olarak Türkçülüğü sadece Turan davası ve ırk meselesinden ibaret görmüştür.⁵⁷⁴ Bütün Türkleri *tek çatı altında toplama* gibi ütöpik düşüncelerin şehvetine kapılmışlardı.

Orkun’un ilk sayısından itibaren saldırgan bir üslup kullanılmıştı. Örneğin Nejdet Sançar’ın “*Türkçülük Düşmanları*” isimli yazısında “*Halk Partisi zihniyeti*

⁵⁷² **Tanrıdağ**, Sayı:1, Yıl:2, 20 Kasım 1950, s.3.

⁵⁷³ Tevetoğlu, “Milli Davalarımız”, **Tanrıdağ**, Sayı:2, Yıl:1, 20 Kasım 1950, s.1.

⁵⁷⁴ M. Zeki Sofuoğlu, “Türkçülük ve İçtimai Adalet”, **Orkun**, Sayı:5, 12 Aralık 1950, s.5.

denilen o menhus zihniyetin Türk milliyetçiliğinin karşısına bir Çin Seddi gibi dikildiğini” ifade etmişti.⁵⁷⁵ Keza Hikmet Tanyu “14 Mayıs 1950 gününde kendisini, hürriyet ve içtimai adaleti gasp ve kahretmiş insanların bazılarında sükunet ve vakarla kurtulabildi” gibi ifadeler kullanmıştı.⁵⁷⁶ Bu meyanda hemen hemen her sayısında 1944 Türkçülük davasıyla ilgili yazılar neşredilmişti. Türkçülük olayının hafızalara kazınması için epey uğraş verildiği anlaşılmaktadır.⁵⁷⁷ 1944 Türkçülük davası dışındaki meselelere değinen yazılarda dahi bu davaya değinmeden geç(e)memişlerdir. Tabii bunun Sovyetlere ve komünizme değen tarafı da vardı. Bu mecrada antikomünizm ve Pantürkçülüğün iç içe geçtiğini gösteren çok sayıda yazı neşredilmişti. Ancak burada kastedilen komünizm, Misak-i Milli sınırları içerisinde yer alan ve sadece birkaç komünist aydının faaliyetlerinden ibaret olan komünizm değildi. Bilhassa, vurgulanan Sovyet komünizmiydi. Komünizmi “içtimai bir ruh hastalığından”⁵⁷⁸ ibaret gören derginin sahibi İsmet Tümtürk, “Komünizmle Mücadele’nin” esaslarını ortaya koymuştu. Bu esaslara göre, komünizmle mücadele etmek “dünyanın bugünkü durumunda ve bilhassa bizim için Rusla mücadele” etmek anlamına gelmişti.⁵⁷⁹ Tümtürk’ün yazısından da anlaşıldığı üzere antikomünistler için Rus, alelade bir ‘Rus’ değildir. Türkçülerin, komünizm karşıtlığını dış Türkler ve Sovyet imgesi üzerinden inşa ettiğini Zeki Velidi Togan’ın, bilavasita antikomünizmi işaret ettiği “Türk aydınlarının çoğu bu hakikati diğer Türk illerinde görülen acı tecrübelerinden öğrenmişlerdir” ifadelerinde daha da belirginleşmiştir.⁵⁸⁰

O dönemde, İslamiyet sonrası Türk tarihine vurgu yapanlara nazire yaparcasına İslam öncesi Türk tarihinden kahramanlık anlatılarına, Kür Şad’ın Çinlilere karşı mücadelesine mahsusen yer verilmiştir.⁵⁸¹ Orta Asya Türk tarihi kadar demir perde gerisinde yaşayan dış Türkler de gözlemlenmişti. DP iktidara geldikten sonra, bu konudan daha rahat bir şekilde bahsedildiğini söyleyebiliriz. Ancak her

⁵⁷⁵ Nejdet Sançar, “Türk Düşmanları”, **Orkun**, Sayı:1, 6 Ekim 1950, s.5.

⁵⁷⁶ Hikmet Tanyu, “Türkiye Köylerinin İyüzü I”, **Orkun**, Sayı:2, 13 Ekim 1950, s.14.

⁵⁷⁷ “1944 Orkun Davasından Hatıralar”, **Orkun**, Sayı:1, 6 Ekim 1950, s.8 ve diğer sayılar.

⁵⁷⁸ İsmet Tümtürk, “Komünizme Karşı Mücadele II”, **Orkun**, Sayı:5, 3 Kasım 1950, s.6.

⁵⁷⁹ İsmet Tümtürk, “Komünizme Karşı Mücadele I”, **Orkun**, Sayı:2, 13 Ekim 1950, s.4. Tümtürk’ün ‘Komünizmle Mücadelenin Esasları’ mahiyetindeki yazıları sonraki sayılarda devam etmiştir.

⁵⁸⁰ Zeki Velidi Togan, “Komünizm Planları ve İstikbali”, **Orkun**, Sayı:14, 5 Ocak 1951, s.5.

⁵⁸¹ Nejdet Sançar, “Fedakarlık ve Feragat Ruhu”, **Orkun**, Sayı:2, 13 Ekim 1950, s.10.

ihtimale karşı Türkçü mahfillerdeki antikomünistler, iktidardan gelebilecek herhangi bir sadmeğe karşı antikomünizmi Pantürkist duygulara paravan yapmışlardı.

Sançar, “*Dış Türkler*” başlıklı yazısında demir perde gerisindeki Türklerle ortak paydayı, dini bir kenara bırakarak, dil ve tarih üzerine kurmuştur. Dış Türklerle ilgilenmenin “*Rusya’yı Türkiye aleyhine kışkırtacağı*” iddialarına karşılık Sançar, “*bugün kızıl Moskof emperyalizmini idare edenler, dünyayı pençelerine geçirmek için çalışan bir avuç kana susamış insandır. Onlar bu gayelerine varmak için muayyen bir planla hareket etmektedirler. Bu planda kışkırtılmak gibi hususların asla yeri yoktur*”⁵⁸² ifadelerine yer vermiştir.

O dönemdeki milliyetçiliğe, Selahattin Ertürk’ün deyimiyle, ‘Turancılık’ yeniden eklenmişti.⁵⁸³ Bununla birlikte, II. Dünya Savaşı’ndan sonra, belki de ilk defa, “*Türk birliğinden*” bahsedilmişti. Bu, “*yeryüzündeki bütün Türklerin bir millet ve bir devlet halinde bir bayrak altında toplanması ülküsü*” olarak tarif edilmişti.⁵⁸⁴ Benzer bir tanımda bulunan Sançar’a göre, Turancılık fikrinin düşmanları, ‘kızılılar’ dediği ‘komünistler’ idi.⁵⁸⁵ Pantürkçülük, ileriki adımda artık taleplerini açık açık ifade etmişti. Örneğin “*Kıbrıs Türkiye’nin Olmalıdır*”⁵⁸⁶ talebi sadece bunlardan birisi olmuştur.

Ancak bütün Pantürkçü propagandaya rağmen, Hükümetlerin, çeşitli nedenlerle dış Türkler meselesini kulak ardı ettiklerini ve antikomünistler gibi aksülamelde bulunmadıkları rahatlıkla söylenebilir. Zira, Türklerin Bulgaristan’da asimilasyona uğradığı ve zulüm gördüğü günlerde, Türk Devleti’nin, Türkiye’ye göç etmek isteyen Türklere sınır kapılarını kapattığı⁵⁸⁷ açıkça biliniyordu.

DP içerisinde Arif Nihat Asya, Sadri Maksudi Arsal, Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Fuat Köprülü gibi çok etkili Türk milliyetçisi isimler yer almıştı. Dahası DP’nin iç ve dış politikası açık şekilde Sovyet karşıtlığı üzerine kuruluydu. Bir de o günlerde Bulgaristan, Yunanistan ve Sovyetlerde Türklere yönelik aleni şekilde asimilasyon faaliyetleri yürütülüyordu. Yani tepki gösterilecek bir hayli envanter olmasına rağmen, DP Hükümeti, dış Türklere yönelik herhangi bir

⁵⁸² Nejdet Sançar, “Dış Türkler”, **Orkun**, Sayı:3, 20 Ekim 1950, s.4.

⁵⁸³ Selahattin Ertürk, “Turancılık”, **Orkun**, Sayı:7, 17 Kasım 1950, s.13.

⁵⁸⁴ A. Kazganoğlu, “Türkçülük ve Türk Birliği”, **Orkun**, Sayı:6, 10 Kasım 1950, s.6.

⁵⁸⁵ Nejdet Sançar, “Türkçülük Düşmanları ve Turancılık”, **Orkun**, Sayı:20, 16 Şubat 1951, s.3.

⁵⁸⁶ Namık Zeki Alpsü, “Kıbrıs Türkiye’nin Olmalıdır”, **Orkun**, Sayı:18, 2 Şubat 1951, s.5.

⁵⁸⁷ H. Asım Bayrak, “Kızıl Bulgaristan’daki Türkler”, **Orkun**, Sayı:16, 19 Ocak 1951, s.13.

girişimde bulunmamıştı. Komünizme tepkisellik, daha çok iç siyaset ve Sovyetlerin dış politikasıyla tahdit edilmişti. DP iktidara geldikten hemen sonra, 1940'lı yılların ikinci yarısının aksine, dış Türklerin faaliyetleri hız kazanmıştı. O dönemde antikomünist faaliyetlerin yoğun olmasında dış Türklerin Türkiye'deki faaliyetlerinin etkisini göz ardı edemeyiz.

Devletin, dış Türkleri Soğuk Savaş döneminde milli mesele haline getirmesi rasyonel değildi. Çünkü dış Türkler meselesi Sovyetlerle sınırlı değildi. Dış Türkler, resmi dış politikaya malzeme yapıldığı anda, bu siyaset sınır komşusu ülkelerin; İran, Suriye, Irak, Bulgaristan, Yunanistan ve de en önemlisi Sovyetlerin içişlerine karışmak anlamına gelecekti. Haliyle bu topa hiç girilmemiştir. Her fırsatta bu ülkelerin bir kısmına ziyaret gerçekleştirme, onlarla ticaret yapma ve diplomatik ilişkide bulunma ihmal edilmemiştir. Misaki Milli sınırlarının menfaati ve güvenliği, dışarıda yaşayan Türklerin vaziyetinden 'üstün' gelmiştir.

Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında Türk milliyetçiliğinin yol haritasını 'Sovyet tehdidi' çizdiği için bu konuda birbirini tekrar eden bir hayli literatürün olduğunu ifade edebiliriz. *Hareket* dergisi de Türkiye'yi Sovyet tehdidi altında görmüştür. 1953'te neşredilen bir metne göre, "bütün komünistlerin Türkiye'yi Ruslara teslim etmek istedikleri bizce şüphe götürmez bir hakikattir"⁵⁸⁸ diye çekincelerini ortaya koymuşlardı. *Hareket* dergisinde milliyetçilik üzerine yayınlanan yazıların, dönemin Türkçü ve Pantükist anlayışından farklılaşmıştır. Mehmet Kaplan'ın "*Milliyetçiliğe Dair*" isimli yazısında Turancıları "*ütopik*" olarak görmesi buna örnektir.⁵⁸⁹ Türkçü yazında dış Türkler enflasyonuna rağmen *Hareket* dergisinin 1947 ile 1953 yılları arasındaki sayılarında dış Türklerden neredeyse hiç bahsedilmemiştir. Bu tartışmaya aşağıda değinilecektir. Soykütükçüler ile muhafazakâr milliyetçilerin buluşması, antisovyetçilik ve antikomünizm üzerinden nevi zuhur ettiğini söyleyebiliriz. Cahit Okurer, *Hareket* dergisinde milliyetçilikle komünizmi kıyas ettiği yazısında komünizm, herkesi tek tipleştirici ve hürriyeti reddeden düşünce olarak kayda geçerken buna karşı idealize edilen milliyetçiliğin en özgürlükçü yol olduğunu ifade etmiştir.⁵⁹⁰

⁵⁸⁸ "Türk Milliyetçiliğinin Asli Kıymetleri", *Hareket*, Sayı:3, Şubat 1953, s.2.

⁵⁸⁹ Mehmet Kaplan, "Milliyetçiliğe Dair", *Hareket*, Sayı: 11, Yıl 1948, s.2.

⁵⁹⁰ Cahit Okurer, "İnsanlık İdeali ve Milliyetçilik", *Hareket*, Yıl:2, Sayı:6, Ağustos 1947, s.3.

Orkun'a tekrar dönülecek olursa, antikomünistlerin sıklıkla işlediği konuların başında 'Atatürk ve komünistler' gelmiştir. *Orkun* da bu konuyu işlemiştir. Komünizmin Türkiye'de 'Türkçülük' ve 'Müslümanlıktan' başka her türlü ırkı, dini ve mezhebi kendine maske olarak kullandığını belirtilen bir metinde, Atatürk ilkelerinin de komünizme maske olarak Sovyetlerin yıkıcı faaliyetlerinin menfaatlerine binaen kullanıldığı serdedilmiştir. Yazıda Kemalizm, milliyetçi bir düşünce olarak addedildiği için Kemalizm ile komünizmin temelde birbirine zıt oldukları dermeyeran edilmiştir:

*"Komünistler, Atatürk inkılabının prensipleri içerisine sinmek cesaretini bularak, oradan başka istikametlere sızmağa yeltenerek, laiklik inkılapçılık mefhumlarının gerisine sinerek, bunları bol bol kullanarak Atatürk adını ağızlarından düşürmeyerek Kemalist olduklarını ilan ederek, müteasıp ve kan akıcı kızıl ideolojilerini Türklerin şuur ve gönlüne dökmeye çalışmışlardır."*⁵⁹¹

Buna, *Markopaşa* dergisi sahiplerinden ve 1948 yılında kaçmaya çalışırken öldürülen Sabahattin Ali örnek verilmiştir. Sabahattin Âli'nin, Atatürk'e hitaben yazdığı, "*Benim Aşkım*" isimli şiiriyle bir komünistin Atatürk'ün adını kendine maske yaptığına işaret edilmiştir.

2.2.2.3. Komünizme Karşı Mücadele

Komünizm sözcüğünü başlığında kullanan ilk antikomünist dergi, Bekir Berk tarafından, 1950 yılında, iki haftada bir çıkarılan *Komünizme Karşı Mücadele* dergisiydi. İlk sayısında, sağ üst köşede, 'ihtiyaç' hâsıl olduğu takdirde, "*Türk milliyetçileri komünizme karşı birleşiniz ve çarpışınız*" 'emrine' yer verilmişti. İsminden de anlaşıldığı üzere derginin düşünsel rotası belliydi. Bu mahfilde Nurettin Topçu, Bekir Berk, Cevat Rıfat Atilhan, Mirza Bala, Hikmet Tanyu, A, Demirkapılı, Hasan Ferit Cansever, Nejdet Sançar, Haşim Nahid Erbil, Z. Urazoğlu, Remzi Oğuz Arık, Hüseyin Akkoyunlu, Mehmed Kaplan, (Fethi) Tevetoğlu, Saffet Engin, M. Zeki Sofuoğlu, Arif Nihat Asya ve Ali Fuat Başgil gibi isimler bulunmuştur.

⁵⁹¹ Çivicioğlu, "Atatürkçülük ve Komünistler", *Orkun*, Sayı:29, 20 Nisan 1950, s.10-11.

Derginin takdim yazısında “*dini, ahlaki ve manevi kıymetleri kabul etmez*”⁵⁹² gibi normatif bir şekilde yapılan komünizm tanımı, aslında çok daha önce, başka bir yerde neşredilen Süleyman Nazif’in “*Rus Kimdir, Moskof Nedir?*” yazısında zikredilen “*iki yüz elli sene oldu ırk ve dinimizin en büyük ve en beiman düşmanı*” tanımının devamı niteliğinde olmuştur.⁵⁹³ Dergi, kesif bir antikomünist yayın politikası izlemiştir. Bunu da dış Türkleri ön plana çıkararak yapmıştır. Ancak Misak-ı Milli sınırları içindeki ‘komünistleri’ ifşa etmekten de geri kalmamıştır. DP’nin önemli politikacılarından Sıtkı Yırcalı ve ünlü tiyatrocu Muhsin Ertuğrul vitrine konuların başında gelmiştir. Bunun haricinde, İnönü ve onun şahsında CHP, komünistlikle suçlanmıştır.⁵⁹⁴ Bu nedenle de dergi ‘DP’nin yayın organı’ ithamlarından kurtulamamıştır.⁵⁹⁵

Dergide en çok göze çarpan isimler, hemen hemen her sayıda yazısı bulunan Türk sağının önemli mütefekkirlerinden Nurettin Topçu ile dış Türkler üzerine yazdıkları ile bilinen Mirza Bala olmuştur. Burada ikisinin yazıları üzerinde durulacaktır.

Topçu’nun, “*şartlatan*” gibi vulger bir sözcükle tasvir ettiği komünistler, aslında onun düşünce dünyasında ‘bukalemun’ gibi her renge girer vaziyetler. Nitekim Topçu, komünistler, “*ilimde cemiyetçi, neşriyatında milliyetçi, telkinlerinde komünist olabilir*” tespitinde bulunarak⁵⁹⁶ antikomünist mahfillerdeki ‘komünist tehlikeyi’ işaret etmiştir. Bir de, antikomünist yazında komünizmin, ‘kökünün dışarıda olduğu’, ‘aile’, ‘din’ ve daha başka şeylere kast ettiği gibi konvasiyonel floda Topçu da duçar olmuştur.⁵⁹⁷ Topçu’nun, komünist ‘belası’, ‘yıkıcılığı’ ve ‘kinine’ karşı önerdiği çare, dinin kendisi olmuştur.⁵⁹⁸ Bunun haricinde Topçu, komünizme karşı üniversitelerin milli kültürle yeniden inşa edilmesini salık

---

⁵⁹² “Başlarken”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:1, 1 Ağustos 1950, s.1.

⁵⁹³ Süleyman Nazif, “Rus Kimdir, Moskof Nedir?” **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:1, 1 Ağustos 1950, s.1.

⁵⁹⁴ Bekir Berk, “İnönü ve Komünizm”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:3, 30 Ağustos 1950, s.1; Hüseyin Akkoyunlu, “İnönü Meselesi”, Yıl:1, Sayı:5, 1 Ekim 1950, s.1.

⁵⁹⁵ Bekir Berk, “Partiler ve Biz”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:4, 15 Eylül 1950, s.1.

⁵⁹⁶ Nureddin Topçu, “Millet ve Komünizm”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:1, 1 Ağustos 1950, s.2.

⁵⁹⁷ Nurettin Topçu, “Komünizmin Kaynakları”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:2, 15 Ağustos 1950, s.2.

⁵⁹⁸ Nurettin Topçu, “Din ve Komünizm”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:3, 30 Ağustos 1950, s.2.

vermiştir.⁵⁹⁹ Ancak Topçu'nun işaret ettiği kültür İslam'a içkindir. Batıcı aydın eleştirisi yaptığı bir metinde Topçu, 'köklerinden koparılan üniversitenin, komünizm karşısında yalnız, mecalsiz olmanın yanında lakayt' olduğunu belirtmiştir. Bu arada, Batı etkisinde kalarak kendi özünü kaybeden üniversitelerin komünizmle mücadeleyi göze alamadığını ifade etmiştir.⁶⁰⁰ Topçu'ya göre, Çin komünizmi, Eflatun komünizmi ve Rus komünizmi gibi çok sayıda komünizm çeşidi vardır. Ancak Topçu'nun derdi, Rus komünizm ilelidir. Çünkü Rus komünizmi "*ruha bağlı bütün endişeleri reddeden, insanın ruhi ve ahlaki bütün inançlarını gömmek isteyen, bütünüyle materyalist bir dava*" olması hasebiyle de diğerlerinden farklı olmuştur.⁶⁰¹ Topçu, dergide sosyalizm ve Rus komünizmi üzerine hemen hemen her sayıda yazı neşretmesine karşın dış Türklere dair tek kelime sarf etmemiştir. Ancak dergide dış Türklere bahsedildiğini daha önceden vurgulamıştı. Burada gündeme getiren kişi Mirza Bala olmuştur.

Batı'da Demirperde gerisinde yaşayan milletlerin kendi dillerinde propaganda yapma fırsatı verilmiştir. Amerikan'ın Sesi radyosu 25 Aralık 1951 tarihinden itibaren Azeri, Tatar ve Özbek Türkçeleriyle neşriyata başlamıştı.⁶⁰² Doğu Türkistan eski Vali Muavini ve Milliyetçi Parti lideri Mehmet Emin Buğra ile yapılan röportajda 'esir' Türkler hakkında ayrıntılı bilgi verilmişti. Doğu Türkistanlıların Türkiye'yi "*ağabey*" gibi gördüklerini ve Rusların 16.000.000 Türkü katlettiklerini ileri sürmüştü.⁶⁰³ Dış Türkler, Türkiye'de yayınlanan *Komünizme Karşı Mücadele* gibi Pantürkist dergiler sayesinde demir perde dışından seslerini duyurma olanağını elde etmişlerdi. Dış Türkler yayınladıkları yazılarda geleceğe dair 'esir' Türklere dair planlarını, temennilerini ortaya koymuşlardı. Pantürkçü hisler Mirza Bala'nın satırlarında açıkça kendini göstermişti. Sovyet topraklarında yaşayan Rus dışı

---

⁵⁹⁹ Nurettin Topçu, "Komünizm Karşısında Üniversitenin Rolü", **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:4, 15 Eylül 1950, s.3.

⁶⁰⁰ Nurettin Topçu, "Komünizm Karşısında Üniversitelerimiz II", **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:5, 1 Ekim 1950, s.2.

⁶⁰¹ Nurettin Topçu, "Komünizm", **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:9, 1 Aralık 1950, s.2.

⁶⁰² Mirza Bala, "Amerika'nın Sesi ve Esir Türkler", **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2, Sayı:25, 1 Aralık 1951, s.3.

⁶⁰³ **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2, Sayı:28, 15 Ocak 1952, s.1,4.

ekalliyyetin bir araya gelmesi için uğraş verenler, kendilerine slogan dahi üretmişlerdi. Bu slogan, “*İnsanlara hürriyet milletlere istiklal*” şeklinde formüle edilmişti.⁶⁰⁴

2.2.2.4. Komünizmle Mücadele Birliği

Komünizm sözcüğünü başlığında kullanan ikinci dergi, Şefkati Kurak’ın 1952 yılının son ayında çıkardığı *Komünizmle Mücadele Birliği* dergisidir. Derginin idare müdürü Ömer Faruk Merdivenci, propaganda şefi ise Nihat Kandemir’dir. Çeviri yazıları saymazsak eğer, derginin ilk on beş sayısındaki yazıların tamamı dergiyi yönetenlere aittir. İlk üç sayısından sonra, ‘on beş günde bir çıkacağı’ şeklinde duyuru yapılmasına rağmen, yine aylık olarak yayınlanmaya devam eden siyasi derginin gayesi, “*komünizm başta olmak üzere her kötülükle mücadele*” olduğu belirtilmişti. Bunun için dergiyi isteyen köylülere ücretsiz gönderileceği ifade edilmişti. Derginin kapağı ilk 15 sayısında Türk Bayrağı şeklindeydi, ancak 16. sayıdan sonra Türk Bayrağına Atatürk resmi de eklenmişti. Düzensiz çıkan dergi, 1957 yılına kadar 28 sayı çıkabilmiştir.

Derginin birinci sayısında, “*Atam, davamıza başlarken yolunca yürüyeceğimize and içiyor ve huzurunuzda huşu ile eğilmeyi bir vazife telaki ederek, ihtiram sükûtunu ihlal etmemek gayesiyle bu sayımıza yazı ilave etmiyoruz*” ibaresi dışında herhangi bir metin yer almamıştır. Dergi, antikomünist ve Pantürkist olmanın yanı sıra onun, Kemalizm vurgusu, dönemin antikomünist dergilerinden biraz daha baskındı. Zaten derginin yazar kadrosu da bu özelliğini bariz bir şekilde ortaya koymuştur.

Dergide komünizm üzerine çeviri yazılara da yer verilmiştir. Şefkati Kurak’ın giriş yazısı olarak sayılabilecek “*Parti Mensuplarını İtidale Davet Ediyoruz*” başlıklı yazısından hareketle dergi, DP yanlısı bir görüntü vermekten kaçınmamıştı.⁶⁰⁵ Dergide yazılarına sık sık rastlanan Ömer Faruk Merdivenci’nin “*Gayemiz Komünizm Başta Olmak Üzere Her Kötülükle Mücadeledir*” başlıklı metninde derginin amacını ve politikasını özetlemiştir. Tabii ki asıl amaç, komünizm

⁶⁰⁴ Mirza Bala, “Esir Milletler Davası”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2, Sayı:31, 1 Mart 1952, s.1.

⁶⁰⁵Şefkati Kurak, “Parti Mensuplarını İtidale Davet Ediyoruz”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sene:1, Sayı:2, 1953, s.3.

gibi “*melun tehlikeyi*” yeryüzünden silmeye cehdetmekti.⁶⁰⁶ İmzasız bir metinde, komünistlerin Nazilerden daha “*korkunç*” olduğu belirtilmişti. Distopyanın sınırları zorlanarak, muhtemel üçüncü dünya harbi galibinin Sovyetler ve peykleri varsayımından hareketle, “*medeni dünya erkekleri kısırlaştırılır ve bu suretle medeni dünya kadınları ve kızları komünist istilacılarla düşüp kalkmaya ve onların nesillerine mecbur tutulacaklar*” gibi ifadelerle yer verilmişti.⁶⁰⁷

Dergide antikomünist yazılar ile dış Türkler üzerine yazılanlar iç içe geçmiştir. Sovyetlerin işgal ettiği Türkistan ile ilgili durum tespitinin yapıldığı bir metinde, ‘Rus emperyalizmine’ önlem alınmadığı takdirde Sovyet nüfuzunun Batı Avrupa’ya kadar uzayacağı kehanetinde bulunulmuştu.⁶⁰⁸ Soğuk Savaş döneminde antikomünist yazındaki tarihi metinlerde yer alan ‘zaferlerin’ veyahut ‘yenilgilerin’ kahir ekseriyeti Ruslarla ilgili olanlardı. Örneğin, 1954 yılında, yani Sivastopol Muhasarası’nın yüzüncü yılı dolayısıyla bir metin neşredilmişti. Bu metinde, İngilizlerin, Fransızların, İtalyanların ve Türklerin müştereken Çarlık Rusya’sının, batıya doğru ilerleyişi nasıl durdurulduğu büyük bir coşkuyla ifade edilmişti.⁶⁰⁹

Sovyetlerden ‘menfi’ ABD’den ise ‘müspet’ şekilde bahseden haberler nakledilmiştir. Örneğin Charles Avedor’un, 1946 yılında Ruslara esir düştükten sonra dolaştığı kampları, “*Cehennemden Geliyorum*” başlığı altında neşrettiği metninden hareketle Sovyet komünizmi ile esir kampları müsemma kılınmıştı.⁶¹⁰ Bunun dışında Amerikan Federal Soruşturma Bürosu Başkanı Edgar Hoover’in, Sovyetlerin Amerika’da casusluk faaliyetlerini anlatan bir yazıya da yer verilmiştir.⁶¹¹ Bundan ders çıkarmak gerektiği, aynısının Türkiye’de gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu izlenimi verilmiştir.

---

⁶⁰⁶ Ömer Faruk Merdivenci, “Gayemiz Komünizm Başta Olmak Üzere Her Kötülükle Mücadeledir”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sene:1, Sayı:2, 1953, s.5.

⁶⁰⁷ “Dünyayı Kısırlaştırma”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sene:1, Sayı:3, 1953, s.6.

⁶⁰⁸ “Türkistan’ı Parçalamak İçin Rus Manevraları”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sayı:13-14. Başka örnek bir yazı için bkz. “Anayurtta Unutulan Türklük: Anayurdu Çiğneyen Moskof”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sayı:16, 7 Haziran 1956, s.2-3.

⁶⁰⁹ “Sivastopol Muhasarasından Beri Tam Bir Asır Geçti”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sayı:13-14.

⁶¹⁰ Charles Avedor, “Cehennemden Geliyorum”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sene:1, Sayı:2, 1953, s.8.

⁶¹¹ J. Edgar Hoover, “Amerika’da Kızıl Casus Şebekeleri”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sene:1, Sayı:2, 1953, s.9.

2.2.2.5. Komünizme Hücum

DP döneminde komünizm sözcüğünü kullanan üçüncü dergi, 1954 yılında yayımlanan ve ancak iki sayı çıkabilen *Komünizme Hücum* dergisi olmuştur. Üniversite öğrencileri tarafından çıkarılan derginin sahibi Ahmet Fuat Çapan ve umumi sekreteri ise M. Şevket Eygi olmuştur. Dergide, Mehmet Şevket Eygi, Hilmi Ziya Ülken, Sezai Karakoç ve Ahmet Şükrü Esmer ve Peyami Safa birer defa yazı neşretmişlerdir. Derginin giriş yazısında komünizmle mücadelede neşriyatın önemli bir girdi olduğuna inanıldığı için bu işe girişildiği belirtilmiştir.⁶¹² *Komünizme Hücum* dergisinin her iki sayısında da, diğer antikomünist dergilerde çok nadir görülen, ancak belki de *Komünizmle Mücadele Birliği*'nin başlattığı akımın da etkisiyle yabancı antikomünist yazarlardan çeviri yazılar neşredilmiştir. Dergide yayınlanan yazılardan da anlaşılacağı üzere Rusya'da yaşayan Türklerle sadece Türk milliyetçileri ilgilenmemiştir. Bilhassa Batı Avrupa ülkeleri ve Amerika, dış Türklerin kendi ülkelerinde faaliyet göstermelerine imkân sağlamış. Dergide yayınlanan yazılar da Türk antikomünistleri hemen ilgi duyacağı komünizm ve din ilişkisi ile dış Türkler üzerine olmuştur.⁶¹³ Örneğin NATO eski Başkanı Orgeneral Mathews Ridgway 1952 yılında Türkiye ziyareti sırasında Erzurum'da o esnada doksan yedi yaşında olan Nene Hatun'un evine gitmiş ve onunla ilgili edindiği bilgiyi Amerika'da yayınlanan *Saturday Evening Post* gazetesinde neşretmişti. Ridgway, Nene Hatun'un, 1877 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında yaptığı kahramanlıkları ön plana çıkararak 'hapishane' diye tanımladığı Sovyetlere karşı NATO'nun, Nene Hatun gibi kahramanlara ihtiyacı olduğunu ve onun gibi mücadele edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁶¹⁴ Tercüme edilen bir diğer metin, A. Benningsen'in, "*Komünist Rejim ve İslamiyet*" başlıklı makalesidir. Benningsen'in, Sovyetlerin İslam'a olan bakışını irdelediği yazıda genellikle Sovyetlerde İslam'dan menfi şekilde bahseden önemli kişilerin sözleri alıntılanmıştır. Bu alıntılardan bir tanesi Nazizov'un Özbek Komünist Partisi'ne sunduğu rapordan alınmıştır: "*Memleketimizde sosyalizmin kazandığı zafer hiçbir zaman dini bakiyelerin, kendi*

⁶¹² "Okuyucularla Konuşma", **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat 1954, s.3.

⁶¹³ Örnek yazı için bkz. Andre Maurois, "Materyalizme Niçin İnanmıyorum", **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı, Şubat 1954, s.4-5.

⁶¹⁴ Mathews Ridgway, "Nene Hatun", **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat 1954, s. 7-10.

kendilerine yok olacaklarına delalet etmez; ve şimdi Allahsızlık yaymanın ve din aleyhtarı kampanyaya yeniden başlamanın tam zamanıdır” gibi ifadelerden yola çıkarak Benningsen, Sovyetlerin dine karşı şiddetli kampanya yürüttüğünü ifade etmiştir.⁶¹⁵

Dergi antikomünist olmasının yanı sıra Pantürkist nüveler de bulundurmıştır. İngiltere’de yayınlanan *The Economist* dergisinde yayınlanan demir perde gerisinde yaşayan Türklerle ilgili bir yazı çevrilmiştir. Makalede Rusya’daki Müslümanların ve Türklerin maruz kaldığı muamele tasvir edilmiştir. Sovyet rejiminde “açlık ve kıtlıktan ötürü milyonlarca Tatar, Başkurt ve Orta Asyalı Türk’ün öldüğü” ifade edilmiştir.⁶¹⁶

2.2.2.6. Türk Dünyası Bir Bütündür

DP döneminde aleni bir şekilde dış Türklerden bahsedildiği daha önce vurgulanmıştı. Artık tüm Türk dünyasını kapsayan isimler dahi kullanılmaya başlanmıştı. Bu tür milliyetçilik, kabına sığmayan milliyetçilikti. Bir gün, bütün Türklerin biraya geleceği hayalinin gerçeğe dönüşme ihtimali dahi Türkçüleri motive ve mobilize ediyordu. Öyle ki, kurulan bir dergiye verilen isim, *Türk Dünyası Bölünmez Bir Bütündür* idi.

Derginin sahibi Necmettin Deliorman, sekreteri ise Altan Deliorman idi. Gerçi derginin ömrü uzun soluklu değildi. Hasan Ferid Cansever, İsmail Hami Danişmend, Selahaddin Ertürk, Fethi Gözler, Hüseyin Namık Orkun, Ali Püsküllüoğlu, İsmet Tümtürk ve Refi Cevat Ulunay gibi isimler dergide yer almıştır.

2.2.2.7. Türk Düşüncesi

DP döneminde milliyetçi muhafazakâr çizgide yayınlanan en nitelikli dergilerden birisi romancı ve gazeteci Peyami Safa’nın çıkarmış olduğu *Türk Düşüncesi*’dir. 1953 ile 1960 yılları arasında 63 sayı çıkan derginin ilk kadrosunda

⁶¹⁵ A. Benningsen, “Komünist Rejim ve İslamiyet”, **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat 1954, s.14-16.

⁶¹⁶ “Rusya’da Komünist Rejim ve Türkler”, **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat 1954, s.21.

dönemin tanınmış edebiyat, fikir adamları yer almıştır.⁶¹⁷ *Türk Düşüncesi*'nin son sayısı, Nisan 1960'ta çıkmıştır. Derginin, yayın hayatına devam etmemesinin sebebi, 27 Mayıs askeri darbesi olmuştur. *Türk Düşüncesi* dergisinin düşün kaynağı, *Kadro* dergisine “*aksülamel*” yayın olarak 1935 yılında neşredilmeye başlanan *Kültür Haftası* dergisi olmuştur. Türk muhafazakârlığı üzerine incelemelerde bulunan Nazım İrem, mezkur derginin yazar kadrosunu şu şekilde tasvir etmiştir.⁶¹⁸

“*Modern Türk muhafazakârlık matrisi, en genel ifadesiyle İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun 'ananeci' ve 'kültürcü', Peyami Safa'nın, 'muhafazakâr', Ahmed Ağaoğlu'nun 'Türkçü' ve 'liberal', Hilmi Ziya Ülken'n 'ahlakçı' ve Tunç'un 'Bergsoncu' felsefi anlayışının çakışma noktalarında varlık bulan bir fikir iklimi içinde şekillenmiştir.*”

Bu isimlerden sadece 1939 yılında vefat eden Ahmet Ağaoğlu *Türk Düşüncesi*'nde yer almamıştır. Dergi, bilimsel makalelerin yanı sıra şiir, hikâye, roman, tercüme, fikir, sanat ve kültürel gelişmelerin değerlendirildiği verimli bir mecra olmakla birlikte burada sadece milliyetçilik ve antikomünizm çerçevesindeki yazılar üzerinde durulacaktır.

Bu muhtevaya geçmeden önce derginin sahibi Peyami Safa'yı biraz yakından tanımak gerekiyor. Peyami Safa, DP'nin kuruluş aşamasında komünistlerle işbirliği içerisinde olduğu gerekçesiyle partiye ağır eleştiriler yöneltmişti. Onun bu özelliğini keşfeden ve o dönem aynı zamanda CHP milletvekili olan Yusuf Ziya Ortaç *Çınaraltı*'nda yazmak üzere kendisine teklif etmişti. Peyami Safa, *Çınaraltı*'nda yukarıda zikredilen antikomünist yazıları neşretmişti. Peyami Safa daha sonra *Ulus* gazetesine geçmişti. 1950 seçimlerinde CHP'den Bursa milletvekili adayı olmuşa da seçimi kazanamamıştı. Kısa süre sonra, düzenli olarak para alamadığı için *Ulus*'tan ayrılmıştır. Peyami Safa, gerekli parayı temin ettikten sonra *Türk Düşüncesi*'ni kurmuştur. Burada, diğer dergilerde olduğu gibi, derginin antikomünist yönü ön plana çıkarılacaktır. Zira *Türk Düşüncesi*, antikomünist olmasına karşın bu yönde neşredilen yazıların sayısı sınırlı olmakla birlikte 1959 yılında iki sayının tamamı komünizme ayrılmıştır.

---

⁶¹⁷ Mustafa Şekip Tunç, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Hilmi Ziya Ülken, Elif Naci, Nurettin Sevin, Reşat Ekrem Koçu, Ahmet Kutsi Tacer, Feyzullah Sacit Ülkü, Behçet Kemal Çağlar, Mehmet Kaplan, Beddi Faik, Halide Edip, ve Fazıl Hüsni Dağlarca, İsmail Hüsrev Tökin, Halide Dolu, Edibe Dolu, Nebahat Peyami Safa.

⁶¹⁸Nazım İrem, “Muhafazakârlık Modernlik, Diğer Batı ve Türkiye’de Begsonculuk”, **Toplum ve Bilim**, Sayı:82, 1999, s.141.

Peyami Safa'ya göre, Türk milletinin “*var olabilmesi*” için gerekli olan iki şart vardır: “*Biri kendi kendisi olmaya devam etmesi, tarihine ve geleneklerine bağlı olmaya devam etmesi. İkincisi ise benliğini kaybetmeyecek derecede değişmesi ve yenileşmesidir.*” Buradan hareketle birincisi muhafazakârlığa ikincisi ise inkılâpçılığa tekabül etmektedir. Aslında Peyami Safa'nın anlatmak istediği şey, “*muhafazakârlık ile inkılâpçılığın birbirinin zıddı olmadığı*” düşüncesidir. Milliyetçiliğe sentezci yaklaşımda bulunan Peyami Safa, kendisini de içinde gördüğü ‘ileri’ milliyetçiliği, “*eski dünü ve yarını, eskiyi ve yeniyi kucaklar*” kalıbına oturtarak kendilerini, “*irtica hortlakları ile devrim züppelerinden*” ayırmıştır.⁶¹⁹

Dergi, DP Hükümetinin de ilgisine mazhar olmuştur. Bakanlar ve milletvekilleri dergiye abone dahi olmuşlardır. Belki de en önemlisi, iflah olmaz bir antikomünist olan Peyami Safa'nın, *Türk Düşüncesi*'ni çıkardığı sırada Başbakan Adnan Menderes'in, onun “*Türkiye’de sol cereyanlar hakkında ne düşündüğünü*” öğrenmek istemesiydi. Antikomünist düşünceye sahip olan Peyami Safa'nın bu konudaki görüşü belliydi. Türkiye’de solun tahmin edilenden daha güçlü olduğu ve hatta solcuların, mevcut iktidarı yönetimden düşürecek güce sahip olduklarını serdetmiştir. Menderes'in aksi beyanda bulunması üzerine Fuat Köprülü de söze karışmış, “*Peyami Safa haklı ve gerçeği görüyor*” demişti. Ayrıca, Peyami Safa, milliyetçi gençlerle ilgilenilmesi gerektiği, aşırı solun Türkiye’de “*tahribat*” yapmasını önlemek için bir bakanlığın kurulmasını tavsiye etmişti.⁶²⁰ Vecdi Bürün'ün eserinde geçen bu görüşmenin ne zaman yapıldığına dair bir bilgi verilmemiş.

Ancak şu belirtmeli ki dergide komünizm üzerine ilkyazı hayli geç bir tarihte, 21. sayıda kaleme alınmıştır. *Türk Düşüncesi*'nde antikomünizme methal mahiyetindeki Enver Esenova'nın yazısı, 1951 yılında Moskova'da ‘Devlet Kitapları’ arasında sayılan ‘*Sovyetlerin Felsefe Lügatı*’ üzerinedir. Esenova'nın belirttiğine göre, mezkûr metinde Stalin, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük filozofu olarak resmedilmiştir. Stalin'den sonra Lenin ve ondan sonra da Karl Marks gelmiştir.⁶²¹ Esenova'nın dergide komünizm üzerine ikinci yazısı, Büyük Sovyet Ansiklopedisinden (Bolşaya Sovestkaya Entziklopedia) olduğu gibi tercüme edilen

⁶¹⁹ Peyami Safa, “Eski Yeni Kavgası”, **Türk Düşüncesi**, C:6, Sayı:31, 15 Haziran 1956.

⁶²⁰ Vecdi Bürün, **Peyami Safa 25 Yıl**, Yağmur Yayınları, İstanbul, 1978, s.115-119.

⁶²¹ Enver Esenova, “Sovyetlerin Felsefe Lügatı”, **Türk Düşüncesi**, C:4, Sayı:21, s.139-141.

“Komünizmin İslamiyet Hakkında Görüşü” olmuştur. Mahut metinde İslam, tamamen Marksist perspektif ve kavramlarla tetkik edilmiş, İslam’ın metafizik boyutu dışarıda bırakılarak İslam, tamamen ticari ilişkiler üzerinden tahlil edilmiştir. Devamında, Türkiye solcularının genel geçer kanaatlerini de içeren yazıda İslam, “Şark milletlerinin esirleştirilmesi bakımından yabancı istilacıların bir aleti olarak daima bir irtica rolü oynamıştır” ifadeleriyle resmedilmiştir.⁶²² *Türk Düşüncesi*’nde, çeviriler aracılığıyla da olsa, antikomünist literatürün neredeyse yekûnun aksine, Marksizm ve komünizm üzerine nitelikli eleştirel yazılar neşredilmiştir. Feridun Bellisar’ın, Rus Filozof Nicolas Berdiaeff’in Marksizm’in iç çelişkilerini anlatan “Marksizm’in Kendi Kendisiyle Çatışması” isimli yazısı bunlardan birisi olmuştur. Yazıda, Marksizm’in, dinamizmini muhafaza etmesine karşın, yeni bir ideoloji olmakla birlikte ‘sosyal realiteye’, ‘felsefi’ ve de ‘ilmi’ düşünceye münafı olduğu dermeyan edilmiştir.⁶²³ Bunun gibi fikri tartışmaların yanı sıra siyasi meselelere de değinen *Türk Düşüncesi*, DP’nin Macar olaylarını kendi politikalarına tramplen olarak kullandığı süreçte, Sovyetlerin Macaristan’ı işgalini antikomünist bir perspektifle işlemiştir.⁶²⁴

Türk Düşüncesi’nin, 1 Mart 1959’da yayınlanan 54. sayısını ve bundan sonraki sayının tamamı komünizme ayrılmıştır. Komünizme ayrılan 55.sayıdaki yazılar, bir önceki sayıdan yarım kalan yazıların devamı niteliğinde olmuştur. Yazıların hemen hemen hepsi bu şekildedir. Necip Fazıl’ın tek yazısı bu sayıda yayınlanmıştır. Komünizmi ‘bulaşıcı’ ve ‘öldürücü’ ve mefluç bir hastalık olarak kabul eden Peyami Safa, salt antikomünist metinlerden müteşekkil sayıyı takdim ederken bunu yapmaktaki amacının, gençleri, hayatlarının sonuna kadar “pençesinde kıvrınacakları bir ideoloji canavarının tırnaklarına düşmekten kurtarmak” olduğunu ifade etmişti.⁶²⁵

Bu sayıda Sami Kohen’in, istastiki verilere istinaden “Komünizm Dünyada Kaybediyor” yazısı, dışında “Cayan Komünistler”, Andre Gide, Arthur Koestler, İgnazio Silone, Stephen Spender, Richard Wright ve Louis Fischer’in hayat hikayesi,

⁶²² Enver Esenkova, “Komünizmin İslamiyet Hakkında Görüşü”, *Türk Düşüncesi*, Cilt:6, Sayı:36, 1 Şubat 1957, s.6.

⁶²³Nikolas Berdiaeff, “Marksizm’in Kendi Kendisiyle Çatışması”, *Türk Düşüncesi*, C:6, Sayı:34, 1 Aralık 1956, s.13.

⁶²⁴Zeria Karadeniz, “Jean-Paul Sartre ve Komünizmin Son Nefesleri”, *Türk Düşüncesi*, Cilt:6, Sayı:35, 1 Ocak 1957, s.27.

⁶²⁵ Peyami Safa, “Marksizm Yapısı ve Çürük Temelleri”, *Türk Düşüncesi*, Cilt:10, Sayı:54, s.8.

komünizme dair eleştirileri ve neden komünizmden vazgeçtikleri ele alınmıştı. Peyami Safa, *Türk Düşüncesi*'nde iki sayının tamamını komünizmi ayırdığı hemen hemen aynı süreçte İlhan Darendelioğlu'nun ricasıyla broşür şeklinde *Mahutlar*'ı kaleme almıştı. Peki, Peyami Safa'ya göre kimdir bu 'mahutlar'? Onun çizdiği portreye göre 'mahutlar', Moskova'nın "emrinde" olan Sertleller, Sabahattin Ali ve Nazım Hikmet'tir. Peyami Safa'nın 'mahutları', 'din düşmanı', Atatürk'ün kendilerine 'bayrak' yapan müptezel, Moskova Yazarlar Kongresinin "direktiflerine uygun olarak romanda, şiirde, resimde" işçinin ve köylünün "sefaletini" konu alan, Amerikan düşmanlığını pompalayan kişilerdir.⁶²⁶

Soğuk Savaş yıllarında Amerikan imgesi, Türk sağını kümülatif bir şekilde cezp etmişti. Sağ muhayyilede emperyalist ABD bir anda özgürlük havarisi kesilmişti. Türk sağının farklı mahreçlerinin böyle bir yoruma meftun kesilmesinin esbabı mucibesi ABD'nin anti-Sovyetçilik ve antikomünizm histerisiydi.

2.3. 27 Mayıs-12 Mart Arası Türkçülük ve Antikomünizm

1960'ların başlarında, 1961 Anayasasının müsaade ettiği ölçüde solda ve sağda pek çok yeni gelişme yaşanmıştı. Yeni parti, dernek ve yayıncılık faaliyetleri hız kazanmıştı. Bu düzlemde sol, yoğun dernekleşme faaliyetlerinin yanı sıra *Yön*, *Ant* ve *Devrim* gibi yayınlarla 'kültürel iktidarı ele geçirmeye cehdetmişti. Sol, sadece yayıncılık faaliyetleriyle değil, siyaseten de belirleyici bir ivme kazanmıştı. Tabii bir de 1960'lı yıllarda dünyadaki gelişmeler de eklenince farklı bir tablo ortaya çıkmıştı. Dünya'da, Latin Amerika'da, Ortadoğu'da ve Afrika'da sol devrimler; Türkiye'de, CHP'nin yeni eğilimleri, TİP, *YÖN* dergisi, öğrenci dernekleri, üniversitelerin işgal edilmesi ve boykot edilmesi milliyetçiliğe taze kan sağlamıştı.⁶²⁷ Türk milliyetçiliği, Soğuk Savaş yıllarında sol faaliyetleri esas alarak faaliyet yelpazesini genişletmişti. Türk sağı siyaseten güçlüydü ve fakat burada güçlü olduğu kadar kültür ve sanat alanında ve de öğrenciler arasında yeterince güçlü olmadığını

⁶²⁶ Peyami Safa, *Mahutlar*, Toprak Dergisi Yayınları, İstanbul, 1959, s.9-13.

⁶²⁷ *Alparslan Türkeş ve Türk Milliyetçiliği Paneli*, Aydınlık Türkiye Partisi Eğitim ve Kültür Faaliyetleri 2, Ankara, 1999, s.21.

düşünüyordu. Bu mesafeyi kapatmanın çareleri, dimağlarını her daim meşgul etmişti. Biraz da, ‘onlarda var, bizde niye yok’ mantığıyla hareket edilmişti.

1940’lı yılların ortalarından 27 Mayıs’a kadar Türkçülük, siyasetin kenarında hayatını sürdürmüş, yayıncılık ve dernekleşme faaliyetleri üzerinden kendini var etmişti. Bir tür ‘entelektüel’ hareket niteliğini haizdi. Türk milliyetçiliğinin siyasetteki yeri ise, 1930’lu ve 1940’lı yıllarda CHP ve 1950’lili yıllarda ise DP gibi liberal partilere mündemiçti. Ancak 1960’lı yılların koşulları farklıydı. Bu tarihten itibaren olanaklar artmıştı. Türkçü siyaset kendi çatlağını bulmuş ve oradan akmaya devam etmişti. Ekim 1961 seçimlerinden sonra, “*Anadolu Fırtınası*” lakaplı Osman Bölükbaşı’nın CKMP’si, gücü hissedilir şekilde Meclis’e girmişti. Fakat gençlik arasında yeteri kadar karizması yoktu bunun. Ancak partinin liderliğine, Alparslan Türkeş’in (1965) gelmesinden sonra, ilk yaptığı işlerden birisi gençliği mobilize etmek olmuştu. Bu da partide milliyetçiliğin ve antikomünizmin tonunun daha da koyulaşmasına sebep olmuştu. Bu yönüyle, 1965 seçimlerinden sonra, sembolik düzeyde Meclis’e giren CKMP’nin muhalefet gücü Meclis dışında daha etkindi. Bunu sağlayan ise Türk milliyetçileri arasında her zaman hatır sahibi olan Alparslan Türkeş’in ‘karizmatik’ kişiliğiydi.

CKMP, Türkçülerin, komünizme karşı mücadelesinde daha fazla örgütlenmesinde katalizör rolünü üstlenmişti. 1940’lı yılların ikinci yarısından itibaren artık ‘kutsi dava’ sayılan antikomünist faaliyetler içerisinde yer alan Fethi Tevetoğlu, Nejdet Sançar, Bekir Berk, İlhan Darendelioğlu ve Muharrem Ergin gibi isimlerin katkısı yadsınamaz. Kişisel çabanın haricinde, 1940’lı yılların ikinci yarısı ve 1950’lerin hemen başındaki dernekleşme faaliyetleri de antikomünizmin en önemli girdilerindendi. Aynı biçimde 1960’ların başından itibaren dernekleşme faaliyetlerinin daha gür biçimde nevh-zuhur ettiği söylenebilir. Bilhassa, 1963 yılında kurulan Komünizmle Mücadele Dernekleri ve dönemine göre uzun bir geçmişe sahip olan Milli Türk Talebe Birliği antikomünist hareketin başını çekmişti. Başka bir bölümde bu derneklere değinileceğinden burada ayrıntıya girilmeyecektir. Ancak, bu ikisi dışında, bir de 1962 yılında Nejdet Sançar başkanlığında Türkçüler Derneği kurulmuştu. Dernek, 1964 yılında adını Türk Milliyetçiler Birliği olarak değiştirmişti. Derneğin yayınında Türklük, binlerce yıl geriye giden ‘kök’ olarak

ifade edilmişti.⁶²⁸ Diğer tarafta tüzüğünde ‘Allah’ yerine ‘Tanrı’⁶²⁹ ifadesini kullanılarak milliyetçilik çizgisini belirgin hale getirmişti. Derneğin başka ve aslıca ön plana çıkan özelliği onun antikomünist ve Pantürkist oluşuydu. 1960’ların sonuna doğru derneklerin ve yayınların sayısında hızlı bir artış görülmüştür. Tüm bunların yanı sıra Türkçüler bir taraftan komünizme karşı mücadele ederken diğer taraftan da milliyetçilik tartışması içerine girmişlerdi.

1960’lı yıllarda tıpkı 1940’lı yılların ikinci yarısındaki gibi Türkçülük ve İslam aynı mecrada işlenmeye devam edilmişti. Ancak tekdüze bir düşünceden ziyade dikotomik bir bakış ve tartışmalı bir ortam meydana gelmişti. ‘Türkçülük nerede başlıyor?’ ve ‘İslam, Türkçülüğün neresinde?’ gibi soruların peşine düşülmüştü. Örneğin Erol Güngör, Türkiye’de “*İslamcı görüş esas itibariyle milliyetçilik patentini altında işlenmektedir, yani milliyetçilikle İslamcılık birbirini içine girmiştir*”⁶³⁰ tespitiyle aslında bu ikilinin birbirine olan muavenetine işaret etmiştir. İskender Öksüz de Türk milliyetçilerinin Müslüman olduklarını, ümmete bağlı olduklarını ve millet tercihini dile getirmenin ümmet bilincine aykırı olmadığını ifade etmişti.⁶³¹ Üretken bir antikomünist olan Tekir Erer ise mevzuyu daha pragmatik şekilde değerlendirmişti. Soğuk Savaş yıllarında Türkçülük ile İslamcılığın komünizme karşı birbirlerine desteklerinin ehemmiyetini onun şu satırlarında görmek mümkündür:

*“Şu bilinmelidir ki, Türkiye’de din ve milliyet fikirleri öldürüldüğü an, biz yokuz! Yaşamamız, var olmamız, mevcudiyetimiz milliyetçi fikirlerimizi, milli duygularımızı ve milli varlığımızı korumakla mümkündür.”*⁶³²

MTTB’nin yayın organı *Milli Gençlik Sesi* dergisi, Türk milletini sevmeyi İslam’ın şartlarından biri haline getirmiştir.⁶³³ Aydınların toplumdan uzak olmasını, ‘ulusal’ varlığa en çok zarar veren öğelerden birisi olarak gören Gökalp, kendini toplumdan izole eden aydınların ‘ulusal’ kültürü yok ederek yerine yabancı bir kültürü ikame edeceğini söylemişti.⁶³⁴ Antikomünistler de benzer bir düşünce ortaya

⁶²⁸ **Türkiye Milliyetçiler Birliği’nin Görüşü**, Mors Matbaası, 1964, s.4.

⁶²⁹ **Türkiye Milliyetçiler Birliği’nin Tüzüğü, Çalışma Programları ve İlk Bildirisi**, Mors Matbaası, 1964, s.3.

⁶³⁰ Erol Güngör, **İslam’ın Bugünkü Meseleleri**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2005, s.24.

⁶³¹ İskender Öksüz, **Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi**, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2015, s.223-224.

⁶³² Ertuğrul Meşe, **Komünizmle Mücadele Dernekleri**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s.242.

⁶³³ “İslamiyet ve Milliyetçilik”, **Milli Gençliğin Sesi**, Yıl:1, Sayı:12, Ekim 1970.

⁶³⁴ Uriel Heyd, **Türk Ulusçuluğunun Temelleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979, s.82.

atmışlardı. Gökalp'in kastettiği, II. Meşrutiyet dönemindeki aşırı batılılaşma iken, Soğuk Savaş döneminde kastedilen ise komünizm olmuştur.⁶³⁵ 1975 yılında Dergâh yayınlarından çıkan ve Nurettin Topçu'nun milliyetçilik anlayışının çok fazla hissedildiği üç yazarlı bir metinde, 20. asrın başlarında doğan Türk milliyetçiliğine ilişkin tezlere antitez olarak Türk milliyetçiliğinin doğuşunu, Türklerin millet haline gelişini İslam ile tanışma sürecine bağlamışlardı. Burada en önemli husus 1071 tarihidir ki, bu tarih, Türklerin kavmiyetten millete ve milliyetçiliğe geçiş tarihi olarak değerlendirmişlerdir.⁶³⁶ Tartışmanın nirengi noktası ortaya attıkları 1071 tarihidir. Soykütükçüler, Türk tarihinin başlangıç kısmının neden 1071 olduğunu hep sorgulamışlardı.

Zaten bütün Türkçü ve İslamcıların 'Türk-İslam' anlayışında olduğu varsayımı yanıltıcıdır. Bununla birlikte İslamcı düşünce içerisinde ırki milliyetçiliğe ve bozkurt gibi sembollere uzak duranlar ile soykütük iddiasını güdenler arasındaki fikri mülahazaların, en azından komünizmle mücadele ederken, derinleşmemesi için itina gösterildiği aşikârdır. Bu amaç doğrultusunda Orhan Özgedik, "*Komünizmle Mücadelede Türkçülük, Müslümanlık, Politika*" ismiyle eser neşretmişti.⁶³⁷ Totalde Sovyetlerin, özelde ise komünizmin tehdidi altında olduğu ileri sürülen Türklüğün inkar edilmesi, "*Allah'ın hikmetine isyan*" gibi büyük günahlardan sayılmıştı.

Diğer tarafta, komünizme karşı her daim hazır ve nazır olan tüm milliyetçilerin İslam'a aynı pencereden yaklaştıkları iddia edilemez. Yekpare bir milliyetçilikten söz edilemeyeceği belirtilmişti. Milliyetçilerin tamamı için İslam ve Türklük aynı değildir. Yani Türkçülerin veya İslamcılarının tamamının aynı zeminde buldukları, homojen bir fikir meydana getirdikleri söylenemez. Soykütüğü iddiasını güdenler, Türkçülük ile İslam'ın iç içe geçişliğinden, aynı olarak telakki edilmesinden rahatsız olduklarını saklamamışlardı. Tarihsel süreç içerisinde, 'Arap dini' olarak görülen İslam'ın, Türklüğü asli karakterinden sıyırdığını dermeyen etmişlerdi. Soğuk Savaş yıllarında bu düşünce artık yüksek sesle ifade edilemeye başlanmıştı.

---

⁶³⁵ Etienne Copeaux, **a.g.e.**, s.83.

⁶³⁶ Fevzi Namıkoğlu, "Türk Milliyetçiliği Üzerine" **Türk Milliyetçiliği ve Batılılaşma**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1975, s.13.

⁶³⁷ Hasan Oraltay, "Türkçülük, Müslümanlık, Politika", **Komünizmle Savaş**, Sayı:14, Ağustos, 1967, s.4.

Genellikle bu fikrin icra edildiği yer, Nihal Atsız'ın *Ötüken* dergisi olmuştur. Derginin muhtevasına geçmeden önce Hayran Ilgar'ın, Nihal Atsız ile Ali Fuat Başgil arasındaki fikri mücadelede Atsız'dan yana tavır takınarak kaleme aldığı "*Sözde ve Gerçek Milliyetçilik*"e değinmek icap ediyor. Türkiye'deki tüm fikri tartışmanın, komünizm ile antikomünizm mücadelesine bağlandığı metinde Ilgar, Ali Fuat Başgil ve Nurettin Topçu'nun milliyetçilik akidelerine çatmıştı. Topçu, milli tarihi 1071 Malazgirt Savaşı ile başlatmış ve "*çürük dava*" olarak baktığı Turancılığın, tıpkı Latin, Cermen ve İslav milleti gibi olmayacağı⁶³⁸ iddiasını ortaya atmıştı. Topçu'nun bu reddiyelerini değerlendiren Ilgar, bunu Ön Asya Türk tarihini *inkâr* etmek olarak değerlendirmişti.⁶³⁹

Kendini "*tanınmış milliyetçi*" olarak addeden Ali Fuat Başgil, soykütükçü cepheden kendisine yöneltilen eleştire cevap vermişti. Başgil, 1963 yılında *Yeni İstanbul*'daki köşesinde "*Milliyetçilikle Müslümanlık bağdaşmaz*" hükmünü verdikten sonra, iki *zıt* yapının ortak düşman komünizm için nikâh akdettiklerini ileri sürmüştü.⁶⁴⁰

Topçu ve Başgil gibi iki önemli ismin hilafına Atsız, *Ötüken*'de "*İslam birliği*" hülyasına dalanların, *kuruntu* içinde olduklarını ifade ederken, aslında onun tasavvurunda "*gerçekleşecek olan İslam Birliği değil Adalar Denizinden Altayların ötesine kadar Türk Birliği*"dir. Atsız'a göre, bunların ilk yanlışı, kendi geçmişlerini; Mete'yi, Atilla'yı, Cengiz'i inkar ederken, bunların yerine Türk tarihi ile *alakasız* olan Ali-Muaviye kavgası, Hz. Hüseyin'in Kербela'da şehit edilmesi gibi vakaları merkeze yerleştirmeleridir. Atsız, İslam tarihinden ziyade Türk tarihine yoğunlaşmalarını salık vermişti. Yani Endülüs'ün düşmesine üzülmekten ziyade Kırım'ın, Kazan'ın ve Türkistan'ın kaybına gamlanmak gerektiğini ifade etmiştir. İslam'ı bir nevi Arap dini olarak kabul eden Atsız için komünizm kadar Nurculuk da aynı derecede tehlikeli olmuştur: "*İkisi de Türk milletini ve kültürünü yok etmek için uğraşmaktadır. Biri Moskofçuluk, biri Arapçılık davasıdır...*"⁶⁴¹

1960'ların sonunda neşredilen bir metinde, bir kısım milliyetçi çevrelerde İslam ile Türkçülüğün aynı kapta mezc edilmesinin, yani "*Ön planda dincilik*

⁶³⁸ Nurettin Topçu, *Yarıncı Türkiye*, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1961, s.37, 147.

⁶³⁹ Hayrani Ilgar, *Sözde Milliyetçilik*, Ülkü Yayınları, İzmir, 1964, s.12.

⁶⁴⁰ Ali Fuat Başgil, "Milliyetçilik Bahsi", *Yeni İstanbul*, 30 Kasım 1963.

⁶⁴¹ Nihal Atsız, "İslam Birliği Kuruntusu", *Ötüken*, Sayı:4, 1964, s.1.

olmalıdır, Türkçülük geriden gelmelidir” veya “Dincilik ve Türkçülük at başı beraber gitmelidir” söyleminin düşmanca tavır olduğu belirtilmişti. Ancak bunların muvaffak oldukları ve Türkleri öz varlıklarından ayırdığına esef edilmiştir.⁶⁴²

Atsız ile Topçu milliyetçilik konusunda çok zıt düşüncelere sahiplerdi. Öyle ki antikomünizm dahi onları bir araya getir(e)memiştir. Topçu, komünizmi teorik olarak reddetmişti. Atsız ise onu Türkleri ezen bir ideoloji olarak gördüğü için komünizme düşman kesilmişti. Yine de ikisi antikomünistti. Fakat kendi içinde zıt kutuplarda durmuşlardı.

Aynı kulvarda yazı hayatına devam eden Nihal Atsız’ın kardeşi Nejdet Sançar, aslında Atsız’dan bir nebze sapma göstererek İslam ile Türklüğün bir araya gelmesinden kısmen ‘hoşnut’ olurken, bilhassa Türklere ait ahlaki, ‘üstün’ siyasi ve savaşçı ruhun İslam sonrası Türk tarihiyle sınırlı tutulmasına şiddetli bir şekilde itiraz etmiştir. Ona göre, Türkler, İslam’dan önce de ve sonra da ‘aynı’ karaktere sahip olmuşlardır.⁶⁴³ Soykütükçüler, Soğuk Savaş’ın rengini verdiği milliyetçiliğe mesafeli durmanın yanı sıra, bu tür bir milliyetçiliği Türkiye için tehlikeli bulmuş ve bunun komplo olduğunu dahi ileri sürmüşlerdi. Sançar, Türklük ile İslam’ın aynı kaptaki kaynatılmasını, “*Türklüğü, Arap potasında eritme ham hayalinin, bizim için zehirli oltadan başka bir şey olmayan yemi “İslam” devleti(!)”dir.*” Soykütüğü teziyle ortaya çıkan *Türkçüler* soldan ve başka mecralardan yöneltilen *sağcı* nitelemesine karşın *Türkçüyüz* diye mukabelede bulunmuşlardı. Bunlara göre sağcılık düşüncesi, Said Nursi’nin öğretisini devam ettiren Nurcularda, Süleymancılarda ve *siyasi ümmetçilerde* vücut bulmuştu. Sağ kefeye konulan bu yapıları, komünistler ve siyonistler kadar tehlikeli görmüşlerdi.⁶⁴⁴

Türk milliyetçiliğinin örgütlülüğü ve hareketliliği ile en dinamik günlerini yaşadığı ve komünizme karşı sert mücadelede bulunduğu 1960’larda milliyetçiliğinin faşizme doğru kaydığını veyahut bunu direkt faşizm olarak ifade edenler olmuştu. Dinsel temelli örgütlenmeler, ülkedeki gayrimüslimlerin, emperyalizmin işbirlikçisi olduğunu iddia ederek gayrimüslim azınlığa karşı çıkmıştı. Aynı şekilde *ırkçılar* Türk olmayan tüm yapılara karşı çıkmıştı. Soldan gelen eleştiri, bu iki yapının

⁶⁴² Kenan Dikici, “Türkçülük ve Din”, *Ötüken*, Sayı:3, 1968, s.3.

⁶⁴³ Nejdet Sançar, “Türklük ve İslamlık Meselesi”, *Ötüken*, Mayıs 1968.

⁶⁴⁴ Nejdet Sançar, “Biz Sağcı Değiliz, Türkçüyüz”, *Ötüken*, Sayı:4, 1970.

faşizme kapı araladığı iddiasıdır.⁶⁴⁵ Çetin Özek, Türkiye’de emperyalizmin, varlığını sürdürmesi için milliyetçi ve dinsel yapılara *komünizm tehlikesi var* havasını pompalayarak “*devrimci-toplumcu*” kuruluşların vatan hainliği ile suçlanmasını emperyalizmin bir manipülasyonu olarak görmüştür. Özek, Türkiye’deki antikomünist düşünceyi faşizmin arka bahçesi olarak ifade ederken “*Türkiye, günümüzde her zamankinden daha keskin bir biçimde, faşizm tehlikesi ve saldırganlığı ile karşı karşıyadır.*”⁶⁴⁶ Hemen hemen her dönemde farklı düşüncelere ve de kendisi gibi düşünmeyen yapılara faşist demeyi ünsiyet haline getiren Türk solunun iddialarına 1960’lı yıllarda antikomünistlerin bir kısmı hem faşizmi reddederek hem de Atsız gibi ırkçıların türdeş etnik tasavvurlarını tenkit ederek cevap vermekte gecikmemişlerdi. Apolojik bir dürtüyle ırkçılığa ve faşizme reddiyede bulunmuşlardı.⁶⁴⁷

İktisatçı İsmet Giritli, Türkiye’de komünizm tehlikesinin görmezden gelindiği, Türk milliyetçiliği içerisinde faşizm “*olmamasına*” rağmen⁶⁴⁸ bazı çevrelerin her fırsatta ‘direnen’ ya da ‘pusuya yatan’ faşizmden bahsettiklerini ifade etmiştir.⁶⁴⁹ Faşizmi komünizmle sebep sonuç ilişkisi üzerinden değerlendiren Giritli, komünistlerin ortalığı bulandırmak için vatansever ve milliyetçilere faşist dediklerini ifade etmişti.⁶⁵⁰ Giritli’nin dışında Galip Erdem de Soğuk Savaş yıllarında Türk milliyetçilerine yöneltilen *suçlamaları* cevaplamak suretiyle kaleme aldığı *İrkçılık* cildinde, ırkçılığı tarihsel ve antropolojik bağlamıyla ele almıştı. Erdem, Türk milliyetçiliğinin bedensel ırkçılığa dayanmadığını ancak, “*cahiller, akıl hastaları, hainler*” diye tezyif ettiği solcuların, Ziya Gökalp’ın, *dil, kültür, tarih anlayışı* ve *soy şuurunu* teselsülünden hareketle Türk milliyetçiliği ile ırkçılığı bir tuttuklarını ifade etmiştir.⁶⁵¹

Buna karşın Ahmet Güner, klasik milliyetçi profilinin dışına çıkarak ama antikomünist çizgisinden de ödün veremeyerek faşizmi ve onu benimseyenleri, “*Türkiye’de binlerce yarı aydın, solcusu ve sağcısı ile Bolşevizm’in ve siyonizmin*

⁶⁴⁵ Mustafa Kemal Çamkıran, **Faşizm ve Anti-Faşist Mücadele**, Ser Matbaası, Ankara, 1969, s.20.

⁶⁴⁶ Çetin Özek, **Faşizm ve Devrimci Halk Cephesi**, Ant Yayınları, İstanbul, 1970, s.467, 487.

⁶⁴⁷ Ramazan Nazlı, **Faşizm, Komünizm ve İslam**, Çile Yayınları, İstanbul, 1979, s.186-190.

⁶⁴⁸ İsmet Giritli, **Faşizm Tehlikesi mi? Komünizm Tehlikesi mi?**, Toker Yayınları, İstanbul, 1977, s.19.

⁶⁴⁹ İsmet Giritli, **Komünizm Sosyalizm ve Anayasamız**, Baha Matbaası, İstanbul, 1967, s.8.

⁶⁵⁰ İsmet Giritli, **Faşizm Tehlikesi mi? Komünizm Tehlikesi mi?**, s.6.

⁶⁵¹ Galip Erdem, **Suçlamalar 2**, Töre-Devlet Yayınevi, Ankara, 1975, s.46.

düşmanı olduğu için Hitler'i veya Nasyonal sosyalizmi benimsemişlerdir” ⁶⁵² ifadelerine yer vererek onları tenkit etmiştir. Irkçılara mesafeli duran bir diğer isim Mehmet Emin Erişgil, Türkiye'nin Bolşevizm'e uygun olmayan ortamının aynı şekilde ırkçılığa da uygun olmadığını ifade etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında maceraya kapılan Türkçüler için *“mademki Almanlar ırkçılık sayesinde düşmanlarını korkutuyorlar da savaşta muvaffak oluyorlar, o halde gerekir ki biz de ırkçı olalım”* dediklerini ifade eden Erişgil, Atsız'ı tenkit etmiş ve onun, Saraçoğlu'na yazdığı mektupta 'Hitlervari' bir rejimin kurulmasını istediğini yazmıştır. ⁶⁵³

Türk milliyetçiliği içerisinde başka bir tartışma *milliyetçi-toplumcu* doktrin tartışmasıdır. Türk solu, 1960'lı yıllarda ekonomik, siyasi ve sosyal sorunları, gazete, dergi, akademik metinler ve sinema gibi mütenevvi yollarla toplumun gündemine sokmuştu. Bundan geri kalmak istemeyen milliyetçiler, 1960'ların sonuna doğru *“milliyetçi-toplumcu doktrin”* ekseninde çeşitli ürünler vermişlerdi. Türk milliyetçiliğinin içerisinde, 1960'ların sonuna doğru ortaya çıkan *“milliyetçi-toplumcu”* düşünün kökenleri, aslında II. Meşrutiyet dönemine kadar gitmekle birlikte, 1960'ların sonuna kadar belli bir kalıp içerisinde çok da tartışılmadığını söyleyebiliriz. 1960'larda Türkiye'de siyasetin ve düşüncenin billurlaşmasıyla birlikte tartışma zemini saçaklaşmıştı. Kapitalist sistemin Türkiye'deki varlığı, feodalizm ve burjuva sınıfının işçi ve köylü üzerindeki tahakkümü, sol çevrelerce çeşitli çareler öne sürülerek irdelenmişti. Köylü, işçi ve öğrencilerin bu tartışmalara bir hayli ilgi göstermesiyle milliyetçilik kısmen de olsa irtifa kaybetmeye başlamıştı. Bunu hisseden milliyetçiler, tartışmalardan geri kalmamak için *“milliyetçi-toplumcu”* serlevhası altında yeni bir patika açmaya azmettiyse de bu yönüyle kadük kalmıştı. Alparslan Türkeş, özellikle gençleri ve aydınları solun kışkırtıcısından kurtarmak için *“Dokuz Işık Doktrini”* veyahut *“milliyetçi toplumcu”* ⁶⁵⁴ doktrini ortaya atmıştı. 'Milliyetçi-toplumcular', sosyalizm, kapitalizm, sağcılık ve solculuk gibi kalıplar

⁶⁵² Ahmet Güner, *Türkiye'deki Rusya*, Toker Matbaası, İstanbul 1975. s.238.

⁶⁵³ Mehmet Emin Erişgil, *Türkçülük Devri Milliyetçilik Devri İnsanlık Devri*, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1958, s.80-81.

⁶⁵⁴ Alparslan Türkeş ve Türk Milliyetçiliği Paneli, s.23.

içerisinde kendilerine “*üçüncü yolcu*” demişlerdi.⁶⁵⁵ Milliyetçi-toplumcu düşünceye isnat edilen faşizm iddialarının mesnetsiz olduğu belirtilmişti.⁶⁵⁶

Milliyetçilerin kendi ifadelerine göre, 1960’lı yıllarda sol, geniş bir Marksist literatüre sahipken, kendilerinin, Ziya Gökalp dışında okuyacak pek bir şeyi yoktu. Yine kendi ifadelerine göre, solun iddialarına milliyetçi perspektifinden cevap veren ve devletçiliğe karşı ‘toplumculuğu’ önceleyen ‘*Dokuz Işık*’ Türk milliyetçiliğinin imdadına yetişmişti. Türkeş’in *Dokuz Işık*’ını Marks’ın *Das Kapital*’i ile denk tutmuşlardı. *Dokuz Işık*’a, “*Türk gençliğini bataklığa sürüklemekten kurtaran doktrin*” vasfını yüklemişlerdi.⁶⁵⁷

Bir de, literatürde çok az zikredilen Mürşit Altaylı’nın *Türk Milliyetçi-Toplumcu Doktrininin Umumi Esasları* metnine parantez açmak gerekir. Milliyetçi-Toplumcu perspektiften sunulan çözüm yollarıyla hem solun hem de sağın önerileri reddedilmiştir. Sağın çözüm önerilerinin reddedilmesinin nedeni, bunun tamamen teolojik verilerle giderilmeye çalışılmasıdır. Bir kısım İslamcıların, “*İslamiyet her şeyi kendinde toplayan bir ilimdir*” ve dolayısıyla asrın iktisadi ve sosyal problemlerinin yegane çözüm kaynağı olarak ‘dini’ göstermiş olmalarına Altaylı itiraz etmiştir. Altaylı’ya göre, İslam ekonomi sistemi, nüfusun az olduğu ve sadece tarımın, geçim kaynağı olduğu bir sisteme uyarlanabilir. Ancak sanayi devrimi ile birlikte ekonominin seyri ve üretim araçları değiştiğinden yeni şartlar zuhur etmiştir. Haliyle, tarımsal ekonomik sistemin ‘sınai ekonomik nizam’a cevap veremeyeceğini ifade etmiştir.⁶⁵⁸ Diğer tarafta, Altaylı, solun ekonomi modelini, manevi değerlerden yoksun, sadece ‘geçim’ derdine odaklandığı bir doktrin olarak gördüğünden Müslüman Türk toplumuna uyarlanamayacağını irat etmiştir.⁶⁵⁹ Sağın ve solun çözüm önerilerini rafa kaldıran Altaylı, milliyetçi-toplumcu fikrin ekonomik esasını ‘Allah’, ‘millet’ ve ‘ekmek’ teslisi ile formüle etmiştir.⁶⁶⁰Bunu çeşitli şekillerde itham etmeye kalkanlara yönelik olarak Altaylı, milliyetçi-toplumcu fikrinin, ne Hitlerin ne de Almanların ortaya attığı bir düşünce olmadığını, bunun, tarihi,

⁶⁵⁵ **Milliyetçi-Toplumcu Uğraş**, Sayı:2, Ocak 1973; **Milliyetçi Toplumcu Uğraş**, Sayı:7-8, 1973.

⁶⁵⁶ **Dikmen**, 30 Mayıs 1969.

⁶⁵⁷ **Alparslan Türkeş ve Türk Milliyetçiliği Paneli**, s.48.

⁶⁵⁸ Mürşid Altaylı, **Türk Milliyetçi-Toplumcu Doktrininin Umumi Esasları**, D. A. S. Dava Yayınları, İstanbul, 1969, s.14.

⁶⁵⁹ Mürşid Altaylı, **a.g.e.**, s.20.

⁶⁶⁰ Mürşid Altaylı, **a.g.e.**, s.20.

ekonomik, sosyolojik şartlar altında Marksizm'e karşı bir tez olarak ortaya çıktığını ileri sürmüştür.⁶⁶¹

Milliyetçi-toplumcu görüşün belirli bir çevre için tedavülde kalması 1960'ların sonu ile sınırlı olmuştur. Her ne kadar bu, müdafileri tarafından reddedilse de, milliyetçi toplumcu düşünüş, ırkçı bir veçheyi haizdi. Bu haliyle, değil toplumun önemli bir kesimi, milliyetçiler arasında dahi kabul görmesi zayıf bir ihtimaldi. Dar bir çevrede yazılıp çizilen ve üstüne kafa yorulan milliyetçi toplumcu ideale dair yayıncılık faaliyetleri de tebarüz etmişti.

Bunlardan ilki, 'Milliyetçi Toplumcu Fikir Gazetesi' olarak 1969'da on beş günde bir çıkan *Dikmen*'i sayabiliriz. Bunun dışında 1971'de Kırıkkale'de *Şahlanış* ve 1972'de *Milliyetçi Toplumcu Uğraş* adıyla da aylık dergi neşredilmişti. Kendilerini, Türkiye'de etkisi gün be gün artan komünizme karşı emniyet supabı olarak görmüşlerdi.

Milliyetçi-toplumcu doktrin ile faşizme reddiye, 1960 sonrasının çatallaşan milliyetçilik düşünün ürünüdür. İkisi de sola karşı apolojik reaksiyondu. Sağ cenahta, Soğuk Savaş'ın başından 1960'lı yılların ikinci yarısına kadar emperyalizm, sömürü düzen ve kalkınma gibi kavramlar, Sovyetleri, komünizmi ve sosyalizmi çağrıştırdığı gerekçesiyle hiçbir şekilde kullanılmamıştı. Ancak 1960'ların ortalarından itibaren sağın, sola karşı irtifa kaybından ötürü, mezkûr kavramlar, 'milliyetçi-toplumcu' formülasyonu altında zikredilmeye başlanmıştı. İkinci tartışma konusu, ırkçılık, 1930'ların ortalarından İkinci Dünya Savaş'ının bitimine takaddüm eden günlerde geçer akçeydi. Dünyada böyle bir eğilim vardı. Türk milliyetçileri de buna teşneydiler. Fakat bunun süresi Almanya'nın savaş sırasında gösterdiği performans ile sınırlı kalmıştı. Daha sonra Türk milliyetçiliği içerisinde bir klik bunu devam ettirmiştir.

---

⁶⁶¹ Murşid Altaylı, **a.g.e.**, s.35.

2.3.1. Milliyetçi-Antikomünist Dergiler

2.3.1.1. Türk Kültürü

27 Mayıs askeri darbesinden sonra sol hareketler en dinamik ve hareketli günlerini yaşamaktaydı. Haliyle, antikomünist yayınlar açısından da malzeme bollamaktaydı. Bu durum, dönemin dergilerini, 1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren çıkan ve de DP döneminde yayınlananlardan kısmen farklılaştırmıştır. Çünkü siyasi ortam ve aktörler farklılaşmıştı.

Soldaki çeşitliliğe karşı Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, *Türk Kültürü* dergisini 1962 yılında yayınlamaya başlamıştı. Landau'nun "*ılımlı pan-Türkizm ile araştırmacılık bileşiminin en iyi örneği*"⁶⁶² olarak gördüğü dergi, kendini "*Türk dünyasının dergisi*" olarak tanıtmıştı. Derginin baş ideologu İbrahim Kafesoğlu idi.⁶⁶³ Soğuk Savaş yıllarında antikomünist yayınlar içerisinde kapsam ve nitelik bakımından en farklı iki dergi, yukarıda anlatılan *Türk Düşüncesi* ile birlikte *Türk Kültürü* olmuştur. *Türk Kültürü*'nün yelpazesi çok geniştir. Onun içerdiği bütün mevzulara değinmek tezin sınırlarını aşacağı için burada *Türk Kültürü*'nün komünizme ve dış Türklere ilişkin bakışı irdelenecektir. Derginin birinci sayısında "*amacın*" belirtildiği metinde, Türk dünyasını bir bütün olarak anlamaya çalışılacağı, ancak yanlış anlaşılmasına mahal vermemek için de, 'siyasi iddia ve ihtiraslardan' uzak durulacağı bilhassa ifade edilmiştir.⁶⁶⁴ Belli ki bu açıklama yeterli olmamış, daha sonra Kafesoğlu konuyu bir daha gündeme getirmiştir. Dış Türklere ilgili olarak yazar, "*yayınlarımız tamamıyla kültür sahasıyla ilgilidir, siyasi maksadımız yoktur. Dış Türklere ve meseleleri ele alınmakla beraber, şu anda yaşadığımız sevgili vatanımızı ikinci plana atmak gibi bir niyetimiz yoktur*"⁶⁶⁵ diye belirtmişti. Kafesoğlu'nun belirttiği gibi dış Türklere ilgili olan metinler, onların tarih, kültür ve

---

⁶⁶² Landau, **Pan-Turkism From Irredentism to Cooperation**, Hurst & Company, London, 1995, s.158.

⁶⁶³ Yüksel Taşkın, **Anti-Komünizmden Küreselleşme Karşıtlığına Milliyetçi Muhafazar Entelijansiya**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s.139.

⁶⁶⁴ "Amacımız ve Yolumuz", **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:1, Kasım 1962, s.5.

⁶⁶⁵ İbrahim Kafesoğlu, **Türk Kültürü**, 8, Haziran 1963.

dillerine ilişkin olmuştur.⁶⁶⁶ Genellikle Orta Asya Türkleri içerisinde aydın, siyasetçi kimliğiyle ön plana çıkan portreler anlatılmıştır.⁶⁶⁷ Bir de Kırım, Azerbaycan ve Türkistan gibi memleketlerin tarih, edebiyat ve coğrafyasına ilişkin metinlerin sayısı bir hayli fazladır.⁶⁶⁸ *Türk Kültürü*'nün 19. sayısı, 1918 Mayıs ayında kurulan, ancak 1920 Nisan ayında Sovyetler tarafından işgal edilen Azerbaycan'ın tarihine, kültürüne, edebiyatına ve müziğine ayrılmıştır.⁶⁶⁹ Keza 'Esir Milletler Haftası' nedeniyle Türkiye dışındaki Türklerin, bilhassa da Sovyetler ve Balkan Türklerinin durumunu irdeleyen bir dosya (21.sayı) hazırlanmıştı. Bu mevzunun siyasi kısmının neden işlenmediğinin gerekçesi Kafesoğlu'nun şu ifadelerinde gizlidir:

*"...Türkiye henüz dış davalarla uğraşacak kudret ve kıvama gelmemiştir. Ana yurdumuz siyasi, iktisadi, kültürel alanlarla çözüm yolları aramakta iken dış alemle vakit kaybetmek doğru değildir...Türkiye'nin emeklerini memleket haricindeki Türkler hesabına harcamak boşa enerji israfıdır."*⁶⁷⁰

Antikomünist yazında, komünizmin egemenliği altındaki Türkistan'ın siyasi durumu ile ilgili metinlerin sayısı bir hayli fazla iken, *Türk Kültürü*'nün ilk birkaç sayısında Türkistan ile ilgili olan metinlerde Türkistan'ın sadece fiziki yönüne vurgu yapılmıştı. Buna karşın, siyasete dair hiçbir şey zikredilmemiştir.⁶⁷¹ Ancak, daha sonra bu kural delinmiştir. Hatta Sovyetlerle Çarlık Rusya'sı arasında eğitim üzerine yapılan karşılaştırmada Sovyetler yeğlenmiştir. Çünkü Türkî gruplar arasındaki okuma oranı, hiç olmadığı kadar artmıştı. Ancak bunun da, Sovyetlerin, 'Türkleri Ruslaştırmak için geliştirdikleri bir uygulamadır', diye belirtmeyi ihmal etmemişlerdi.⁶⁷²

Türk Kültürü'nde Türk milliyetçiliği ile ilgili yazıların sayısı baskın olmakla birlikte Fethi Tevetoğlu gibi antikomünist kişilikler dergiyi antikomünist

⁶⁶⁶ Bkz. Kemal Ortaylı, "Kırım Türklerinin Milli Efsanelerinden", **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:1, Kasım 1962, s.46-48.

⁶⁶⁷ Bk. Abdullah Battal Taymas, "Kazanlı Şair Abdullah Tukay'ın Ölümü Üzerine", **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:9, Temmuz 1963, s.48-54.

⁶⁶⁸ Bkz. Mustafa Hakkı Türkekul, "Azerbaycan Mizah Edebiyatına Bir Bakış", **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:9, Temmuz 1963, s.36-48; Abdulkadir İnan, "Dağıstanlı Mehmet Efendi Osmanoğlu ve Eseri", **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:10, Ağustos 1963, s32-36.

⁶⁶⁹ Bkz. **Türk Kültürü**, Yıl:2, Sayı:19, Mayıs 1964.

⁶⁷⁰ İbrahim Kafesoğlu, "Bütün Türklük", **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:8, Haziran 1963, s.2.

⁶⁷¹ Ahmetcan Okay, "Türkistan'ın Tabii Durumuna Genel Bir Bakış", **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:3, Aralık 1962, s.45-49.

⁶⁷² Hanif Altan, "Milli Meselelerde Sovyetlerin Tutumu", **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:5, Mart 1963, s31-36.

propagandaya mahkûm etmişlerdi.⁶⁷³ Landau'nun tespiti kısmen doğru olmakla birlikte antikomünist yazılar sadece Tevetoğlu'na ait değildi ve Tevetoğlu'nun antikomünist mahiyetteki ilk yazısı, derginin çıkışının dördüncü yılında yayınlanmıştır. Diğer tarafta Tevetoğlu'nun yazıları antikomünizmle de sınırlı değildi. Türk milliyetçiliğine katkı yapmış isimler üzerine 'portre denemeleri',⁶⁷⁴ "Atatürk'ün Harbord ile Görüşmeleri" ile "Atatürk ile Samsun'a Çıkanlar" isimli çalışmaları ilkin burada tefrika edilmişti.

Tevetoğlu dışında, *Türk Kültürü*'nü antikomünizme yönelik bir araç olarak kullanan İsmail Coşkuner, Türk gençliğine seslenirken komünizmi "*Moskofluğun en kuvvetli emperyalizm silahı*" olarak görmüştü. Bunun yanında komünizm, aynı zamanda en büyük ve yakın tehlike olarak telakki edilmiştir. Görüldüğü üzere Sovyetler, Rusların tarihsel emelleri ve komünist ideoloji üzerinden tenkit edilmiştir. Ancak dış Türklerin siyasete alet edilmeyeceği şiarına sadık kalınmıştır.⁶⁷⁵ Coşkuner'in metninden sonra, iç komünizme dair uzun süre sessizlik hâkim olmuştur. Burada anlatılan komünizm Rus emperyalizmi ile içkin hale gelmiştir. Landau'nun Tevetoğlu ile ilgili iddiasına bir dönüş yaparsak eğer, Tevetoğlu ilkin Milli Eğitim'deki 'kızıl faaliyetlere' dikkat çekmiştir. Tevetoğlu'na göre, Milli Eğitim'deki kızıl faaliyetleri, 1920 yılından itibaren başlamıştır. 1920 dikkat çekici bir yıldır. Çünkü Türkiye'de sol faaliyetlerin bereketlendiği ve aynı zamanda baskılanmaya başladığı tarih olması açısından önemlidir. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan komünistleri periyodik aralıklarla ifşa etmekle beraber Tevetoğlu'nun üzerinde durduğu esas mevzu Köy Enstitüleri olmuştur. Köy Enstitüleri kurulduğu tarihten (1940) itibaren milliyetçi mahallede tartışma konusu olmuştu. Onların iddiasına göre enstitüler, Sovyetik kurumlardı. Bu düşünceye göre, bunun kurulmasındaki temel amaç, komünizmi, köylerden başlayarak toplumun tüm katmanlarına benimsetmektir. Tevetoğlu, Milli Eğitim Bakanlığı Başmüfettişinin Köy Enstitüleri Dergisinin ilk beş sayısı üzerine yaptığı araştırmada vardığı sonucu şu şekilde nakletmiştir: "*Dergide rejimimize aleyhtar, milli ahlakımıza, milli*

⁶⁷³ Landau, **Türkiye'de Sağ Sol Hareketler**, s.281.

⁶⁷⁴ Fethi Tevetoğlu, "Hamdullah Suphi Tanrıöver ve İstiklal Marşımız", **Türk Kültürü**, Yıl:4, Sayı:45, Temmuz 1966, s.790-796.

⁶⁷⁵ İsmail S. Coşkuner, "Albayrak Gölgesinde Bir Gençlik", **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:2, Aralık 1962, s.7.

*duygularımıza külliye aykırı, milli bünyemizi kemiren ve milli bütünlüğümüzü yıkmak amacını güden bir takım muzır ve menfur yazılar gördüm.”*⁶⁷⁶

Ona göre, enstitünün yayın organında Ruslardan, sosyalizmden ve ‘komünist diktatörlüğünden’ övgü ile bahsedilmişti. Tevetoğlu, “*Türkiye’de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler*” başlığı altında yazı dizisi neşretmişti. Aslında bu başlık, daha sonra yayınlanacak olan kitabının ismidir. Türk siyasi tarihinde ilk sosyalist teşekkül olarak gördüğü Osmanlı Sosyalist Fırkası ile giriş yapmıştır. Yazılarında Tarık Zafer Tunaya, Bezmi Nusret Kaygusuz ve Süleyman Çapanoğlu gibi sol tarih üzerine metni olanlardan faydalanarak OSF’nin kuruluşu, Paris’te kurulan OSF ve Hüseyin Hilmi, namı diğer İştirakçi Hilmi’nin portresi üzerinde epey durmuştur.⁶⁷⁷ Tevetoğlu, daha sonraki yazılarında Türkiye sol hareketler, teşekküller ile portreler üzerine kronolojik bilgi vermeye devam etmişti. Ancak bunu verirken, antikomünist pencereden yaklaşanların ‘komünistlerin Türkiye’yi ele geçireceği’ duygusu Tevetoğlu’nda da hâkim olmuştur. I. Dünya Savaşını müteakip kurulan sol partiler, Sosyal Demokrat Fırkası (1918-1922), Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası (1919-1924), OSF’nin devamı niteliğinde olan Türkiye Sosyalist Fırkası (1919-1922) üzerine ansiklopedik açıklamalarda bulunmuştur.⁶⁷⁸ Sol açıdan epey mümbit olan 1920 yılı ortamını anlatan Tevetoğlu, Mustafa Kemal’in sol teşekküllere karşı manevralarından sitayişle bahsetmiştir.⁶⁷⁹ Tevetoğlu’nun satırlarında, Mustafa Kemal bir yanda düşmana karşı Milli Mücadeleyi verirken diğer yandan da ikinci bir milli mücadeleyi komünizmin Türkiye’ye girmesine mani olmak için vermişti, intibahı vardır. Tevetoğlu, Yeşil Ordu’nun kapatılma sürecini bu duygularla ifade etmiştir.⁶⁸⁰ Tevetoğlu, antikomünizmi, ancak o ‘antisosyalizm’ ifadesini kullanarak, II. Meşrutiyet dönemine kadar götürmüştür. Meclis-i Mebusan’da Müslüman ve Türk sosyalist mebus olmadığını ifade ederek Müslüman ve Türk olan herhangi bir kimsenin sosyalist olamayacağı iddiasını ortaya atmıştır. Bir de Teveoğlu, Türkiye’de var olan sosyalist hareketlerin kökenini Bulgar ve Ermeni komitacılarına

---

⁶⁷⁶

⁶⁷⁷ Fethi Tevetoğlu, “Türkiye’de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler”, **Türk Kültürü**, Yıl:4, Sayı:42, Nisan 1966, s.512-519.

⁶⁷⁸Fethi Tevetoğlu, “Türkiye’de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler III”, **Türk Kültürü**, Yıl:4, Sayı:47, Eylül 1966, s.998-111.

⁶⁷⁹ Fethi Tevetoğlu, “Türkiye’de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler IV”, **Türk Kültürü**, Yıl:4, Sayı:48, Ekim 1966, s.1129-1134.

⁶⁸⁰ Fethi Tevetoğlu, “Atatürk’ün Kapattığı Teşekkül: Yeşilordu”, **Türk Kültürü**, Yıl:5, Sayı:49, Kasım 1966, s.62-74.

dayandırarak, sosyalizmin bu topraklarda evvelden beri süfli niyete sahip olduğunu ima etmiştir. Meclis-i Mebusan'a giren Bulgar ve Ermeni Mebusların, Parlamentoya girmeden önce de sosyalist oldukları ve bunların “*Türk düşmanı*” oldukları düşünülürse Meclis dışındaki OSF içerisinde bunların izlerini aramanın yersiz olduğunu ifade etmiştir. Buna karşın Tarık Zafer Tunaya'nın Meclis-i Mebusan'da Müslüman ve Türk mebus bulunma ihtimali üzerinde durmasını, “*büsbütün hakikatten uzak bir 'ham hayal'den*” ibaret görmüştür.⁶⁸¹ Bu iddiasını, Munir Süleyman Çapanoğlu'nun, *Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi* isimli eseriyle de perçinlemiştir. Çapanoğlu da gayrimüslim sosyalistlerin OSF ile ilişki kurmadıklarını, belirtmiştir. Çünkü “*amaçları, yolları ayrı ve başkaydı ve çünkü böyle bir irtibatı ne beriden, ne de öteden esasen arayan da yoktu*” şeklinde ifade etmiştir.⁶⁸²

Türk milliyetçiliği ile ilgili olarak, farklı tezle okurun karşısına çıkan Kafesoğlu'na göre, Türk milliyetçiliği, genel kanaatlerin aksine, 18. yüzyılda Batı'da ortaya çıkan milliyetçilik cereyanlarının etkisiyle ortaya çıkmamıştır. 18. yüzyıldan evvel Türk tarihinde milliyetçi semptomlara rastlanabileceğini ileri sürmüştür. Orhun yazıtlarını (8.yy) Türk milliyetçiliğini ortaya koyan bir belge olarak görmüştür. İslamiyet öncesinde ortaya çıkan Türk milliyetçiliğinin, Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra da devam ettiğini ve Osmanlı'nın üç kıtaya hükmedecek güce kavuşmasının önemli girdilerden birisinin Türklük bilinci olduğunu ileri sürmüştür.⁶⁸³ Sol'dan Türk milliyetçiliğine yöneltilen ‘ırkçı’ ve ‘Turancı’ ithamlarına cevap veren Kafesoğlu, ırkçılık ile Türk milliyetçiliğini yan yana getirmenin ‘imkansız’ olduğunu ifade etmiştir. ‘Turancılık’ iddiasını ise safсата olarak ifade etmenin yanı sıra bunun gerçekleşmesinin imkansız oluşuna dikkat celp etmiştir.⁶⁸⁴ Bu tartışmayı devam ettiren Kafesoğlu, milliyetçi muhafazakârlığa yöneltilen gerıcılık suçlamalarına itiraz etmiştir. Din ile bütünleşen milliyetçiliğin “*terakkiyi*

---

⁶⁸¹ Fethi Tevetoğlu, “Meclis-i Mebusan'da Gayri Müslim Sosyalistler”, *Türk Yurdu*, Yıl:5, Sayı:51, Ocak 1967, s.179-192.

⁶⁸² Münir Süleyman Çapanoğlu, *Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi*, İstanbul, 1964, s.50-51.

⁶⁸³ İbrahim Kafesoğlu, “Türk Milliyetçiliği”, *Türk Kültürü*, Yıl:1, Sayı:2, Aralık 1962, s.1-3.

⁶⁸⁴ İbrahim Kafesoğlu, “Kültür Milliyetçiliği”, *Türk Kültürü*, Yıl:1, Sayı:5, Mart 1963, s.2-3.

yavaşlatan *ami*’ olarak gösterilmesini mesnetsiz bir saptama olarak değerlendirmiştir.⁶⁸⁵

2.3.1.2. Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını

Antikomünist dergiler içerisinde, yazar kadrosu itibarıyla en çok dikkat çeken yayınlardan birisi *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*’dır. Dikkat çekmesinin sebebi, yukarıda incelenen antikomünist ve Türkçü dergilerden farklı bir kadroya sahip olmasıdır. Zira yazar kadrosunda yer alan Falih Rıfkı Atay ve Ahmet Emin Yalman gibi isimler, bir dönem komünist suçlamasına maruz kalmalarına karşın, 1960’lı yılların ortamında antikomünist içerikli dergide yazı neşretmeleri yayını ilginç kılmıştır. Yukarıda anlatıldığı üzere, DP döneminde Falih Rıfkı’nın *Yeni Rusya* isimli kitabı, komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle yasaklanmıştı. Ahmet Emin Yalman ise komünist suçlamasına maruz kalmış ve daha başka nedenlerle antikomünistlerce suikasta uğramıştı. Bunlar, antikomünist şiddete maruz kalmışlardı.

Türkiye’de antikomünizme giden pek çok yol vardı. En kuvvetlisi tabii ki Türkçülüktü. İslamcılık ve Kemalizm’den Türkçülüğün tali unsurları olarak zikredilebilir. Ancak dikkat çekmemiz gereken başka bir nokta, Soğuk Savaş yıllarında ‘liberal’ diye bilinen isimlerin Türkçüler ve İslamcılardan kısmen farklı nedenler öne sürerek antikomünizmi beslemiş olmalarıdır.

Konumuza dönersek, dergi 1965 yılında Ankara’da yayınlanmaya başlamış, on sayı ve bir de özel bir sayı olmak üzere toplamda on bir sayı çıkmıştır. Kapağında her daim, Atatürk’e ait olduğu iddia edilen, “*şurası unutulmamalıdır ki: Türk âleminin en büyük düşmanı komünistliktir. Her görüldüğü yerde ezilmeli*” vecizesi yer almıştır. Ayrıca, Atatürk’e hitaben iki tane mektup yazılmıştı. Burada, 1960’ların ortamı ve sol faaliyetler kast edilerek, “...*müsterih ol Atam. Vasiyetin mutlaka yerine getirilecek, senin zamanında olduğu gibi komünizmin kafası mutlaka ezilecektir*”⁶⁸⁶ ifadeleriyle komünizme karşı serden vazgeçeceklerinin muştusunu vermişlerdi.

⁶⁸⁵ İbrahim Kafesoğlu, “Türk Milliyetçiliğinin Yanlış Tefsirleri”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:7, Mayıs 1963, s.2,3.

⁶⁸⁶ **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül:5, Ankara, 1966, s.13.

Atatürk dışında, ilk sayılarında dönemin siyasilerinin komünizm karşıtı sözlerini alıntılanmıştı. İnönü, Cemal Gürsel, Ekrem Alican ve Osman Bölükbaşı bu isimler arasında yer almışlardır.

Derginin yazar kadrosu, daha önce ifade edildiği gibi, Türkçü isimlerle sınırlı değildir. Yani, Falih Rıfkı, Beddi Faik, Ahmet Emin Yalman, Burhan Felek ve Namık Zeki Aral⁶⁸⁷ kadronun belkemiğini teşkil etmiş ve bunların metinleri daha fazla dikkat çekmiştir. Bu nedenle sadece bu isimlere değinilecektir.

Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını 3.sayısında *Yeni İstanbul* gazetesinden alıntı yaparak 1965 seçimlerinde TIP'ten aday olup da daha önce komünist kovuşturmasına uğrayanların isimlerini yayınlamıştır.⁶⁸⁸ Bu isimlerle ilgili olarak yazı kaleme alan Falih Rıfkı, “*isimlere baktım, bir kaç hep tanıdığım komünist*” diye ibare düşmüştü.⁶⁸⁹ Hasan İzzet Dinamo'nun Türkiye'yi Sovyet peyki olarak görmek istediği “*Türkiye Sovyet Cumhuriyeti*” isimli şiirini yayınlamışlardı.⁶⁹⁰

Kemalist Falih Rıfkı, solcuların, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Sovyetlerin, Türkiye'yi tehdit etmesinin karşısında Türkiye'nin, ABD'den yardım taleplerini emperyalizm olarak değerlendirdiklerini, buna karşın Sovyet yardımlarını “*bağımsızlığı koruma*” gibi ‘inandırıcılıktan’ uzak bir gerekçe ile meşrulaştırmaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Türkiye'nin Sovyet peyki olmasına müsaade etmeyeceklerini ifade eden Atay, Türk milliyetçilerine, “*eğer Atatürkçü iseniz, Amerikan hürriyetçiliğini ve insaniyetçiliğini Atatürk gibi seviniz*” gibi Atatürk sevgisi ile Amerikan sevgisini bir tuttuğu ifadelerle seslenmişti.⁶⁹¹ *Cumhuriyet* gazetesinin ve *YÖN* dergisinin, Kemalizm'in 6 ilkesinden sosyalist düşünce devşirme çabalarını beyhude olarak gören Falih Rıfkı, “*Atatürk ki komünizme nerede rastlarsanız ayak altında çiğneyiniz*” dediğini ve Atatürkçülüğü komünistleştirerek gençlik arasında kök salmanın sadece hayalden ibaret olacağını ifade ederek

---

⁶⁸⁷ İktisat profesörü Namık Zeki Aral, Rahşan Ecevit'in babasıdır.

⁶⁸⁸ Hüseyin Korkmazgil, Rasih Nuri İleri, Mahmut Makal, Adnan Cemgil, Behice Boran, Sadun Aren, Kemal Sülker, Nihat Sargın, Yaşar Kemal, Cevdet Kudret Solok, Mehmet Ali Aybar vd. için bkz. **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 3, Ankara, 1965, s.50-54.

⁶⁸⁹ Falih Rıfkı Atay, “İsimlere Bir Göz Atınız”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 3, Ankara, 1965, s.55.

⁶⁹⁰ **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 4, Ankara, 1965, s.12.

⁶⁹¹ Falih Rıfkı Atay, “Amerikan Emperyalizmi”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 1, Ankara, 1965, s.7,8.

rahatsızlığını dile getirmişti.⁶⁹² Falih Rıfki, soldan gelen ‘Türkiye’nin emperyalizm uşağı olduğu’ eleştirilerinin, Sovyetlerde üretilip Türkiye soluna servis edildiğini iddia etmişti.⁶⁹³ Atay, geçmişte sömürge sahibi olan Batı Avrupa devletleri ile ABD’nin, zaman içerisinde sömürgeleri ‘hürriyete’ kavuşturmasına karşın Sovyet ve Çin komünizminin sahip olduğu sömürgelerin kat be kat fazla olmasına karşın Türkiye solcularının emperyalist olarak sadece Amerika’yı gördüklerini ifade etmişti.⁶⁹⁴ Falih Rıfki, her fırsatta, Vietnam, Kore ve Dominik’i yazılarına, konuşmalarına konu eden solcuları, neden Macaristan, Polonya, Romanya ve diğer peyk ülkelerinden söz etmediklerini sorgulamıştır.⁶⁹⁵ Falih Rıfki’nin hemen hemen her yazısının ABD’ye değen bir tarafı vardı. Amerika, onun için, hürriyeti, refahı ve eşitliği simgelemişti. Buna karşın Sovyetler ise, en hafif tabirle ‘demir perde’ ülkesiydi. Ancak Atay, Sovyetler sadece komünist sisteme sahip olduğu için değil, aynı zamanda kadim düşman olduğu için de ötelenmesi gerektiği inancındaydı. Bu nedenle yazılarının hedefinde Sovyet yanlısı diye tarif ettiği TİP de vardı. İlk kez seçimlere girecek bir sol partiye geçit verilmemesi gerektiği, aksi takdirde Türkiye’nin, edinmiş tüm’ kazanımlarından’ olacağı ihtarını yapmıştı.

1960’lı yıllardaki sol ortamdan rahatsızlık duyan bir diğer gazeteci, Burhan Felek 1961 Anayasa’nın getirdiği göreceli özgürlük ortamına değinerek komünizmin, bu ortamdan faydalanarak palazlanmaya çalıştığını ifade etmiştir. Ancak bunun, tıpkı ‘ileri’ memleketlerde olduğu gibi Türkiye’de de ‘yasak’ olması gerektiğini şu şekilde gerekçelendirmiştir:

*“...komünizm...hürriyet ve adalet maskesi altında, zulüm ve istibdad ve şahsi tahakküm sistemidir. Ya bir ihtilal ile gelir; ya da gevşek bir hürriyet rejimini eline alır. Son derece milliyetçi ve hamiyetli görünür Bir idareye nüfuz etti mi her şey ortadan kalkar...”*⁶⁹⁶

---

⁶⁹² Falih Rıfki, “İhtar”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 3, Ankara, 1965, s.56.

⁶⁹³ Falih Rıfki Atay, “Komplo ve Onun Peyki”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül:5, Ankara, 1966, s.38.

⁶⁹⁴ Falih Rıfki Atay, “Yalan ve Yalancılar”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.19.

⁶⁹⁵ Falih Rıfki Atay, “Boynumuz Boyunduruğa Girmeyecek”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.23.

⁶⁹⁶ Burhan Felek, “Yarası Olan Gocunur!” **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.11,13.

Ezcümle, Burhan Felek komünist sistemde hürriyet olmadığı, insanların tek merkezden yönlendirildiği ve herkesin hür iradesine ipotek konulduğunu ifade etmiştir.

Türk basınının duayenlerinden Ahmet Emin Yalman, 1960'lı yılların ortalarında, isim vermeden ancak solcu dergileri işaret ederek, bir kısım yayınların muttasıl surette ve 'aşırı' bir biçimde 'millilikten' bahsetmelerinden hoşnut olmuştur. Ancak bunun sol görünümlü komünistler tarafından işlendiği, bunun sonucunda Türkiye'nin sonunun hiç iyi olmayacağı endişesini taşımıştır. Ona göre, güdülen yegâne amaç "ecnebi düşmanlığı, Amerikan düşmanlığı, sermaye ve hür teşebbüs düşmanlığı havası içerisinde Türkiye'yi hür dünyadan"⁶⁹⁷ izole ederek Sovyet Peyki haline getirmektedir. Ahmet Emin Yalman, Falih Rıfkı'nın başlattığı tartışmayı devam ettirmişti. Yalman, Amerikan üniversitelerinde 'hür düşünce' yayılmasına karşın Sovyetlerde ve peyk ülkelerde hür düşünce, teşebbüs ve rekabetten bahsedilemeyeceğini vurgulamıştı.⁶⁹⁸

Türk basın tarihinin önemli isimlerinden Bedii Faik, solcuların, sokaklarda "Kahrolsun Komünizm" yazısı gördüklerinde sinirlendiklerini ve polisi göreve çağırdıklarını ifade etmişti.⁶⁹⁹ Bu düzlemde Bedii Faik, 1960'lar Türkiye'sinde solcuların, sağcılara oranla daha rahat nümayiş tertip ettikleri iddiasını gütmüştür. Bedii Faik, "kalk aslanım sen. Kabart yelelerini ki korkakların dudakları çatlasın...Kalk vatanım kalk...Toprağını hiçbir zelzelenin yapamadığı kadar ürperterek ve inancını hiçbir volkanın dökemediği kadar lavlaştırarak kalk" gibi ifadelerle komünizme karşı 'kalkışmaya' çağırdığı Türk toplumunu keskin bir dikotomi içerisinde tahlil etmiştir. Ona göre, "bir tarafta, karnaval maskeleri ardında, çılgınca tepinen ve renkleri, uçuk kıızıdan en ağdalı pıhtı kırmızısına kadar sapıtanlar" diye nitelediği komünistler, diğer tarafta ise "bu tepinişe bir süre hayretle baktıktan sonra, yavaş sinirlenmeye başlayan gerçek yurt kütlesi" diye tanımladığı antikomünistler yer almıştır.⁷⁰⁰ Bedii Faik, Türk komünistlerini Fransız

⁶⁹⁷Ahmet Emin Yalman, "Sonu Nereye Varır?" **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.16.

⁶⁹⁸ Ahmet Emin Yalman, "Bizdeki Bayat Modanın Köleleri", **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül:5, Ankara, 1966, s.53.

⁶⁹⁹Bedii Faik, "Ben Yazdım Ne Olacak?" **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.33.

⁷⁰⁰ Bedii Faik, "Kalkın", **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.35.

ve İngiliz komünistleriyle karşılaştırmış ve Türk komünistlerini müstehzi bir edayla “yeryüzü komünistlerinin sadece en bilgisizi ve akılsızı değil, aynı zamanda en arsız ve pişkini” olarak tasvir etmişti.⁷⁰¹ Bedii Faik, antikomünistlerin her fırsatta komünizmi tahakküm etmek için sığındıkları Atatürk’ün “komünizm görüldüğü yerde ezilmelidir” sözü için ‘velev ki doğru olmasın’ diyerek başka bir noktaya dikkat çekmiştir:

“Atatürk bunu söylememiş de komünizmi baş tacı mı etmiş? Nazım Hikmet, Erkin gemisinin yedi kat su altı bölmelerinde hapis yatarken, Atatürk hayatta idi. Rusya’dan Trabzon kıyılarına çıkan Türk adlı komünist serserilerinin...denize dökülüşü de onun mavi gözlerinin şimşekleri altında olmuştur...Atatürk Sovyet elçilerine komünizme karşı ne düşündüğünü yüzlerine haykırmıştır. Atatürk’e atfedilen söz, elçilik personeline söylediklerinin yanında methiye kalır methiye...”⁷⁰²

Yeri gelmişken, antikomünistlerin, Mustafa Kemal’in düşüncesini, eylemlerini ve bilhassa da sözlerini trampelen olarak kullandıklarını belirtmekte fayda vardır. Bu konuya ayrı bir parantez açmak icap ediyor.

Cangül Örnek, Kemalist ideolojinin sınıf mücadelesine kapalı olması ve Milli Mücadele yıllarında komünizme karşı yürütülen mücadelenin, yönetici sınıfının komünizm karşıtlığını besleyen iki önemli unsur olduğunu söylemiştir.⁷⁰³ Zürcher ise Kemalizm’in altı ilkesinden biri olan halkçılığın “sınıf çıkarlarının inkarına (Kemalizm’e göre Türkiye’de Avrupa’da anlaşıldığı anlamda sınıflar yoktu) ve sınıf esasındaki siyasal faaliyetin (ve böylece bütün sosyalist ve komünist faaliyetin) yasaklanmasına yol açıyordu” yorumunu yapmıştır.⁷⁰⁴ Kemalizm’in devletçilik anlayışı “sosyalizmin bir biçimi kesinlikle değildi.”⁷⁰⁵ Buna göre, 29 Ağustos 1930 tarihinde mimar-mühendis Kazım Bey tarafından Edirne’de kurulan Türk Cumhuriyet Amele ve Çiftçi Fırkası, “Hükümetçe komünist temayülü” görüldüğü gerekçesiyle kapatılmıştı.⁷⁰⁶ Halk Partisinin 1947 yılındaki kurultayında, milliyetçiliğin komünizme karşı kullanılacağına vaadi verilmişti. Milliyetçilik yeniden tanımlanmıştı. Kemalizm’e bu süreçte liberal bir kılıf biçilmişti. Yüksel Taşkın, milliyetçi muhafazakârların Kemalizm’in siyaset kültürü ile ve ideolojik

⁷⁰¹ Bedii Faik, “Sıra Şantajda”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.49.

⁷⁰² Bedii Faik, “Allah Kurtarsın”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül:5, Ankara, 1966, s.138.

⁷⁰³ Cangül Örnek, **Türkiye’nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı**, Can Yayınları, İstanbul, 2015, s.62.

⁷⁰⁴ Erik Jan Zürcher, **a.g.e.**, s.

⁷⁰⁵ Eric Jan Zürcher, **a.g.e.**, s.286.

⁷⁰⁶ Mustafa Albayrak, **a.g.e.**, s.16.

öncülleriyle rahatlıkla uzlaşabileceklerine dair en belirgin göstergenin antikomünizmde ortaya çıktığını ifade etmiştir. Antikomünizm, ideolojik bir endişe olmakla birlikte aynı zamanda devlet yöneticileri arasında bir uzlaşma platformu olmuştur.⁷⁰⁷ 1945-1950 yılları arasında cereyan eden Tan Baskını, DTCF olayı ve sol partilerin kapatılması komünizme karşı iktidar ile muhalefet arasındaki uzlaşının ilk örnekleridir. CHP'nin DP döneminde antikomünist uygulamalara ses etmemeleri bunun ikinci aşamasını oluşturmuştur.

Antikomünistler, kendi meşruiyetlerini perçinlemek için Mustafa Kemal ismini trampen olarak kullanmışlardır. Erken cumhuriyet döneminde kurucu kadronun sol hareket ve faaliyetlere karşı gösterdiği tavır antikomünistler için somut dayanak teşkil etmiştir. Dolayısıyla komünizme karşı çıkarken Mustafa Kemal'in ismini kendilerine kalkan yapmışlardı. Bu bir tür pragmatizm olmakla birlikte Kemalizm'in içinde antikomünizmin izlerine çok rahatlıkla rastlanabilir.

Mustafa Kemal'e atfedilen, "...bu memlekette komünistler yalnız bizim tevkif ve hapsedtiklerimizden ibaret değildir. Bu işlerle bizzat yakından alakadar olacağım. Şurası unutulmamalıdır ki, Türk âleminin en büyük düşmanı komünistliktir. Her görüldüğü yerde ezilmelidir"⁷⁰⁸ sözüne antikomünist yazın yaygın bir biçimde atıf yapmıştı. Burada güdülen amaç, Mustafa Kemal'in düşünce ve eylem dünyasını antikomünist kalıba oturtmak olmuştur.⁷⁰⁹ Mustafa Kemal'in, mezkur sözü dışında, Milli Mücadele yıllarında sarf ettiği başka sözlere de vurgu yapılmıştır. Örneğin, "Türkiye'de Bolşeviklik olmayacaktır. Çünkü, Türk Hükümeti'nin ilk gayesi halka hürriyet ve saadet vermektir"⁷¹⁰ bunlardan sadece bir tanesidir. Emekli bir asker olan Faruk Güventürk, Diyarbakır'da öğretmen, öğrenci ve genç subaylara 'komünizm' üzerine verdiği konferansta Atatürk'ün söylediği iddia edilen "komünizm bir yilandır nerede görülürse ezilmelidir" sözüyle asıl konuya girmiştir.⁷¹¹ Antikomünist aydınlar, Kemalizm'in sosyalist ve anti-kolonyalist pratik ve vizyonla ilişkilendirilmesine şiddetle karşı çıkmışlardı. Bunun sebebi Kemalizm ile

---

⁷⁰⁷Yüksel Taşkın, **a.g.e.**, s.62.

⁷⁰⁸Cemal Anadol, **Dünyayı Kemiren Afet Kızıl Emperyalizm**, Milliyetçi Anadolu Yayınları, İstanbul, 1977, s.225-226.

⁷⁰⁹ Visali Gündoğan, **a.g.e.**, s.276.

⁷¹⁰ Visali Gündoğan, **a.g.e.**, s.363.

⁷¹¹ Faruk Güventürk, **Komünizm ve Faaliyetleri (Hakkında Konferans)**, İstanbul, 1968 s.6.

sosyalizmin bir arada anılmasına kitlelerin inancının pekişmesidir.⁷¹² *YÖN* dergisinde çıkan Atatürk ve sosyalizm temalı yazılara cevap vermekte gecikmemişlerdi.

Yukarıda zikredilen isimleri bir araya getiren saik, komünizmin, Amerikan düşmanlığı olmuştur. Türkiye solcularının meydanlarda NATO, ABD ve 6. Filo aleyhine slogan atmalarından son derece rahatsız olmuş ve bunu da açık açık dile getirmişlerdir. Örneğin Falih Rıfkı hemen hemen her yazısında ABD'ye vurgu yapacak bir şey bulabilmiştir. Hürriyet, özgürlük ve özel sermayenin korunması ortak tema olmuştur. Yani açık bir şekilde Amerika'nın yanında yer almışlardır. Türkçüler ile milliyetçi muhafazakârların dile getirdiği din, ahlak, Rusya'nın tarihsel emelleri ve dış Türkler gibi can alıcı konular, mahut isimlerin radarına pek takılmamıştır. Veya takıldıysa da bunun çok komprime olduğunu söyleyebiliriz. ,

2.3.1.3. Komünizmle Savaş

Türkçü ve antikomünist çizgideki *Komünizmle Savaş* dergisi 1966 yılında İzmir'de aylık olarak çıkmaya başlamıştır. Kapağında 'Bozkurt' resmi ile yayınlanan derginin sloganı, tıpkı *Orkun*'nunki gibi, 'Bütün Türkler Bir Ordu' idi. 1950'li yılların başında yayınlanmaya başlanan *Orkun* dergisiyle, slogan, simge ve Türkçü muhteva bakımından benzerliklere sahipti. Derginin sahibi Hasan Oraltay; yazı işleri müdürü ise Orhan Özgedik idi. Nihal Atsız, Nejdet Sançar, Orhan Özgedik, Hayrani Ilgar gibi Türkçü ve antikomünistler yazar kadrosunda yer almıştır. Dergi antikomünist ve Panturkist idi. Komünizme karşı savaş konsepti benimseyen derginin tanıtım yazısında 'Allah'ın varlığı' nasıl mutlak ise Türkiye'de komünist gerçekliğin o kadar sarih olduğu ifade edilmiştir. 1960 sonrası politik ortama vurgu yapılarak komünizmle mücadele biçiminin revize edilmesi salık verilmiştir. Çünkü Türkiye'de komünizmle mücadele edilirken unutulmaması gereken bir noktaya işaret edilmişti. İmzasız bir yazıya göre, 'komünizmin Afrika ve güneye inmesine Türkiye mani olmuştur'. Yani, komünizmle mücadele aşkı, Misak-i Milli sınırlarını aşmıştır. Bu düzlemde antikomünizm aşkın bir güdüdür.

---

⁷¹² Yüksel Taşkın, **a.g.e.**, s.165.

Derginin kuruluş aşamasında etkin rol alan Orhan Özgedik, milliyetçi muhafazakârların Türkçülere yönelttikleri eleştirilere Ziya Gökalp'ın terkiinden ilham alarak cevap vermişti. Dindar cepheden kendilerine 'dinsiz' denildiği ancak milliyetçilerin hiçbir şekilde dinsiz olmadıklarını, örneğin, Ziya Gökalp'ın, paltosunun altına sığınarak, onun din ve milliyetçilik düşüncesinin birbiriyle çelişmediğini ifade etmiştir. Özgedik, yazısını, "*milliyetçilik ve din arasında ihtilaf yaratanlar, ihtilaf varmış gibi gösterenler; Türklüğe ve Müslümanlığa hizmet etmiyorlar*" ifadeleriyle sonlandırmıştı.⁷¹³ Özgedik, Türklük, Pantürkizm ve İslamcılığı aynı potada eritmiştir. Öyle ki, dini araçsallaştırarak bir sonraki adımda 'Türk birliğine' ulaşmayı hedeflemiştir.⁷¹⁴ Bu mecrada vurgu yapılan bir diğer önemli mesele bermutat dış Türkler olmuştur. "*Komünizm emperyalizmi altında bugün 90 milyon Türk vardır*" gibi biraz mübalağalı bir ifadeye yer verilmiştir.⁷¹⁵ İlk Japon Turancı İmaoka Juichiro'nun⁷¹⁶ Ruslara ve Çinlilere karşı, tüm Türkleri birleşmeye davet ettiği "*Turan Milletleri Uyanın*" çağrısını yayınlamışlardı.⁷¹⁷ Amerika'nın, 1959 yılı Temmuz ayında tedavüle soktuğu 'Esir Milletler Haftası' münasebetiyle dış Türklerin durumuna Pantürkist bir idealle ilgi gösterilmişti.⁷¹⁸

Dergi, 10.sayıdan itibaren el değiştirmiş ve 1963 yılında Salihli'de faaliyete geçen Türkistanlılar Kültür Yardımlaşma Derneği yayın organı haline gelmişti. Bundan sonra yayın politikasında ciddi bir değişiklik meydana gelmiştir. Neredeyse yayınlanan yazıların tamamı dış Türklerle ve bilhassa da Türkistan ile ilgili olmuştur. Burada dikkat çeken isimlerden biri Zeki Velidi Togan olmuştur. Togan, Kaşgarlı Mahmut'un Türkleri "Tanrı'nın askeri" olarak gördüğünü belirttiği metninde *Cumhuriyet* gazetesinin 1930'lu yıllarda milliyetçi yayınlar yapmasına karşın 1960'lı yıllardaki bundan farklı yayın politikasından muzdarip olmuştur. Örneğin, İlhan Selçuk'a Sovyetlerin Türklere uyguladığı asimilasyon politikasının insanlıkla ne

---

⁷¹³ Orhan Özgedik, "Türk Milliyetçili ve Din", **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:5, 1 Kasım 1965, s.3,4.

⁷¹⁴ Orhan Özgedik, "Türklük ve Müslümanlık", **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:7, 1 Ocak 1966, s.3.

⁷¹⁵ "Komünizmle Savaş (Bu Savaş İmansızlar ile İman Edenlerin Savaşıdır)", **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:1, 1 Temmuz 1965, s.1.

⁷¹⁶ Sinan Levent, **Japon Turancılığı**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2016,

⁷¹⁷ **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:7, 1 Ocak 1966, s.4.

⁷¹⁸ Kamil Turan, "Esir Milletler Haftası ve Biz", **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:2, 1 Ağustos 1965, s.3.

kadar bağdaştığını sormuştur. Çünkü Sovyetler, 1940 yılında bütün Türk/Müslümanlara Kiril alfabesini zorunlu kılmıştı.⁷¹⁹

Dergide Orhan Özgedik ‘Gördüklerim’ başlıklı köşesinde her sayıda ‘komünistlerin’ faaliyetlerini ifşa etmiştir. Ana gündemi TİP’in ülkedeki faaliyetleri ile *YÖN* dergisinde çıkan yazılardı. TİP’in yayın organı *Sosyal Adalet*’te yayınlanan metinlerden bazı kısımlar cımbızla ayıklanarak Tabii Senatör Suphi Karaman, Mehmet Ali Aybar ve Muzaffer Karan’ın komünist faaliyet içerisinde oldukları belirtilmiştir.⁷²⁰

2.4. Türk Antikomünizmine Katkı: Soğuk Savaş Yıllarında Dış Türklerin Türkiye’de Dernekçilik ve Yayıncılık Faaliyetleri

19. yüzyıldaki Osmanlı-Rus savaşlarından sonra Kırım ve Kafkasya’dan başlayan göçler, Osmanlı’nın demografik yapısı ve düşün hayatı üzerinde etkili olmuştu. Yerinden edinenler, Anadolu’yu vatan edinmiş, “*gidecek son durak*” olarak görmüşlerdi. Osmanlı topraklarına sığınan dış Türkler, Landau’nun deyiimiyle “*entelektüel mayanın*” unsuru haline gelmişlerdi. Kırım’dan gelen öğrenciler, Tatar Göçmen Dernekleri ve Buharalılar Yardım Cemiyeti gibi çok sayıda teşekkül meydana getirmişlerdi. Bu süreçte Hüseyinzade Ali (1864-1941), Ahmet Ağaoğlu (1869-1939) dönemin dış Türk çabalarına önemli katkı sağlamışlardı.⁷²¹ Kendi ülkelerinde kalanlar ise Çarın Ruslaştırma politikalarına karşı kimliklerini, dini inançlarını ve dillerini korumak için ulusal bilince sarılmışlardı. Rusya’nın Panislavizm politikası, Türklerde tepki uyandırmıştı. Hıristiyan Çarlığa karşı cihat veya İslam savaşına girmek yerine Batı tipi ulusal bilinç geliştirmişlerdi. Çarlık döneminde Rusya’ya gösterilen tavır ile Sovyet döneminde komünizme gösterilen tepki arasında çok fark yoktu. Bilakis Çarlık Rusya’sındaki uygulamalar ile Sovyet Rusya’sı dönemimdeki uygulamalar arasında benzerlik kurmuşlardı. Rusların, gayri Rus/Müslümanlara yönelik politikasında bir süreklilik olduğunu ifade etmeye çalışmışlardı. Ali Kemal Meram’ın “*Rusya’nın Çar’lık politikalarıyla, Sovyet-*

⁷¹⁹ Zeki Velidi Togan, “Türk Milletinin Mukadderatı ile İlgili Bazı Meseleler”, **Komünizmle Savaş**, Yıl:2, Sayı:11, 15 Mart 1967, s.3,5.

⁷²⁰ Orhan Özgedik, “Gördüklerim”, **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:1, 1 Temmuz 1965, s.3.

⁷²¹ Landau, **Panturkizm**, s.55-56.

*Sosyalist Cumhuriyeti politikası arasında herhangi bir ayırım yoktu”*⁷²² ifadeleri neredeyse tüm antikomünistlerce paylaşılmıştı.

Türk milliyetçiliği, ortaya çıktığı geç 19. yüzyıldan itibaren dış Türklerin⁷²³ bilgi birikimlerinden ve deneyimlerinden istifade etmişti. Türkler de, hem geç Osmanlı ve hem de erken Cumhuriyet dönemi ve sonrasında Rusya’dan kaçan Türklere soydaşlık güdüsüyle mümkün mertebe yardım etmeye çalışmışlardı. Ancak 1920’li yılların başından itibaren dış Türklerin faaliyetleri mümkün mertebe kısıtlanmaya çalışılmıştı. Landau, bu durumu Mustafa Kemal’in Sovyetlerle ilişkilerini normalleştirmek istemesine bağlamıştır. Şunu belirtmekte fayda vardır. Türkiye’nin, Turancılığı rafa kaldırmasıyla Lenin’in Panislavizm politikasından vazgeçmesi aynı döneme denk gelmiştir.⁷²⁴ Landau, Türkiye’de Pantürkizm ve dış Türkler faaliyetlerini 1920’li yıllardan II. Dünya Savaşı yıllarına kadar “rüşeym” olarak ifade etmiştir. Zaten 1920’li yılların ikinci yarısından itibaren dış Türklerin yayın faaliyetlerine yasak getirilmiştir.⁷²⁵ Bu süre zarfında dış Türkler Polonya, Macaristan ve Almanya gibi ülkelerde dergicilik yapmış ve çeşitli eserler neşretmişlerdi.⁷²⁶

Cumhuriyetin ilk yıllarında devletin denetimi altında yürütülen yayıncılık faaliyetleri, Soğuk Savaş yıllarında bilhassa solun görünür olmaya başladığı yıllarda ivme kazanmıştı. Tabii ki bunda, yurtdışında eğitim almış, çok sayıda dil konuşan, Rus tarihi ve coğrafyasını bilen aydınların etkisi yadsınamaz. Sovyetlerin baskısından kurtulmak isteyen pek çok Kafkas, Tatar ve Kırım Türkü Türkiye’ye göç etmiş, burada siyasi ve kültürel faaliyet içerisine girmişlerdi. İkinci kuşak dış Türkler olarak adlandırabileceğimiz Cafer Seyit Ahmet Kırimer, Osman Hoca, Mustafa Çokay, Ayaz İshaki, Sait Şamil, Mehmet Emin Resulzade, Zeki Velidi Togan (1890-1970), Sadri Maksudi Arsal, Apdullah Battal, Edige Mustafa Kırimal bunların

---

⁷²²Ali Kemal Meram, **a.g.e.**, s.397.

⁷²³ Literatürde, Sovyetlerde yaşayan Türkler için “esir Türkler”, “dış Türkler” veya “Sovyet Doğu Halkları” şeklinde ifadeler kullanılmıştır. Sovyet Doğu halkları” ifadesini kullanan Patrick von zur Mühlen, bunun aslında Çarlık Rusya’sındaki Türk-Tatar boyları ile Kafkasya kavimleri için kullanılan “Rus doğu halkları” deyiminden kaynaklandığını belirtmiştir. Patrick von zur Mühlen, **Gamalıhaç ile Kızılyıldız Arasında**, Mavi Yayınları, Ankara, 1984, s.1.

⁷²⁴ Landau, **Pantürkizm**, s.112.

⁷²⁵ Landau, **Pantürkizm**, s.118-119.

⁷²⁶ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Landau, **Pantürkizm**, s.121-126.

başında gelmiştir.⁷²⁷ Bu aydınlar, yaşadıkları memleketin tarihini, kültürünü ve kendi hayat hikâyelerini kaleme alarak Türk antikomünizmine katkı yapmışlardı. Abdullah Battal Taymas, Mirza Bala, Zeki Velidi Togan ve Cafer Seyid Ahmed Kırımer'in eserleri bunların başında gelmiştir. Bilhassa Soğuk Savaş yıllarında Türk aydınının, Rusya ile komünizm arasında bağ kurmasında ve Rusya tarihine ilgi göstermesinde Akdes Nimet Kurat'ın, Abdullah Taymas'ın ve başka isimlerin Rusya tarihine ilişkin yazdıklarının katkı sağladığı muhakkaktır. Çarlık Rusya ve Sovyet Rusya'da yaşayan Türklerle ilgili olarak 1940'lı yılların sonlarından itibaren tedrici olarak artan eserlerde, dramatik anlatım hâkim olmuştu. Türkçü ve antikomünist yayınlar, Çarlık Rusya'sının ve Sovyet Rusyası'nın Türkistan, Kırım ve Azerbaycan'da yaptıklarına göndermelerle dolu idiler. Dış Türklerin, yaşadıkları coğrafyaya ilişkin, Sovyetlerin uygulamalarına dair çok geniş literatür meydana gelmiştir. Bunların tamamını burada anlatmak olanaksızdır. Ancak, burada iki eserden bahsedebiliriz. Birincisi, '*Sosyalizm ve Dış Türkler*' isimli eserdir. Bu eser, sosyalizmin tahlili ile ilgili olarak Dünya İslam Birliği'nde verilen iki konferans dökümünden meydana gelmiştir. Örneğin birinci konferans metninde tarihte Türk-Rus ilişkilerine değindikten sonra, haliyle komünizme de vurgu yapılmıştı. Komünist sistemin çarlık rejiminden uygulamaları bakımından bir fark olmadığı belirtilmiştir.⁷²⁸ İkinci eser ise Zeki Velidi Togan'a aittir. Togan da Sovyetlerin, Çarlık Rusya'sının devamı olduğunu düşünmüştür. Ayrıca, Sovyetlerin tatbik ettikleri politikalarla "*komünizmin cihan hakimiyetini Rus emperyalist milliyetçiliğine geniş çapta dayanarak gerçekleştirmek gayesine matuftur*"⁷²⁹ ifadelerine yer vererek komünizmin Rus milliyetçiliğinin hizmetinde olduğunu ifade etmiştir.

SSCB'den sürgün edilen Türklerin etkisinde kalan antikomünizm, Soğuk Savaş yıllarında Türk milliyetçiliğinin daha da politikleşmesine olanak sağlamıştı. Antikomünistler, Sovyet Rusya'nın zulmünden kaçanların yaşadıklarını göz önüne almış ve Türkiye'de herhangi bir sol devrimin gerçekleşmesi halinde kendilerinin de aynı akıbetle karşılaşacakları sonucunu çıkarmışlardı. Dış Türkler, Türk antikomünistlerinin en önemli izleklerinden birini oluşturur. Yazılıp çizilenler ve

⁷²⁷ Patrik von zur Mühlen, a.g.e., 1984, s.19.

⁷²⁸ Said Şamil, *Sosyalizm ve Dış Türkler*, Hilal Yayınları, İstanbul, 1971, s.20.

⁷²⁹ Zeki Velidi Togan, *Türklüğün Mukadderatı Üzerine: Rus Emperyalizmi ve Onun Yeni Silahı: Komünizm*, Kayı Yayınları, İstanbul, 1970, s.21.

anlatılan hikâyeler, Türk antikomünistlerin Rus/Sovyet/Moskof muhayyilesinin gelişerek şekillenmesinde ve paranoya haline gelmesinde önemli girdiler olmuştur. Bir de dış Türklerin yukarıda zikredilen faaliyetlerinden etkilenip antikomünist perspektifle Rusya'ya, dış Türklere dair akademik disiplinden ve kaygıdan yoksun propaganda amaçlı yayınlar yapılmıştı. Rusları, barbar ve kültür kıyıcı olmakla itham etmişlerdi. Rusların yıkıcı ve uğursuz oldukları bellekte canlı tutulmuştu.

Soğuk Savaş'ın ilk yıllarından itibaren Türkiye antikomünistlerinin dernekçilik ve yayıncılık faaliyetlerinin yanı sıra dış Türklerin de aynı minvalde faaliyetleri dikkat çekmiştir. İlk etapta göze çarpanlar, Azeriler, Kırimlılar ve Türkistanlılar, siyasetin dışında kalarak kendi tarih, edebiyat, coğrafya ile ilgili meseleleri gündeme getirmişlerdi. Ama bunu yaparken Tabii ki antisovyetçiliği ve antikomünizmi merkeze almışlardı.

Azeri Müsavat Partisi'nin girişimiyle Türkiye'de 1949 yılında Azerbaycan Kültür Derneği kurulmuştu. Derneğin nizamnamesinde “*Dernek siyasetle uğraşmaz*” diye belirtilmesine karşın⁷³⁰ özellikle Ankara ve İstanbul gibi büyük kentlerde gençleri komünizm ve dış Türkler konusunda bilgilendirmek için konferanslar ve seminerler düzenlenmişti.⁷³¹ Azerbaycan tarihine ilişkin verilen konferanslarda ve neşredilen eserlerde Sovyetlerin, farklı etnik ve dinsel gruplara karşı iki tür siyaset güttüğü belirtilmişti. Birincisinin “*iktisadi Ruslaştırma*” ve ikincisinin de “*kültürel Ruslaştırma*” olduğu ifade edilmişti. Buradan hareketle Sovyet Rusya'sının Azerbaycan'ı işgalinden sonra, Azerilerin asimilasyona uğraması, yer altı kaynaklarının sömürülmesi ve Azeri milliyetçilerin maruz kaldığı şiddet dramatize edilmiştir. Komünizm düşüncesine “*sapıntıcılık*” ve Azeri Türk'ü olup komünist olanlara da “*milli sapıntıcılar*” nitelemesinde bulunulmuştu.⁷³² 1951'de derneğin yayın organı olarak neşredilen *Azerbaycan* dergisi, Pantürkist bir idealle, ‘yakın’ ve ‘uzak’ Türklerin tarihini, edebiyatını, musikisini işlemek amacını taşıyordu. “*Birlik dirliktir*” spotu ile çıkan dergi, Ruslaştırma siyasetine karşı tüm Türkleri tek kültür çatısı altında toplanmaya çağırıyordu: “*Türk kültür birliği her Türk'ün en yüksek ideali*

⁷³⁰ **Azerbaycan Kültür Nizamnamesi**, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara, 1949, s.1.

⁷³¹ Sebahattin Şimşir, **Azerbaycanlıların Türkiye'de Faaliyetleri (1920-1991)**, Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Ankara, yty, s.98.

⁷³² Mehmet Emin Resulzade, **Çağdaş Azerbaycan Tarihi**, Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Ankara, 1951, s.3-19.

olmalıdır!”⁷³³ Bunun yanı sıra Sovyetler ve komünizm aleyhine çok sayıda yazı neşredilmişti.⁷³⁴ Azerilerin faaliyetleri bununla sınırlı değildi. 1950’lerin başından itibaren çok sayıda dernek⁷³⁵ kurulmuş ve dergi neşredilmiştir. En büyük faaliyetleri Azerbaycan tarihi, edebiyatı ve kültürü ile ilgili eserler yayınlamak olmuştur. İslam, Sovyet Türklerini bir arada tutan en önemli girdilerden birisi olduğu için bu konu “esir” Türkler tarafından çok fazla işlenmişti. Belki de bunun etkisiyle Türkiye Türkçüleri komünizme karşı İslam’ı bir paravan olarak görmüşlerdi.

Azeriler, 1952 yılında da Azerbaycan Milliyetçiler Derneğini kurmuşlardı. Derneğin beyannamesinde gayelerinin “*Büyük Türk aleminin bir parçasını teşkil eden Azerbaycan’ın tarihini, kültürünü, ekonomisini incelemek ve yaymak*” olduğu belirtilmiştir. Derneğin yayın organı “*Türk İzi*” dergisiydi. Dergide Azerbaycan tarihi, dili, kültürünün yanı sıra antikomünist ve anti-Sovyetik içerikli çok sayıda yazılar yayınlanmıştı.⁷³⁶ Bunun haricinde, eski Azerbaycan milletvekili Mehmet Sadık Aran’ın çıkarmış olduğu aylık siyasi *Türk Yolu* dergisi vardır. Dergi, ikinci sayıda bilinmeyen bir nedenle ismini *Ergenekon Yolu* olarak değiştirse de üçüncü sayıdan itibaren tekrar *Türk Yolu* ismi ile yayınlanmaya devam etmiştir; 1955 yılına kadar sekiz sayı çıkmıştır. Dergideki yazıların büyük kısmı Aran’a aittir. Yazıların ekseriyeti Sovyet Rusya hâkimiyetinde yaşayan Azeriler ve diğer dış Türklerle alakalı olmuştur.⁷³⁷ 1960’lı yıllarda ise Azeriler, Azerbaycanlılar Kültür Derneği ve Azerbaycan Gençlik Derneği gibi teşekküller altında faaliyetlerine devam etmişlerdi.⁷³⁸

Azeriler dışında, Türkiye’de faaliyet yürüten bir başka Türkî grup, Türkistanlılar olmuşlardır. Bu faaliyetlerin çekim merkezi Türkçülük ve

⁷³³ **Azerbaycan**, “Türk Kültür Birliği”, Yıl:2, Sayı 6 (18), Eylül 1953, s.2.

⁷³⁴ Bkz. Mirza Bala, “Kızıl Rus İstilasası”, **Azerbaycan**, Yıl:3, Sayı: 1 (25), Nisan 1953; Süleyman Tekiner, “Komünist Anlayışına Göre İhtilal ve Aksi İhtilal”, **Azerbaycan**, Yıl:6, Sayı:11(59), Şubat 1957; Hüseyin Baykara, “Kızıl Kremlin Sarayında Yapılan Temizliğin İçyüzü”, **Azerbaycan**, Yıl:6, Sayı: 5 (65), Ağustos 1957.

⁷³⁵ Azeri Kardeşler Yardımlaşma Derneği, Azerbaycan Yardımlaşma Derneği (1954), Azerbaycan Milliyetçiler Derneği (1952), Azerbaycan Kültürünü Tanıtma Derneği (1953).

⁷³⁶ Hidayet Turanlı, “Rus Emperyalizmin İhtirasları”, **Türk İzi**, Yıl:1, Sayı:1, 1952; İ. Yeral, “Komünistler ve Müslümanlık”, **Türk İzi**, Yıl:1, Sayı:4-5, 1952; Naki Bayramgil, “Kızıl İstilanın Doğurduğu Azerbaycan İsyanlarından Hatıralar”, **Türk İzi**, Sayı4-5, Yıl:1, 1952.

⁷³⁷ Örnek yazılar için bkz. Mehmet Sadık Aran, “Milli Azerbaycan Cumhuriyetinin Yıldönümü 1918-1951”, **Türk Yolu**, Yıl:1, Sayı:1, 28 Mayıs 1951; “Azeri Türklere Karşı Yapılan Mezalim”, **Ergenekon Yolu**, Yıl:1, Sayı:1,1 Temmuz 1951.

⁷³⁸ Landau, **Pantürkizm**, s.219.

antikomünizm idi. Türkistan Türkleri, 1952 yılında kurucuları arasında Zeki Velidi Togan'ın da yer aldığı Türkistan Doğu Türk İlleri Kültür Derneğini kurmuşlardı. Derneğin nizamnamesinde, “*siyasetle iştilal etmez*” denilmiştir.⁷³⁹ Sovyet asimilasyonuna yayıncılık faaliyetleriyle mukavemet edileceği belirtilmişti: “*Aynı zamanda bu yayınların Doğu Türklüğünü ve Kültürünü Türkiye Türklerine tanıtmakta amil olacağı göz önünde tutulacaktır.*”⁷⁴⁰ Türkistan Türkleri de yayıncılık faaliyetlerinden geri durmamış, 1948 yılında Almanya’da Arap harfleriyle *Milli Türkistan* dergisi, yayınlamışlardı. Dergi, Sovyetlerin Türklere yönelik politikasını hedef tahtasına oturtmuştu.⁷⁴¹ Son olarak Kırimlılar da tıpkı Azeriler ve Türkistanlılar gibi faaliyet içerisine girmişler, 1952 yılında Kırim Türk Kültür ve Yardımlaşma Derneği’ni meydana getirmişlerdi. Deneğin amacı şu şekilde ifade edilmişti:

*“Cenk meydanlarında ilim ve medeniyet vadisine kadar Türkiye Türkleri ile aynı hüviyeti ulvi bir beraberlikle ihraz eden Türklük aleminin parçalanmaz rüknü Kırim’ı bütün ananevi tarihi ve kültürel karakteri ile tanıtarak asırlarca çeşitli zihniyetlerin ayırdığı iki hakiki kardeşi coşkun bir hava içinde kucaklaştırmak, yurdumuza iltica ve hicret etmiş olan ve olacaklar arasında maddi ve manevi yardımlaşmayı temin etmek...”*⁷⁴²

Bunun dışında da 1954 yılında merkezi İstanbul’da olan Kırim Türkleri Yardımlaşma Birliği’ni kurmuşlardı.⁷⁴³ 1960’lı yıllarda ise Batı Türkistan Kültür Derneği, Doğu Türkistan Milli Kurtuluş Derneği ve Doğu Türkistan Mülteciler Derneği gibi kuruluşlarla faaliyetlerine devam etmişlerdi.⁷⁴⁴

Azerilerin, Türkistanlıların ve Kırimlıların kurdukları derneklerin ortak amacı Sovyetlerde yaşananlara karşı seslerini duyurmak olmuştu. Bu nedenle Milliyetçi muhafazakâr ve antikomünist derneklerle irtibat halinde olmuşlardı.

Sovyetlere karşı dış Türklerin neşriyatı ve derneklerinin faaliyetleri sadece Türkiye ile sınırlı değildi. O dönemlerde genel Rus siyasetinden hoşnut olmayan memleketler, dış Türkleri, Sovyet politikalarına karşı kullanmak suretiyle

⁷³⁹ *Doğu Türk İlleri Kültür Derneğinin Nizamnamesi*, Sıralar Matbaası, İstanbul, 1960, s.2-3.

⁷⁴⁰ *Türkistan Doğu Türk İlleri Kültür Derneği Çalışma Planları*, Şehir Matbaası, İstanbul, 1960, s.5.

⁷⁴¹ Landau, *Pantürkizm*, s.280. *Milli Türkistan* dergisinin 1951-1952 yılları arasındaki sayılara bakılmıştır.

⁷⁴² *Altın Yaprak*, Kırim Türk Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul, yty, s.1.

⁷⁴³ *Kırim Türkleri Yardımlaşma Birliği*, İstanbul, 1954, s.1.

⁷⁴⁴ Landau, *Pantürkizm*, s.219.

desteklemişlerdi. Bunun için de öncelikle Türkler hakkındaki tabii bilgiye ihtiyaç duymuşlardı. Bundan mütevellit Sovyet rejimi, kuruluş aşamasında iken Orta Asya steplerindeki Türklere ilgi göstermişlerdi. 1918 yılında “*Britanya Amirallığındaki bazı istihbarat memurları tarafından*” hazırlanan “*Hali Hazırın Türk Toplulukları ve Pan-Türkülüğe Dair*” isimli broşürde Türk topluluklarının coğrafi mevkileri, adlarının menşei, nüfusları, geçim tarzları ve dinleri hakkında komprime bilgi verilmişti. Sonuç kısmında Türklerin coğrafi ve dini bakımdan birlik olduğundan, engeller ortadan kaldırılınca Pantürklük idealinin gerçekleşebileceği tespiti yapılmıştır.⁷⁴⁵ Bu broşür, Batılı devletlerin Sovyetlere karşı, çok erken tarihlerde dış Türklerle alakadar olduğunu göstermesi açısından önemli bir belgedir. İkincisi Soğuk Savaş yıllarında Amerika, dış Türklerin Sovyet toprakları dışındaki faaliyetlerine destek olmuştur. Almanya’da çıkarılan *Sovyetler Birliği’ni Öğrenme Enstitüsü* dergisinin Amerikalılar tarafından desteklendiğini antikomünistler tarafından itiraf edilmişti. Nevzat Kösoğlu dergi ile alakalı olarak “*nereden elime geçtiyse...Almanya’da Sovyetler Birliği’ni Öğrenme Enstitüsünün, Amerika’nın desteği ile çıkardığı dergiyi de o sıralar takip ediyordum*”⁷⁴⁶ demişti. Derginin faaliyetleri içerisinde yer alan Azeri milliyetçisi Mehmet Emin Resulzade, 1953 senesinde Amerikan Hükümetince davet edilmişti. Resulzade’ye Amerikan Sesi radyosu vasıtasıyla Azerilere seslenme imkanı verilmişti.⁷⁴⁷ Belirtildiği üzere, dış Türklerin faaliyet alanı sadece Türkiye değil, kim kendilerine imkan vermişse orada Sovyet karşıtı ve komünizm aleyhine faaliyet yürütmüşlerdir. Örneğin Dr. B. Hayıt, Batı Almanya’da 1956 yılında “*Turkestan im XX. Jahrhundert*” ismiyle eser meydana getirmiştir. Eserde 1899’dan 1916 yılına kadar Türkistan-Rusya çatışmalı ilişkilerine değinilmiştir. Bunun dışında İsviçre *Basler Nasrichten* gazetesi, komünist emperyalizmin Türkistan’dan yaptıklarını, “*Enternasyonalizm Perdesi Altında Ruslaştırma*” şeklinde yazı neşredilmiştir.⁷⁴⁸ Batının, Asya’nın steplerinde yaşayan Türklere ilgisi dönem dönem farklılık arz etmiştir. Örneğin 1920’li yılların başında Sovyetlerin rejim ihraç etme amacına yönelik olarak İngilizler, II. Dünya Savaşı’na

⁷⁴⁵ A.Münir Haymana Yaylalığı, **Hali Hazırın Türk Toplulukları ve Pan-Türkülüğe Dair**, Arkadaş Basımevi, İstanbul, 1937, s.18.

⁷⁴⁶Nevzat Kösoğlu, **Hatıralar Yahut Bir vatan Kurtarma Hikayesi**, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2010, s.96., Derneğin Amerikalılar tarafından kurulduğunu Sebattin Şimşir de belirtmiştir. Şimşir, **a.g.e.**, S.98.

⁷⁴⁷Şimşir, **a.g.e.**, s.98.

⁷⁴⁸ Ziyaeddin Babakurban, **Dış Türkler ve Türkistan Davası**, Yeni Matbaa, İstanbul, 1962, s.4-5.

giden süreçte Sovyetlerin kendilerini işgal etmesinden endişe duyan Polonyalılar, II. Dünya Savaşı sırasında Stalin'i içten çökertme amacına binaen Almanlar ve Soğuk Savaş yıllarında ABD, Sovyet karşıtı eylem içerisinde olan Türkleri kollayıp gözetlemişti. Aynı zamanda Türklere maddi yardım da sağlanmıştı.

Türk milliyetçileri, Orta Asya ve Balkanlarda yaşayan Türklerin siyasi durumlarını göz önüne aldıklarında kendilerini son kale olarak görmüşlerdi. Dış Türklerin de Türkiye'yi bu şekilde gördüklerini Tahir Safioğlu'nun, 1949 yılında geçmişten elemle bahsettiği ve geleceğe umutla baktığı Türkiye Türklerine hitaben yazdığı *Türk Gençliğine Açık Mektup*'tan öğreniyoruz:

“...Bütün dünya milletleri Türkiye'ye -sapasağlam, dipdiri ayakta duruşuna hayran olarak gözleri kamaşarak gıpta ile bakıyor. Bu birliğe karşı bozgunculuk etme çünkü: Dünya Türklüğü, Türkiye'yi Kabe olarak tanıyor, çarpılırsın! Ben Moskof diyarında otuz sene inleyen, Moskof'un içini dışını iyi bilen bir mustarip bir Türk çocuğuyum...Dünyanın en güzel bayrağı ve Türklüğümüzün timsali ay yıldızlı bayrağımıza hasret çekerek sana yalvarıyorum: Moskof'a alet olma! Bozgunculuk etme! Bizler için sağ, sol yok, bizler için tek ülkü var:Dünyanın en eski, en medeni, en asil milleti olan Türklüğü ve ecdad yadigarı Türkiyemizi yaşatmak!...”⁷⁴⁹

Dış Türklerin, Türk milliyetçiliğine antikomünist destek sağladığını gösteren çok sayıda veri vardı. Örneğin İkinci Kuvay-i Milliye Derneğinin talebi üzerine Türkistan eski maarif nazırı Muhammed Musa Türkistani “*Genç Arkadaş Uyan İşte Komünizmin Gerçek Yüzü*” serlevhası altında bir risale yazması sayılmıştır. Milliyetçi muhafazakarların basın-yayın yoluyla, dernekleşme faaliyetleriyle ve sokak eylemleriyle antikomünist tepkiden hoşnutluğunu dile getiren Türkistani, risalesinde Sovyetlerin Türkistan'ı işgal ettikten sonra, aile, namus, din-diyaret gibi kavramların kalktığını ve halkın açlıktan kırıldığını belirten betimlerle son derece karamsar ruh haliyle korkunç bir tablo çizmişti:

“Halkta korku, heyecan, geceleri uyku yok, bir kapı önünde GPU arabası durur durmaz, içlerinden bir insan kaybetmenin üzüntü ve acısıyla evden feryadü figan sesleri yükselir. Hane berbad, kıyamet kaim olmuştur, herkes birbiriyle vedalaşır, diri diri gömülmeye hazırlanırlar. İŞTE KOMÜNİZM, İŞTE KOMÜNİSTLERİN İDARE TARZI.”⁷⁵⁰

⁷⁴⁹Tahir Safioğlu, **Türk Gençliğine Açık Mektup**, Çukurova Komünizmle Savaş Derneği Yayınları, Adana, 1949, s.6-7. Tahir Safioğlu, Urallarda doğmuştur; İkinci Dünya Savaşı sırasında Kızıl Ordu'da Nazilere karşı savaşırken esir düşmüştür.

⁷⁵⁰Muhammed Musa Türkistani, **Genç Arkadaş Uyan İşte Komünizmin Gerçek Yüzü**, İkinci Kuvay-ı Milliye, Bursa, 1967, s.7.

Antikomünistler, komünizme dair hikâyelerin daha gerçekçi ve etkileyici boyut kazanması için “*esir*” Türklerin bilgilerine, deneyimlerine başvurmuşlardı. Bilhassa konferanslar ve yayıncılık faaliyetleriyle onları gençlerle buluşturmuş, gençlerin milli duygularının kabarmasına imkan sağlamışlardı. Türkiye Türklerinin kendileri de bir noktadan sonra propaganda malzemesine matuf ürünler meydana getirmişlerdi. Sağ çizgide siyaset yapan ve komünizm karşıtlığını “*esir*” Türk davası üzerine inşa eden Cezmi Türk bu isimlerden birisi olmuştur. Türk’ün, “*esir*” Türklere dair, *Dünyanın Çatısı Turan ve Rus Kafası* isimli kitabının giriş kısmında Turan ile ilgili kısa bilgi verildikten sonra Bolşeviklerin Orta Asya, Kırım ve Türkistan’ın, “*kızıl bürokratların kulları ve köleleri durumuna*” düşürüldükleri ve Sovyetlerin yayılcılığının önündeki tek engelin Türkiye olduğu ifade edilmişti. Yazar, ‘yayılmacı’ siyaset güden Sovyetlerin “*iç yüzlerini*” bilmek gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle Rus tarihini binli yılların başlarından 1940’lı yılları ortalarına kadar anlatmıştır.⁷⁵¹ Türkiye Türkleri, kendilerine özgüveni arttıkça, dış dünyadaki Türklerle birleşme isteğinin tarihin doğal bir kanunu olduğunu ifade etmişlerdi. Saffet Engin Arın, bu istenci ‘ırkçılık’ olarak addedenlerin, ‘nankör’ olduğunu ifade etmiştir.⁷⁵² ‘Nankör’ ithamı solculara yöneliktir. Çünkü Avrupa ve Amerika’da ‘esir milletler’ haftası kutlanırken, Türkiye’de solcuların Türkçüleri ‘ırkçı’ olarak addettiklerini, ancak bunun ırkçılık olmadığını savunmuşladı.

Armaoğlu da Sovyetlere iyi niyet besleyenlere karşı Sovyetlerin, “*barış içerisinde bir arada yaşamının*” politikasına Rus dışındaki milletlerin ve Türklerin dahil olmadığını, çünkü geçen 55 yıl süre zarfında Sovyetlerin Türkleri sindirdiğini, baskı altında tuttuğunu, 55 senedir Ruslaştırmanın devam ettiğini ifade etmiştir.⁷⁵³

Ancak milliyetçi cenahın tamamının dış Türklere, Türk tarihine yekpare baktığını iddia edemeyiz. Türk tarihine Malazgirt ile set çeken Topçu ve Başgil’e sert tepki verilmişti. Başgil ve Topçu’nun Türkçülerden ayrıştığı başka bir nokta ‘esir’ Türkler meselesi olmuştur. Örneğin Başgil, şunları söylemişti:

“Biz Türkiye Türkleri, muhtelif din, dil, tarih ve ırktan birçok millet elemanlarından asırlar içinde ve İslam kültürü kazanında kaynayıp hal ve

⁷⁵¹ Cezmi Türk, *Dünyanın Çatısı Turan ve Rus Kafası*, Toprak Yayınları, İstanbul, 1964, s.3-6.

⁷⁵² Engin Arın, *Sosyalist Geçinenlere Karşı Atatürkçülük Savaşı Kızıl Elma*, s.23.

⁷⁵³Fahir Armaoğlu, *Barış İçinde Bir Arada Yaşamının Sovyet Yorumu*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1977, s.53.

hamur olmasından meydana gelmiş mürekkep bir milletiz...Gerçi dil elemanlarımız bakımından Orta Asya ile yakın bir hasımlığımız var. Fakat biz beden ve ruh yapımız itibariyle Orta Asyalı değiliz. Biz bilakis İslam çemberiyle çevrilmiş bir ülkede, ırklar sentezi halinde, kendi başına yaşayan, nevi şahsına munhasır bir milletiz”⁷⁵⁴

Başgil, Türkçülerin ‘esir Türkler’ söylemini çöpe göndermesi nedeniyle Atsız’ın hışmına uğramıştı.⁷⁵⁵

Antikomünizme yönelik olarak icra edilen çeviri eserlerde ‘Dış Türk’lerin önemli katkısı olmuştur. Bu katkı, Soğuk Savaş yıllarında yayınlanan Türkçü, İslamcı ve antikomünist dergilere malzeme sağlamak şeklinde olmuştur. Yazılan antikomünist kitapların çoğu, çeviri eserlerden esinlenerek ve Sovyetlerden kaçanların deneyimlerinden, yaşadıklarından yola çıkarak meydana getirilmişti. Bu eserlerin temel backgroundunu oluşturan anı ve gezi yazıları ise genelde, peşin yargılarla, tamamen komünizm düşmanlığı perspektifi ile yazılmışlardı. Onlar açısından *bir an önce bu esaretten kurtulmak gerekiyordu*. Onun için bu metinler, genellikle propaganda niteliğini taşımışlardır.

Soğuk Savaş yıllarında komünizm karşısında köşeye sıkıştığını, komünizmin bir ağ gibi her tarafı sardığını düşünen zihin kalıpları, komünizmi ifritleştiren literatür meydana getirmişlerdi. Ülkenin bu kadar tehdit ve tehlike altında olması, her yerin komünizm işgaline uğramasının an meselesi olduğuna inandıkları için ivedilikle ‘Milli Cephe’nin teşkil edilmemesini büyük bir ‘zaaf’ olarak telaki edilmiştir.⁷⁵⁶ Kurulması istenen ‘Milli Misak Cephesi’, Atatürk’ün Milli Mücadeleyi Anadolu’da başlatan ‘heyecan’ ve ‘manevi gücün’ hazırlayıcı olacağı, bunun partiye dönüşmeyeceğini belirtmiştir. Çünkü, onlara göre, Türkiye Cumhuriyeti, Türk dili, tarih, ahlak ve milli terbiye işgale uğrama tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır.⁷⁵⁷ Antikomünistler, Milli Mücadelenin hala devam ettiğini, bu sefer hem içte hem de dışta bir savaşım verilmesi gerektiğine inanmışlardır. İçerdeki komünist *tehdidin* Türkiye’yi Sovyet işgaline hazırladığını ifade etmiş, bunun için de öncelikle komünistlerin ortadan kaldırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Soğuk Savaş yıllarında

⁷⁵⁴ Ali Fuat Başgil, “Seçim Konuşmalarım”, **Son Havadis**, 7 Ekim 1961.

⁷⁵⁵ Nihal Atsız, **Ordinaryus’un Fahiş Yanlıları**, Küçükaydın Matbaası, İstanbul, 1961, s.8. Ali Fuat Başgil, Nazım Hikmet’in af kampanyasına destek vermişti. Atsız’ın Nazım’a büyük düşmanlığı göz önüne alınırsa Atsız’ın neden milliyetçi olarak bilinen Başgil’e sert daldığı daha net anlaşılabilir.

⁷⁵⁶ **İlk Rapor**, yyty , s.37.

⁷⁵⁷ **İlk Rapor**, , s.38.

kullanılan üslup çok şeditti; küfür ve hakaret zihinsel dünyayı bulanık hale getirmişti. Meseleyi aslından tartışmanın önüne geçmişti. Şehvetle edilen küfürler, edebî sınırlarını zorlamıştı.

Rusya Müslümanları, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında Almanların ilgi odağı olmuştu. Soğuk Savaş yıllarında ise ABD'nin onlarla temas kurduğu bilinen bir gerçektir. Bunun anlamı, Rus gücünü zayıflatmak isteyenler, Müslüman-Türk kartını oynamışlardı. Stratejik hamle, iki büyük savaşta da akim kalmıştı. Soğuk Savaş yıllarında ise ABD'nin derinden, sabırlı ve akıllı yürüttüğü politika Sovyetleri zor durumda bırakmıştı.

2.5. Soğuk Savaş Yıllarında Milliyetçilik ile İslamcılığın Buluşma Noktası: Antikomünizm

İslamcılık düşüncesinin bizatihi kendisi antikomünist yönü bulunmakla birlikte burada, mahut düşüncenin milliyetçiliğe tali unsur olarak eklenmesini ele alacağız. İkinci Meşrutiyet ve Milli Mücadele yıllarında, propaganda amacına matuf olarak işlevsel olan İslamcılık, Cumhuriyetin kurulmasından sonra, laiklik alanında yapılan devrimlerle merkezi yerlerde nüfuzunu yitirmekle beraber kırsalda daha fazla yaşama imkânı bulmuştu. Uzun bir fetret devrinden sonra, Türkiye'de liberal politikaların hüküm sürdüğü süreçte, İslamcılık, gerek siyasi, gerek sivil alanda ve gerekse yayıncılık faaliyetleri ile tekrar canlanmaya başlamıştı. İslamcılık, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında Türkiye'nin değişen ortamına paralel olarak milliyetçilikle beraber, ortak düşman, komünizme karşı tekâmül etmişti. Liberalizasyona geçiş evresinde İslamcılığa biçilen en önemli kılıflardan birisi, Türkiye'de zemin bulmuş "sol" temayüllere karşı koymaktı. Bu düşüncenin müdafilerine göre, laiklik ve pozitivistimin sol akıma karşı koymanın hilafına, onu güçlendirdiğini ilan etmişlerdi.⁷⁵⁸ Bunlar, solun Türkiye'deki etkisini tamamen yok etmek için eğitimin dinselleştirilmesi ve millileştirilmesini savunmuşlardı. Bunun için de alınacak en önemli tedbir, hükümetin din politikasını değiştirmesi ve okullarda dini eğitimin

---

⁷⁵⁸ Kemal Karpat, **TDI**, s.354.

verilmesi idi. Tarihten alınan mirasla, komünist sistem etkin olduğu her yerde İslam'ın amansız düşmanı ve yargılayıcısı olarak betimlenmiştir.⁷⁵⁹

Soğuk Savaş yıllarında İslamcılık, maneviyatçılık düzlemde Batı Blok'u ile aynı patikada yürümüştü.⁷⁶⁰ Dolayısıyla İslamcı antikomünistlerin Soğuk Savaş yıllarında girdikleri ilişki ağlarından birisi Hıristiyan dünyası olmuştu. ABD, komünizmle mücadelede manevi hislerini de açığa vurmuştu. Burada hedef Hıristiyan dünyanın tamamı ile Müslüman dünya olmuştu.⁷⁶¹ Sovyetlerin dinsizleştirme politikalarına karşı, Batı dünyası dinin ve maneviyatın savunucusu olarak algılanmıştı. ABD'de toplumun dine verdiği değer, kiliseye gösterilen alaka ya da devletin dini referans olarak uygulamaya koyduğu politikalara ilişkin örnekler İslamcı yayınları süslemişti.⁷⁶² Örnek'e göre, kimi zaman açık kimi zaman da kapalı olarak yürütülen ve Soğuk Savaş boyunca işlenen “komünizme karşı manevi birleşme” için bazı somut fikirler tedavüle sokulmuştu.⁷⁶³

Antikomünist isimlerden Ahmet Çiftçi, Bakara Suresi 43. ayette yer alan “*zekat verin,*” hükmünden yola çıkarak, Marks'ın özel mülkiyeti kaldırmaya yönelik söylemlerinin İslam'ın esaslarına aykırı olduğunu ifade etmişti. Hatta Marksist tutumu, “*kâfirlik*” ve “*hainlik*” ile eşdeğer tutmuştur.⁷⁶⁴ Kendi savını kuvvetlendirmek için zengin sahabeleri, Hz. Ebubekir ve Hz. Osman gibilerini örnek göstermiştir. Çiftçi, sağcı düşüncüyü, İslam ile çelişmeyecek şekilde kabul ettiklerini belirtmiştir.⁷⁶⁵ Çiftçi'nin, asıl vurgulanması gereken ifadesi, Allah ile kul arasındaki ilişkiye atıfta bulunarak ‘İslam dininin liberal olduğunu’ belirtmesidir.⁷⁶⁶ Çiftçi, bu konuda yalnız değildir. İslam'a liberallik payesini veren bir diğer isim, Nevzat Mat olmuştur. Mat, Hz. Peygamberin, “*ben hiçbir vakit, hiç kimseyi, ücretini kararlaştırmadan çalıştırmam*” hadisinden yola çıkarak “*...İslam dini tam liberaldir*” saptamasında bulunulmuştur.⁷⁶⁷ Mat'ın bundan başka absürt ve mesnetsiz

---

⁷⁵⁹ Salih Doğan Pala, **Sağ ve Sol Meselesi ve İslam'ın Hükmü**, Cihad, İstanbul, 1966, s.55.

⁷⁶⁰ Cangül Örnek, **a.g.e.**, s.334.

⁷⁶¹ Cangül Örnek, **a.g.e.**, s.118.

⁷⁶² Cangül Örnek, **a.g.e.**, s.323;

⁷⁶³ Cangül Örnek, **a.g.e.**, s.327;

⁷⁶⁴ Ahmet Çiftçi, **İnsanlık Düşmanı Sosyalizm Maskesi Komünizm**, İstanbul, 1965, s.29-30.

⁷⁶⁵ Ahmet Çiftçi, **İnönü'ye Açık Mektup**, İstanbul, 1965, s.25.

⁷⁶⁶ Çiftçi, aynı eser, s.38.

⁷⁶⁷ Nevzat Mat, **İnsanlık Düşmanı Komünizm'in Maskesi Sosyalizm'dir**, Kardeş Matbaası, Ankara, 1973, s.24.

iddiası, Allah ve Resulünün, komünistleri insan olarak kabul etmedikleri ve onları hayvan olarak gördüklerine hükmetmesidir.⁷⁶⁸

‘Hür dünya’ ile ilişkilerin en yoğun olduğu dönemde, sosyalizm ve komünizme karşı mücadelede liberalizm ve İslam’ın birbirilerine benzediği yorumları yapılması konjonktür ile ilgilidir. Tıpkı Müslümanların Cumhuriyet yönetimi benimsemesi için dört halifenin seçimle halife olmasının örneklendirilmesi gibi. Kötülük yapanlar, günah işleyenler ve münafıklar için zikredilen ayetler birbiri ardına sıralanarak Kuran-ı Kerim ve Hz. Peygamber’in hadisleri komünizme karşı birer propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Ayet ve hadislerle komünistler tahakküm edilmiştir.

Siyasi tarihçi Fahir Armaoğlu da komünizme ve sosyalizme karşı çıkarken İslam’da var olan vergi sistemi, zekat ve fitre üzerinden tezini temellendirmişti.⁷⁶⁹ Dolayısıyla, ona göre, sosyalist veya komünist sisteme gerek yoktu. İslam ile sosyalizm, genellikle iktisat ve ‘ahlakçılık’ üzerinden kıyas edilmiştir.

İslam ve komünizm arasındaki iktisadi ‘uyuşmazlık’ dışında, komünizme karşı çıkarken bilhassa öne sürülen gerekçelerin başında aile, namus ve ahlak gelmiştir. Türk milletinin komünizmi bu gerekçelerle benimsemeyeceğini ifade eden Faruk Güventürk’e göre komünizm:

*“Türk milleti, faziletten mahrum, aile namusunu bilmeyen din ve ahlak tanımayan, hürriyet kabul etmeyen, fertlere değer vermeyen, insan hak ve hukukunu hiç kabul eden din ve iman bağı mevcut bulunmayan, komünizmi hiçbir zaman ne benimser ve ne de ona güler yüz gösterir”.*⁷⁷⁰

Bu ifadeler antikomünist yazında yaygın bir saptamadır. Ancak Güventürk, Türk milletinin din ile olan tarihsel ilişkisine, dine olan bağlılığından ötürü ‘komünizm’ gibi ‘materyalist’ düşüncüyü kabul edemeyeceğini belirtmesine karşın o günlerin ortamında komünizme karşı mücadele veren ‘nurculuk’ hareketine ve ‘kırmızı kitap’ diye bilinen Bediüzzaman’ın eserlerine savaş açmıştı. Bunların bir tür ‘gericilik’ yaptığı ve milletin arasına nifak soktuğu eleştirisini yapmıştır.

1960’lı yılların başlarında solda sosyalizm ile İslam’ın birlikte tartışıldığı günlerde *Asrın Dini Müslümanlık* dergisinde “*İslamiyet ve Bağdaşamadığı İdeolojiler: Komünizm*” serlevhası altında imzasız yazılan yazıda komünizm,

⁷⁶⁸ Nevzat Mat, **a.g.e.**, s.21.

⁷⁶⁹ Fahir Armaoğlu, **a.g.e.**, s.37.

⁷⁷⁰ Faruk Güventürk, **Komünizm ve Maskeler**, Ankara, 1965, s.14.

“içimize bir kardeş bir sevgili tebessümü ile sokulmak isteyen, fakat ilk fırsatta bizi arkadan vuracak zehirli hançeri koynunda taşıyan bir riyakardır.”⁷⁷¹ Komünizm bu şekilde tarif edildikten sonra ondan korkulmaması ve ona karşı silahlanılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu silahın Müslüman bir birey için tek başına ‘iman’ olduğunu söyleyebiliriz. Müslümanlık, komünizmin talep ettiği her şeyi reddeder. Komünizm, “*aile, meşru evlat, servet, mal mülk istemez, Edep ve haya perdesini bir anda yıkar*”⁷⁷² denilerek komünizm ile İslam uyumsuzluğu gözler önüne serilmiştir. Dağıstan göçmeni Kadircaan Kaflı, İslam ile komünizmi irdelediği bir yazısında Sovyet Müslümanlarından bahsederek, Sovyetlerin, İslam milletlerini Batı sömürmesine karşı yanına çekmek için “*İslam dini komünizme uygundur*” tespitlerine kanmamak gerektiğini terennüm etmiştir.⁷⁷³

Türk antikomünistleri, itiyadı bir biçimde İslam ile sosyalizmin çelişik yönlerini ortaya koymuşlardı. Bunun yanı sıra bu durumu hususiyetle anlatan çevirilere de yer verilmişti. Bunlardan birisi İhsanullah Han’ın ‘*İslamiyet ve Komünizm Birbirine Zıttır*’ isimli eseridir. Han, Müslümanların, modern ideolojilere intisap ettiklerini, arada benzerlikler kurduklarını ve sentezci yaklaşımda buldukları gerekçesiyle gaflet içerisinde oldukları savı içerisinde olmuştur.⁷⁷⁴ İslam ve komünizm arasında korelasyon arayanlara yönelik olarak Han, İslam ile komünizm arasında ‘ekonomik’ yönden benzerlikleri hipotetik olarak kabul etse bile, ikisi arasında, sonuca ulaşmada kullanılan araçlar açısından derin farklar olduğu, iktisadi, siyasi, ahlaki, dini ve sosyal yönlerden birbirlerine zıt olduğu görüşündedir.⁷⁷⁵ İktisadi açıdan İslam’ı önceleyerek farklılıkları ortaya koyan Han’a göre, özel mülkiyet, kapitalizm demek değildir. Bu iddiaya göre, özel mülkiyetin kapitalizme dönüştüğü yerlerde ahlaki ve dini değerlerin hiçe saydığı yerler olmuştur. Din ve ahlakın olduğu yerde sermaye, belli bir zümrenin elinde toplanmadan, halk arasında “*daimi surette tedavül eder.*” İnsanlar arasında ‘iyi kalpli’ ve ‘zengin’ insan olabilir ve bunlar, ‘hayırsever’ ve ‘cömertliklerinden’ ötürü,

⁷⁷¹ **Asrın Dini Müslümanlık**, “İslamiyet ve Bağdaşmadığı İdeolojiler: Komünizm,” Yıl:1, Sayı:2-3, Haziran- Temmuz 1961, s.10.

⁷⁷² **A.g.m.**, s.10.

⁷⁷³ Kadircaan Kaflı, “Komünizm ve İslamlık”, **Asrın Dini Müslümanlık**, Yıl:2, Cilt:2, Sayı:14, Eylül 1962, s.6.

⁷⁷⁴ İhsanullah Han, **İslamiyet ve Komünizm Birbirine Zıttır**, Çev. Ahmet Hamdi Hatiboğlu, İstanbul, 1962, s.3.

⁷⁷⁵ İhsanullah Han, **a.g.e.**, s.4.

pekâlâ, öldüklerinde arkalarında bir şey bırakmayabilirler.⁷⁷⁶ Han'a göre, komünizmin, insanları 'servet', 'kuvvet' ve 'ruh' bakımından eşit görmesi aslında 'eşitsizliği' doğurmuştur. Böylelikle komünizmin kendisi de insanları eşit hale getirmede başarısız olmuştur.⁷⁷⁷ Çünkü devlet, bütün servete sahip olmak istiyor. Haliyle özel mülkiyet ve kazanç ortadan kalkıyor. Binnetice üretim işlerinde muttasıl çalıştırılan işçilerin, bir süre sonra 'esir', 'köle' ve hizmetçilerin zihniyetini ediniyorlar. Han, 'gözetim altında' çalıştırılanlar ile kendi iradeleri çalışanları arasındaki üretim kapasitesinde önemli fark olduğunu ve ikincisinin daha verimli olduğunu dermeyan etmiştir.⁷⁷⁸ İslam iktisadını kapitalizm ve komünizm gibi iki zıt ideolojinin bir sentezi olarak görmüştür. İslam, her iki ideolojinin sorunlu taraflarını ortadan kaldırıp, müspet yönlerini kendi bünyesinde bir araya getirmiştir. İslamiyet, özel mülkiyeti 'kemaliyle tanır, ancak buna 'ahlaki' ve 'ruhi' kutsallık atfederek, servetin küçük bir zümrenin elinde toplanmasına mani olmuştur.⁷⁷⁹ İslam ekonomisi özel mülkiyeti tanımakla komünizmden, servetin belli zümrelerin elinde toplanmasına mani olmakla da kapitalizmden ayrılmıştır.

Mustafa Kubilay İmer, 1960'ların ilk yarısında belirli çevrelerde sıkça kullanılan 'İslam ve sosyalizmi' söyleminin şekli her ne olursa olsun, ister İslami temellere dayansın ister laik anayasal bir düzene isnat etsin nüfusunun tamamına yakını Müslüman olan ülkeye yerleştirilmek istenen sosyalizmin, nihayetinde komünizm olduğunu ifade etmiştir.⁷⁸⁰ İmer, Garaudy'nin 'İslam ve Sosyalizm' isimli eserini kastederek, bunu kasti olarak yazdığını, amaç Müslüman toplumları sosyalizme hazırlamak olduğunu belirtmiştir. Ona göre, Türkiye'den önce aynı yöntem Tunus ve Cezayir'de uygulanmış ve başarılı olmuştur. Sömürgeci ülkelerin kışkacından kurtulan bu iki ülkenin bu sefer 'ihtilalci sosyalizm'in, 'ahtapotun kolları' arasına girdiğini ifade etmiştir.⁷⁸¹ İmer'in ileri sürdüğüne göre, İslamiyet'i bilen ve onunla amel edenler, 'ilericilerin' ithamlarından kaçmak için sosyalizm ile

---

⁷⁷⁶ İhsanullah Han, **a.g.e.**, s.6.

⁷⁷⁷ İhsanullah Han, **a.g.e.**, s.5-6.

⁷⁷⁸ İhsanullah Han, **a.g.e.**, s.7.

⁷⁷⁹ İhsanullah Han, **a.g.e.**, s.8.

⁷⁸⁰ Mustafa Kubilay İmer, **İslamiyet ve Sosyalizm, Ayyıldız Matbaası**, Ankara, 1976, s.17.

⁷⁸¹ Mustafa Kubilay İmer, **a.g.e.**, s.32.

İslamiyet karşılaştırma gibi bir yanlıştın içerisinde düşmüşlerdir. Sosyalizmin vaat ettiklerinin İslam'da karşılığı olduğu ifade edilmiştir.⁷⁸²

Soğuk Savaş yıllarında İslam'ın iktisadi yönü ön plana çıkarılarak komünizme karşı perde olarak kullanılması kapitalist ve sömürgeci dünyanın başvurduğu taktiklerden biriydi. Fransız yazar Jacque Austruy, 1960'lı yılların başında kaleme aldığı *Kapitalizm Marksizm ve İslam* isimli kitabında Marksizm ve kapitalizm'e karşı "İslam'ın kendi özelliklerinden ve bünyesinde saklı yaratıcısı emsalsiz gücünden fıskıran nizam tesisini" Müslümanlardan beklemiş, "şayet onlar bu işi yaparak boşluğu doldurmazlarsa esas nizamlarına uymayan bir takım değişiklikleri kabule mecbur olacaklardır"⁷⁸³ gibi ifadelerle İslam'ın tehdit altında olduğunu öne sürmüştü. Fransız yazarın bu metni kaleme aldığı dönemde Cezayir Fransa'ya karşı bağımsızlık mücadelesi veriyordu. Bağımsızlık mücadelesi veren Cezayir halkı, sola ilgi duymuştu. Bu dönemde Fransa'da İslam'ın, sosyalizm ve Marksizm'e karşı methedilmesi tesadüfî olarak görülemez.

Aslında sosyalizm ve İslam'ın teorik olarak aralarındaki benzerliği ortaya koyma girişimleri yeni bir format değildi. Türkiye'de solun, dönem dönem İslam'a ilgisi artmıştır. II. Meşrutiyet döneminde Osmanlı Sosyalist Fırkası ve yayın organı *İştirak* dergisi sosyalizm ile İslam arasında benzeşim peşinde olmuştur. Milli Mücadele yıllarında yine böyle bir çaba vardı. II. Meşrutiyet ve Milli Mücadele yıllarındaki sosyalist teşekküller, hadislerde ve ayetlerde sosyalizmin izlerini aramışlardı. Bu, sosyalistlerin kendilerini meşrulaştırmak ve halk ile bütünleşmek için kullandıkları bir yöntem olarak yorumlanmıştır genellikle. Yine 1960'lı yılların ortalarında solun 'halk İslamını' tanıma çabası da bir kısım solcular tarafından bir 'geçiş süreci' olarak değerlendirilmiş ve samimiyet testine Tabii tutulmuştur. 1960'tan sonra *YÖN* dergisinde konuya akademik ilgi artmıştır. Baas rejiminden mülhem İslam ve sosyalizm birlikte zikredilmiştir. Doğan Avcıoğlu ve Mihri Belli Roger Garaudy'nin "*İslam ve Sosyalizm*" kitabını çevirmişlerdi.

Pragmatik bir şekilde yaklaşmıştır. Bu daha çok soldan gelen bir talep olmuştur. İslami kesim içerisinde böyle bir yorum neşunema bulmamıştır. Zaten soldan gelen yorum, İslamcılar tarafından da benimsenmemiştir. İslamcılık, Türk milliyetçiliğine tali unsur olarak komünizme karşı olmuştur. Doğan Avcıoğlu ve

⁷⁸² Mustafa Kubilay İmer, *a.g.e.*, s.51.

⁷⁸³ Maruf Devalibi, *İslam Gözüyle İhtilalci Sosyalizm*, Hilal Yayınları, Ankara,1968, s.19.

Mihri Belli'nin 'sosyalizm ve İslam' içerikli eseri yayınladıkları dönemde ve YÖN'de İslam ile sosyalizm üzerine yazılan metinlerin artması üzerine milliyetçi muhafazakâr cemaat İslam ile sosyalizmin birbirlerine ne kadar uzak olduklarını ifade eden eserler kaleme alınmış ve çeviriler yapılmıştı. Bu, antikomünizme başka türden bir hizmetti. Bunların ikisi, 1951 yılında, “*meri kanunlar çerçevesinde hukuki, dini, ahlaki, edebi, içtimai, fenni, sinai ve zirai bilgiler*” yaymak amacıyla kurulan ve faaliyet alanı genellikle “*yurt, kurs, kütüphane, dersane ve her yerde okul (imam hatip)*” açmak⁷⁸⁴ olan İlim Yayma Cemiyeti'ne ait olmuştur.

2.6. Soğuk Savaş Yıllarında Türk Sağının Muhayyilesinde Komünizm

2.6.1. Türedi Korkularla Yapılan Komünizm Tanımı ve Komünizme Karşı Öne Sürülen Korunma Çareleri

Türkiye'de dehşetengiz cevaplar alacak şekilde sorular sorarak komünizm irdelenmişti. Örneğin, antikomünistler, 'komünizm nedir?'⁷⁸⁵, 'komünist kimdir?'⁷⁸⁶, 'komünistlerin amacı nedir?', 'komünist taktikleri nelerdir?'⁷⁸⁷, 'komünistler gençlerimizi ve işçilerimizi nasıl kandırıyor?', 'komünistler Çin'i nasıl ele geçirdi?'⁷⁸⁸, 'komünistler nasıl yalan söyler?'⁷⁸⁹, 'Rusya'daki Müslümanlar komünistlerin esaretine nasıl düştü?'⁷⁹⁰, 'komünistler iktidara nasıl gelirler?'⁷⁹¹ gibi

⁷⁸⁴ İlim Yayma Cemiyeti Nizamnamesi, Yeni Matbaa, İstanbul, 1952, s.2; İlim Yayma Cemiyeti Nizamnamesi, İstanbul, 1968, s.1; İlim Yayma Cemiyeti Gaye ve Faaliyetleri, Çelçüt Matbaası, İstanbul, 1965, s.4.

⁷⁸⁵ Sorularla ve Cevaplarla Komünizm Nedir?, Güncel Yayınlar, İstanbul, 1978; Komünizm Nedir? Ve Niçin Türk Bünyesine Uymaz?, Komünizmle Mücadele Cemiyeti Adana Şubesi, Adana, 1947; Ahmet Sulçuk Emre, Komünizm Nedir Ne Değildir, Berekat Yayınevi, İstanbul, 1979, Richard M. Ketchum, Komünizm Nedir? Resimlerle Dünya Komünizmi, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Birliği Matbaası, Ankara, 1967; Marksizm-Leninizm-Komünizm Nedir, (haz.) Beypazarı Yüksek Tahsil derneği, Ankara 1974.

⁷⁸⁶ Komünistlik Nedir? Komünist Kimdir?, 1949; Refik Korkud, Komünist Kimdir, Bafra Milliyetçi Öğrenenler Birliği, Samsun, 1968; Vatandaş Öğren Komünistlik Nedir Komünist Kimdir, 1953.

⁷⁸⁷ İsmail Yalçın, Komünist Cephe Taktikleri, Türkiye Fikir Ajansı, Ankara, 1987; Suzanne Labin, Komünist Propaganda Taktikleri, Altınok Matbaası, Ankara, 1972;

⁷⁸⁸ Hsu. U.T, Gizli Mücadele: Komünistler Çin'i Nasıl Ele Geçirdi, Çev. Cevdet San, Doğu Yayınevi, Ankara, 1968.

⁷⁸⁹ Fred Schwarz, Komünistler Nasıl Yalan Söyler, Birlik Matbaası, İstanbul, 1978.

⁷⁹⁰ Hekimoğlu İsmail, Rusya'daki Müslümanlar Komünistlerin Esaretine Nasıl Düştü, Divan Matbaacılık, yyy,1974.

⁷⁹¹ Komünistler İktidara Nasıl Gelirler, Tasvir Gazetesi Yayınları, 1970.

envaiçeşit soruları, küçük ebatlı kitaplar ve broşürler neşretmek suretiyle veyahut dergi ve gazete köşelerinde materyalizmin kavram kargaşasına kurban gitmeden, son derece basit bir dille, bilimsel ve akademik disiplin kaygısı gütmeyen cevaplandırmaya çalışmışlardı. Verilen yanıtlarda, pejoratif retorik kullanılmıştı. Bu şekilde komünizmi ne kadar kötüleyebileceklerini sınımışlardı.⁷⁹²

II. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturulan korku tek taraflı değildi. Amerika ve komünist blok arasında gerilimin tırmandığı dönemlerde, her iki taraf da korkuyu dışarıdan gelen tehditle açıklamaya çalışmıştı. 1950'lilerde Amerikan korku sinemasına inikâs eden bir komünist endişesi vardı. Burada komüniste, “*toplumsal bünyeyi işgal edebilecek bir parazit veya toplumun tüm gözeneklerine nüfuz edebilecek ölümcül bir bakteri*” olarak bakılmıştı.⁷⁹³ Tabii ABD'de antikomünizm denilince ilk olarak Cumhuriyetçi senatör McCarty gelmektedir. Bunun en önemli nedeni McCarty'nin dönemin FBI başkanı J. Edgar Hoover ile beraber, ABD'de komünizmin tesisine yol açacakların “*temizlenmesine*” yönelik politikaların tedavüle sokulmuş olmasıdır.⁷⁹⁴

Türk milliyetçiliğinin bilhassa 19. yy'ın sonlarından itibaren yeşeren parçalanma, bölünme, etnik, dinsel, mezhepsel ve cemaatsel korkuları vardı. Bu bakiyeden kalan vartalardan birisi, Osmanlı'da *Moskof* imgesine içkin Rus korkusunun, Soğuk Savaş yıllarında *kızıl komüniste* dönüşmesidir. Tabii miras kalan sadece Rus korkusu değildi. Soğuk Savaş yıllarında Mason, Yahudi, Rum, Ermeni vb. her türlü İslam ve Türk dışı olan dinsel ve etnik yapının *Türk'e düşman* yapılarla işbirliğine gittiğine kendilerini inandırmışlardı. *Kızıl emperyalizmin uşağı* olan *kızıl komünistleri* devlete sızma yöntemi ile kurumları işlevsiz hale getirip ülkeyi Sovyetlere teslim etme komplosunu üretmişlerdi. Politik meselelerin tamamına bu haletiruhiye ile yaklaştıklarından sağlıklı analizler ortaya çık(a)mamıştı.⁷⁹⁵

---

⁷⁹² Komünizmin tanımıyla ilgili birkaç örnek için bkz. Ahmed Hulusi Çankırılı, “Komünizm Nedir?”, **Ötüken**, Sayı:5, 1968; Sezai Karakoç, “Komünizm Nedir”, **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Ankara, Şubat 1954, s.11-13;Esen Aksoy, “Komünizm”, **Komünizmle Mücadele Dergisi**, Haziran 1965, s.5; Arif Nihat Asya, “Komünizm”, **Komünizmle Mücadele Dergisi**, Yıl:1, Sayı:1, 4 Mart 1964, s.1.4.

⁷⁹³ Renata Salecl, **Kaygı Üzerine**, Metis, İstanbul, 2004, s.16.

⁷⁹⁴ Sinan Yıldırım, “Nefretin ve Korkunun Rengi: Kızıl”, **Türk Sağı Mitleri Fetişler, Düşman İmgeleri**, (der:İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Özkan), İletişim Yayınları, İstanbul, s.2012, s.48.

⁷⁹⁵ Ertuğrul Meşe, **a.g.e.**, s.213.

Türkiye sağının bileşenleri açısından “*korku icadı*” için gerçeğe ihtiyaç duyulmamıştı. Uzaktaki herhangi bir vakanın Türkiye’deki çağrışimleri yeni bir kurgunun inşası ve kokunun abartılması için yeterli olmuştur.⁷⁹⁶ Soğuk Savaş yıllarında konjonktürel olarak yaratılan ve o dönemle sınırlı olan komünizm korkusunda ABD’nin etkisi yadsınamaz. Hakeza tarihte Türk-Rus ilişkilerinden ve daha çok da iki güç arasındaki savaşların sonuçlarından gerekli tüm veriler temin edilmişti. Sovyetlerin etkin ve ikincil bir güç olarak ortaya çıkarak kendi çeperini oluşturması ve Türkiye’de *solun hissedilen etkisi* nedeniyle antikomünistler, Türkiye’nin tehlikeye terk edildiğine inanmıştı. Buna çözüm olarak, korkunun depreşmesine neden olan komünizmin yerel dinamiklerini yakın markaja alma, dövme, vatandaşlıktan çıkarma, hapsetme ve öldürme gibi caydırıcı cezaların verilmesi önerilmişti. Aslında burada yaratılan korku iklimi ile birlikte antikomünistler aynı zamanda kendilerine de ‘kurtarıcı’ payesi vermişlerdi.

Türk antikomünistleri, var olan korkuları manipüle etmeleri ve buradan hareketle korku teması üretmeleri ve de çeşitli vasıtalarla mütemadiyen gündemde tutmaları kendi meşrutiyetlerini sağlamaya yönelik olmuştur. Bu mübalağalı korku beraberinde sınır tanınmayan koruyucu tedbirleri *gerekli* kılmıştır. Sürekli olarak topluma, gençlere, aydınlara “*tehdit altındayız*” temasını işlemişlerdi. Tabii burada korkunun kaynağı olan “*Sovyetler*” ve “*Türk komünistleri*”, inşa edilen diskurun vazgeçilmez parçası olmuştur. Kurtarıcı motifi olarak halkın karşısına çıkanlar, “*tehlike var, ama merak etmeyin*” hep beraber bu durumdan kurtulacağız, duygusunu aşlamışlardı.⁷⁹⁷ Toplumda korkuyu, neşrettikleri risalelerde⁷⁹⁸ ve antikomünist dergilerde işlemişlerdi. Bu metinlerde Sovyet ve komünizm tehlikesini “*toplumun ortak korkusu*” haline getirmişlerdir. Zenginlere yönelik “*mülkiyetin kaldırılacağı*”, İslamcılara yönelik *dinin ilga edileceği* ve Türkçülere yönelik olarak da Orta Asya Türklerinin uğradığı asimilasyon politikası bir gazete ya da dergi köşesinde aynı anda işlenmişti. Yaşanmışlıklar, *göstergeler*, *itiraflar* hissedilen korkunun “*ispatı*” şeklinde teşhir edilmiştir.

---

⁷⁹⁶ İnci Özkan Kerestecioğlu, “*Korku ve Siyaset: Türki Sağının Ezberlerini Çözümlemek*”, **Türk Sağı Mitleri Fetişler, Düşman İmgeleri**, (der:İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Özkan), İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s.29.

⁷⁹⁷ İnci Kerestecioğlu, **a.g.m.**, s.37.

⁷⁹⁸ Hayrettin Tınmaz, **Komünizm Tehlikesi Karşısında Büyük Türk Milleti Uyan**, Alpkanlar Matbaası, İstanbul, 1964; Nazım Yazıcı, **Komünizm Tehlikesi**, Berksoy Basımevi, İstanbul, 1947, Hayri Arsoy, **Komünizm Tehlikesi ve Korunma Çareleri**, E.U.Rs. Yayınları, Ankara, 1954.

Komünizm korkusu, tarihi verilerin yanında simgesel nesnelere de resmedilmiştir. Bu semboller bazen bir hayvandı, bazen hayali bir varlıktı, bazen de bir renkti. Aslında metaforik çağrışımların inşası hiç de zor olmamıştı. Antikomünistlerin, korkuyu çağrıştıran renkler olarak, ‘uğursuz’, ‘mekruh’ ve de cehennem ateşini çağrıştıran kırmızının tonlarının yanı sıra belirsizliği ve karanlığı ifade eden siyah rengidir. Türkçülüğün pişvalarından Ziya Gökalp, Türk Bolşevik devrimden hemen sonra yazdığı ‘İki Tehlike’ başlıklı yazısındaki tehlikelerden birisi “*kızıl tehlike*” olması⁷⁹⁹ tesadüfi değildir.

Türkiye’de siyasetin, siyaset dışı toplumun ve entelektüel çaba içerisinde olanların içerisinde yer almaktan kıvanç duydukları antikomünizm, düşünsel olarak milliyetçiliğin değişik fraksiyonları ve dini grupların önemli bir kısmının düşünce dünyasını şekillendirmişti.⁸⁰⁰ Paranoid bir haliyeti ruhiye ile komünizme dair yapılan tanımın içinde ampirik veriler, Osmanlı dönemindeki Moskof imgesi, dış Türklerin yaşadıkları, antikomünist çeviriler ve komünizmden ‘dönenlerin’⁸⁰¹ yazdıkları ile *kutsiyetin hiçleşmesine* kastedilen ifadeler yer almıştır. Komünizm, insanlığın, hayatı boyunca karşılaşabileceği en kötü vakalar zincirinin başı olarak izah edilmiştir, resmedilmiştir. Kısacası komünizm, doğal bir afetti; yani ‘sel’, ‘deprem’ ve ‘heyelandı’. Buna ek olarak komünizm, ‘açlık’, ‘yoksulluk’, ‘esaret’, ‘hapisane’ ve hepsinin sonunda aslında ‘ölümün’ kendisine tekabül etmiştir.

Komünizmin, Türk sağının bilumum bileşenleri için ne anlam ifade ettiğini anlamak için Reha Oğuz Türkkkan’ın ifadelerine bakmak icap ediyor:

*“Kanun dışı olan bu ideoloji (komünizm), aynı zamanda sınır dışıdır da. Ağırılık merkezi Türkiye’nin dışındadır ve kendine inananlardan istediği ilk şart vatanını, milletlerini bu dışarıdaki merkeze feda etmeleridir... Bu itibarladır ki, komünizmin yani İslavcılığın emrinde çalışanlar, Türkiye’de açıktan açığa savaşamazlar.”*⁸⁰²

Bilinçli bir şekilde yaratılan korku atmosferi içerisinde yapılan komünizm tanımlardan birisi Soğuk Savaş’ın erken yıllarında Komünizmle Mücadele Cemiyetine ait “*Komünizm Nedir?*” broşürüyle karşımıza çıkmıştır:

⁷⁹⁹Sinan Yıldırım, **a.g.m.**, s.47.

⁸⁰⁰ Ertuğrul Meşe, **a.g.e.**, s.21.

⁸⁰¹ Andre Gide, Arthur Koestler, Ignazio Silone, Stephen Spender, Richard Wright gibi isimlerin komünizmden neden döndükleri için bkz. Tahsin Özgeldi, **İnilti Kızlların Hürriyet Anlayışı**, Ankara, 1963., s.44-49.

⁸⁰² “R. Oğuz Komünizm İçin Diyor ki:” **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sayı:8.

*“Komünizm, bazı vatansız ve dinsizlerin gizli ve sinsi faaliyet ve telkinleriyle yurdumuza bazı safdilleri zehirlemek ve milli bünyemizi tehdit etmek istidadını göstermektedir.”*⁸⁰³

Bu düzlemden hareketle, ‘dinsiz’ ve ‘vatansızların’ düşün ürünü olan komünizmin, Türk seciye ve karakterine uyması düşünül(e)mezdi. Sadece bu tanımdan çıkarsama yaparsak eğer, Türkçüler açısından 19. yüzyılda kapitalizme alternatif biçimde ortaya çıkan komünizmin veyahut sosyalizmin, vakia antikomünistlerin kahir ekseriyeti için ikisi aynı anlama gelmişti, Soğuk Savaş’ta geldiği son nokta Türk yurdunu istila etmekte.

Türkiye’yi istila ve işgal etme amacının dışındaki tanımlardan birisi de komünizmin kutsi değerleri ‘ortadan kaldırmaya’ cehdeden yönü ön planda olmuştur. DP’nin resmi neşriyatında komünizm aile, mülkiyet, din gibi değerler üzerinden ifade edilmiştir.

*“Komünizm din, milliyet, aile, mülkiyet, tarih ve medeniyet ve ahlak tanımaz. Bu rejimde hak, hürriyet ve serbesti yoktur, köylü, aydın, halk zorba bir zümrenin esiri ve uşağıdır. Aile namusu, vatandaşın şeref ve haysiyeti yoktur. Bu idare namuslu insanlar için cehennem bir işkence ve ızdırab kaynağıdır.”*⁸⁰⁴

İşin ilginç tarafı, Hilmi Ziya Ülken, Türkiye’de sosyal bilimlere bir hayli katkı sağlamış ve komünizmi pek çok yönden değerlendirebilme yetisine sahip olmasına karşın, muhtemelen dönemin rüzgarına kapılarak, tıpkı diğer demagog antikomünistler gibi komünizm tanımını, aile, ahlak ve din sorumluluğunu ortadan kaldırmaya hapsedmiştir:

*“Ahlaki, hukuki ve dini mesuliyet ve mükellefiyetin esasları olan irade muhtarlığını kabul etmemek suretiyle bütün değerler nazarında mesuliyetin tayinini maddi muayyenliğe bırakmak, yani mesuliyeti ortadan kaldırmak.”*⁸⁰⁵

Yukarda, komünizmin sadece Türkiye’ye kastettiğini ileri sürenlerin hilafına, komünizmin ‘tüm dünyayı muhasara altına aldığına’ inanların sayısı az değildi. Amerikan vatandaşları için hazırlanan yüz sorulu ve cevaplı “*Vatandaş Öğren! Komünistlik Nedir? Komünist Kimdir?*” broşürü aynı amaca hizmet edeceği düşüncesiyle Türkçeye çevrilmişti. Broşürde sorular ve cevaplar akılda kalması için

⁸⁰³ **Komünizm Nedir? Niçin Türk Bünyesine Uymaz?**, Komünizmle Mücadele Cemiyeti Adana Şubesi Neşriyatı:1, Adana, 1948, s.3.

⁸⁰⁴ **Düşmanı Kore’de Karşıladık Kore’ye Niçin Asker Gönderdik**, s.4.

⁸⁰⁵ Tahsin Özgeldi, a.g.e., s.51.

olabildiğince kısa tutulmuştu. Cevapların ekseriyeti “hayır” ile başlamış ve tüm soruların yanıtı olumsuz olmuştu. Örneğin “komünizm nedir” sorusuna verilen cevap birkaç kelimeliktir: “Küçük bir grubun bütün dünyaya hükmetmesine yol açan sistem”⁸⁰⁶ tebarüz ettirilmiştir.

Antikomünist düşünceye göre, “komünizm asla bir fikir değildir.”⁸⁰⁷ Komünizmin, ‘komünizmden’ ziyade, her şey olabileceğini telmih eden Hayri Arsoy, Batı’da ve Sovyetlerde komünizme dair geniş bir literatür olmasına karşın, komünizmi, sadece “emperyalist Rusya’nın tahakkümü”⁸⁰⁸ olarak görmekte kalmamış, “devlete yönelmiş topraklarımızı kasteden”⁸⁰⁹ ‘aşâğılık’ bir ideolojiye mahkum etmişti. Yazdıklarıyla komünizmin ‘ne’ ve komünistlerin ‘kim’ olduğunu ifşa çabası içerisinde olan Akkan Suver’e göre komünizm, insanlığa sadece ‘haysiyetsizlik’ getirmiştir. Mutlak sona inanan Suver açısından komünizm, kendisini ‘ideal’ iktisadi sistem olarak sunmasına karşın, ‘olanlar’, onun vaat ettiği hiçbir şeyi yerine getirmediğini göstermiştir.⁸¹⁰

Antikomünist yazında komünizme dair çizilen karikatürlerden birisi komünizmin icra edildiği memleketlerde söylem ile eylemin çelişkisine dairdir. Komünizmin vaat ettiği ‘cennet’ ile yaşanan ‘cehennemin’ başka tarif gerektirmediğini ifade edilmişti. Buradan hareketle Z.Türk, “Komünizm Budur” başlığıyla çevirdiği kitapçıkta, ‘komünist’ sistemin uygulandığı Sovyetler ile Çin arasındaki münasebetlerin, vardığı noktayı göstermesi açısından önemlidir. Broşürde yer alan bilgiler, Çin Komünist Partisi resmi organı *People’s Daily* gazetesi, *Kızıl Bayrak* dergisi, *Yeni Çin Haberler Ajansı* ile Sovyet yayın organları *Pravda*, *İzvestia* gazeteleri, *Komünist* dergisi ve *Tass Ajansından* alınmıştır. 1960 sonrasında Sovyetlerin, Çin’e dünya piyasalarının üstünde bir fiyatla mal satması, Çin’de bilimsel faaliyetlerde bulunan Sovyet uzmanlarının, Çin’in rızası olmadan ülkeden ayrılmaları, Çin’in ihtiyacı olan malzemelerin ikmalinin Sovyetler tarafından durdurulması ve daha birçok anlaşmazlık komünizmin bizatihi kendisi olarak anlatılmıştı.⁸¹¹ Sovyetler de kendi yayınlarında Çin’in 30 milyon insanın halk

⁸⁰⁶ Vatandaş Öğren! Komünistlik Nedir? Komünist Kimdir?, Yyy, 1953, s.3.

⁸⁰⁷ İlk Rapor, s.13.

⁸⁰⁸ Hayri Arsoy, a.g.e., s.16.

⁸⁰⁹ Hayri Arsoy, a.g.e., s.7.

⁸¹⁰ Akkan Suver, Komünizm, Su Yayınları, İstanbul, 1975, s.60.

⁸¹¹ Z. Türk, Komünizm Budur, Başnur Matbaası, Ankara, 1965, s.5-10.

düşmanı ilan ederek çeşitli cezalara çaptırdığı ve başka bir platformda da Çin delegasyonu Sovyet temsilcilerine “*Beyazların burada işi yoktur*” ırkçılık yaptığı şeklinde mukabelede bulunmuştu.⁸¹²

Konuya eğilen eserlerin kahir ekseriyetinde, komünizmin tanımını bu kadar komprime, süfli ve yüzeysel olmuştu. Komünizm alelade propagandaya uygun cümlelerle tarif edilmişti. Komünizme dair yapılan tanımda mantiki silsile aramak beyhude idi. Zira kendileri bunu olanaksız kılmıştı. Hasbelkader, komünizm konusunda yetersiz kalmış birisi için kullanılan ifade ‘gafil’ idi. Panaromik müşahede altında tutulan komünizm, sarkastik şekilde tenkit edilmişti. Komünizme dair distopik bir çerçeve çizilmişti. Komünizm üzerine derinlikli iktisadi, siyasi ve teorik tartışmalara rastlamak çoğu zaman mümkün olmamıştı. Sovyet komünizmini ölüm, şiddet ve gaddarlıkla müsemma kılan bilgiler, genellikle aynı formattaki yayınlardan çıkmıştır. Bunlar aynı tornadan çıkmıştı. Komünizmi, aileyi, kutsi değerleri, inancı yok sayan ve Rusların kadim emellerinin ‘işgal’ aracı olarak görmüşlerdi. Komünizm ve onunla birlikte anılan Marksizm, sosyalizm ve materyalizm kavram kargaşası olarak ifade edilmişti. Antikomünistlere göre, komünizmden başka sözcüklerin kullanılmasının sebebi komünizmi ‘maskeleye’ yönelik olmuştur. Mülkiyeti ortadan kaldıracak diye komünizme karşı çıkanların kendileri çok zengin, geniş arazi sahibi olan kitlelerden ziyade, taşradan gelen ‘yoksul’ aile çocukları olmuştur. Zira bu sosyolojinin maddi temeli son derece zebun kalmıştı. En azından görünen yönü böyleydi.

Antikomünist yazında komünizme dair bilgiler, ifadeler kendini tekrar etmişti. İtiyadı özellikler antikomünist histerikle yazılan eserlerin çoğunda yer almıştı. Antikomünist söylemde Rusya ve komünizme dair yapılan göndermeler totolojik bir görüntü vermişti: Çarlık Rusya’sının Osmanlı toprakları üzerinde emelleri vardı. Bunun için de Osmanlı tebaası Ortodoksları kullanmıştır.-Sovyetler, Çarlık Rusya’nın devamı olduğu için, Türkiye üzerinde hak talep etmeye devam etmiş, Sovyetler, solcuları kendi amacına matuf yönlendirmişti. Komünizm, din, aile namus, mülkiyet gibi değerleri ortadan kaldırmayı amaçlamıştı. Sovyetler, komünizmin teorik olarak söylediklerini harfîyen yerine getirmişti. Dolayısıyla, Türkiye’de de yapacağı ilk iş komünizmin meşum teorisini uygulamak olacaktır.

---

⁸¹² Z. Türk, **a.g.e.**, s.24,26.

“Uyanık olunuz”, “birleşiniz” gibi öğüt verici niteliklemlerle kitleleri tarihe karşı sorumlu olmaya davet etmişti. Memlekette var olan komünistler, kriminalize edilerek şeytanlaştırılmış ve hainlik ile anılmışlardı. Kati bir gözle komünistler için; ‘buralı değil’, ‘Türk değil’, ‘Müslüman değil’, ‘kökü dışarıda’, ‘episyonaj faaliyetleri içinde oldukları’ şeklinde neolojik kanaatlerde bulunmuşlardı.

Komünizm ve sosyalizm kavramı kimi zaman birbirinin yerine kullanılmış, kimi zaman da sosyalist kelimesinin komünizmi maskeleyerek için kullanıldığı iddia edilmişti. Komünizm veya sosyalizm kavramlarından bahsedilirken tarihsel arka plana değinip genellikle tarihte ne kadar olumsuz vaka yaşanmışsa komünizm bunun içine dâhil edilip negatif bir algı oluşturulmaya çalışılmıştı. 1960’tan sonra, sosyalizm sözcüğünün rahat bir şekilde kullanılmasından rahatsızlık duyulmuştu. Bu nedenle o süreçte sosyalizm sözcüğünü yeniden tanımlama ihtiyacını duymuşlardı. Örneğin Ahmet Çiftçi’ye göre,

“SOL= Komünizmdir. Bu da sosyalizmin son merhalesidir. Orta sosyalizm yahut da yarım komünizm olduğuna göre ‘Ortanın Solu’ kıpkızıl komünizmdir. Yahut da bir ihtimal daha doğuyor. Şöyle ki: Orta Sosyalizm (yarım komünizm) olduğuna göre, Ortanın solu, Sosyalizmin biraz daha ilerisi demek olur.”⁸¹³ “Uzun bir süre önce değil, daha henüz geçen sonbaharda ‘sosyalizm’ kelimesi Türkçenin ‘tehlikeli deyimler’ sözlüğündeydi... Yön’ün belki de en büyük hizmeti, ‘Sosyalizm’i artık rahatça söylenebilen ve benimsenen bir kelime haline getirmek olmuştur. ‘Çekinmeden ben sosyalistim’ diyen ve bu sistemin başarı kazanması için bir araya gelenler de çok. Bugün Türkiye’nin şimdiye kadar hiçbir devirde görülmemiş sayıda ‘ben sosyalistim’ diyenlerle dolu olduğudur.”⁸¹⁴

Komünizmin tanımı yukarıda zikredildiği gibi yapıldıktan sonra, sıra bununla mücadeleye gelmiştir. Komünizmin tanımı yapılırken başvurulan yöntem burada da denenmiştir. Tercihen, “komünizmle mücadele yöntemleri”, “komünizmle mücadele rehberi”, “komünizmle mücadelenin esasları” türü başlıklar kullanılmıştı. Bittabi isminde ‘mücadele’ geçen başlı başına bir literatür tekevvün etmişti. Haddizatında antikomünist literatürün tamamını ‘komünizmle mücadele’ kapsamında da değerlendirmek mümkündür. Saptayabildiğimiz kadarıyla isminde ‘mücadele’ geçen dört adet mecmua vardır: *Komünizme Karşı Mücadele*, *Komünizmle Mücadele Birliği*, *Komünizmle Mücadele Dergisi* ve *Mücadele* değişik tarihlerde neşredilmişti.

⁸¹³ Ahmet Çiftçi, *İnsanlık Düşmanı Sosyalizm Maskesi Komünizm*, s.13.

⁸¹⁴ O.Zeki Efeoğlu, *Kızıl Ahtapotun Kolları Rusya ve Kızıl Çin’in Türkiye’deki Faaliyetleri*, İstanbul,1978, s.22.

Bunun haricinde yine değişik tarihlerde kurulan Komünizmle Mücadele Derneği vardır. Bu derneğin faaliyetlerine aşağıda değinileceğinden ayrıntıya gidilmeyecektir.

‘İfşa ediyorum’, ‘kızıklar’, ‘komünizmin iç yüzü’, ‘komünizmin iki yüzü’, “kızıkların esrarını açıklıyoruz”, “komünizmle mücadele ediyoruz” vb başlıklarla kitap yazılmış, yazı dizileri hazırlanmıştı. Örneğin Avni Diper, Soğuk Savaş’ın ilk yıllarında yazdığı bir eserinin önemli bir bölümü “*Komünizmden korunma çareleri ve tedbirleri*” olmuştur.⁸¹⁵ Bu başlıklar kullanarak bir gizem oluşturulmaya çalışılmış, komünistlere ‘yaratık’ muamelesi yapılmıştır. Komünizm kaynağından, yani asıl metinlerinden okunarak, irdelenerek eleştiriye tabii tutulmuş değildi. Özellikle uluslararası antikomünist platformdan eserler çevrilerek ‘motamot’ eleştiriye yer verilmiştir. Sağcı aydınların neredeyse tamamı, Sovyetlerin, Türkiye’yi ele geçirmeye çalıştığına inanmışlardı. Komünistlerin, “*fesat*” olduğu ve sol örgütlerin, Türk-İslam örf ve ananeleriyle tenakuza düştüğü belirtilmişti. Bu şekil düşünce, sol hareketlere karşı kullanılan şiddet eylemlerini meşrulaştırmış, sorgulanmaz hale getirmişti. Komünizme karşı ne yapılması gerektiği ile ilgili pratik çözümlere başvurmuşlardı:

“Her gün ‘bugün komünistlere karşı ne yapabildim’ sorusunu vicdanına soran insanları teşkilatlı çalışması lazımdır...Vatanını komünistlere karşı çarpışarak kaybetmiş insanları himaye etmeliyiz. Onları sık sık konferanslara çağırmalı veya konferanslarının tercümelerini radyo ile yayınlamalıyız. Hür dünya memleketleri arasında gidip gelmek kolaylaştırılmalı, pasaport mecburiyeti kaldırılmalıdır. Her türlü propaganda vasıtalarından istifade ederek, antikomünist propagandanın hakiki hedefi, hiç bir menfaat beklemeden ...tanıtılmalıdır. Bütün dünyada komünist aleyhtarları yataklarından kalkarken klasik ‘günaydın’ yerine ‘komünist düşmanları birleşiniz’ demelidirler.”⁸¹⁶

Böylelikle tüm dünya ‘komünizme’ karşı duyarlı olmaya çağırılmıştır. Köy enstitülerine karşı mücadelesiyle bilinen Osman Turan, komünizmle mücadelede kendi önerisini yetkili mercilere bizzat sunmuştu:

“...Türk köyünde beceriksiz kalemlerle zoraki bir sınıf mücadelesi açmağa, ezen muhtar ve ezilen köylüden ibaret sınıflar yaratmağa uğraştı...Sağlam Türk

⁸¹⁵Avni Diper, a.g.e., s.21-64.

⁸¹⁶ M. Lütü İkiç, **Komünist Hücrelerin Faaliyeti (Komünist Düşmanları Birleşiniz)**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1963, s.72.

köylüsünün milli, dini ve ahlaki nizamını yıkmayı düşündüler.”⁸¹⁷Bu türden bir ‘kafa bulanıklığının’ karşısına Osman Turan dinsel öneriyle çıkmıştı. Sovyetik bir kurum olduğuna inandıkları Köy Enstitüsüne karşı İslam Enstitülerin kurulmasını talep etmişti. Turan, İslam Enstitülerin kurulması için Menderes’e gittikleri sırada Menderes’in kendisine: “*Osman Turan! Her cami ve minare diktikçe komünizme ve Moskova’ya karşı bir kale yaptığıma inanyor ve bundan kuvvet duyuyorum*” dediğini aktarmıştır. Turan, buna cevaben, “*Daha mühimi bu kaleleri vicdanlarda ve şuurla dikmektir*” dediğini ifade etmiştir.⁸¹⁸

Antikomünistler, tüm bunlarla birlikte komünizmle nasıl bir mücadele edilmesi gerektiği ile ilgili hummalı çalışma içerisinde olmuşlardı. Bunun için bir yol haritası belirlenmişti. Komünizme karşı mücadelede Türk milliyetçileri 33 maddelik talimatname yayınlamışlardır:

“1-Bildiğiniz ve tanıdığınız komünistleri teşir ediniz. 2-Komünistlere karşı kanuni müeyyidelerden azami derecede faydalanınız. 3-Basın, radyo sinema tiyatro, maarif sanayi ve parlamento içerisinde stratejik kilit noktalarına yerleştirilmiş elemanlarını teşir edip ilgili makamlara bildiriniz; ve bunları muhitleri içerisinde teşir etmek suretiyle tesirsiz hale getiriniz. 4-Komünist aleyhtarı kitap, mecmua ve broşürleri okuyunuz, mali imkanlarla yardım ediniz, bunlara yazı yazınız. 5- Bulduğumuz yerler anti komünist hatipleri davet ederek onların konferans vermesini sağlayınız, onları teşvik ve teşci ediniz. 6- Komünist faaliyetleri hakkında bilgi veren vesika ve belgeleri temin ederek bunları okuyunuz, okutunuz ve yazınız. 7-Komünistler için ihtisas mahkemelerinin kurulmasını ve komünist aleyhtarı kanunların çıkmasını destekleyiniz. 8- Komünizmden dönmüş bulunan yazarları ve şahısları komünizme karşı açtıkları mücadelelerde destekleyiniz. 9- Komünistlerin neşriyat vesair yollarla milli müesseselere ve günlük yaşayışımıza sızmasını engelleyiniz. 10- Komünist aleyhtarı eserleri okuyunuz, halkı milli ve dini şuurla teşiz edecek konuşmalar yapınız. 11- Komünistlerin, Macaristan, Kore, Küba gibi memleketlerde ve esir kamplarında yaptıklarını anlatınız. 12- Hess, Fuchs ve Rosenberg’ler gibi Sovyet casuslarının hainliklerini anlatınız. 13- Komünistlerin Kırım’da Kafkasya’da Türkistan’da Müslüman Türklere yaptıkları mezalimi anlatınız. 14- Nazi harp suçluları gibi, komünist harp ve cinayet suçlularının da yargılanması gerektiğini yayınız. 15- Komünistlerin basın tiyatro gazete maarif sinema gibi yollarla piyes makale şiir tiyatro eseri roman hikaye karikatür, fıkra konferans açık oturum vasıtasıyla yaptıkları propagandaları ve propaganda eserlerini mektup, telefon telgraf vesair vasıtalarla ihbar sağanakları halinde yetkili makamlara bildirip onların harekete geçmelerini sağlayınız. 16- Komünistlerin gizli toplantılarını tesbit

⁸¹⁷ Osman Turan, **Türkiye’de Siyasi Buhranın Kaynakları**, Nakışlar Yayınevi, İstanbul,1979, s.141.

⁸¹⁸ Osman Turan, **a.g.e.**, s.147.

ederek bunların basılması için vakit geçirmeksizin ilgili makamlara telefon telgraf gibi en seri vasıtalarla ihbarda bulununuz. 17- Komünistlerin gizli matbaalarını, gizli evrak ve vesika sakladıkları yerleri gizli verici istasyonlarını tesbit ederek ilgili makamlara bildiriniz. 19- Milliyetçi ve antikomünist kitapla, broşür ve mecmuaları hediye şeklinde dağıtınız, ödünç veriniz, okullarda iş yerlerinde vapurlarda parklarda herkesin görebileceği yerlerde kasten unutunuz. 20- Radyoda antikomünist yayınların yapılmasını, bu şekilde piyeslerin temsilini, filmlerin gösterilmesini ve yapımını teşvik ediniz. 21- Çeşitli teşekküllere sızmış bulunan komünistlerin buldukları mevkilerden atılmasını sağlayarak solcular aleyhine sistematik teşhir ve yıldırma kampanyası açınız. 22- Komünistlerin iş ve ev adreslerini tespit ediniz ve herkese bildiriniz, fotoğraflarını tek veya grup halinde çekerek bunları muhitinize tanıtmak suretiyle faaliyetleri önleyiniz. 23- Komünist düşmanlarını her surette destekleyip, onlara yardımcı olunuz, antikomünist milletvekili ve senatörlerin radyodan halka hitap etmesini ve bu konuda makaleler yazmasını teşvik ve temin ediniz. 24- Solcu propagandaların ana kaynakları olan basın, radyo, tiyatro, sinema gibi propaganda vasıtalarından komünistlerin atılmasını temin suretiyle, onların en tesirli ve bir numaralı silahlarını ellerinden alınız. 25- Neşrettikleri dergi, kitap gazete vesair yayınları çok miktarda ele geçirerek derhal imha etmek suretiyle yıkıcı fikirlerin zihinleri istilasına ve vatandaşlarımızın beyinlerinin karışmasına ve komünist zihniyetin yayılmasına engel olunuz. 26- Solcu eserleri satan kitabevlerini ve gazete bayilerini ikaz ediniz ve bunlardan alışveriş etmeyiniz, bunlara boykot ilan ediniz. 27-Milliyetçi kitap, gazete broşür ve dergilerin satışını teşvik ediniz tediye kolaylıkları sağlayınız, az kazançla satınız. 28- Komünizm ve sosyalizm maskesi altında komünistliği telkin eden kitapları buldukları kütüphanelerden kaldırtınız. 29- Solcu kitap ve mecmuaların reklamını yapan gazete ve dergilere mektuplar yazarak, telgrafla müracaat ederek milliyetçi eserleri reklam etmesini ısrarla talep ediniz. 30- Mühim mevkilerde bulunan kimselere gazetecilere milletvekili ve senatörlere daimi surette ve her fırsatta komünizm aleyhindeki görüşlerinizi ve onların faaliyetlerini bildiriniz; bunu ihtiyat haline getiriniz. 31- Kilit mevkiye gelmiş olduğunı gördüğünüz bir komünistin oradan atılması için çeşitli vasıtaları kullanarak kampanya açınız ve bu işte antikomünist milletvekili ve senatörlerin desteğini sağlayınız. 32- Kendinize şu suali sorunuz: Komünistlerin, Marx ve Rusya uğrunda çalıştıkları derecede ben de Allah ve millet yolunda çalışıyor muyum? ”⁸¹⁹

Komünizm ile ilgili söylem ve eylemlerin artması, bunun paranoya haline gelmesi üzerine gelen eleştirilere karşı şu şekilde bir savunma mekanizması geliştirilmişti:

“Bir evham üzerinde durmadığımızı, komünizmin mevcudiyetini ve dünya için bir tehlike olduğunu, dünyanın bununla savaşmak zorunda bulunduğunu, komünizmin bizim için Sovyet Rusya ve Rusya'nın da tarihi

⁸¹⁹ Cemal Anadol, **Dünyayı Kemiren Afet Kızıl Emperyalizm**, s.199-202.

düşmanımız olmasından en fazla mücadeleye mecbur bulunduğumuzu, acı bir realite de olsa bizim cemiyetimiz içinden de ara sıra, tek tük yolunu şaşırılmış sütü bozuğun, komünizme tutulmuş dejenerenin çıktığını izah etmiş bulunuyoruz."⁸²⁰

Antikomünistler, komünizmle mücadele ederken 'hayatta kalma' savaşımı verdikleri sanısına kapılmışlardı. Çünkü komünizm, Türkiye topraklarına, dine, ahlaka ve tüm değerlere 'kasteden' bir tehdit olarak algılanmıştı. Bu yolda 'cihad' ederken, insanları mobilize eden faktörlerden birincisi 'iman', ikincisi 'vatan sevgisi' ve üçüncü olarak da aile kurumuna olan güven olmuştur.

Türk milliyetçileri, 20. yüzyılın başlarında etnik unsurlara karşı teyakkuz halinde iken, bu asrın ortalarından itibaren komünizme karşı daimi bir 'uyanık' vaziyet içerisine girmişlerdi. Bu ruh halinin zinde kalması için, tehdit unsuru olarak komünizm, gerektiğe, abartılmıştı. Antikomünistler, 'komünistler' için kullandıkları tahkir ve tezfif edici sözler, milliyetçi-muhafazakâr periferide 'normal' karşılanmıştı. Komünistleri bu kavramlarla önce düşmanlaştırıp, sonra dışlama yöntemine başvurmuşlardı. Bunların, hiçbir hukuki sürece Tabii tutulmadan "*temizlenmesi*", "*icabına bakılması*" ve açık bir biçimde "*öldürülmesi*" gerektiğine inananların sayısı az değildi. Antikomünistler, "*bir türlü bitmek bilmeyen solcular*" için "*toptan imha*" etmeyi dahi teklif etmişlerdi. Antikomünistler, yoksul ve dar gelirli kitleleri "*memleket, din elden gidiyor*" diyerek örgütlemiş ve onları sokaklara dökmekte bir beis görmemişlerdi. Solun, *millileştirme* argümanına sağ, farklı bir anlam yüklemişti. Türk sağ, *millileştirmeden*, kişilerin malların *el koymak* anlamını çıkarmışlardı.

Türkçüler, geçmişten II. Meşrutiyet ve Milli Mücadele yıllarından devraldıkları ideoloji ve propaganda aygıtlarına Soğuk Savaş döneminde komünizmin sefaletini de eklemişlerdi. Milletın uyanması ve seferber olması elzemdi. Bunun için de belli bir düzen içerisinde aydınların önderliğine ihtiyaç duymuşlardı. Antikomünistler, Türkiye'nin vahim bir meseleyle karşı karşıya olduğu kanısında ydılar. Bu haleti ruhiye, Sovyetlerin Doğu Avrupa'da ilerleyişi ve tehdit unsuru, antikomünistlerde 'ivedilikle bir çözüm bulma' telaşını canlandırmıştı. Bunun akabinde tahammülsüzlük baş göstermiş, 'ölüm-kalım radikalizmi' ile kendilerini mutlak haklı görmüşlerdi. Halka seslenmek en doğrusuydu. Milli bekanın tehlikede olduğu vurgusu antikomünizmi sorgulanmaz bir veçheye bürümüştü.

---

⁸²⁰Hayri Arsoy, **a.g.e.**, s.14.

Aydınların antikomünizme olan ilgisi hem korkudan hem dayatmadan hem de konjonktürden kaynaklanmıştı.

2.6.2. Türk Milliyetçi Yazında Komünist Eşkâli

Komünizmi ‘tehlikeli’ ve ülkeyi tehdit eden ‘ifrit’ düşünce olarak tanımlandıktan sonra, bunun temsilcilerinin kim olduğunu öğrenmeye çalışmışlardı. Komünizme dayatılan tanım ile komünist eşkâle biçilen kaftan paralellik arz etmiştir. Komünizmin, Sovyetlerden metastaz yöntemiyle Türkiye’de yaygınlaştığına inanan antikomünistler, bunu için de erken tanıya ihtiyaç durmuşlardı. Çünkü bir tür ‘tümör’ vasfını haiz olan komünizm, bünyeye musallat olduktan sonra, o bünyenin iflah olması neredeyse olanaksızdı.

Toplumun kılcal damarlarına virüs gibi işleyen ve zaman-mekân tanımadan “*her an her yerde dibinizde bitebilir*” hissiyatıyla tasvir edilen komünist için, “*okulda, işçi birliğinde, camide ve kulüp vb. her yerde bulunur*”⁸²¹ denilmişti. Komünistlerin varlığını sürdürmek ve ideolojilerini yaymak için her zaman her yerde bulunabilecekleri ifade edilerek adeta insandan bir hayalet yaratılarak komünist heyulası icra edilmişti. Mekân skalası çok geniş tutulmuştu. Bu anlayışa göre, bir komünistin hem cami hem de kulüp gibi birbirine zıtlık teşkil eden mekânda bulunmasından daha doğal bir şey yoktu. Antikomünist tahayyüllerdeki komünizm ve onun amaçlarına meftun olan komünist için mantıki bir silsile aramak umumiyetle beyhude bir çaba idi.

‘Komünist kimdir; nasıl çalışır, faaliyet alanları nelerdir’ gibi soruların peşine düşen Faruk Güventürk, komünistlerin özel eğitilmiş, çok sayıda dil bilen, üstün yetenekli insanlardan seçili ajanlar olduğu ve bunların toplumu “*...fikir ihtilaflarına sokar ve dolayısıyla birbirleriyle mücadele eden ve birbirine düşman olan zümreler haline getirerek zayıf düşürür ve komünizm ihtilali için en müsait ortamı yaratmaya çalışırlarını*”⁸²² belirtmiştir. Güventürk bu şekilde komünist tanımlaması yaptıktan sonra *dine radikal bir yorum getiren* ‘nurculuğun’ toplumu inandıklarından farklı bir

⁸²¹ Nevzat Mat, **a.g.e.**, s.61.

⁸²² Faruk Güventürk, **Komünizm ve Maskeler**, s.61-62.

yola sevk ederek toplumda ikillik oluşturduğunu ve bu yönüyle de komünizme hizmet ettiğini ileri sürmüştür.⁸²³

“Su uyur, komünist uyumaz” mottosunu kullanarak ‘Türkiye’de komünist var mı?’ tartışmalarına kendi meşrebince izahat getiren Gökhan Evliyaoğlu, bu soruyu sormanın ‘ahmakça’ olduğunu belirtmiştir. Yazar, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de komünistlerin var olduğunu ve hararetli bir şekilde çalıştıklarını söylemiştir. Komünizm tartışmalarının, yaftalamalarının, suçlamalarının sık sık yapılmasına karşılık “*bu memlekette komünist yoktur!*”, “*bu edebiyatı terk edelim!*”, “*ona buna komünist damgası vurmayalım*”, “*komünizm başka, sosyalizm başka bir şeydir, bizde birincisi değil ikinci vardır!*” gibi karşıt görüş belirtenlere yönelik olarak Evliyaoğlu, asıl bunların kendisini araştırmak gerektiğini ifade etmiştir.⁸²⁴

Burada belirtilen esas mesele, Evliyaoğlu’nun, komünistlerin, mezkur tümcelerle kendilerini perdelediklerini bilavasita belirtmesidir. Memleketin belli başlı sorunlarını köşelerinde işleyen gazeteciler, aydınlar ve akademisyenler çok kolay bir şekilde komünist suçlamasına maruz kalmışlardı. Telif eserler, gazete yazıları ve mecmualarda ‘komünistler’ detektörle aranmıştı. Eğer herhangi bir metinde toplum, ekonomik şartlara göre mütalaa edilmişse, özel mülkiyetin menfi yönleri dile getirilmişse, üretim araçlarının devletleştirilmesi savunulmuşsa ve ‘malik’ler ile ‘mahrumlar’, ‘zengin’ ile ‘fakir’ ve bir de ‘işçi’ ile ‘istismarcı’ diye antagonizmadan dem vurulmuşsa, böyle birinin komünist ilan edilmemesi için herhangi bir neden yoktur.

Evliyaoğlu’na göre, yukarıdaki yöntemi kullanan kişi, tek kelime ile “*komünisttir.*”⁸²⁵ Bu şekilde tespit edilenlerin ‘*ortadan kaldırması*’ için uğraş verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ama öncelikle komünistlerin ortaya çıkışını doğuran şartları ortadan kaldırmak gerekir, denmiştir.⁸²⁶

Yaygın kanaate göre, Türkiye’de komünistler, sosyalizm maskesi altında çalışmış, komünistlerin asıl amaçları Moskova’ya hizmet etmek olmuştur.⁸²⁷ Tüm sol

⁸²³ Faruk Güventürk, **Komünizm ve Maskeler**, s.62.

⁸²⁴ Gökhan Evliyaoğlu, **Su Uyur Komünist Uyumaz**, Toprak Dergisi Yayınları, İstanbul, 1962, s.5.

⁸²⁵ Gökhan Evliyaoğlu, **a.g.e.**, s.6.

⁸²⁶ Akkan Suver, **Komünizm**, s.6.

⁸²⁷ Ahmet Çifçi, **İnönü’ye Açık Mektup**, s.2.

fraksiyonlar bu zeminde değerlendirilmiş ve hepsi Sovyetlerin Türkiye'deki işbirlikçileri olarak görülmüşlerdir.

TİP'in isminde sosyalist ya da komünist kelimesinin bulunmayışı ve 'işçi' kelimesinin ön plana çıkarılmasında Sovyetlerin komünist teşkilatlara gönderdiği talimatta yer alan "*komünizmi açıkça müdafaa etmekten mahrum olduğunuz takdirde sosyalizmi, sosyalist yayın yapmadığınız takdirde işçi haklarını savunarak aynı gayeyi devam ettireceksiniz*" prensibinin bir sonucu olduğu kanaati hâkimdi.⁸²⁸ Komünistlerin, çoğunlukta olmadıkları herhangi bir ülkede farklı isim kullanarak hayatta kaldıkları, ifade edilmişti.⁸²⁹ Ancak, TİP'in kuruluşunda öncelikle sendikacılar etkin olduğu için 'işçi' kelimesi ön plana çıkmıştı ve kaldı ki TİP'in ilk yıllarında sağcı isimler de yer almıştı. Hatta Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'nun ismi parti başkanlığı için geçmişti. Ahmet Çiftçi 'Sosyalizm Maskeli Komünizm' isimli kitabında komünistlerin kendilerini gizlediklerini, farklı düşünce yapıları içerisinde kendilerini var etmeye çalıştıklarını anlatmıştır. Komünistlerin, episyonaj faaliyetlerde bulunduğu gerekçesiyle sürekli olarak takip edilmiş ve göz hapsinde tutulmuşlardır.

Ekonomik sıkıntı içerisinde bulunan halk kitlelerini yanına çekmek için sosyalist 'maskesi' altında uğraş verildiği ifade edilmişti. İşgaller, boykotlar, grevler, sokak oyunları ile birlikte her türlü 'oyunu' tertip edenler arasında "*mutlaka solcu militanlar vardır*"⁸³⁰ mottosuna yayın bir biçimde yer verilmişti. Bu anlayışa göre, 'yerli komünistler', kendi iradeleri ile Sovyetlere hizmet eden 'satılmış' kişiliklerdir. Hakeza, komünistlerin, Moskova'dan aldıkları emirleri kendi ülkelerinde uygulamaya koymak için 'emir kulu' gibi hizmet ettikleri iddia edilmiştir. Dünyanın rahatı, selameti ve refaha kavuşmasının koşulu olarak 'mikrop' diye tanımlanan komünistlerin 'yok edilmesine' bağlanmıştır.⁸³¹ Komünistlerin sayısına ilişkin olarak, "*ancak komünist partisine kayıtlı bulunan kimselere komünist denilebilir. Türkiye'de komünist partisi bulunmadığına göre Türkiye'de komünist yok demektir*"

---

⁸²⁸ Nevzat Mat, **a.g.e.**, s.49.

⁸²⁹ George W. Cronyn, **200 Soruda Komünizm**, çev: Gültekin Ural, Milliyetçi Anadolu Yayınları, İstanbul, 1977,12.

⁸³⁰ Cemal Andol, **Kızıl Emperyalizm**, s.25.

⁸³¹ Hayrani Ilgar, **Komünizm ve Tenkidi**, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları, İzmir, 1966, s.10.

söylemine binaen Ilgar, bunun gerçekte uyumadığı ve resmi kayıttan ziyade kişinin fikrine bakarak komünistlerin belirlenebileceğini ifade etmiştir.⁸³²

Türkiye’de hemen hemen her yerde; siyasette, devlet kurumlarında, sanatta ve hatta özel sektörde komünizmin ve komünistlerin izleri aranmıştı. Bazen milliyetçi ve İslamcı hareketler de bu anksiyetenin kurbanı olmuşlardı. Ahmet Emin Yalman, “Türkiye’de ve diğer Müslüman memleketlerde kızıl ajanların gerici ya da aşırı milliyetçi ajitatörler rolünü oynadıklarını, bu tür komünist sızma taktiği olarak bu hareketlerin Moskova’dan destek aldığını öne sürdükten sonra bu hareketlere örnek olarak Büyük Doğu, İslam Demokrat, Nurculuk ve Milliyetçiler Derneğini” örnek göstermiştir.”⁸³³ Belki laiklik hassasiyetiyle belki de geçmişin hesabını görerek bir hınçla, kinle, öfke ile tüm İslamcı neşriyatı ‘komünist’ olarak göstermişti.

Komünistlerin, sosyalizmi maske yaptıkları, Kemalist göründükleri, CHP üst kadrolarına yerleştikleri, Nurculuk hareketi içinde kendilerini var ettiklerini ve öyle ki milliyetçiliği lağvetmeye kalkıştıkları halde milliyetçi bir kisveye büründükleri ileri sürülmüştü.

Soğuk Savaş yıllarında sağ cenahta mütemadiyen endişe ve teyakkuz hali vardı. Vatanın selameti tehlike altındaydı. Demokratik siyasi talepler meşru görülmemişti. Solu küçümseyen ve tahkir eden bir retorik genel görüşü işgal etmişti. Türk sağında, Türkiye soluna ve Marksizm’de derinlikli bir bakışa sahip olan Erol Güngör’ün diline de yansımıştır. Bu şekil vulger eleştiri ile derinlikli metnlerinin yan yana durması kendi içerisinde çelişik durmuştu:

*“(Sosyalist) hareketin temelinde sosyalizm intibaksızlıktan doğan bir şahsiyet problemi yatmaktadır...Şu halde bir şahsiyet problemi haline geldiği zaman bir gencin sosyalist olması ile alkolik, esrarkeş veya cinsi sapık olması arasında fark yoktur.”*⁸³⁴

Rus algısının, II. Dünya Savaş’ından hemen sonra, kısa sürede negatif algıya dönüşmesine tarihi veriler ortam hazırlamıştı. Çar Deli Petro’nun sıcak denizlere inme siyaseti, Küçük Kaynarca Anlaşması ile Rusya’nın Osmanlı Ortodoks Hıristiyanlarının hamiliğini üstlenerek Osmanlı’nın içişlerine karışması ve 1877-1878 Osman-Rus Harbi bu girdilerden sadece bir kaçı olmuştur. Ruslar, Türk

⁸³² Hayrani Ilgar, **Komünizm ve Tenkidi**, s.10.

⁸³³ Ahmet Emin Yalman, **Turkey in My Time**, 1965, s.250.

⁸³⁴ Yüksel Taşkın, **Milliyetçi Muhafazakâr Entelijansiya**, s.175,186; Erol Güngör, **Sosyal Meseleler ve Aydınlar**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2011, s.350-354;351.

toplumu hafızasında sadece savaş, katliam ve ölümle andığı Moskof imgesini yaratmıştı. Toplumun belleğini zinde kılmak adına Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kadar uzanan tarihsel çizgide zengin bir literatür meydana gelmişti.⁸³⁵ Soğuk Savaş yıllarında Sovyet Rusya, komünizm ve komünistlerin ortak potada eritildiği mecralardan birisi Moskof imgesi olmuştur. Moskof imgesi Çarlık Rusya'sı ile Sovyet Rusya'ya uzanan tarihsel belleğin omurgasını icra etmiştir. Antikomünistler, Çarlık Rusya'sının Türk topraklarına yönelik politikası, Sovyetlerin rejim ihraç etmesi, Türkiye'yi tehdit etme gibi faaliyetleri harmanlayarak. Onlara göre, politik bakımdan Çarlık Rusya'sı ile Sovyet Rusya'sı arasında çok bir fark yoktur. Bu nedenle toplumda yaygın olan komünizm nefreti ve korkusu devletin, Sovyet karşıtı dış politikasında işini kolaylaştırmıştır. Buradan hareketle Ruslar değil de Almanlar komünist güç olsaydı, komünist doktrinin cazibesi Türkler üzerindeki etkisi daha fazla olurdu,⁸³⁶ gibi tarih dışı bir yorumla antikomünizm Türklerin Ruslara olan hıncında, kininde resmedilmiştir.

2.6.3. Soğuk Savaş Yıllarında Üretilen Komplo: 'Komünistlerin İktidara Gelme Yöntemleri ve Uygulamaları'

Seymour M. Lipset, *Aşırı Sağın Kaynakları* başlıklı makalesinde Amerika sağının komplocu yapısını şu şekilde tasvir etmişti: "*Geçmişte olduğu gibi bugün de yeni sağ, komünist olmayan muhalif düşünceleri bile yabancı güçlere bağlıyor*".⁸³⁷ Retrospektif tarih okuması antikomünistlerin zihinlerini allak bulak etmişti. Bu nedenle "*işgal ederlerse*", "*Türkiye'yi ele geçirirlerse*" gibi "*tarih dışı temeller*" üzerinden korku iklimi yaratmışlardı.⁸³⁸

Milliyetçilik, İslamcılık ve Kemalizm terkibi ile bezenmiş antikomünizm, komünizmin *mahiyeti, amacı, iktidara gelme yöntemleri ve temsilcilerinin kim olduğu* gibi *gizemli* soruların peşine düşmüştü. Antikomünistler, mahut soruları

---

⁸³⁵ Ertuğrul Meşe, **a.g.e.**, s.34.

⁸³⁶ **FO** 424/294, 1954.

⁸³⁷ Seymour Martin Lipset, "*The Source of Radical Right*", Martin Bell (Ed.), **The Radical Right**, New Brunswick, New Jersey, s.316.

⁸³⁸ Etienne Copeaux, **a.g.e.**, s.40.

yanıtlarken hamasi bir diskurla dehşetengiz anılar serpiştirerek kara mizaha malzeme üretmişlerdi.⁸³⁹

Buradan hareketle, Güventürk'e ve daha birçok antikomüniste göre komünistlerin tek amacı "...yaldızlı ifadelerle, en cazip ve renkli tüllere bürünerek sosyalizmi savunup," her şeyi devletleştirmektir. Bu düzlemde komünistler, ortaya çıkacak çatışmalardan faydalanarak emellerine uygun "Moskova tipi bir devlet"⁸⁴⁰ kuracaklardı. Güventürk, komünist devrim gerçekleştiği takdirde, Türk milletini "kara pençesine almak ve demir perdenin esirler listesine ilave etmekten" başka Türk milletine başka fayda sağlamayacağını⁸⁴¹ ifade etmiştir.

Türkiye'nin derin bir komplo ile karşı karşıya olduğu, dile getirilen ekonomik sorunların, milli bünyeyi parçalamak için öne sürüldüğü belirtilmiştir. Komünistlerin sosyal meseleleri, amaçlarına alet ederek toplumu polarize etmeye çalıştıkları ve bunun neticesinde de Türkiye'yi Sovyet işgaline hazırladıkları ifade edilmiştir.⁸⁴² Bu bakış açısına göre komünistler, karışıklık ve nifak tohumlarını ekmek için, işçileri, kandırmış ve emellerine alet etmişlerdir. Yazara göre, komünizmin temel prensibi, "işçi zümresini elinde koz olarak tutmak ve her türlü emellerine, bu zümreyi alet ederek kavuşmaktır."⁸⁴³ Komünizmin, 'parçala' ve 'yut' taktiği ile öncelikle 'iktisadi çöküntü' ve sonrasında da 'siyasi çöküntü' ile ülkeyi 'kızıl emperyalizm'e hazırladığı belirtilmiştir.⁸⁴⁴ Komünistlerin, özgürlük sloganlarıyla sınıf kavgasını körükledikleri dermeyan edilmiştir.⁸⁴⁵ Hayrani Ilgar da aynı düşünceleri paylaşmıştır. Ilgar, "kızıl emperyalizm Türkiye'yi nasıl sınırları içine alabilir?" sorusuna yanıt

---

⁸³⁹ Sovyetlerle ilgili kara mizaha örnek çok sayıda fıkra anlatılmıştır. Onlardan bir tanesi şu şekildedir: "Stalin bir gün askeri birliği teftiş ediyordu. Erlerden birisine sordu:

-Senin anan kim?

-Sovyet Rusya

-Baban kim?

-Stalin Yoldaş.

Stalin sırtını sıvazlayarak sordu:

-En büyük arzun nedir?

Hiç düşünmeden cevap verdi:

-Öksüz kalmak." Daha başka fıkralar için bkz.Tahsin Özgeldi, **a.g.e.**, s.17. Antikomünistler çeşitli "atasözleri"de uydurmuşlardı:"Sosyalistin mumu ihtilala kadar yanar, devlet malı deniz, yemeyen domuz, sosyalist yalandan, komünist ihtilaldan usanmaz, sosyalistten şahit istemişler, Lenin'i göstermiş, sosyalistin iyisi Amerikalılar ile alışverişte belli olur." **Milli Işık**, Sayı:6, Ekim 1967.

⁸⁴⁰ Güventürk, **Komünizm ve Maskeler**, s.130; Ahmet Güner, **a.g.e.**, s.54.

⁸⁴¹ Güventürk, **Komünizm ve Maskeler**, s.10.

⁸⁴² Nevzat Mat, **a.g.e.**, s.3; Ahmet Çiftçi, **İnönü'ye Açık Mektup**, s.1.

⁸⁴³ Ahmet Çiftçi, **İnönü'ye Açık Mektup**, s.1.

⁸⁴⁴ Hayrani Ilgar, **a.g.e.**, s.11.

⁸⁴⁵ Cemal Anadol, **Dünyayı Kemiren Afet Kızıl Emperyalizm**, s.101.

aramıştı. Ona göre bu, kademe kademe gerçekleşecektir. Öncelikle Türk halkı birbirine düşürülecek, bundan sonucunda da halk ile devlet arası açılacak, ülkede isyan, grev ve protestolar meydana geldikten sonra da komünistlerin işi kolaylaşacak ve ülke, kolaylıkla ‘kıızıl emperyalizm’in uydusu haline gelecekti.⁸⁴⁶ Eğer Türkiye, “gafil” olmaya devam ederse, her an komünistler devrimi gerçekleştirebilir ve Macaristan’da ne yaşandıysa aynısı Türkiye’de yaşanacaktır, duygusu pompalanmıştı.⁸⁴⁷

Komünistlerin, öncelikle, komünist olamayanlara, ‘cazip gelecek bir propaganda yürüttükleri’ ifade edilmiştir. Hürriyet, adalet, eşitlik, demokrasi, insan hakları, sosyal adalet gibi kavramlarla düşüncelerini cazip kılmalarına, daha müreffeh bir dünya için uğraş verdiklerini söylemlerine ve sınıflar arasındaki farkı kaldırmaya yönelik uğraş verdikleri gibi söylemlerine itibar edilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Haliyle birçok iyi niyetli insanın buna kandığını ifade eden Suver, komünizmin yegane amacının bir ‘Sovyet Türkiyesi’ kurmak olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:⁸⁴⁸ “...dünyanın her tarafında olduğundan daha fazla dehşetli bir gayretle durmadan, dinlenmeden geceli ve gündüzlü çalışmakta olan Kıızıl kuvvet bir tek gaye güdüyor: Bir “Sovyet Türkiyesi” yaratmak. Başları olan Moskova bunu açık açık söyleyebiliyor.”⁸⁴⁹

Türkiye’yi, Sovyetlere ‘peşkeş’ çekmeye çalışanların Sovyetler ve peyk ülkelerindeki Türklerin durumunu görmezden geldiklerini vurgulanmıştır. Örneğin Bulgaristan’daki Türkler isimleri değiştirilerek ve Türkçe konuşmaları yasaklanarak Slavlaştırılmaya çalışılmıştır.⁸⁵⁰ Solun, Vietnam, Kore ve Filistin gibi memleketlerdeki sorunları gündemlerine taşımasına karşın Bulgaristan, Romanya ve Sovyetlerdeki Türklerin/Müslümanların sorunlarını gündemlerine almamaları doğal olarak şu şekilde irdelenmiştir: “Milletin Slavlaşmasına göz yuman, kulak tıkayan sosyalist, sen nasıl yurtseversin? Vatan kelimesini ağzına almayan sahtekâr sen nasıl vatanseversin? Türk halklarının kurtuluşundan bahseden anarşist sen nasıl milletperversin?”⁸⁵¹ Ancak sağ kesim de solun duyarlılık gösterdiği Vietnam, Kore

⁸⁴⁶ Hayrani Ilgar, **Komünizm ve Tenkidi**, s.6.

⁸⁴⁷ Ahmet Çiftçi, **İnsanlık Düşmanı Sosyalizm Maskesi**, s.3.

⁸⁴⁸ Suver, **Komünist**, Su Yayınları, İstanbul, 1975, s.28-29.

⁸⁴⁹ Suver, **Komünizm**, s.19-20.

⁸⁵⁰ Ahmet Selçuk Emre, **Komünizm Nedir Ne Değildir**, Berekat Yayınevi, İstanbul, 1979 s.15.

⁸⁵¹ Ahmet Selçuk Emre, **a.g.e.**, s.15.

ve Filistin meselesine ilgi duymamış, buradaki sorunları ‘kızıl emperyalizmin oyunu’ olarak görmüştü. Solun, NATO eleştirisini de antikomünistler farklı bir biçimde değerlendirmiştir. Solun, NATO vb. uluslararası kuruluşlara karşı olmasının sebebi şu şekilde izah edilmişti: Türkiye’yi Batı’dan ‘kopararak’⁸⁵² Sovyetlere yakınlaşmasını sağlamak ve daha sonra ‘peyk’ devleti haline getirmek olarak okunmuştu.⁸⁵³

Aslında Sovyet rejimi, kendi ülkesinde ve peyk devletlerin hiçbirisinde kanuni yollarla işbaşına gelmemiştir. Doğu Avrupa’da Kızıl Ordu’nun gölgesinde yapılan seçimlerle ve zora dayalı olarak komünist rejimler kurulmuştur.⁸⁵⁴ Sovyetlerin, Doğu Avrupa’yı ele geçiriş yöntemini⁸⁵⁵ ele alan antikomünistler, komünizmin, hiçbir yerde demokratik yollarla yönetime gelmediğini biliyorlardı. İktidarı ele geçirdikleri yerlerde şiddet yöntemlerine başvurmuşlardır. Sovyetler, 1932 yılında Litvanya, Estonya ve Letonya ile ‘Saldırmazlık Paktı’ imzalamasına karşın bu ülkeler, 1940 yılında Sovyetler tarafından işgal edilmiştir. Polonya ile 1939 yılında ‘saldırmazlık paktı’ imzalanmasına karşın bu ülke yıl içerisinde işgal edilmiştir.⁸⁵⁶ Romanya da büyük arazi vermeye mecbur edilmişti. Savaşı kaybeden Finlandiya ise güney bölgesindeki toprakları Sovyetlere bırakmıştı.⁸⁵⁷ Buralar Sovyet topraklarına eklenince Sovyet gizli örgütü MVD buraya yerleşmiş ve görevi komünist olmayanları buradan sürmek olmuştur.⁸⁵⁸ İkinci Dünya Savaşı devam ederken, Sovyetler, bazı ‘manevralar’ ile Doğu Avrupa devletlerinin “azınlığa tabii olmalarını sağlamıştır.” 1947-1950 yılları arasında Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan ve Arnavutluk Hükümetleri birer ‘kukla’ Sovyet rejimi haline getirilmişlerdir. Hakeza Doğu Almanya ve Yugoslavya komünist rejimler kurulmuştur.⁸⁵⁹

George W. Cronyn’in iddiasına göre, komünistlerin en temel hedefi kabinede içişleri ve adalet bakanlığını ele geçirmek olmuştur. Çünkü bu bakanlıklar, polis,

---

⁸⁵² İlk Rapor, s.12.

⁸⁵³ Muharrem Ergin, **Sovyet Emperyalizmi Balkanlar ve Türkiye**, Bahar Matbaası, İstanbul, 1974,s.34.

⁸⁵⁴ Cemal Anadol, **Kızıl Emperyalizm**, s.86-87.

⁸⁵⁵ Ahmet Selçuk Emre, **a.g.e.**, s.51.

⁸⁵⁶ Cemal Anadol, **Kızıl Emperyalizm**, s.30; David E. Weingstay, **Komünizmin İç Yüzü**, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1977, s.182; Cronyn, **a.g.e.**, s.137-138.

⁸⁵⁷ Cronyn, **a.g.e.**, s.137-138.

⁸⁵⁸ Weingstay, **a.g.e.**, s.68.

⁸⁵⁹ Cronyn, **a.g.e.**,s.138.

istihbarat vekâleti, mahkemeler, basın ve radyo gibi kurumları kendi kontrolü altında bulundurmaktaydı.⁸⁶⁰Dolayısıyla elleri altındaki kritik kurumlar vasıtasıyla kendi rejimlerini rahatlıkla kurmuşlardır. Buna örnek olarak da Çekoslavakya gösterilmiştir. 1946 seçimlerinde Çekoslavakya’da Komünist Partisi’nin aldığı oy oranı %38 idi. Parti, Mecliste birinci parti haline gelmesine⁸⁶¹ rağmen tek başına hükümet kuramamıştı. Kurulan koalisyon hükümetinde Komünist Parti, İçişleri ve İstihbarat bakanlıklarını kabul etmişti.⁸⁶²Bu bakanlıkların elde edilmesinden sonra, Çekoslovakya, 1948 yılın Şubat ayında Parlamenter demokrasiden Proletarya diktatörlüğüne geçmişti. Bu, komünizmin yerleşme metodunun sonucu olmuştur.⁸⁶³

Türkiye’de sol, işçilerin haklarını savunurken, Sovyetlerde ve Doğu Avrupa ülkelerinde işçilerin hiçbir şekilde eylem, grev hak talebinde bulunma gibi bir imkânları yoktu. Örneğin 1956 yılında Sovyetler, Macaristan’da özgürlük isteyen işçilere, halka mitralyöz ve tankla cevap vermişti. Bu durumu göz önünde bulunduran antikomünistler, “*herhalde hiçbir Türk, aynı şeylerin Türkiye’de de cereyan etmesini arzulamaz*”⁸⁶⁴ temennisinde bulunmuştu. Kuruşçev’in, 1956 yılında SBKP’nin 20. Kurultay’da bir özeleştirisi yapması, sınır komşuları ile dostluk içerisinde hareket edeceklerini belirtmesi ve birlikte yaşamanın mümkün olduğunu deklare etmesine karşın, Macaristan’da böyle bir hadisenin yaşanması sağın Sovyetlere dair düşüncelerini perçinlemişti. Buna şu şekilde bir örnek verebiliriz: “*...Sovyetler Birliği ve peykler dünyayı baştan aşağı komünistleştirme yolundaki gayretlerinden asla feragat etmiş değillerdir. Onların sözlüğünde barış ile savaş; yumuşama ile sertleşme eş anlama gelmektedir.*”⁸⁶⁵ Türkiye’de sürekli olarak Sovyetler Birliği ve peyk devletlerindeki uygulamalar adeta halkın gözler önüne serilmişti. Solun bir kesiminin içinde böyle bir eylem planı bulunsa da sol yekvücut bir düşünce ve hareket değildir hiçbir zaman. Sovyet yanlısı olanlar olduğu gibi Sovyet karşıtı olanlar da vardı. Silahı ve şiddeti kesin bir şekilde reddeden Harun Karadeniz gibiler de yok değildi. Ancak tüm solcular ‘müseccel komünist’ olarak belenmişti.

---

⁸⁶⁰ Cronyn, a.g.e., s.142.

⁸⁶¹ Çekoslavakya’ya Komünizm Nasıl Yerleşti, s.4.

⁸⁶² Çekoslavakya’ya Komünizm Nasıl Yerleşti, s.5.

⁸⁶³ Çekoslavakya’ya Komünizm Nasıl Yerleşti, s.3.

⁸⁶⁴ Ahmet Çiftçi, İnönü’ye Açık Mektup, s.2,12

⁸⁶⁵ Ahmet Kartal, Komünizmin İki Yüzü, Şafak Matbaası, Ankara, 1974, s.28.

Antikomünistler daha da ileri giderek, ülkeyi kızıl sisteme hazırlayanların sadece komünistler olmadığını ileri sürmüş, şunları da komünistlerle aynı kategoriye almışlardı: “*ahlaksızlar, cahiller, din simsarları, ayak takımları, vurguncular ve karaborsacılar, nurcular...*”⁸⁶⁶ Nurettin Menekşe, komünistlerin Türkiye’deki yegâne arzularının “*yıkıcı*” faaliyetlerle Türkiye’ye boyun eğdirmek olduğunu altını çizmiştir. Ona göre, Türkiye’de sağ-sol olayları bu “*nifak tohumlarının*” ürünüdür. Bunu da farklı etnik ve mezhepsel milliyetçiliği yaparak toplumu kutuplaştırarak yaptıklarını belirtmiştir.⁸⁶⁷ Solun 12 Mart öncesi faaliyetlerinin tamamının, Moskova tarafından manipule edildiği, Türk gençlerinin bu şekilde istismar edildiği ve “Eski Tüfeklerin” yetiştirdiği militanlarla bu yolda hızla ilerleme kaydedildiği ifade edilmiştir.⁸⁶⁸

Türk sağ yazınında en çok işlenen konuların başında komünizm düşüncesinde kadına biçilen rol olmuştur. Bu tamamen negatif bir algı üzerine kurulmuştur. Bilhassa Sovyetlerin uygulamaları da resmedilince içinde yaşadıkları paranoyanın ibresi yükselişe geçmişti. Sovyetler ve Doğu Avrupa devletlerinin uygulamalarından hareketle komünist bir iktidarda, dini inancın, iffetin, namusun ve kutsi olan her şeyin başına geleceklerini tasvir eden retorik yoğun bir şekilde işlenmiştir. Buna dair tipik bir örnek şu şekilde yer almıştır:

Türk anaları:“*Bin bir meşakkatle doğurduğunuz, bin bir ihtimamla yetiştirmeye çalıştığınızı yavrularınızın vakitsiz elinizden alınmasını ve bütün dünyanın size fahişe gözü ile bakmasını ister misiniz?*”

Türk çocukları:“*Namus, şeref, haysiyet gibi insanlara has kıymetlerden mahrum edilmek ve mezara kadar piçlik töhmeti altında ezilmek ister misiniz?*”

Türk işçileri:“*Hayatınızın son anlarını çocuklarınızın mürüvvetini görmeden geçirmek, işe yaramazsınız diye sizi idare eden adamlar tarafından fırınlara atılıp vahşice öldürülmek ister misiniz?*”

Türk Müslümanları:“*Çok sevdiğiniz Allah’tan ayrılmak, Allahsız olmak, dinsiz olmak ister misiniz? Allahla aranızda konuşma vasıtası olan camilerinizin kızıl*

---

⁸⁶⁶ Faruk Güventürk, **Komünizm ve Maskeler**, s.50.

⁸⁶⁷ Nurettin Menekşe, **Bulgar Komünist Partisinin Gizli Raporu Türkiye’de Komünizm**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1967, s.10.

⁸⁶⁸ Ahmet Güner, **a.g.e.**, s.9.

orduların azgın atlarına ahır olmasını...ve birer umumhane haline getirilmesini ister misin?”

Ve ey bütün Türkler:“*Boyunlarınıza yular, boyunduruk geçirilmesini, mülkiyet, aile, bir kelime insanlık haklarından ebediyen mahrum edilmenizi ister misiniz?*”⁸⁶⁹

Türk solu, montaj sanayinin Türk sanayi sistemini zayıflatması, montaj sanayide çalışan işçi ücretlerinin düşük olması, buna karşın çalışma saatlerinin yüksek olması gibi temel problemleri gündeme getirip durumun düzeltilmesini istemişti. Türk sağı ise solun muhalefetine, salt Sovyetlerin manipülasyonuna bağlamış ve belli ölçülerde gerçeği iskalamıştır. Oysa bu türden sömürü düzene karşı çıkmak için illa solcu olmak gerekmiyordu. Ve sola angaje olmadan da egemen sınıfın çıkarlarına karşı gelinebilirdi. Buna mukabil sosyalizm veya komünizmin, fark etmez, Türkiye’yi bölmek veya Sovyet peyki yapmak için araç olarak kullanıldığını düşünmüşlerdir. Komünizmi veya maske olarak tanımlanan sosyalizm Türkiye’de bünyeye yerleşen ve tedavisi namümkün bir hastalık olarak görülmüştür. Bu ‘hastalıkla’ mücadeleyi de ‘var olma veya yok olmaya’ bağlayacak kadar işi ifritleştiren eserler neşredilmiş ve broşürler basılmıştır. Bu noktada komünizme mensup kişiler de ‘düşman’, ‘hain’, olarak görülmüş ve komünizm düşünsel bir eylem, toplumsal bir düşünüş veya kapitalizm/sermaye sömürgecilik karşısında ideolojik aygıttan ziyade Rusya’nın tarihsel emellerinin Sovyetler döneminde hayata geçirmek için Türk toplumuna enjekte edilen bir ‘zehir’ olmuştur. Bu ‘zehir’ panzehri, din, iman, ahlak aile, milliyetçilik olmuştur. Komplo teorileri üreterek sola ve tarihine yorum getirilmiştir. Solun tarihsel mirası, teorik metinleri reddedilmiştir. TİP, ihtilalcı sosyalizm ile demokratik sosyalizm arasında ikincisine daha yakın olduğu bilindiği halde, eleştiri konusu olmuştur. Komünizmin, halk arasında nifak tohumları ektiğini, bunun sonucunda Türkiye’nin Sovyetlerin egemenliği altına gireceği ileri sürülmüştü. Bunun için de halka düşen görev ve sorumluluk ise halkın mütemadiyen ‘uyanık’ her an ‘hazır ve nazır’ olmasıdır. Vatandaşı adeta bir asker gibi vatan savunmasına hazır olması yönünde uyarılmışlardır. Solcuların, ‘halklar’ deyişi ve ‘anadil’ özgürlüğü gibi temaları işlemelerini de antikomünizm bağlamında değerlendirilmiştir. Antikomünistler Sovyetlerin tarihsel emellerini hayata geçirmek

---

⁸⁶⁹ Nazım Yazıcı, **a.g.e.**, s.5-7.

için Türkiye'yi Kürdistan, Ermenistan, Lazistan ve Pontus şeklinde ayırmaya yeltendiğini, bu şekilde komünist rejimi kurmanın daha kolay olduğu, bu etnik ve dinsel yapılara 'özgürlük' vaat ederek solu Türkiye'de güçlendirmeye çalıştıklarının kaygısı içerisinde olmuşlardır. 'Halklar' ibaresi Sevr'in kokusunu tekrar depreştirmiştir. Milli Mücadele yıllarında İngilizler, Anadolu'yu parçalama peşinde iken, Soğuk Savaş yıllarında Sovyetler böyle bir maceranın içerisinde olmuşlardı. Sovyetlerin 'barış içerisinde birlikte yaşama' ve 'detant' politikaları inandırıcı bulunmamış, bunun bir geçiş evresi olduğu konusunda hem fikir olmuşlardır.

KMD'nin yayınladığı *Ey Türk Uyan!* isimli broşüründe, "komünizmin Türkiye'de ihtilal hazırlığı" içerisinde olduğu belirtilmiş, dolayısıyla can, mal, ırz ve namusun tehlikede olduğu ve bunun bertaraf edilmesi için de Türk milleti mücadeleye davet edilmiştir.⁸⁷⁰ İkinci Dünya Savaşından hemen sonra Sovyetlerin, Türkiye'den Kars, Ardahan ve Boğazları istemesi Rus emperyalizminin masasının üzerinde var olan planı hayata geçirmektir.⁸⁷¹ Muharrem Ergin'in iddiasına göre, Ruslar Boğazlara yerleştikten sonra Türkiye'yi iki kısma ayırıp Trakya'da bir halk cumhuriyetini kuracaklardı. Daha sonra Boğazlar ve Anadolu'dan Türkleri atacaklardı. Böylece önce Boğazlardan başlayarak Türkiye, Slavlaştırılacaktı.⁸⁷² Komünizm iktidara geldiği takdirde önceden tespit edilen çok sayıda 'vatanperverin' suikast ile ortadan kaldırılacağı, milletin direnme gücünün bu şekilde zayıflatıldıktan sonra 'sürgünler' ve 'katliamlar' başlayacaktır. Ardından 'psikopat yaratışlılar' ve 'Türklüğe düşman unsurların idari görevlere getirileceğini belirtmişlerdir.⁸⁷³ Bunu belli bir düzen içerisinde rapor etmelerinde Sovyet, Macaristan, Polonya ve diğer ülkelerin deneyimleri örnek teşkil etmiştir. Hayrettin Tınmaz, komünizmin memleketi açık bir şekilde tehdit ettiğini, işlerini gizli yürütmekten ziyade artık aleni bir şekilde yaptıklarını, bunu da devlet kurumlarına 'sızarak' yaptıklarını söylemiştir. Ona göre komünistler, müstehcen yayınlarla, bunlar roman, hikaye; din karşıtlığı yayınlarla toplumun 'milli ahlakını' zedelemeye yönelik gün aşırı faaliyetlerini arttırdıklarını söylemiştir. Burada güdülen amaç, Türkiye'yi Sovyetlerin 'peyk'i

---

⁸⁷⁰ **Ey Türk Milleti!**, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Halk Yayınları, No:4,İzmir, 1966, 2-4. Bu broşürde komünistlerin yaptığı 'içkence' ve 'katliamların' bir kısmına yer verilmiştir.

⁸⁷¹ Muharrem Ergin, **a.g.e.**, s.33.

⁸⁷² Muharrem Ergin, **a.g.e.**, s.34.

⁸⁷³ **İlk Rapor**, s.7.

haline getirmek olmuştur. Yazara göre, komünistler, emellerine ulaştıkları takdirde şunlar meydana gelecektir:

1-“Din ve vicdan hürriyetini tamamen kaybedeceğiz. Ezanlar, Kuranlar susturulacak, camilerimiz ahır, depo, bar, sinema, fuhuş evi haline getirilecek din adamlarımız Sibiryaya sürülerek işkenceler içinde yok edilecektir.”

2-“Mülkiyet hakkımız çiğnenecek, evimiz, tarlamız, dükkanımız gasp edilecektir. Bilhassa zenginlerimizin sadece mallarına el koymakla kalmayacaklar, tatlı canlarına da kıyacaklardır. Bütün komünist memleketlerde başlangıçta hep böyle olmuş, servet sahiplerinin kökü kazınmıştır.”

3-“Milli şuurumuzu bozmak için dil, edebiyat, tarih ve sanatımızı soysuzlaştıracaklar, nesiller arasında uçurum açacaklardır.”

4-“Kadınlarımızın kızlarımızın, kız kardeşlerimizin iffet, namus ve ismetlerini ayaklar altına alarak aile düzenimizi bozacaklar, cemiyetimizi insanlık dışı bir sürü haline getireceklerdir.”

5-“Seyahat etme, kazanma, çalışma dinlenme, dilediğimiz gibi yaşama hürriyetlerimiz iyice kısılacak, kendi arzumuz dahilinde değil, başkalarının kırbacı altında çalışmak mecburiyetinde kalacağız. Ve bu durumu tenkit ve şikayet etmek hakkından bile mahrum bırakılacağız.”

6-“Sanayimiz ve Tabii zenginliklerimiz, ticaret ve ziraatimiz, kendi milletimizin refah ve saadeti için değil, Sovyet Rusya'nın sömürü emelleri için, onun harp sanayine yardımcı olarak çalıştırılacak, Türk milleti sefaletin en korkunç şekline katlanmak mecburiyetinde kalacaklar.”

7-“Birkaç satılmış alçağı başımıza kukla hükümet olarak geçirecekler, onlar vasıtası ile Türkiye'yi zulüm ve istibdadın en koyusu ile idare edeceklerdir. Polis baskısı, jurnalcilik ve uydurma mahkemelerle vatandaşın huzur ve emniyetini katledeceklerdir.”

8-“Bir harp vukuunda Sosyalist Rusya hesabına bizi batıl biz gaye uğruna koyun gibi boğazlayacaklardır.”

9-“Türkistan'da yaptıkları gibi aziz vatanımıza sürü sürü Rus muhaciri yerleştirerek bizi öz yurdumuzda azınlık hale düşüreceklerdir.”⁸⁷⁴

Sovyet devrimi gerçekleşikten hemen sonra dini ritüellerin yasaklanması ve din adamlarının Sibiryaya kamplara sürgün edilmiş olması, Türk sağ aydınının zihninde her daim canlı idi. Komünistlerin emellerine ulaşmaları halinde Sovyetlerdeki Müslümanlarla benzer şeyleri yaşayacakları muhayyilesi komünizm karşıtlığını daha da şedit hale getirmiştir. Büyük ölçüde Doğu Avrupa devletlerinin İkinci Dünya Savaşından sonra karşılaşmış oldukları durum, keşmekeş ve yoksulluk antikomünist Türk aydınını endişeye sevk etmiştir. Antikomünistler sol menşei gazete ve dergileri ve sol faaliyetleri yakından takip etmişlerdir. Sovyet yanlısı partilerin Doğu

⁸⁷⁴ Hayrettin Tınmaz, a.g.e., s1.

Avrupa’da iktidara geliş şeklini ve bu iktidarların komünist olmayanlara karşı muameleyi çeviri metinler üzerinden dikkatli bir biçimde takip etmişlerdir.

İdeolojik ve propaganda yoğunluklu metinlerde bazı sözcükler sıklıkla zikredilmiştir: “Uyanık olmak”, “mücadele etmek”, “iç yüzü”, “gizli emelleri” komünistlerin manipülasyonuna gelmemek, onların sözlerine aldanmamak için zikredilmiştir. ‘Mücadele’ komünizme karşı kullanılmıştır. ‘İç yüzü’ ise görünen arkasında görünmeyeni resmetmek olmuştur. ‘Gizli emelleri’ ise Türkiye’nin kalıtsal sorunlarını gündemde tutarak iç karışıklık çıkartmak ve Sovyetlerin işgaline zemin hazırlamaktır. Dönemin antikomünist düşüncesinde sarkastik üslup izleği adeta kendine özgü bir başlık açmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ YILLARINDA ANTİKOMÜNİST TEŞEKKÜLLER ve PORTRELER

3.1. Komünizmle Mücadeleyi Kendine Misyon Edinen Dernekler: Milliyetçi-Antikomünist Derneklere Methal

Türk milliyetçiliğinin dernek deneyimi, kuluçka dönemi İkinci Meşrutiyet’in başına kadar gitmiştir. Süreç, o dönemde kurulan, lakin pek varlık gösteremeyen Türk Derneği (1908) ile başlamış, ardından kurulan Türk Ocakları (1912) ve MTTB(1916) ile devam etmiştir. Türk Ocakları ve MTTB’nin Türk sağ siyaset ve düşüncesinde mümtaz yeri vardır. Bunlar, en uzun soluklu öğrenci/gençlik teşekkülleri olarak tarihteki yerlerini almışlardır. Mezkur iki oluşum, dönemin hakim düşüncesinin teessüs edilmesinde payanda vazifesi görmüşlerdi. Ancak erken Cumhuriyet döneminde, kurucu ideoloji, kendilerinden pek haz etmediği için, belki de kendisine rakip gördüğünden ve de ‘ters’ gelen faaliyetler içerisinde bulunmalarından mütevellit erken denebilecek bir tarihte kapatılmışlardı. Dernek kurma işi, izne tabi tutulduğundan belli bir süre dernekçilik nadasa bırakılmıştı. Ancak mahut iki derneğın kuluçkasında büyüyen nesiller, Soğuk Savaş döneminde antikomünizmin düşünsel yönünü ve eylem boyutunu şekillendirmişlerdir. Örneğın

Türk Ocakları ile müsemma hale gelen Hamdullah Suphi Tanrıöver, 1940'lı yılların ikinci yarısında komünizme yönelik eylem planına bilhassa İslam'ın eklenmesini 'dikte' ederek seküler Türk milliyetçiliğın yönünü değiştirmeye cehd etmiştir. Bir başka isim, MTTB ile bütünleşen DP'nin ilk Milli Eğitim Bakanı Tefvik İleri, bakanlığı döneminde Meclis'teki konuşmalarıyla ve Meclis dışındaki çalışmalarıyla antikomünist gençliğe 'örnek' davranış sergilemişti.

1946 'Cemiyetler Konunu' çıkarılmasından sonra kurulan 'milliyetçi/muhafazakar' dernekler, Sovyet tehdidi altında ve etkisinde kurulmuşlardır. Bu derneklerin kuruluşlarında ve faaliyetlerinde yer alanlar, Osmanlı'nın son dönemlerindeki savaş ortamını ve Milli Mücadeleyi görmüş, yaşamış kişilerdir. Motivasyonlarını, 'kahramanlık' göstergesi olan Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele gibi olaylardan almışlardır. Osmanlı'nın dağılıp Anadolu'ya 'mahkum' olunması, bu derneklerde yer alanları saldırgan ve öfkeli bir milliyetçiliğe kanalize etmiştir. Dolayısıyla kendi dışındaki herhangi bir yapı, düşünce veya söyleme karşı tahammül sınırları son derece dardı. Geçmiş, bir kabus gibi önlerinde duruyordu. Soğuk Savaş'ın hemen başında sökün eden derneklerin kurulmasının temel motivasyonu Türkiye'de var olduğuna inandıkları komünizm idi. Kuruluşun en kuvvetli gerekçesi komünizme karşı koymak olmuştur. Türk milliyetçiliğinin dernekleşme süreci, Soğuk Savaş yıllarında bereketlenmiştir. Uzun süre nadasa bırakılan milliyetçilerin içindeki dernekleşme aşkı, 1946'de Cemiyet Kanununun değiştirilmesiyle bir anda depreşmeye başlamıştı. Değişikliği müteakiben, ortak amaç için milliyetçi aydın ve öğrencilerin bir araya geldiği çok sayıda dernek kurulmuştu. Bu dernekler, Türk milliyetçiliğini ana eksen kabul ederek komünizme karşı faaliyette bulunmak suretiyle hareket etmişlerdi. Bu minvalde, komünizmle mücadeleyi imanın rüknü haline getirmişlerdi.

Türk milliyetçiliği, İkinci Dünya Savaşı hemen öncesinde yayıncılık faaliyetleri ve savaş sırasında kitlesel eylemlerle varlığını hissettirmeye başlamış, savaşı boyunca da devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin Faşist Almanya ilişki kurması ve Almanya'nın Sovyetlere savaş açması Türkçülerde 'Turan' idealini tekrar canlandırmıştır. Çünkü, Sovyet egemenliği altında yaşayan 'Dış Türklerin' bu 'esaretten' kurtarılması ümidi doğmuştu.

Bu düzlemde, Soğuk Savaş döneminde ilk kurulan dernek, 1946 yılında *Türk Kültür Ocağı* olmuştur. Derneğin kurucuları Cevdet Akçalı, Turgut Atasoy, Faruk Sükan, Kemal Bozkurt, Asım Salih, Orhan Özil ve İlhan Çirkinioğlu'dur. İlk başkanlığını da Ali Hatipoğlu üstlenmiştir.⁸⁷⁵ Kuruluş amacı, Türk milliyetçiliğini işlemek ve yaymak olan⁸⁷⁶ TKO, komünizme karşı mücadelede aktif şekilde hareket etmişti. Öyle ki 'müstehcen basının tel'in' edildiği bir beyannamede müstehcenliğin, en az komünizm kadar tehlikeli olduğu belirtilmişti. Onun komünizme tepkisi bununla sınırlı değildi. Bu kızgınlığı pekitmek amacıyla 1949 yılında Marmara Lokali'nde komünizmi tel'in toplantısı düzenlenmişti. Toplantıda bir konuşma yapan Nihal Atsız, Ziya Gökalp'ın "*Moskof'un diyarı viran olacak-Türkiye büyüyüp Turan olacak*" beyitiyle sözünü noktalamıştı.⁸⁷⁷ Bu derneğin bir diğer 'önemli' faaliyeti, Çiçek Palas protestosunu bizzat kendilerinin organize etmesidir.⁸⁷⁸ TKO, 1951 yılında yayınladığı bir beyannamede, kendilerine yöneltilen ırkçı ve irticacı suçlamasına karşılık, memlekette ne dinsel irticanın ne ırkçılığın ve ne de Turancılığın olmadığını ileri sürmüştü.⁸⁷⁹ TKO 1951'de yapılan olağanüstü kongresinde Türk Gençlik Teşkilatı ile birleşme kararı almıştı.⁸⁸⁰ O süreçte(1946) kurulan bir başka milliyetçi dernek, Türk Kültür Derneği idi. Derneğin başkanlığını, o sırada CHP Samsun milletvekili olan Fahri Kurtuluş yürütmüştü. Dernek, 1951 yılında Türk Milliyetçileri Derneğine katılarak faaliyetlerine son vermişti.⁸⁸¹

TKO ve TKD dışında, 1946'da İstanbul'da bir grup genç tarafından *Türk Kültür Çalışmaları Derneği* kurulmuştu. Derneğin nizamnamesinde amaç, "*milli benliğimizin kültür ve kadirbilirlik yönünü geliştirmektir*" şeklinde belirtilmişti.⁸⁸² Bu

---

⁸⁷⁵Bundan sonra sırasıyla Bahadır Dülger, Ali Sedat Çetintaş, Faruk Kadri Timurtaş, Turgut Atasoy ve Bekir Berk başkanlık yapmışlardır. Vakıa Darendelioğlu, başka bir yerde Türk Kültür Ocağı'nın kuruluş tarihi 1945 olarak göstermiştir. Ancak, derneğin 1946 yılında kurulduğu kessindir. İlhan Darendelioğlu, *Türk Kültür Ocağı*, **Milli Işık**, Sayı:5, Eylül 1967, s.23.

⁸⁷⁶ **Türk Kültür Ocağı Nizamnamesi**, Aydınlik Basımevi, 1950, s.3; **Altın Işık**, Cilt:1, Sayı:1, 15 Ocak 1947, s.9. Ayrıca bkz. "*Türk Kültür Ocağı*", **Türkeli**, Sayı:1, Ocak 1947, s.11.

⁸⁷⁷ **Türke Doğru**, Sayı:23-32, 9 Mayıs 1949.

⁸⁷⁸ İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, s.165-167; İlhan Darendelioğlu, "Türk Kültür Ocağı", **Milli Işık**, Sayı:5, Eylül 1967.

⁸⁷⁹ **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl.1, Sayı.17, 1 Nisan 1951.

⁸⁸⁰ **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl.1, Sayı.11, 1 Ocak 1951.

⁸⁸¹ Necmettin Sefercioğlu, **Milliyetçi Dernekler**, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayını, Ankara, 2008 s.19-20.

⁸⁸² Derneğin kuruluşuna katılan ilk üyeler şunlar olmuştur: Behram Atamer, Müfid Adil Çulcuoğlu, Kemal Şahin, Kemal Göksel, Ahmet Mirkelamoğlu, Rıza Serhaoğlu, Ali Gür, M. Ali Tuna, Necati Balaşoğlu, Celal Sungur, Doğan Can, Ömer Tekinoğlu, Fetih Gemuhluoğlu, Ziya Işıldak, Namık tekin Turan Osman Nedim Tuna, K. Abbas Altuntkaş, Bülent Olcay ve İlhan Darendelioğlu olmuştur.

derneğin ön palana çıkan faaliyeti, dış Türklere Mirza Bala, Cafer Seydahmet Kırimer ve Zeki velidi Togan gibi isimlere konferans verdirmek olmuştur.⁸⁸³

Yukarıda zikredilen iki derneğin faaliyetlerinden memnun olmayan, onları ‘durgun’ ve ‘pasif’ bulan bir kısım gençler, 1949 yılında *Türk Gençlik Teşkilatı*’nı, Türk milliyetçiliğine hizmet etmek ve özellikle de komünizme karşı mücadele etmek maksadıyla kurmuştu.⁸⁸⁴ Dernek, Anadolu’da çok sayıda şube açmıştı; Mareşal Fevzi Çakmak’ın cenaze merasimini tertip etmişti. Derneğin üyeleri, Nazım Hikmet’in af kampanyası sırasında imza toplayan gençlere müdahalede bulunmuştu. Teşkilatın yayın organı ikinci defa yayınlanan ve yukarıda zikredilen *Tanrıdağ* idi. Teşkilatın sloganı, hafızalara kazınan “*Tanrı Türk’ü Korusun*” idi.⁸⁸⁵ Osman Yüksel’e ait *Serdengeçti* dergisinde Türk gençliği, TGT’na üye olmaya davet edilmişti: “*Ey!.. Kalbi Allah-millet-vatan aşkıyla yanan genç arkadaş! Bütün münevver Türk gençliğini sinesinde barındıran bu ocak, sana da kollarını açmış bekliyor. Bunu ganimet bil, ocağa yazıl!*”⁸⁸⁶

Bunun haricinde, Hamdullah Suphi Tanrıöver mahiyetinde Türk Ocakları, 1949 yılında tekrar kurulmuşsa da, 1954 yılında *Türk Yurdu* dergisini yeniden çıkarmak dışında pek bir varlık gösterememiştir.⁸⁸⁷

1940 yılların ikinci yarısından itibaren komünizme karşı kurulan Türk Kültür Ocağı, Türk Gençlik Teşkilatı, Türk Kültür Çalışmaları Derneği, Türk Kültür Derneği, Kayseri Türk Kültür Birliği ve Genç Türklere Cemiyeti üyeleri 1950 yılının Nisan ayında bir araya gelerek Milliyetçiler Federasyonu adı altında birleşmeyi tahakkuk etmişlerdi. Birleşmekteki asıl gayeyi, federasyonun başkanlığını üstlenen milliyetçi-mukaddesatçı Bekir Berk, şu şekilde açıklığa kavuşturmuştu:

Derneğin ilk başkanlığını sırasıyla Necati Balaşoğlu, eski Azerbaycan Parlamantosü üyeserinden M. Sadık Aran ve Müfid Ali Çulcuoğlu yapmıştır.

⁸⁸³Darendelioğlu, *Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri*, s.172; İlhan Darendelioğlu, “Türk Kültür Çalışmaları Derneği”, *Milli Işık*, Sayı:6, Ekim 1967, s.21.

⁸⁸⁴ Necati Tanrıku, İrfan Atagün, Kubilay İmer, Emin Alpan, Ömer Öztürkmen, Mehmet Metin Ören, Erdoğan Özbelli, Şadi Pehlivanoglu, Hasan Karahan, Erdoğan Okçu, Gökhan Evliyaoğlu, Cahit Çakmak, Orhan Özer, Tuğrul Önder, Celal Erçikan, Remzi Sarıkaya, Kemal Cabioglu, Sami Binicioğlu, Galip Erdem, Arslan Topçubaşı bu derneği kuran isimlerdi. İlhan Darendelioğlu, *Türk Gençlik Teşkilatı*, *Milli Işık*, Sayı 7, Kasım 1967, s.27.

⁸⁸⁵Darendelioğlu, *Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri*, s. 173-175; *Türk Gençlik Teşkilatı Ana Nizamnamesi*, İktisadi Yürüyüş Matbaası, İstanbul, 1949, s.1.

⁸⁸⁶ *Serdengeçti*, Yıl:3, Sayı:6, Mayıs 1949.

⁸⁸⁷ Necmettin Sefercioğlu, *Milliyetçi Dernekler*, s.9-10.

*“Milliyetçi dernekleri birleştirmek, milliyetçi Türk gençliğini temsil ve komünizme karşı mücadele etmek gayesiyle yıkıcı faaliyetler ve bunun başında gelen komünizmle mücadelede müşterek hareket etmeyi zaruri görmektir.”*⁸⁸⁸

Bu birleşmeyi, ‘irtica yaygarası’ olarak görenlere, Milliyetçiler Federasyonu beyanname ile cevap vermişti. Beyannamede komünistlerin, milliyetçilerin bir araya gelmesini hazmedemediği için milliyetçi ve mukaddesatçıları ‘irtica’, ‘ırkçılık’ ve ‘Turancılık’ ithamı ile töhmet altında bırakmaya yeltendikleri, ancak işin aslı astarının öyle olmadığı belirtilmişti.⁸⁸⁹

Milliyetçiler Federasyonu, 14 Aralık’ta İstanbul Şehir Tiyatrosu’nda ‘Mehmetçik’ adıyla tertiplelediği toplantıya dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, Arif Nihat Asya, Nurettin Topçu ve İsmet Tümtürk katılarak birer konuşma yapmışlardı.⁸⁹⁰ Federasyon ilk büyük kurultayını Nisan 1951’de yapmıştır. Kurultay’da tüm milliyetçi derneklerin kendilerini feshetmesi üzerine Türk Milliyetçiler Derneği kurulmuştu.⁸⁹¹ Bu dernek başka bir bölümde anlatılacağı için ayrıntıya girilmeyecektir. İstanbul’da bir umutla teşkil edilen federasyonun başkanlığına Bekir Berk getirilmişti.

DP döneminde pek varlık gösteremeyen milliyetçi teşekküllerden Türkçüler Yardımlaşma Derneğinden de bahsedebiliriz. Milliyetçi-muhafazakârların teşkil ettiği derneklerine ek olarak 4 Ekim 1950 tarihinde Hüseyin Nihal Atsız, İsmet Tümtürk ve Bekir Berk’in iştirakiyle Türkçüler Yardımlaşma Derneği vücuda getirilmişti. Derneğin, faaliyette bulunduğu on yıl boyunca, başkanlığını Atsız yürütmüştü. Dernek üyeliğine Yönetim Kurulu’nun çağrısı ile girilebildiği için üye sayısı bu süre zarfında ancak elli altıya ulaşabilmiştir. TYD’nin üyeleri arasında Fethi Gemuhluoğlu, İhsan Koloğlu, Hikmet Tanyu, Selahattin Ertürk, M.Zeki Sofuoğlu, Nejdet Sançar, Abdülhadi Toplu, Necmettin Sefercioğlu, Fethi Gözler vb. isimler yer almıştı.⁸⁹²

---

⁸⁸⁸İlhan Daredelioğlu, **Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri**, s.252-253; **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:2, 15 Ağustos 1950.

⁸⁸⁹ “Milliyetçiler Federasyonu Beyannamesi: Allaha İnaniyor, Allaha Güveniyoruz”, **Türklük ve Mukaddesat Düşmanlarıyla Savaş**, Yıl:1, Sayı:2, 16 Mart 1951; “Milliyetçiler Federasyonu Beyannamesi”, **Orkun**, Sayı:24, 16 Mart 1951, s.5.

⁸⁹⁰ **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:11, 1 Ocak 1951.

⁸⁹¹ İlhan Daredelioğlu, **Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri**, s.257.

⁸⁹² Necmettin Sefercioğlu, **Milliyetçi Dernekler**, s.26-27.

Yukarıda görüldüğü gibi 1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren kurulan derneklerin ömrü, uzun soluklu olmamıştı. Türk Ocakları ve Milli Türk Talebe Birliği dışında hiç birisi, 1950'lilerin ortalarını dahi gör(e)memişti. Örneğin Türk Ocakları gibi 'ihtişamlı' mazisi olan dernekle ile kıyas edildiklerinde bunların, etkisiz kaldıklarını varsayabiliriz. Dernek faaliyetlerinde bulunanların, milliyetçilik ve İslamcılık açısından düşünsel çizgileri henüz netleşmemişti. Ancak bir sinopsisten bahsedebiliriz. Bunun yanında alenileşen bir şey vardı ki o da antikomünizmdi.

Diğer tarafta derneklerin önemli 'kazanımları' vardı. Derneklerin kurulmasında görev alanlar veyahut bu derneklerde yetişenler, 1960'lı yıllarda Türk sağ siyasetinde söz sahibi olmuşlardı; sağ partilerde uzun süre mebusluk yapmışlardı. Örneğin Cevdet Akçalı, Faruk Sükan, Bahaddin Dülger, İlhan Darendelioğlu, Osman Yüksel Serdengeçti ve Turgut Atasoy (AP İstanbul İl İdare Heyeti Üyesi) ilk akla isimler olmuştur. İkinci bir kazanım ise dernekler vasıtasıyla yürütülen faaliyetlerle gençliğe ulaşma imkânı elde edilmişti.

Yukarıda adı geçen derneklerde aktif rol oynayanlar, kendi kavradıkları şekliyle komünizmi anlatmışlardı. Bu da antikomünist şuuru beslemişti. Komünizmi yabancı bir ideoloji belleyen ve komünistleri de Sovyetlerin işbirlikçisi olarak okuyan antikomünistlerin haletiruhiyesini anlamak için, İkinci Meşrutiyet yıllarında Osmanlı'nın yıkılışını sadece seyreden aydının fevranına bakmak lazım gelir. İki dönemin yakarışı arasında bir korelasyondan bahsedebiliriz. Antikomünistlerin, metinlerinde tekrar tekrar Osmanlı'nın son dönemlerinden bahsetmeleri, "*bir daha asla*" demeleri ve de Doğu Avrupa devletleri ile Orta Asya Türklerinden bahsederek onlara 'benzememek' güdüsüyle hareket etmeleri buradan gelmiştir. "*Batı Osmanlı'daki gayrimüslim tebayı dinamik hale getirerek Osmanlı'yı parçaladı*" tümcesi zihinlere kazınmıştı. Bu sefer Batı yoktu. Batılı devletler, 'müttefik' görünüyordu. Ancak bu defa, 1700'lü yıllardan beri gözü Boğazlarda olan eski Çarlık Rusya'sı ve yeni adıyla Sovyet Rusya'sı vardı. Bu nedenle antikomünistler açısından, Türk solunun, Türkiye'yi nereye götürmek istediği sorusu hep cevapsız kalmıştı. İşte bu belirsizlik içerisinde milliyetçilik, Sovyet tehditlerine ve komünizmin sadmelerine karşı kurtarıcı bir liman vasfını görmüştü.

3.1.1. Türk Milliyetçiler Derneği

Türk Milliyetçiler Derneğinin⁸⁹³ faaliyet ömrü iki yıl ile sınırlı kalmıştır. Tezin kapsamı, 1945-1971 yılları olmasına mukabil ömrü hayatı bu kadar kısa olan derneğin neden inceleme konusu yapıldığı sorusu akla gelebilir. TMD'nin kurulduğu tarih, taşıdığı misyon ve karşılaştığı muamelenin, Türk milliyetçiliği üzerindeki etkisi dikkat çekicidir. 1946 yılından itibaren Türk milliyetçileri yukarıda anlatıldığı veçhile farklı isimler etrafında kümelenmişti. Bunların misyonu, istihdafı, hedef kitlesi ve temsil kabiliyeti aynıydı. Ancak yeni bir ruh ve heyecana ihtiyaç duyulmuştu. Onun için dağınmık olan gücün birleşmesine karar verilmişti. Bu nedenle de TMD'yi meydana getirmişlerdi. Dernekleşme süreci, rüşeym olmaktan çıkmış, olgunluk evresine erişmişti.

Yukarıda Milliyetçiler Federasyonuna sathi bir şekilde değinilmişti. Federasyon, kuruluşunun birinci yıldönümünde (1951) kurultaya gitmişti. Derneklerin toplanmasının esbabı mucibesi, federasyona bağlı teşekküllerin tek çatı altına birleşmesini görüşmek idi.⁸⁹⁴ TKO, TGT, TKD ve Genç Türkler Cemiyeti delegeleri toplantıya katılmışlardı. Kurultay'ın başkanlığını DP Isparta Milletvekili Sait Bilgiç yapmıştır. Kurultay'da yapılan ilk işlerden birisi, Türk Kültür Çalışmaları Derneğini federasyondan ihraç etmek olmuştur. Bu işlemin ardından kürsüye gelen Fetih Gemuhluoğlu, derneklerin birleşme kararını deklare etmişti. Abdullah Savaşçı'nın önerdiği Türk Milliyetçiler Derneği ismi, oy çokluğuyla kabul edilmişti.⁸⁹⁵

Yukarıda ismi geçen dernekler, tek isim altında, ortak bir konsensüs etrafında kümelenmişlerdi. Böylelikle dağınmıklık ortadan kaldırılmıştı. Türk milliyetçiliğinin mutad zikrettiği 'birlik' ve 'beraberlik' vurgusu bir ölçüde hayata geçmişti. Tek bir merkezden yönetilecek ve yönlendirilecek olan 'sosyal sermaye', böylelikle daha aktif olabilirdi. Murad edilen de buydu zaten.

⁸⁹³ Bundan sonra TMD diye bahsedilecek.

⁸⁹⁴ Murat Kılıç, **a.g.e.**, s.102. Dernek üzerine derinlikli ve hususi bir çalışmadır.

⁸⁹⁵ Mehmet Ateşoğlu, "Türk Milliyetçiler Derneğinin Kuruluşu", **Mefkure**, Yıl:1, Sayı:23, Mart 1952, s.3-4; "Türk Milliyetçileri Birleşti", **Komünizmle Mücadele**, Yıl:1, Sayı:18, Nisan 1951, s.1,4.

1951 yılının Nisan ayında kurulan derneğin genel başkanı Haluk Karamağaralı olmuştu. Derneğin yirmi beş tane kurucu üyesi vardı.⁸⁹⁶ İçinde birkaç memur ve avukat dışında üyelerin tamamı öğrenci idi. Haliyle dernek genç ve dinamik bir yapıya sahipti. Bunların, milliyetçi-muhafazakâr ‘abileri’ tarafından, kutsi değerleri muhafaza etmeye ve zararlı fikirlerle mücadele etmeye yönlendirildikleri muhakkaktı. Bu gaye, derneğin tüzüğünün ikinci maddesinde şu şekilde nevi zuhur etmişti: “*Allah, Vatan, Tarih, Dil, Anane, Sanat, Aile, Ahlak, Hürriyet ve Milli mukaddesat esaslarına dayanan Türk milliyetçiliğini işlemek ve bütün milliyetçileri teşkilatlandırmaktır.*”⁸⁹⁷ Tüzüğünde ise dini vurgu yapılmasına karşılık, komünizme dair herhangi bir ibare geçmemiştir. Ancak üçüncü maddede belirtilen “...*milliyetçiliğe aykırı fikirlerle fikirler yoluyla mücadele*” etmekten kasıt, komünizm olduğu aşikârdır. Bunun yanında TMD Afyon Şubesi yayını olarak neşredilen *Türkeli* dergisinde komünizme atıf yapılarak derneğin gayesi şu şekilde izah edilmişti:

*“Milli varlığımızın baş düşmanı olan komünizmle savaşmak için bir derneğe ihtiyaç yok mudur? Tabii var ve var olduğu için bu dernek kurulmuştur. Hiçbir maddi menfaat beklemeden, yalnız yurt ve millet hayrına çalışan bu derneğin adı Türk Milliyetçiler Derneği’dir. Gayesi komünizm afetine karşı gençliği kuvvetlendirmek, bu mikrobun tek ve tesirli ilacı olan vatanseverlik aşısını tatbik etmek, bu kızıl kanseri Türk yurduna sokmamaktır.”*⁸⁹⁸

Derneğin gayesi ve hedefi kendinden evvel kurulan derneklerle benzerlik taşımıştır. Onların devamı olduğunu göstermiştir. Derneğin yayın organı olan *Türkeli*, Türkçülük, antikomünizm, Pantürkizm ve İslam vurgusunun olduğu bir dergiydi. Örneğin kapağında hem ayyıldız ve hem de bozkurt resmi vardı. Turan hayalinin gerçekleşmesi en büyük dileği olmuştur.

Derneğin nizamnamesinin birinci maddesinde, “*Dernek siyasi bir gaye takip etmez ve siyasi partilerle ilgisi yoktur*” diye ifade edilmişti. Derneklerin, siyasetle uğraşmayacaklarını bilhassa belirtmelerinin nedeni, cemiyetler kanunu ile alakalı bir

---

⁸⁹⁶ Abdullah Savaşçı(memur), Abdülhadi Toplu (Hukuk F.), Ahmet Çavdar (Stj. Avukat), Aslan Göbelezoglu (stj Doktor), Bekir Berk (Stj. Avukat), Erdoğan Okçu (öğrenci), Erhan Löker (Hukuk F.), Haluk Karamağaralı (Asistan), Hulki Hotamışlıgil (Tıp öğrencisi), Hüseyin Çıkrıkçioğlu, (Hukuk öğrencisi), Kamil Özden (Hukuk öğrencisi), Kemal Yaman (Hukuk öğrencisi), Kubilay Mevlanaoğlu (Hukuk öğrencisi), Mehmet Aydın (İktisat öğrencisi), Necati Torun (memur), Remzi Sakarya (Tıp öğrencisi) ve Şadi Pehlivanoglu (Hukuk öğrencisi). **Türk Milliyetçiler Derneği Tüzüğü**, Sebati Matbaası, Ankara, 1951, s.12-13

⁸⁹⁷ **Türk Milliyetçiler Derneği Tüzüğü**, s.3.

⁸⁹⁸ “Tahsin Burdurlu, Komünizmle Mücadele İçin”, **Türkeli**, Sayı:2, 18 Aralık 1951, s.2.

durumdu. Buna göre derneklerin siyasetle uğraşması yasaklanmıştı. Zaten, bu yasak diğer birçok yasak gibi kağıt üzerinde kalmıştı.⁸⁹⁹ Dernek, DP'ye yakın durmak istemişti. Ancak derneğin genel başkanının *Türkeli*'inde çıkan bir makalesinde Menderes'in bu yakınlaşmaya teşne olmadığı bilhassa ifade edilmişti. Menderes'in, kendilerine randevu vermediğinden mütevellit Menderes'e yönelik açık mektup yayınlanmıştı:

*“Size de bir şeyler fısıldamak imkan ve cesaretini bulabildiler mi, bilmiyorum. Fakat devletin çok ileri gelen bazı zevatını iğfale teşebbüs ettiler. Kulaktan kulağa bizim, yarın bir anda şekil değiştirecek yahut herhangi bir siyasi teşekküle kaynak veya yardımcı olacak gizli bir muhalefet olduğumuzu söylüyorlar...Şunu salâhiyetle ve en açık, en kati bir şekilde belirtmek isterim ki temsil şerefini taşıdığım dernek hiçbir şahsın, zümrenin veya partinin tesir ve nüfuzu altına girmemiş, girmeyecek milli bir kültür ve gençlik teşekkülüdür...”*⁹⁰⁰

Derneğin ilk yılında Türkiye genelinde 46 şubesi açılmıştı.⁹⁰¹ Ancak, tüm Anadolu'da şube açılması için Türkçü ve antikomünist dergilerde metinler yayınlanmıştı. Bilhassa 1951 yılında yayın hayatına başlayan *Mefkûre*'nin her sayısında derneğe bağlı şubelerle ilgili haberler yayınlamıştı. *Mefkûre* dışında *Orkun*, *Komünizmle Mücadele* ve *Türkeli* de bu yönde yayınlar yapmışlardı. Bu çabalar sonuç vermiş olacak ki, şube sayısı, ikinci senenin sonunda yetmiş sekize ulaşmış ve derneğin kapandığı tarihte seksene çıkmıştı.⁹⁰²

Dernek kurulduktan bir sene sonra, 24 Temmuz 1952 tarihinde büyük bir kurultay yapılmıştı⁹⁰³ Kurultay'da tüm ısrarlara rağmen Haluk Karamağaralı başkan adayı olmamıştı. Yapılan seçimde, DP Milletvekili Sait Bilgiç başkan seçilmişti.⁹⁰⁴

---

⁸⁹⁹ **Türk Milliyetçiler Derneği Ananizamnemesi**, s.3.

⁹⁰⁰ Haluk Karamağaralı, “Başbakan Adnan Menderes'e Açık Mektup”, **Mefkûre**, Sayı:12, 20 Mayıs 1952, s.1.

⁹⁰¹ Mehmet Aygen, “Türk Milliyetçileri Teşkilatlanırken”, **Türkeli**, Sayı:9, 5 Nisan 1952, s.1.

⁹⁰² Murat Kılıç, **a.g.e.**, s.118.

⁹⁰³ Derneğin muhtelif şubelerinden ilk kurultaya Nevzat Yalçıntaş, Mehmet Emin Alpan, Bekir Berk, Cahit Aydoğan, Celal Erçikan, Tahsin Tola, Kaya Özdemiroğlu, Mahmut Develioğlu, Nurettin Uytun, Kemalettin Şenocak, Veli Soysaldı, Fethi Gözler, Selahattin Ertürk, Nevzat Türkten, Hamza Sadi Özbek, Ali Sadi Yüksel, Ali Yörük, Ali Çankaya, Ali Uygur, Cahid Baydar, Mehmet Antal, Hüsamettin Akmumcu, Said Bilgiç ve Remzi Oğuz Arık gibi isimler katılmıştı. İlhan Darendelioğlu, Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneği, **Milli Işık**, Sayı:9, Ocak 1968, s.27.

⁹⁰⁴ Mehmet Ateşoğlu, “Türk Milliyetçiler Derneği I. Büyük Kurultayından İntibalar”, **Türkeli**, Sayı:18, Ağustos, 1952, S.13,14.

3.1.1.1. Türk Milliyetçiler Derneğinin Faaliyetleri

Derneğin hayatını sürdürdüğü süreçte, şubeler birbirinden ‘bağımsız’ bir biçimde, Atatürk, Kazım Karabekir, Mehmet Akif Ersoy, Namık Kemal, Ziya Gökalp ve Rıza Nur gibi Türk büyükleri ile ilgili anma toplantıları düzenlemişlerdi.⁹⁰⁵ Bu toplantılarda Nurettin Topçu, Mehmet Kaplan, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Osman Yüksel Serdengeçti, İsmail Hami Danişmend ve Hüseyin Namık Orkun gibi isimler konuşmacı olarak davet edilmişlerdir. Bilhassa TMD İstanbul şubesinde Nurettin Topçu ve Mehmet Kaplan on beş günde bir, siyasi, sosyal, kültürel meseleler; ahlak, din ve köycülük gibi mütenevvi konular üzerine konuşmuşlardı.⁹⁰⁶ Bunun dışında ‘komünizmi protesto toplantıları’ düzenlenmişti.⁹⁰⁷

Soğuk Savaş yıllarında milliyetçi muhafazakâr mahfillerde yapılan her girişim, faaliyet antikomünist çerçeve içerisinde değerlendirilebilir. Herhangi bir anma programının, merasimin ve toplantının antikomünizme evrilmesi alelade bir durumdu. Derneğin kurulduğu dönemde Soğuk Savaş tüm hararetiyle devam ediyordu. Türkiye, Batı Blok’unda yer almanın gereği olarak Kore’ye asker göndermiş ve NATO’ya üye olmaya cehdetmişti. Sonuç olarak Türkiye’de Amerikan etkisi giderek artıyordu. DP’nin bu şekilde izlediği antikomünist siyaset, milliyetçi ve muhafazakâr çevrelere nasıl etki ediyordu buna bakmak gerekir. Örneğin, DP’nin Kore’ye asker göndermesini TMD nasıl bir tepki vermişti?

Derneğin en dikkat çekici faaliyetlerinden birisi Kore Savaşı ile ilgili düzenlediği etkinlikler olmuştur. Kore Savaşı başladığında Türkiye, ABD’den sonra, kararını en erken açıklayan devlet olmuştu. Kore’ye asker, şenlik havası içerisinde gönderilmişti. Uzun yıllardır yaratılan komünizm ‘canavarına’ karşı savaşa gidileceğinden mütevellit güçlü popülist bir diskur inşa edilmişti. Dipten gelen bu dalgaya karşı koymak, neredeyse imkânsızdı. Gazetelerin sayfaları Kore’ye gönderilen asker haberleri ile doluydu.

⁹⁰⁵ Rıza Nur anması için bkz. **Mefkûre**, Yıl:1, Sayı:1, 20 Ekim 1951, s.2. Ziya Gökalp anması için bkz. **Mefkûre**, Yıl:1, Sayı:2, Ekim 1951, s.1.

⁹⁰⁶ Murat Kılıç, **a.g.e.**,120.

⁹⁰⁷ Muğla TMD şubesi tarafından ‘komünizmi protesto toplantısı’ tertip edilmişti. Bu toplantıda ‘Türk Milliyetçiliği ve Komünizm’ başlıklı bir konferans verilmiştir. Türkeli’nin belirttiğine göre, Moskova Radyosunda “Muğla’da bir avuç serseri bizleri protesto etmiş” diye haber yapılmıştı. K. Fedai Coşkun, “Türk Milliyetçiliği ve Komünizm”, **Türkeli**, Sayı:10, Nisan 1952, s.4.

Kore'ye gidecek askeri katile, 27 Mayıs 1951 tarihinde Ankara'dan ayrılmıştı. Askeri katile, caddeleri dolduran halkın tezahüratları eşliğinde ilerlemişti.⁹⁰⁸ Askeri uğurlamaya TMD üyeleri de gelmişti. Kore'ye asker göndermenin anlamı, 'Türklük düşmanı' olan komünizmle savaşmaktı. Bunun için gönderileceklere 'layık' bir uğurlama gerekiyordu. Bu görevi ifa ederken aynı zamanda "vatani borçlarını vicdan huzuru içinde" ödediklerine kani olmuşlardı. Derneğin gençleri, Anafartalar Caddesinden Ankara Garına giden kalabalığa öncülük etmişti. Elleriindeki pankartlarda, mütenevvi sloganlar yer almıştı. 'boz yeşellerinin üzerinde' 'Türk Geliyor' ve 'Bütün Türkler Bir Ordu' 'Türk Topçusu Geliyor' ibarelerini bulunduran "üç tane milli klavuz Bozkurdun büyük afişleri göğüsleri kabartarak yüksekte" ilerlemişti. Bunun dışında halkın taşıdığı afişlerde komünizme doğrudan atıf vardı: "Bir kızıl öldürenin sevabı bin yazılır", "Komünizm Milli Mukaddesatımızın Düşmanıdır", "İnsanlara Hürriyet Milletlere İstiklal", "Bütün Dünya Milletleri Komünizme Karşı Birleşiniz." Kalabalık, Tren Garına vardığında derneğin üyesi Sadık Erdem kürsüye çıkarak bir konuşma yapmıştı. Erdem konuşmasını "Türk süngüsü parılıyor, Doğusunda Asya'nın, Artık ecel dolaşıyor tepesinde Rusya'nın ve Ayyıldızlı Bayrağımızı Başımızdan Eksik Etme Yarabbi..." duasıyla bitirmişti.⁹⁰⁹ TMD'nin düzenlediği 'asker gönderme merasimi', 'komünizmi telin' mitingine dönüşmüştü. Böylelikle 'kadim düşman' Ruslara karşı verilecek mücadelenin muştusunu paylaşıyorlardı. Vakıa TMD bununla yetinmemişti. Asker uğurlamanın dışında, salon toplantıları da düzenlemişti. Örneğin Ankara Ticaret Lisesi'nde 'Kahramanlık Günü' düzenlenmişti. Okul yöneticileri ve öğrencilerine TMD'den Yılanlıoğlu, Sadık Erdem ve Mehmet Ateşoğlu hararetli konuşmalar yapmışlardı. Burada Nevzat Yalçıntaş ismi karşımıza çıkmaktadır. Lisede öğrenci olan Yalçıntaş, 'Edebiyat Kolu' başkanı olarak bu tür faaliyetlere öncülük etmiştir.⁹¹⁰ TMD'nin yayın organı *Mefkure* her sayısında derneğin şubelerinin faaliyetlerini haber yapmıştı. Türkiye genelinde yapılan faaliyetlerinden birisi de 'Kore Günü' düzenlemek olmuştu.⁹¹¹

⁹⁰⁸ *Milliyet* 27 Mayıs 1951;

⁹⁰⁹ "Kore Kahramanları Uğurlandı", *Orkun*, Sayı:37, 15 Haziran 1951, s.6; Murat Kılıç, a.g.e., s.124.

⁹¹⁰ Ankara Ticaret Lisesinde Milliyetçi Çalışmalar, *Orkun*, 15 Haziran 1951.

⁹¹¹ *Mefkure*, Yıl:1, Sayı:19, Mart 1952.

TMD'nin göze çarpan bir başka faaliyeti Nazım Hikmet'in affını isteyenleri tel'in toplantısıydı. Yukarıda antikomünist bağlamda Nazım Hikmet mevzusu anlatıldığı için burada ayrıntıya girilmeyecektir. Sadece TMD'nin yaptığı toplantı anlatılacak. Darendeloğlu'nun belirttiğine göre, 28 Temmuz 1951 tarihinde düzenlenen 'Nazım Hikmet'in Affını İsteyenler Tel'in Toplantısına' binlerce kişi katılmıştı. Toplantının duyurusu önceden yapıldığı için ilgi büyüktü. Nazım Hikmet af kampanyasına imza verenler de davet edilmişti.⁹¹² Tahmin edileceği üzere imzacılardan kimse gelmemişti. TMD Ankara Şubesi Balkan Sami Yavrucuk yaptığı konuşmada Ahmet Emin Yalman'ı hedef göstermişti. Derneğin Genel Sekreteri Erhan Löker ise şunları söylemişti:

“Nazım'ın, Rusya'ya kaçtıktan sonra asıl vatanının Rusya olduğunu açıkça beyan etmesi karşısında, onun affına imza atanların hala ne yüzle bu milletin kaderini ilgilendiren mevzularda utanmadan söz sahibi olduklarına bir mana veremiyoruz.”⁹¹³

3.1.1.2. Derneğin Kapanışı

TMD, düzenlediği toplantı, yayınladığı beyanname ve yürüttüğü faaliyetler nedeniyle 'ırkçı', 'mürteci' ithamlarına maruz kalmıştı. 1949 yılında İngiltere'de dünya gençliğini bir araya getirmek amacıyla 'Dünya Gençlik Meclisi' teessüs edilmişti. Türkiye burada temsil edilmek için Türkiye Milli Gençlik Konseyi'ni oluşturmuştu. TMD de konsey bünyesinde yer almıştı. Ancak konseyin çatısında yer alan Türk Devrim Ocakları ile TMD'nin yıldızı hiçbir zaman barışmadı. Bu sürtüşme nedeniyle TMD, konseyden 'oybirliğiyle' ihraç edilmişti. TMD, TMGK aleyhine dava açmıştı. Duruşmaların bir tanesinde (5 Aralık 1952) TMGK avukatı Müfit Adil, TMD'yi kastederek; *“irtica ve komünizm ile mücadele eden devrim ocakları ile uğraşacaklarına kendi hallerine baksınlar...Türk Milliyetçiler Derneği adının, son irticai hadiselerden bahseden gazete sütunlarında hemen hemen her gün yer almış*

⁹¹² İlhan Darendelioğlu, “Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneği”, **Milli Işık**, Sayı.13, Mayıs 1968, s.6.

⁹¹³ İlhan Darendelioğlu, “Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneğinde Tarihi Bir Gün”, **Milli Işık**, Sayı:14, Haziran 1968, s.19.

olması daha manidar ve calibi dikkattir” gibi ifadelerde bulunmuştu.⁹¹⁴ Bu sonun başlangıcıydı. TMD yakın gelecekte daha fazla sadmelere maruz kalacaktı.

Bilhassa *Vatan* gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman’ın, 22 Kasım 1952 tarihinde Malatya’da suikasta uğramasından⁹¹⁵ sonra, oklar, TMD’ye yönelmişti. Menderes, bizzat olayın takipçisi olmuştu; keza Yalman’ı hasta yatağında ziyaret etmişti. Yalman kendisine “*Bu hadise ile memlekette pusuda bekleyen bir zümrenin mevcudiyeti meydana çıkmış ve bir bakıma iyi olmuştur*” derken, Menderes’in buna cevabı “*Evet, artık bu anlaşıldı*” olmuştur.⁹¹⁶ Hükümet, soruşturmayı derinleştirip failleri yakaladıktan sonra, Büyük Doğu Cemiyeti, İslam Demokrasi Partisi ve TMD soruşturmaya dâhil edilmişti. TMD’nin soruşturmaya dahil edilmesinin nedeni bazı sanıkların TMD ile merbutiyetinin bulunmasıydı. Olayın baş sorumlusu Hüseyin Üzmez, dernek faaliyetlerini takip eden birisi olarak ortaya çıkmıştı. Diğer sanıklar, Musa Çağıl ve İlhan Civelek ise TMD’nin üyeleri idi.⁹¹⁷ Hüseyin Üzmez, Yalman’dan af dilediği görüşmesinde “*Beni sizi vurmaya memur etmişlerdi. Vurmasam beni öldüreceklerdi*” sözlerinden hareketle Murat Kılıç, suikastın, ‘TMD’nin organizasyonu olduğu algısı oluşuyordu’ yorumunda bulunmuştur.⁹¹⁸ Yukarıdaki gelişmeler karşısında mengeneye sıkıştığını hisseden TMD üyeleri, ‘meşum’ toz bulutunu bertaraf etmek için bir beyanname yayınlamıştı. Burada, sadece iki üyelerinin suikastla iltisaklı olmasından ötürü derneğin kapatılmasını ‘haksızlık’ olarak görmüşlerdi. Olayın, seksen şubesi olan derneğin tamamına mal edilmemesi gerektiğini mahsusen belirtmişlerdi.⁹¹⁹

Menderes, 17/18 Ocak 1953 tarihlerinde Gaziantep’te yaptığı konuşmada ‘irticaya’ ve ‘komünizme’ geçit vermeyeceklerini sert sözlerle vurgulamıştı. Aynı zamanda TMD’ye de yüklenmişti. Menderes’in yukarıda geçen konuşmasından sadece beş gün sonra, Ankara Savcılığı, derneğin tüzüğü ve faaliyetlerini Cemiyetler Kanununun 33. maddesine aykırı bularak, dernek hakkında soruşturma açmış ve

⁹¹⁴ Murat Kılıç, **a.g.e.**, s.166-172,191.

⁹¹⁵ **Vatan** 23 Kasım 1952.

⁹¹⁶ **Vatan** 24 Kasım 1952; Kılıç, a.g.e., s.192.

⁹¹⁷ Murat Kılıç, “**Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat**” **Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953)**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s.194.

⁹¹⁸ Murat Kılıç, **a.g.e.**, s.195. 1953 yılının Ocak ayında Osman Yüksel Serdengeçti’nin evinde yapılan aramada Üzmez tarafından gönderilmiş bir mektup ele geçirilmiştir. Üzmez mektupta Yalman’ın, ‘mason’ olduğu ve din aleyhine yayıncılık yaptığını, bu nedenle de öldürülmesi gerektiğini ifade etmişti.

⁹¹⁹ Son Hadiseler ve Biz, **Türk Milliyetçileri İstanbul Şubesi Beyannamesi**, İstanbul, 9 Ocak 1953.

“*ihtiyatı tedbir kararı*” almıştı. Savcı, derneğin ‘anatüzüğünde’ yer alan ‘Allah’ ve ‘soy’ ibarelerini göz önünde bulundurarak derneğin “*ırkçı ve dinci*” olduğuna kanaat getirerek 22 Ocak 1953 derneğe baskın düzenleyerek faaliyetleri yasaklanmıştı. 4 Nisan 1953 tarihinde ise dernek temelli olarak kapatılmıştı.⁹²⁰

Dernek bu sorunları yaşarken Ali Fuat Başgil, Bayar ile görüşme talebinde bulunmuştu. Görüşmede, Başgil’in “*bu çocuklar asgarisinden CHP’ye karşı*” demesine karşılık, Bayar, “*onlar inkılâp karşıtı, onların CHP’ye karşı olduğu yerde ben CHP ile beraberim*”⁹²¹ diyerek, rejimi ‘tehdit’ eden ‘aşırı’ sağ da olsa müsaade etmeyeceğini uyarıcı bir dille ifade etmiştir. Derneğin Başkanı, aynı zamanda, DP Isparta Milletvekili olan Sait Bilgiçti. Bilgiç, derneğin maruz kaldığı kovuşturmayaya sert tepki koymasına karşın, hükümet geri adım atmamıştı. Aynı şekilde, DP Isparta Milletvekili Tahsin Tola, derneğin genel kurul üyesiydi. İki vekil, DP Haysiyet Divanınının 31 Ocak 1953 günlü tarih ve kararıyla DP’den ihraç edilmişlerdi.⁹²²

Kapatılan TMD’nin, 1950’lerin şartlarında seksen şubeye sahip olması muazzam bir güç gösterisiydi. Merkezi Ankara’da bulunmuştu. DP’nin Pantürkizm’e şartlı müsaade ettiği yorumu yapılabilir. Ancak maksimalist Türkçüler, TMD bünyesinde yer almamış, başka bir dernek kurmuşlardı. TMD, DP’nin çizgisiyle örtüşük bir zeminde faaliyetlerini yürütmesine karşılık, derneğin üyelerinin sivri çıkışlar yapması ve gayri hukuki yollara başvurması derneğin sonunu getirmişti.

3.1.2. Komünizmle Mücadele Dernekleri ve Faaliyetleri

Yukarıda zikredilen dernekleşme çabalarının esası, komünizmle mücadeleyi daha somut hale getirmek ve Türklük bilincini aşlamak olmuştur. Siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda komünizmle mücadelenin ivmesi yükseldikçe ‘özel amaçlı’ kurumlara duyulan ihtiyaç da aynı oranda artış göstermişti. Soğuk Savaş’ın girişinden itibaren korkunun tek öznesi haline getirilen komünizme dair her türlü mücadele, mubah sayılmıştı. Bunu bilhassa tetikleyen güdü, Sovyet tehditleriydi.

⁹²⁰ Necmettin Sefercioğlu, **Türk Milliyetçiler Derneği ve Kapatılış Davası**, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul, 2012, s.8.

⁹²¹ Serhan Yücel, **a.g.e.**, s.96.

⁹²² İlhan Darendelioğlu, “Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneği”, **Milli Işık**, Sayı:10-11, Şubat-Mart 1968, s.19.

3.1.2.1. Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği (1950)

Bir ilk olma hüviyetine sahip Komünizmle Mücadele Derneği'nin kurulması için, 1948 yılında Bahattin Dökerel, Nurettin Gürtuna, Zeki Kandemiroğlu ve Yaşar Tüzün'den müteşekkil kurucu kadro, Zonguldak Vilayet makamına başvuru dilekçesini vermişlerdi. Başvurunun hemen değerlendirilmediği derneğin kuruluş tarihinden bellidir. Dernek, 1950 yılında Zonguldak'a öğretmen olarak tayin edilen Necdet Sançar ve Ziya Özkaynak tarafından kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştı.⁹²³ Komünizmle Mücadele Derneğinin ilk başkanı Bahattin Dökerel olmuştur. 1951 yılında yapılan ikinci kongrede Talip Taşman dernek başkanı seçilmişti. Derneğin idare heyetinde şu isimler yer almıştır: Necdet Sançar(Edebiyat öğretmeni), Ziya Özkaynak(Lise Tarih öğretmeni), Bahaddin Yurderi (memur), Kani Engin (tüccar), Zeki Kandemiroğlu, İsmail Tek, Bahattin Dökerel (fabrikatör) ve Tahsin Baysal (tüccar).⁹²⁴

Derneğin idare heyetinde tüccar ve fabrikatör gibi mesleklerden kişilerin yer alması, derneğin nakdi ihtiyaçlarının teminine olanak sağlamıştı. Nitekim Ereğli Kömür İşletmesi derneğe dönemin parasıyla 500 lira yardımda bulunmuştur. Aynı şekilde Karabük Demir-Çelik Fabrikası benzer miktarda yardım yapmıştı.⁹²⁵

Derneğin kısa ömründe göze çarpan faaliyetlerinin yayıncılıkla sınırlı olduğu aşikârdır. Ahmet Emin Yalman'ın *Vatan* gazetesinde Nazım Hikmet'in "haksız" bir şekilde hapiste tutulduğuna ilişkin yazısına cevaben, "*Nazım Hikmet Meselesi'nde Yalman'a Cevap*"⁹²⁶ ismiyle bir broşür yayınlanmıştı. Bunun haricinde *Türk Gencine Açık Mektup*, *Komünist Nedir*, *Komünizmin İçyüzü*, *Kızıl Cennet Masalı* ve *Mehmet Emin Yurdakul* gibi nitelik kaygısı taşımayan antikomünist yayınlar neşretmişlerdi. Bunlar dışında bir de *Komünizme Karşı Türklük* diye bir gazete çıkarılmıştır. Bu yayınlar, antikomünist mecrada ses getirmişti; okuyuculara 'hararetle' tavsiye

⁹²³İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s.249; Günay Göksü Gündoğan, "**Turan**"dan "**Bozkurt**"a **Tek Parti Döneminde Milliyetçilik**, İletişim Yayınları İstanbul, 2006, s.275; Ertuğrul Meşe, **a.g.e.**, s.119. Komünizmle Mücadele Derneklerinin kuruluş amacı, yayıncılık faaliyetleri ve şubelerinin mecmu envanterini bu titiz çalışmada bulabilirsiniz.

⁹²⁴ İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s.250.

⁹²⁵ İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s.251.

⁹²⁶**Nazım Hikmet Meselesinde Ahmet Emin Yalman'a Cevap**, Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği Yayınları:2, Zonguldak 1949,s.6.

edilmişti.⁹²⁷ *Mefkure* dergisinde ZKMD'nin 1952 yılında Türk Milliyetçiler Derneğine 'iltihak' ettiği belirtilmiş. Murat Kılıç ise bu haberden derneğin kendini feshederek TMD'ye 'iltihak' ettiğini ifade etmiştir.⁹²⁸ Buna karşın Darendelioğlu ve Meşe ise derneğin faaliyetlerinin 1953 yılında sonlandırıldığını belirtmişlerdir.⁹²⁹

3.1.2.2. Komünizmle Mücadele Derneği (İstanbul)

ZKMD'nin kapanmasından birkaç yıl sonra, 7 Aralık 1956 tarihinde İstanbul'da 'Komünizmle Mücadele Derneği' adı altında ikinci bir dernek kurulmuştur. Derneğin kuruluş amacı, kuruluş nizamnamesinin ikinci maddesinde şu şekilde belirtilmişti:

*“Milli bünyemizi meydana getiren ve kuvvetlendiren, millet olarak yaşamamızı sağlayan unsurları takviye ederek komünizmle fikir yoluyla mücadele etmektir. Bu gayeye ulaşmak için tarihe, vatana ve Allah'a bağlılığı kökleştirmek...”*⁹³⁰

KMD'nin kurucu üyeleri şunlardı: Ali Rıza Özer(gazeteci), Altan Deliorman (Hukuk Fakültesi talebesi), Burhanettin Şener (Burhan Yayınları sahibi), Demir Aslan (İktisat Fakültesi talebesi), Ekrem Marakoğlu (Hukuk Fakültesi talebesi), İlhan Darendelioğlu (Toprak dergisi ve yayınları sahibi) ve İrfan Açıkel (Ocak gazetesi yazı işleri müdürü).⁹³¹ Derneğin kuruluş işlemleri tamamlandıktan sonra Burhanettin Şener başkan; Altan Deliorman ise genel sekreter olmuştur.

Bu dernek, 1950 yılında Zonguldak'ta kurulandan daha kalabalık bir yapıya sahipti. Derneğin kurucuları, 1950 yılında kurulmuş olan 'ZKMD' ile iltisakları olmadığını beyan etmişlerdi. Bu açıklamanın, bir çekinceyi ortaya koyduğu sarihtir. Zira geçmişte yaşanan tatsız olaylarla karşılaşmak istenmemişti. Bunun için de derneğin kuruluşunda ve yönetiminde aktif rol alan Altan Deliorman'ın yıllar sonra yaptığı şu açıklamaya bakabiliriz:

---

⁹²⁷“Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneğinin Faydalı Çalışması”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:6, Ekim 1950, s.4.

⁹²⁸ Murat Kılıç, **a.g.e.**, s.116.

⁹²⁹ İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, s.251; Ertuğrul Meşe, **a.g.e.**, s.121.

⁹³⁰ İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, s.317; Ertuğrul Meşe, **a.g.e.**, s.121;

⁹³¹ Ertuğrul Meşe, **a.g.e.**, s.121.

“İkinci T.K.M.D, İstanbul’da 1956’da kuruldu. Demokrat Parti dönemi olmasına rağmen, milliyetçilik üzerindeki siyasî baskı devam ediyordu. Bu yüzden, hele 1953’te T. Milliyetçiler Derneği’nin kapatılmasından sonra ‘Türkçü’ adını taşıyan bir dernek kurulması hemen hemen imkânsızdı. İkinci T.K.M.D’nin bu adı alması, belirttiğimiz zorluk sebebiyledir. Yoksa o da, birincisi gibi Türkçü bir dernekti. Bu derneğin, kuruluşundan feshine kadar genel sekreterliğini ben yaptığım için, Landau’nun ‘Dolayısıyla bunların bütünüyle Pantürkçü olduğu söylenemez’ yargısına katılmam imkânsızdır.”⁹³²

Derneğin kuruluşundan kısa zaman sonra ‘Gençliği vazifeye davet ediyoruz, Uyanık ve Dikkatli olalım’ başlığı altında bir beyanname yayınlanmıştı. Burada gençliğe şu şeklide seslenilmişti:

“...Komünistlerle tek bir cephe olarak daha kesin neticeler almak gayesi ile ‘Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği’ kurulmuştur. Sen de soysuzluğun, anarşinin ve hıyanetin tepesine inecek yumruklardan biri olmalısın. Bu hayırlı teşekkül sizlerin gayretiyle gelişecek, yaşayacak, vazife görecektir. Vazife seni bekliyor.”⁹³³

Derneğin kuruluşunu müteakiben yayınlanan antikomünist ve milliyetçi içerikli beyannamede gençlik ‘vazifeye’ davet edilmişti. Darendelioğlu’nun ifade ettiğine göre, İstanbul’da elli kadar genç, bir araya gelerek KMD’nin İstanbul şubesini açmışlardı. Şubenin başkanlığına Yücel Hacaloğlu, sekreterliğine ise Necmettin Hacıeminoğlu seçilmişti. Derneğin İstanbul şubesi, 1957 yılından itibaren seri konferanslara başlamıştı. Örneğin Peyami Safa, “Marksizm’e Bakış” başlığı altına konferans vermiştir. İkinci konferansı ise Cezmi Türk, “Bizim Milliyetçilik Anlayışımız ve Komünistlik” başlığı altında vermiştir. Daha sonra da İsmail Hami Danişmend, Zeki Velidi Togan ve Tahsin Demiray gibi antikomünist isimler çağrıcı olmuşlardı.⁹³⁴ Dernek, 27 Mayıs 1960 askeri darbeden sonra faaliyetlerine devam etmemiştir.

⁹³²<http://www.kavgamiz.com/orkun/panturkizm-deki-yanlislar-2-y215.html>. (E.T.20.07.2017.). 1953 yılında Türk Milliyetçileri Derneğinin apar topar kapatılması Türkçü mahfillerde bir travmaya neden olmuştu. 1953 tarihini 1944 Türkçü Olaylarıyla müsemma kılmışlardır. Sonraki yıllarda benzeri olaylarını başlarına geleceğinden endişe duymuşlardır. **Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Vatansaver Mensuplarına Açık Mektup**, Türkiye Komünizmle Mücadele derneği, İzmir, 1966, s.13.

⁹³³ İlhan Darendelioğlu, **Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri**, s.318-319.

⁹³⁴ İlhan Darendelioğlu, **Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri**, s.319-320.

3.1.2.3. Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği

1960'ların başında sağcı gençliğin, Menderes'in, Polatkan'ın ve Zorlu'nun idamlarına gösterdiği tepki ve Kayseri Cezaevi'nde tutuklu bulunan eski DP'lilerin serbest bırakılmasına yönelik talepler ile 27 Mayıs'ı takdis eden CHP'li ve Atatürkçü gençliğin söylemleri düzleminde yürüyen karşıtlık, sonraki yıllarda bir anda 'komünist' ve 'antikomünist' çatışmasına sahne olmuştu. Bu şekilde polarize olan toplumun kökenleri, Osmanlı'nın modernleşme sürecine yaslanmaktadır. Bu, umumiyetle daha batıcı/seküler ve muhafazakar/milliyetçi gibi iki hat üzerinden devam etmiştir. 1960'lı yıllarda antikomünizmin payandaları çok fazla olmuştur. Antikomünizm, o süreçte sağ siyasetin çekim merkezi haline gelmişti ve Türk sağının saçaklaşan düşüncesinin ortak paydası olamaya devam etmişti.

1963 yılında kurulan TKMD'ye değinmeden önce, 1960'lı yılların ilk yarısında antikomünizmin, Türk siyasetinin kâffesinin ortak paydası olduğunu gösteren Komünizmle Mücadele Komisyonuna komprime bir şekilde değinmek elzemdir. Bu şekilde 27 Mayıs'tan sonra, birçok noktada, iç ve dış politikada ihtilafa düşen Türk siyasetinin, antikomünizm etrafında nasıl kümелendiklerini göreceğiz. Bunda Ordu'nun rolü yadsınamaz. 1961 yılında seçimler yapıp, Meclis, işlevsel hale getirildikten sonra da belirleyici olan aktör ordu idi. KMK, 11 Ocak 1963 tarihinde kurulmuştur. Komisyonun ismine kısa süre sonra, 'faşizm' sözcüğü de eklenmişti. Komünizm ve Faşizmle Mücadele Komisyonuna Meclis'te bulunan partilerden temsilciler seçilmiştir. CHP'den Nurettin Özdemir, Reşit Ülker ve Ruhi Sayer, YTP'den Talat Asal ve Nihat Diler, AP'den Şadi Pehlivoğlu, Ahmet Topaloğlu ve Fethi Tevetoğlu, CKMP'den Saadet Evren ve Seyfi Özdilek, MP'den İzzet Kapısız, Rıza Polat ve tabii senatörlerden de Ahmet Yıldız komisyonun daimi üyesi olmuşlardı.⁹³⁵

KFMK'ya sathi bir şekilde değindikten sonra esas mevzuya giriş yapabiliriz. Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği, 25 Ocak 1963 yılında İzmir'de kurulmuştur. TKMD, gayesini tüzüğün ikinci maddesinde şu şekilde ortaya koymuştur:

⁹³⁵ **Milliyet** 29 Ocak 1963; Ertuğrul Meşe, **a.g.e.**, s.127.

“Dernek; başta komünizm olmak üzere yıkıcı, yıpratıcı ve bozguncu fikir ve cereyanlarla mücadele etmek, milli kültürümüz, milli ve manevi değerlerimizi korumak gayesi ile kurulmuştur. Bu maksada ulaşmak için aşağıdaki mevzularla iştigal edilir,

a-Tarih, vatan, kültür ve kader birliği şuurunu kökleştirmek,

b-Demokratik nizam ve insan haklarını fikrini kıymetlendirmek,

c-İçtimai tesanüt fikirlerini yaymak,

d-Türk vatani ve milliyeti için her türlü fedakarlıktan çekinmeyen ve bencillikten uzak mefkurecilerin çoğalmasına çalışmak

e-Ahlak, adalet ve ananelere uygun yaşamayı ve milli mukaddesata hürmeti telkin etmek,

f-Türk hars ve mukaddesatına aykırı cereyanlar ve komünizm afeti ile mücadele etmek.”⁹³⁶

Derneğin, kurulduğu gün yapılan genel kurulda Nejat Halil Pala genel başkan, İhsan Koloğlu ise başkan yardımcısı olmuştur. Derneğin bir sene sonraki genel başkanı Koloğlu olmuştur. 1965 yılında yapılan İkinci Genel Kurulu’nda ise başkanlığa İlhan Darendelioğlu seçilmişti.⁹³⁷ Derneğin ilk sene şube sayısı on idi. Bu sayı 1965 yılına kadar yirmi yediye yükselmiştir. 1965’in sonunda ise şube sayısı 110’a çıkmıştır.⁹³⁸ Darendelioğlu’nun başkanlığı döneminde TKMD dikkat çekici bir mesafe kat etmiştir.

Derneğin faaliyet alanı geniş tutulmuştur. Bunlardan birisi film gösterimleridir. *“Kültür vermek ve halkı uyarmak maksadıyla...çeşitli antikomünist filmler irae olunmaktadır.”⁹³⁹* Örneğin, İzmir’in muhtelif yerlerinde, Almanya’da inşa edilen duvarın iki tarafını mukayese eden ‘Duvar’; Letonya’nın ‘komünizmin pençesine’ nasıl girdiğini anlatan ‘Letonya Benim’ ve son olarak komünistlerin ‘zulmüne’ uğramış memleketleri anlatan ‘Bilenler Anlatsın’ gibi antikomünist mahiyette filmler halka ücretsiz bir şekilde gösterilmiştir.⁹⁴⁰ Bu faaliyetin halkası, toplumun tüm katmanlarını teşmil edecek şekilde genişletilmişti. Film gösterimi

⁹³⁶TKMD Tüzüğü, İzmir, 1963, s.3; TKMD Tüzüğü, İzmir, 1964, s.2; İlhan Darendelioğlu, **Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri**, s.399; Ertuğrul Meşe, **a.g.e.**,130.

⁹³⁷ **Mücadele**, Yıl:3, C.3, S:25, Mayıs 1966, s.720-721; İlhan Darendelioğlu, **Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri**, s.400. Derneğin ikinci büyük kongresinde yapılan konuşmalar için bkz. Komünizmle Mücadele Derneği 2’inci Büyük Kurultayı Yapıldı, **Komünizmle Mücadele Dergisi**, Haziran 1965, s.3-4.

⁹³⁸Türkiye Komünizmle Mücadele Dernekleri şubelerine ait adres bilgisi için bkz. **Mücadele**, Yıl:3, C:3, Sayı:26, Haziran 1966, s.752-754.

⁹³⁹ **Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu**, s.7.

⁹⁴⁰ **Mücadele**, Yıl.1, Cilt:1, S.6, Ağustos 1966, s.27.

dışında; Fetih Günü, Esir Milletler Haftası, Mehmet Akif Günü, Atatürk'ü anma töreni, Çanakkale Şehitleri anma günü tertip edilmiştir.⁹⁴¹

Bu türden kültürel faaliyetlerle aydınların, gazetecilerin ve akademisyenlerin ilgi gösterdiği TKMD'ye, kuruluşundan itibaren siyasi partiler, hükümetler ve Cumhurbaşkanı da teveccüh göstermişti. Öyle ki Başbakan Suat Hayri Ürgüplü'nün 1965 yılında Hükümet'i kurduktan sonra derneğe yakın alaka gösterdiğini derneğin kaynaklarından öğreniyoruz.⁹⁴² Hakeza Ürgüplü dışında Gürsel'in de dikkatini çekmişlerdi. 1965 yılında derneğin üyesi olan Zeki Efeoğlu, iki arkadaşıyla birlikte İzmir'de istirahat etmekte olan Gürsel'i ziyaret etmiş, Cumhurbaşkanı'na, derneğin fahri başkanlığını teklif etmişlerdi. Teklifi memnuniyetle karşılayan Gürsel, "*Elbette kabul ederim. Komünizmle mücadelede asıl vazifeliler bizler olmalıyız*"⁹⁴³ diyerek devletin üst kademesinin antikomünizme ne kadar teşne olduğunu göstermiştir. Zaten İnönü'nün iddiasına göre, Gürsel'i TKMD'ye yaklaştıran Ürgüplü olmuştur.

Adeta bir siyasi parti gibi hareket eden TKMD, 1965 seçimlerine 'Ortanın Solu' sloganıyla giden CHP'ye karşı muhalefet etmişti. Şubeler vasıtasıyla konferanslar, bildiriler ve mitingler düzenlenmişti. Darendelioğlu'nun belirttiğine göre, kendi başkanlığının birinci yılında 78 şubede "*Türkiye'de ve Türk Basınında Komünizm Faaliyetleri*" serlevhası halkı bilinçlendirmeye yönelik konferanslar verilmişti.⁹⁴⁴ Şubelerin düzenledikleri toplantılarda Nevzat Yalçıntaş, Mümtaz Turhan, İbrahim Kafesoğlu, Kadircan Kafılı, Necip Fazıl Kısakürek, Ergun Göze, Aclan Sayılğan, Fethi Tevetoğlu, Galip Erdem ve İhsan Taşdelen gibi isimler mütenevvi konferanslar vermişlerdi.⁹⁴⁵ Türkiye 1965 seçimlerine giderken, TKMD, komünizmle mücadele vasfından ziyade CHP'ye karşı siyasi parti gibi hareket etmişti. Türkiye genelinde mantar gibi türeyen ve bunu CHP karşıtlığıyla pekiştiren derneğe karşı CHP harekete geçmişti. Öyle ki Hükümet'in, TKMD'ye zecri tedbirlerin uygulamasını istenmişti.

---

⁹⁴¹ Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu, s.7.

⁹⁴² Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu, s.20.

⁹⁴³ Darendelioğlu, Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri, s.400.

⁹⁴⁴ Darendelioğlu, Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri, s.401.

⁹⁴⁵ Darendelioğlu, Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri, s.401.

Seçim çalışmaları için Kars'ta bulunan CHP Genel Sekreter Yardımcısı Suphi Baykam, TKMD ile ilgili olarak Cumhurbaşkanı ve Başbakan'a kritik bir telgraf göndermişti. Söz konusu telgrafta o süreçte Başbakan Yardımcısı ve AP Genel Başkanı olan Demirel'in TKMD'ye yardımda bulunduğu ve AP'nin komünizm heyulasını abartmak suretiyle iç savaş ortamını hazırladığı ileri sürülmüştü. Bunun dışında Baykam, gazetelere verdiği demeçte TKMD ile ilgili olarak çekincelerini şu şekilde ortaya koymuştu:

“Bu dernekler tüzüklerine aykırı olarak siyaset istidadındalar. Vatandaşı bölmekte ve bir zamanların vatan cepheleri istikametinde gelişmektedirler... Gezimiz boyunca her yerde komünizm tahriklerinin tehlikeli bir gelişme içinde olduğunu gördük...Komünizmle Mücadele Dernekleri, esefle gördük ki, bu kötü münakaşayı daha da olumsuz bir yöne götürme çabasındadır.”⁹⁴⁶

Siyasetin zirvesinde, TKMD üzerinden yürüyen tartışmaya İnönü de katılmıştı. İnönü 16 Temmuz 1965 tarihinde Meclis'te TKMD'nin faaliyetlerini tenkit etmişti.⁹⁴⁷ Bundan bir gün sonra Gürsel, 'dernek politikaya yönelmiştir' gerekçesini öne sürerek TKMD'deki görevinden ayrıldığını bildiren bir telgraf yayınlamıştı.⁹⁴⁸ TKMD, Gürsel'in ayrılmasından duyduğu üzüntüyü belirten bir telgraf çekmişti.⁹⁴⁹ Karizmatik kişiliğini kullanan İnönü, her ne kadar dernekleri kapattıramadıysa da, Gürsel'in derneklerin 'fahri başkanlığından' ayrılmasını sağlamıştı. Çünkü İnönü, Gürsel'in, TKMD'den içtinab etmesini salık vermişti. CHP, seçimlerin arifesinde derneğin aktif bir şekilde siyasetin içinde olmasından muzdaripti. Çünkü derneğin, neredeyse Anadolu'nun en ücra köşesinde şubesi bulunuyordu. Ve komünizm gibi netameli bir konu üzerinden çok rahat bir biçimde oy devşirebilme yetisine sahipti. Dolayısıyla CHP seçim sathında TKMD'yi kendisine siyasi bir rakip olarak görmüştü. Ancak, CHP'nin TKMD'nin komünizme yönelik herhangi bir çekincesini belirttiğine dair bir veriye rastlanmamıştır. Darendelioğlu'nun bu verileri tespitimizi doğrulamaktadır.

İnönü, TKMD hakkında kanuni işlem yapılmasını istemişti.⁹⁵⁰ İzmir Savcılığı, İnönü'nün Meclis'teki konuşmasını ve Baykam'ın farklı günlerde *Ulus* gazetesinde çıkan demeçlerini ihbar kabul etmiş, TKMD'nin Genel Başkanı

⁹⁴⁶ *Ulus*, 1 Temmuz 1965.

⁹⁴⁷ İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s.402.

⁹⁴⁸ *Ulus*, 17 Temmuz 1965.

⁹⁴⁹ Telgraf metni için bkz. *Mücadele*, Yıl.2, Cilt:2, s. 17 (5), Ağustos 1965, s.1.

⁹⁵⁰ *Ulus*, 18 Temmuz 1965.

Darendelioğlu, Genel Başkanvekili Burhanettin Semerkanlı, Genel Sekreter Hayrani Ilgar vd. hakkında dava açmıştı.⁹⁵¹ Ancak savcılık İnönü ve Baykam'ın ithamlarını asılsız bularak dava açılanlar hakkında takipsizlik kararı vermiştir.

TKMD herkesin dikkatini üzerine çekmişti. Suphi Baykam'ın, TKMD'yi 'bölücükle' itham ettiği günlerde *Milliyet* Başyazarı Abdi İpekçi'nin, 6 Temmuz 1965 tarihli yazısının başlığı "K.M.D.=V.C." idi.⁹⁵² İpekçi, burada TKMD'yi Vatan Cephesi ile eşdeğer görmüştür. Bu alelade bir yorum değildi. Çünkü her taşın altından TKMD çıkmıştı.

TKMD kuruluşundan itibaren komünizme karşı mitingler tertiplermiş ya da tertip edilen mitinglere katılmıştı. Dernek, 1965 yılında İzmir'de çok kalabalık bir 'Komünizmi Tel'in Mitingi' düzenlemişti. Bu mitingi müteakiben Antalya, Adana, Erzurum, Kars ve Trabzon'da benzeri mitingler tertip edilmişti.⁹⁵³ 1965 yılında TKMD'nin öncülüğünde ve yüze yakın derneğin iştirakiyle "Ege Bölgesi Komünizmi ve Gafleti Tel'in Mitingi" tertiplenmiş ve 'yüz binlerce' kişi iştirak etmiştir.⁹⁵⁴

Türkiye'de çok partili hayata geçtikten sonra, Türk sağ siyaseti, antikomünist teşekküllerin tamamına ilgi göstermişti; onları bir arka bahçe olarak görmüştü. Siyaset, derneklerin dinamik gücünden faydalanmak istemişti. Çünkü bu dernekler taşrada bir parti teşkilatı vazifesi görebilir salahiyetini haizdi. Dernekler, periferideki insanları siyasallaştırma yetisine sahipti. Dolayısıyla ortak düşman 'komünizm' üzerinden toplum, dernekler vasıtasıyla siyasi alana kanalize edilmişti. Merkezi yerlerde, üniversite gençliğinin barınma ihtiyaçları karşıladıklarından siyasi partilerin gençlik kollarına buradan çok rahat insan devşirebilirdi. Dolayısıyla TKMD ve MTTB gibi tarihsel olarak bir hayli anlam ifade eden dernekler, 1960'larda ve sonrasında Türk sağ partilerinin gövde gösterisine sahne olmuşlardır. Mahut iki derneği yanlarına çekmek, genel başkanlığını ve şube başkanlıklarını almak ve kazanımlarını elde etmek için kıyasıya bir yarış içerisine girmişlerdi. Yukarıda değinildiği gibi Türkiye 1965 seçimlerine giderken, TKMD, AP'nin seçim propagandasına angaje olmuştu. TKMD'nin etkinliğinin farkında olan CKMP de, derneğin sosyal sermayesinden fayda sağlamak istemişti.

⁹⁵¹ **Müfterilere Cevap**, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları No:5, İzmir, 1966, s.21; İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, s.403.

⁹⁵² Abdi İpekçi, "K.M.D.=V.C." *Milliyet*, 6 Temmuz 1965.

⁹⁵³ İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, s.5.

⁹⁵⁴ **Mücadele**, Yıl:3, C:3, S:25, Mayıs 1966, s.712-713.

TKMD'nin tüzüğünde 'siyasetle ilgisi yoktur, diye ibare konulmasına rağmen siyasetle uğraşmıştır.⁹⁵⁵ Derneğin siyasetle uğraşması rahatsızlık uyandırmıştı. Bunun üzerine TKMD bir tamim yayınlamıştı:

*"...Derneğimizin, herhangi bir parti veya zümre veya şahsın emrinde veya hizmetinde değildir...derneğimizin partiler üstü vasfı zedelenmemeli... hangi siyasi teşekküle mensup olursa olsun bütün yurttaşlar gaye ve mücadelemizi benimsemeleri şartıyla derneğimize kayıtlanabilir."*⁹⁵⁶

Tamimden de anlaşılacağı üzere, TKMD kendini partiler üstü görmüştür. Siyasetle arasında mesafe koyduğunu belirtmesine rağmen bu kadar müsmir sosyal sermayeye sahip bir dernek siyasetle iç içe olmasa dahi, siyasi partiler onu boş bırakmazdı. AP ile CKMP cebelleşmesine geçmeden evvel Altan Deliorman'ın bu konudaki yorumuna bakmak gerekir:

*"Üçüncü TKMD, 1960'tan sonra, merkezi İzmir olmak üzere kurulmuştur. Çeşitli çevrelerden sınırlı destek, ancak bu dernek için söz konusu olabilir. Çünkü, ilk ikisinden daha geniş bir zümreye hitap ediyordu ve iddiası, Türkçülükten ziyade geniş bir milliyetçilikti. TKMD'lerin, Türkeş'in başkanlığındaki CKMP'ye destek teklifinde bulunması yanlıştır. Zira 1950-1951'de ve 1956-1960'da Türkeş henüz siyaset sahnesinde yer almamıştı. Üçüncü TKMD'de ise CKMP'ye destek olanlar bulunduğu gibi, diğer partilerin mensupları da yer alıyordu. CKMP'ye destek olunması görüşünün, bu dernek içinde tartışmalara yol açtığını hatırlıyorum."*⁹⁵⁷

Deliorman'ın açıklamasından hareketle hem AP hem de CKMP, TKMD'yi yanlarına çekmek istemişlerdi. Kurulduğu tarihten itibaren etkisi yurt sathına hızla yayılan TKMD'ye Hükümetler destek çıkmışlardı. Abdi İpekçi'nin yukarıda zikredilen yazısında "*...Komünizmle Mücadele Derneklerinin...bütçeden 100.000 lira yardım*" aldıkları ifade edilmiştir. Bu yardımın Meclis'te AP milletvekillerinin 'önergeleri' ve 'oyları' ile yerine geldiği muahharen belirtilmiştir.⁹⁵⁸

Alparslan Türkeş, TKMD'nin suçlandığı, itham edildiği günlerde TKMD'nin en parlak şubesi olan Erzurum KMD'yi ziyaret ederek derneğin komünizmle mücadelesinde yanlarında olduklarını telmih etmiştir.⁹⁵⁹ *Milli Işık* dergisi yayın hayatına başlarken devam eden TKMD kongresine 'selamlarını' yollayarak 'birlik'

⁹⁵⁵ **TKMD Tüzüğü**, s.1; **Komünizmle Mücadele Dergisi**, Mart 1964, s.1.

⁹⁵⁶"Sayın Türkiye Komünizmle Mücadele derneği Üyelerine TKMD Genel Merkezi3-2 No.lu Tamim'dir", **Komünizmle Mücadele Dergisi**, Temmuz-Ağustos 1965, s.6-7.

⁹⁵⁷ <http://www.kavgamiz.com/orkun/panturkizm-deki-yanlislar-2-y215.html>. (E.T.27.07.2017)

⁹⁵⁸ Abdi İpekçi, **a.g.m.**; AP'nin TKMD'ye parasal yardımda bulunduğunu Bülent Ecevit de yazmıştır. Bülent Ecevit, "Perdenin Arkasındakiler", **Milliyet**, 9 Temmuz 1965.

⁹⁵⁹ **Milliyet**, 10 Temmuz 1965.

ve ‘beraberlik’ temennilerinde bulunmuştu.⁹⁶⁰ TKMD’nin, tartışmalara sahne olan Dördüncü Büyük Kurultay’ı Nisan ayının son iki gününde İzmir’de yapılmıştı. Darendelioğlu, kendisi başkan olmak istemediği için İstanbul’da milliyetçilerin önde gelen isimleriyle görüşerek onlara başkanlık teklifi yapmıştı. Bu isimler teklifi reddetmişlerdi. Darendelioğlu, bu sefer şansını İzmir’de denemişti. O sıralarda İzmir’de doktorluk yapan Saffet Solak, kendisine gelen teklifi şu şekilde açıklamıştır: “Darendelioğlu, Ben bir üniversiteliye bu vazifeyi vermek isterim. Dernek faaliyeti daha parlak olur, dedi. O zaman beni gösterenler oldu. ‘Yapar mısın?’ dediler. ‘Yaparım’ dedim.”⁹⁶¹ Kurultay’da diğer bir aday İhsan Koloğlu idi. Sağcı basın kongreye dikkat kesilmişti. Kongrede aday olmadığı halde *Yeni İstanbul*, Darendelioğlu’nu; *Yeni Sabah* ve *Bugün* gazeteleri ise Saffet Solak’ı desteklemişti. Kongre siyasi parti ve askerinin de ilgisine mazhar olmuştu. CKMP lideri Alparslan Türkeş, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Necdet Uran, Donanma Komutanı Koramiral Celal Eyicioğlu ve Yedinci Kolordu Komutanı Faruk Güventürk birer telgraf göndermişlerdi. Kongre’ye AP’li Ulaştırma Bakanı Saadettin Bilgiç de katılmış ve bir konuşma yapmıştı.⁹⁶²

Sıra kongre başkanın seçmeye geldiğinde salondaki tansiyon artmıştı. Çünkü başından beri aday olmak istemeyen Darendelioğlu, tüm ısrarlara rağmen Saffet Solak’ın lehine, hakkından feragat ettiğini ifade etmişti. Bunun üzerine bir kısım delegeler oy kullanmadan çıkmak istemişlerse de Darendelioğlu buna mani olmuştu. Başkanlık yarışında, yukarıda değinildiği gibi, Saffet Solak ve İhsan Koloğlu yer almıştı. Başkanlık yarışını Saffet Solak kazanmıştı.⁹⁶³ Solak’ın kazanmasıyla dernek, tamamen AP’nin kontrolüne girmiştir. CKMP taraftarları tedricen TKMD’den uzaklaşmışlardı.⁹⁶⁴ 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası’ndan sonra Ankara ve Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlıkları yayınladıkları bir bildiri ile Türkiye Komünizmle Mücadele Dernekleri ile birlikte birçok derneğin kapatıldığını ifade etmişlerdi.⁹⁶⁵

⁹⁶⁰ “T. Komünizmle Mücadele Derneği Kongresine Selam”, *Milli Işık*, Sayı:1, Mayıs 1967, s.10.

⁹⁶¹ http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=5493&ctgr_id=91.(e.t.29.07.2017);

“Komünizmle Mücadele Derneği Kurutayı ve Yankıları”, *Milli Işık*, Yıl:1, Sayı:2, Haziran 1967, s.4.

⁹⁶² *A.g.m.*, s.6.

⁹⁶³ *A.g.m.*, s.7.

⁹⁶⁴ Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s.170.

⁹⁶⁵ *Vatan* 2 Mayıs 1971; Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s.172.

TKMD, antikomünist dernekler içerisinde en çok tartışılanlardan birisidir. Onu tartışmalı hale getiren temel saik arkasındaki güçtür. Bu güç de ABD'dir. Derneğin başkanlığını yapmış ve dernekte aktif görev almış kişiler yıllar sonra, ABD'nin TKMD'ye maddi destek sağladığını söylemişlerdir. Bu isimlerden birisi, derneğin, Darendelioğlu'ndan sonraki Genel Başkanı olan Saffet Solak, verdiği bir röportajda ABD'nin desteğine dair şunları söylemiştir: *“Komünizmle Mücadele Derneğini Ülkücü zihniyet kurdu... Ondan sonra onlar kendi hizmetlerinin reklamlarını yapmak için uğraşmaya başladılar. Ve Amerika onlara yardım yaptı...”*⁹⁶⁶ Saffet Solak'ın sözlerini teyit eden gazeteci Gökhan Hacır, kaynak belirtmeden, ABD'nin derneğe yardımını şu kelimelerle cümlelerle etmiştir: *“...Amerikan etkisi ve desteği o kadar açıktı ki kimi şubelerin açılışında masa sandalye alacak para bulunamayınca Amerikan elçiliğine gidiliyor ve oradan alınan parayla dernek binası döşeniyordu.”*⁹⁶⁷

TKMD'yi ilginç kılan başka özelliği, daha sonra Türkiye'nin gündemine oturacak olan Abdullah Öcalan ve Fethullah Gülen'in dernekle sıkı fıkı olmalarıdır. Öcalan kendisi, 1960'ların ikinci yarısında Ankara'da Tapu Kadastro Meslek Lisesi'nde okurken TKMD'nin faaliyetlerine katılmıştır.⁹⁶⁸ O yıllarda Öcalan'ın gittiği bir yer daha vardır. O da Refik Korkut'un önderlik ettiği Türkiye Fikir Ajansı idi. Ajans TKMD'nin kontrolünde bir kuruluştur. Korkut, aynı zamanda Komünizmle Mücadele Derneği üyesiydi ve derneğin yayınlarını basıyordu.⁹⁶⁹ Avni Özgürel Öcalan'nın Fikir Ajansı ile ilişkisini şu şekilde anlatmıştır:

*“1993'te (Öcalan) gazetecileri Bekaa'ya basın toplantısına davet etti...Öcalan ile dergi için bir röportaj yaptım. O özel görüşme sırasında kendisine sordum. 'Ankara İzmir Caddesi'nde Fikir Ajansı diye bir yer vardı. Yanlış hatırlıyor olabilirim ama birden bir şey çağırıyordu. Bende seni orda gördüm hissi uyandı' dedim. Bana 'yoo, doğru hatırlıyorsun' dedi...”*⁹⁷⁰

Yukarıda zikredilen bir başka isim Fethullah Gülen'dir. O sıralar imamlık görevini yürüten Gülen, 'Ali' isminde birisinin vasıtasıyla İzmir'den tüzük getirterek

⁹⁶⁶ http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=5493&ctgr_id=91. (e.t.29.07.2017)

⁹⁶⁷ <http://www.aksam.com.tr/guncel/komunizmle-mucadelede-yetisip-bugune-damga-vurdular--35622h/haber-35622>. (e.t.31.07.2017).

⁹⁶⁸ Abdullah Öcalan, **Gerçeğin Dili**, Aram Yayınları, Diyarbakır, 2015, s.56.

⁹⁶⁹ <http://www.halkhaber.org/2014/02/17/amerikanci-amerika-destekli-komunizmle-mucadele-dernegi-uyesi-ilinginc-kisiler/>. (29.07.2017)

⁹⁷⁰ Necdet Pekmez, **Pkk'ı Kim Kurdu?**, Kripto Yayınları, Ankara, 2012, s.78.

hazırlıklara başlamıştır.⁹⁷¹ Birçok kaynakta ve gazete köşelerinde Gülen, derneğin şube başkanı olarak anlatılmıştır. Bu yanlıştır. Kendi ifadelerinden derneği kur(a)madıkları anlaşılıyor. Fakat bunun, derneğin, Erzurum’da şube açması için bir ön çalışma sağladığı aşikârdır.

Derneğin yayın organı *Mücadele* dergisi 1964 yılında yayınlanmaya başlanmıştır. KMD’nin kendisi dahi, ‘komünizmle mücadele perdesi’ altında, ‘komünizm propagandası’ yaptığına dair haberler çıkmıştı.⁹⁷² Devletin önemli isimlerini yanlarına çekmeyi başarmışlardı. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel derneğin fahri başkanı olmuştu.

3.1.3. Soğuk Savaş Yıllarında Milli Türk Talebe Birliğinin Antikomünist Faaliyetleri

MTTB, 1916 yılında Birinci Dünya Savaşı’nın devam ettiği günlerde kurulmuştur. İlk başkanı İbrahim (Öktem) idi. MTTB’nin kuruluş yıllarından itibaren Turancı olduğu, ambleminin ‘bozkurt’ olmasından anlaşılmaktadır. MTTB, zaman içerisinde hafif sapmalar gösterse de ana istikameti milliyetçilik olmuştur. MTTB 1936 yılında kapanıncaya kadar bu düzlemde hareket etmişti. Gereğinden fazla aktif olduğu gerekçesiyle kapatılan MTTB, 13 Kasım 1946 tarihinde Edebiyat Derneği Başkanı Reha Köseoğlu, Hukuk Derneği Başkanı Tahsin Atakan, Tıp Derneği Başkanı Reha İslam tarafından merkez İstanbul olmak üzere tekrar kurulmuştur.⁹⁷³

MTTB, kuruluşundan itibaren konjoktüre uygun biçimde evrim geçirmiştir. Onun için, MTTB’yi siyasal iktidarlar, uluslararası politika ve yöneticilerinin ideolojik yapısını göz önünde bulundurarak değerlendirmeye açmak gerekir. MTTB, bir talebe/gençlik hareketi olarak, I. Dünya Savaşı sırasında emperyal güçlere karşı var olma savaşını veren Osmanlı Devleti’nin yavaş yavaş eriyişine şahitlik ederken kurulmuştur. Kurucuları Trablusgarp ve Balkan Savaşları ile birlikte I.Dünya

⁹⁷¹ Latif Erdoğan, **Küçük Dünyam**, AD Yayıncılık, İstanbul,1995, s.78.

⁹⁷²**Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu**, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları Yayın Nu.1, İzmir, 1965, s.4.

⁹⁷³Zülküf Oruç, **Bir Öğrenci Hareketi Olarak Milli Türk Talebe Birliği**, Pınar Yayınları, İstanbul,2005, s.37-38; M. Çağatay Okutan, **Bozkurt’tan Kur’an’a Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004, s.25.

Savaşı'nın yıkıcı, ortamında doğmuş ve memleketin viraneye dönmüş ortamında yetişmişlerdi. Daha sonra Mondros'un ve Sevr'in hayaleti dolaşmaya devam etmişti. Dolayısıyla milliyetçi bir motivasyon ile kendilerini diri tutmaya çalışmışlardı. Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığı döneminde meydana gelen (yurtiçinde ve yurtdışında) Razgard gibi olayları karşısında gösterdiği aşırı milliyetçi tepki nedeniyle 1936 yılında kapatılmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Cemiyetler Kanunundaki değişiklik ile 1946 yılında MTTB tekrar kurulmuştur. MTTB'nin bu dönemde beslendiği ana kaynak milliyetçilik ile birlikte İslamcılık olmuştur. Zira, Soğuk Savaş döneminde uluslararası platformda 'düşman' ilan edilen komünizm karşılığında zikredilen bu iki ideolojik yapı birleşmişlerdi. İslamcılık ile Türkçülük aynı kap içerisinde mecz olmuşlardır. Hemen hemen aynı kaynaktan beslenmişlerdi. MTTB'nin milliyetçi ve İslamcı çizgide faaliyet yürütmesi 27 Mayıs 1960 tarihine kadar devam etmiştir. 1960 ile 1965 tarihleri arasında sol cenah MTTB'de etkin olmaya başlamışsa da, 1965'ten sonra Rasim Canisli, İsmail Kahraman ve Burhanettin Kayhan döneminde aşama aşama 'aşırı' ve 'tepkisel' milliyetçilikten uzaklaşmaya başlamış, İslamcı söylem ve faaliyetler hakim olmaya başlamıştır. Seküler/laik milliyetçilikten arındırılmaya çalışılmış, tarihsel figürlerle manevi haz alınmaya çalışılmıştır. Dini söylemin dozajı arttırılmıştır.

Ziya Gökalp'in, "*Vatan ne Türkiye'dir ne Türklere Türkistan/ Vatan büyük ve müebbet ülkedir: Turan*" diye işaret ettiği 'Turan' muhayyilesi Soğuk Savaş döneminde antikomünizmin bir parçası olarak çok sık işlenmiş ve solcuların dikkati çekilmeye çalışılmıştır. Komünizmle mücadele eden dernekler, siyasal iktidarlar ve devlet ile muvazaalı ilişki içerisinde olmuş ve faaliyetlerini serbestçe yerine getirmişlerdir. İslam ve milliyetçilik komünizme karşı münbit bir kaynak oluşturmuştur. Komünizm karşılığı, yeni okumalar sonucu ortaya çıkarılmış bir şey değildi. Antikomünistler, kendilerini otokton olarak görmüşlerdi. Buna karşın, Kemalizm ve sol düşüncenin, Batıcılığa dayandığını ileri sürerek mahut iki düşünceyi 'yabancı' olarak görmüşlerdi. Antikomünizm, hemen hemen tüm kültürel faaliyetlerine yön veren, onları diri tutan ve kökenini mazide aradıkları bir eylem olmuştur.

3.1.3.1. Milli Türk Talebe Birliği'nin Antikomünist Faaliyetleri

1933 yılında MTTB'nin yayın organı *Birlik* dergisinde 'Düşüncelerimiz' serlevhası altında kendi milliyetçilik anlayışlarını göz önüne sermişlerdi. Bu metin, MTTB'nin birçok yönden düşüncesini ortaya koymuştur. MTTB'nin, Orta Asya Türklerinden bahsetmesi Turancı bir idealinin devam ettiğini göstermiştir. Çünkü aynı zamanda dil, tarih ve kültür birliğinden de bahsetmiştir. Bunu söylerken Ziya Gökalp gibi 'Turan' idealini güden Türkçülerin etkisinde kaldığı görülmektedir. MTTB'nin o dönemdeki milliyetçilik öngörüsü, Misakı Milli sınırlarını aşan ve Kemalist milliyetçilikle çelişen bir anlayıştır. Osmanlı'nın farklı düşünce akımları ve etnik milliyetçiliğin etkisiyle çökmesini göz önünde bulunduran MTTB, misyonerlik, komünizm ve köksüz batılılaşmaya karşı çıkmıştır.

Türkiye çok partili hayata geçişten sonra, birçok dernek nevi zuhur etmişti. Bunlardan birisi olan MTTB, 'asli görevini' hatırlayarak 1946 yılında yeniden kurulmuştu. MTTB kurulduğunda, daha *Tan* baskının külleri soğumamıştı. Mart 1947'de MTTB gençliği, Sabahattin Ali ve Aziz Nesin'in birlikte çıkardıkları '*Markopaşa*' ve 'solcu üniversite hocaların' savunuculuğunu üstlenen '*24 SAAT*' gazetesini yakmışlardı. Eylem esnasında, kalabalık içinden birisi kalabalığa şu şekilde seslenerek eylemin sonlandırılmasını istemişti:⁹⁷⁴

"Muhterem arkadaşlarım solculara bugünlik bu kadar ders yeterlidir. Emniyet teşkilatımızı daha müşkül duruma sokmamak için, kanunlara hürmetkâr olduğumuzu bir kere daha ifade etmek için, bu andan itibaren mitingimize son verelim. İcap ederse, bizlere yeniden vazife düşerse gene buradayız, gene birliğiz, gene azimliyiz."

MTTB'nin öğrencilere yönelik kültürel ve sanatsal faaliyetlerin yanında, önemli misyonlarından birisi de 'komünizmle mücadele' olmuştur. Özellikle 'Soğuk Savaş' döneminde milliyetçilik ve İslamcılığı harmanlayarak komünizme karşı aktif bir pozisyon almıştır. Bunu yaparken de İslam, tarih ve konjonktürel siyasi süreç en güçlü dayanağı olmuştur. MTTB, komünizmle mücadelenin uluslararası nitelik kazandığı düzlemde ve Türkiye'de de siyasi iktidar ile muhalefetin üzerinde mutabık

⁹⁷⁴ **Milli Türk Talebe Birliği 52. Dönem Faaliyet Raporu**, İstanbul, 1975, s.28; Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, **Türkçülükten İslamcılığa Milli Türk Talebe Birliği**, Vadi Yayınları, Ankara, 2007, s.68.

kaldığı ortamda, toplantılar yapmış ve bildiriler dağıtmıştı. MTTB Hukuk Derneği 10 Aralık 1947 tarihinde ‘Komünizmle Mücadele Beyannamesi’ yayınlamıştı. Yayınladıkları beyannamede ilgi çekici maddelerden bir tanesi şu olmuştur: “*Zaman zaman ortaokul, lise ve hatta ilkokul talebelerine milliyetçilik ideolojisini benimsetmek için kolay anlaşılır broşür hazırlamaktır.*”⁹⁷⁵ Beyannamenin yayınlanmasını müteakip MTTB’nin iki tane de toplantısı göze çarpmaktadır. 12 Aralık 1947 tarihinde Eminönü Halkevinde MTTB’nin yaptığı toplantıda, Ahmet Kabaklı, komünistler için, “*kendi tarihlerinden utanan, kendi cüceliklerinden dolayı acı çeken, milliyetçi gençlerin yolu üzerine çıkmış birer manyak*” ifadelerini kullanmıştı. Kabaklı’nın yorumunda Türk sağının komünizme yekun bakışını görmek mümkündür. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren devletin güvenlik güçleri ile komünizmle mücadele ettiğini, bundan sonra kendilerinin de belli bir mücadele yöntemi seçecekleri belirtilmiştir. Ayrıca komünizmle mücadelenin sürekliliğine de vurgu yapılmıştır. MTTB TIP Derneği adına konuşan Şarık Öbüt ise, komünist faaliyetlere karşı gençlik ve milletin ortak hareket etmesini önermiş ve yapılacaklar arasında, “*ilk olarak, tarihe ortak bağlılık sayesinde milli birlik fikrini sağlam temellere dayandırmak, ikinci olarak, gelenekleri öğrenmek ve yaşatmak, son olarak ise temiz Türk dilini asil Türk milletine vermektir*”⁹⁷⁶ önermesinde bulunmuştu.

1947 yılında sıkıyönetimin kalkmasından sonra, komünist faaliyetlerin artabileceği tehlikesine karşı MTTB, yeni bir mücadele konsepti belirlemiştir. İstanbul Gazeteciler Cemiyetine yazılı bir açıklama göndermişti.⁹⁷⁷ MTTB, komünizmle mücadele için Milli Eğitim Bakanlığına işbirliği teklifinde bulunmuştu. Okullarda öğretmenlerle koordineli çalışarak⁹⁷⁸ sol fikriyata eğilimli öğrencileri yakın markaja almak istemişti. MTTB Hukuk Derneği, aldığı yeni karara göre, hem üniversite içinde hem üniversite dışında sola karşı akademik düzeyde faaliyet alanını geliştirilmesini istemişti. Bunun için dernek bünyesi altında ‘milliyetçi’ dergi neşredilmesine karar verilmişti. Aynı şekilde, faaliyetlerin Anadolu’ya da aktarılması istenmiş ve bu minvalde Bursa’ya bir temsilci gönderilmişti.⁹⁷⁹ MTTB’nin bu

---

⁹⁷⁵ **Akşam** 12 Aralık 1947.

⁹⁷⁶ **MTTB 52 Dönem Faaliyet Raporu**, s.28-29; Doğna Duman, Serkan Yorgancılar, **a.g.e.**, s.69.

⁹⁷⁷ **Akşam** 14 Aralık 1947.

⁹⁷⁸ **Vatan** 14 Aralık 1947.

⁹⁷⁹ **Vatan** 14 Aralık 1947.

davranışı memnuniyetle karşılanmış olmalı ki İzmir, Kütahya ve Konya'dan mücadele sürecine dahil olduklarını gösteren mektup ve telgraflar gönderilmişti. MTTB Bursa seyahati valilik tarafından da kabul edilmişti.⁹⁸⁰ MTTB'nin komünizmle mücadeleye yönelik ikinci toplantısı 24 Aralık'ta 1947'de Marmara Lokalinde yapılmıştır. Toplantıya MTBB başkanı Reha İslam ve üyelerinin yanı sıra Milletvekilleri Reha Kurtuluş ve Cihad Baban da katılmışlardı.⁹⁸¹

Yukarıda anlatıldığı gibi Mart ayında DTCF'de milliyetçi öğrenciler solcu hocaları protesto etmiş, Boratav'ın konferans vermesine fırsat tanımamışlardı. Öğrenciler, bundan sonra, Ulus meydanına gidip eylemlerine devam etmişlerdi. MTTB gençliği, işin peşini bırakmamış ve komünizmle nasıl mücadele edileceğini belirten bir bildiri yayınlamıştı. Bildiride, dünyada iki düşüncenin, demokrasi ile komünizmin mücadele halinde olduğunu ve kendilerinin demokrasi taraftarı olduklarını belirtmişlerdir. Komünizme karşı mücadelede yayıncılık faaliyetleri ön planda olmuştur. Karar verildikten sonra yapılan en hızlı ve etkili işlerden birisi dergi yayınlamak olmuştur. Bunun haricinde, kamusal alanda halka komünizmin ne olduğu ile ilgili bilgi vermek misyon edinilmiştir. Bunu da önemli isimlere konferans verdirmek kaydıyla yapmışlardır.

Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında, kartların yeniden karıldığı günlerde, 5 Şubat 1949 tarihinde CHP Meclis Grubu, 'komünizmle mücadeleye karar vermek' için toplanmıştı. Burada Nihat Erim, Fahri Kurtuluş, Sinan Tekeli, Süreyya Örgüevren, Fahrettin Altay ve Rasih Hoca gibi isimler komünizm tehlikesi üzerinde durmuşlardı. Alınan karar mucibince bir komisyonun kurulması tasarlanmıştı. Ancak komisyon kurul(a)mamıştı. Aynı günlerde Fahri Kurtuluş, Meclis'te Hasan Ali Yücel zamanında çevrilen 'Vadim' isimli romanın, Türklüğe hakaret eden satırlarla dolu olduğunu belirtmişti. Bunun üzerine *Cumhuriyet* gazetesi, 'Münevverlerimizi Şaşırtan Sual Takriri' başlığıyla Fahri Kurtuluş'a 'saldırıda' bulunmuştu. MTTB olaya müdahil olmuş ve F. Kurtuluş'un Eminönü Halkevi'nde konferans vermesini rica ederek ona sahip çıkmıştı.⁹⁸²

---

⁹⁸⁰ **Vatan** 17 Aralık 1947.

⁹⁸¹ **MTTB 52 Dönem Faaliyet Raporu**, s.30.

⁹⁸² **MTTB 52 Dönem Faaliyet Raporu**, s.31.

Türkiye’de 1946 yılında DP’nin kuruluşu ile çok partili hayata geçiş sağlanmış, bundan sonra hükümet ve bakan değişiklikleri ile laiklik ilkesi gevşetilmişti. DP kurucularının sağ/muhafazakâr söylemlerde bulunması, o döneme kadar, kabuğuna çekilmiş olan dindar çevrelerin kamusal hayatta daha görünür olmalarını sağlamıştır. Dindar çevreler ile milliyetçi sağ, çeşitli dernek ve dergilerin etrafında bileşmiş, ortak amaçları ‘komünizmle mücadele’ olmuştur.

DP, Mayıs 1950 seçimlerinde iktidara geldikten sonra, Hükümet programında komünizmle mücadeleye açık bir şekilde değinilmesinden memnuniyet duyan MTTB Başkanı Suphi Baykam,⁹⁸³ Menderes’e gönderdiği telgrafta “*Türk milletinin yıllardan beri özlediği komünizmle kesin mücadeleye karar veren hükümetimize milliyetçi Türk gençliğinin şükran ve minnetlerini arz ederiz*” ifadelerine yer vermişti.⁹⁸⁴ MTTB kuruluş yıllarından itibaren komünizmle mücadele etmeyi şiar edinmişti. Bu anlamda, Nazım Hikmet’in af edilmesi kampanyasına karşı imza kampanyası düzenlenmesi ve bu imzaların Meclis’e taşınması, ilk örgütlü ve ses getirici eylemler olmuştur. İstanbul’dan Ankara’ya trenle gelen Suphi Baykam kalabalık bir kitle tarafından karşılanmıştı. Gençler, Nazım Hikmet’in affını “*milli bir suç*” olarak görmüştü. MTTB, bu eylemi milliyetçi Türk gençliği adına yaptıklarını, bu nedenle de herkesi ilgi göstermeye çağırmıştı. 1951 yılında yapılan bu eylem, imzaların Başbakanlığa iletilesi ve başkanın basın açıklaması ile sessiz bir şekilde sona ermişti. MTTB’nin eski başkanlarından ve dönemin Ulaştırma Bakanı Tevfik İleri, Meclis kürsüsünden, gençlerin çabalarına açık bir şekilde destek verdiğini açıklamıştı. İleri, bunun, Nazım Hikmet’in affedilip affedilmemesiyle alakalı olmadığını, meselenin uluslararası boyutu olduğunu, Türk hukukunun ve bağımsızlığının zedelendiğini dile getirmişti.⁹⁸⁵

1960’daki askeri darbenin ardından MTTB, komünizmi telin mitinglerine başlamıştır. 6 Ocak 1962 tarihinde Taksim’de toplanan MTTB’li gençler, miting öncesinde şehitler için 2 dakika saygı duruşunda bulunmuş, ardından da İstiklal Marşı okumuşlardı. Mitingde, Moskof ‘uşaklarının’ Türk topraklarında ‘kızıl’ bir hava estirmelerine izin verilemeyeceği, milliyetçi Türk gençliğinin kendi tarihini ve

⁹⁸³Suphi Baykam, ressam Bedri Baykam’ın babasıdır.

⁹⁸⁴Zülküf Oruç, **a.g.e.**, s.43.

⁹⁸⁵Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, **a.g.e.**, s.74-75.

mukaddesatını çiğnetmeyeceği vurgulanmış, aynı zamanda, *Yön, Cumhuriyet, Milliyet, Dünya ve Akşam* gibi dergi ve gazeteler, komünistlere yönelik yayın yaptıkları gerekçesiyle kınanmış ve bu yayınların nüshaları yakılmıştı. 10 Ocak 1962 tarihinde bir bildiri yayınlayan MTTB, komünizm konusunda fikirlerinin değişmediğini şu şekilde belirtmişlerdi: “...bin bir maskenin altında iğrenç suratlarını gizlemeye çalışarak Türkiye’imize orak çekiçli bayrak getirmek isteyen bedbahtlar hüsrana uğrayacaklardır.”⁹⁸⁶ “MTTB, ideolojik olarak kendisi gibi düşünmeyenleri komünistlikle suçlamıştı. TRT de bundan nasiplenmişti. TRT’nin sol/komünizm propagandası yapan bir kurum haline geldiği ileri sürülmüştü.”⁹⁸⁷

1 Nisan 1967 tarihinde Belediye Sarayında açılan Sovyetler Birliği çağdaş resim, heykel, grafik sergisinde Lenin’in büstünün konulmuş olması tartışma yaratmıştır. MTTB’li öğrenciler sergide gösterilen Lenin’in heykelinin komünist propagandası anlamını taşıdığını söylemişlerdi. Bunu protesto eden MTTB’liler, Türkçe ve Rusça ‘defol’ yazılı siyah çelenk bıraktıktan sonra, polis öğrencileri gözaltına almış, ancak olayda suç unsuru bulunmadığı gerekçesiyle öğrenciler serbest bırakılmışlardı. Olayda burada sonlanmamış, MTTB’liler komünizm propagandası yaptıkları gerekçesiyle belediye başkanına dava açmışlardı.⁹⁸⁸

MTTB 12 Mart 1971 Muhtırası öncesinde yaşanan taşlı, sopalı ve silahlı hadiseleri “*beynelmilel komünizm faaliyetlerinin Türkiye uzantısı*” olarak gördüklerini, ancak yetkililerin kendilerine “*Türkiye’de komünist mi var*” cevabını verdiklerini, MTTB’nin bu olaylarla ilgisi olmadığını belirtmişlerdi. MTTB, 12 Mart muhtırasını; “*siyasi iktidarların anlaşılmasız ve şaşkın tavırları karşısında üç beş dirayetli komutanın milletin tarihi misyonu için bu görevi yerine getirdiğini*”⁹⁸⁹ dile getirerek 12 Mart Muhtırasını desteklemiştir. 12 Mart Muhtırası hem sağdan hem de soldan aydınlarca ve yayınlarla birbirlerine karşı desteklenmişti. Sağcılar da solcular da muhtıranın nereye evrileceğini bilmedikleri için muhtıraya destek vermişlerdi.

MTTB, aktif ve hareketli bir gençlik hareketi olmanın yanında, aynı zamanda eğitim kurumu hüviyetini taşımıştır. Üniversitelerde etkin örgütlenme içerisine

⁹⁸⁶ Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, **a.g.e.**, s.75-76.

⁹⁸⁷ Çağatay Okutan, **a.g.e.**, s.158.

⁹⁸⁸ Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, **a.g.e.**, s.110.

⁹⁸⁹ Doğan Duman, Doğan Yorgancılar, **a.g.e.**, s.135.

girmişti. Anadolu'dan metropol kentlere eğitim veya başka amaçlarla gelen gençlerin sığınağı olmuştu. MTTB inandığı değerleri her platformda savunmaya çalışmıştır, sokakta bunlardan biri olmasına karşın, mümkün mertebe şiddetten, silahtan uzak kalmaya çalışmıştır.

3.2. Türkiye'de Antikomünizme “Adanmış Ruhlar”

Buraya alınan portrelerin ortak özelliği ‘sağcı’ düşünce zemininde, belirli konularda farklılaşsalar da Soğuk Savaş'ın ana akım yönelimi olan antikomünizmde buluşmuş olmalarıdır. Tarih ilerledikçe kimi geri plana düşmüş kimi ise canlılığını korumaya devam etmiştir. İlhan Darendelioğlu eylem adamı kişiliğiyle ve yayıncılık faaliyetleriyle antikomünist gençlerin her daim ‘selam’ durduğu bir prototipti. Hakeza Aclan Sayılğan'ın ‘içerden’ yazdıklarıyla antikomünist cenaha yeterli malzeme sağlamış ve bilhassa 1960 sonrasında basında daha fazla yer almaya başlamıştır. Fethi Tevetoğlu ise daha çok siyasi kimliği ve yazdıklarıyla antikomünizme katkı sağlamıştı. Necip Fazıl Kısakürek ve Nihal Atsız'ı, adı geçenlerden farklı kılan vasıf, antikomünizm dışında da ‘ideolojik’ ve ‘tarihi’ metinlere yer vermiş olmalarıdır. Atsız, Darendelioğlu ve Tevetoğlu başından beri milliyetçi bir çizgide yer almıştı. Kısakürek, daha laik, seküler bir çizgiden dinsel alana yönelmiş, yaşam biçimini ihata etmişti. Sayılğan ise sol düşünceden sağa/antikomünizme evrilmişti. Bu portrelerin Soğuk Savaş yıllarında düşüncelerini biçimlendiren ortak deneyim, Rus imgesi, retrospektif tarih okuması ve ‘komünizm tehlikesi’ olmuştur. Soğuk Savaş yıllarında Türkiye'nin dış siyasette yaşadığı kriz de ortak paydaya eklenebilir. Soğuk Savaş ortamı, onları ‘etrafi velveleye veren’ anksiyete sevk etmişti.

3.2.1. Eski Bir Komünistin Sol Eleştirisi: Aclan Sayılğan

Soğuk Savaş dönemine komünizmden dönüş, hakikati bulma arayışı ve hidayete erme hikâyesi Türkiye'ye özgü değildir. İki kutuplu dünyada “*politik biyografi*” olarak da tanımlanan edebi bir tür meydana gelmişti. 1940'lı yıllarda Amerikan eski solcuları, pişmanlıklarını, yaşadıklarını okuyucuya bir ‘tür’ olarak sunmuşlardı. Soğuk Savaş yıllarında bu, daha sistematik hale gelmişti. Örneğin, Richard Crossman 1950 yılında ‘*The God That Failed*’ başlığı altında, Arthur Koestler, Andre Gide, Louis Fisher, Ignazio Silone, Stephen Spender ve Richard Wright’ın komünizmle tanışma süreçlerini, komünistken yaşadıklarını ve komünizmden kopuş hikâyelerini ele almıştır.⁹⁹⁰ Soğuk Savaş’ın ilerleyen yıllarında bu tür kitaplar, Türkçeye kazandırılmış ve Türk antikomünizmi, bundan epey istifade etmişti. Crossman’ın kitabı, ‘*Aldatan Put*’ ismiyle, Emine Gedik tarafından Türkçeye çevrilmişti. Soğuk Savaş yıllarında antikomünist gazete ve dergiler bu tür metinlerle donatılmıştı.

Türkiye’deki (eski) komünistler bu dönüş hikâyelerinden bigane değildir. Haddizatında aşağıda anlatılacak olan Aclan Sayılğan portresine geçmeden önce, onun, bu yolda yalnız olmadığını göstermek için, bir dönem TKP içerisinde yer almış, ama zamanla yolları ayrı düşmüş iki isme değinmek yerinde olur. Bu minvalde bahsedebileceğimiz ilk isim, Vedat Nedim Tör’dür. Vedat Nedim, 1976 yılında yayınladığı anılarında Komünist Parti’den neden ayrıldığını çok kısa bir şekilde gözler önüne sermiştir. Soldan gelen tüm itham, suçlama ve şeytanlaştırmalara karşın, belki de polemiğe mahal vermemek için, detaylandırmadan, “...ben sadece vicdanımın emrettiği yoldan yürümüştüm. Doğruluğuna inanmadığım bir takım gösteriş hareketlerine körü körüne sürüklenmektense partiden ayrılmayı tercih etmişim”⁹⁹¹ cümleleriyle geçiştirmiştir. Yalçın Küçük’ün itirafçılıkla ilgili önemli bilgiler içerdiği, *İtirafçıların İtirafları TKP Pişmanları* isimli kitabında 1927 yılında TKP’yi faş eden Vedat Nedim’i “*Türkiye’nin ilk ve şimdiye kadar saptanabilen en büyük itirafçı*”⁹⁹² olarak ilan

⁹⁹⁰Yiğit Akın, “Soldan Dönenlerin Sol Eleştirisi: Aclan Sayılğan”, **Türkiye’de Siyasal Düşünce: Sol**, (Ed: Murat Gültekingil), İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s.989.

⁹⁹¹ Vedat Nedim Tör, **Yıllar Böyle Geçti**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1976, s.10-11.

⁹⁹² Yalçın Küçük, **İtirafçıların İtirafları TKP Pişmanlıkları**, Tekin Yayınevi, Ankara, 1988, s.40.

etmiştir. Şevket Süreyya Aydemir, *Suyu Arayan Adam* isimli kitabında kendi hayat hikayesini anlatırken 1927 yılı komünist tevkifatından sonra, hapishanede yaşadığı hayal kırıklığın akabinde kendi ayrılış hikayesini şu şekilde anlatmıştır: “...tanıdığım ve tanımadığım birçok eski yoldaşlarla...görüşleri ve yolları birbirinden ayrılmış ...eski arkadaşlarımla sükunetle vedalaştık. Yollarımız artık ayrılıyordu.”⁹⁹³ Böylelikle Aydemir, kurucu ideolojinin korunaklı duvarlarına sığınmış, devrimin sadık bir hizmetkarı olmak için ilk adımı atmıştı. Komünizmden dönen Kadrocular, bu çalışmada zikredildiği şekilde antikomünist olmamışlardır. Kemalizm’e meyletmişlerdi.⁹⁹⁴

Sayılgan, 1924 yılında İzmir’de dünyaya gelmiştir. İzmir’de ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra, 1942 yılında girdiği Ankara Devlet Konservatuvarı’nı 1948 yılında bitirmiştir. Sayılgan, 1947 yılında TKP’ye üye olmuş, ancak 1952 Eylül’ünde tutuklandıktan sonra, 1953 yılında TKP’den tamamen ayrılmıştır. Sayılgan cezaevinden çıktıktan sonra, TKP’den ayrılış hikayesini ve Türk solunun tarihini yazmaya koyuldu. Yazdıklarında, hayal kırıklıklarını, TKP’nin içindeki bitmek bilmeyen kavgaları, tartışmaları, ithamları ve galiz suçlamaları görebiliyoruz. Komünizmle mücadelenin amacına matuf bu eserler, Türkiye’de antikomünist mahfillere epey ilham kaynağı olmuştur. Sayılgan sadece kitap yazmamıştır. Bir de Türkiye’de komünist faaliyetleri anlattığı çeşitli konferanslar vermiştir. Örneğin, 13 Ağustos 1962’de MTTB’de, 17 Şubat 1963 tarihinde Türk Ocağı’nda ve 22 Aralık 1962 yılında Türk-İş’in düzenlediği komünizmi tel’in mitinginde konuşma yapmıştır. Bunun haricinde Ankara Radyo’sunun antikomünist programlarına konuşmacı olarak katılmış ve de ABD tarafından desteklenen Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsü’nün düzenlediği panele katılmıştır.⁹⁹⁵

Sayılgan, her ne kadar Türk solu içerdiği bilgilere temkinli ve septik yaklaşırsa da, Türk soluna dair bir literatür meydana getirmiştir. Birebir tanıklığa dayalı ve zengin kaynakçaya sahip bu eserler, Türk sol tarihine ilişkin ilk ‘derli toplu metinlerdir’ denilse hata olmaz. *Türkiye’de Sol Hareketler* isimli kitabı bu minvalde

⁹⁹³ Şevket Süreyya Aydemir, **Suyu Arayan Adam**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1965, s.434-435.

⁹⁹⁴ Şevket Süreyya Aydemir ve Vedat Nedim Tör’ün dönüşümü için bkz. Temuçin Faik Ertan, **Kadrocular ve Kadro Hareketi (Görüşler, Yorumlar, Değerlendirmeler)**, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994, s.38-39 ve 42-43.

⁹⁹⁵ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Aclan Sayılgan, **Yakın Tehlike Komünizm**, Kardeş Matbaası, Ankara, 1963; **Yeni İstanbul**, 7 Kasım 1962.

değerlendirilmelidir. Sayılğan'ın en kapsamlı, özel arşiv, hatırat, basın ve sözlü çalışmaya dayalı *Türkiye'de Sol Hareketler* isimli kitabı yazarın düşünce dönüşümü ile paralel olmuştur. Kitabın ilk baskısı 1968 yılında, Mete Tunçay'ın *Türkiye'de Sol Akımlar* (1967) ve Fethi Tevetoğlu'nun *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler (1910-1960)* isimli çalışmalarından sonra yayınlanmıştır. Sayılğan'ın kitabı yazdığı dönemde Sovyet Rusya ile Türkiye ilişkileri normalleşmiş durumdaydı. Bunun etkisi ile olsa gerek, anti-komünist diğer birçok eserin, Sovyetlerde yaşayan Türklere dair yaptığı ajitasyonu yapmamıştır. Antikomünist bir refleks gösterse de onlara oranla daha usturuplu bir yöneteme başvurmuştur. Yine de kendini bundan tamamen sıyırdığını söylemek güçtür. 'Solun gizli ajandası', 'komünist taktik', vb. kavramlar kullanmaktan kendini alamamıştır. Ancak Sayılğan'ın, şikâyet ettiği şey, TKP'nin Türkiye gerçeğinden uzaklaşarak Komintern'in, Moskova'nın etkisine ziyadesiyle girmiş olduğu iddiasıdır. Örneğin diğer antikomünistler gibi o da Sovyet yardımlarından bahsetmiş, ancak Sovyetlerin "tek amacının" komünizmi Türkiye'ye empoze etmekmiş gibi bir hezeyanın içine düşmemiştir. Aslında Sayılğan'ı Türkçü antikomünistlerden ayıran bir diğer özelliği, aşağıda zikredilecek olan metinlerinde dış Türklere konusuna neredeyse hiç temas etmemiş olmasıdır. Sayılğan'ın dış Türklere değindiği yegane yer, *SSCB ve Sultan Galiyev* isimli kitabıdır ki, burada da sathi bir şekilde mevzuyu geçiştirmiştir. Sayılğan, Galiyev'den, Rus sömürgeciliğinden kurtulmak için Marksizm'e yaslanan, bununla birlikte "*Mazlum milletlerin, bilhassa Asya Türklerinin Rus sömürgeciliğinden kurtulmaları için savaşı ve bu uğurda hayatını vakfetmiş*"⁹⁹⁶ milli bir komünist portresi çıkarmıştır. Bu kitabında millici komünist olunabileceğini ortaya koyduğu için, sağcılar tarafından "*Rusçu komünistlikle*" itham edildiğini ifade etmiştir.⁹⁹⁷ Bu vesileyle belirtmeli ki, Soğuk Savaş yıllarında komünizmin her türlüsüne karşı olan Türk sağı ise neredeyse Sultan Galiyev'e hiç temas etmemiş, onların ilgisini çekmemiştir. Türk antikomünistleri, Galiyev'in Marksist oluşundan ötürü, ondan uzak durmuşlardır. Ondan ilk defa bahseden Sayılğan, burada bir istisnadır. Sultan Galiyev'in tezlerini kendisine yakın bulmuştur. Ancak 'millici komünist olunabileceği' tezinden ötürü, 'kendini perdeleyen kripto komünist' ithamından da kaçamamıştır.

⁹⁹⁶ Aclan Sayılğan, **SSCB ve Sultan Galiyev**, Mars Matbası, Ankara, 1967, s.25.

⁹⁹⁷ Aclan Sayılğan, **Kabahat Kimde?(Çehreler)**, Uygur Yayınları, 1989, s.3.

Sayılğan'ın, literatürde pek zikredilmeyen müstear isimle yazdığı eserleri de mevcuttur. Bunlar; Zeynep Türkmen ismiyle *Türk Milli Birliği ve TKP*, Tahsin İskeçeli olarak *Yunanistan Buhranı* ve de İsmail Yalçın müstear isimle “*Komünist Cephe Eylemleri ve Taktikleri*” (1987) ve *TBKP'nin “Öznesi” Nesnesi*” (1988) isimli kitapları kaleme almıştır.

Sayılğan'ın komünizmden ‘dönüş hikâyesi’ olarak da okunabilecek literatürün bir kısmı, 1960'lı yılların ilk yarısından itibaren *Yeni İstanbul* gazetesinde tefrika edilmiştir. Sayılğan, romanlarını mahut gazetede yayınladığı yıllarda gazetenin sahibi Gökhan Evliyaoğlu'dur. Antikomünist olan Evliyaoğlu'nun, *Su Uyur Komünist Uyumaz*⁹⁹⁸ ismiyle bir kitabı da vardır. Komünistler, mütemadiyen gazetenin hedefinde yer almıştır. Neredeyse her sayının birinci sayfasında komünizm tehlikesine dikkat çekilmiştir. Gazetenin yazar kadrosunda Türk sağının müsmir kalemleri yer almıştır. Başyazarını Evliyaoğlu'nun yazdığı gazetede Tekin Erer, Ali Fuat Başgil, Osman Turan, Cahit Okurer, Mehmet Turgut, Tarık Buğra, Sezai Karakoç, Safiye Erol, Fethi Tevetoğlu, Necdet Sançar, Halide Nusret Zorlutuna, Necip Fazıl Kısakürek, Galip Erdem, İlhan Darendelioğlu, Nurettin Topçu ve daha birçok isim bu mecrada yer almıştır. Sayılğan, 5 Aralık 1962 tarihinden itibaren *İnkar Fırtınası: Türkiye'deki Komünist Faaliyetlerin İç Yüzü*⁹⁹⁹ serlevhası altında yazılar yazmıştır. *İnkar Fırtınası*'ndan sonra *Komuna*'yı neşretmiştir. Sayılğan'ın

---

⁹⁹⁸“*Su uyur, komünist uyumaz*” spotunu Evliyaoğlu, ‘Türkiye’de komünist var mı?’ tartışmalarına binaen kullanmış ve bu soruyu sormanın ‘ahmakça’ olduğunu belirtmiştir. Yazar, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de komünistlerin var olduğunu ve hararetli bir şekilde çalıştıklarını söylemiştir. Komünizm tartışmalarının, yaftalamalarının, suçlamalarının sık sık yapılmasına karşılık “*bu memlekette komünist yoktur!*”, “*bu edebiyatı terk edelim!*”, “*ona buna komünist damgası vurmayalım*”, “*komünizm başka, sosyalizm başka bir şeydir, bizde birincisi değil ikinci vardır!*” gibi karşı görüş belirtenlere yönelik olarak Evliyaoğlu, asıl bunların kendisini araştırmak gerektiğini ifade etmiştir. Gökhan Evliyaoğlu, *Su Uyur Komünist Uyumaz*, Toprak Dergisi Yayınları, İstanbul, 1962, s.5.

⁹⁹⁹Bu kitap *Yeni İstanbul* gazetesinde neşredildiği günlerde mizah dergisi *Zübük* şöyle bir haber yapmıştı: “Yeni İstanbul gazetesinde aylarca süren (Türkiye’de Komünist Hareketleri) başlıklı tefrikada Türkiye Gizli Komünist Partisine girerek faaliyette bulduktan sonra yakalanınca cezadan kurtulmak için, en yakın arkadaşlarını polise nasıl jurnal ettiğini övünerek anlatan Devlet Tiyatrosu sanatçılarında Aclan Sayılğan (Bir Donkişot) adlı komedide, kendisinin de içinde bulunduğu bir teşekkülü polise ihbar eden homoseksüel Baron Belazar rolünü başarıyla oynamaktadır. Aclan Sayılğan'ın arkadaşlarını ele verdikten sonra general rolündeki Yıldırım Önal'ın ‘Bu namusuzluğu sen mi yaptın’ sorusunu ‘ben aşağılık bir adamım!’ diyerek yüzünü kapatıp sahneden kaçışı seyircileri bir hayli güldürmüştür. *Zübük*, 27 Mayıs 1962, s.3. Aclan Sayılğan, bu haberi *Komuna*'da neşretmiştir. *İnkâr Fırtınası*'nın yayımlandığı günlerde *Zübük* Sayılğan'a saldırmıştır. Sayılğan bunun üzerine *Zübük*'e bir mektup göndermiştir. Sayılğan'ın dediğine göre, *Zübük* de kendilerine gönderilen mektuptan istediği kısımları alarak yayınlamıştır. Aclan Sayılğan, *Komuna*, Sıralar Matbaası, İstanbul, 1969, s.76.

yazı dizisi dışında da antikomünist mahiyette metinleri vardır. *Türkiye Buhranı, Kapitalizm ve Sosyalizm Çılgınlıkları veya Arap Sosyalizmi-Komünizmi ve Bizim Mahutlar* bu yazılara sadece birer örnektir. Sayılgan'ın dışında, yukarıda zikredilen isimlerin tamamı antikomünist mahiyette metinler neşretmişlerdir. Keza komünizme dair çeviri yazılar da yayınlanmıştır. Örneğin Muzaffer Soysal, W. Kolarz'ın *Sosyalizmin Anatomisi* isimli kitabını ilkin burada yazı dizisi şeklinde neşretmiştir. Yine Milovan Djilas'ın *Stalin'le Konuşmalar* isimli eseri, eski DP Milletvekili Cevdet San tarafından tefrika edilmiştir. Bir de 'M.Y.' kısaltma isimle “*Dünyayı Saran Büyük Tehlike: Komünizmin Bugünkü Umumi Görünüşü*” tercüme ederek yazı dizisi halinde yayınlanmıştır. Ve son olarak Gotthard Jaschke'nin *Türk-Rus Münasebetlerinde Komünizmin Rolü (1919-1922)* Nevzat Yalçıntaş'ın çevrisiyle yayınlanmıştır.

Sayılgan, *Yeni İstanbul*'daki köşesinde ifade ettiğine göre, onu *İnkâr Fırtınası*'nı yazmaya iten saik, komünistlerin, komünizmi reddiyelerinin anlatıldığı Richard Crossmann'ın, yukarıda zikredilen kitabı olmuştur.¹⁰⁰⁰ Kendisi, *İnkâr Fırtınası*'nı, komünizmden habersiz, ancak arayış içerisinde olan bir gencin, idarecilerin vurdumduymazlığı yüzünden komünizmle tanışmasının “*hazin hikayesi*” olarak tasvir etmiştir.¹⁰⁰¹ Sayılgan, İzmir'deki çocukluk günlerinden başlayarak, 1944 yılında Ankara'ya gelişini, II. Dünya Savaşı yıllarında Ankara'da sol faaliyetleri, Raci Dinçer'in onu TKP ile tanıştırma sürecini ve 1951-1952 tevkifatını anlatmıştır. Sayılgan'ın kendi ifadesine göre, komünizmle 1943 yılında ilgilenmeye başlamıştır. Gençlik yıllarında komünizmi “*Sovyet Rusya emperyalizminin yayılma silahı*” olarak gördüğünü ifade eden¹⁰⁰² Sayılgan'ın bu fikirleri, *İnkâr Fırtınası*'ndan sonra, yine aynı gazetede tefrika ettiği *Komuna*'da iyice pekişmiştir. Antikomünist düşüncesinin kökenini Türklere mal eden Sayılgan, Türklerin komünizm nefretini Osmanlı'nın Ruslarla yapmış olduğu “176” savaşa bağlamıştır. TKP'nin, Sovyetlerin Türkiye'den toprak talebine yönelik olarak kullanıldığını dermeyan eden Sayılgan, bu iddiasını tarihten bir örnekle de desteklemiştir. O da şudur; Çarlık Rusya'sının Osmanlı'nın iç işlerine karışmak için gayri Müslim tebaayı kullanmasıdır.

¹⁰⁰⁰ Aclan Sayılgan, *İnkâr Fırtınası*, Ülke Yayınları, İstanbul, 1962, s.218; *Yeni İstanbul*, 14 Ocak 1962

¹⁰⁰¹ Aclan Sayılgan, *Komuna*, s.6.

¹⁰⁰² Aclan Sayılgan, *İnkâr Fırtınası*, s.20.

Dolayısıyla Soğuk Savaş yıllarında “komünizm=Moskofluk” formülasyonunun iştikak edilmesi garipsenmemeli. Sayılğan’ın, serinin devamı olarak görülebilecek diğer eserleri, hayali isimler kullandığı ama gerçeğe tekabül eden olaylardan bahsettiği için, bu isimlerin kim olduğunu tahmin etmenin hiç de zor olmadığı *Tutuklama* ve *Deprem* isimli kitaplarıdır. Örneğin, her iki romanda ‘Kanavas’ diye bahsettiği kişinin, içinde bulunduğu olaylar zincirinden, Zeki Baştımar’ın olduğunu rahmin etmek zor olmuyor. Zaten *Komuna*’da ona neden Kanavas dendiği komprime bir şekilde anlatılmış.¹⁰⁰³ Sayılğan, *Deprem*’de 27 Mayıs ile 12 Mart’ın perde arkasını, iktidar mücadelesini merkeze alarak ancak çoğu zaman kronolojinin dışına çıkarak kendisini (Mehmet Kostak)¹⁰⁰⁴ anlatmıştır. Burada hapse giriş sürecini ve hapisten sonraki yaşam mücadelesi ile birlikte ‘Demir’ diye bahsettiği Dünder Taşer’i, Dursun Önkuzu cinayetini, ‘Ali Ağabey’ olarak anlattığı Mihri Belli’nin 1944 yılında Süleymaniye Camisine asmaya çalıştığı “*Saracoğlu Faşisttir! Faşizm ve Vurgunculukla Savaş Savaş Cephesi*” pankartı sonrasında gelişen olayları, Basri Alperen diye okuyucuya betimlediği Hasan Basri Alp’in Sansaryan handaki intiharı ve son olarak Hasan Mahir olarak anlattığı Mahir Çayan’ın devrimci hikâyesini okurla buluşturmuştur. Sayılğan, hem *Deprem*’de hem de ‘*Kabahat Kimde? Çehreler*’ isimli kitaplarında 27 Mayıs’ı ve 12 Mart’ı yapanların memlekete ‘demokrasi getireceğiz’ vaadiyle yola çıktıklarını ancak geriye sadece ‘acı’ bıraktıklarını ifade etmiştir.¹⁰⁰⁵ *Deprem*’de 1951-1952 tevkifatında anlattıklarından, yaptıklarından hiçbir şekilde pişmanlık duymadığı, ancak kendisini en fazla üzen durumun, eski arkadaşların kendisini ‘hain’ ilan etmeleri ve “*kendilerini benim ele verdiğim yalanına inanmaları*” olarak belirtmiştir. Keza milliyetçi kesimin de kendisini ‘eski komünist’ diye dışlamalarından dertlidir.¹⁰⁰⁶ Sayılğan, antikomünistliği tescillendiği süreçte Ali İhsan Göğüş’ün¹⁰⁰⁷ çıkardığı *Kim* dergisi

---

¹⁰⁰³Aclan Sayılğan, **Komuna**, s.17; Aclan Sayılğan, **Dünyayı Saran Tehlike Anarşist Hareketler ve Tedbirleri**, Kardeş Matbaası, İstanbul, 1973, s.86.

¹⁰⁰⁴Deprem romanında Mehmet Kostak, 1950’lerin ikinci yarısından itibaren Egemen gazetesinde çalışmıştır. Sayılğan, gazetenin ismini değiştirmiştir. Gazetenin gerçek ismi Hakimiyet’tir ve Sayılğan, Hamiyet’te 1956-1960 yılları arasında çalışmıştır. Aclan Sayılğan, **Aydınlık Savaşı**, Doğu Matbaası, Ankara, 1960, s.3.

¹⁰⁰⁵Aclan Sayılğan, **Deprem(Belgesel Roman)**,Altinküre Yayınları, Ankara, 2002, s.63; Aclan Sayılğan, **Kabahat Kimde? (Çehreler)**, s.13, 89.

¹⁰⁰⁶ Aclan Sayılğan, **Deprem**, s.69.

¹⁰⁰⁷Ali İhsan Göğüş, Gazianteplidir. Gazetecilik yapmıştır. Hasan Celal Güzel’in dayısı ve bir dönem Okay Gönensin ile evli olan Zeynep Göğüş’ün de babasıdır.

tarafından ‘komünizm propagandası yapıyor’ suçlamasına maruz kalmıştır.¹⁰⁰⁸ Diğer yandan solcuların ‘polis’, ‘ajan’, ‘itirafçı’ gibi ithamlarına maruz kalan Sayılğan’ın kendisi de başkaları hakkında, örneğin Melahat Türksal için, “*galiba polis ajanıydı*” gibi niyet okumasında bulunmuştur.¹⁰⁰⁹ Bu eserlerin tamamında Sayılğan, kendi hayat hikâyesi, düşünsel dönüşümünü merkeze alınarak Türkiye’nin politik meselelerini anlatmıştır. Sayılğan’ın buradaki temel meselesi, 1951-1952 tevkifatından sonra, kendisine yöneltilen suçlamaların mahiyetini izah etmektir. Bu dört eser, hemen hemen aynı konu etrafında dönmüştür.

Sayılğan, 1951-1952 tevkifatında komünistlerin “*yüzde 98’i*” gibi Raci Dinçer’in de elli sayfalık ifşaata bulunduğunu ve Dinçer’in, “*bu herifler (yani komünistler) maceraperest birer serseriden başka bir şey değiller*” dediğini aktarmıştır.¹⁰¹⁰ Sayılğan’a göre, meşhur 1951-1952 tevkifatında komünistlerin neredeyse tamamı itirafta bulunmuştu. Polisin, kendisine Kamuran Baştuji’nin, Kemal Bekir Özmanav’ın, Turan Tuna’nın ve Faruk Ural’ın itiraflarını okuduğunu belirtmiştir. Keza Orhan Suda da anılarında, Zeki Baştımar’ın verdiği yüzlerce sayfa ifadelerden ötürü, TKP’nin lider kadrosunun yakalanmasına sebebiyet verdiğini ifade ediyor.¹⁰¹¹ Sayılğan, Ruhi Su, Ulvi Uraz ve Ömer Lütfi Tunçay’ı koruduğunu ancak polisin kendisine Ömer Lütfi Tunçay’ın Ankara’daki hücre faaliyetlerini açığa çıkardığını söylemiştir. Hem *Komuna*’da hem de *Deprem*’de Ulvi Uraz’ın, sorgu hakimine gözyaşları içerisinde nedamet getirerek bütün faaliyetleri anlattığını, daha sonra da Uraz’ın, karısına, kendisini Sayılğan’ın ele verdiğini yazmıştır. Bu ithamlara şerh koyan Sayılğan, böyle bir şeyin söz konusu olmadığını ifade etmiştir.¹⁰¹² *Tutuklama*’da ‘Dr. Semra’ diye anlatılan Sevim (Tarı) Belli’ye, I. Şube Müdürü’nün “*Sakalı Şerif yedik bu öğleyin siz ne yediniz*” sorusunu yönelttikten sonra, Belli’nin çözüldüğünü belirtmiştir. “*Sakalı Şerif*” Marsilya’da buluşma parolasıydı.¹⁰¹³ Sayılğan, Dr. Semra (Sevim Belli) ile Mahir’in (Mihri Belli), sık sık tuvalete çıkmalarından şüphelen polisin, ikilinin, birbirlerine bıraktıkları mektupları

¹⁰⁰⁸ Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, 216.

¹⁰⁰⁹ Aclan Sayılğan, **Komuna**, 59.

¹⁰¹⁰ Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, 63.

¹⁰¹¹ Orhan Suda, **Bir Ömrün Kıyıları**nda, Alkım Yayınları, İstanbul, 2004, s.96.

¹⁰¹² Aclan Sayılğan, **Komuna**, 73; Aclan Sayılğan, **Tutuklama**, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1974, s.181. Küçük de, Selçuk ve Ulvi Uraz’ın askeri savcıya bildikleri her şeyi anlamaktan geri durmadıklarını ifade etmiştir.. Yalçın Küçük, **İtirafçıların İtirafı**ları, s.75.

¹⁰¹³ Aclan Sayılğan, **Tutuklama**, s.49-50,80.

alıp fotokopisini çektikten sonra, yerine bıraktığını ifade etmiştir. Bu mektuplar alelade aşk mektupları değildi. Mektuplarda gizli Komünist Parti ile ilgili bilgiler de yer aldığından polis bu bilgilerden epey istifade etmişti.¹⁰¹⁴ Sayılğan, tevkifat başladıktan yaklaşık bir sene sonra tutuklanmıştı. Dolayısıyla kendisi tevkif edilineceye kadar her şey açığa çıkmış oluyordu. Kendisine yöneltilen ‘dönek’ ve ‘itirafçı’ suçlamalarına şu şekilde cevap vermiştir.¹⁰¹⁵

“...partili olarak dokuz kişiyi tanıyan ve dokuz kişi konuştuğundan sonra onların ithamlarını kabul etmek zorunda kalan ve tevkif sırası 150. olan ve tahkikatın başlamasından on bir ay sonra tevkif edilen Aclan Sayılğan nasıl olur da iki yüz kişisi meydana çıkan komünist partisi mensuplarını itham eder ve onları mahkûm edebilirdi? Bu satırlarımın pek çok kimseler tarafından yanlış anlaşılacağını tahmin ettiğim için, küçük bir izahta bulunmalıyım: Kendimi, iflas etmiş ve memleket gerçekleri, sevgisi ile zerrece ilgisi olmayan komünistlere karşı savunuyor değilim. Durumu ortaya koymak istiyorum. Zira pek çok milliyetçi, hatta fanatik komünist düşmanı vatanseverler bilir ki, beni komünizmden dönmüş biri olarak değil de bir vakitler siyasi polisin bir ajanı olarak partiye girmiş ve ele vermiş biri olarak tanırlar.”

Sayılğan, ‘Tahkikat heyetine’ verdiği dilekçeden sonra, komünistlerle tüm köprüleri attığını, kendisini sadece “*Milli Bağımsızlık*” inancına, “*Misaki Milli*” kavramına ve “*Türk milliyetçiliğine*” karşı sorumlu gördüğünü ifade etmiştir.¹⁰¹⁶ 1951-1952 tevkifatında yer alanların bir kısmı komünizmden dönmüş ve cezaevinde bir “*antikomünist cephe*” kurmuşlardı. Antikomünistler için cezaevinde yeni bir koğu açılmıştı.¹⁰¹⁷ Sayılğan, *Komuna*’da 1951-1952 tevkifatını anlatmaya devam etmiş ve tevkifatta yer alanlarla ilgili sosyolojik tahlillerde bulunulmuştur. Onları meslek, yaş ve eğitim durumlarına göre sınıflandırarak bir kanaate varmıştır.¹⁰¹⁸ ‘Gizli Komünist Partisi’ nin, tüm faaliyetlerinin Sovyetlerin genel politikası paralelinde icra edildiği, hemen hemen tamamının Türkiye’yi Rus peyki olarak görmek istediği ifade edilmiştir.¹⁰¹⁹

¹⁰¹⁴ Aclan Sayılğan, **Tutuklama**, s.91-92.

¹⁰¹⁵ Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, 121-122,124,125;Aclan Sayılğan, **Komuna**, s.37.

¹⁰¹⁶ Aclan Sayılğan, **Komuna**, s.106.

¹⁰¹⁷Bu isimler şunlardır: Behçet Pekmerdol, Turan Tamar, Adnan Salih Yücebaş, Nevzat Yavuz Yıldırım, İhsan Konaş, Hüseyin Kerpiç, Nejat Özön, Ali Cihan Erkaya, Recep Egemen, Zira Kirman, Selçuk Şenel...Aclan Sayılğan,**Komuna**, s.96,98.

¹⁰¹⁸ Aclan Sayılğan, **Komuna**, s.15-16.

¹⁰¹⁹ Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, 191.

Türkiye'nin kurtuluşunu demokraside görürken, buna karşılık bir 'anti-komünist' ve 'anti-emperyalist' bir Türkiye'nin inşası için komünizmin iç siyasette 'silah' olmaktan çıkılması gerektiğini ve komünizme karşı ilmi metotlarla mücadelenin etmenin gerekliliğine vurgu yapmıştır.¹⁰²⁰ Sayılğan, komünizmle nasıl tanıştığını ve kimin tanıştırdığını uzun uzadıya anlatırken kendi ifadesine göre, ilk günlerden itibaren komünizme, yeraltında faaliyet gösteren Komünist Partisi'ne ısınmamıştır. Sorgu yargıcının, (1952 tevkifatında) 'neden ihbarda bulunmadın' şeklindeki sorusunu, gerekli şartların yerine gelmemesi olarak cevaplandırmıştır.¹⁰²¹ Sayılğan, 1940'lı yıllarda, bilhassa Almanların yenilgisinden sonra, solcuların, Sovyetlerin Türkiye'yi işgalini temenni ettiklerini belirtmiştir.¹⁰²² Keza bu ortamda Türk-Sovyet ilişkilerinin normalleşmesine karşı olmadığını, ancak Türkiye'de "tahakkuku arzu" edilen 'komünizmin, Kızıl Ordu'nun gölgesinde gerçekleşmesini kabul edemezdim', diye ifade etmiştir.¹⁰²³ Sayılğan, "ikiyüzlülüğün", "egoizmin", ve "yalancılığın" komünizmin "disiplin" unsurları arasında olduğunu yazmıştır.¹⁰²⁴ Komünizmi bu şekilde sadece kötülükle müsemma kılmasının altında yatan saik, TKP içerisinde olduğu yıllarda yaşadıkları, gördükleri ve insanların birbirleriyle ilişkileri olmuştur. Türk solundaki ithamlar, suçlamalar, tasfiyeler buna itmiştir.

Sayılğan da diğer birçok antikomünist gibi sola dair eleştirilerini Sovyetler Birliği üzerine inşa etmiştir. *SSCB Marksist Diyalektiğin Sonu* isimli eserinde Sovyetlerin çelişkili ve emperyal politikalarını merkeze alarak anti-Sovyetçi bir diskur inşa etmiştir. Bunu yaparken de komünizmden dönenlerin eserlerinden faydalanmayı ihmal etmemiştir. Örneğin Milovan Cilas'ın Sovyetlerde bürokratik yapının sebep olduğu 'yeni sınıfı'¹⁰²⁵ anlattığı kitabına atıf yapmıştır. Burada, Sovyetlerin, teknokratlar ve bürokratlar tarafından yönetildiğini, sınıfsız bir toplum

---

¹⁰²⁰ Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, s.8.

¹⁰²¹ Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, s.9.

¹⁰²² Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, s.26,29,30.

¹⁰²³ Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, 31.

¹⁰²⁴ Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, s.54.

¹⁰²⁵ Sovyetlere dair en büyük yanılgı, sanayileşme ve kolektivizasyonun özel mülkiyeti ortadan kaldırmakla sınıfsız toplum yaratacağı sanısı olmuştur. 1936 yılında yeni anayasa ilan edildiğinde Stalin "sömürücü sınıfın" ortadan kalktığını ifade etmişti. Gerçekte kapitalist ve diğer sınıflar ortadan kaldırılmıştı. Fakat kimsenin bilmediği yeni bir sınıf meydana gelmişti. Bu sınıfın, öncekiler gibi, iktidara gelmesi ile bütün insanlara "saadet" ve "mutluluk" getireceği inancı normaldi. Bu sınıfla diğerleri arasındaki temel fark kendisine yöneltilen eleştirileri kaba bir şekilde bastırması olmalıydı. Milovan Djilas, **New Class**, Unwin Books, London,1966, s.5.

tahayyül edilirken yeni bir sınıfın nevezur ettiğini belirtmiştir.¹⁰²⁶ Sayılğan'a göre komünizm, Sovyetlerin, sömürge politikasını pekitmek için ortaya attığı bir doktrindi. Hemen ardından, Türk solcularını kastederek “*her komünist vatan haini midir*” sorusuna yanıt aramış ve “...pek azı müstesna, komünizme kayan pek çok kimse vatana ihanet olsun diye bu işe girişmezler” sonucuna ulaşmıştır. Türkiye’de insanların komünist olmalarının altında yatan ‘psikolojik’ ve ‘sosyolojik’ sebeplere dikkat çekmiştir.¹⁰²⁷ Sayılğan, komünizmi bünyeye yerleşen bir virüs olarak tanımlamıştır. Ama hal çaresini, reçetesini sunmaktan da geri durmamıştır. Örneğin ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda yapılacak düzenlemelerin yanı sıra eğitim olanaklarının iyileştirilmesi halinde insanların komünizme prim vermeyeceklerini düşünmüştür. Ona göre, bilinçli birisinin, günün koşullarında komünist olması rasyonel değildi. Ancak Türkiye’nin o günkü şartlarının insanları komünizme sürüklediğini ve ‘cahil’ insanların komünizme “*körü körüne*” bağlandıklarını ifade etmiştir.¹⁰²⁸ Komünizmin, Rus emperyalizminin kılık değiştirmiş hali olduğunu söyleyen Sayılğan, Türkiye’de sosyalizmle kendini perdelediğini bu nedenle sosyalizme de ‘hayır’ denmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ona göre, sosyalizm ve komünizme karşı yegane çare, demokratik teamülleri genişletmek ve demokrasiye daha fazla önem vermektir.¹⁰²⁹ Türkleri, komünizme karşı diri tutan güdü, tarih şuuruydu.¹⁰³⁰ Diğer antikomünistlerden farklı olarak, Türk solunun Sovyetler dışında, farklı kaynaklardan beslendiğini dile getiren nadir kişilerden birisi Sayılğan olmuştur. ANT grubunun Filistin Halk Kurtuluş Cephesi ile yakın ilişkileri olduğunu, THKO’nun El-Fetih’ten silah temin ettiğini, bunun Türkiye’yi dolaylı olarak Sovyet peyki amacına matuf olduğunu ifade etmiştir.¹⁰³¹ Bu iddiaya şerh düşmek gerekiyor. Türk Sovyet ilişkileri, 1964 yılından itibaren rayına oturmuş, diplomatik ziyaretler en üst seviyede yapılmaya başlanmıştı. Sovyetler, tehdit olmaktan çıkmıştı. Türk devleti anti-Sovyetçilik yapmayı bırakmıştı. Demirel Hükümeti, Batılı müttefiklerden alamadığı nakdi yardımı, Sovyetlerden temin etmiş ve birçok fabrikayı Sovyetlerin yardımıyla yapmıştı. Bu durumda hala, Sovyetlerin

---

¹⁰²⁶ Aclan Sayılğan, **SSCB Marksist Diyalektiğin Sonu**, Şafak Matbası, Ankara, 1986, s.31,45.

¹⁰²⁷ Aclan Sayılğan, **Komuna**, s.21-22.

¹⁰²⁸ Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, s.41,49.

¹⁰²⁹ Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, s.325-236.

¹⁰³⁰ Aclan Sayılğan, **Komuna**, s.12.

¹⁰³¹ Aclan Sayılğan, **Dünyayı Saran Tehlike**, s.91-92.

Türkiye’yi peyk yapma stratejisinin devam ettiğini iddia etmek rasyonel değildir. 1960’lı yılların ikinci yarısından sonraki Türk solunun faaliyetlerini başka bir bağlamda değerlendirmek gerekiyor.

Sayılgan’ın yukarıda anlatılan dörtlü serinin dışında, bir seri daha yazmıştır. Bunlar, Türkiye solu içerisindeki tartışmaların, kavgaların ve tartışmaların anlatıldığı *Soldaki Çatlaklar*(1924-1966), *Soldaki Bitmeyen Kavga* ve *Yeni Kavga Milli Demokratik Devrim Nedir* isimli çalışmalardır. Sayılgan, soldaki ayrışmanın çok erken tarihte ortaya çıktığını söyler ki, Türkiye sol tarihi, bir tür ‘hizip tarihi’ olarak da belirtmiştir. Her yeni hamle, solda yeni ayrışmaları tetiklemişti. Sayılgan bunun nedenini şu şekilde açıklamıştır. Sol, enternasyonal olduğu için beynelmilel herhangi bir ayrılık Türkiye soluna hemen aksediyordu. Bu ayrışmanın ilk keskin çıkışını 1946 yılında solcuların iki farklı parti kurması olarak görmüştür. Sayılgan’a göre, Şefik Hüsnü’nün kurduğu TSEKP, Gizli Komünist Parti’nin legal versiyonu idi.¹⁰³² İkinci önemli nokta Türk solunun ‘Moskovacı’ ve ‘Pekinci’ diye ayrışmasıdır. *Yön* dergisi, ‘Kızıl Çin’ hattına yönelirken, Doğan Avcıoğlu, “*Sovyetler ve Biz*” serlevhası altındaki yazısında Sovyetler Birliğini büyük devletler “*egoizmine*” mahkum ederken aynı zamanda Sovyetlerin 1953 yılına kadar sömürgeci olduğunu ifade etmiştir. Bu yazısında Avcıoğlu, Moskova yanlısı olan TKP’yi de yermekteydi.¹⁰³³ Çetin Altan, *Akşam*’daki (6 Nisan 1966) köşesinde “*Yakup Demir’in Amerikan ajanı*” olabileceğini ileri sürmüştü. *Yön*’de yazan İlhan Selçuk da *Cumhuriyet*’teki köşesinde “*milliyetçiler Moskova uşaklarına uyanık davranması gerektiği, yabancı himayelerine sığınmış siyasi partilerden Türk milletine hayır yoktur. İster Amerika’ya şirin gözüksünler ister Rusya’ya şirin gözüksünler fark etmez*” demişti.¹⁰³⁴ *Soldaki Bitmeyen Kavga*’da soldaki ayrışma daha detaylandırılmıştır. Örneğin 1930’larda TKP’nin, Nazım Hikmet’i destekleyenler, Troçkistler, Hikmet Kıvılcımlı’nın yanında yer alanlar ve Haydar Rıfat Yorulmaz grubu olarak dört gruba ayrıldığını ileri sürmüştür.¹⁰³⁵ Bu ayrışmanın, mütemediyen devam ettiğini, 1946 yılında TSEKP ve TSP şeklinde iki sol partinin kurulmasıyla iyice ayyuka çıktığını serdeder. 1920’li yıllarda Sadrettin Celal Antel- Şefik Hüsnü Değmer ayrışmasını ve

¹⁰³² Aclan Sayılgan, *Soldaki Çatlaklar*, Mars Matbaası, Ankara, 1966, s.14.

¹⁰³³ Aclan Sayılgan, *Soldaki Çatlaklar*, s.38-39.

¹⁰³⁴ Aclan Sayılgan, *Soldaki Çatlaklar*, s.39-40.

¹⁰³⁵ Aclan Sayılgan, *Soldaki Bitmeyen Kavga*, Ayşe Yayınları, 1970, Ankara, s.10.

1960'tan sonraki Baştımar-Mihri Belli kavgasını ayrıntılı bir biçimde terennüm etmiştir. Sayılğan'ın belirttiğine göre yurtdışında yayın yapan Bizim Radyo'da Mihri Belli ile ilgili olarak TKP'ye ihanet ettiği ve 1951-1952 tevkifatında provokatörlük yaptığı ileri sürülmüştü. Mihri Belli buna cevap vermekte gecikmemiş, Baştımar'ın, 1951 tevkifatında “...bir yığın vatanseverin en verimli çağlarında saf dışı edilmelerinde büyük rol” oynadığını iddia etmişti.¹⁰³⁶ Sayılğan yurt dışında çıkan TKP'nin yayın organı ile ilgili olarak hazırladığı çalışmasında *Bizim Radyo*'nun yayınları ile *Ant*, *Türk Solu*, *Yön*, *Forum* dergileri ile *Cumhuriyet* ve *Akşam* gazetesinin yayınlarını karşılaştırmış, solcu yayınların paralelliklerini ve farklılıklarını faş etmiştir. *Bizim Radyo*, 'Pekin' karşıtı yayıncılık yapıyor ve hedefinde de Mihri Belli vardı. *Bizim Radyo*'nun iddiasına göre, *Türk Solu* ve *Aydınlık* dergileri Çin tarafından finanse edilmiştir.¹⁰³⁷ *Yeni Kavga*'da Sayılğan, Mihri Belli ve TKP arasındaki tartışmayı farklı bir boyuta taşımıştır. Moskova grubu, yayınladığı *MDD'nin İç Yüzü* ile Mihri Belli'yi demaske etmişti.¹⁰³⁸ TKP'nin broşüründe MDD, kalpazanlık, provokasyonluk, antikomünist, anti-Sovyetçilik ve Maoculukla eş değer tutulmuştu. MDD'nin, Turancılık ve ırkçılık yaptığı serdedilmişti. Ayrıca 1951 tevkifatında, likidatörlükla suçlanan Mihri ve Sevim Belli'nin 56 sayfalık mektupla her şeyi askeri savcıya ifşa ettikleri belirtilmiştir.¹⁰³⁹

Yukarıda görüldüğü gibi Türk soluna savletlerde bulunmaktan çekinmeyen Sayılğan, dünya milletlerinin “hürriyetini” ve “var olma savaşını” antikomünizmde¹⁰⁴⁰ görse de Türk sağının, komünizmle mücadelesine tenkitlerini yöneltmekten çekinmemiştir. Çünkü antikomünistler, kendilerine yabancı gördükleri hemen her şeyi komünistlikle itham edebiliyorlardı. Örneğin, antikomünistlerin, *Kadro* dergisini Türkiye'de sol faaliyetler içerisinde dahil etmelerine itiraz etmiştir. Derginin komünist faaliyeti içerisinde bulunduğuna inanmadığını belirtmiştir.¹⁰⁴¹

¹⁰³⁶ Aclan Sayılğan, **Soldaki Bitmeyen Kavga**, s.27-28.

¹⁰³⁷ Aclan Sayılğan, **Korsan Radyolar Bizim Radyo ve Türkiye'deki Hoparlörleri**, Kardeş Matbaası, Ankara, 1969, s.42-43.

¹⁰³⁸ Aclan Sayılğan, **Yeni Kavga, Yeni Kavga Milli Demokratik Devrim Nedir**, Ayşe Yayınları, Ankara, 1970, s.34.

¹⁰³⁹ **Milli Demokratik Devrim ve İç Yüzü**, Uyarı Yayınları, s.6,32.

¹⁰⁴⁰ Aclan Sayılğan, **Ansiklopedik Marksist Sözlük Kavramlar Terimler Kurumlar**, Altınok Matbaası, 1972, s.5.

¹⁰⁴¹ Aclan Sayılğan, **İnkâr Fırtınası**, s.32. Fakir Baykurt'un Yılanların Öcü romanı film haline geldikten sonra tartışma alevlenmişti. 1962 yılında filmin yayınlandığı Ankara Ulus Sinemasında filmi izleyenler “Yuh”, “kahrolsun komünizm” sloganlarıyla filmi protesto etmişlerdi. Daha

Keza Fakir Baykurt'un 1958 yılında kaleme aldığı *Yılanların Öcü* romanının, okunmadan ve anlaşılardan komünizm propagandası yapıyor suçlamasına maruz kaldığını, fakat kitabın, mülkiyet hakkını savunduğu için komünistler tarafından tenkit edilmesi gerekirken antikomünistlerin bu görevi bilinçsizce üstlendiklerini esefle zikretmiştir. Sayılğan, bu olayı milliyetçiliğin ve sağcılığın yüz karası olarak görmüştür ki, "*Türkiye'de solun akıllı kanadının, akılsız sağcıların açtığı gediklerden girip serpildikleri*"¹⁰⁴² ifadesiyle o günlerin ortamını özetlemiştir. Sayılğan'ın, antikomünizme yönelik eleştirileri bununla sınırlı değildi. Mihri Belli'nin MDD tezini ortaya attığı süreçte en büyük eleştirinin yine soldan geldiğini, çünkü antikomünist neşriyatın, bu tür meseleleri anlayacak ve kavrayacak kapasitede olmadığını söylemişti.¹⁰⁴³ Antikomünist anksiyetenin temel meselesi "*ulusal birlik*" ve "*Misak-ı Milli*" idi. Sayılğan, antikomünistleri, komünizmden ve sosyalizmden haberi olmayan yarı aydın olarak tasvir etmiştir. Keza komünizmi, "*sol yumruk*" kaldırmaktan "*kırmızı renkten*" ve mitinglerde atılan sloganlardan ibaret sandıklarını beyan etmiştir.¹⁰⁴⁴ Sayılğan, Albert Camus'un 1944 yılında zikrettiği "*antikomünizm diktatörlüğün başlangıcıdır*" sözünden hareketle, Fransa'da, Macaristan'da ve Bulgaristan'da antikomünizmin faşizmi beslediğini ve faşist politikacıların ülkelerini Nazilere teslim ettiklerini ifade etmiştir. Benzerinin Türkiye'de de yaşandığını iddia eden Sayılğan, antikomünizmin faşistler ve mürteciler tarafından istismar edildiğini belirtmiştir. Komünizme karşı çıkarken aynı şekilde faşizme, totaliter rejimlere, doktrinlere ve diktatörlüğe geçit verilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Faşizmin ve komünizmin birbirlerinden beslendiğine inanan Sayılğan, "*Demokrasi ahlakının itibar gördüğü, baş tacı edildiği toplumlarda komünizm ve faşizm yanan bir mum gibi kendi kendini eritir, yok eder*" demiştir.¹⁰⁴⁵ O süreçte, Türk sağında antikomünizme yöneltilen cılız eleştiri, Sayılğan ve Topçu dışında çok rastlanan bir durum değildi. Sayılğan, komünizmle mücadelenin yanlışlarına dikkat çekmiştir. Ona göre, hemen hemen herkes komünistlikle itham edilebilirdi. Mesele, tespit edilen komünistlerin tevkif edilme meselesi olmadığını ve bu politikanın çözüm

---

ayrıntılı bilgi için bkz. Tünaydın Demircioğlu, **Fakir Baykurt'un İçyüzü**, Altınoluk Matbaası, Ankara, 1969.

¹⁰⁴² Aclan Sayılğan, **Deprem**, 410-412.

¹⁰⁴³ Aclan Sayılğan, **Yeni Kavga Milli Demokratik Devrim Nedir**, s.24.

¹⁰⁴⁴ Aclan Sayılğan, **Kabahat Kimde?(Çehreler)**, s.91.

¹⁰⁴⁵ Aclan Sayılğan, **Aydınlık Savaşı**, s.40-41.

olmadığını ifade etmiştir. Onun sunduğu reçete, komünizmin beslendiği sosyal ve politik şartların ortadan kaldırılmasıdır. Ancak “*Türkiye’de yetişmiş siyasetçileri yöneten gelenekler, mazbut ve sistemli bir komünizm mücadelesini sonuna kadar yürütmeğe engel*” olduğuna inanmıştır.¹⁰⁴⁶

Sayılgan, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de 1960’ların sonlarında rehin alma, diplomat kaçırma ve banka soyma yöntemlerine başvuran solun, kendisi gibi düşünmeyen ve kendi taraflarında yer almayan hemen hemen herkesi faşistlikle, MacCartycilikle suçladıklarını¹⁰⁴⁷ ifade eder ki, bunun, sayısız örnekleri vardır. Ancak, Sayılgan Amerika’da MacCartycilikte ileri gidildiği için bazı aydınların tedirgin olduğunu ifade etmiştir. Benzeri durum Türkiye için de söz konusudur.¹⁰⁴⁸

Sayılgan, 1989 yılında ‘*Kabahat Kimde?(Çehreler)*’ ismiyle bir kitap kaleme almıştı. Bu kitapta Sayılgan’ın üslubu, 1960’lı yılların metinlerine göre epey yumuşamıştır. 1960’lı yılların metinleri, bir tür savunma mahiyetini taşımıştı. Ancak bu son kitabı başka türden bir apolojydi. Burada amacının, kimseden hesap sormak olmadığını ifade etmişti. 1951-1952 tevkifatından sonra solun *Deprem* romanını yazdıktan sonra da sağın hışmına uğramasından mütevellit kendini bir nevi “*vatansız*” ilan etmiştir. Çünkü *Deprem*’de DP’yi eleştirmiştir. Bu eleştirisini *Çehreler*’de daha da temellendirmiştir. DP döneminde Türkiye’de ABD’nin etkisinin artmasından, yani ABD’lilerin bütün devlet kurumlarına danışman, uzman, müşavir olarak yerleşmelerinden, devlet yöneticilerinin “*Amerikalılar diyorlar ki*”, “*Amerikalılar istiyorlar ki*” gibi şabloncu ifadelerle konuşmaya başlamalarından ve Kore’ye asker gönderilmesinden şikayet etmiştir. DP döneminde sanatsal ve kültürel olarak da yozlaşmanın hızla yayıldığını, Caz müziği, atonal müzik, soyut resim ve şiirin Batı’dan ithal edilen reproduksiyonlarla ortalığı kasıp kavurduğunu ifade eder. Sayılgan, “*Solun 94 Yılı*” isimli kitabının dipnotlarında “*özel arşiv*” diye ibare koyması onun, bu bilgileri polisten alıyor dedikodusuna neden olmuştur. Ancak kendisi bu durumu şöyle açıklıyor. İzmir’de uzun yıllar hakimlik yaptıktan sonra DP’ye geçen Muhittin Erener’den temin ettiğini ifade etmiştir.¹⁰⁴⁹

¹⁰⁴⁶ Aclan Sayılgan, **İnkâr Fırtınası**, s.37.

¹⁰⁴⁷ Aclan Sayılgan, **Ansiklopedik Marksist Sözlük**, s.48.

¹⁰⁴⁸ Aclan Sayılgan, **Ansiklopedik Marksist Sözlük**, s.86.

¹⁰⁴⁹ Aclan Sayılgan, **Kabahat Kimde?(Çehreler)**, s.23,30,32.

3.2.2. Cumhuriyet Dönemi İslamcı Düşüncenin Kurucusu: Necip Fazıl'ın Düşüncesinde Antikomünizm

Necip Fazıl Kısakürek, Türkiye’de siyasal düşünce kalıpları içerisinde Türk sağının tüm bileşenlerini barındıran ve tek partili yıllarda başlayan muhalefeti nedeniyle, yeni rejim tarafından ötelenen, “*milli ve dini*” değerleri kendilerine hayat felsefesi olarak biçen kesimler açısından önemli bir portre olmuştur. Mahmut Hakkı Akın, yerinde bir tespitle, onun, İslamcı ve milliyetçi “*siyasal kültürün*” en mühim simgelerinden ve “*toplumsal hafıza*” membalarından birisi olduğunu ifade etmektedir. Muhafazakâr milliyetçi teşekküllerde verdiği konferanslarla milliyetçi-muhafazakâr hüviyetin oturmasına ve “*şuur*” kazanmasına ön ayak olmuştur.¹⁰⁵⁰ Onun eserlerinde milliyetçilik, muhafazakârlık ile İslam arasındaki geçişkenlik çok yumuşak bir şekilde yapılmıştır. Batıcılığa yönelttiği eleştirileri, İslamcı düşünce kalıplarına yaslanarak yapmıştır. Murat Güzel’in de belirttiğine göre, o, kendini bu düşünce kalıbının ‘babası’ olarak görmüştür.¹⁰⁵¹ Keza Cumhuriyet dönemi İslamcılığının müessisi olduğunu ifade eden Rasim Özdenören’e göre de, Necip Fazıl, “*entelektüel planda düşünmenin*” ilk ögesidir.¹⁰⁵² Son dönem İslamcıları, hem Özdenören hem de Akın, Kemalist “*agorada*” gösterdiği politik¹⁰⁵³ cesareten mütevellit ondan övgü ile bahsetmişlerdir. Yayıncılık faaliyetleri ile muhalif düşüncelerini kamusal alana taşımıştır. Burhanettin Duran da tıpkı Özdenören ve Güzel gibi, ona, Cumhuriyet dönemi İslamcılığının öncü payesini vererek, onun İslamcı düşüncesinin, modern ideolojiler, kapitalizm, komünizm ve de Kemalizm’e alternatif bir şekilde formüle edildiğini ifade etmiştir.¹⁰⁵⁴ Türk sağı için alelade bir figür değildir. Türk sağının ortak değeri olan Necip Fazıl’ın mirası, milliyetçiler ve İslamcılar tarafından paylaşıl(a)mamaktadır. Ancak son kertede İslamcıların daha fazla yaslandıkları, beslendikleri bir memba olduğu aşikârdır. Soğuk Savaş yıllarında

---

¹⁰⁵⁰ Mahmut Hakkı Akın, “Muhafazakâr Siyasal Kültürde Bir Sembol Olarak Necip Fazıl”, **Muhafazakâr Düşünce**, Yıl:10, Sayı:39, Ocak-Mart 2014, s.32.

¹⁰⁵¹ Murat Güzel, “Necip Fazıl Kısakürek”, **Moder Türkiye’de Siyasi Düşünce: Muhafazakârlık**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s.334.

¹⁰⁵² Rasim Özdenören, “Necip Fazıl Kısakürek”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslamcılık**, (Ed. Yasin Aktay), İletişim Yayınları, İstanbul,2005, 143.

¹⁰⁵³ Burhanettin Duran, “Necip Fazıl Kısakürek’te Tek Parti ve Kemalizm Eleştirisi”, (Ed. Asım Öz, İsmail Kara, Aykut Ertuğrul, **Necip Fazıl Kitabı**, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2013, s.525.

¹⁰⁵⁴ Burhanettin Duran, **a.g.m.**, s.525.

sağcı gençliğin, rahatlıkla kanatları atına sığındığı tahkim edilmiş bir limandır. Dünyanın zilletinden, asrın tereddütlerinden, günahın zehirli oklarından, ideolojilerin sadmelerinden ve zihinsel bunalımdan kurtulabilmenin çarelerinden birisi bu müstahkem bölgeye sığınmaktır.

İslamcılığın yanı sıra Türk sağının diğer mahfillerinin Necip Fazıl'a gösterdiği ilgi ve alakanın altında yatan itki, onun, iflah olmaz CHP ve İnönü muhalifi olması, yücelttiği Doğu'ya karşı, Batıya getirdiği tenkitler ve de komünizme karşı verdiği savaşım yatar. Necip Fazıl, Türk toplumunun Batılılaşma sürecinde kendi tarihi ve manevi değerlerini yitirdiğini düşünmüştür. Dolayısıyla bütün (modern)ideolojilere bir şekilde mesafelidir. Örneğin bireyin hakkını gasp eden cemiyet, komünizm, sosyalizm ve bunun tam zıddında yer alan cemiyetin hakkına göz koyan fert, liberalizm ve kapitalizm arasında kavşak noktasını el feneriyle aramış ve bulduğu tünelin ucundaki yegane ışığın “*madde üstü inanış*” olduğuna kani olmuşur.¹⁰⁵⁵ Necip Fazıl'ın, kerhen Batı'yı tuttuğunu, zoraki şekilde ondan yana eğilim gösterdiğini anlamak güç değil. Zira mecburiyeti var. Bu mecburiyetin nedeni de Türkiye'ye kasteden dönem dönem değişen türlü türlü düşmanlardır. Örneğin 1940'lı yılların ortamında Anglosaksonlara yaslanmıştır. Çünkü “*nazizmanın galebesi*” halinde, Türk milletine Haymana ovasını sulamak düşecektir.¹⁰⁵⁶ O, komünizme karşı Batı demokrasisine yanaşırken de aynı pragmatizmi gütmüştür. Bu faydacılığını gerekçelendirmiştir de. ABD'de “*ruh olmasa da en azından gerçek bir sistem vardır.*”¹⁰⁵⁷ ABD konusunda fikri sabit değildir. Beri tarafta Kadıköy vapurunda ağzını geveleyerek “*Ay em veri hepi! Yakında Amerika'ya gidiyorum! Oh, darling*” diyen genç kızın şımarıklığından, züppeliğinden muzdaripken, aynı şekilde Türkiye'ye akın eden Amerikalıların “*sömürge valisi*”¹⁰⁵⁸ gibi davranmalarından illallah etmiştir. Komünizmin nirengi noktaları üzerinde durulmasını isteyen N. Fazıl, evvel emirde işaret ettiği şey, komünizmin hedef kitesinin işçi sınıfı olduğu için, Garbi Avrupa dururken, devrimin neden Rusya'da gerçekleşmesine mana verememiştir. Bir Fransız sosyoloğa dayanarak Avrupa'nın, “*mevcut istidat ve tehlikeye*” karşı korumaya aldığını, bu nedenle Orta ve Batı Avrupa'da komünizm

¹⁰⁵⁵ Necip Fazıl Kısakürek, **Hesaplaşma**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1985, s.113.

¹⁰⁵⁶ Necip Fazıl Kısakürek, **Hadiselerin Muhasebesi 1**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010, s.32.

¹⁰⁵⁷ Necip Fazıl Kısakürek, **Hadiselerin Muhasebesi 2**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010, s.102.

¹⁰⁵⁸ Necip Fazıl Kısakürek, **Hadiselerin Muhasebesi 2**, s.9,82.

patlak veremediği halde “illet unsurlarından nispeten uzak ve iptidai” alanda meydana geldiğini belirtmiştir.¹⁰⁵⁹ Orta ve Batı Avrupa’nın korunaklığına karşın ‘biz’, “mikroba hazırlıksız bünyeyizdir.”¹⁰⁶⁰ Batı, onun gözünde Müslüman doğuya zehrini akıtmış frendir. Dahası Batı ikiyüzlüdür: Biri kendi içerisinde sefaletine ağlayan diğeri ise karşıtlarına, kendi gerçeğini saklayarak, sadece saadeti gösteren iki ayrı surattır.¹⁰⁶¹ Garbı başka bir yerde, bir daha, iki kısma ayırmıştır. Birisi komünizme zıt garptır ki bununla sorun yok. Diğeri ise, “kendi bünyesinde gizli gizli komünizmin beslendiği Garptır” ki komünizmle mücadelesinde kati olarak yenilecek ve böylelikle de Şarkın da intikamı alınmış olunacaktır.¹⁰⁶²

Komünizm, sadece Türkiye için tehdit değildir. Bütün dünya için tehdit teşkil eden komünizmin, amacını hem komünistlerin hem de antikomünistlerin anlamaktan yoksun olmaları hasebiyle ‘Moskof taktikası’ bu iki tarafın arasındaki boşluktan faydalanarak kök salmayı başarmıştır. Zaten, 1917 Ekim devrimiyle Rusya’da “eski prensiplerine sadık kalarak” dünyayı muhasara altına almayı şiar edinen bir diktatörlüğün doğuşunu izliyordu insanlık.¹⁰⁶³ Komünizmin Türkiye’deki faaliyetlerinden, gelişiminden, damar bulmasından dipten bir akıntı olarak kendini bulmasından CHP sorumlu tutulmuştur. Komünizmin zaman zaman CHP içerisinde kuluçkaya yattığına iman etmesine neden olan esas mesele, Aclan Sayılğan’ın karşı çıktığı, ancak onun komünist olarak ilan etmekten imtina etmediği *Kadro* dergisini çıkarımların geçmişlerdir. Komünizme metamorfik meziyet kazandıran ve her türlü şekle dönüşebileceğini düşünen Necip Fazıl, komünizmin, bir tek Müslüman ol(a)mayacağını ileri sürmüştür.¹⁰⁶⁴ Onu bu düşünceye sevk eden en büyük etmenlerden birisi, CHP’nin içerisinde Müslüman’ı sadece ‘gerici’, ‘mürteci’ ve ‘yobaz’ gibi vülger sözcüklerle tasvir eden kanadın mevcudiyetidir. Örneğin 1940’lı yılların ikinci yarısından itibaren, Soğuk Savaş’ın bir hasleti olarak ön plana çıkan, komünizmle mücadelede dinin varolan potansiyelinden faydalanılması söylemine bile kimi CHP’lilerin temkinli yaklaşmasıdır. Bunu Recep Peker’in, “komünizm

¹⁰⁵⁹ Necip Fazıl Kısakürek, **Dünya Bir İnkılâp Bekliyor**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1993, s.123.

¹⁰⁶⁰ Tanıl Bora, “Necip Fazılın İdeolojisi: “Yabancı İdeolojiler”, Antikomünizm, Avam, “İdrak Soyluları”, Faşizm”, **Birikim**, Sayı.312, Nisan 2015, s.85.

¹⁰⁶¹ Necip Fazıl Kısakürek, **Başmakalelerim 3**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2014, s.224.

¹⁰⁶² Necip Fazıl Kısakürek, **Başmakalelerim 1**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2013, s.168-169.

¹⁰⁶³ Necip Fazıl Kısakürek, **Moskof**, s.329.

¹⁰⁶⁴ Necip Fazıl Kısakürek, **Türkiye’de Komünizma ve Köy Enstitüleri**, Doğan Güneş Yayınevi, İstanbul, 1962, s.12.

illetinin devasını İslamiyet'ten beklemek, kızıl zehre şifayı yeşilde aramaktır” ifadelerinde rahatlıkla bulabiliyoruz.¹⁰⁶⁵ Necip Fazıl, Peker'in bu düşüncesini “*aşağılık bir espri gayreti ve kelime oyunu cambazlığı*” içinde “*mağrur bir cehalet ve küstah bir dalaletin vardığı efsane çapındaki cüretten bir numune*” olarak görmüştür.¹⁰⁶⁶ Ona göre, komünizmle mücadelede, ‘din’ dışında herhangi başka bir araçla mücadele edil(e)mez. Ne felsefe, ne milliyetçilik ve ne de komünizme zıt iktisadi nazariyelerle mücadele verilemez.¹⁰⁶⁷ Hem tek partili yıllarda hem de çok partili hayata geçtikten sonra da CHP’ye karşı muhalefetini sürdürmüştür. Onun, irtifa kaybı yaşamadan süren muhalefeti, 1965 seçimlerine doğru giderken CHP’nin ortaya attığı “*ortanın solu*” siyaseti dolayısıyla partiye yönelik sert eleştirinin antikomünizmle buluşmasını kolaylaştırmıştır.¹⁰⁶⁸ Necip Fazıl, sert sadmelerde bulunduğu CHP’nin, toplum nezdinde kaybettiği değerini geri almak için “*ortanın solu*” siyasetine sığındığını ve böylelikle de bir “*hayatiyet*” aradığı iddiasında olmuştur.¹⁰⁶⁹ Komünizmin, her an tepeden inme vaziyeti aldığı, avına atılmaya hazır “*ev köpeklerinin*” gerginliği içerisinde fırsat kolladığı gibi sözlerle feveran ederek ‘komünizmin kapıda’ olduğu yaygarasını koparmıştır. Sürekli olarak tehlikenin büyüklüğüne işaret etmiş¹⁰⁷⁰ ve onun bu ivedi hali hiçbir zaman sönümlenmemiştir. 1960’ların sonuna doğru artık ‘komünizmin gelişini’, “*saat kadranında saniyeleri gösteren ibrenin hareketi kadar belli olduğu*” tasvirini yapmıştır.¹⁰⁷¹ Ona göre, bu vartaya inanmamak için “*ortanın solunda*”¹⁰⁷² olmak lazım geliyor. CHP’ye o kadar kinlidir ki, Milli Selamet Partisi’nin, CHP ile koalisyon kurmasına asla ihtimal vermediği için, 1973 seçimlerinden sonra MSP’nin CHP ile koalisyonda buluşması dolayısıyla Necmettin Erbakan’ı affetmemiştir. Ecevit ve Erbakan’ın hükümet için anlaşığı günlerde Necip Fazıl, eleştiri çitasını yükseltmiş ve Erbakan’ın, “*küfür*” işlediğine, onun, “*din*”, “*iman*”, “*fikir*” ve “*ideal*” ile hiçbir alakasının kalmadığını

¹⁰⁶⁵ Kısakürek, **Türkiye’de Komünizma ve Köy Enstitüleri**, s.5-6.

¹⁰⁶⁶ Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 10/13**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1993, s.67.

¹⁰⁶⁷ Necip Fazıl Kısakürek **Rapor 10/13**, s.67,68.

¹⁰⁶⁸ Murat Güzel, **a.g.m.**, s.335-7.

¹⁰⁶⁹ Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 10/13**, s.121.

¹⁰⁷⁰ Necip Fazıl Kısakürek, **Hitabeler**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1994, s.27.

¹⁰⁷¹ Necip Fazıl Kısakürek, **Hitabeler**, 27,29.

¹⁰⁷² Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 10/13**, s.45.

iddia edecek kadar ileri gitmiştir.¹⁰⁷³ Hatta Erbakan'ın susmasını ve de ortalıktan çekilmesini dahi istemiştir.¹⁰⁷⁴

Belki de Necip Fazıl açısından CHP'nin tek doğru siyaseti, onun, Soğuk Savaş yıllarında iki kutuplu dünyada ABD'nin yanında yer almasıdır. İki kutuplu dünyayı Amerika, demokrasi bloku ve Sovyetler diye üçe ayıran Necip Fazıl, en ufak ABD karşıtlığının, Sovyetleri desteklemek anlamına geleceğinden, kerhen de olsa ABD'nin yanında yer almayı mazur görmüştür.¹⁰⁷⁵ Necip Fazıl'ın, komünizm karşıtlığı onu karşılıksız Amerikan muhibbi yapmıyor veya ABD'nin esiri olmuyor. Bilakis ABD'ye karşı son derece temkinlidir. Batı medeniyetinin temsilcisi konumundaki ABD'nin siyaseti ve kültürünün Türk toplumunun içine işlemesi, topluma zerk etmesi onun açısından kabul edilebilir bir durum değil. Çünkü Amerika bizi bizden alacak olan siyasal, kültürel ve politik güçtür. 1948 yılının ilk günlerinde Kadıköy vapurunda karşılaştığı geçlerin, giyimlerinin, konuşmalarının, hal ve hareketlerinin fena halde Amerikan taklitçisi görüntüsünden son derece rahatsız olmuştur.¹⁰⁷⁶ Bu, “köksüzlüğün” alâmetifarikasıdır.¹⁰⁷⁷ Mesela Do Göl'ün, ABD askeri üslerini Fransa'dan kaldırmaya çalışmasını ‘istiklal’, ‘şahsiyet’ davranışının örneği olarak gözler önüne sermiştir. Aslında onun ABD'ye ehvenişer olarak bakmasının esbabı mucibi, evvelinde ‘Moskof’ ve sonrasında ‘Sovyet’ nefretidir.¹⁰⁷⁸ 1960'ların ikinci yarısından itibaren solcu gençliğin anti-Amerikancı güdü ile “*Go home*” slogan atmaları karşısında Necip Fazıl, bunun bir Moskova ağzı olduğuna hükmetmiştir. Memlekette Amerika'yı sevmeyen bununla birlikte de Moskova'dan da öğrenen gençliğin mevcudiyetine dikkat çeken Necip Fazıl, Amerikalılara yapılması gerekenin “*suratlarına bile bakmamak*” olduğunu ifade etmiştir. Bu şekilde anti-Amerikancılığı, “*Moskova yararına istismar edenlerin suratına da tokatı indirmiş olur.*”¹⁰⁷⁹ Necip Fazıl, ‘insanlığı’ mengineye sıkıştırıp iki tercih yapmak zorunda bırakmıştır. Ya ABD'nin yanında yer alacaklar ya da Sovyetlerin tarafını tutacaklar. Bunun anlamı ya demokrasi sistemini benimseyecek ya da komünizmin

¹⁰⁷³Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 9/10**, b.d. Yayınları, İstanbul,2015, s.44,49,50.

¹⁰⁷⁴ Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 7/8**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2009, s.58.

¹⁰⁷⁵ Necip Fazıl Kısakürek, **Tanrı Kulundan Dinlediklerim**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1993, s.246.

¹⁰⁷⁶ Necip Fazıl Kısakürek, **Çerçeve 3**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010, s.94-95.

¹⁰⁷⁷ Kısakürek, **Hadiselerin Muhasebesi 1**, s.285.

¹⁰⁷⁸ Necip Fazıl, **Başmakalelerim 2**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2014, s.118-119.

¹⁰⁷⁹ Fazıl Kısakürek, **Hadiselerin Muhasebesi 3**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2009, s.128.

esaretine mahkûm olacak.¹⁰⁸⁰ Necip Fazıl, Batı'nın her türlü fikir ve ideolojisinden arınmaya çalışırken¹⁰⁸¹ onu Batı ile aynı kavşakta buluşturan itki, reel politik olarak, antikomünizmdir. Stalin'in 1953 yılında ölümüyle Sovyetlerin yıkılacağı beklentisi, umudu içerisine girmiştir. Ancak, gelişmeler onu çabuk pes ettirmiş, bu temennisinde ters köşe olmuştur. Çaresiz kaldığını itiraf etmiştir. Rusya, ne içten yıkılabilir ne de şahısların değişmesinden bir şey murad edilebilir. Yeni bir savaşın çağrısı niyetine başka bir şeyin devreye girmesi icap ediyor ki o da ABD ile birlikte tüm dünyanın Sovyetlere karşı harekete geçmesidir. Sovyetlerin, “*Kore’de ihdas*” ettiğinin aynısını “*hür dünyanın*” Bulgaristan’da, Macaristan’da ve Romanya’da eylemde bulun(a)mamanın hayfi içerisindedir.¹⁰⁸²

Ancak, bir noktaya şerh konulması gerekir ki Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren CHP, komünist faaliyetlerin Türkiye’de zemin bulması için gereken ne varsa ortadan kaldırmıştır. Takrir-i Sükun Kanunu ile bütün sol neşriyatı kapatılmıştı. Zaten bu tarihten sonra da TKP yer altına inmiş, faaliyetlerini illegal olarak yapmıştı. Kaldı ki tek parti döneminde neredeyse iki yılda bir komünist tevkifatı yapılmıştı. Necip Fazıl’ın komünist faaliyetlerden kastettiği mevzu, militan laikliğin kök salmasıdır. Türk sağ siyasetin retrospektif tarih okumasında, en azından geçmiş üzerine inşa edilen retorikte Necip Fazıl’ın etkisinin, sağcı diğer aydınların hepsinden daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.

“...madde üstü inanış sistemleri ve onun müesseseleri halinde tecelli eden her ulvi cehdin, kırıcısı, tıkayıcısı, boğucusudur...”¹⁰⁸³ şeklinde vülger sözcüklerle tanımlanan komünizm nefretinin kökleri tarihte saklıdır. Türk-Rus ilişkilerinin anlatıldığı kitaba koyduğu ‘Moskof’ ismi, onun deyimiyle Türk’e “...*dişleri kan içinde kurdu*” hatırlatır.¹⁰⁸⁴ Bu kadar sakil resmedilen Moskof, alelade bir düşman değildir. Zira, insanlık tarihinde buzdağı ile yanardağ arasındaki zıtlığa benzer bir durum, yalnızca Türklerle Ruslar arasında vardır. O kadar ki, Türk-Moskof anlaşmazlığının yanında Himalaya, bir tümsek nispetinde utangaçtır.¹⁰⁸⁵ Komünizm ile Moskof’u müsemma kılan saik, Stalin’in, Lenin’in “*dünya ihtilali*” mefkûresini

¹⁰⁸⁰ Necip Fazıl, **Başmakalelerim 2**, s.118.

¹⁰⁸¹ Tanıl Bora, **a.g.m.**, s.82.

¹⁰⁸² Kısakürek, **Başmakalelerim 1**, s.234-236.

¹⁰⁸³ Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 10/13**, s.47.

¹⁰⁸⁴ Necip Fazıl Kısakürek, **Moskof**, s.5.

¹⁰⁸⁵ Necip Fazıl Kısakürek, **Moskof**, s.5-6.

“Moskof dünya hâkimiyetine” çevirmesine bağlar. Stalin’in, komünizmi arka fonda tutarak önceliğini Moskof ideallerini gerçekleştirmeye verdiğini ifade etmiştir: “...Moskof’u komünist yapmaktansa komünizmayı Moskoflaştırmak” türü bir mantığın devreye sokulduğuna işaret eder.¹⁰⁸⁶ Bu idea zaten Büyük Petro’dan kalma bir mirastır.¹⁰⁸⁷ Moskof, ezel ebed düşmandır. Çarlık rejimi ile komünist rejim arasında herhangi bir ayırımı yoktur. Moskof ile Türk’ün arasındaki düşmanlık, din dahil, hiç bir ideolojiyle izah edilemez. Zaten Türkler, tarihte Hıristiyan topluluklarla dostluk kurabilmiş ve hatta Moskof salibine karşı birlikte mücadele vermişlerdir.¹⁰⁸⁸ Necip Fazıl’ın, 1960’lı yılların kaotik ortamını anlattığı antikomünist mahiyetteki piyesinde resmettiği komünistler, düpedüz “Moskof tohumlarıdır.” Daha da ileri gitmiş ve Türk komünistlerinin Moskoflardan beter olduklarını ileri sürmüştür. Çünkü, dedesini öldürmeye memur edilmiş bir komünist, dedesine, “Anla bizim mezhebimizi!.. Bizde anne, baba, duygu, zaaf, yok, yalnız dava var”¹⁰⁸⁹ demiştir.

Türk dil yapısına daha uygun olduğunu ileri sürerek komünizmden ‘komünizma’ diye söz ediyor. Komünizmin, mücerret ve metafizik meselelerle ulaşılmaz mesafesini ölçen Necip Fazıl, *Orak-Çekiç*’in “Softaların sarıkları kendilerine kefen olmalarıdır” manşetine ne hükümetin ne de halkın tepki göstermemesini yadırgamıştır.¹⁰⁹⁰ Onun komünist kişisi/profilisi sakil, pejmürde, çirkin ve dünyanın en müstekreh mahlûkatıdır.¹⁰⁹¹ Solcuların memnuniyetsizliğine, tenkitlerine yönelik olarak aradığı tek çare, “ya sev ya terk et” mottosundan hareketle, Misak-ı Milli sınırlarını terk ederek özlemine duydukları Sovyet topraklarına yerleşmeleridir.¹⁰⁹² Onun tahayyülündeki komünizm, aksiyondan ziyade bir reaksiyondur. Yani dine, doğaüstü inanç sistemlerine, idealizme, spiritüalizme, her türlü özel mülkiyete ve hürriyet hakkına karşı duran bir aksülameldir.¹⁰⁹³ Komünizmi bir hastalıkla, bir tür dermansız illetle müsemma kaldığı için girdiği bünyenin mutlak surette öldürülmesi lazım geldiğini dikte etmiştir. Bu tür

¹⁰⁸⁶ Necip Fazıl Kısakürek **Moskof**, s.343.

¹⁰⁸⁷ Necip Fazıl Kısakürek, **Moskof**, s.349.

¹⁰⁸⁸ Necip Fazıl Kısakürek, **Başmakalelerim 3**, s.282.

¹⁰⁸⁹ Necip Fazıl Kısakürek, **Mukaddes Emanet**, Büyük Doğu Yayınları, 2015, s.89,88.

¹⁰⁹⁰ Necip Fazıl Kısakürek, **Hitabeler**, s.34; **Rapor**, 10/13, s.52; Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 9/10**, s.105.

¹⁰⁹¹ Necip Fazıl Kısakürek, **Her Cephesiyle Komünizma**, Doğan Güneş Yayınları, İstanbul, 1962, s.34.

¹⁰⁹² Necip Fazıl Kısakürek, **Her Cephesiyle Komünizma**, s.35.

¹⁰⁹³ Necip Fazıl Kısakürek, **Her Cephesiyle Komünizma**, s.37.

direktiflerin sayısı az değildir.¹⁰⁹⁴ Necip Fazıl'a göre, komünistlerin en büyük taktiği komünizme düşman olan herhangi bir kişiyi veya kurumu komünist ilan ederek, kendilerine yöneltilmiş olan meşru nefretin yönünü değiştirerek halkı kafa karışıklığına sürüklemektir.¹⁰⁹⁵ Komünizmin başlangıç tarihini 19. asra götürmüştür. Ancak daha eskilerde de nüveleri yok değildir. Bir tanesi de bu topraklara aittir. O da Şeyh Bedrettin'in kendisidir. Komünistler, Şeyh Bedrettin'de kendilerini andıran bir takım meseleler buldukları için onu sahiplenmişlerdir. Necip Fazıl, Şeyh Bedrettin ile komünistler arasındaki merbutiyeti 'din' ile ölçmüştür.¹⁰⁹⁶ Necip Fazıl'ın, Şeyh Bedrettin ile komünizm arasında bağ inşa edip her ikisine de reddiyede bulunmasının arkasında onun temelde karşı olduğu şeyler var. Birincisi, Nazım gibi bir komünistin Şeyh Bedrettin'i yüceltmesi, ikincisi Şeyh Bedrettin'in devlete karşı isyan bayrağını çekmesi, üçüncüsü klasik Sünni paradigma dışında bazı mütalaalarda bulunması ve son olarak evli kadınlar hariç tüm mülkiyeti ortadan kaldırmaya yönelik tehdidir.

Necip Fazıl, komünizmi ve komünistleri tasvir ederken kullandığı sıfat ve nitelermeleri maksimalist düzeyde kötücüdür. Nazım Hikmet'in "*beni Stalin yarattı*" sözü üzerine onu paylamaktan geri durmaz ve onu maymuna benzetir.¹⁰⁹⁷ Farklı zamanlarda birçok yerde "*komünizm geliyor!*" muhatarasını yaymayı, gerginlik pompalamayı alışkanlık olarak belleyen Necip Fazıl'a göre, komünizm, "*hem de öyle bir geliyor ki*" onu ne ABD ve ne de Batı demokrasileri durduramayacak. Yine de ümidini yitirmez, insanlığın bekasını doğuda Japonya, Batı'da demokrasiler ve ABD'ye bağlamıştır.¹⁰⁹⁸ Ancak bilinen bir şey var ki Türk'ün gayesi "*insanlığın yamyamı ve insani vücut hikmetinin katili komünizmayı silip süpürmektir.*" Eğer bunu yap(a)mayacak olursa bu diyardan da gitmeye hazırdır. *Moskof*'un kapağında yer alan mezar taşında "*Moskof keferesinden intikam alamayan merhum Alemdar Ali Ağa'nın*" yapamadığını yapmanın şartları yeniden haiz olmuş ve o gün "*bugündür.*"¹⁰⁹⁹ TRT ve Milli eğitim Bakanlığı gibi kurumlar komünizmin hücumuna uğramıştır. TİP'in, 1961 Anayasası'na sığınarak aleni "*solculuk*" yaptığını, tüm bunların yanında komünizm yerine sosyalizm sözcüğü telaffuz ettiği

¹⁰⁹⁴ Necip Fazıl Kısakürek, **Hesaplaşma**, s.112.

¹⁰⁹⁵ Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 10/13**, s.54-55.

¹⁰⁹⁶ Necip Fazıl Kısakürek, **Hesaplaşma**, s.114.

¹⁰⁹⁷ Necip Fazıl Kısakürek, **Moskof**, s.343.

¹⁰⁹⁸ Necip Fazıl Kısakürek, **Moskof**, s.354.

¹⁰⁹⁹ Necip Fazıl Kısakürek, **Moskof**, s.355.

için milliyetçi ve mukaddesatçıların buraya meyiletmesinden muzdariptir.¹¹⁰⁰ Bu feveranın karşısında Necip Fazıl, hükümetin duruma kayıtsız olduğu, kanunların duruma müdahale etmekten uzak olduğunu, servet sahiplerinin gaflet içinde debelendiğini ve bu manzara karşısında komünizmin Türkiye’de tesis edilmesi için tüm şartların sağlandığını “*komünizma geliyor!!!*” diyerek sözlerini noktalamıştır.¹¹⁰¹ Evvelden komünizmin tüm uğraşlara rağmen tutmadığını ifade ederdi. Ancak ‘ortanın solu’ siyaseti nedeniyle bu fikir değişmeye yüz tutmuştur.¹¹⁰² Çünkü hiçbir devirde bulamadıkları zemini, 1960’ların ortamında elde edebilmişlerdir.¹¹⁰³ Komünizmle mücadelenin DP’ye nasip olduğunu onun öncesinde CHP güya komünizmle mücadele eder gibi görünüp, arkasından onların teşkilatlanmasına olanak sağladığından dem vurmıştır. “*Komünist Kimdir*” diyerek komünist avına çıkan Necip Fazıl’a göre, bunların kim olduğunu öğrenmek için Nazım Hikmet’in af kampanyasına destek verenlere bakmak yeterlidir. Zira, Necip Fazıl, Ahmet Emin Yalman, Aziz Nesin; Sedat Simavi ve Falih Rıfkı’yı komünist bellemiştir.¹¹⁰⁴

Necip Fazıl’ın komünizm konusundaki çekinceleri, klasik Türkçü/Turancılıkların eleştirilerinden farklılaşmıştır. Modernizmin bir tür zehri olarak gördüğü komünizmi, manevi değerlere olan yaklaşımına göre değerlendirmiştir. Onun için her hangi bir kimsenin komünist olup olmadığını saptamak için onun “*dinsiz*” ve “*Allahsız*” şairleri tutup tutmadığına bakmak yeterlidir. Eğer, maneviyat yoksunu şairin takipçisiyse “*hemen (komünist) damgayı basabilirsiniz.*”¹¹⁰⁵ Bir okuyucusunun yazdığı mektuba verdiği cevapta “*sizde İslam ile komünizmayı barıştırmak isteyen bir mizaç havası içinde görüyorum. Yağma yok; İslam olunca yanında hiçbir şey yoktur*”¹¹⁰⁶ diyerek bu konuda ne kadar tavizsiz olduğunu göstermiştir. Necip Fazıl’ın, komünizme ve sosyalizme bulaşanlara, en azından ilmi olarak bu ideolojileri anlamak isteyenlere karşı tahammülü yoktur. Nurettin Topçu’nun, İslam ile sosyalizmi aynı anda zikretmesi ve İslam’ın içinde sosyalist nüveler bulma çabası karşısında Necip Fazıl, onun, “*sosyalizm hastalığına*

¹¹⁰⁰ Necip Fazıl Kısakürek, **Hitabeler**, s.44.

¹¹⁰¹ Necip Fazıl Kısakürek, **Hitabeler**, s.45.

¹¹⁰² Necip Fazıl Kısakürek, **Hitabeler**, s.23,28.

¹¹⁰³ Necip Fazıl Kısakürek, **Hitabeler**, s.34-35.

¹¹⁰⁴ Necip Fazıl Kısakürek, **Başmakalelerim 1**, s.198-199.

¹¹⁰⁵ Kısakürek, **Türkiye’de Komünizma ve Köy Enstitüleri**, s.16.

¹¹⁰⁶ Kısakürek, **Çerçeve 6**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010, s.155-156.

tutulduğunu” ifade etmekten geri durmaz.¹¹⁰⁷ Konya’nın Kulu ilçesinde hafız olan birisinin TİP teşkilatını kurduktan sonra, “emekçileri batıran ve ağaları yükselten daima din istismarcısıdır ve böyle bir ölçü hiçbir din ve mezhepte yoktur” demesi karşısında Allah’ın hesap gününde hafızın boynuna “hıfzının kemendini takıp” o şekilde gözler önüne sereceğini temenni etmiştir.¹¹⁰⁸

Komünist Manifesto’da (1848) yer alan “dünya işçileri birleşiniz” mottosuna karşılık olarak Necip Fazıl, Müslüman Anadolu gençliğini birleşmeye çağırmıştır.¹¹⁰⁹ Necip Fazıl, komünizmi çağrıştıran ne varsa, onun reddiyesi içerisinde olmuştur. Grevi, bir tür işçi isyanı olarak görmüş ve onunla birlikte lokavt, sendika ve federasyonu nümayişlerin esbabı mucibi görmüştür.¹¹¹⁰

Necip Fazıl, 27 Mayıs’tan sonra, *Son Posta* gazetesinde “Türkiye’de Komünizma ve Köy Enstitüsü” serlevhası altında bir dizi yazı neşretmişti. Necip Fazıl, mübalağa sanatını tarumar ederek abartılı bir biçimde sadece İstanbul’da yüz bin kadar ‘komünist’, ‘komünistimtrak’, ‘kollektivist’, ‘sosyalist’, ‘solcu’ ve de yirmi beş bin kadar da ajan ve povakatör olduğu konusunda şüphesi yoktur.¹¹¹¹ Ancak başka bir yerde, bu sayıyı tüm ülkede iki bine kadar düşürebilmiştir.¹¹¹² Necip Fazıl, komünistlerin sayı bakımından az olsa bile nihai hedefleri devrim yapmak olduğu için her an fırsat kolladıklarını iddia etmiştir. En büyük gösterge de yukarıda ayrıntılı bir şekilde zikredilen ‘Çiçek Palas’ hadisesidir.¹¹¹³

Necip Fazıl, komünizmle mücadelesini çoğunlukla yazı yazmak suretiyle sürdürmüşse de bilhassa 1960 sonrasında miting meydanlarında arzı endam etmekten geri durmamıştır. MTTB’nin ve TKMD’nin düzenlediği komünizmi tel’in mitinglerine iştirak etmiştir. Bir de daha etkili olabileceğini düşündüğü için komünizmin ‘mülevves’ ve ‘daemonik’ yönünü konferans yöntemiyle kitlelere aktarmaya cehdetmiştir. Gençlerle bir araya gelme, onlarla birebir temas kurma amacına matuftur. Buna örnek olarak yukarıda zikredilen TMD üyelerine “*Her Cepheyle Komünizm*” başlığı altında konferans vermiştir. Bu metin daha sonra

¹¹⁰⁷ Kısakürek, **Hadiselerin Muhasebesi 3**, s.33.

¹¹⁰⁸ Kısakürek, **Hadiselerin Muhasebesi 3**, s.52.

¹¹⁰⁹ Kısakürek, **Dünya Bir İnkılâp Bekliyor**, s.114.

¹¹¹⁰ Necip Fazıl Kısakürek, **Çerçeve 6**, s.30-40.

¹¹¹¹ Kısakürek, **Türkiye’de Komünizma ve Köy Enstitüleri**, s.17.

¹¹¹² Kısakürek, **Her Cepheyle Komünizma**, s.34.

¹¹¹³ Kısakürek, **Türkiye’de Komünizma ve Köy Enstitüleri**, s.17-18.

gelecek nesillere aktarma güdüsüyle broşür halinde yayınlanmıştır. Burada bir parantez açılırsa ‘her yönüyle’, ‘her cephesiyle’ gibi başlıklar altında yapılan konferansların, neşredilen metinlerin sayısı bir hayli fazla olmuştur.

Necip Fazıl, verdiği konferanslarda, yazdığı metinlerde milliyetçi bir üslup kullandığı aşikâr, ancak İslam’a daha fazla yer verdiğini de eklemek gerekir. Necip Fazıl, memleketteki komünist faaliyetleri anlatmayı tercih etmiştir. *Büyük Doğu* dergisinde Türkiye’deki komünist faaliyetleri yanı sıra, çeviri metinler ve komünizmden dönenlerin itiraflarına yer verilmiştir. Milliyetçiliğe yer vermesine rağmen antikomünistliğini, komünizmin dini reddiyesi ve Rus imgesi üzerine inşa etmiştir. Onun antikomünistliğinin istinatgahı evvel emirde Çarlık ve sonrasında Sovyetlerin uygulamaları, sınır aşırı politikaları teşkil etmesine rağmen dış Türklere, en azından Müslümanlık düzeyinde dahi olsa, değinmemiştir. Ancak, onun maiyetinde çıkan *Büyük Doğu* dergisinin bu konuya temasına münhasıran değinmek iktiza ediyor. Keza dergide başkaları dış Türkleri yazmışlardır. Sovyet coğrafyasında yaşayan Müslüman/Türklerin durumu tasvir edilmiş, buna dikkat çekilmiştir.

Numan A. Binatlı Sovyetlerde yaşayan Türklerle ilgili yazı dizisi kaleme almıştı. Bu dizide evvel emirde, çeşitli kaynaklara dayandığını ifade ederek Sovyet coğrafyasında Türk nüfusunu ele almış ve yaklaşık kırk beş milyon Türkün yaşadığını ileri sürmüştür.¹¹¹⁴ Bolşevik devrimden sonra, bütün cihanı “*kızıl bayrak*” altında toplamaya çaba gösteren Sovyetlerin, Çarlık Rusya’dan kalma emperyal politikaların devam edildiği ifade edilmiştir.¹¹¹⁵ Milli Mücadelenin kudretli komutanlarından Ali İhsan Sabis de Necip Fazıl’ın görüşleri doğrultusunda komünizmle mücadelede ABD ile işbirliği yapmanın zaruritne dikkat çekmiştir.¹¹¹⁶ Bu mecrada komünizm üzerine çıkan metinlerde Necip Fazıl’ın bariz etkisinin olduğu yazarın eğiliminden, sözcük kullanma üslubundan ve yazıların içeriğinden anlaşılabilir. Bunu bir örnekle daha sarıh hale getirebiliriz. Salih Zeki Aktay’ın, “*Moskoflar Geliyor!!!*” başlıklı metninde yukarıda zikredildiği şekilde Necip Fazıl’ın ivedi haline benzer bir tutum vardır. Ayrıca Aktay, tıpkı Necip Fazıl gibi ‘komünizm’ sözcüğü yerine ‘komünizma’ kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Ve

¹¹¹⁴ Numan A. Binatlı, “Sovyet Rusya’da Türkler 2”, **Büyük Doğu**, Yıl:6, Sayı:21, 3 Mart 1950, s.13.

¹¹¹⁵ Numan A. Binatlı, “Bütün İçyüzüyle Sovyet Rusya: Siyaset”, **Büyük Doğu**, Yıl:6, Sayı:24, 1 Eylül 1950, s.15.

¹¹¹⁶ Ali İhsan Sabis, “Kızıl Tecavüze Karşı”, **Büyük Doğu**, C:I, Yıl:2, Sayı:73, 26 Aralık 1947, s.9.

Moskof derken tabii ki komünizm kastedilmiştir. Türkiye’de komünizmin bir dip akıntı olarak kendini bulmasının kabahati CHP’ye yüklenmiştir.¹¹¹⁷

Komünizm, Allah’ın, dinin, ruhun, vatan ve millet mefkûresinin, ahlak, anane, terbiye ve daha bilumum değerlerin olmadığı,¹¹¹⁸ dalalet mezhebi, hastalık mıntıkası, gizli mikroplar, hastalıklı vücutlar, illetli bir düşünce ve mütemadiyen bir istismar dehası olarak resmedilmiştir.¹¹¹⁹

“Bugün komünizm, tohumu zakkum ve meyvesi at kestanesi, efsanevi bir ağaç gibi, kökünden inhıraf etmiş, düşmanı olduğu rejimlerin bünye kanunlarını kendisine aşılaktan başka çare bulamamış, bu arada bir (1) numaralı bir emperyalizm ve onun manivelası olarak haşin bir militarizme kaymış, umumin küfründen başka kendi kendisinin de kafiri olmuş (Greko-Latin) medeniyetine karşı kuduz bir Moskof hınç ocağı politikasıdır.”¹¹²⁰

Necip Fazıl, 1965 seçimlerinde halkın, CHP ve TİP’e haddini bildirdiğini, TİP’in şahsında da “komünizmin suratına tükürdüğü” yorumunda bulunmuştur.¹¹²¹ Komünizm, materyalizmin Köy Enstitüleri vasıtasıyla bin yıllık Türk örf ve annesinde ve ahlaki değerlerinde gedik açmaya cehdettikleri ve bunun içinde köylünün trampelen olarak kullanıldığı belirtilmiştir.¹¹²² *“İşte küfürlerin en şenii olan 19’uncu asırdan gelip 20’nci asırda tatbikatını bulan ve bugün en büyük dünya ihtilafını doğuran, güya modern, fakat gerçekte Nemrut ve Ebucehil kadar bayat komünizma şirki!..”¹¹²³*

Necip Fazıl’da komünizm, her zaman Moskof’un müteradifi olmuştur. Türkiye’nin dar bir vetireden geçtiğine inanan Necip Fazıl komünizm heyulasını abartmıştır. Onun bu katmerli hali hiç dinmemiştir. Tüm bunlarla birlikte, onun düşünce dünyasında ‘din’, komünizme karşı emniyet supabı vasfını haizdir.

---

¹¹¹⁷ Salih Zeki Aktay, “Moskoflar Geliyor”, **Büyük Doğu**, Yıl.2, C:3, Sayı:75, 9 Ocak 1948, s.9.

¹¹¹⁸ Necip Fazıl Kısakürek, **Çepeçevre Sosyalim Komünizm ve İnsanlık**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1985, s.89.

¹¹¹⁹ Kısakürek, , **Çepeçevre Sosyalim Komünizm ve İnsanlık**, s.93-96.

¹¹²⁰ Kısakürek, , **Çepeçevre Sosyalim Komünizm ve İnsanlık**, s.102

¹¹²¹ Necip Fazıl Kısakürek, **Hadiselerin Muhasebesi 3**, s.55.

¹¹²² Necip Fazıl Kısakürek, **Moskof**, s.341.

¹¹²³ Necip Fazıl Kısakürek, **Hitabeler**, s.31.

3.2.3. Aksiyoner Bir Antikomünist: İlhan Darendelioğlu

İlhan Darendelioğlu 1921 yılında Tarsus'ta doğmuştur. Darendelioğlu, Adana Lisesi'nde öğrenci iken *Toprak* dergisini (birinci dönem) çıkarmıştır. 32 sayı çıkan bu dergi, 1948 yılında kesintiye uğramıştır. Dergi, bazı dönemlerde kapansa da 1979 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir.¹¹²⁴ Gençlik yıllarında antikomünist derneklerde aktif olmuştur. İstanbul Üniversitesi öğrencileri tarafından kurulan TKÇD bünyesinde yer almıştır. Bir de, 1953 yılında TMD kapandıktan sonra açılan Milliyetçiler Derneği içerisinde bulunmuştur. Derneğin faaliyetlerini hiç aksatmayan Darendelioğlu, Bursa'nın fethi gibi önemli günlerde konferanslar vermiştir.¹¹²⁵ Derneklerin yanı sıra, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında mantar gibi türeyen antikomünist dergilerin kadrosunda da var olmuştur. Örneğin Nihal Atsız, Abdulkadir İnan, Hasan Ferti Cansever gibi Türkçülerin yer aldığı *Kızıllema* (1947-1948) dergisinde yazmıştır.¹¹²⁶ Aynı şekilde *Türk'e Doğru* (1945-1948), *Tanrıdağ* (1950-1951), *Milli Yol* (1962), *Milli Işık* (1967-1971) ve *Milli Hareket* (1966-1971) gibi antikomünist-Türkçü dergilerde yazmıştır.¹¹²⁷

Darendelioğlu, 1944 Mayıs ayının ilk günlerinde “*Solcu Şairler Antolojisi*” adıyla bir broşür yayınlamıştı. Bu broşürde sanat ve edebiyat perdeleyerek “*komünizm propagandası*” yapan şairleri faş etmişti. Bundan mütevellit Darendelioğlu da Türkçülük olayları kapsamında nezarete alınmıştı.¹¹²⁸ İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi son sınıfta okuduğu sırada Nazım Hikmet için af tartışmaları gündemdedi. Dönemin solcuları, bunun için Çiçek Palas'ta bir toplantı teşkil etmişlerdi. Darendelioğlu'nun antikomünist mahiyetteki ilk ciddi eylemi, Çiçek Palas'taki toplantıyı “*sabote*” etmek olmuştur. Darendelioğlu, ilk etapta tek başına salona gitmişti. Ardından TKO, TGT ve MTTB üyeleri ve öğrenciler kendisine iştirak etmişlerdi.¹¹²⁹ Polisin müdahalesiyle olaylar sona ermişti. Darendelioğlu, Nazım Hikmet ile ilgili kaleme aldığı eserinde (1978) onun nesebi

¹¹²⁴ Necmettin Sefercioğlu, *Türkçü Dergiler*, s.29-32.

¹¹²⁵ Darendelioğlu, *Milliyetçilik Hareketleri*, s.315.

¹¹²⁶ Darendelioğlu, *Milliyetçilik Hareketleri*, s.172,237.

¹¹²⁷ Selim Yıldız, *Güneyli Yiğit İlhan (Egemen) Darendelioğlu*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2013, s.43-44.

¹¹²⁸ İlhan Darendelioğlu, *Türk Milliyetçiliğinde Büyük Kavga*, Oymak Yayınları, İstanbul,1976, s.58; Selim Yıldız, *a.g.e.*, s.104.

¹¹²⁹ İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Komünist Hareketler*, s.387-389.

üzerinde durmuştu. Nazım'ın, “*anne tarafından Polonya Yahudi'si, baba tarafının ise Fransız kökenli*” olması onun için marazi bir durumdu. “*İhtida*” edenleri kınamadığını belirtmekle birlikte, “*Lehistan'da millet, sosyalizmi kurmakla meşgul, göğsümüzü kabartmıyor değil, dedelerimden birinin Lehli oluşu*” mısralarını söyleyen birinin “*vatan şairi*” olamayacağını belirtmişti. Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay'ın 1975 yılında Moskova'da bulunan Nazım'ın mezarını ziyaret ederken Türkiye'den götürdüğü toprağı mezara serpmesini “*utanç*” duyulacak bir hareket olarak değerlendirmiştir.¹¹³⁰ Darendelioğlu, komünizmin baskılanması için her türlü gayretin içerisinde olmuştur. İlerleyen yaşına rağmen, hiçbir durum onu dizginleyememiş, onu bu mücadeleden alıkoy(a)mamıştır. Yayıncılık faaliyetlerinden konferanslara, oradan miting alanlarına bilfiil antikomünist kavganın içerisinde yer almıştır. Antikomünist mücadelede kavgacı yönüyle onun kadar ön plana çıkan başka biri az bulunmuştur. Yukarıda zikredildiği üzere Çiçek Palas'ı tek başına basacak kadar “*azimli*” ve 1957 yılında Vatan Partisi'nin mitingindeki kitleyi tek başına protesto edecek kadar *bipervadır*.

Darendelioğlu'nun o dönemde ikinci bir eylemi Hikmet Kıvılcımlı'nın kurduğu 1954 yılında kurulan Vatan Partisi mitingini basmak olmuştur. Partinin 1957 yılında yapılan mitinginde “*...Kıvılcımlı'nın yalan ve halkı tahrik edici sözleri karşısında konuşmasına müdahale etmek zorunda kaldığını*”¹¹³¹ ifade etmiştir. Darendelioğlu, Kıvılcımlı'nın, işçi haklarından, gelir dağılımı adaletsizliğinden, açlık ve sefaletten bahsetmesinden “*tahrik*” olmuş, mitingi basma hakkını kendinde görmüştü. Kıvılcımlı'ya hitaben, “*...yalan söylüyorsunuz, siz ki 15 yıla mahkûm bir komünist olmanıza rağmen, işte bugün bu kürsüden serbestçe konuşabiliyorsunuz. Memlekette söylediğiniz gibi, koyu bir terör ve istibdat olsaydı önce siz konuşamazdınız*”¹¹³² sözlerini sarf etmiştir.

Darendelioğlu, Köy Enstitülerinde komünizm propagandası yapıldığını, enstitülerin komünist yetiştiren yuva haline getirildiğini ifade etmiştir. Esasında enstitüler konusundaki görüşleri negatif değildir. “*Türk çocuklarını kötü emel ve*

¹¹³⁰ İlhan Darendelioğlu, *Nazım Hikmet Vatan Haini mi Vatan Şairi mi?*, Orkun Yayınevi, İstanbul, 1978, s.8-10,14-15..

¹¹³¹ Darendelioğlu, *Türkiye'de Komünist Hareketler*, s.475.

¹¹³² Darendelioğlu, *Türkiye'de Komünist Hareketler*, s.476

gayelere alet etmek düşüncesiyle kurulmadığını” düşündüğü enstitülerin zaman içerisinde *“birer fesat yuvarı olmak istidadı kazandığını”* ileri sürmüştü. Sonuç itibariyle bu konudaki görüşleri, dönemin Türkçü ve antikomünist figürleriyle aynı olmuştur. Darendelioğlu, kızıl faaliyetlerin en yoğun olduğu yerin Hasanoğlan Köy Enstitüsü olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, burada dönemin ‘komünistleri’ komünizmi aşılama amacıyla ders vermiş ve de enstitüdeki kitaplıklarda *“kızıl, dinsiz, ruhsuz zevatin”* eserlerinin yanı sıra dönemin sol dergilerinin mahsusen okutulduğunu ifade etmiştir.¹¹³³ Darendelioğlu, TKMD’nin şube açılışını yaptığı tarihte (1965) Türkiye’deki komünistlerle ilgili net bir sayı vermişti. Onun iddiasına göre Amerika ve Fransa’daki yayınlarda Türkiye’de on iki bin komünistin varlığından söz edilmiştir.¹¹³⁴

Darendelioğlu, mütemediyen milliyetçi üniversiteli gençliğin içerisinde olmuş ve nutuk çekerek onları komünizme karşı mobilize etmişti. Anadolu’nun dört bir tarafını dolaşmış ve hararetli konuşmalarla antikomünist propaganda yapmıştı. Türkiye’de komünizmin *“tehlikesine”* dikkat çekmiştir.¹¹³⁵ Bir kaynağa göre, Darendelioğlu, yurt sathında üç binden fazla konferans vermiştir. Komünizmle en çok mücadele edenlerin başında gelmiştir. Kitlelere milliyetçi ve antikomünist bilinç aşılamıştı.¹¹³⁶ 1960’ların sonlarına doğru neşrettiği *Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri* isimli kitabında zikrettiği üzere Darendelioğlu’nun milliyetçilik anlayışı, Türkiye’de komünist faaliyetlere göre şekillenmiştir.¹¹³⁷ Selim Yıldız’ın ifade ettiğine göre, Darendelioğlu, 1944-1960 yılları arasında katıksız bir Türkçüdür. 1960’tan sonra ise komünizme tam cephe almış ve Türkçü düşünce ile İslami çizgiyi dengede tutmuştur.¹¹³⁸ Türklük ve İslam’ı aynı potada eritmişti.¹¹³⁹ 1930’lu ve 1940’lı yıllarda som Türkçü olan antikomünistler, 1950’lerde milliyetçilik düşünesi sabit kalmakla birlikte dine de eğilmişlerdi.

---

¹¹³³ İlhan Darendelioğlu, “Köy Enstitüsü”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını: Köy Enstitüsü ve Koç Federasyonu İç Yüzleri**, Sayı:10, Ankara, 1966, s.184-185.

¹¹³⁴ **Milliyet**, 13 Aralık 1965. S.1.

¹¹³⁵ Altan Deliorman, **Kırık Kanatlı Jön-Türk**, Bayrak Basım Yayın Tanıtım, İstanbul, 1997, s.158.

¹¹³⁶ Hüseyin Yüzbaşı, **Ülkücü Basın Şehitleri**, Er-Tu Matbaası, İstanbul, 1980, s.33,44.

¹¹³⁷ Darendelioğlu, **Milliyetçilik Hareketleri**, s.

¹¹³⁸ Selim Yıldız, **a.g.e.**, s.79.

¹¹³⁹ Hüseyin Yüzbaşı, **Ülkücü Basın Şehitleri**, s.35.

Türkiye’de komünizmle mücadelede en aktif derneklerin başında gelen Komünizmle Mücadele Dernekleri içerisinde de yer almıştır. Darendelioğlu, yukarıda ayrıntılı şekilde değinilen ikinci dönem KMD’nin içerisinde bulunmuştur. Ancak bu dönemde kurulan derneğin beyanname yayınlamaktan ve konferans düzenlemekten başka bir fonksiyonu olmamıştır. Fakat en dikkat çekici ve de tartışmalı olan TKMD, 1963 yılında kurulmuştur. Darendelioğlu, ilk başlarda resmi olarak derneğin içerisinde yer almasa da faaliyetlerinde yer almıştır. Örneğin TKMD’nin Gaziantep şubesi tarafından tertip edilen “*Türkiye’de Komünist Hareketleri ve Komünizmle Mücadele*” isimli konferans vermişti.¹¹⁴⁰ Bunun haricinde Darendelioğlu, 1964 yılında Türkiye genelinde komünist faaliyetlerle ilgili 27 konferans vermiştir.¹¹⁴¹ TKMD’nin İstanbul şubesini Darendelioğlu ile birlikte Fazlı Akkaya kurmuştu.¹¹⁴² Darendelioğlu, TKMD’nin 1965 yılında yapılan genel kurulunda derneğin genel başkanı seçilmiştir. Dernek, Darendelioğlu döneminde, bir yıl içerisinde, yüz şubeye ulaşmıştır. Darendelioğlu döneminde TKMD’nin faaliyetleri hız kazanmıştı. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel’in derneğe üyeliği, Darendelioğlu’nun başkan olduğu dönemde gerçekleşmiştir. Memleketin hemen hemen her tarafında konferanslar verilmişti. Konferans verenler arasında Nevzat Yalçıntaş, Mümtaz Turhan, İbrahim Kafesoğlu, Kadrihan Kafı, Necip Fazıl Kısakürek, Ergun Göze, Aclan Sayılın, Fethi Tevetoğlu ve Galip Erdem gibi milliyetçi muhafazakar cenahın önemli isimler yer almıştı.¹¹⁴³ TKMD’nin şube sayısının artması, konferansların yoğun bir şekilde ilgiyle takip edilmesi CHP’yi tedirgin etmişti. TKMD’nin ana gündem maddesi, CHP’nin seçimlere doğru giderken tedavüle soktuğu ‘ortanın solu’ siyasetiydi. TKMD üyeleriyle CHP lideri İnönü ve Suphi Baykam davalık olmuşlardı. Yukarıda değinildiği için burada yer verilmeyecektir. Darendelioğlu 1967 yılında derneğin başkanlığından kendi isteğiyle ayrılmıştır.

Soğuk Savaş döneminde komünizmle mücadele ederken Mustafa Kemal portresini ön plana çıkarmışlardı. Münhasıran Mustafa Kemal’in komünizme karşı olduğunu anlatan broşürler neşredilmişti. Darendelioğlu *Türkiye’de Komünist*

¹¹⁴⁰ **Mücadele**, Sayı:6, Ağustos 1964, s.27.

¹¹⁴¹ **Mücadele**, Sayı:10, Aralık-Ocak 1965, s.28.

¹¹⁴² Darendelioğlu, **Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri**, s.

¹¹⁴³ İlhan Darendelioğlu, **Milliyetçilik Hareketleri**, s.

Hareketleri isimli eserinde Takriri Sükun Kanunu'nu anlatırken Şeyh Sait isyanına değinmeden, kanunun, komünizme getirmiş olduğu tahdidi ön plana çıkarmıştır. Hatta kanunun, sırf komünistlere ceza vermek için çıkarıldığını düşünmüştür.¹¹⁴⁴ 1960'lı yıllarda solun, Kemalizm ile merbutiyet kurması, politik söylemlerinde, yayınlarında Atatürk'ün ismini çokça zikretmesi, Türk sağının belli bir kesiminin Mustafa Kemal'e eğilmesinde önemli etken olmuştur. Yukarıda değinildiği gibi, Mustafa Kemal'in antikomünist olduğunu ileri süren bir hayli metin neşredilmişti. Bunlardan bir tanesi de Darendelioğlu'na ait olmuştur. Onun metinde, Mustafa Kemal'in masonlara ve komünistlere geçit vermediği ancak, 1960'ların başından itibaren “...vatansızların-solcuların, Marksistlerin, hatta müseccel komünistlerin birer Atatürkçü olarak” görünen komünistlerin Türk milliyetçilerini, “mürteci, inkılap düşmanı, Atatürk düşmanı gibi iftiralarda bulunması”¹¹⁴⁵ nedeniyle milliyetçi kalemlerin Atatürk'e bakışını irdeleyen bir eser meydana getirmiştir.

1964 yılında İstanbul'da Berthol Brecht'e ait “*Sezua'nın İyi İnsanı*” isimli oyunu sahnelenmişti. Türkiye'de ilk defa Brecht'in bir eseri sahneye konulmuştu. Darendelioğlu'na göre, bu eserde, “*Sezuan şehrine gelen üç Allah, normal bir aile evinde değil de bir fahişenin evinde misafir edilmesiyle*” din, mukaddesat ve inanç tahripçiliği yapılmıştı. Piyes oynanırken, seyirciler arasından “*neredeyiz? Moskova'da mı? Pekin'de miyiz? Bu nasıl rezalet?*” diye tepki gösterenler olmuştu. Solcu basında “*İmam-Hatip Okulları ile Yüksek İslam Enstitüsü talebelerinin tiyatroyu bastılar*” şeklinde haber yapmasına karşın Darendelioğlu, ne İmam Hatiplerin ne Yüksek İslam Enstitüsünün olayla ilişkisinin olduğunu ifade etmiştir. Protesto olayından bir gün sonra, Darendelioğlu'nun da içersinde bulunduğu bir grup gözaltına alınmıştı.¹¹⁴⁶

Kanlı Pazar olayının içerisinde yer alan Darendelioğlu, bu olayı anlattığı *Kanlı Pazar* isimli eserinde, evvela Rusya'da 1905 yılında gerçekleşen ‘Kanlı Pazar’ ile Türkiye'de 16 Şubat 1969 tarihinde gerçekleşen olay arasında büyük benzerlikler olduğunu ileri sürmüştür.¹¹⁴⁷ Literatüre Kanlı Pazar olarak geçen hadiseyi

¹¹⁴⁴ İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Komünist Hareketler**, s.94,99.

¹¹⁴⁵ İlhan Darendelioğlu, **Türk Milliyetçilerinin Kalemile Atatürk 30 Milliyetçimizin Atatürk'e Dair Düşünceleri**, Toprak Yayınları, İstanbul, 1961, s.7.

¹¹⁴⁶ İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, s.388-394.

¹¹⁴⁷ Bkz. İlhan Darendelioğlu, **Kanlı Pazar**, s.76-77.

Darendelioğlu ‘Şanlı Pazar’ olarak isimlendirmiştir.¹¹⁴⁸ Darendelioğlu, ‘Kanlı Pazar’ olayının ‘solcu’, ‘sosyalist’ ve ‘Marksist kafaların “yillardır tasavvur” edipte gerçekleştirmeye çalıştıkları ihtilal “provası” olduğunu ifade etmiştir.¹¹⁴⁹ Ahmet Kahraman, ‘Kanlı Pazar’ öncesinde gerçekleştirilen ‘Bayrağa Saygı’ mitinginde kürsüye çıkan Darendelioğlu, “Pazar günü komünistler miting yapacak. Biz de bu mitingde savaşağız. Silahı olan silahıyla gelsin, silahı olmayanlar baltasıyla gelsin” dediğini yazmıştır.¹¹⁵⁰ O süreçte TKMD İcra Konseyi Başkanı olan Darendelioğlu, ‘Kanlı Pazar’ sonrasında gerçekleştirdiği basın toplantısında olayların vardiğı sonuç itibariyle solcuları ve solcu basını suçlamıştır.¹¹⁵¹

Darendelioğlu’nun konferanslarında sunduğı bilgiler ile çıkardığı *Toprak* dergisinin yayınları paralel olmuştur. Konferanslarında projeksiyon yöntemiyle isimleri, yayınları sol kuruluşları dinleyicilerine faş etmiştir. Ona göre komünistler kendilerini gizlemişlerdi ve “*elbette yaşasın Lenin, yaşasın Stalin ve yaşasın Kruşçev*” demeyeceklerdir.¹¹⁵² Dergi, Aralık 1954’te yayın hayatına başlamıştır. İlk sayıda “*milli mukaddesat ve mukaddesatımızı (Kızıl Maske) altında bilerek veya bilmeyerek kundaklamış olanları, isimleri, resimleri, resimleri, görmediğiniz vesikalarla birlikte nefret hislerinize*” sunulacağı ifade edilmiştir.¹¹⁵³ Bu sayıda, yukarıda zikredilen kaideye binaen, *Yeditepe* dergisinin sahibi Hüsamettin Bozok’a komünist olup olmadığını sorulmuştur.¹¹⁵⁴ Bunun üzerine Bozok, Darendelioğlu’na hitaben gönderdiği mektupta, “...o kadar sağda oturuyorsunuz ki, herkes, ister istemez sizin solunuzda kalıyor...Dar kalıplarınız dışında kalanları hep aynı damga ile lekelemeniz artık herkesin öğrendiğı bir taktik”¹¹⁵⁵ olduğunu ifade ederek antikomünistlerin vehimli halini ortaya sermişti.

Toprak’ın, komünist diye radarına takılan dergi ve yazarlar için tespiti şu şekildedir: “*Milli şuur ve uyanıklığı bilmek, tanımakla kabildir. Bugün kütüphanelerimize kadar giren komünist kitaplarına itibar, onları tanımamak*

¹¹⁴⁸ İlhan Darendelioğlu, **Kanlı Pazar**, s.125.

¹¹⁴⁹ İlhan Darendelioğlu, **Kanlı Pazar**, s.236.

¹¹⁵⁰ Ahmet Kahraman, **Devr-i Süleyman**, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1993, s.145-147

¹¹⁵¹ İlhan Darendelioğlu, **Kanlı Pazar**, s.165.

¹¹⁵² **Milliyet**, 26 Aralık 1964, s.7.

¹¹⁵³ **Toprak**, Sayı.1, 1 Aralık 1954, s.17.

¹¹⁵⁴ Aynı Yayın, s.18.

¹¹⁵⁵ “Hüsamettin’den Aldığımız Mektup”, **Toprak**, Sayı:2, Ocak 1955, s.12.

yüzündendir!.. Komünizmi yurdumuza nasıl soktular, nasıl çalıştılar. Vesikalar, resimler, isimler...”¹¹⁵⁶ *Toprak* dergisinin her sayısında sol bir derginin fotoğrafı, komünizm propagandası içeriyor diye düşünülen bir metin ve komünist olduğuna inanılan bir yazarın resmi basılmıştır. *Küllük, Yurt ve Dünya, Yığın, Zincirli Hürriyet, Barış* gibi dergiler ve de Sait Faik, Nuran Bozer, Hasan Tanrıkut, Faruk Muzaffer Amaç, Mustafa Börklüce, Asım Bezircioğlu, İlhan Berktaş gibi isimler faş edilerek “komünizmin kökünü kazımanın zamanın geldiğine” karar verilmişti.¹¹⁵⁷ Sol dergilerin yazar kadrosunu verirken komünist suçlamasıyla ne kadar hapis cezası almış veya hangi komünist faaliyetlerde bulunduğu bilgisi isminin karşısına işlenmiştir.¹¹⁵⁸ Sol dergiler bittikten sonra, bu sefer, “her sayı bir solcu eser” serlevhası altında, komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla, kitaplar hedef tahtasına oturtulmuştur. Örneğin 1948 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla yasaklanan Reşat Enis’in *Ekmek Kavgamız* isimli romanı bu kategoriye alınmıştır.¹¹⁵⁹ Derginin ilerleyen sayılarında “geçen ayın şaşılacak olayları” serlevhası altında bir köşe açılmıştır. Komünizm propagandası ve komünist faaliyetler bu köşede işlenmiştir.

Sol edebi dergilerde yer alan şiirler didik didik taranmış, şiirde komünizmi çağrıştıran herhangi bir sözcük bulunduğu anda şiirin sahibi komünist ilan edilmişti. Sol dergiler tanıtılırken, dergilerde yer alan metinlerin tahlili yapılmamıştır. Sadece dergide kimlerin yer aldığı ve komünizmi çağrıştıran mevzulara temas edilmiştir. 1960’tan sonra, bunlara *Cumhuriyet, Vatan, Akşam, YÖN* vd. katılmıştır. Falih Rıfki Atay’ın *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını* dergisinde antikomünizm içerikli metinler neşrettiği süreçte Falih Rıfki, *Toprak* tarafından komünistlerin hamisi olarak ilan edilmişti.¹¹⁶⁰

Toprak dergisine göre, memleketteki komünistleri tespit etmek için insanların konuşmalarında ve yazılarında kullandıkları sözcüklere dikkat etmek gerekiyordu. Örneğin, komünizm yerine sosyalizmi ön plana çıkarıyorsa, kendisine “ilerici aydın, emekçi ve toplumcu” karşıtlarına ise “gerici” diyorsa, milliyetçilik karşıtı olduğunu beyan ediyorsa, otoriteye başkaldırmaya eğilimliyse, anti-Amerikancılık diline

¹¹⁵⁶ **Toprak**, Sayı:10, 1 Eylül 1955, s.18.

¹¹⁵⁷ **Toprak**, Sayı:11, Ekim 1955, s.6.

¹¹⁵⁸ Bkz. **Toprak**, Sayı:19, 1 Haziran 1956, s.16-19; **Toprak**, Sayı:62, 1 Ocak 1963, s23.

¹¹⁵⁹ **Toprak**, Sayı:29, 1 Nisan 1957, s.14.

¹¹⁶⁰ Mehmet Keleş, “Dünyacılara Mektup”, **Toprak**, Sayı:24, Aralık 1963, s.15.

pelesenk olmuşsa, özel mülkiyet, ailenin kutsiyeti ve inanç gibi temel değerleri hiç sayıyorsa o kişi 'kesinkes' komünisttir.¹¹⁶¹

Derginin 1960 öncesi sayılarında antikomünizm, Türkçülük ve Turancılık dışında neredeyse başka hiçbir konuda metin neşredilmemiştir. Dergide o süreçte İslami ton son derece siliktir. Toplumsal meseleler, işsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği gibi hayati meselelere hiç temas edilmemiştir. Yine kültür ve sanat konuları; sinema, tiyatro, müzik, resim gibi konular boş bırakılmıştı. Ancak 1960 sonrasındaki sayılarında antikomünizm, Türkçülük ve Turancılık ayağı sabit kalarak İslam'a daha fazla vurgu yapıldığı aşikârdır. Yine 1960 önceki sayılarında Mustafa Kemal'e hiç bir şekilde değinilmezken 1960 sonrası, hassaten Mustafa Kemal ile ilgili metinlere yer verilmiştir. Mustafa Kemal'in askeri başarıları, milliyetçiliği ve antikomünist düşüncesi ön plana çıkarılmıştır. Mustafa Kemal'i doğrudan konu edinen metinler dışında da antikomünist mahiyetteki metinlerde Mustafa Kemal ve Kemalizm'e antikomünist bir bakış açısıyla vurgu yoğunudur. Bunun altında yatan temel etken yukarıda vurgulandığı gibi solcuların Mustafa Kemal'in kendisinden ve düşüncelerinden sosyalizm iştikak etmeleri olmuştur. 1960 sonrasında artık hedef tahtasına yeni kurulan sol partiler, kurucular ve yayınlar girmiştir. Örneğin sol partiler bünyesinde yer alanların isimleri ifşa edilmişti. Keza CHP'ye karşı aleni şekilde muhalefet edilmeye başlanmıştır.

Toprak dergisi ve matbaası 28 Mart 1963 tarihinde bir grup solcu gençlik tarafından basılmıştı. Ancak polisin önlem almasıyla derginin tahrip edilmesinin önüne geçilmişti. Ertesi gün, Darendelioğlu, İstanbul Üniversitesi'nde Tarık Zafer Tunaya'nın yanına giderken solcu üniversite gençliği tarafından durdurulup kendisine "hesap ver!. Gericibaşı, kafatasçı, ırkçı alçak" diye küfür edildiğini iddia etmişti. Bu gençlerin, Turgut Kazan, Öcal Okay ve Raif Ertem tarafından tahrik edildiğini ifade etmiştir. Gençlerin fiziksel saldırısına uğrayan Darendelioğlu'nun imdadına Tarık Zafer Tunaya yetişmiştir. Darendelioğlu'nun ifade ettiğine göre, bunu yapanlar, "TİP'li veya TİP'in sempatanları" idi.¹¹⁶²

¹¹⁶¹ "Komünist-Ajan", **Toprak**, Sayı:27, s.3.

¹¹⁶² **Toprak**, Sayı:16, Nisan 1963, s.3-4; Altan Deliorman, **Kırık Kanatlı Jön-Türk**, s.156-157.

Kaynak ve *Mavi* isimli dergilerin, *Toprak* dergisinin milliyetçilik maskesi altında komünizm propagandası yaptığını ileri sürmeleri üzerine Konya’da bir gazete bayisi, bu nedenle *Toprak* dergisini satmamaya karar vermiştir.¹¹⁶³ *Toprak* dergisi, 27 Mayıs’a “*hak yerini buldu*” mantığıyla yaklaşmıştı. Darendelioğlu ise 27 Mayıs askeri darbesini antikomünist güdülerle değerlendirmiştir. 27 Mayıs’ın vuku bulmasıyla “*Menderes’in Moskova’ya gidememesi nedeniyle Allah’ın Türk milletini büyük badireden kurtardığına*” inanmıştı.¹¹⁶⁴ Onun iddiasına göre, darbe gerçekleşmeseydi Sovyetlerin Türkiye’deki etkisi artacaktı.

Antikomünist portreler içerisinde belki de en aksiyoner kişiliklerden olan Darendelioğlu, derneğin başkanlığından ayrıldıktan sonra, 1969 genel seçimlerinden sonra AP’de milletvekili olmuştur. Ancak, burada fazla durmamıştır. AP’nin “*ılımlılar*” ve “*aşırıllılar*” olarak ikiye ayrıldığı süreçte Darendelioğlu, Demokratik Parti’ye geçmiştir. İnatçı bir antikomünist olan Darendelioğlu, 1979 yılında uğradığı silahlı saldırı sonucunda öldürülmüştür.

3.2.4. Komünizme Karşı Milliyetçi-Muhafazakâr Bir Portre: Fethi Tevetoğlu

Fethi Tevetoğlu, 1916 yılında İstanbul’da doğmuştur. Kastamonu Lisesi’nde öğrenci iken Edebiyat öğretmeni Orhan Şaik Gökyay’ın tesiri altında kalarak Türkçülük düşüncesine intisap etmiştir. *Atsız Mecmau*’da ‘A.Fethi’ ismiyle kaleme aldığı şiirlerinde Türkçülük teması baskındır. O süreçte Türkçü figürlerin kanatları altına sığınan Tevetoğlu, bu çizgisinden neredeyse hiç sapmayacaktır. Tevetoğlu, lise öğrencisi iken Atsız’ın dokuz kişilik Çanakkale gezisi grubunda yer almıştır. O, büyüklerinin yanında edindiği deneyimi pratiğe dökerek İstanbul’da *Kopuz* (1939) dergisini yayınlamaya başlamıştır. Türkçü çizgide yayın yapan bu dergi, ancak dokuz sayı çıkabilmiştir. Eski çağlarda, Türklerin “*katıksız*” olduğuna inanan Tevetoğlu, Türklerin İslam ile tanışmasından sonra, “*din*”, “*millî*”, “*fikri*”, “*sosyal*” ve “*moral*”

¹¹⁶³ **Toprak**, 1 Eylül 1956, s.4.

¹¹⁶⁴ İlhan Darendelioğlu, “Menderes’in Son Ümidi Moskova mı?”, **Toprak**, Sayı:68, Temmuz 1960, s.19.

yönden değiştiklerini ifade ederek burada yeniden köke varmaya ahdetmiştir.¹¹⁶⁵ Bu düşünce sadece Tevetoğlu'na ait değildir. O dönemlerde Türkçü-Turancuların kahir ekseriyeti bu şekilde düşünmüştür. Tevetoğlu, birinci dönemdeki *Kopuz*'da Hintli şair Tagore'den çeviriler yapmasının yanı sıra o yıllarda, "*Yarın Turan Benimdir*"¹¹⁶⁶, "*Bir Bayrak Altına*", isimli şiir kitapları ile birlikte "*Tagore Hayatı Eserleri*" ve de "*Fuzuli'nin Bahçesi*" isimli eserler neşretmişti. Türkçülüğe hizmet ve Türkçülüğü tanıtmak amacıyla Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Namık Kemal, Mehmet Emin Yurdakul hakkında biyografik metinler kaleme almıştır.¹¹⁶⁷

Aslında eski metinlerine, yani 1943 yılında ikinci defa çıkardığı *Kopuz* dergisinde çıkan yazılarına bakıldığında bütün meselelere Türkçülük zaviyesinden baktığı ve de ırkçı söylemlerinin olağan hale geldiği görülecektir: "...her şeyin üstünde Türklüğün bulunması temin için, bütün kuvvet ve varlığımızı ırk ve topraklarımız uğruna götüren bir sihirli, ulu yoldur." "Irk" ve "vatan" için serden geçmek yalnızca Türklere mahsus bir meziyet olarak zikredilmiş ve iyi insan olmanın da yegane şartı, Türk anne ve babadan doğmaya koşullanmıştır. Söylemlerinde zenofobik semptomlar eksik olmamıştır. Örneğin, bir Türk'ün, "ırkının", "sosyetesinin", "ahlak", "görenek" ve "geleneği" bozulacağı kokusuyla yabancı birisiyle evlenme engelini koymuştur.¹¹⁶⁸ "Milli kinle" hareket eden Tevetoğlu, bütün devlet kurumlarının başına "katıksız" Türk olanların atanmasını, soy ve dil bakımından Türk olmayan Müslümanların da Türkleştirilerek "zararsız" halden kurtarılmasını istemiştir.¹¹⁶⁹ Tevetoğlu, Türk tarihinde bir 'kahraman' olarak bilinen Kürşad'ı Atsız'ın dalaletiyle tanıdığı için Kürşad'ı ilah ve Atsız'ı da peygamber ilan ederek minnetlerini bildirmiştir: "Atsız! Sen, ulu Tanrıyı geçmişimizde bulup bize tanıttığın için gözümde bir peygambersin. Bulduğun Tanrının ilk kulu ben, Tanrım için yazdığımı sana sunuyorum." Tanrısını ve

¹¹⁶⁵ "Türk Şiiri ve Kopuz", **Kopuz**, Cilt:1, Sayı:1, 15 Nisan 1939, s.1-2.

¹¹⁶⁶ Tevetoğlu'nun, Atsız'a ithaf ettiği şiir kitabıdır. Şiirlerinde Türkçülük ve Turancılık baskındır. Bütün Türklerin birleşmelerinin hayallerini kurmuştur. Ancak Turancılık, o dönemin siyasal düşüncesine ters düşen fikirdir. Fethi Tevetoğlu, **Yarın Turan Benimdir**, Arkadaş Matbaası, İstanbul, 1934. Tevetoğlu, 1943 yılında ikinci bir şiir kitabı yayınlamıştır. *Kopuz*, *Yücel*, *Tanrıdağ*, *Ülkü* ve *Türk Yurdu* gibi dergilerde daha önce yayınladığı şiirleri burada toplamıştır. Rıza Nur'a ithaf edilen bu şiir kitabındaki şiirlerin kahir ekseriyeti Turancı ve Türkçü temalıdır. Bkz.Fethi Tevetoğlu, **Türklüğe Kurban**, Aylık Kurt Yayınları, İstanbul, 1943.

¹¹⁶⁷ Nizam Önen, "Fethi Tevetoğlu", **Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce: Milliyetçilik**, (Ed). Tanıl Bora, Cilt:4, İstanbul, 2008, s.622.

¹¹⁶⁸ Fethi Tevetoğlu, "Önünç", **Topuz**, Cilt:1, Sayı:1, Mayıs 1943, s.9.

¹¹⁶⁹ Fethi Tevetoğlu, "Hemşericilik Zihniyeti", **Kopuz**, C:1, Sayı:10, 1 Şubat 1944, s.218.

peygamberini shevi duygularla ilan etmenin mutluluğunu yaşayan Tevetoğlu'nun dini de Türkçülükten başka bir şey değildir. Ritüeli de “*Türklük için çalışmak*” olarak ilan etmiştir.¹¹⁷⁰ Öyle ki bir şiirinde “*Tanrı (Allah) Kürşad'dan geridir*” diyecek kadar kendinden geçmiştir.¹¹⁷¹

Tevetoğlu'nun, katı ve kesif Türkçülüğünün, Soğuk Savaş dönemini başlamasını müteakiben sükun eden Türkçü dergilerde İslam ve komünizm karşıtlığıyla harmanlandığını görüyoruz. Tevetoğlu, 1950'lerin başında Türkçü dergilerde ‘milliyetçilik’ temalı şiirler neşrederken aynı dönemde İslamcı bir dergi olan *Sebilürreşad*'da “*din davamız*” ve “*Ayasofya*” gibi dini temalı metinler kaleme almıştır. Keza bu mecrada antikomünizm üzerine ele aldığı yazılar da din sosludur. Kore Savaşı'nın devam ettiği günlerde Türk Kültür Derneğinin “*Kore Kahramanlarını Tebcil ve Komünizmi Tel'in*” toplantısının metnini *Sebilürreşad* basmıştır. Tevetoğlu'nun konuşması antikomünizm ve İslam temalıdır. 1930'lu yıllarda İslam'ı Türk'ün bünyesini bozan bir illet olarak gören Tevetoğlu, 1950'lili yıllardan itibaren bu kanaati değiştirmiştir. Türkleri, yeryüzündeki Allah'ın kılıcı olarak görmekle birlikte aşırı Türkçü söylemlerde bulunmaktan geri durmamıştır. Burada tek parti dönemi dini uygulamalara kızgındır. O süreçte dinsizliğin aşılandığını, ‘az kalsın’ komünist olacaklarını ifade etmiştir. Dolayısıyla o günleri ‘meşum’ olarak tanımlamıştır.¹¹⁷² Hz. Peygambere tebliğ edilen dinin hakiki müminlerinin inançları gereği ruhsal olarak inhiraf göstermedikleri ve kati surette “*sahte ilah ve putlara*” tapanların düştüğü hatayı yapmadıklarını, onun için de “*...dinin ruh hastalıkları ve komünizm karşısındaki en büyük değerinin*” bu olduğuna inanmıştır.¹¹⁷³ Konjonktürel olarak Tevetoğlu'nun düşüncesinin ağırlık sıklığı antikomünizm olmuştur. *Altın Işık* dergisinde neşrettiği bir metinde, biraz da 3 Mayıs 1944 olaylarının hıncıyla, komünistler için, “*Moskof uşakları kendilerini, analarını, karı ve kız kardeşlerini peşkeş çekip satabilirler*” gibi sarkastik nitelemelerde bulunmuştur.¹¹⁷⁴ Tevetoğlu, 1953 ile 1957 yılları arasında ABD'de ihtisas yapmıştır.

¹¹⁷⁰ **Kopuz**, Cilt:1, Sayı:2, 15 Mayıs 1939, s.49;

¹¹⁷¹ Fethi Tevetoğlu, “Kürşad”, **Kopuz**, Cilt:1, Sayı:2, 15 Mayıs, 1939, s.56.

¹¹⁷² Fethi Tevetoğlu, “Komünizm Afeti Türkleri Nasıl Komünistleştirmek İstediler?”, **Sebilürreşad**, Cilt: IV, Sayı:96, Şubat 1951, s.326-327.

¹¹⁷³ Fethi Tevetoğlu, “Din Karşısında Komünizm ve Ruh Hastalığı”, **Sebilürreşad**, Cilt:14, Sayı:328, 31.10. 1961, s.44-45.

¹¹⁷⁴ Fethi Tevetoğlu, “Bu Vatan Satılamaz!”, **Kürşad**, Sayı:1, 2 Haziran 1947, s.8.

Memlekete dönüşte siyasete atılmış ve DP Samsun il başkanı olmuştur. 1961 seçimlerinde ise AP'den Samsun Senatörü olarak seçilmiştir.¹¹⁷⁵

İslam vurgusu belirgin bir biçimde ön plana çıkmıştır. Tevetoğlu, Sovyetlerin camileri, ibadethaneleri ve Rus dışı ekalliyetin dillerini yasaklamasını 1960'tan sonra dile getirmiştir.¹¹⁷⁶ Bundan önce bu tür mevzulara girmemiştir. Tevetoğlu'nun, antikomünist mahiyetteki metinleri, 1960'tan sonra yayınlanmıştır. Meclis'e AP Senatörü olarak girdiği dönemde komünizm karşıtlığında daha aktif hale gelmiştir. Meclis kürsüsünde komünizm ve sol faaliyetler hakkında yaptığı konuşmaları kitap ve broşür halinde yayınlamıştır. Yukarıda Tevetoğlu'nun *Yeni İstanbul* gazetesinde düzenli olarak yazdığı ifade edilmişti. Köşesinin ismi önce "*Açıklıyorum*" ve ardından da "*Açıkça*" idi. Tevetoğlu, bu mecrada ve başkaca yerlerde yayınlanan bazı metinlerini Komünizmle Mücadele Yayınlarından "*Açıklıyorum*" ismiyle kitap haline getirmiştir. Kitabın ilk kısmı Meclis kürsüsünde ve basın üzerinden Milli Eğitim Bakanı Mustafa Şükrü Koç ile Köy Enstitüleri ve komünizm üzerine girdiği polemiklere ayırmıştır. Milli Eğitim Bakanı ile girdiği polemikte Bakan'ın kendisini "*bundan bir süre önce yabancı bir ulusun uyuğu altına girmeye çalıştığı*" iddiasına karşılık Tevetoğlu, bunu "*yalancılık*" ve de "*iftira*" olarak geçiştirmiştir.¹¹⁷⁷ Tevetoğlu, 1941 yılından beri "*demokrasi düşmanı*" olarak gördüğünü söylediği komünizm, faşizm ve Nazizm müdafileriyle mücadele halinde olduğunu ifade eder.¹¹⁷⁸ Tevetoğlu, 1964 yılında kendisini, "*ne faşist, ne de Nazi veya rasist*" olmadığını, bununla birlikte suhuletle "*kahrolsun komünistler*" diyebileceğini ifade etmiştir.¹¹⁷⁹ Tevetoğlu, "*...kızillarca faşist ve ırkçı*" ilan edilmekten rahatsızlığını dile getirmiştir. Fakat Tevetoğlu'nun zikrettiği şiirde ırkçılık karşıtı herhangi bir ibare olmadığı gibi Türkçü tutkuyla yazıldığı aşikârdır.¹¹⁸⁰

Yine *Kopuz* dergisinde Atatürk'ten hiçbir şekilde bahsetmemesine rağmen 1960'lı yıllarda en fazla vurgu yaptığı tarihi kişilerden birisi Atatürk olmuştur. Kendi dış politika vizyonunu Atatürk'ün dış politikası çizgisinde belirlediğini ifade etmiştir.

¹¹⁷⁵ Mert Gönül, *Türk Düşünce ve Siyasi Hayatında Dr. Fethi Tevetoğlu*, Türk Ocakları Ankara Şubesi, Ankara, 2011, s.22.

¹¹⁷⁶Fethi Tevetoğlu, *Yirminci Yüzyılın Yüzkarası Utançduvarı*, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1964, s.8.

¹¹⁷⁷ Fethi Tevetoğlu, *Açıklıyorum*, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1965, s.31.

¹¹⁷⁸ Fethi Tevetoğlu, *Açıklıyorum*, s.42,43.

¹¹⁷⁹ Fethi Tevetoğlu, *Açıklıyorum*, s.10.

¹¹⁸⁰ Fethi Tevetoğlu, "Kuduz Köpek", *Atsız Mecmua*, Yıl:2, Sayı:15, 15 Temmuz 1962, s.66.

Atatürk'ün temelini attığı komşu devletlerle dostluk ilişkisine değinen Tevetoğlu, dostluk ilişkilerinin normal seyirde devam ettiği Sovyetlerin, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra toprak talepleri nedeniyle Türk-Rus ilişkilerinin zedelediğini ifade etmiştir.¹¹⁸¹ Tevetoğlu, 1960'lı yıllardan itibaren Atatürk üzerine yazmaya başlamıştır. Milliyetçi kimliğini, Atatürk milliyetçiliği üzerine kurgulamıştır. Tevetoğlu, Mustafa Kemal'in solcu olmadığını, sol ile mücadele ettiğini ve hatta Mustafa Kemal'i 'antikomünist' bir çerçeveye oturtmuştur. Tevetoğlu, Cumhuriyet'in ilk yıllarını 'Atatürk döneminde İnönü' ve 'Atatürk sonrası İnönü' şeklinde ikiye ayırmış ve ikinci dönemi, Atatürk'ün politikalarından sapma olarak görmüştür. Tarihin tüm günahları İnönü'ye yüklenmiştir. Atatürk'ten sitayişle bahsedilirken İnönü mütemediyen yerilmiştir.¹¹⁸² Tevetoğlu, Gürsel'e açıktan yazdığı mektupta şuna yer vermiştir: "...Bugüne kadar gelmiş dört Cumhurbaşkanımız içinde "milliyetçi" ve "komünist düşmanı" olduğunu açıkça ifade ve izhar eden üçüncü Cumhurbaşkanımız sizsiniz. Asker ve dadaş karakterinizdeki bu tipik milli vasfı yalnız mert, ağa ve kabadayı şahsiyetiniz hakkında eski kıta arkadaşarımdan duyduğum tehditkâr sözlerden veya basına intikal etmiş muhtelif beyanlarımdan öğrenmiş değilim.¹¹⁸³ Burada antikomünist olarak belirtilen üç Cumhurbaşkanı Atatürk, Bayar ve Gürsel'dir. Ancak Türkiye Cumhuriyetinin ikinci cumhurbaşkanı olan İnönü bunlar arasında yer almamıştır. Bunun böyle olmasında tek parti döneminde Sovyetik örgütlenmeler Köy Enstitüsü, Halk Evleri vb. ile 3 Mayıs 1944 Turancılık davasının etkisi büyük olmuştur.

Tevetoğlu, Batılı emperyalistlerin, Çanakkale'de yenildiklerinden ötürü Çarlık Rusya'sına yardım ulaştıramadıklarını ve Rusya'da çıkan karışıklılar neticesinde Bolşevizm'in ilan edildiğini, dolayısıyla bunu Türklere borçlu olduklarını ileri sürmüştür.¹¹⁸⁴ Ancak Milli Mücadele yıllarında Sovyetlerin Türkiye'ye yaptığı yardımların "*Kurtuluş Mücadelesini bir Bolşevik İhtilaline*" dönüştürme amacına matuf olduğunu belirtmiştir.¹¹⁸⁵ Çarlık rejimiyle Sovyet rejimi arasında bir fark görmemiş, aynı emperyal güdülerin devam ettiğini ifade etmiştir. Sovyetlerin dış

¹¹⁸¹ Fethi Tevetoğlu, **Dış Politika Görüşümüz**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1963, s.3-4.

¹¹⁸² Fethi Tevetoğlu, **Benim Gördüğüm Bugünkü Rusya**, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1968, s.21,24-25.

¹¹⁸³ Fethi Tevetoğlu, a.g.e., s.41.

¹¹⁸⁴ Tevetoğlu, **Benim Gördüğüm Bugünkü Rusya**, s.10-11.

¹¹⁸⁵ Tevetoğlu, **Benim Gördüğüm Bugünkü Rusya**, s.11.

politikasının Çarlık rejiminden olduğu gibi alındığını “*Kızıl emperyalizm, çünkü İslavcılığın kanserleşmiş*” hali olduğunu belirtmiştir.¹¹⁸⁶ Bu nedenle dış politikada bilhassa Batı devletleriyle ilişkilerin daha geliştirilmesi taraftarı olmuştur. Türkiye’nin Batı Blok’unda bulunmasından ötürü “*gurur ve sevinç*” duymuştur. ABD’ye olan bağlılığın ve inancın samimiyetine vurgu yaparak ABD’nin hak ve hürriyetlerin “*muzafferiyeti*” için tarihte görülmemiş “*fedakârlık*” ve “*mesuliyeti*” üstlenmesini takdirle karşılamıştır. Onun ifadesine göre, dünyayı muhasara altına almak isteyen Sovyet komünizmine karşı en büyük direnç NATO’dan gelmiştir. Haliyle NATO’yu “*dünya sulh ve hürriyetinin en kuvvetli garantisi*” olarak görmüştür.¹¹⁸⁷ Dünyanın, komünizmden koruma payesini ABD ve NATO’ya vermiştir.

Tevetoğlu, *Cumhuriyet* gazetesinden Kayhan Sağlamer’e dayanarak Kıbrıs’ta Rum komünistler ve Sovyetler tarafından ikinci bir Küba meydana getirilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.¹¹⁸⁸ Sovyetlerin Kıbrıs’ta Rum kesimine silah göndermesi endişeleri arttırmıştır.¹¹⁸⁹ O dönemlerde bu endişe sadece Tevetoğlu’nda yoktur. Örneğin Tarık Zafer Tunaya 1964 yılında verdiği bir konferansta Kıbrıs’ın yeni bir Küba olacağına dair kaygılarını dile getirmiştir.¹¹⁹⁰ Fahir Armaoğlu da Kıbrıs’ta komünizme dikkat çekmiştir.¹¹⁹¹ Tevetoğlu, Kıbrıs’ın sadece Rum milliyetçilerinin tehdidiyle karşı karşıya olmadığı aynı zamanda komünizm tehdidinde de vurgu yapmıştır.¹¹⁹²

Tevetoğlu, antikomünistler içerisinde diplomatik bir dille “*self-determinationa*” değinenlerden birisidir. Batılı sömürgecilerin 1944 yılından itibaren BM’nin “*self-determination*” politikasına bağlı kalarak zaman içerisinde kırk dört devletin bağımsızlığına kavuştuğunu, ancak Lenin, Stalin ve Kruşçev’in ‘ulusların kendi kaderini tayin hakkını’ dillendirmelerine rağmen bu hakkı isteyenlere “*siyasi suç*” işlemiş muamelesi yapılmıştı.¹¹⁹³ Bolşevik devrimin gerçekleştiği günlerde,

¹¹⁸⁶ Tevetoğlu, **Benim Gördüğüm Bugünkü Rusya**, s.13-14.

¹¹⁸⁷ Fethi Tevetoğlu, **Dış Politika Görüşümüz**, s.9.

¹¹⁸⁸ **Cumhuriyet**, 31 Temmuz 1963.

¹¹⁸⁹ Fethi Tevetoğlu, **Kıbrıs ve Komünizm**, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1966, s.47.

¹¹⁹⁰ Fethi Tevetoğlu, **Kıbrıs ve Komünizm**, s.48.

¹¹⁹¹ Fahir Armaoğlu, Kıbrıs ve Sovyetler, **Cumhuriyet**, 4 Mart 1964; “Kıbrıs’ta Sovyet Yardımı”, **Cumhuriyet**, 26 Ağustos 1964.

¹¹⁹² Fethi Tevetoğlu, **Kıbrıs ve Komünizm**, s.39.

¹¹⁹³ Fethi Tevetoğlu, **Yirminci Yüzyılın Yüzkarası Utançduvarı**, s.29.

1917’de, Lenin ve Stalin imzasıyla “*Rusya Halklarının Hakları Beyannamesi*” yayınlanmıştı. Bu beyannamede halklara “*kendi kaderlerini tayin etme hakkı*” tanınmıştı. Ancak kısa süre sonra bunu hiçe saymışlardı. Bağımsızlığını kazanan Azerbaycan’ı işgal etmekle ilk adımı atmış ve gerisi de gelmişti. Estonya, Litvanya, Letonya ile birlikte boyunduruğu altındaki gayri Hıristiyan ve Rus milletlere kendi kaderlerini tayin etme hakkını tanımadığını, 1953 yılında Doğu Berlin Ayaklanması, 1956 hem Macar ve hem de Poznan halk nümayişi ve 1968 Prag’ta halkın bağımsızlık mücadelesini Sovyetler çok sert bir şekilde bastırıldığını belirtmişti.

Tevetoğlu’na göre, uluslararası komünizm, dünyanın her yerinde, açık ve gizli örgütleri, “*satın alınmış uşak ve ajanları*” aracılığıyla belli bir sistem ve program dâhilinde yıkıcı faaliyetlerini sürdürmüştür. Dünya komünistlerinin, Moskova’da yaptıkları ‘Muharrirler Kongresi’nde komünistlere “*memleketinizi, mümkün olduğu kadar sınıf ve zümrelere bölünüz. Patron ve işçi arasında sürekli anlaşmazlıklar çıkarınız*” şeklinde kendi ülkelerinde takip edecekleri politikaların dikte edildiğini ileri sürmüştü. Tevetoğlu’nun yaptığı yoruma göre, 6-7 Eylül olayları, ordunun siyasete karışması, milliyetçi-muhafazakâr kalemlerin ırkçı, inkılâp, Atatürk düşmanı, yobaz gerici denmesi yukarıdaki talimatın gereği olmuştur.¹¹⁹⁴

Tevetoğlu, Meclis-i Mebusan Zabıt Cerideleri, dönemin basını ve anılardan yola çıkarak II. Meşrutiyet’te Meclis’i Mebusanda yer alan gayrimüslim sosyalist mebusların amaçlarının peşine düşmüştür. Çünkü bu mebuslar Taşnaksütyün gibi örgütlerin üyeleriydiler. Sosyalistlerin başından beri memlekete düşman olduklarını anlatmaya çalışmış, burada süreklilik kurma çabası içerisinde olmuştur. Meclisi Mebusan’da yer alan Müslüman-Türk mebusların asla sosyalist olmayacağını, bilakis ‘anti-sosyalist’ olduklarını söylemiştir. Bu, Tevetoğlu’nun güçlü bir iddiasıdır. Tevetoğlu, Meclis-i Mebusan’da yaşanan sosyalizm tartışmaları üzerine kitapta alıntıladığı antisosyalist ve antikomünist bir yazı için “*...tam 56 yıl önce Türkiye’imizde sosyalizm ve komünizm karşısında Türk toplumunun görüş ve düşüncesine örnek teşkil eden yazı*” diye nakletmiştir. Ona göre Türklerin sosyalizm ve komünizm karşıtlığında bir süreklilik vardır.¹¹⁹⁵ Tevetoğlu, bazı solcuların

¹¹⁹⁴ Fethi Tevetoğlu, *Yirminci Yüzyılın Yüzkarası Utançduvar*, s.6-7.

¹¹⁹⁵ Fethi Tevetoğlu, *Türkiye’de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler*, Ankara, 1967, s.45.

Kemalizm'den bir sol 'doktrin' çıkarma girişimlerinin beyhude olduğu ispatı çabası içerisinde olmuştur. Kitabın ilk baskısı yaklaşık 700 sayfa ve 1910 ile 1960 yılları arasındaki sol faaliyetler incelendiği halde kitabın yarısından fazlası, Milli Mücadele dönemin sol faaliyetlere ayrılmıştır. Kitap, yazıldığı dönemde *Yön* hareketinin kendini hem sola hem de Kemalizm'e dayandırmış olmasının etkisinde kalmıştır. Tevetoğlu, Türkiye sol tarihinde belli başlı olaylara, devlet ile solun mücadelesine odaklanmıştır. Komünizmi ve sosyalizmi fikir olarak tartışmamıştır. Milli Mücadele yıllarından itibaren devletin sol faaliyetleri kontrol etmesi, tevkifatlar ve mahkeme kayıtlarını işlemiştir.

Tevetoğlu, Türkiye'de solun tarihini 'kızıl faaliyet' olarak değerlendirmiştir. Sosyalizm ve komünizm kavramlarının aynı olmadığını, bunu ayırt etmek gerektiğini ifade etmiştir. Türkiye'de savunulan, yayılmaya çalışılan sosyalizm, 'Marksçı-Leninci', 'ihtilalci sosyalizm' yani komünizmdir. Komünizm, Türk kanuna göre yasaktır. Bu yasağı bertaraf etmek için, Türk komünistleri sosyalizmi maske yapmışlardır. Tevetoğlu'nun kitaplarının kaynakçalarında da görüldüğü üzere Marksizm ve sosyalizm mahiyetteki teorik kitaplar yer almamıştır. Dolayısıyla teorik alt yapı olmadan böyle bir ayırımı gitmiştir.

Tevetoğlu'na göre Atatürk, daha Milli Mücadele'nin başından itibaren, komünizmin, Üçüncü Enternasyonal'in kesin bir şekilde aleyhinde yer almıştır. "*Bila kayd-ü şart Rus tabiiyeti demek olan dahildeki komünizm teşkilatı gaye itibariyle tamamen bizim aleyhimizedir. Gizli komünizm teşkilatını her sürette tevkif ve teb'id etmek mecburiyetindeyiz*" demişti. Tevetoğlu, Atatürk Sovyetlerden yardımı alıncaya kadar Sovyet ve Bolşevizm aleyhtarlığını ifşa etmediğini ileri sürmüştür.¹¹⁹⁶

Nizam Önen, Tevetoğlu'nun 1940'lı yılların ilk yarısında görüşü için, "...*bu dönemde diğer Turancı-Türkçülerden farkı İslam'a verdiği önem*" noktasında ortaya çıktığını ifade etmiştir.¹¹⁹⁷ Fethi Tevetoğlu üzerine yapılan başka bir çalışmada ise, onun dine olan ilgisinin 1960'tan sonra ortaya çıktığı ima edilmiştir.¹¹⁹⁸ Ancak yukarıda işaret edildiği şekilde Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında milliyetçilikle İslamcılığın yakınlaştığı ortamda Tevetoğlu da bunun etkisinde kalmış ve

¹¹⁹⁶ Tevetoğlu, **Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler**, s.119.

¹¹⁹⁷ Nizam Önen, **a.g.m.**, s.623-624.

¹¹⁹⁸ Mert Gönül, **a.g.e.**, s.148.

Sebilüreşad'a yazdığı yazılarda İslam'a bariz biçimde vurgu yapmıştı. Daha önceleri, İslam'ın Türklüğe zarar verdiğini söyleyen Tevetoğlu, 1960'lı yıllarda bambaşka bir yöne evrilmiştir. İslam'ı ve Türklüğü "*parçalamaya*" ahdeden emperyalizme karşı, Müslümanların, birlik ve beraberlikle çeşitli alanlarda birbirlerinin muavenetine ihtiyaçları olduğunu ifade etmiştir.¹¹⁹⁹ İslam için, "*dinlerin en ulusu*" Hz. Peygamber için de "*Allah'ın en aziz kulu*"¹²⁰⁰ ifadelerini kullanmıştır.

3.2.5. Nihal Atsız'ın Düşüncesinde Antikomünizm

Hüseyin Nihal Atsız, 1905 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1922 yılında lise eğitimini tamamladıktan sonra Askeri Tıbbiye'ye girmiştir. O yıllarda "*komünistlik*" ve "*azınlık milliyetçiliği*" tartışmalarına Atsız da iştirak etmiş ve hatta kavga ettiği de olmuştur. Öyle ki burada okurken Arap asıllı bir komutana selam vermediği için (1925) okuldan atılmıştır. *Atsız*, 1931 yılında tarihçi Fuat Köprülü'nün asistanı olmuştur.¹²⁰¹ Tam bu sırada Atsız mecmuayı çıkarmıştır. Ancak dergi, kısa süre sonra (1932) kapatılmıştır. Atsız, 1932 yılında yapılan Türk Tarih Kongresinde dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip ile Zeki Velidi Togan arasındaki tartışma dolayısıyla Pertev Naili Boratav'ın da içinde olduğu yedi arkadaşı ile birlikte "*Biz ise Zeki Velidi'nin talebesi olmakla iftihar ederiz*" şeklinde Reşid Galip'e bir telgraf çekmişlerdi. Telgraf, kongrede büyük gürültüye neden olmuştu. Bunun üzerine Atsız, asistanlık görevinden uzaklaştırılmış ve Malatya'ya öğretmen olarak atanmıştı (1933). Buradan da Edirne'ye tayin edilmişti.¹²⁰² O süreçte *Orhun* dergisini (1933) çıkarmış, ancak kısa süre sonra bu dergi de kapatılmıştır. Atsız'ın ilk dönem çıkardığı dergiler, dönemin siyasal iklimine ters düştüğü için hemen kapatılmıştır. Atsız, farklı işlerde çalışsa da yayıncılıktan hiçbir zaman geri durmamıştır. 1942 yılında *Orhun*'u tekrar çıkarmıştır. Ancak, 1944 yılında yazdığı iki mektuptan ötürü, derginin yayın hayatına son verilmiştir. 1952 yılında *Orhun*'u üçüncü defa yayınlamış, 68 sayı çıktıktan sonra kapanmıştır. Bu sefer birilerinin müdahalesiyle

¹¹⁹⁹ Fethi Tevetoğlu, **Mukaddes Topraklardan Geçen Yol**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1966, s.42.

¹²⁰⁰ Fethi Tevetoğlu, **Mukaddes Topraklardan Geçen Yol**, s.44.

¹²⁰¹ Osman F. Sertkaya, **Nihal Atsız**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s.1-4.

¹²⁰² Nihal Atsız, **Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri ve Çektiklerimiz**, Baysan Basım ve Yayın Sanayii A.Ş., İstanbul, 1992, s.72.

değil, Atsız'ın belirttiğine göre, dergi, “*onu idare edenlerin yorgunluğu*” nedeniyle kapanmıştı.¹²⁰³ Keza, yayın sahibi olan İsmet Tümtürk, Atsız'ı doğrulamış, dergiyle uğraşacak vakit bulamadıklarını belirtmişti. Atsız'ın en son çıkardığı ve önekilere oranla daha uzun süreli çıkan dergi, *Ötüken* (1964-1975) olmuştur.

II. Dünya Savaşı sırasında, Türkiye’de sol faaliyetlerin arttığı dönemde, Atsız tekrar sahneye çıkmıştır. Dönemin Başbakanı Şükrü Saracoğlu’na hitaben yazdığı iki mektup, epey ses getirmişti. Bu mektuplar nedeniyle Sabahattin Ali ile davalık olmuştu. Atsız'ın bundan sonraki hayatı, 1975 yılında ölümüne dek hep kavgaların, mahkemelerin, polemiklerin içerisinde geçmiştir.

Nazım Hikmet’in, 1929 yılında Sertellerin *Resimli Ay* dergisinde “*Putları Yıkıyoruz*” kampanyasıyla eski Türk büyüklerine ‘savaş’ açmıştı. Atsız, Nazım Hikmet’in, Ahmet Haşim, Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri’den sonra Namık Kemal için “*Arslan postu giymiş*”¹²⁰⁴ şeklinde ifade kullanmasını bardağı taşıran damla olarak görmüş ve müdahale etme zamanının geldiğine karar vermiştir. Bunun üzerine, 1935 yılında “*Komünist Donkişot’u Proleter Burjuva Nazım Hikmetof Yoldaşa*” diye bir broşür bastırmıştı. Bu broşürden dolayı dönemin Adalet Bakanı Şükrü Saracoğlu, İstanbul Savcılığına Atsız aleyhine dava açılması için talimat vermişti. Fakat mahkeme, broşürde herhangi bir suç unsuru bulunmadığına karar vermişti.¹²⁰⁵

Daha bunun külleri soğumadan, Atsız, yeni bir maceraya girişmiştir. Sabahattin Ali’nin, 1940 yılında yayınladığı “*İçimizdeki Şeytan*” romanı üzerine Atsız “*İçimizdeki Şeytanlar*” serlevhası altında bir broşür yayınlamıştır. Evvel emirde, romanın kısa bir özetini vermiş, ardından da roman karakterlerinin gerçek hayattaki karşılığını okura sunmuştur. Onun yayınladığı broşürde ifade ettiğine göre, romandaki Profesör Hikmet, Mükrimin Halil Yınanç’tır. Bu mecrada Yınanç’ın, “*vatan haini, yabancı devletler hesabına çalışan...ırz düşmanı*” olarak resmedilmesinin altına yatan temel dürtü, liselerde verdiği tarih derslerinde komünizmle ilgili olarak “*her memlekette komünizm gibi vatan aleyhtarı fikirlere*

¹²⁰³ Altan Deliorman, **Tandığım Atsız**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1978, s.44.

¹²⁰⁴ Nihal Atsız, **En Sinsi Tehlike**, Aylık Kurt Yayınları, İstanbul, 1943, s.3.

¹²⁰⁵ Hayri Yıldırım, **Son Türkçü Atsız**, Togan Yayıncılık, İstanbul, 2013, s.34.

saplanacak bir kaç orospu çocuğu çıkabilir...” tümcesini zikretmesine bağlamıştır.¹²⁰⁶

“...Rusyalı bir Türk olduğu anlaşılıyor. Nihat ve arkadaşları bir takım ırkçı ve Turancı fikirler neşrediyorlar. Meğer bunlar yabancı bir devlet hesabına çalışıyorlarmış. Hatta Profesör Hikmet de bunların arasında imiş. Yabancı devletten alınan paraları ise perde arkasındaki kodamanlar yiyip küçüklere bir şey bırakmadıklarından nihayet bunlardan bazıları işi hükümete haber veriyorlar...”¹²⁰⁷

Sabahattin Ali'nin yukarıda alıntılanan yorumu ile ilgili olarak Atsız, “ırkçı”, “Turancı” ve “Anadolucu” insanları “satılmış” biçiminde gösterdiğini, onları küçültmek suretiyle “kompleks” duyduğu insanlardan “öç” aldığını iddia etmiştir. Atsız, kendisini ırkçı, Turancı, Türkçü gördüğü için Sabahattin Ali'nin ithamlarına cevap verme lüzumunu duymuştur.¹²⁰⁸ Atsız, bir tartışmalarında Sabahattin Ali'nin kendisine komünizmin İspanya ve Çin'de iktidara geleceğini iddia ettiğini belirtmiştir.¹²⁰⁹ Aslında, Sabahattin Ali ve Atsız önceleri iyi arkadaşlıklar. Sabahattin Ali, Atsız'ın çıkardığı *Orhun* dergisinde şiirler yayınlamıştı. Atsız'a göre, Sabahattin Ali sonradan komünist olmuştu.¹²¹⁰

1943 yılında Faris Erkaman, “*En Büyük Tehlike*” ismiyle bir broşür yayınlamıştı.¹²¹¹ Türkçü faaliyetlerin anlatıldığı ve bundan rahatsızlık duyulduğunu belli eden metin büyük, bir gürültüye neden olmuştur. Meclis'te milletvekilleri bu metnin muhtevasını tartışmışlardır. Metnin yayınlandığı süreçte, Almanların, Sovyet saldırısının başarıya ulaşamayacağı kesinleşmişti. Sovyetler, Almanların saldırılarını büyük ölçüde durdurmuşlardı. Broşür, biraz da bundan cesaret alarak, II. Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın kazanmasını isteyen Türkçü-Turancılara yönelik bir tepki olarak yazılmıştı. Biçimsel olarak milliyetçiliğin Pan-Türkizm'e dönüşümü Kemalizm'in milliyetçilik ilkesi ve Atatürk'ün dış politikada “panci” idealleri tenkit etmesi üzerine kurulmuştur. “*Kukla*” diye zikredilen Pan-Türkist ve Türkçülerin Almanlar tarafından çok rahat bir şekilde manipüle edildikleri ifade edilmiştir.

¹²⁰⁶ Atsız, *İçimizdeki Şeytan*, s.25.

¹²⁰⁷ Nihal Atsız, *İçimizdeki Şeytan*, Baysan Basım ve Yayın ve Sanayi A.Ş., İstanbul,1992, s.9.

¹²⁰⁸ Atsız, *İçimizdeki Şeytan*, s.10.

¹²⁰⁹ Atsız, *İçimizdeki Şeytan*, s.18.

¹²¹⁰ Süleyman Kocabaş, *Yakın Tarihimizin Sosyal Depremlerinden 1944 Türkçülük-Turancılık Olayı*, Vatan Yayınları, İstanbul, 2008, s.55.

¹²¹¹ Bu broşürün kim tarafından yazıldığı tartışmalıdır. Bu tartışma için bkz. Hayri Yıldırım, *Son Türkçü Atsız*, s.348-354.

Metinde Atsız ve Reha Oğuz Türkkan arasındaki polemik kastedilerek Türkçüler ırkçılıkta o kadar ileri gitmişlerdir ki artık işi birbirlerinin ırkını sorgulamaya vardırılmışlardı. Erkman, Pan-Türkizm'in Almanlardan Türklere miras olduğunu ileri sürmüştür. Diğer tarafta Türkiye'de bulunan Zeki Velidi Togan, Ayaz İshaki, Muharrem Feyzi Togay gibi dış Türkler de tenkit konusu olmuş ve mahut isimlerin gidip kendi memleketlerinde mücadele vermelerini istenmiştir. Bunların, faaliyetlerinin Türkiye'yi tehlikeye attığı belirtilmiştir.¹²¹² Türkçülerin, Kemalizm'in ilkeleri ve Cumhuriyet inkılabına yekun karşı oldukları ampirik verilerle ispatlamaya çalışırken kendisini dönemin iktidarına göz kırpmaktan alıkoyamamıştır.

Reha Oğuz Türkkan “*Hesap Veriyoruz*” başlıklı bir yazı kaleme almıştı. Faris Erkman'ın, *En Büyük Tehlike*'de bu yazıya atıf yaparak Türkçüleri, birbirlerini suçladıklarından ötürü alaya alması, Atsız'ı çileden çıkarmıştı. Bu nedenle Atsız, “...solcu dönmelere de ayrıca cevap vereceğim. Beklesinler” diye gürelemişti.¹²¹³

Erkman'ın yukarıda zikredilen tenkitlerine verilen cevap gecikmemişti. Bu işi de her zamanki gibi Atsız üstlenmiştir. Atsız, metni okuduğunda, bunun bir Alman Yahudisinin kaleminden çıktığı intibahı edindiğini ifade etmiştir. Metinde “*ırkçı Türkçülerin en küstah ve cüretlilerinden birisi*” olarak ilan edilen Atsız, bunu en büyük “*şereflerden*” birisi olarak addetmiştir.¹²¹⁴ *En Büyük Tehlike*'de Pan-Türkçülüğün Almanlardan mülhem olduğu zikredilmişti. Fakat Atsız bunu Türkçülük olarak algılamıştı. Tabii ki ikisi farklı mevzulardır. Erkman'ın bahsettiği mevzu, 1940'lı yılların ortamında Türkçülerin irredantist hayallere kapılmaları ve bu hayallerin de vakti zamanında Almanlardan ithal edildiğine yönelik tespittir. Ancak Atsız, Kaşgarlı Mahmud'un, “*Türkleri Tanrı'nın, has ordusu sayması*”, Abbasi ordusundaki Türklerin Türkçeden başka bilmemekten övünç duymaları, Ali Şir Nevai'nin Türkçeyi Farsçadan üstün görmesi gibi tarihten örneklerden yola çıkarak Türklerin çok eski tarihlerden beri Türkçü olduklarını ileri sürmüştür.¹²¹⁵ Erkman'ın Türkçüleri Alman ajanı olarak lanse etmesini de bir “*iftiradan*” başka bir şey

¹²¹² Faris Erkman, *En Büyük Tehlike Milli Türk Davasına Aykırı ve Bir Cereyanın İyüzü*, Ak-ün Matbaası, İstanbul, 1943, s.4-6,10,12.

¹²¹³ Nihal Atsız, Hamza Sadi Özbek, *Hesap Böyle Verilir*, Aykurt Yayınları, İstanbul, 1943, s.28,48.

¹²¹⁴ Atsız, *En Sinsi Tehlike*, s.45.

¹²¹⁵ Atsız, *En Sinsi Tehlike*, s.46.

olmadığını ifade etmiştir.¹²¹⁶ Türk ve Alman ırkçılığının kendine has özelliklerini ortaya koyan Atsız, Alman ırkçılığını reddetmiştir. Atsız'ın ifade ettiği Türk ırkçılığının yanında Alman ırkçılığı mutedil kalmıştır.

Türkçü İsmail Hakkı Baltacıoğlu, 1944 yılının başlarında İstanbul Halkevinde konferans verdiği sırada bir grup solcu genç, konferansı sabote etmişti. Bunun hemen ardından Atsız, *Orhun* dergisinde “*Türkçü Başbakan Saracoğluna*” hitaben Mart ve Nisan ayında iki adet mektup neşretmiştir. Bu mektubun girişinde Atsız, Saraçoğlu'na hitap etmesinin sebebini, Saracoğlu'nun, “*Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğun kadar ve laakal o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir*” dediği için yazdığını belirtmiştir. Atsız, ne “*ırkımızın*” ne de “*devletimizin*” tarihinde şimdiye kadar hiç kimse, bu kadar aleni, Türkçülüğünü açıkça vurgulamadığını, ancak sözlerin zikredildiği tarih üzerinden epey zaman geçmesine rağmen zikredilen Türkçülüğü fiiliyatta göremediklerinden yakınmıştır. Bunu ifade ettikten hemen sonra, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun İstanbul Halkevi'nde konferans verdiği sırada solcu gençliğin konferansı sabote etmesini anlatmıştır. Atsız, “*komünist nümayiş*” olarak gördüğü bu olay hakkında neden tahkikat yapılmadığını sormuştur. Diğer tarafta yurdun farklı yerlerinde Türklüğe hakaret edildiğini, örneğin İstanbul'da İstiklal Marşı okunurken “*melezlerin*” ayağa kalkmadığı, bir lisede, “*arabacı araba olmadığı gibi Türkçü de Türk değildir*” denilerek Türkçülükle alay edildiği, başka bir okulda bir öğretmenin öğrencilere hitaben “*hepiniz Türk değil misiniz? Allah hepinizin belasını versin. Alman veya İngiliz olmadığıma pişmanım*” gibi mütenevvi “*saldırıların*” karşılık bulmadığı için arttığını sarahatten belirtmiştir.¹²¹⁷ Atsız bununla yetinmemiş ve ikinci mektubu da yayınlamıştı. İkinci mektupta, bir önceki mektubun yarattığı etkiden kısa bir şekilde bahsettikten sonra, asıl mevzuya giriş yapmıştır. Bu da İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'de komünizm ve komünistlerin varlığı tartışmasıdır. Atsız, Saracoğlu'na hitaben şunları yazmıştır:¹²¹⁸

“Türkiye’de komünistler var mıdır sorusu bir takımları tarafından sorulabilir. Şunu unutmamalı ki komünistler hiçbir zaman bir komünistiz

¹²¹⁶ Atsız, **En Sinsi Tehlike**, s.49.

¹²¹⁷ Nihal Atsız, Başvekil Şükrü Saracoğlu'na Açık Mektup, **Orkun**, Sayı:20, 16 Şubat 1951, s.10-12.

¹²¹⁸ Nihal Atsız, Beşvekil Şükrü Saracoğlu'na İkinci Açık Mektup, **Orkun**, Sayı.22, 2 Mart 1951, s.10-14.

diye açıkça kendilerini ortaya vermezler. Onlar Halk Partisinin çok elastiki olan altı okundan halkçılığı alıp kendilerini halkçı yurtseverler gibi ortaya atarlar. Fakat onların hakiki benliğini anlamak için dahi olmaya lüzum yoktur. Irk ve aile düşmanlığı, din ve savaş aleyhtarlığı, faşistliğe hücum perdesi altında milliyeti baltalama, yurdumuzdaki azınlıklara aşırı sevgi, her şeyi iktisadi gözle görüş, onları açığa vuran damgalardır. En büyük düşmanları olan milliyetçilere ırkçılık noktasından saldırımları, milliyetçilikte ırkçılığın temel olduğunu bilmemelerinden dolayıdır. Temeli yıkılan yapının bir anda çökeceğini çok iyi kestirmişlerdir.”

Bundan sonra Sabahattin Ali, Pertev Naili Boratav, Sadrettin Celal Antel, Hasan Ali Ediz ve de Ahmet Cevat Emre'nin isimlerini açıktan zikrederek, bunların komünist olduklarını ve Türkiye’de komünist faaliyetlerde bulduklarını belirtmişti. Atsız, bunların, ivedilikle görevlerine son verilmesi gerektiğini ve Milli Eğitim Bakanının görevinden ayrılmasının “*vatanperverane*” bir hareket olacağını söylemiştir.¹²¹⁹

Atsız’ın yukarıda ifade edilen ikinci mektubunda Sabahattin Ali için “*vatan haini*” denmişti. Bunun üzerine, Atsız’ın iddiasına göre, Hasan Ali Yücel ve Falih Rıfki’nin “*kışkırtmasıyla*” Sabahattin Ali, Atsız aleyhine dava açmıştı.¹²²⁰ Mahkeme 26 Nisan 1944 tarihinde Ankara’da başlamıştı. İstanbul’dan Ankara’ya gelen Atsız’ı karşılamaya gelenler, “*kahrolsun komünistler*”, “*yaşa Atsız*” diye slogan atmışlardı. İlk duruşmadan itibaren milliyetçi gençlik bu davaya ilgi göstermişti.¹²²¹ Gençliğin nümayişinin gün boyu devam etmesi, Hükümet’i tedirgin etmişti. Atsız’ın kaldığı otel, polis tarafından sarılmıştı.¹²²² Atsız’ı mahkemede Rasih Yeğengil, Ferruh Ağan ve Hamit Şevket İnce müdafaa etmişti. Ancak Hamit Şevket İnce, daha sonra, davadan çekilmiştir.¹²²³ Atsız, mahkemede yaptığı müdafaaada, bu davayı “*Türkçülükle komünizmin, bu milleti hür yaşatmak isteyenlerle yabancı merkezlere bağlamak isteyenlerin, mazinin şeref mirasına bağlı kalmak isteyenlerle bütün*

¹²¹⁹ Nihal Atsız, “Beşvekil Şükrü Saracoğlu’na İkinci Açık Mektup”, s.11-13.

¹²²⁰ Mustafa Müftüoğlu’nun belirttiğine göre, Sabahattin Ali, hem savcıya hem de Konservatuar Müdürü Orhan Şaik Gökyay’a, “*Ben dava açmayacaktım, Hasan Ali Bey böyle istedi*” demiştir. Mustafa Müftüoğlu, **Çankaya’da Kabus: 3 Mayıs 1944**, İstanbul, 1977, s.46.

¹²²¹ Akkan Suver, Nihal Atsız, s.41.

¹²²² Akkan Suver, a.g.e.

¹²²³ Avukat Hamit Şevket İnce, 1951 yılında, Atsız’ın ırkçı olduğunu fark edince davayı bıraktığını beyan etmesi üzerine Atsız bunun “yalan” olduğunu Falih Rıfki’nin aracılığıyla İnönü tarafından verilen emirle avukatlığı bıraktığını ileri sürmüştür. Nihal Atsız, Yalan, **Orkun**, Sayı:34, 25 Mayıs 1951, s.3.

mukaddesatı inkâr edenlerin” davası olarak görmüştür.¹²²⁴ Dava 3 Mayıs 1944 tarihinde karara bağlanmıştır. Mahkeme, “*mücerret olarak söylenen, ‘vatan haini’ tabirini*” hakaret olarak kabul etmemiş ve ona göre de ceza vermişti. Ancak cezada da indirimle gidilmiş ve bu da ertelenmişti.¹²²⁵ Mahkeme bittikten sonra, Atsız etrafındaki gençlerle birlikte DTCF’de Osman Turan ve asistanı Ahmet Ellezoğlu’nu ziyaret etmişti. Bunun üzerine 4 Mayıs’ta Osman Turan Bakanlık emrine alınmış, Ellezoğlu da okuldan uzaklaştırılmıştı.¹²²⁶

Duruşma bittikten sonra, gençler harekete geçmiş, slogan atarak Ulus meydanına gitmişlerdi. Polis, olaylardan sonra öğrencileri ve ileri gelen Türkçüleri, Atsız, Reha Oğuz Türkkan, Orhan Şaik Gökyay, Necdet Sançar, Zeki Velidi Togan, Hasan Ferit Cansever, İsmet Tümtürk, Fethi Tevetoğlu, Osman Yüksel Serdengeçti, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, Kadircan Kafı, Abdulkadir İnan, Ahmet Caferoğlu, Mükrimin Halil Yınanç, Ahmet Kırimer, Muharrem Feyzi Togay, Hüseyin Namık Orkuni Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Hüseyin Emir Erkilet, Mustafa Müftüoğlu, Cemal Oğuz Öcal, Nihat Sami Banarlı, Peyami Safa, Osman Turan, İsmet Tümtürk, Alparslan Türkeş, Ali İhsan Sabis vd. tutuklanmıştı.¹²²⁷ Sanıkların bir kısmı zaman içerisinde tahliye edilmişti. Diğer kısmına ise onar yıla kadar varan hapis cezaları verilmişti. Daha sonra karar, Askeri Yargıtay’a intikal etmişti. Yargıtay da 1947’de bütün sanıkları suçsuz bulup mahkemenin hükmünü bozmuştu.¹²²⁸ Atsız, 3 Mayıs 1944 olaylarını, Türk gençliğinin bir “*uyarması*” ve “*uyanması*” olarak görmüştür. Bu ‘uyarma’ ve ‘uyanma’ “*solun sempaticani*” diye tanımladığı İnönü ve çevresindeki solculara karşıdır. Atsız’a göre, memleketin “*sinsi*” bir şekilde komünizme sürüklenmesi bu yürüyüş sayesinde durdurulmuştu. Aksi takdirde “*Türkiye’nin de Romanya, Çekoslovakya, Macaristan gibi oldubitti ile komünist olması kısa bir zaman meselesiydi.*”¹²²⁹

İnönü’nün, *19 Mayıs 1944 Nutku*, geniş ölçüde Türkçülük olayı ile alakalıydı. İnönü, Milliyetçiliği tarif ederken Anayasa’da tarif edilen milliyetçiliğin

¹²²⁴Nihal Atsız, Müdafaa, **Orkun**, Yıl:1, Sayı3-4, Mayıs-Nisan 1962, s.14.

¹²²⁵ Necmettin Sefercioğlu, **3 Mayıs 1944 ve Türkçülük Davası**, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları, Ankara, 2009, s.7.

¹²²⁶ Necmettin Sefercioğlu, **3 Mayıs 1944 ve Türkçülük Davası**, s.8.

¹²²⁷ Kocabaş, **a.g.e.**, s.57-58,74.

¹²²⁸ Kocabaş, **a.g.e.**, s.77-78.

¹²²⁹ Nihal Atsız, **Tarih, Kültür ve Kahramanlar**, s.65.

benimsenmesini istemişti. Irkçılığa karşı olduklarını ifade etmişti. Turancılıktan bahsederken, “...yine son zamanların zararlı ve hastalıklı gösterisi” sözcüklerini zikretmişti. Turancılar, “*fesatçılar*” diye nitelendirilmişti. Bunun dışında Turancılığın, Türkiye’nin sınır komşularıyla sorun çıkarmaya gebe bir fikir olduğu hassaten vurgulanmıştı.¹²³⁰

Atsız da, yukarıda bahsi geçen Necip Fazıl gibi “*Türkiye solcularının anası*” olarak CHP’yi görmüştür. Atsız, komünistlerin CHP içerisinde kuluçkaya yattıklarını düşünmüştür. Öyle ki, 1944 yılında Türkçüleri tabutluklara sokanlar da onlardır.¹²³¹ Bu nedenle CHP’de Türkçü bulunamayacağını iddia etmiştir.¹²³² Atsız, ikinci dönem *Orkun*’un yayın hayatına son verirken yazdığı “*Veda*” başlıklı yazısında okurlarına ırkçı olarak kalmalarını sıkı sıkı tembih etmiş ve “*ırkçılık milleti parçalamaktır*” demenin ancak İnönü ve “*yardakçılarının*” ağzına yakıştığını ifade etmiştir.¹²³³ Atsız’ın, CHP’yi solcuların kuluçkası olarak görmesinin altında yatan bir diğer neden de 1939 yılında Boran, Boratav, Berkes’in DTCF’de istihdam edilmelerinin yanı sıra Hasan Ali Yücel’in bu isimleri koruduğuna olan inançtır. Bu nedenle Türkçülerin önemli bir kısmı, İnönü dönemi CHP’siyle barışık olmamıştır. Bundan mütevellit Türkiye çok partili hayata geçtikten sonra, Türkçü kadrolar tedricen CHP’den kopmuşlardır. İnönü’nün 19 Mayıs Nutku bu olanlara tuz biber ekmiştir. Türkçülerin kafasında, CHP’nin sola yol verdiği inancı kesinleşmiştir. Ancak Soğuk Savaş’ın ilk yıllarındaki demokratikleşme sürecinden solun siyasi olarak faydalanmak istemesinin önünde duran CHP’yi neredeyse hiç görmemişlerdir. Tan Baskını, sol partilerin kapatılması ve DTCF olayı gibi mütenevvi antikomünist hareketleri CHP’nin içindeki Türkçü kanadın eseri olarak görülmüştür.

Atsız, Batı’nın esin kaynağı olduğu Türk aydınının, “*iyi niyetli de olsa*” bazen yanılgıya düştüğünü ifade etmiştir. Batı’daki herhangi “*iyi*” bir uygulamanın Türkiye’ye de iyi geleceğini inandığını, mesela Namık Kemal’in Fransa’dan parlamenter sistemi getirmeye çalışırken enine boyuna düşünmediğini, “*Türklerin*

---

¹²³⁰ **Milli Şef Cumhurreisi İnönü Tarafından 19 Mayıs 1944 Günü Gençlik ve Spor Bayramı Münasebetiyle Ankara 19 Mayıs Stadyumunda Verilen Nutuk**, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği, Ankara, 1944, s.3-8.

¹²³¹ Nihal Atsız, “Millet’in İfşaatı”, *Altın-Işık*, Cilt:1, Sayı:6, 25 Haziran 1947, s.3.

¹²³² Nihal Atsız, **Makaleler III**, s.28.

¹²³³ Nihal Atsız, *Veda*, **Orkun**, Sayı:68, 18 Ocak 1952, s.3.

üçte bir oranında temsil edileceğini” ve sonuçta Türklerin hâkimiyetini kaybedeceğini düşünmediğini ifade etmiştir. Atsız, sosyalizm için de benzer bir tespit yapmıştır. Örneğin Nadir Nadi’nin “sol, derece derece daha adaletli bir toplum düzenine varmak uğruna yapılan fikir savaşı olduğunu” ifade etmesine karşılık Atsız, “görünüşte haklı intibahını uyandırdığı halde gerçekte çok yanlış bir hüküm” olduğuna karar vermiştir. Çünkü Türkiye’deki sol, “sosyal adaletin değil, Stalin veya Mao’nun peşinde” yürümüştür.¹²³⁴

Bir Türk ırkçısı olarak Atsız’a göre, Türklerin yegane kurtuluş yolu Türkçülükten geçmektedir. Türkçülük onda bir ülküdür. Bu ülkü, “...*Türk ilinde Türk uruğunun kayıtsız şartsız hakimiyeti ve İstiklali ile Türklüğün her yönden bütün milletlerden ileri ve üstün olması*” durumudur.¹²³⁵ Ona göre, Türkçülük değişmez bir fikirdir. Türkçülüğün muhtevasında ve hedeflerinde “*hiçbir zaman değişme*” olmayacağını bilhassa vurgulamıştır.¹²³⁶ Her fırsatta ırkçı olduğunu vurgulayan Atsız’a göre, Türkçü, “*Türk ırkının üstünlüğüne inanmış olan kimsedir.*”¹²³⁷

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’ın Gaziantep gezisi sırasında bir vatandaşın “*idareciler Araplara toprak veriyorlar, biz Türklere vermiyorlar*” demesi üzerine Cumhurbaşkanı “*Türk topraklarında yaşayan herkes Türk’tür*” demişti. Bunun üzerine Atsız *Ötüken* dergisinde komünistlerin Doğu’daki faaliyetleri ile ilgili bir dizi yazı kaleme almıştı. Bu yazılar nedeniyle Atsız, mahkemeye verilmişti. Mahkeme süreci 12 Mart’a kadar devam etmiştir. Sonuçta Atsız’a ve *Ötüken*’in sorumlusu Mustafa Kayabek’e on beşer ay hapis cezası verilmişti. Ancak Atsız, rahatsız olduğu için, cezası, dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından bağışlanmıştı.¹²³⁸

Atsız’a göre, Türkiye’de bir kısım dindarlar, Türkçülüğü ikinci plana attıkları için milliyetçi olmadıkları gibi sağcı da değillerdir. Çünkü İslam beynelmileldir ve Atsız kozmopolit olan her düşünceye kesinkes karşı çıkmıştır. “*Türk milliyetçiliğinin*

¹²³⁴ Nihal Atsız, Solcu Foyası, *Ötüken*, Sayı:7 (67), Temmuz 1969, s.3.

¹²³⁵ Nihal Atsız, **Makaleler III**, Baysan Basım ve Yayın Sanayi A.Ş., İstanbul, 1992, s.11-12; Nihal Atsız, **Orkun**, Sayı:1, 6 Ekim 1950, s.1.

¹²³⁶ Nihal Atsız, Türkçülük Değişmez Bir Fikirdir, **Orkun**, Sayı:4, 27 Ekim 1950, s.3.

¹²³⁷ Nihal Atsız, Türkçü Kimdir?, **Orkun**, Sayı:3, 20 Ekim 1950, s.3.

¹²³⁸ Talat Ülker, **Hüseyin Nihal Atsız Harsit’in Hırçın Sesi**, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul, 2015, s.72-73.

üstünlüğüne inanmış ve bütün Türklerin birleşip tek devlet halinde toplanmasını ülkü edinmiş Türkçülerle bu yobazlar aynı grupta nasıl toplanabilir” diye sorgulamış ve sağcıların sadece Türkçüler olduğunu ifade etmiştir.¹²³⁹ Atsız, Türkçülük ile milliyetçiliği birbirinden ayırmıştır. Türkçülüğün, Türk milliyetçiliği olduğunu belirtmekle birlikte her milliyetçi Türk’ün Türkçü ol(a)mayacağını belirtmiştir. Örneğin milliyetçi olup dış Türklerle hiç alakadar olmayanların Türkçü olmadıklarını vurgulamıştır. Keza İslamcılarının bir kısmının da kendilerini milliyetçi addettiklerini, ancak Türkçü olmadıklarını belirtmiştir. Atsız’ın gözünde bunlar “*yanlış milliyetçiliklerdir*” ve Türkçülük, bu tür milliyetçilikleri reddetmiştir.¹²⁴⁰ Atsız’a göre, “*dışarıdan gelmemiş olan tek düşünce*” Türkçülük idi.¹²⁴¹ Atsız, 1941 yılında neşrettiği “*Üç Rejim*” başlıklı bir metinde faşizm, komünizm ve demokrasi ile ilgili kanaatlerini ifade etmiştir. Adı geçen metinde faşizmi, “*milliyeti inkar eden, milletleri yıkmak için geleneğe ve mukaddesata düşman güden*” komünizme karşı bunları koruma altına alan tepkisel bir fikir olarak görmüştür. Avrupa’da faşizmin sadece komünizm tehlikesinin görüldüğü üç ülkede, Almanya’da, İspanya’da ve İtalya’da görüldüğünü belirtmiştir. Atsız’a göre, faşizm demokratik yöntemlerle iktidara gelmesine karşılık, komünizm, “*dünyanın hiçbir yerinde ekseriyetin reyiyile iktidar mevkiine geçmemiştir.*”¹²⁴²

Türkleri siyaseten ve kültürel olarak bir çatı altında toplamayı ilke edinen Turancılık, Atsız için “*büyük ve asil*” bir düşüncedir. Atsız, Türk solcularının “*Moskof uşağı oldukları için Turancılığın Rusya’yı devirmesinden korktukları için muhalefet ettiklerini*” ifade etmiştir. Atsız’ın Turancılık ülküsü İTC’nin Turancılık fikrinden ayrılmaktadır. İTC hem Kafkasya’yı hem de Mısır’ı almak isterken buna karşın Atsız’da sadece Türk dünyası tasavvuru vardır.¹²⁴³ Ona göre, Turancılık asla emperyal bir vizyon değil, irredantizmdir.¹²⁴⁴ Turancılık, Türkçülüğün tali unsuru olarak, bütün Türklerin birleşmesi düşüncesidir. Buna karşın Turancılık, Türklerle

¹²³⁹ Nihal Atsız, Sağcı Kimdir?, **Ötüken**, Sayı:2 (50), Şubat 1950, s.3-4.

¹²⁴⁰ Nihal Atsız, **Makaleler III**, s.26-27.

¹²⁴¹ Nihal Atsız, Türkçülük, **Orkun**, Sayı:2, 13 Ekim 1950, s.3-4.

¹²⁴² Nihal Atsız, **En Sinsi Tehlike**, s.40.

¹²⁴³ Nihal Atsız, **Makaleler III**, s.34,36.

¹²⁴⁴ Nihal Atsız, **Makaleler III**, s.40.

akraba olan milletleri, Moğol, Mançu, Koreliler, Macar ve Finleri aynı çatı altında toplamak anlamına gelmediğini sarahaten ifade etmiştir.¹²⁴⁵

Atsız tüm meselelere Türkçülük merceğinden baktığı gibi 1960'ların ikinci yarısından itibaren tedavüle girip sıkça kullanılan ve toplumun değişik kesimlerinin bunun üzerinden tahlil edildiği 'sağ' ve 'sol' kavramına da milliyetçilik üzerinden yaklaşmıştır. Sosyalistler ve komünistlerin, 'solcu' olmayanların tamamını sağcı diye belenmesinde problem görmüştür. Kendisine mukaddesatçı diyen dindarların, milliyetçi ve sağcı sayıldığı buna karşın sosyalistlerin bir kısmının kendilerini milliyetçi gördükleri halde solcu sayılmalarında hata görmüştür. Ona göre, Türkçülerle 'koyu dindarlar' aynı potada yer alamazlardı. "*Dincilerin*" ve "*hilafet*" yanlısı olanların sağ kefeye konulmasını teamüle aykırı görmüştür. Yukarıda vurgulandığı gibi bu kavram kargaşasının ortadan kaldırılması için milliyetçiliğin esas alınmasını istemiştir. Bir kimse eğer milliyetçiyse sağcıdır. Keza milliyetçilik, "*milletin toplu ve fert olarak yükselmesi*" anlamına geldiği için, yani "*adaletin ve servetin*" paylaşılması bakımından sosyalistlerin düşüncesine daha yakın görmüştür.

Komünizm, nasıl tatbik edilirse edilsin, Atsız'a göre onun esası, "*din*", "*hürriyet*" ve "*mülkiyetin*" olmakla birlikte iktidara da "*zorbalıkla*" gelmeyi hedefleyen bir düşünce akımıdır.¹²⁴⁶ Temel değerleri ortadan kaldırmaya cehdeden komünizmin, ancak 'din' tarafından durdurulabileceğini telkin ediyordu.¹²⁴⁷ Milliyetçiliği, karşılıksız, kendisini feda etme düşüncesi olarak ifade ettiği için dinden de üstün görmüştür.¹²⁴⁸ Atsız, Türklüğe düşman olarak komünistlerin yanına "*siyasi ümmetçileri*" eklemeyi ihmal etmemiştir.¹²⁴⁹ Atsız'ın din ile olan rabıtası tartışmalı ve İslamcılarla olan teşriki mesaisi sıkıntılı bir halde iken de komünizme karşı dinin bir kalkan olarak kullanılmasını istemiştir. Atsız, İslam dinini "*milli varlığın*" bir parçası olduğunu belirtmekle birlikte¹²⁵⁰ İslamcılarla yıldızı bir türlü barışmamıştır. Hatta bir İslamcılarının bir kısmını komünist ilan etmekten geri durmamıştır. Bu da onun komünizm konusunda ne kadar vehimli ve katmerli

¹²⁴⁵ Nihal Atsız, **Türk Ülküsü**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2011, s.81-82.

¹²⁴⁶ Atsız, **Makaleler III**, s.315.

¹²⁴⁷ Nergishan Tekin, **Nihal Atsız**, İstanbul, 2015, s.263.

¹²⁴⁸ Atsız, **Türk Ülküsü**, s.121.

¹²⁴⁹ Nihal Atsız, **Makaleler III**, s.379.

¹²⁵⁰ Atsız, **Türk Ülküsü**, s.97.

olduğunu göstermektedir. Atsız'ın temel meselesi, 'siyasi ümmetçilerin', eski Türk tarihi ve Sovyet egemenliğinden yaşayan Türklerin vaziyetinden ziyade Araplarla, Farslarla ve daha başka gayri-Türk Müslümanların sorunlarıyla ilgilenmeleri, Türkçeye Arap İslamcılarının eserlerini çevirmeleri ve de İslamcılarının, kişide ırktan ziyade dini esas almalarıdır. Onun için onlarla polemige girmiş, karşı cepheden saldırıya geçmiştir. Atsız'ın en önceliği 'ırk' olduğu için, o, çok çeşitlilik, kozmopolitlik, enternasyonalizm ve İslam kardeşliği gibi kavramlara yabancıydı. Atsız gibi bir ırkçı için, komünizmin enternasyonallığı de kabul edilebilir bir durum değildi. Neredeyse bütün meselelere soy sop üzerinden yaklaşan Atsız, en temel mesele Türkçülük olmuştur. Bu nedenle neredeyse herkesin soyunu araştırmış ve ona göre de kanaatlerini bildirmiştir. Nazım Hikmet, Sabiha Sertel, Sabahattin Ali'nin hem komünist oluşu ve hem de gayri-Türk kökenden gelmiş olmaları onun açısından namümkün bir vaziyetti.

Atsız'ın en çok uğraştığı kişiler, soy bakımından Türk olmayanlardır. Nazım Hikmet, Ahmet Emin Yalman ve Sabahattin Ali başta gelmiştir. Örneğin, Ahmet Emin Yalman'ın Türk ismi taşımakla birlikte onun Türk ve Müslüman olmadığı, Yahudi olduğunu ifade etmiştir.¹²⁵¹ Atsız'ın, Ahmet Emin hakkında menfi düşünmesinin altında yatan saik, Ahmet Emin'in Milli Mücadele yıllarında Amerikan mandasını savunmuş olması ve 1950'de çıkarılan genel afta Nazım Hikmet'in de bu kapsama alınması için verdiği uğraştır.

Atsız, Soğuk Savaş döneminin başından itibaren Türkiye'nin Batı Blok'unda yer alması ve burada devam etmeye karar kılmasından hoşnuttur. Diğer tarafta "eşkya ini" ve "harami ocağı" diye tanımladığı Sovyetler ve Doğu Avrupa ülkelerinin elçilerinin Türkiye'de episyonaj faaliyetlerde buldukları ve bu nedenle de elçilik ve konsolosluklarının kapatılmasını talep etmiştir.¹²⁵² Atsız, Türk soluna 'emperyalizm' kavramı üzerinden de eleştiri getirmiştir. Solcuların "Moskof emperyalizmini" hiçbir şekilde zikretmediklerine dikkat çekmiştir. Buna karşın, Vietnam'ı mütemadiyen gündemde tutan solun, Türkistan'dan, Azerbaycan'dan, Kırım ve İdil-Ural'dan hiç söz etmemesini çelişki olarak görmüştür. Keza, solun,

¹²⁵¹ Nihal Atsız, **Tarih, Kültür ve Kahramanlar**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2011, s.15.

¹²⁵² Selim Pusat (Nihal Atsız), Devlet Adındaki Harami Ocakları İle Siyasi Bağları Muhafaza Etmek Faydasızdır, **Orkun**, Sayı:42, 20 Temmuz 1951, s.3.

Sovyetlerin Macaristan'ı ve Çekoslovakya'yı işgalini normal karşıladıklarından muzdariptir.¹²⁵³ Atsız, Cumhuriyet dönemi öncesine kadar Türklerin “*bilinen ve görünen düşmanlara*” mücadele verdiğini, ancak Cumhuriyet ile birlikte düşmanın boyut değiştirdiğini, yeni düşmanın, Türk tarihinin karşılaştığı en büyük düşman olduğuna inanmıştır. Çünkü bu düşmanın yeni hedefinin Türkiye'yi toptan ortadan kaldırmaya azmettiğini ifade eder:¹²⁵⁴

“Yeni düşmanın tehlikesi, gizliliğinden ve saf insanları aldatacak yalanlardan doğmaktadır...Kimine refah ve zenginlik, kimine tatmin edilmemiş cinsi isteklerin doyurulmaması, kimine büyük insanlık ülküsü diye dayatıp gösterilen komünizm, birçok saf insanları avlayabilir. Bütün bunlar Türklük yapımıza indirilmiş darbedir.”

Atsız, soya, devlete, mukaddesata, şerefe kastetmiş olan her millete, dine, rejime ve fikre düşmanlık beslemiş ve “*kini, dini*” olarak bellemiştir.¹²⁵⁵ Şüphesiz ki Siyonizm ve masonluk gibi başka düşmanlar olsa da Atsız'da Moskof düşmanlığı başat rol oynamıştır.¹²⁵⁶

“Türkçülüğe göre Moskof bizim barışmaz düşmanımızdır. Bu düşmanlığı tarih, mukadderat ve jeopolitik yaratmıştır...Moskof düşmanlığının millette beslenmesine taraftarız.Türk dışişleri bakanları, bakanlar arasında Moskoflarla dostluk edebilirler. Türk milleti için böyle bir şey düşünmek milli menfaatler aleyhinde düşündürmektir...Moskof bizim soy düşmanımız olduğuna göre, Türkçülük en alçak vatan hainleri olan komünistlerin yok edilmesi şarttır...”

Yukarıda belirtildiği gibi, Atsız'ın düşmanlarının başında komünizm gelmiştir. Belirttiğine göre, komünizm, iktisadi bir doktrin olmaktan çıkmış ve “*bugün, yalnız Moskofçuluk*” haline gelmiştir. Diğer antikomünistler gibi Atsız da komünizmi Moskofçulukla müsemma kılmıştır. Onun tasavvurunda komünistler, “*fikir veya parti adamı değil*”, sadece ve sadece “*Moskova ajanı*” ve “*Rus casusudur.*” Komünizm, “*bütün dünyayı elde etmek hülyası ardında koşan*” Moskof emperyalizmidir.¹²⁵⁷ Atsız'ın antikomünist düşüncesi, tarihte Türk-Rus ilişkileri üzerine inşa edilmiştir. Ona göre, Ruslarla dostluk kurulabileceğini sananların, evvela tarihe bakmaları mücbirdir. Zira, Osmanlı ile Çarlık Rusya'sı arasında on dört

¹²⁵³ Nihal Atsız, **Makaleler III**, s.366.

¹²⁵⁴ Nihal Atsız, Türk Milletine Çağrı, **Orkun**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat 1962, s.16.

¹²⁵⁵ Atsız, **Türk Ülküsü**, s.87.

¹²⁵⁶ Atsız, **Türk Ülküsü**, s.89.

¹²⁵⁷ Atsız, **Makaleler III**, s.301; Sakin Öner, **Nihal Atsız**, Toker Yayınları, Ankara, 1988, s.61-62.

savaş yaşanmıştır.¹²⁵⁸ Milli ülkünün peşinde koşanlarda sevginin yanında mutlaka “nefret” bulunması gerekir. Türk’e sevgi beslenirken Moskof’a da mutlaka “kin” beslenmesini tavsiye etmiştir. Türkü sevmenin şartı Moskof’a “düşmanlık” beslemeye bağlamıştır. Türklüğe “tapmakla” Moskof’a “kin” aynı anlama gelmiştir.¹²⁵⁹

Atsız, sadece ‘düşmanlarıyla’ karşı karşıya gelmemiştir. Zaman içerisinde yola çıktığı arkadaşlarıyla da ters düşmüştür. Atsız, 1950’lili yılların ilk yarısındaki milliyetçi yapıların içerisinde yer almamıştır. Altan Deliorman’ın belirttiğine göre, o dönemin milliyetçilerinin kahir ekseriyeti Türk Milliyetçiler Derneği ile bir şekilde ilişkili iken Atsız sadece konferans vermiştir. TMD Ankara şubesinde verdiği bir konferanstan sonra yine çok fazla gürültü kopmuştu. Atsız, öğretmenlikten alınmış, Süleymaniye Kütüphanesinde memuriyete atanmıştı.¹²⁶⁰ Atsız, 27 Mayıs sonrasına kadar kısmen sessiz bir dönem geçirmiştir. 1962 yılında kardeşi Nejdet Sançar ile birlikte kurduğu Türkçüler Derneği daha sonra (1964) Türk Milliyetçileri Birliği adını almıştı. Alparslan Türkeş’in bu dernekle merbutiyeti vardı. Dernek faaliyete geçmeden önce de 1962 yılının ilk ayında Türkçülerin kurduğu *Milli Yol* dergisinde yolları kesişmişti. Dergi, Türkeş’in Yeni Delhi’den gönderdiği mektupları yayınlamıştı. Türkeş’in, 1965 yılında CKMP’nin başına geçtikten sonra da Atsız ile ilişkisi devam etmişti. Ancak CKMP’nin MHP’ye dönüştüğü 1969 Adana Kongresinde Türkeş’in ideolojik yönünü belirleyen “*Tanrı Dağı Kadar Türk, Hira Dağı Kadar Müslüman*”¹²⁶¹ sloganını sarf etmesinden sonra yollar kesinkes ayrılmıştır. Çünkü Türkeş, Türkçülük ile İslam’ı aynı potada eritmeyi amaçlamıştı. Bu Atsız’ın kabul edebileceği bir politika değildi.

---

¹²⁵⁸ Atsız, **Makaleler III**, s.303

¹²⁵⁹ Atsız, **Makaleler III**, s.304.

¹²⁶⁰ Altan Deliorman, **Tanıdığım Atsız**, s.34,55.

¹²⁶¹ Güven Bakırezer, Nihal Atsız, **Modern Türkiye’de Siyasa Düşünce: Milliyetçilik**, (Ed. Tanıl Bora) İletişim Yayınları, İstanbul, 2002, s.352-353.

SONUÇ

Türkiye’de yaygın olarak kullanılan ve benimsenen antikomünizm, Soğuk Savaş ideolojisidir. Antikomünizm, çok partili hayata geçişten itibaren ortaya çıkan ve zaman içerisinde düşünsel olarak farklılaşan Türk sağını bir araya getiren saiklerden birisi olmuştur. Komünizm, meselelere felsefi ve teorik bir anlam yüklemiş ve bununla izah etmeye çalışmıştır. Fakat antikomünist yazında, teorik tartışmaya girilmişse de genellikle bu çok sathî kalmış, mütemadiyen komünizmin uygulamalarının tenkidi yapılmıştır. Sovyetlerin esareti altında yaşayan Müslümanlar ve Türkler, Çin devrimi, Latin Amerika’da komünizmin devrimlerle işbaşına geçmesi, Kamboçya’da Polpot ve Doğu Avrupa peyk devletlerin yaşadığı baskı rejimi, eleştirilerin odak noktasını teşkil etmiştir. Türkiye dışındaki komünist sistem, bu şekilde resmedildikten sonra, Türkiye’deki komünistlerin de soy kütüğüne inilerek ve yaşam biçimi irdelenerek, bunların söylediklerinin pratik hayat ile çeliştiğini belirtmişlerdir. Bunları yaparken uluslararası komünizmin etkisinde ziyadesiyle kalmışlardır. Türk sağı, tanımlamayı karşıtları, zıtlıkları ve düşmanları üzerinden yapmıştır.

Osmanlı aydınının, Batı’dan gelen yeniliklere ve düşüncelere karşı refleksinin, Türk sağcı aydınının Soğuk Savaş döneminde komünizme gösterdiği tepki ile benzerlik kurulabilir. Kaldı ki Türkiye’de sol karşıtlığın kökenlerini, çok rahat bir şekilde Osmanlı ile başlatılabilir. Osmanlı’da sosyalizme dair kaygı ve endişeler köşe yazılarına ve Meclis tartışmalarına yansımıştır. Osmanlı’da da sosyalizme karşı öne sürülen en geçerli propaganda aracı din iken, Soğuk Savaşta da ‘din’ başköşede yerini almıştır. Ama burada milliyetçilikle mündemiç olmuştur. Türkiye’de komünizm, Osmanlı’da Tanzimat’tan beri devam eden Batılılaşma adı altında değişim dönüşümün son halkası olarak görülmüştür. Zira komünizm tıpkı Batılılaşma fikri gibi sert modernleşme çabasıydı. Aynı zamanda ‘millî’ değerleri hiçe sayan ve etnik unsurları, “*halklar*” başlığı altında gündeme taşıyarak ülkenin geleceğine kast eden, tefrika yaratan bir düşünce olarak resmedilmiştir.

Antikomünistlere göre, komünizm tehlikesi, küresel bir tehditti. Türk antikomünistleri de Sovyetlerin yayılmacı bir politika izlediğini ifade ederek bunun global bir tehdit olduğuna dikkat çekmişlerdir. Türk antikomünizminde Amerikan

etkisinin olduğu şüphesizdir. Türkiye bundan etkilenmiş ve cesaret almışsa da komünizm karşıtlığının tamamını bunun üzerine inşa edemeyiz. Türkiye’de antikomünizm, Rus imgesi üzerinde kurulmuştur. Onun için tarihte Türk-Rus ilişkilerine, yani daha çok savaşlarına ve Türkiye üzerindeki emellerine yer verilmiştir. Antikomünistler, çoğu zaman, Çarlık rejimi ile Sovyet rejimi arasında herhangi bir fark görmemiştir. Bunun nedeni de hem Çarlık rejiminin hem de Sovyet rejiminin Türkiye ile ilgili planlarıdır. Osmanlı’da yaygın olarak dillendirilen “*Moskof*” diskuru Soğuk Savaş yıllarında antikomünizmin subasmanını teşkil etmiştir.

Soğuk Savaş’ta Türkiye, Sovyetlere karşı, kendini Batı’nın yanında konumlandırırken, Soğuk Savaş’ın rüşeym evresinde antikomünist düşünceleri yeniden şekillenen Türkçü mahfiller, devletin resmi politikası ile zıtlaşmadan, ‘sivil’ mecrada Sovyetlere ve sola dair “*söyleyeceklerim var*” diyerek yola çıkmışlardır. Ülkeyi iç/dış düşmana karşı korumak için nevi zuhur etmişlerdi. Devletin bekası birinci istihdafı olmuştur. Soğuk Savaş yıllarındaki antikomünist mücadele ile savaş öncesi antikomünist mücadele arasında bariz farklar vardır. Tek parti döneminde devlet mücadele vermişti. Herhangi bir yapının kendiliğinden ortaya çıkmasına müsaade etmemişti. Ancak Soğuk Savaş yıllarında durum kökten değişmiş, devlet ile birlikte farklı yapılar da komünizmle mücadeleye iştirak etmiştir.

Türkiye’de antikomünizmin en karakteristik özelliği Pantürkizm ile içkin olmasıdır. Komünizme karşı kurulan derneklerin çoğunda ‘Dış Türk’ler etkin rol oynamışlardır. Geç 19. yüzyıl ve erken 20. yüzyıl Türk milliyetçiliği ve sonrasında Soğuk Savaş döneminde gelişen Türk milliyetliği, Çarlık ve Sovyet Rusya’sında yaşanan gelişmelerden bağımsız değildir. Misakı Milli sınırları içerisinde milliyetçilik Orta Asya’daki gelişmelere odaklanmış ve kendi argümanlarını ona göre geliştirmişti. Türk milliyetçiliği, Türkiye’deki etnik ve dinsel sorunlardan beslenmenin yanı sıra bir diğer önemli beslenme kaynağı Rusya veya Sovyetlerde yaşayan Türklerin maruz kaldıkları göç, katliam vb. olaylar olmuştur.

Türkiye’de sol, dünyanın herhangi bir yerindeki halkların sorunlarına duyarlı olurken Türklerin yaşadıklarına gözünü kapatması, Türk milliyetçilerini hayal kırıklığına uğratmıştı. Türkiye’de antikomünist faaliyetlerde liberaller ve

İslamcılardan ziyade milliyetçilerin sesinin fazla çıkmasında, gündemlerinin odağına komünizmi almalarında soydaşlık çok önemli faktör olmuştur.

Sovyetlerin Türkiye üzerinde emelleri olduğu aşıkarak olmakla birlikte o dönemin bütün sorunlarının müsebbibinin komünistler olduğu gibi bir yanlışlığın içerisine düşmüşlerdi. Solun, uluslararası sömürü düzen, kapitalizmin Türkiye'deki faaliyetleri, yabancı sermayeyi teşvik kanunu kapsamında sermayenin tekelleşmesi, kültürün yozlaşması, eğitim ve ekonomik politikaların yabancılaşmasına dair itiraz seslerinin yükselmesi dahi 'hainlik' olarak tanımlanmış, bu politik ağzın Moskova'dan yönlendirildiği, amaç işçi, köylü ve öğrenci yani maddi olarak alt sınıfta olan ve nüfusun çoğunluğu oluşturan kesimi 'kandırarak' Türkiye'de devrim yapmak ve Sovyetlerin peyki haline getirmek olmuştur. Bu işlevsel propagandanın aynısının Doğu Avrupa ve diğer memleketlerde de yapıldığı ve başarıya ulaştığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla endişenin boyutu artmıştı. Antikomünistler, neredeyse tüm ülke sorunlarına antikomünizm bağlamında yaklaşım göstermişlerdir. Devletin beka kaygısına gösterdikleri hassasiyeti işçi haklarına, köylünün toprak sorununa, öğrencilerin barınma gibi ekonomik endeksli sorunlara göstermemişlerdir. Bunlar ikinci hatta üçüncü plana atılmıştır.

Türkiye'nin iktisadi, siyasi ve sosyal sorunların bilincinde olan antikomünist küçük bir zümre, çözüm yolunun komünist/sosyalist sistemde olmadığını ileri sürerek 'milliyetçi-toplumcu' bir sitem önermişlerdi. Vatan kurtarma hikayelerinin dışında, toplumsal, iktisadi sorunlara eğilmiş, yeni boyut, yöntem getirmişlerdi. Bu dönemin ruhuna uygun olarak toplumda toprak reformu, kalkınma, sanayileşme konularının tartışıldığı dönemde sosyalizme alternatif olarak milliyetçi-toplumcu doktrin diye isimlendirmişlerdi. Bunun nasyonal sosyalist olarak ifade edilebileceğini söylerlerken aynı zamanda Alman faşizminden farklı bir doktrin olduğunu söylemeyi ihmal etmemişlerdir. Ancak uygulamayı düşündükleri ekonomik modelin dışındaki içtimai sistem, faşizmden başka bir şey değildi.

Türk sağ, Soljenitsin, Koestler, Gide gibi başlangıçta komünist sistemi benimseyen, ama tarihin seyri içerisinde gördükleri, yaşadıkları ve fikirsel çatışmalar nedeniyle ayrıştıkları komünist sisteme dair söylediklerinden ve yazdıklarından etkilenmiştir. Bunların anlattıkları yaşanmış hikayeler, kaçış serüvenleri, özgürlüğün

kısıtlanılışı, Sovyetler ve Çin’de komünizmin üst yapının unsurları olarak saydığı aile, ahlak ve dinin ortadan, ibadethanelerin kaldırılması veya yasaklanması gibi hep olumsuz, negatif ampirik veriler üzerinden komünizm anlaşılmış ve anlatılmıştır. Peşin yargılarla hareket edildiğinden komünizmin, sadece olumsuzluklarına odaklanmış, neredeyse hiç iyi tarafı olmadığı algısını oluşturmuşlardır.

Antikomünistlerin yazdığı metinlerde ahtapot, şeytan, canavar, vb. isimler kullanılarak komünizm ve sosyalizmin ne kadar tehlikeli bir şey olduğunu göstermeye çalışmışlardır. Antikomünist metinlerin kahir ekseriyetinin birbirinden farkı olmamış ve adeta aynı tornadan çıkmış izlenimi vermişlerdi. Çünkü belli bir amaçla yazılmış, mücadele yöntemi ve taktik öğretme amacını gayesini taşıyan propaganda içerikli metinlerdir. Küçük ebatla ve broşür halinde komünistleri itham eden, avami bir dil kullanılan seri yayınların amacı alt katmanları ivedilikle bilinçlendirmek olmuştur.

Komünizme yönelik yazılan yazılarda ağdalı, anlaşılması zor bir dilin kullanıldığı ve teorik yönün ağır bastığını söylemek zor. Buna iki açıdan yaklaşmak mümkün. Birincisi bu eserleri kaleme alanların bir kısmının sosyalizmin, komünizmin teorisini anlama formasyonu yoktur. İkincisi ise okuyucu kitlesi eğitim düzeyi yüksek kesimler olmadığı için ampirik verileri anlatmak hem daha kolay olmuştur. Yazılarda ‘yakınma’ ve ‘çaresizlik’ hali göze çarpmaktadır. Ancak bunun yanında ‘komünizmin varlığı sorunu’ ortaya konulmuş ve somut çözüm önerileri sunulmuştur.

Soğuk Savaş, antikomünistler için komünizmle mücadele ötesinde çok fazla şey ifade etmemiştir. Şiir, roman, tiyatroya bu şekilde yansımıştır. Türk milliyetçiliği odağında bu dönemde yazılan metinlerde Rusya’ya daha fazla yer verilmiştir. Bu dönem, Türk tarihi açısından çok kritik bir süreç olarak değerlendirilmiş, onlara göre Türkler tarihte birçok defa ‘varolma’ savaşımı vermişlerdir. Bu da onlardan birisi olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde yayınlanan milliyetçi dergilerin ortak yönü komünizm karşıtlığı olmuştur. Dergiler Turancı bir ideal ile hareket etmiş, uluslararası konjonktür ve iç siyasetin sonucunda radikal bir milliyetçiliğe evirilmişlerdi. Buna sebebiyet veren ise Sovyetlerde Türk’lerin ‘esaret’inin

sürdüğüne yönelik olan inançtır. Pantürkçü dergi ve kitaplarda Dış Türkler meselesi ve antikomünizm iç içe işlenmiştir. Komünizme yönelik eleştirinin derinlikli teorik olmamasının altında yatan sebeplerden biri Sovyetlerden kaçan dış Türklerin Türkiye'deki antikomünist oluşumlarda çok etkili olmalarıdır. Çünkü onlar açısından bir an önce bu esarettten kurtulmak gerekiyordu. Onun için de propaganda niteliğini taşıyan metinler daha fazla yer almıştır.

Soğuk Savaş yıllarında yayınlanan dergilerin halk üzerinde etkisi yadsınamaz, okurdan gelen mektupları yayınlamaları ile halk mücadele sürecine dahil edilmiş, onlara önemli olduklarını hissettirmişlerdi. Yazılarda yaşanmış dramatik hikayelere yer verilerek toplumsal dinamizm sağlanmıştı. Dergilerde yazan aydınların bir kısmı, popüleritesini sağladıktan sonra, DP, AP ve CMKP gibi sağcı partilerde halkın önüne siyasetçi kimliği ile ön plana çıkmışlardır. Remzi Oğuz Arık, Fethi Tevetoğlu, Aydın Yalçın, Osman Yüksel Serdengeçti, Gökhan Evliyaoğlu ve Cevdet San bunlardan birkaç tanesidir.

Komünizme karşı çok sayıda dernek kurulmuştu. Komünizme tepki olarak ortaya çıkmışlardı. Tepkinin odağında Türk solu ve Sovyetlerin faaliyetleri olmuştur. Dernekler halkı komünizme karşı mobilize etmişlerdi. Kafkaslardan ve Balkanlardan gelen birçok Türk veya Müslüman buna öncülük etmişti.

Komünizmle Mücadele Dernekleri ve diğerleri, mücadele ve faaliyetlerle birlikte halktan büyük teveccüh görmüş, maddi yardımda bulunmuşlardı. Toplumun ileri gelenlerince, aydın, şair, yazar ve akademisyenler tarafından maddi manevi olarak desteklenmişti. Ancak, karşıtları tarafından uluslararası istihbarat örgütleri ile bağlantısı olduğu ile ilgili suçlamalara maruz kalmıştı. Tüm bunlara karşın yayıncılık ve kitlesel eylemler düzenleme gibi faaliyetlerinden vazgeçmemişlerdi. Dernek, konferanslar, akşam toplantıları düzenlemiş, yazarlar, aydınlar kitlelerle dernek çatısı altında buluşmuşlardı. Burası, adeta bir çeşit 'okul' vasfını taşımıştı. Dernekler, milliyetçilik ve İslamcılık arasında, çizgisi netleşmeyen düşünce üzerine kurulmuşlardı. Dernekler 'maşeri vicdana" sığınmışlardı.

Antikomünistler, Soğuk Savaş döneminde, o zamana kadar çok sınırlı olan faaliyetleri genişletmiş, çıkardıkları gazete ve dergilerde meramlarını anlatmış, komünizmin, ne olduğunu ve olmadığını anlatmaya çalışmış, böylelikle toplumun,

bilinçlenmesini sağlayarak kendi faaliyetlerine iştirak etmelerini beklemişlerdir. Kitlelerle olarak yüz yüze görüşmek ve kafalardaki şüpheleri gidermek için konferanslar düzenlenmişti. Buralara halkın sevdiği, kendisine yakın bulduğu isimler çağrılmıştı.

İlhan Darendelioğlu ve Necip Fazıl gibi antikomünist yazarlar, yazdıklarıyla kendilerine inanan, gönül veren kitleleri solculara karşı mobilize etmeye çalışmışlardı. Bu çaba sadece dergi çıkarmak, kitap veya şiir yazmakla sınırlı kalmamış, dernek faaliyetlerinde aktif bir şekilde yer alarak veyahut derneklerin kuruluşunda bizatihi yer alarak popüler figür olarak ön plana çıkmışlardır. Necip Fazıl'ı, burada farklı bir yerde konumlandırmak gerekir. Çünkü hem milliyetçilerin hem de İslamcılarının ortak üstadıdır. Şiirleri ve konferansları ile kendi kitlesine her zaman coşku vermiş, onun mirası günümüze kadar gelmiş, yeni kuşaklar hala ondan beslenmektedirler. Darendelioğlu, yazdığı ateşli yazılar ve verdiği konferansların bedelini öldürülerek ödemişti.

Komünist sistem mütemadiyen din, örf tarih ve millet sistemi ile çelişen üzerinden yorumlanmış ve bu konular etrafında mahkum edilmiştir. Antikomünist eserlerinde çok abartı bir şekilde kaleme alınmıştır. Onlara göre komünistler tıpkı Sovyetlerde, Çin'de ve Doğu Avrupa'da iktidara geldiklerinde yaptıkları gibi 'kültür devrimi' adı altında Türk kültürü yok edecekler, Türk milleti bir arada tutan manevi değerleri, inançların ritüellerini yasaklayarak, kurumları ortadan kaldıracaklardır. Türk sağ komünizmin memlekette demokratik düzeni eylemlerle zayıflatarak, etrafına güç toplayarak ve İspanya örneğinde olduğu gibi iç savaşa sürükleyerek komünist düzene geçmeye çalıştığını ileri sürmüşlerdir. Sağcı yazarlara göre Türkiye'nin tüm sınırları komünist tehdidi altındadır. Özellikle Ortadoğu Arap coğrafyasından meydana gelen değişim, dönüşüm ve devrimler kaygılarını arttırmıştır. Ve tüm gözler Türkiye'ye çevrilmiştir. Staretjik ve siyasi metinlerde Türkiye'nin stratejik konumunun önemi vurgulanarak Türkiye'de komünist sistem tesis edildiği takdirde Sovyetlerin, bölgeye tam hakim olacağı böylelikle tüm İslam dünyası üzerinde hakimiyet kurulacağı belirtilirken buna karşılık Batı'nın İslam dünyası ile ilişkilerinin tamamen kesileceği, dünyadaki nüfuzun azalacağını ve daha da önemlisi Ortadoğu'nun yer altı ve yer üstü zenginliklerinden mahrum olacağını altı çizilmiştir.

Türkiye'nin Sovyetler ile ilişkileri 1960'lardan itibaren iyileşmeye başlamış ve anti-Sovyetçilik devlet düzeyinde sona erdirilmiştir. Ancak Pantürkçüler antikomünizmi komünist sistemde yaşayan Türklerin haklarını savunmak olarak algıladıklarından onlar açısından antikomünizm ve Sovyetçilik sona ermemiştir.

Antikomünistlere göre, komünizm, bir memlekette sistemi kuruncaya kadar halkı korkutacak, ürkütecek herhangi bir eylemde bulunmazlar, bulunmamaya da itina gösterirler. Ancak, ABD ve İngiltere arşivlerinden ortaya çıkan belgelerde Türkiye'nin komünizm tehdidini abarttığına altı çizilmiştir. Soğuk savaş döneminde ve sonrasındaki sağ/milliyetçi metinlerin bir kısmında kısmen öz eleştiriye yer verilmiş, antikomünizmin abartıldığı itirafı yapılmıştır.

Genel olarak antikomünistler, alt sınıftan, taşradan merkeze göç edenlerden meydana gelmiştir. Yoksul aile çocuklarının milliyetçilik anlayışı, milliyetçilik üzerine teorik metinler okuyarak oluşmamış, daha çok 'küçük' kahramanlık hikayeleri, savaşın yaratmış olduğu travma üzerinden şekillenmiştir. Bireyler kendilerini bu ortamın içerisinde bulmuşlardır. Uğraş, emek vererek elde ettikleri bir kazanım değildir. İndirgemeci yoruma başvurmuşlardır.

KAYNAKÇA

1.ARŞİV BELGELERİ

A) Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

a) Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

B) İngiliz Arşivleri

b) Foreign Office

2.RESMİ YAYINLAR

a) Resmi Gazete

b)Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanakları

c) Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

3.KİTAPLAR

6-7 Eylül Olayları Fotoğraflar ve Belgeler Fahri Çoker Arşivi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005.

Ağaoğlu, Samet, **Demokrat Partinin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri Bir Soru**, Baha Matbaası, yy, 1973.

_____, **Siyasi Günlük**, İletişim, İstanbul,1992.

Ahmad, Feroz ve Bedia, **Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1976.

Akar, Atilla, **Bir Kuşağın Son Temsilcileri Eski Tüfek Sosyalistler**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1989.

Akgönül, Samim, **Türkiye Rumları Ulus-Devlet Çağından Küreselleşme Çağına Bir Azınlığın Yok Oluş Süreci**, Çev: Ceylan Gürman, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Akın, Fehmi, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Albayrak, Mustafa, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004.

Alparslan Türkeş ve Türk Milliyetçiliği Paneli, Aydınlık Türkiye Partisi Eğitim ve Kültür Faaliyetleri 2, Ankara, 1999.

Altaylı, Murşid, **Türk Milliyetçi-Toplumcu Doktrinin Umumi Esasları**, D. A. S. Dava Yayınları, İstanbul, 1969.

Altın Yaprak, Kırım Türk Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul, yty.

Anadol, Cemal, **Dünyayı Kemiren Afet Kızıl Emperyalizm**, Milliyetçi Anadolu Yayınları, İstanbul, 1977.

_____, **Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti**, Yeni Kuvayi Milliye Yayınları, İstanbul, 2004.

AP Hükümetinin 1970'te Hazırlattığı MHP Raporu, Aydınlık Yayınları, İstanbul, 1978.

Arın, Saffet Engin, **Sosyalist Geçinenlere Karşı Atatürkçülük Savaşı Kızıl Elma**, Atatürkçülük Kültür Yayınları, İstanbul, 1966 .

Armaoğlu, Fahir, **Barış İçinde Bir Arada Yaşamın Sovyet Yorumu**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1977.

Arsoy, Hayri, **Komünizm Tehlikesi ve Korunma Çareleri**, E.U.Rs. Yayınları, Ankara, 1954.

Aşgın, Sait, **Toplumsal Siyasal ve Uluslararası Boyutlarıyla Türkiye'nin Demokrat Parti'li Yılları**, Karaman, 2001.

Atabay, Mithat, **II. Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'de Milliyetçilik Akımları**, Kaynak Yayınları, Ankara, 2005.

Atak, M. Sadık, **Rusya Siyaseti ve Rusların Yayılma Siyaseti**, Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara, 1964.

Ateşoğulları, Kamil, **Bir İnsanlık Suçu: Ölüm Cezası**, Doruk Yayımcılık, Ankara, 1997.

Atsız, Nihal, **En Sinsi Tehlike**, Aylık Kurt Yayınları, İstanbul, 1943.

_____, **İçimizdeki Şeytan**, Baysan Basım ve Yayın ve Sanayi A.Ş., İstanbul, 1992.

_____, **Makaleler III**, Baysan Basım ve Yayın Sanayi A.Ş., İstanbul, 1992.

_____, **Ordinaryus'un Fahiş Yanlıları**, Küçükaydın Matbaası, İstanbul, 1961.

_____, **Hesap Böyle Verilir**, Aykurt Yayınları, İstanbul, 1943.

_____, **Tarih, Kültür ve Kahramanlar**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2011.

_____, **Türk Ülküsü**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2011.

_____, **Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri ve Çektiklerimiz**, Baysan Basım ve Yayın Sanayii A.Ş., İstanbul, 1992.

Aydemir, Şevket Süreyya, **Suyu Arayan Adam**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1965.

Aydın, Suavi, Taşkın, Yüksel, **1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi**, İletişim, İstanbul, 2014.

Azerbaycan Kültür Nizamnamesi, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara, 1949.

Babakurban, Ziyaeddin, **Dış Türkler ve Türkistan Davası**, Yeni Matbaa, İstanbul, 1962.

Baban, Cihad, **Politika Galerisi Büstler ve Portreler**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1970.

Bali, Rifat N., **6-7 Eylül Olayları Tanıklar-Hatıralar**, Libra, İstanbul, 2015.

Başar, Erdoğan, **Demokrat Parti Dönemi Eğitim Hareketleri**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1992.

Bayo, Alberto, **Gerilla Nedir**, Çev: Metin Gönenç, Ant Yayınları, İstanbul, 1968.

Bayram, Cezmi, **Türk Milliyetçiliği**, Ötüken Neşriyat, Ankara, 2013.

Behramoğlu, Namık, **Türkiye Amerikan İlişkileri (Demokrat Parti Dönemi)**, Yar Yayınları, İstanbul, 1974.

Belen, Nezahat Keleş, **Türkiye'ye Damgasını Vuran Bir Dönem, Bir Olay, Bir Yaşam Baha Akşit Demokrat Parti Dönemi Yassıada Mahkemeleri ve Yassıada Sonrası**, Kanaat Basımevi, yyy, 1995.

Belli, Mihri, **İnsanlar Tanıdım Mihri Belli'nin Anıları**, Doğan Kitap, İstanbul, 2002.

Belli, Sevim, **Boşuna mı Çiğnedik**, Belge Yayınları, İstanbul, 1994.

Bengi, Hilmi, **Gazeteci, Siyasetçi ve Fikir Adamı Olarak Hüseyin Cahit Yalçın**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2000.

Berkes, Niyazi, **Unutulan Yıllar**, Yay. Haz. Ruşen Sezer, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.

Bey, Mehmet Arif, **93 Harbi ve Başımıza Gelenler**, İrfan Yayınları, İstanbul, 1973.

Bila, Hikmet, **CHP Tarihi 1919-1979**, DMS Doruk Matbaacılık, Ankara, 1979.

Birand, Mehmet Ali, Dündar, Can, Çaplı, Bülent, **12 Mart İhtilalın Pençesinde Demokrasi**, İmge Kitabevi, Ankara, 2000.

Bozdağ, İsmet, **Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat**, Celal Bayar, İstanbul, 1986.

Boztepe, Fevzi, **Hür Ufuklara Doğru**, Güven Basımevi, İstanbul, 1952.

Bürün, Vecdi, **Peyami Safa 25 Yıl**, Yağmur Yayınları, İstanbul, 1978.

Canat, Hasan Nail, **Moskof Sehпасı**, Adım Yayıncılık, İstanbul, 1989.

Cem, İsmail, **Tarih Açısından 12 Mart**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1980.

Cihan, Ali Faik, **Sosyalist Türkiye**, Toplum Yayınları, Ankara, 1969.

Copeaux, Etienne, **Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine**, İletişim Yayınları, 2006.

Cronyn, George W., **200 Soruda Komünizm**, Çev: Gültekin Ural, Milliyetçi Anadolu Yayınları, İstanbul, 1977.

Çağlar, Derya, **Hayali Komünizm Soğuk Savaş'ın Türkiye Söylemleri**, Berfin Yayınları, İstanbul, 2007.

Çamkıran, Mustafa Kemal, **Faşizm ve Anti-Faşist Mücadele**, Ser Matbaası, Ankara, 1969.

Çapanoğlu, Münir Süleyman, **Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi**, İstanbul, 1964, s.50-51.

Çavdar, Tevfik, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950-1995**, İmge Kitapevi, Ankara, 2000.

Çavdarlı, Rıza, **Aziz Büyük Ölü Mareşalin Bir Numaralı Düşmanı Nazım Hikmet Kimdir**, Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul, 1950.

Çekoslavakya'ya Komünizm Nasıl Yerleşti, Türkiye Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu, Ankara, 1964.

Çelenk, Halit, **141 142 Üzerine**, Anka Yayınları, Ankara, 1976.

Çetık, Mete, **Üniversitede Cadı Kazanı 1948 DTCT Tasfiyesi ve Pertev Naili Boratav'ın Müdafası**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998.

Çiftçi, Ahmet, **İnönü'ye Açık Mektup**, Nazım Berksoy Matbaası, İstanbul, 1965.

_____, **İnsanlık Düşmanı Sosyalizm Maskesi Komünizm**, Orhan Mete ve Ort. Koll. Şti. Matbaası, İstanbul, 1965.

Çufalı, Mustafa, **Türk Parlamento Tarihi TBMM VIII Dönem (1946-1950)**, C.I, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2012.

Darendelioğlu, İlhan, **Kanlı Pazar**, Kamer Yayınları, İstanbul, 1995.

_____, **Nazım Hikmet Vatan Haini mi Vatan Şairi mi?**, Orkun Yayınevi, İstanbul, 1978.

_____, **Türk Milliyetçilerinin Kalemile Atatürk 30 Milliyetçimizin Atatürk'e Dair Düşünceleri**, Toprak Yayınları, İstanbul, 1961.

_____, **Türk Milliyetçiliğinde Büyük Kavga**, Oymak Yayınları, İstanbul, 1976.

_____, **Türkiye'de Komünist Hareketler**, Toker Yayınları, İstanbul, 1979.

_____, **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, Toker Yayınları, İstanbul, 1977.

Deliorman, Altan, **Kırık Kanatlı Jön-Türk**, Kelebek Matbaası, İstanbul, 1997.

_____, **Tanıdığım Atsız**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1978.

Demircioğlu, Tünaydın, **Fakir Baykurt'un İcyüzü**, Altınoluk Matbaası, Ankara, 1969.

Demirel, Süleyman, **Büyük Türkiye**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1975.

Demirel, Tanel, **Türkiye'nin Uzun On Yılı Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011.

_____, **Adalet Partisi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Demirer, Mehmet Arif, **6 Eylül Olaylarına 50. Yılda Yeni Bakış**, Demokratlar Kulübü Yayınları, Ankara, 2006.

Demokrat Parti İkinci Büyük Kongresinde Alınan Kararlar, ty.

Demokrat Parti Tüzük ve Programı, Ankara, 1946.

Devalibi, Maruf, **İslam Gözüyle İhtilalci Sosyalizm**, Hilal Yayınları, Ankara, 1968.

Dikerdem, Mahmut, **Ortadoğu'da Devrim Yılları**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1993.

Diper, Avni, **Komünizme Karşı Türk Milliyetçiliği**, İstanbul, 1947.

Dixon, Aurby, Heilbrunn, Otto, **Komünist Gerilla Savaşları**, Gnkur Basımevi, Çeviri: Alaattin Haydaroglu, Ankara, 1980.

Djilas, Milovan, **New Class**, Unwin Books, London, 1966.

Doğu Türk İlleri Kültür Derneğinin Nizamnamesi, Sıralar Matbaası, İstanbul, 1960.

Dosdoğru, M. Hulusi, **6/7 Eylül Olayları**, Bağlam, İstanbul, 1993.

Düşmanı Kore'de Karşılдық Kore'ye Niçin Asker Gönderdik, Güneş Matbaası, 1954.

Duman, Doğan, Yorgancılar, Serkan, **Türkçülükten İslamcılığa Milli Türk Talebe Birliği**, Vadi Yayınları, Ankara, 2007.

Efeoglu, O.Zeki, **Kızıl Ahtapotun Kolları Rusya ve Kızıl Çin'in Türkiye'deki Faaliyetleri**, Orkun Yayınevi, İstanbul, 1978.

Elevli, Avni, **Türkiye İşçi Partisi Programı ile Anayasaya Aykırıdır. Kurulmak İstenen Yeni Düzen Korkunçtur**, Balkanoğlu Matbaacılık, İstanbul, 1968.

Eliot, George Fielding, **Eğer Rusya Taarruz Ederse**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1949

Emre, Ahmet Selçuk, **Komünizm Nedir Ne Değildir**, Berekat Yayınevi, İstanbul, 1979.

Engin, Arın, **Sosyalist Geçinenlere Karşı Atatürkçülük Savaşı Kızıl Elma**, Atatürkçülük Kültür Yayınları, İstanbul, 1966.

Er-bil, Haşim Nahid, **Komünist Beyannamesine Karşı Milliyetçi Beyanname**, Sinan Matbaası, İstanbul, 1950.

Erdem, Galip, **Suçlamalar 2**, Töre-Devlet Yayınevi, Ankara, 1975.

Erdoğan, Latif, **Küçük Dünya**, AD Yayıncılık, İstanbul, 1995.

Eren, Mustafa, **Kanlı Pazar**, Kalkedon, İstanbul, 2012.

Erer, Tekin, **Basındaki Kavgalar**, Yeni Matbaa, İstanbul, 1965.

_____, **On Yılın Mücadelesi(Türkiye’de Parti Kavgalarının 2.ci Cildi)**, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, 1963.

_____, **Türkiye’de Parti Kavgaları**, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, 1963.

Ergin, Muharrem, **Sovyet Emperyalizmi Balkanlar ve Türkiye**, Bahar Matbaası, İstanbul, 1974.

Erişgil, Mehmet Emin, **Türkçülük Devri Milliyetçilik Devri İnsanlık Devri**, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1958.

Erkman, Faris, **En Büyük Tehlike Milli Türk Davasına Aykırı ve Bir Cereyanın İyüzü**, Ak-ün Matbaası, İstanbul, 1943.

Esabab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı, BDS Yayınları, 2000.

Ertan, Temuçin Faik, **Kadrocular ve Kadro Hareketi (Görüşler, Yorumlar, Değerlendirmeler)**, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara,1994

Evlıyaoğlu, Gökhan, **Su Uyur Komünist Uyumaz**, Toprak Dergisi Yayınları, İstanbul, 1962.

Ey Türk Milleti, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Halk Yayınları, No:4,İzmir, 1966.

Fatinoğlu, Abidin Nesimi, **Yılların İçinden**, Ören Basımevi, İstanbul, 1977.

Fersoy, Orhan Cemal, **Bir Devre Adını Veren Başbakan**, Hun Yayınları, İstanbul, 1978.

Feyizoğlu, Turan, **Türkiye’de Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi**, Belge Yayınları, İstanbul,1993.

Fish, Rady, **Nazımın Çilesi**, Çev: Güneş Bozkaya-Kolontay, Ararat Yayınları, İstanbul, 1975.

Fleeming, D.F., **The Cold War And Its Origins 1917-1960**, Dobleday&Company, New York, 1962.

Fontaine, Andre, **History of the Cold War From the Korean War to the Present**, Vintage Books, New York, 1970.

Fontaine, Andre, **History of the Cold War From the October Revolution to the Korean War 1917-1950**, Vintage, New York, 1970.

George F. Kennan, **Memoirs 1925-1959**, An Atlantic Monthly Press Book, Boston, 1967.

Girginov, G., Mshvenieradze, V., **Günümüzde Anti-Sovyetizm Antikomünizm**, Bilim Yayınları, Çev:K. Nural, İstanbul, 1978.

Giritli, İsmet, **Faşizm Tehlikesi mi? Komünizm Tehlikesi mi?**, Toker Yayınları, İstanbul, 1977.

_____, **Komünizm Sosyalizm ve Anayasamız**, Baha Matbaası, İstanbul,1967.

Giritlioğlu, Fahir, **Türk Siyasi Tarihinde Cumhuriyet Halk Partisinin Mevkii**, C.I, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1965.

Gönlübol Mehmet, et al., **Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1965)**, Siyasal Kitabevi, Ankara,1996.

Gönül, Mert, **Türk Düşünce ve Siyasi Hayatında Dr. Fethi Tevetoğlu**, Türk Ocakları Ankara Şubesi, Ankara, 2011.

Greene, T.N., **Gerilla ve Gerilla'ya Karşı Savaş**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1965.

Guevara, Ernesto Che, **Gerilla Günlüğü**, Çev: Hüseyin Güneş, Ant Yayınları,1968.

Güler, Nazlı Rana, **Bir Osmanlı Aydını İbrahim Ethem Paşa**, Berikan Yayınları, Ankara, 2004.

Günay Göksü Gündoğan, **Turan”dan “Bozkurt”a Tek Parti Döneminde Milliyetçilik**, İletişim Yayınları İstanbul, 2006.

Gündoğan, Visali, **Sosyalist ve Radikal Sol Doktrinler Komünizm Strateji ve Taktikleri**, Kadro Yayınları, Ankara, ty.

Güner, Ahmet, **Türkiye'deki Rusya**, Toker Matbaası, İstanbul 1975.

Güngör, Erol, **Sosyal Meseleler ve Aydınlar**, Ötüken Neşriyat, Ankara, 2011.

_____, **İslam'ın Bugünkü Meseleleri**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2005.

Gürkan, Nilgün, **Türkiye’de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1950)**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.

Güven, Dilek, **Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları ve Strateji Bağlamında 6-7 Eylül Olayları**, Çev: Bahar Şahin, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

Güventürk, Faruk, **Komünizm ve Faaliyetleri (Hakkında Konferans)**, Baha Matbaası, İstanbul,1968.

_____, **Komünizm ve Maskeler**, Okat Yayınevi, İstanbul, 1965.

Han, İhsanullah, **İslamiyet ve Komünizm Birbirine Zıttır**, Çev. Ahmet Hamdi Hatiboğlu, Bedir Kitabevi, İstanbul, 1962.

Harris, George S., **Troubled Alliaance**, American Enterprise Institute For Public Policy Research Washington, D.C, 1972.

Heyd, Uriel, **Türk Ulusçuluğunun Temelleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979.

Hikmet, Neriman, **Gazetelerin Yazamadığı ve Partilerin Konuşamadığı Hakikatler**, Yeniçağ Matbaası, İstanbul, 1948.

Hsu. U.T, **Gizli Mücadele: Komünistler Çin'i Nasıl Ele Geçirdi**, Çev. Cevdet San, Doğuş Yayınevi, Ankara, 1968.

İlgar, Hayrani, **Sözde Milliyetçilik**, Ülkü Yayınları, İzmir, 1964.

_____, **Komünizm ve Tenkidi**, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları, İzmir, 1966.

İkiz, M. Lütfi, **Komünist Hücrelerin Faaliyeti (Komünist Düşmanları Birleşiniz)**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1963.

İlim Yayma Cemiyeti Gaye ve Faaliyetleri, Çelçüt Matbaası, İstanbul, 1965.

İlim Yayma Cemiyeti Nizamnamesi, İstanbul, 1968.

İlim Yayma Cemiyeti Nizamnamesi, Yeni Matbaa, İstanbul, 1952.

İlk Rapor, yy, 1972.

İmer, Mustafa Kubilay, **İslamiyet ve Sosyalizm**, Ekonomik ve Sosyal Yayınları, Ankara, 1976.

İnsan Hakları Cemiyeti Program ve Nizamnamesi, İstanbul, 1946.

İsmail, Hekimoğlu, **Rusya'daki Müslümanlar Komünistlerin Esaretine Nasıl Düştü**, Divan Matbaacılık, yyy,1974.

Kahraman, Ahmet, **Devr-i Süleyman**, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1993.

Karagil, Nevzat, **Kıbrıs Meselesi Üzerine Son Konuşmalar ve Yazılar**, Anıl Matbaası, İstanbul, 1964.

Karakuş, Emin, **40 Yıllık Gazeteci Gözü İle İşte Ankara**, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1987.

Karpat, Kemal, **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş Yayınları, İstanbul,2010.

Kartal, Ahmet, **Komünizmin İki Yüzü**, Şafak Matbaası, Ankara, 1974.

Kayalı, Kurtuluş, **Ordu ve Siyaset 27 Mayıs-12 Mart**, İletişim, İstanbul, 2009.

Ketchum, Richard M., **Komünizm Nedir? Resimlerle Dünya Komünizmi**, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Birliği Matbaası, Ankara, 1967.

Kılıç, Murat, “**Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat**” **Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953)**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s.116. **Kırım Türkleri Yardımlaşma Birliği**, İstanbul, 1954.

Kısakürek, Necip Fazıl, **Başmakalelerim 1**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2013.

_____, **Başmakalelerim 2**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2014.

_____, **Başmakalelerim 3**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2014.

_____, **Ben ve O**, b.d. Yayınları İstanbul,1997.

_____, **Çepeçevre Sosyalim Komünizm ve İnsanlık**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1985.

_____, **Çerçeve 3**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, **Çerçeve 6**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, **Dünya Bir İnkılâp Bekliyor**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1993.

_____, **Hadiselerin Muhasebesi 1**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, **Hadiselerin Muhasebesi 2**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, **Hadiselerin Muhasebesi 3**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2009.

_____, **Her Cephesiyle Komünizma**, Doğan Güneş Yayınları, İstanbul, 1962.

_____, **Hesaplaşma**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1985.

_____, **Hitabeler**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1994.

_____, **Moskof**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1979.

_____, **Moskof**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1992.

- _____, **Mukaddes Emanet**, Büyük Doğu Yayınları, 2015.
- _____, **Rapor 10/13**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1993.
- _____, **Rapor 7/8**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2009.
- _____, **Rapor 9/10**, b.d. Yayınları, İstanbul, 2015.
- _____, **Tanrı Kulundan Dinlediklerim**, b.d. Yayınları, İstanbul, 1993
- _____, **Türkiye’de Komünizma ve Köy Enstitüleri**, Doğan Güneş Yayınevi, İstanbul, 1962.
- Kihtir, Arzu, **Medya ve Demokrasi Kültürü Ekseninde Demokrat Parti Dönemi ve Basın 1950-1960**, Anonim Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- Kili, Suna, **Atatürk Devrimi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1983.
- Kissinger, Henry, **Diplomacy**, Touchstone, New York, 1994.
- Kocabaş, Süleyman, **Yakın Tarihimizin Sosyal Depremlerinden 1944 Türkçülük-Turancılık Olayı**, Vatan Yayınları, İstanbul, 2008.
- Komünistler İktidara Nasıl Gelirler**, Tasvir Gazetesi Yayınları, 1970.
- Komünistlik Nedir? Komünist Kimdir?**, 1949.
- Komünizm Nedir? Niçin Türk Bünyesine Uymaz?**, Komünizmle Mücadele Cemiyeti Adana Şubesi Neşriyatı:1, Adana, 1948.
- Komünizm Nedir? Ve Niçin Türk Bünyesine Uymaz?**, Komünizmle Mücadele Cemiyeti Adana Şubesi, Adana, 1947.
- Korkud, Refik, **Komünist Kimdir**, Bafra Milliyetçi Öğretmenler Birliği, Samsun, 1968.
- Kösoğlu, Nevzat, **Hatıralar Yahut Bir vatan Kurtarma Hikayesi**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2010.
- Kurdakul, Şükran, **Cezaevinden Babiali’ye Babiali’den TİP’e Anılar**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2003.
- Küçük, Yalçın, **İtirafçıların İtirafı TKP Pişmanlıkları**, Tekin Yayınevi, Ankara, 1988.
- Labin, Suzanne, **Komünist Propaganda Taktikleri**, Altınok Matbaası, Ankara, 1972;

Landau, Jacob M., **Türkiye’de Sağ ve Sol Akımlar**, Turhan Kitabevi, Ankara,1979.

_____, **Pantürkizm**, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1999.

_____, **Pan-Turkism From Irredentism to Cooperation**, Hurst& Company, London, 1995.

Levent, Sinan, **Japon Turancılığı**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2016.

Marksizm-Leninizm-Komünizm Nedir, (haz.) Beypazarı Yüksek Tahsil Derneği, Ankara, 1974.

Mat, Nevzat, **İnsanlık Düşmanı Komünizm’in Maskesi Sosyalizm’dir**, Kardeş Matbaası, Ankara, 1973.

Menekşe, Nurettin, **Bulgar Komünist Partisinin Gizli Raporu Türkiye’de Komünizm**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1967.

Meram, Ali Kemal, **Türk-Rus İlişkileri Tarihi**, Kıtış Yayınları, İstanbul, 1969.

Meşe, Ertuğrul, **Komünizmle Mücadele Dernekleri**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.

Mısıroğlu, Kadir, **Moskof Mezalimi I-II**, Sebil Yayınları, İstanbul 1992.

Milli Demokratik Devrim ve İç Yüzü, Uyarı Yayınları, ty.

Milli Şef Cumhurreisi İnönü Tarafından19 Mayıs 1944 Günü Gençlik ve Spor Bayramı Münasebetiyle Ankara 19 Mayıs Stadyumunda Verilen Nutuk, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği, Ankara, 1944.

Milli Türk Talebe Birliği 52. Dönem Faaliyet Raporu, İstanbul, 1975.

MTTB 49. Dönem Faaliyet Raporu, Tan Matbaası, İstanbul, 1969.

Mumcu, Uğur, **40’ların Cadı Kazanı**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1990.

Müfterilere Cevap, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları No:5, İzmir, 1966.

Müftüoğlu, Mustafa, **Çankaya’da Kabus: 3 Mayıs1944**, Bahar Matbaası, İstanbul, 1977.

Mühlen, Patrick von zur, **Gamalıhaç ile Kızılyıldız Arasında**, Mavi Yayınları, Ankara, 1984.

Namıkoğlu, Fevzi, “*Türk Milliyetçiliği Üzerine*” **Türk Milliyetçiliği ve Batılılaşma**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1975.

Nazım Hikmet Meselesinde Ahmet Emin Yalman'a Cevap, Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği Yayınları:2, Zonguldak 1949.

Nazlı, Ramazan, **Faşizm, Komünizm ve İslam**, Çile Yayınları, İstanbul, 1979.

Nesin, Aziz, **Salkım Salkım Asılacak Adamlar**, Adam, İstanbul, 1988.

Okutan, M. Çağatay, **Bozkurt'tan Kur'an'a Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004.

Oran, Baskın, **Atatürk Milliyetçiliği**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990.

Oruç, Zülküf, **Bir Öğrenci Hareketi Olarak Milli Türk Talebe Birliği**, Pınar Yayınları, İstanbul, 2005.

Öcalan, Abdullah, **Gerçeğin Dili**, Aram Yayınları, Diyarbakır, 2015.

Öke, Mim Kemal, Mütercimler, Erol, **Yalnızlıktan Saygınlığa Demokrat Parti'nin Dış Politikası**, Demokratlar Kulübü, Ankara, 2000.

Öksüz, İskender, **Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi**, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2015.

Örnek, Cangül, **Türkiye'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı**, Can Yayınları, İstanbul, 2015.

Özalp, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi**, TBMM-IX Dönem (1950-1954), C.II, Ankara, 1999.

Özcan, K., **12 Mart 1971 Öncesi Suçlular Kimdi**, Özcan Yayınları, İstanbul, 1973.

Özdoğan, Günay Göksu, **"Turan"dan "Bozkurt"a Tek Parti Döneminde Türkçülük (1931-1946)**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

Özek, Çetin, **Faşizm ve Devrimci Halk Cephesi**, Ant Yayınları, İstanbul, 1970.

Özgeldi, Tahsin, **İnilti Kızıkların Hürriyet Anlayışı**, Ankara, 1963.

Pala, Salih Doğan, **Sağ ve Sol Meselesi ve İslam'ın Hükmü**, Cihad, İstanbul, 1966.

Pekmez, Necdet, **Pkk'yı Kim Kurdu?**, Kripto Yayınları, Ankara, 2012.

Peterson, Thomas G., Clifford, J. Garry, Hagan, Kenneth J., **American Foreign Policy**, D.C. Heath and Company, Lexington, 1988.

Reinhold, O., Rijenko F., **Politikasıyla ve İdeolojisiyle Günümüzde Antikomünizm**, Konuk Yayınları, İstanbul, 1969.

Resulzade, Mehmet Emin, **Çağdaş Azerbaycan Tarihi**, Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Ankara, 1951.

Safa, Peyami, **Mahutlar**, Toprak Dergisi Yayınları, İstanbul, 1959.

Safioğlu, Tahir, **Türk Gençliğine Açık Mektup**, Çukurova Komünizmle Savaş Derneği Yayınları, Adana, 1949.

Salecl, Renata, **Kayı Üzerine**, Metis, İstanbul, 2004.

Sançar, Nejdet, **Türk Moskof ve Komünist**, Toprak Yayınları, İstanbul, 1959.

Sander, Oral, **Türk-Amerikan İlişkileri 1947-1964**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1979.

_____, **Türkiye'nin Dış Politikası**, İmge Yayınevi, Ankara, 2006.

Say, Ahmet, **Ağaçlar Çiçekteydi**, Evrensel Basın Yayın, İstanbul, 2011.

Sayılgan, Aclan, **Ansiklopedik Marksist Sözlük Kavramlar Terimler Kurumlar**, Altınok Matbaası, 1972.

_____, **Aydınlık Savaşı**, Doğu Matbaası, Ankara, 1960.

_____, **Deprem(Belgesel Roman)**, Altinküre Yayınları, Ankara, 2002.

_____, **Dünyayı Saran Tehlike Anarşist Hareketler ve Tedbirleri**, Kardeş Matbaası, İstanbul, 1973.

_____, **İnkâr Fırtınası**, Ülke Yayınları, İstanbul, 1962.

_____, **Kabahat Kimde?(Çehreler)**, Uygur Yayınları, Ankara, 1989

_____, **Komuna**, Sıralar Matbaası, İstanbul, 1969.

_____, **Korsan Radyolar Bizim Radyo ve Türkiye'deki Hoparlörleri**, Kardeş Matbaası, Ankara, 1969.

_____, **Soldaki Bitmeyen Kavga**, Ayşe Yayınları, Ankara, 1970.

_____, **Soldaki Çatlaklar**, Mars Matbaası, Ankara, 1966.

_____, **SSCB Marksist Diyalektiğin Sonu**, Şafak Matbaası, Ankara, 1986.

_____, **SSCB ve Sultan Galiyev**, Mars Matbaası, Ankara, 1967.

_____, **Tutuklama**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1974.

_____, **Türkiye’de Sol Hareketler (1871-1973)**, Otağ Yayınları,1976.

_____, **Yakın Tehlike Komünizm**, Kardeş Matbaası, Ankara, 1963.

_____, **Yeni Kavga Milli Demokratik Devrim Nedir**, Ayşe Yayınları, Ankara, 1970.

Schwarz, Fred, **Komünistler Nasıl Yalan Söyler**, Birlik Matbaası, İstanbul, 1978.

Sefercioğlu, Necmettin, **3 Mayıs 1944 ve Türkçülük Davası**, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları, Ankara, 2009.

_____, **Milliyetçi Dernekler**, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayını, Ankara, 2008.

_____, **Türk Milliyetçiler Derneği ve Kapatılış Davası**, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul, 2012,

_____, **Türkçü Dergiler**,

Sertel, Sabiha, **Roman Gibi**, Belge Yayınları, İstanbul, 1987.

Sertel, Zekeriya, **Hatırladıklarım**, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1968.

Sertkaya, Osman F., **Nihal Atsız**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

Sever, Ayşegül, **Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye Batı ve Ortadoğu 1954-1958**, Boyut Yayınları, İstanbul, 1997.

Sevgen, Nazmi, **Celal Bayar Diyor ki, 1920-1950**, Tan, İstanbul, 1951.

Sommier, Isabelle, **Devrimci Şiddet**, Çev: Işık Ergüden, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.

Sorularla ve Cevaplarla Komünizm Nedir?, Güncel Yayınlar, İstanbul, 1978.

Stebbins, Richard P., **The United States in World Affairs 1958**, Harper&Brothers, New York, 1959.

Suda, Orhan, **Bir Ömrün Kıyılarında**, Alkım Yayınları, İstanbul, 2004.

Suver, Akkan, **Hain Nazım Hikmet**, Su Yayınları, 1979.

_____, **Komünist**, Su Yayınları, İstanbul, 1975, s.28-29.

_____, **Komünizm**, Su Yayınları, İstanbul, 1975.

Şahingiray, Özel, **Celal Bayar'ın Söylev ve Demeçleri 1946-1950**, Türkiye İş Bankası, İstanbul, 1999.

Şamil, Said, **Sosyalizm ve Dış Türkler**, Hilal Yayınları, İstanbul, 1971.

Şeyhanlıoğlu, Hüseyin, **Türk Siyasal Muhafazakarlığının Kurumsallaşması ve Demokrat Parti**, Kadim Yayınları, Ankara, 2011.

Şimşir, Sebahattin, **Azerbaycanlıların Türkiye'de Faaliyetleri (1920-1991)**, Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Ankara, ty.

T.C Maarif Vekaleti, **Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar Müzakere Zabıtları**, Matbaa ve Neşriyat Türk A.Ş. İstanbul, 1932.

Tanör, Bülent, **Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri**, YKY, İstanbul, 2010.

Taşer, Dündar, **Mesele**, Töre-Devlet Yayınları, Ankara, 1973.

Taşkın, Yüksel, **Milliyetçi Muhafazakâr Entelijansiya**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Tekin, Nergishan, **Nihal Atsız**, Kariyer Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Tevetoğlu, Fethi, **Açıklıyorum**, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1965.

_____, **Benim Gördüğüm Bugünkü Rusya**, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1968.

Tevetoğlu, Fethi, **Dış Politika Görüşümüz**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1963.

_____, **Kıbrıs ve Komünizm**, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1966.

_____, **Mukaddes Topraklardan Geçen Yol**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1966.

_____, **Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1967.

_____, **Türklüğe Kurban**, Aylık Kurt Yayınları, İstanbul, 1943.

_____, **Yarın Turan Benimdir**, Arkadaş Matbaası, İstanbul, 1934.

_____, **Yirminci Yüzyılın Yüzkarası Utançduvarı**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1964.

Tınmaz, Hayrettin, **Komünizm Tehlikesi Karşısında Büyük Türk Milleti Uyan**, Alpkanlar Matbaası, İstanbul, 1964.

Tilly, Charles, **Toplumsal Hareketler**, Babil Yayınları, İstanbul, 2008.

Timur, Taner, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991.

TKMD Tüzüğü, İzmir, 1963.

TKMD Tüzüğü, İzmir, 1964.

Togan, Zeki Velidi, **Türklüğün Mukadderatı Üzerine: Rus Emperyalizmi ve Onun Yeni Silahı: Komünizm**, Kayı Yayınları, İstanbul, 1970.

Toker, Metin, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): DP’nin Altın Yılları 1950-1954**, Bilgi Yayınevi, 1990.

_____, **Tek Partiden Çok Partiye**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1970.

Topçu, Nurettin, **İradenin Davası Devlet ve Demokrasi**, Yay. Haz. Ezel Erverdi, İsmail Kara, Dergah, İstanbul, 2012.

_____, **Yarınki Türkiye**, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1961.

Topuz, Hıfzı, **II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basımı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003.

Tör, Vedat Nedim, **Yıllar Böyle Geçti**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1976.

Tse Tsung, Mao, Guevara, **Gerilla Harbi**, Çev: Can Yücel, Payel Yayınları, İstanbul, 1967.

Tugay, Esad Fuad, **Rusya Tarihi I**, Yeni Fazilet Yayınevi, İstanbul, 1948.

Turan, Osman, **Türkiye’de Siyasi Buhranın Kaynakları**, Nakışlar Yayınevi, İstanbul, 1979.

Türk Ceza Kanununun 141. ve 142. Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, Kanun No:4934, TC Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Umum Müdürlüğü, Ankara, 1946.

Türk Gençlik Teşkilatı Ana Nizamnamesi, İktisadi Yürüyüş Matbaası, İstanbul, 1949.

Türk Kültür Ocağı Nizamnamesi, Aydınlık Basımevi, 1950.

Türk Milliyetçiler Derneği İstanbul Şubesi Beyannamesi: Son Hadiseler ve Biz: Türk Milliyetçiler Derneği Ananizamnamesi, İstanbul, 1953.

Türk Milliyetçiler Derneği Tüzüğü, Sebat Matbaası, Ankara, 1951.

Türk, Cezmi, **Dünyanın Çatısı Turan ve Rus Kafası**, Toprak Yayınları, İstanbul, 1964.

Türk, Cezmi, **Milliyetçilik Anlayışımız ve Komünistlik**, Beyazıt (Toprak Dergisi) Matbaası, İstanbul, 1959.

Türk, Z., **Komünizm Budur**, Başnur Matbaası, Ankara, 1965.

Türkistan Doğu Türk İlleri Kültür Derneği Çalışma Planları, Şehir Matbaası, İstanbul, 1960.

Türkistani, Muhammed Musa, **Genç Arkadaş Uyan İşte Komünizmin Gerçek Yüzü**, İkinci Kuvay-ı Milliye, Bursa, 1967.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Vatansever Mensuplarına Açık Mektup, Türkiye Komünizmle Mücadele derneği, İzmir, 1966.

Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu, Komünizmle Mücadele Derneği Yayınları, İzmir, 1965.

Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları Yayın Nu.1, İzmir, 1965.

Türkiye Milliyetçiler Birliği'nin Görüşü, Mars Matbaası, 1964.

Türkiye Milliyetçiler Birliği'nin Tüzüğü, Çalışma Programları ve İlk Bildirisi, Mars Matbaası, 1964.

Türkiye'de Siyasi Dernekler II, T.C İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Neşriyatından, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara 1950.

Türkkan, Reha Oğuz, **Solcular ve Kızılar**, Bozkurtçu Yayın, İstanbul, 1943..

Ülker, Talat, **Hüseyin Nihal Atsız Harşit'in Hırçın Sesi**, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul, 2015.

Ünal, Oğuz, **Türkiye'de Demokrasinin Doğuşu Tek Parti Yönetiminden Çok Partili Rejime Geçiş Süreci**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1994.

Vakkasoğlu, Vehbi, **Moskof Mücadelemiz**, Cihan Yayınları, İstanbul, 1983.

Vatandaş Öğren Komünistlik Nedir Komünist Kimdir, yy, 1953.

Weiker, Walter F., **1960 Türk İhtilalı**, Çev: Mete Ergin, Cem Yayınevi, İstanbul, 1967.

Weingstay, David E., **Komünizmin İç Yüzü**, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1977.

Yalçın, İsmail, **Komünist Cephe Taktikleri**, Türkiye Fikir Ajansı, Ankara, 1987.

Yalman, Ahmet Emin, **Turkey in My Time**, 1965.

Yaylalıgıl, A.Münir Haymana, **Hali Hazırım Türk Toplulukları ve Pan-Türkölüğe Dair**, Arkadaş Basımevi, İstanbul, 1937.

Yazıcı, Nazım, **Komünizm Tehlikesi**, Berksoy Basımevi, İstanbul, 1947.

Yeni İktidarın Çalışmaları: Demokrat Parti Hizmetinde Bulunduğu Türk Milletine Hesap Veriyor, yyty.

Yeşil, Ahmet, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.

Yıldırım, Hayri, **Son Türkçü Atsız**, Togan Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Yıldız, Selim, **Güneyli Yiğit İlhan (Egemen) Darendelioğlu**, Berikan Yayınevi, Ankara, 2013.

Yılmaz, Tanzer Sülker, **Türkiye’de Gençlik Hareketleri**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997.

Yücel, Serhan, **Demokrat Parti**, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001.

Yüzbaşı, Hüseyin, **Ülkücü Basın Şehitleri**, Er-Tu Matbaası, İstanbul, 1980.

Zürcher, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.

4.MAKALELER

“1944 Orkun Davasından Hatıralar”, **Orkun**, Sayı:1, 6 Ekim 1950, s.8-9.

Akgün, Birol, Çalış, Şaban H., “Türk Milliyetçiliğinin Terkibinde İslamcı Doz”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik**, C.4, İstanbul, 2008, s.584-604.

Akın, Mahmut Hakkı, “Muhafazakâr Siyasal Kültürde Bir Sembol Olarak Necip Fazıl”, **Muhafazakâr Düşünce**, Yıl:10, Sayı:39, Ocak-Mart 2014, s.31-43.

Akın, Yiğit, “Soldan Dönenlerin Sol Eleştirisi: Aclan Sayılğan”, **Türkiye’de Siyasal Düşünce: Sol**, (Ed: Murat Gültekingil), İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s.989.

Akkoyunlu, Hüseyin, “İnönü Meselesi”, **Komünizme Karşı Mücadele Dergisi**, Yıl:1, Sayı:5, 1 Ekim 1950, s.1.

Aksoy, Esen, “Komünizm”, **Komünizmle Mücadele Dergisi**, Haziran 1965, s.5.

Aygün, Mehmet, “Türkiye’de Antikomünizmin Kaynakları-1: Peyami Safa”, **Sosyologca**, Sayı: 1, Ocak-Haziran 2011, s.167-185.

_____, “Türkiye’de Antikomünizmin Kaynakları 2: Cumhuriyet Döneminde Siyasi Konjonktürün Düşünce Gündemini Belirlemesi Üzerine İlk Düşünceler”, **Sosyologca**, Sayı:2, Temmuz-Aralık 2011, s.91-102.

_____, “Türkiye’de Antikomünizmin Kaynakları-3: 1940’lı Yıllarda Soğuk Savaş’ın Erken Provası”, **Sosyologca**, Sayı:3, Ocak-Haziran 2012, s.145-157.

Aktay, Salih Zeki, “Moskoflar Geliyor”, **Büyük Doğu**, Yıl.2, C:3, Sayı:75, 9 Ocak 1948, s.9.

Akyol, Taha, “Seçim Göstergeleri Açısından Türkiye’de Sağın Sorunları I”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı:16, Güz 1991,13-18.

Alacakaptan, Uğur, “Demokratik Anayasa ve Ceza Kanunu’nun 141. ve 142’inci Maddeleri”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:22, Sayı:1, 1966, s.3-5.

Alkan, Ahmet Turan, “Türkiye’de Sağ’ın Tarihine Buruk Bir Derkenar”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı:16, Güz 1991, s.5-12.

Alpkaya, Faruk, “Rıza Nur”, **Türkiye’de Modern Siyasi Düşünce Milliyetçilik**, (Ed.) Tanıl Bora, C.4, İstanbul, 2006, s.374-388.

Alpsü, Namık Zeki, “Kıbrıs Türkiye’nin Olmalıdır”, **Orkun**, Sayı:18, 2 Şubat 1951, s.5.

Altan, Çetin, “Nasıl da Anlamıyorlar”, **Akşam** 22 Mart 1966.

Altan, Hanif, “Milli Meselelerde Sovyetlerin Tutumu”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı.5, Mart 1963, s31-36.

“Amacımız ve Yolumuz”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:1, Kasım 1962, s.5.

“Anayurtta Unutulan Türklük: Anayurdu Çiğneyen Moskof”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sayı:16, 7 Haziran 1956, s.2-3.

Aran, Mehmet Sadık, “Azerbaycan Faciası”, **Türkeli**, Sayı:1, Ocak1947, s.51.

_____, “Milli Azerbaycan Cumhuriyetinin Yıldönümü 1918-1951”, **Türk Yolu**, Yıl:1, Sayı:1, 28 Mayıs 1951.

Arık, Remzi Oğuz, “Tarih Görüşü”, **Çınaraltı**, Sayı:11, 9 Haziran 1948, s.3.

Armaoğlu, Fahir, “Kıbrıs ve Sovyetler”, **Cumhuriyet**, 4 Mart 1964;

_____, “Kıbrıs’ta Sovyet Yardımı”, **Cumhuriyet**, 26 Ağustos 1964.

Asya, Arif Nihat, “Komünizm”, **Komünizmle Mücadele Dergisi**, Yıl:1, Sayı:1, 4 Mart 1964, s.1,4.

_____, “Komünizm”, **Tanrıdağ**, Sayı:1, Yıl:1, 5 Kasım 1950, s.3.

“Aşırı sağcılar...ilerici öğretmenlere saldırdı.” **Vatan** 25 Kasım 1962.

Atay, Falih Rıfkı, “İhtar”, **Komünizm ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 3, Ankara, 1965, s.56.

_____, “Amerikan Emperyalizmi”, **Komünizm ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 1, Ankara, 1965, s.7,8.

_____, “Boynumuz Boyunduruğa Girmeyecek”, **Komünizm ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.23.

_____, “İsmlere Bir Göz Atınız”, **Komünizm ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 3, Ankara, 1965, s.55.

_____, “Komplo ve Onun Peyki”, **Komünizm ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül:5, Ankara, 1966, s.38.

_____, “Yalan ve Yalancılar”, **Komünizm ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.19.

_____, “Başbakan Milletle Konuşuyor”, **Ulus** 7 Eylül 1945.

Ateşoğlu, Mehmet, “Türk Milliyetçiler Derneğinin Kuruluşu”, **Mefkure**, Yıl:1, Sayı:23, Mart 1952, s.3-4.

Atsız, Nihal, “Hasan Ali Hesap Vermelidir”, **Altın Işık**, Cilt:1, Sayı:4, 25 Nisan 1947, s.3-4.

_____, “İslam Birliği Kuruntusu”, **Ötüken**, Sayı:4, 1964, s.1.

_____, “Komünist, Yahudi ve Dalkavuk”, **Orhun**, Sayı:5, 21 Mart 1934, s.93-94.

_____, “Millet’in İfşaatı”, **Altın-Işık**, Cilt:1, Sayı:6, 25 Haziran 1947, s.3.

_____, Başvekil Şükrü Saracoğlu’na Açık Mektup, **Orkun**, Sayı:20, 16 Şubat 1951, s.10-12.

_____, Beşvekil Şükrü Saracoğlu'na İkinci Açık Mektup, **Orkun**, Sayı:22, 2 Mart 1951, s.10-14.

_____, “Müdafaam”, **Orkun**, Yıl:1, Sayı3-4, Mayıs-Nisan 1962, s.14.

_____, “Sağcı Kimdir?”, **Ötüken**, Sayı:2 (50), Şubat 1950, s.3-4.

_____, Solcu Foyası, **Ötüken**, Sayı:7 (67), Temmuz 1969, s.3.

_____, “Türk Milletine Çağrı”, **Orkun**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat 1962, s.16.

_____, “Türkçü Kimdir?”, **Orkun**, Sayı:3, 20 Ekim 1950, s.3.

_____, “Türkçülük Değişmez Bir Fikirdir”, **Orkun**, Sayı:4, 27 Ekim 1950, s.3.

_____, “Türkçülük”, **Orkun**, Sayı:2, 13 Ekim 1950, s.3-4.

_____, “Veda”, **Orkun**, Sayı:68, 18 Ocak 1952, s.3.

_____, “Yalan”, **Orkun**, Sayı:34, 25 Mayıs 1951, s.3.

Avcioğlu, Doğan, “TİP’e Dair”, **Yön**, Sayı:50, 1962, s.16.

Aybar, Mehmet Ali, “Üniversite Gençliği İle Hasbihal”, **Vatan** 11 Aralık 1945.

Aydemir, Şevket Süreyya, “Bu Huzursuzluğun Sebebi Acaba Komünistler midir?”, **Vatan**, 12 Ekim 1962.

Ayvazoğlu, Beşir, “Türkiye’de Sağcı Olmak”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı:16, Güz 1991, s.32-43.

“Azeri Türklere Karşı Yapılan Mezalim”, **Ergenekon Yolu**, Yıl:1, Sayı:1,1 Temmuz 1951.

Bakırezer, Güven, “Nihal Atsız”, **Modern Türkiye’de Siyasa Düşünce: Milliyetçilik**, (Ed. Tanıl Bora) İletişim Yayınları, İstanbul, 2002, s.352-353.

Bala, Mirza, “Amerika’nın Sesi ve Esir Türkler”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2, Sayı:25, 1 Aralık 1951, s.3.

_____, “Esir Milletler Davası”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2, Sayı:31, 1 Mart 1952, s.1.

_____, “Kızıl Rus İstilasası”, **Azerbaycan**, Yıl:3, Sayı: 1 (25), Nisan 1953.

Başgil, Ali Fuat, “Seçim Konuşmalarım”, **Son Havadis**, 7 Ekim 1961.

_____, “Milliyetçilik Bahsi”, **Yeni İstanbul**, 30 Kasım 1963.

Baykara, Hüseyin, “Kızıl Kremlin Sarayında Yapılan Temizliğin İçyüzü”, **Azerbaycan**, Yıl:6, Sayı: 5 (65), Ağustos 1957.

“Başlarken”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:1, 1 Ağustos 1950, s.1.

Bayrak, H. Asım, “Kızıl Bulgaristan’daki Türkler”, **Orkun**, Sayı:16, 19 Ocak 1951, s.13-14.

Bayramgil, Naki, “Kızıl İstilanın Doğurduğu Azerbaycan İsyanlarından Hatıralar”, **Türk İzi**, Sayı4-5, Yıl:1, 1952.

Bekata, Hıfzı Oğuz, “Bir Konferans”, **Çığır**, Sayı:184, Mart 1948.

Benningsen, A., “Komünist Rejim ve İslamiyet”, **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat 1954, s.14-16.

Berdiaeff, Nikolas, “Marksizm’in Kendi Kendisiyle Çatışması”, **Türk Düşüncesi**, C:6, Sayı:34, 1 Aralık 1956, s.13.

Berk, Bekir, “Demokrasi ve Komünizm”, **Türkeli**, Sayı:1, Ocak 1947, s.9-10.

_____, “İnönü ve Komünizm”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:3, 30 Ağustos 1950, s.1.

_____, “Nazım Hikmet Meselesi”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:23, 15 Temmuz 1951, s.1,4.

_____, “Partiler ve Biz”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:4, 15 Eylül 1950, s.1,4.

Binatlı, Numan A., “Bütün İçyüzüyle Sovyet Rusya: Siyaset”, **Büyük Doğu**, Yıl:6, Sayı:24, 1 Eylül 1950, s.15-16.

_____, “Sovyet Rusya’da Türkler 2”, **Büyük Doğu**, Yıl:6, Sayı:21, 3 Mart 1950, s.13.

Bora, Tanıl, “Necip Fazılın İdeolojisi:“Yabancı İdeolojiler”, Antikomünizm, Avam, “İdrak Soyluları”, **Faşizm, Birikim**, Sayı.312, Nisan 2015, s.81-91.

Bora, Tanıl, Ünüvar, Kerem, “Ellili Yıllarda Türkiye’de Siyasi Düşünce Hayatı” **Türkiye’nin 1950’li Yılları**, Mete Kaan Kaynar (Haz.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s.159-175.

Burdurlu, Tahsin, Komünizmle Mücadele İçin, **Türkeli**, Sayı:2, 18 Aralık 1951, s.2.

Charles Avedor, “Cehennemden Geliyorum”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sene:1, Sayı:2, 1953, s.8,10.

Coşkuner, İsmail S., “Albayrak Gölgesinde Bir Gençlik”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:2, Aralık 1962, s.7.

Coşkuner, K. Fedai, Türk Milliyetçiliği ve Komünizm, **Türkelî**, Sayı:10, Nisan 1952, s.4.

Çalık, Mustafa, “Türk Milliyetçiliği Üzerine Bazı Tartışma Notları”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı:16, Güz 1991, s.82-89.

Çankırlı, Ahmed Hulusi, “Komünizm Nedir?”, **Ötüken**, Sayı:5, 1968, s.11.

Çivicioğlu, “Atatürkçülük ve Komünistler”, **Orkun**, Sayı:29, 20 Nisan 1950, s.10-11.

Darendelioğlu, İlhan, “Menderesin Son Ümidi Moskova mı?”, **Toprak**, Yıl:6, Cilt:6, Sayı:68, 1 Temmuz 1960, s.19.

_____ , “Türk Kültür Çalışmaları Derneği”, **Millî Işık**, Sayı:6, Ekim 1967, s.21.

_____ , “Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneği”, **Millî Işık**, Sayı:13, Mayıs 1968, s.6.

_____ , Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneğinde Tarihi Bir Gün, **Millî Işık**, Sayı:14, Haziran 1968, s.19.

_____ , Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneği, **Millî Işık**, Sayı:10-11, Şubat-Mart 1968, s.19.

_____ , Türk Gençlik Teşkilatı, **Millî Işık**, Sayı 7, Kasım 1967, s.27.

_____ , Türk Kültür Ocağı, **Millî Işık**, Sayı:5, Eylül 1967, s.23.

Derin, Haldun, “Çağdaşları Arasında İnönü”, **Milliyet**, 28 Aralık 1974.

Dikici, Kenan, “Türkçülük ve Din”, **Ötüken**, Sayı:3, 1968, s.3.

Duran, Burhanettin, “Necip Fazıl Kısakürek’te Tek Parti ve Kemalizm Eleştirisi”, (Ed. Öz, Asım, Kara, İsmail, Ertuğrul, Aykut, **Necip Fazıl Kitabı**, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2013, s.525.

“Dünyayı Kısırlaştırma”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sene:1, Sayı:3, 1953, s.6-7.

Ecevit, Bülent, “Perdenin Arkasındakiler”, **Milliyet**, 9 Temmuz 1965.

Ertürk, Selahattin, “Turancılık”, **Orkun**, Sayı:7, 17 Kasım 1950, s.13.

Esenova, Enver, “Komünizmin İslamiyet Hakkında Görüşü”, **Türk Düşüncesi**, Cilt:6, Sayı:36, 1 Şubat 1957, s.6.

_____, “Sovyetlerin Felsefe Lügati”, **Türk Düşüncesi**, C:4, Sayı:21, s.139-141.

Esmer, Ahmet Şükrü, “Kıbrıs ve Küba”, **Ulus** 15 Eylül 1963

Eygi, Mehmet Şevket, “Cihada Hazır Olunuz”, **Bugün** 16 Şubat 1969.

Faik, Bedii, “Allah Kurtarsın”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül:5, Ankara, 1966, s.138.

_____, “Ben Yazdım Ne Olacak?” **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.33.

_____, “Kalkın”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.35.

_____, “Sıra Şantajda”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.49.

Felek, Burhan, “Yarası Olan Gocunur!” **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.11,13.

Fenik, Mümtaz Faik, “Fuarda Komünist propaganda Yapan Yabancı Pavyonlar”, **Cumhuriyet** 23 Ağustos 1950.

_____, “Neredesin İnsan Hakları”, **Vatan** 23 Ekim 1946.

Güzel, Murat, “Necip Fazıl Kısakürek”, **Moder Türkiye’de Siyasi Düşünce: Muhafazakârlık**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s.334.

Hamdi Varoğlu, “Komünizm ve Dünya Mücadelesi”, **Çınaraltı**, Sayı:6, 21 Nisan 1948, s.9.

Hocaoğlu, “Zırva Tevil Götürmez”, **Kür-Şad**, Sayı:1, 3 Nisan 1947, s.8.

Hoover, J. Edgar, “Amerika’da Kızıl Casus Şebekeleri”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sene:1, Sayı:2, 1953, s.9.

“Hüsamet’in’den Aldığımız Mektup”, **Toprak**, Sayı:2, Ocak 1955, s.12-13.

İnan, Abdulkadir, “Dağıstanlı Mehmet Efendi Osmanoğlu ve Eseri”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:10, Ağustos 1963, s32-36.

İrem, Nazım, “Muhafazakârlık Modernlik, Diğer Batı ve Türkiye’de Begsonculuk”, **Toplum ve Bilim**, Sayı:82, 1999, s.141-179.

“İslamiyet ve Bağdaşmadığı İdeolojiler: Komünizm,” **Asrın Dini Müslümanlık**, Yıl:1, Sayı:2-3, Haziran- Temmuz 1961, s.10.

“İslamiyet ve Milliyetçilik”, **Milli Gençliğin Sesi**, Yıl:1, Sayı:12, Ekim 1970, s.8.

Kabaklı, Ahmet, “Ayıp, Ayıp! Gülererek Yazıyorsunuz”, **Tercüman** 4 Ekim 1962.

Kafesoğlu, İbrahim, “Bütün Türklük”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:8, Haziran 1963, s.2.

_____, “Kültür Milliyetçiliği”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:5, Mart 1963, s.2-3.

_____, “Türk Milliyetçiliği”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:2, Aralık 1962, s.1-3.

_____, “Türk Milliyetçiliğinin Yanlış Tefsirleri”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:7, Mayıs 1963, s.2,3.

Kafli, Kadircan, “Komünizm ve İslamlık”, **Asrın Dini Müslümanlık**, Yıl:2, Cilt:2, Sayı:14, Eylül 1962, s.6.

_____, “İlericilik Bu mu?”, **Tercüman** 6 Ekim 1962.

Kaplan, Mehmet, “Milliyetçiliğe Dair”, **Hareket**, Sayı: 11, Yıl 1948, s.2.

_____, “Milliyetçilik ve Beynelmillelcilik”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2, Sayı:28,15 Ocak 1952, s.3.

_____, “Milliyetçilik ve Bolşeviklik”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:21, 1 Haziran 1951, s.4.

_____, “Milliyetçilik ve Bugün”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:2, Sayı:34, 15 Nisan 1952, s.3.

Karadeniz, Zeria, “Jean-Paul Sartre ve Komünizmin Son Nefesleri”, **Türk Düşüncesi**, Cilt:6, Sayı:35, 1 Ocak 1957, s.27.

Karakoç, Sezai, “Komünizm Nedir”, **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Ankara, Şubat 1954, s.11-13.

Kazganoğlu, A., “Türkçülük ve Türk Birliği”, **Orkun**, Sayı:6, 10 Kasım 1950, s.6.

Keleş, Mehmet, “Dünyacılara Mektup”, **Toprak**, Sayı:24, Aralık 1963, s.15.

Kerestecioğlu, İnci Özkan, “*Korku ve Siyaset: Türki Sağının Ezberlerini Çözümlemek*”, **Türk Sağı Mitleri Fetişler, Düşman İmgeleri**, (der:İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Özkan), İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s.29-43.

“Kızıl Tehlike Karşısında Diyorlar ki”, **Çınaraltı**, Sayı:6, 21 Nisan 1948, s.8.

“Kızıl Tehlike Karşısında Gençlik Diyor ki”, **Çınaraltı**, Sayı:5, 14 Nisan 1948, s.11,14.

“Kızıl Yapraklar Açarken”, **Akşam** 2 Aralık 1945.

Koloğlu, İhsan, “Altın-Işık Yolu”, **Altın Işık**, Sayı.1, 15 Ocak 1947, s.7.

“Komünizmle Mücadele Derneği 2’inci Büyük Kurultayı Yapıldı”, **Komünizmle Mücadele Dergisi**, Haziran 1965, s.3-4.

“Komünizmle Mücadele Derneği Kurutayı ve Yankıları”, **Milli Işık**, Yıl:1, Sayı:2, Haziran 1967, s.4.

“Komünist-Ajan”, **Toprak**, Sayı:27, s.3.

“Komünistlik Dünyaya Yayılmağa Nasıl Çalışıyor”, **Çınaraltı**, Sayı:8, 5 Mayıs 1948, s.7.

“Komünizm Tenkidi”, **Bozkurt**, Yıl:1, Sayı:1, Mayıs 1939, s.7-8.

“Komünizmle Savaş (Bu Savaş İmansızlar ile İman Edenlerin Savaşıdır)”, **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:1, 1 Temmuz 1965, s.1,3.

Korkut, Şefik, “Türkçülüğümüze”, **Çınaraltı**, Sayı:11, 9 Haziran 1948, 9.

Kurak, Şefkati, “Parti Mensuplarını İtidale Davet Ediyoruz”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sene:1, Sayı:2, 1953, s.3.

Kurtuluş, Reha, “Türkler ve Pantürkizm”, **Ergenekon**, Yıl:1, Sayı:3, 10 Ocak 1939, s.23-24.

Lim, Hayrullah, “İslamiyet ve Türkçülük”, **Bozok**, Yıl 1, Sayı 1, 1949, s.7.

Maurois, Andre, “Materyalizme Niçin İnanmıyorum”, **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı, Şubat 1954, s.4-5.

Merdivenci, Ömer Faruk, “Gayemiz Komünizm Başta Olmak Üzere Her Kötülükle Mücadeledir”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sene:1, Sayı:2, 1953, s.5.

“Milliyetçiler Federasyonu Beyannamesi: Allaha İnanıyor, Allaha Güveniyoruz”, **Türklük ve Mukaddesat Düşmanlarıyla Savaş**, Yıl:1, Sayı:2, 16 Mart 1951.

“Milliyetçiler Federasyonu Beyannamesi”, **Orkun**, Sayı:24, 16 Mart 1951, s.5.

Nalbantoğlu, Muhiddin, “Nazım Hikmet ve Tezatları”, **Milli Hareket**, Sayı:3,1 Aralık 1966.

Nazif, Süleyman, “Rus Kimdir. Moskof Nedir...” **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat, 1954, s.26.

Nazif, Süleyman, “Rus Kimdir, Moskof Nedir?” **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:1, 1 Ağustos 1950, s.1.

Noyan, İsmet, “Kırımlıların Dinmeyen Hasreti: Türklük”, **Türkeli**, Sayı: 3, Mart 1947, s.15.

Objektif, “Bu Bir Komünist İhtilal Provasıdır”, **Milliyet** 10 Eylül 1955.

Okay, Ahmetcan, “Türkistan’ın Tabii Durumuna Genel Bir Bakış”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:3, Aralık 1962, s.45-49.

Okçuoğlu, A., “Moskofçu Kuyruklar ve Kuyrukçuları”, **Düşünen Adam**, Yıl:1, Sayı:21, 24 Mayıs 1961, s.23.

Okurer, Cahit, “İnsanlık İdeali ve Milliyetçilik”, **Hareket**, Yıl:2, Sayı:6, Ağustos 1947, s.3.

“Okuyucularla Konuşma”, **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat 1954, s.3.

Oraltay, Hasan, “Türkçülük, Müslümanlık, Politika”, **Komünizmle Savaş**, Sayı:14, Ağustos, 1967, s.4.

Ortaç, Yusuf Ziya, “Dikkat Düşman Uyumuyor!”, **Çınaraltı**, Sayı:7, 28 Nisan 1948, s.1.

Ortaylı, Kemal, “Kırım Türklerinin Milli Efsanelerinden”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:1, Kasım 1962, s.46-48.

Öğüt, Gürül, “Reklam Alemi”, **Hürriyet** 22 Ekim 2013.

Önen, Nizam, “Fethi Tevetoğlu”, **Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce: Milliyetçilik**, (Ed). Tanıl Bora, Cilt:4, İstanbul, 2008, s.622-635.

Örnek, Cangül, “Türk Ceza Kanunu’nun 141 ve 142. Maddelerine İlişkin Tartışmalarda İlişkin Tartışmalarda Devlet ve Sınıflar”, **SBF Dergisi**, C:69, No:1 2014, s.109-139.

Özdenören, Rasim, “Necip Fazıl Kısakürek”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslamcılık**, (Ed.) Yasin Aktay, İletişim Yayınları, İstanbul,2005, s.136-157.

Özgedik, Orhan, “Türk Milliyetçili ve Din”, **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:5, 1 Kasım 1965, s.3,4.

_____, “Türklük ve Müslümanlık”, **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:7, 1 Ocak 1966, s.3.

_____, “Gördüklerim”, **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:1, 1 Temmuz 1965, s.3.

Pusat, Selim, (Nihal Atsız), Devlet Adındaki Harami Ocakları İle Siyasi Bağları Muhafaza Etmek Faydasızdır, **Orkun**, Sayı:42, 20 Temmuz 1951, s.3.

Rasin, İsmet, “Komünistler”, **Bozkurt**, Eylül 1940, s.140.

Ridgway, Mathews, “Nene Hatun”, **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat 1954, s. 7-10.

“R. Oğuz Komünizm İçin Diyor ki.” **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sayı:8.

“Rusya’da Komünist Rejim ve Türkler”, **Komünizme Hücum**, Yıl:1, Sayı:1, Şubat 1954, s.21-23.

Sabis, Ali İhsan, “Moskof Tehlikesi Karşısında Türkiye”, **Büyük Doğu**, Yıl:2, Cilt:3, Sayı:69, 24 Ekim 1947, s.9.

_____, “Yine Moskof Tehlikesi” **Büyük Doğu**, Yıl:2, Cilt: Sayı:74, 2 Ocak 1949, s. 9.

_____, “Kızıl Tecavüze Karşı”, **Büyük Doğu**, C:1, Yıl:2, Sayı:73, 26 Aralık 1947, s.9

Sadak, Necmettin, “Ne Yapmak İstiyorlar?”, **Akşam** 19 Aralık 1946.

_____, “Beklenen Netice: Tam ve Gerçek Bir Kontrol İmkanının Doğmasıdır”, **Akşam** 10 Eylül 1945.

Safa, Peyami, “Delil Yağıyor”, **Çınaraltı**, Sayı:1, 17 Mart 1948.

_____, “Marksizm Yapısı ve Çürük Temelleri”, **Türk Düşüncesi**, Cilt:10, Sayı:54, s.8.

_____, “Rusçuluk ve Türkçülük”, **Çınaraltı**, Sayı:5, 14 Nisan 1948, s.5.

_____, “Toyluk Devrimiz”, **Çınaraltı**, Sayı:4, 7 Nisan 1948, s.5.

_____, “Eski Yeni Kavgası”, **Türk Düşüncesi**, C:6, Sayı:31, 15 Haziran 1956.

_____, “Fevzi Çakmak, Demokratlar ve Kızıklar”, **Ulus** 14 Şubat 1947.

“Sağcıların Mitingi”, **Ant**, Sayı:84, 6 Ağustos 1968.

Sançar, Nejdet, “Biz Sağcı Değiliz, Türkçüyüz”, **Ötüken**, Sayı:4, 1970.

_____, “Demokrasilerde Komünistlerin Yeri”, **Altın Işık**, Cilt:1, Sayı:1, 15 Ocak 1947, s.6.

_____, “Dış Türkler”, **Orkun**, Sayı:3, 20 Ekim 1950, s.4.

_____, “Kızıl Afete Karşı Kür Şadlık Ruhu”, **Kür-Şad**, Sayı:1, 3 Nisan 1947, s.9.

_____, “Fedakârlık ve Feragat Ruhu”, **Orkun**, Sayı:2, 13 Ekim 1950, s.10.

_____, “Türk Düşmanları”, **Orkun**, Sayı:1, 6 Ekim 1950, s.5.

_____, “Türkçülük Düşmanları ve Turancılık”, **Orkun**, Sayı:20, 16 Şubat 1951, s.3.

_____, “Türkçülük Komünistlik Çarpışmasında Kızıllara Üstünlük Sağlayan Hususlar”, **Altın Işık**, Cilt:1, Sayı:3, 15 Mart 1947, s.14.

_____, “Türklük ve İslamlık Meselesi”, **Ötüken**, Mayıs 1968.

“Sayın Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Üyelerine TKMD Genel Merkezi 3-2 No.lu Tamim’dir”, **Komünizmle Mücadele Dergisi**, Temmuz-Ağustos 1965, s.6-7.

Selçuk, İlhan, “Üç Ayaklı Darağacı”, **Cumhuriyet** 5 Mart 1968.

Selek, Sabahattin, “Demokrasiye Geçiş”, **Milliyet**, 30 Aralık 1974.

Serdengeçti, Osman Yüksel, “Manevi Emperyalizm”, **Serdengeçti**, Yıl:1, Sayı:2, Mayıs 1947, s.3.

_____, “Milliyetçilik ve Komünizmin İstismarı”, **Serdengeçti**, Yıl:3, Sayı:7, Temmuz 1949, s.8.

_____, “Bir Fakültenin İç Yüzü” **Serdengeçti**, Yıl:1, Sayı:1, 1947, s.14-15.

Sertel, Sabiha, “Ne Garip Şey”, **Tan**, 13 Ekim 1945.

Sertel, Zekeriya, “Demokrasi İnkılabını CHP Yapamaz”, **Tan** 22 Kasım 1945.

_____, “Bu Hükümetin Bu İşini Yapmayacağı Belli”, **Tan** 20 Kasım 1945.

_____, “Milliyetçi ve Beynelmilliyetçi”, **Tan** 21 Kasım 1945.

_____, “Muhalefete Saygı Gösterilmesini İstiyoruz”, **Tan** 17 Eylül 1945.

“Sivastopol Muhasarasından Beri Tam Bir Asır Geçti”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sayı:13-14, s.4-7.

Sofuoğlu, M. Zeki, “Türkçülük ve İçtimai Adalet”, **Orkun**, Sayı:5, 12 Aralık 1950, s.5.

“Sovyet Ülkelerinde Yaşıyan Türk Kavimlerine Dair İstatiski Malumat”, **Atsız Mecmua**, Sayı:1, 1931, s.8.

Sönmez, Cahide Sınmaz, “Demokrat Parti İktidarının İlk İcraatlarına Bir Örnek: “Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, C:10, Sayı:20, 2012, s.111-136.

Sungur, Celal Ahmet, “Turancılık Nedir? Turancılık Suç mudur? Biz Niçin Turancıyız?” **Türkeli**, Sayı:4, 1947, s.6-8.

“T. Komünizmle Mücadele Derneği Kongresine Selam”, **Milli Işık**, Sayı:1, Mayıs 1967, s.10.

Tanyu, Hikmet, “Türkiye Köylerinin İçyüzü I”, **Orkun**, Sayı:2, 13 Ekim 1950, s.14.

Taymas, Abdullah Battal, “Kazanlı Şair Abdullah Tukay’ın Ölümü Üzerine”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:9, Temmuz 1963, s.48-54.

“Tehlike Çanları”, **Akşam** 21 Mart 1966.

Tekiner, Süleyman, “Komünist Anlayışına Göre İhtilal ve Aksi İhtilal”, **Azerbaycan**, Yıl:6, Sayı:11(59), Şubat 1957.

Tevetoğlu, Fethi, “Atatürk’ün Kapattırđı Teşekkül:Yeşilordu”, **Türk Kültürü**, Yıl:5, Sayı:49, Kasım 1966, s.62-74.

_____, “Bu Vatan Satılmaz”, **Kür-Şad**, Sayı:1, 3 Nisan 1947, s.8.

_____, “Bu Vatan Satılmaz”, **Kür-Şad**, Sayı:3, 10 Haziran 1947, s.8.

_____, “Hamdullah Suphi Tanrıöver ve İstiklal Marşımız”, **Türk Kültürü**, Yıl:4, Sayı:45, Temmuz 1966, s.790-796.

_____, “Meclis-i Mebusan’da Gayri Müslim Sosyalistler”, **Türk Yurdu**, Yıl:5, Sayı:51, Ocak 1967, s.179-192.

_____, “Milli Davalarımız”, **Tanrıdağ**, Sayı:2, Yıl:1, 20 Kasım 1950, s.1.

_____, “Türkiye’de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler III”, **Türk Kültürü**, Yıl:4, Sayı:47, Eylül 1966, s.998-111.

_____, “Türkiye’de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler IV”, **Türk Kültürü**, Yıl:4, Sayı:48, Ekim 1966, s.1129-1134.

_____, “Türkiye’de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler”, **Türk Kültürü**, Yıl:4, Sayı:42, Nisan 1966, s.512-519.

_____, “Bu Vatan Satılamaz!”, **Kürşad**, Sayı:1, 2 Haziran 1947, s.8.

_____, “Din Karşısında Komünizm ve Ruh Hastalığı”, **Sebilüreşad**, Cilt:14, Sayı:328, 31.10. 1961, s.44-45.

_____, “Hemşericilik Zihniyeti”, **Kopuz**, C:1, Sayı:10, 1 Şubat 1944, s.218.

_____, “Komünizm Afeti Türkleri Nasıl Komünistleştirmek İstediler?”, **Sebilüreşad**, Cilt: IV, Sayı:96, Şubat 1951, s.326-327.

_____, “Kuduz Köpek”, **Atsız Mecmua**, Yıl:2, Sayı:15, 15 Temmuz 1962, s.66.

_____, “Kürşad”, **Kopuz**, Cilt:1, Sayı:2, 15 Mayıs, 1939, s.56.

_____, “Önünç”, **Topuz**, Cilt:1, Sayı:1, Mayıs 1943, s.9.

Togan, Zeki Velidi, “Komünizm Planları ve İstikbali”, **Orkun**, Sayı:14, 5 Ocak 1951, s.5.

_____, “Türk Milletinin Mukadderatı ile İlgili Bazı Meseleler”, **Komünizmle Savaş**, Yıl:2, Sayı:11, 15 Mart 1967, s.3,5.

Toker, Metin, “İnsan Olarak İnönü”, **Hürriyet**, 22-23 Şubat, 1974.

Topçu, Nureddin, “Millet ve Komünizm”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:1, 1 Ağustos 1950, s.2.

_____, “Komünizm Karşısında Üniversitelerimiz II”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:5, 1 Ekim 1950, s.2.

_____, “Komünizm Karşısında Üniversitenin Rolü”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:4, 15 Eylül 1950, s.3.

_____, “Komünizm”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:9, 1 Aralık 1950, s.2.

_____, “Komünizmin Kaynakları”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:2, 15 Ağustos 1950, s.2.

_____, “Millet ve Milliyet”, **Tanrıdağ**, Sayı:1, Yıl:1, 5 Kasım 1950, s.3.

_____, “Din ve Komünizm”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:3, 30 Ağustos 1950, s.2.

Tunçay, Mete, “Türkiye Cumhuriyeti’nde Siyasal Düşünce Akımları” **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, c.7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, s.1927.

Turan, Kamil, “Esir Milletler Haftası ve Biz”, **Komünizmle Savaş**, Yıl:1, Sayı:2, 1 Ağustos 1965, s.3.

Turanlı, Hidayet, “Rus Emperyalizmin İhtirasları”, **Türk İzi**, Yıl:1, Sayı:1, 1952.

Tümtürk, İsmet, “Komünizme Karşı Mücadele I”, **Orkun**, Sayı:2, 13 Ekim 1950, s.4.

_____, “Komünizme Karşı Mücadele II”, **Orkun**, Sayı:5, 3 Kasım 1950, s.6.

“Türk Kültür Birliği”, **Azerbaycan**, Yıl:2, Sayı 6 (18), Eylül 1953, s.2.

“Türk Kültür Ocağı”, **Türkeli**, Sayı:1, Ocak 1947, s.11.

“Türk Milliyetçiliğinin Asli Kıymetleri”, **Hareket**, Sayı:3, Şubat 1953, s.2.

“Türkeli I”, **Orhun**, Sayı:1, 5 Kasım 1933, s.5-8.

“Türkistan’ı Parçalamak İçin Rus Manevraları”, **Komünizmle Mücadele Birliği**, Sayı:13-14.

Türk Milliyetçileri Birleşti, **Komünizmle Mücadele**, Yıl:1, Sayı:18, Nisan 1951, s.1,4.

Türkdoğan, Orhan, “Türkiye’de Aydın Muhalafeti: Yeni Sol ve Yeni Sağın Oluşumu”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı:16, Güz 1991, s.20-31.

Türkekul, Mustafa Hakkı, “Azerbaycan Mizah Edebiyatına Bir Bakış”, **Türk Kültürü**, Yıl:1, Sayı:9, Temmuz 1963, s.36-48.

Türkkan, Reha Oğuz, “Açlar, Komünizm ve Milliyetçilik”, **Ergenekon**, Yıl:1, Sayı:3, 10 Ocak 1939, s.1.

Türkkan, Reha Oğuz, “Faşizm Tehlikedir!”, **Ergenekon**, Yıl:1, Sayı:2, 10 Aralık 1938, s.44.

Urazoğlu, Z., “Milletlerde Ahlak ve Milliyetçilik”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:4, 15 Eylül 1950, s.2,4.

Uygur, Ziya, “Kavgamız”, **Tanrıdağ**, Yıl:1, Sayı:1, 5 Kasım 1950, s.1,4.

Ülman, Haluk, “Türk Dış Politikasına Yön Veren Etmenler (1923-1968)”, **AÜSBF Dergisi**, C. XXIII, Sayı:3, Ankara, 1968, s.241-273.

Yalçın, Hüseyin Cahit, “En Tehlikeli Cephe”, **Ulus** 14 Eylül 1955.

_____, “Ne Garip Şey”, **Tanin** 15 Ekim 1945.

_____, “Parti Faaliyetleri”, **Ulus** 18 Eylül 1955.

Yalman, Ahmet Emin, “Bizdeki Bayat Modanın Köleleri”, **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül:5, Ankara, 1966, s.53.

_____, “Sonu Nereye Varır?” **Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını**, Fasikül 2, Ankara, 1965, s.16.

_____, “Doğru Yol”, **Vatan** 19 Aralık 1946.

_____, “Serteller’in İkinci Bir Gafı”, **Vatan** 1 Aralık 1945.

_____, “Solcular ve Memleket”, **Vatan**, 7 Aralık 1945.

Yeral, İ., “Komünistler ve Müslümanlık”, **Türk İzi**, Yıl:1, Sayı:4-5, 1952.

Yıldırım, Sinan, “Nefretin ve Korkunun Rengi: Kızıl”, **Türk Sağı Mitleri Fetişler, Düşman İmgeleri**, (der:İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Özkan), İletişim Yayınları, İstanbul, s.2012, s.47-73.

“Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneğinin Faydalı Çalışması”, **Komünizme Karşı Mücadele**, Yıl:1, Sayı:6, Ekim 1950, s.4.

5. SÜRELİ YAYINLAR

a) Gazeteler

Akşam

Bugün

Cumhuriyet

Hürriyet

Kudret

Milliyet

Son Havadis

Tercüman

Tan

Tanın

Ulus

Vatan

Yeni İstanbul

Zafer

b) Dergiler

Altın Işık

Ant

Asrın Dini İslam

Asrın Dini Müslümanlık

Atsız Mecmua

AÜHFD

AÜSBFD

Azerbaycan

Birikim

Bozkurt

Bozok

Bugün

Büyük Doğu

Çığır

Çınaraltı

Devrimci Proleter Aydınlık

Dikmen

Ergenekon

Ergenekon Yolu

Halkçı

Hareket

Komünizme Hücum

Komünizme Karşı Mücadele

Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını

Komünizmle Mücadele

Komünizmle Mücadele Birliği

Komünizmle Savaş

Kopuz

Kür-Şad

Mefkure

Milli Gençliğin Sesi

Milli Hareket

Milli Işık,

Milli Türkistan

Milliyetçi-Toplumcu Uğraş

Muhafazakar Düşünce

Mücadele

Orhun

Ötüken

Sebilüreşad

Serdengeçti

Sosyologca

Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsü Dergisi

Tanrıdağ

Toplum ve Bilim

Toprak

Türk Düşüncesi

Türk İzi

Türk Kültürü

Türk Yolu

Türke Doğru

Türkeli

Türklük ve Mukaddesat Düşmanlarıyla Savaş

Türkiye Günlüğü

Yön

Yönetim Bilimleri Dergisi

Yurt ve Dünya

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.aksam.com.tr/guncel/komunizmlle-mucadelede-yetisip-bugune-damga-vurdular--35622h/haber-35622>. (E.T.31.07.2017).

http://www.ata.boun.edu.tr/htr/docTuments/Agaogullari_Asiri%20Milliyetci%20Sag.pdf. (E.T. 18.07.2017)

http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=5493&ctgr_id=91. (E.T.29.07.2017);

http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=5493&ctgr_id=91.
(E.T.29.07.2017)

<http://www.eskieserler.net/dergidetayi.php?id=671>. (E.T. 09.03.2017)

<http://www.halkhaber.org/2014/02/17/amerikanci-amerika-destekli-komunizmle-mucadele-dernegi-uyesi-iliginc-kisiler/>. (E.T.29.07.2017)

<http://www.kavgamiz.com/orkun/panturkizm-deki-yanlislar-2-y215.html>.
(E.T.20.07.2017.).

<http://www.kavgamiz.com/orkun/panturkizm-deki-yanlislar-2-y215.html>.
(E.T.27.07.2017)

DİZİN

A

Abasıyanık, Sait Faik, 278
Açikel, İrfan, 229
Adil, Müfit, 225
Ağan, Ferruh, 295
Ağaoğlu, Ahmet, 147, 173
Ağaoğlu, Samet, 32, 47, 126, 127
Ahıskalı, Yusuf, 31
Ahmet Arif, 63
Ahravi, Mustafa, 63
Akçalı, Cevdet, 216
Akçura, Yusuf, 16, 115, 117
Akesi, Recep, 63
Akın, Fehmi, 23
Akın, Mahmut Hakkı, 260
Akıncı, Faruk, 98
Akkaya, Fazlı, 90, 98, 277
Akoz, Nurettin, 66
Aksoy, Bahir, 79
Akşit, Şevki, 64
Akyol, Taha, 14
Alacakaptan, Uğur, 104
Albayrak, Mustafa, 44
Aldoğan, Sadık, 40, 41
Aleksanyan, Avadis, 31
Ali, Sabahattin, 23, 31, 35, 36, 38, 78, 129, 140, 150, 242, 291, 292, 295, 301
Alican, Ekrem, 70, 166
Alkan, Ahmet Turan, 13
Alpkartal, Fuat, 52
Alptekin, Yusuf İsa, 93
Altan, Çetin, 78, 87, 88, 95, 258
Altay, Fahrettin, 243
Altaylı, Mürşit, 158
Amaç, Faik Muzaffer, 68
Amaç, Faruk Muzaffer, 278
Antel, Sadrettin Celal, 23, 258, 295
Arabul, Muzaffer, 63
Aral, Namık Zeki, 166
Aras, Tevfik Rüştü, 23, 33, 47
Aren, Sadun, 63, 78, 166
Arık, Remzi Oğuz, 4, 54, 69, 121, 126, 132, 140, 223, 308
Arın, Saffet Engin, 112, 140, 181
Armaoğlu, Fahir, 185, 287
Arsal, Sadri Maksudi, 54, 121, 133, 138, 174

Asal, Talat, 231
Aslan, Demir, 229
Asya, Arif Nihat, 4, 60, 107, 120, 126, 127, 135, 138, 140, 219
Âşık İhsani, 88
Atakan, Tahsin, 239
Atasoy, Turgut, 216, 219
Atatürk, 40, 47, 65, 79, 80, 82, 83, 85, 87, 91, 92, 94, 95, 105, 108, 110, 134, 140, 143, 150, 162, 165, 166, 169, 170, 171, 182, 223, 231, 233, 240, 277, 278, 285, 286, 288, 289, 292
Atay, Falih Rıfkı, 25, 51, 165, 166, 167, 168, 171, 270, 280, 295
Ateşoğlu, Mehmet, 224
Atılhan, Cevat Rıfat, 130, 135, 140
Atsız, Nihal, 3, 6, 35, 37, 57, 104, 109, 110, 127, 128, 129, 136, 154, 155, 171, 216, 219, 247, 273, 290, Atsız, 35, 113, 120, 126, 127, 129, 136, 154, 155, 156, 157, 182
Austruy, Jacque, 188
Avcıoğlu, Doğan, 32, 74, 188, 189, 258
Aybar, Mehmet Ali, 27, 50, 78, 82, 88, 173
Ayda, Adile, 133
Aydemir, Şevket Süreyya, 32, 247
Aydınöğlu, Mustafa, 127
Aytaç, Ali Turgut, 100
Ayvazoğlu, Beşir, 13

B

Baban, Cihad, 243
Bakırsan, Şahap, 63
Bala, Mirza, 140, 141, 142, 175, 217
Baltacıoğlu, İsmail Hakkı, 37, 147, 294
Baraner, Reşat Fuat, 60, 62, 64
Bardakçı, Ulaş, 98
Başar, Ahmet Hamdi, 135
Başgil, Ali Fuat, 7, 140, 154, 227, 251
Başkut, Cevat Fehmi, 79
Baştımar, Dünder, 61, 62, 63
Baştımar, Yıldız, 63
Baştımar, Zeki, 61, 62, 252, 254
Baştımar, Kamuran, 253

- Battal, Apdullah, 174
 Bayar, Celal, 21, 24, 28, 42, 43, 46, 47, 82, 83, 227, 286
 Baykam, Suphi, 235, 234, 244, 276
 Baykurt, Cami, 23, 26, 33
 Baykurt, Fakir, 258
 Baysal, Tahsin, 228
 Bekata, Hıfzı Oğuz, 125
 Belli, Mihri, xii, 60, 61, 62, 64, 188, 189, 252, 254, 258, 259
 Belli, Sevim, xii, 61, 62, 254, 259
 Bellisar, Feridun, 149
 Benneci, Celal Zühtü, 63
 Benningsen, A., 145, 146
 Berdiaeff, Nicolas, 149
 Berk, Bekir, 56, 127, 140, 216, 219, 221
 Berkes, Mediha, 36
 Berktaş, İlhan, 63, 279
 Beyatlı, Yahya Kemal, 53
 Bezirci, Asım, 68, 278, 279
 Bila, Hikmet, 28
 Bilgiç, Saadettin, 71, 237
 Bilgiç, Sadettin, 71,
 Bilgiç, Sait, 69, 220, 221, 222, 223, 228
 Binatlı, Numan A., 271
 Bobbio, Norberto, 11,
 Bora, Tanıl, xii, 12
 Boran, Behice, 35, 36, 40, 63, 82, 89, 104, 132, 297
 Boratav, Can, 67
 Boratav, Müeyyet, 67
 Boratav, Pertev Naili, 35, 36, 38, 40, 129, 132, 244, 290, 295, 297
 Bozbeyleli, Ferruh, 71
 Bozeri, Nuran, 278
 Bozışık, Mehmet, 63
 Bozkurt, Kemal, 216
 Bozok, Hüsamettin, 278
 Bölükbaşı, Osman, 42, 70, 95, 151, 166
 Brecht, Berthol, 277
 Bugay, Saim, 63
 Buğra, Mehmet Emin, 142
 Buğra, Tarık, 131, 132, 251
C
 Camus, Albert, 259
 Cansever, Hasan Ferit, 140, 296
 Cemgil, Sinan, 98
 Ceylan, Cevriye, 84
 Churchill, Winston, 8
 Cihan, Ali Faik, 76
 Cindoruk, Hüsamettin, 65
 Cinisli, Rasim, 86, 87, 90
 Civelek, İlhan, 226
 Coşkun, İsmail, 162
 Cronyn, George W., 208
Ç
 Çağal, Musa, 226
 Çağlar, Behçet Kemal, 131
 Çağlar, Derya, x
 Çakmak, Fevzi, 32, 34, 41, 85, 217
 Çalık, Mustafa, 16
 Çapan, Ahmet Fuat, 145
 Çapanoğlu, Süleyman, 163, 164
 Çar Deli Petro, 118
 Çariçe II. Katerina, 119
 Çayan, Mahir, 252
 Çiftçi, Ahmet, 184, 196, 203
 Çimen, Yaşar, 49
 Çirkinoğlu, İlhan, 216
 Çokay, Mustafa, 174
 Çömezoğlu, Mustafa Kayabek, 135
D
 Dalokay, Vedat, 273
 Damar, Arif, 63
 Danışmend, İsmail Hami, 128, 131, 132, 146, 231,
 Darendelioğlu, İlhan, 7, 93, 98, 107, 150, 151, 220, 230, 233, 247, 251, 273, 309
 Değmer, Şefik Hüsnü, 29, 30, 60, 63, 258
 Deliorman, Altan, 146, 230, 237, 303
 Deliorman, Necmettin, 146
 Demirel, Hacı Ali, 94
 Demirel, Süleyman, 71, 72, 94, 107
 Demirel, Tanel, 46, 52
 Demirkan, Abdulkadir (Vedat Türkali), 61, 62, 63
 Demirsoy, Seyfi, 82, 94
 Diler, Nihat, 231
 Dinamo, Hasan İzzet, 166
 Dinçer, Raci, 251, 253
 Dinsel, Şükrü, 60, 63

- Diper, Avni, 116, 197
Djilas, Milovan, 251
Dosdoğru, Hulusi, 67, 68
Dökerel, Bahattin, 228
Duran, Burhanettin, 261
Dursunoğlu, Cevat, 36
Dülger, Bahadır, 127, 128
- E**
Ecevit, Bülent, 88, 265, 166, 237
Ediz, Hasan Ali, 295
Efeoğlu, Ayhan, 79
Ellezoğlu, Ahmet, 296
Emeksiz, Turan, 42, 74
Emre, Ahmet Cevat, 295
Engin, Kani, 228
Erbakan, Necmettin, 93, 107, 265
Er-bil, Haşim Nahit, 121, 122
Erdem, Ali Fuat, 112
Erdem, Galip, 156, 234, 277
Erdem, Sadık, 224
Erdoğan, Duran, 100
Erener, Muhittin, 260
Erer, Tekin 28, 152, 251,
Ergin, Muharrem, 128, 151
Erim, Nihat, 243
Erişirgil, Emin, 131, 157
Erkilet, Hüseyin. E., 112
Erkin, Feridun Cemal, 72
Erol, Safiye, 250
Ersoy, Mehmet Akif, 16, 57, 223, 233
Ertem, Raif, 280
Ertuğrul, Muhsin, 141
Ertürk, Selahattin, 38, 126, 138, 219
Ertürk, Cezmi, 121, 126
Esenova, Enver, 148
Esmer, Ahmet şükrü, 52, 145
Etik, Yusuf, 60, 63,
Evliyaoğlu, Gökhan, 71, 80, 130, 135
202, 251, 308
Evren, Saadet, 231
Eygi, Mehmet şevket, 101, 102, 145
Eyicioğlu, Celal, 237
- F**
F. Rijenko, 7,
Faik, Beddi, 166, 147
Faris Erkaman, 292, 293
Felek, Burhan, 166, 167, 168
Fenik, Mümtaz Faik, 34
Feyzioğlu, Turan, 103
Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri, 128, 203,
296
Fırıncı, Ahmet, 63
Fontaine, Andre, 44
Frederick Engels, 2
- G**
Galip, Reşit, 290
Garaudy, Roger, 188
Gedik, Emine, 247
Gelen, Arif, 103
Gellner, Ernest, 14
Gemuhluoğlu, Fethi, 130, 219
Gide, Andre, 149, 247, 192
Girginov, 7, 8, 9
Giritli, İsmet, 156
Goll, Voktor, 39
Gökay, Fahrettin Kerim, 55, 56, 133
Gökbilgin, Tayyip, 132
Gökçe, Enver, 63
Gökyay, Orhan şaik, 128, 281, 295
Göze, Ergun, 233
Gözler, Fethi, 146, 219
Güçlü, Necdet, 104
Gülen, Fethullah, 238
Gülen, Seval, xi
Güllüoğlu, şükrü, 36
Gümüşpala, Ragıp, 70
Günaltay, şemsettin, 53
Günçakın, Necdet, 60, 63
Güner, Ahmet, 156
Güngör, Erol, 107, 152, 204
Gürbüz, Yılmaz, 93
Gürgün, Mustafa, 52
Gürsel, Cemal, 166, 240, 277
Gürsel, Yalçın, 79
Gürtuna, Nurettin, 228
Güventürk, Faruk, 103, 170, 185, 201
238
- H**
Hacaloğlu, Yücel, 230
Hacıeminoğlu, Necmettin, 230
Harry Hopkin, 18
Haşim, Ahmet, 291
Hatipoğlu, Ali, 216
Hisar, Abdulhak şinasi, 28
Hitler, 8, 110, 117, 157, 158
Hobsbawm, 14, 15

- Hof, Ulrich Im, 14
Hoover, Edgar, 144, 194
Hüseyin Hilmi, 164
Hüseyin Onur, 83
Hüseyinzade Ali, 173
- I**
İlgar, Hayrani, 154, 171, 207, 235
İlgaz, Rıfat, 38
- İ**
İbrahim Ethem Paşa, 1
İgnetenko, Boris, 39
İhsanullah Han, 186, 187
İleri, Rasih Nuri, 60, 166
İleri, Tevfik, 51, 54, 69, 121, 215, 219, 245
İnan, Abdulkadir, 126, 274, 296
İnce, Hamit Şevket, 295
İnönü, İsmet, i, 12, 23, 26, 40, 42, 43, 53, 54, 67, 80, 81, 88, 90, 91, 99, 112, 122, 124, 141, 166, 234, 235, 262, 277, 286, 296, 297
İpekçi, Abdi, 78, 235, 237
İrem, Nazım, 147
İshaki, Ayaz, 174, 293
İslam, Reha, 239, 243
İspir, Nurettin, 98
İssaiev, Aleksı, 39
- J**
Juichiro, İmaoka, 172
- K**
Kabaklı, Ahmet, 81, 93, 242,
Kafesoğlu, İbrahim, 160, 161, 164, 234, 277
Kafli, Kadircan, 81, 186, 234, 296
Kahraman, İsmail, 90, 98, 241
Kandemir, Nihat, 143
Kansu, Aziz Şevket, 38, 128
Kaplan, Mehmet, 120,121, 122, 139, 223, 224
Karabekir, Kazım, 223
Karaçam, Nail, 104
Karadeniz, Harun, 91, 99, 100, 102, 210
Karakoç, Sezai, 145
Karal, Enver Ziya, 37
Karamağaralı, Haluk, 221, 222
Karamuk, Ziya, 36
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, 291
Karl Marks, 2, 148
Karpat, Kemal, 115
Kayalı, Kurtuluş, 81, 107
Kaygusuz, Bezmi Nusret, 163
Kaynardağ, Arslan, 63
Kazan, Turgut, 280
Kemal Tahir, 67, 68
Kemal, Namık, 28, 123, 223, 283, 291, 297
Kennan, George, 18
Kerim Sadi, 2
Kırimal, Edige Mustafa, 174
Kırimer, Cafer Seyit Ahmet, 174, 175, 217, 296
Kırzioğlu, Fahreddin, 126, 128,
Kısakürek, Necip Fazıl, 4, 6, 16, 27, 90, 107, 120, 128, 149, 234, 247, 251, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 277, 297, 309
Kıvılcımlı, Hikmet, 2, 42, 258, 275
Kiverlioğlu, Orhan, 97
Koç, Mustafa Şükrü, 285
Koçak, Cemil, 115
Koçak, Yunus, 78, 88
Koçu, Reşat Ekrem, 131, 132
Koestler, Arthur, 149, 247,192
Kolçak, Mustafa, 68
Koloğlu, İhsan, 128, 219, 233, 238
Koralan, Refik, 21, 46
Korkut, Refik, 238
Köprülü, Fuat, 21, 42, 46, 121, 138, 148, 290
Köprülü, Orhan, 42
Köseoğlu, Reha, 239
Kösoğlu, Nevzat, 86, 179
Kurak, Şefkati, 143,
Kurat, Akdes Nimet, 118, 175
Kurdakul, Şükran, 63
Kurtuluş, Fahri, 216
Kurtuluş, Reha, 243, 111
Kuseyrioğlu, Mustafa, 104
- L**
Landau, Jacob M., 76, 109, 113, 123, 160, 162, 173, 174, 230
Lipset, Seymeour M., 205
Louis Fischer, 149
Löker, Erhan, 221, 225

M

Malkoç, Hadi, 68
Mansuroğlu, Mecdut, 36
Marakoğlu, Ekrem, 229
Marshall, George, 20
Mat, Nevzat, 184
McCarty, 190
Mehmet Emin Resulzade, 174, 179
Menderes, Adnan, 12, 21, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 50, 67, 68, 69, 78, 80, 148, 198, 222, 226, 227, 231, 245, 281
Menekşe, Nurettin, 210
Menteşe, Halil, 21
Meram, Ali Kemal, 119, 173
Merdivenci, Ömer Faruk, 143
Meşe, Ertuğrul, xi, 229
Mshvenieradze, 7, 8, 9
Muhasebeci İsmail, 68
Mumcu, Uğur, 48
Murat Güzel, 261
Mussolini, 136
Mustafa Kemal, 1, 45, 85, 86, 100, 108, 163, 169, 170, 174, 223, 277, 281, 285
Muşlu, Ahmet, 90
Muzaffer Şerif, 35, 36
Müftüoğlu, Ahmet Hikmet, 283
Müftüoğlu, Mustafa, 135, 296
Mühlen, Patrick von zur, 174
Müstecaphoğlu, Esat Adil, 2, 21, 23, 26, 29
N
Nadir Nadi, 136, 296
Nalbantoğlu, Muhittin, 57
Naumov, İvan, 39
Nazım Hikmet, x, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 78, 89, 132, 135, 150, 169, 218, 225, 229, 245, 258, 269, 270, 274, 291, 301
Nene Hatun, 145
Neriman Hikmet, 133
Nesin, Aziz, 31, 38, 66, 67, 78, 242, 270
Nevzat Yalçıntaş, 224
Niyazi Berkes, xii, 35, 36, 40, 132, 297
Nurettin, Tanrıdağılı, 135
Nuri Paşa (Enver'in kardeşi), 112

O

Okay, Öcal, 280
Okurer, Cahit, 139, 251
Okyar, Ali Fethi, 45
Oral, Cavit, 21
Oraltay, Hasan, 171
Orhon, Orhan Seyfi, 40
Orkun, Hüseyin Namık, 126, 127, 134, 135, 146, 224, 296
Ortaç, Yusuf Ziya, 125, 131, 133, 147
Osman Hoca, 174
Ö
Önen, Nizam, 289
Öner, Kenan, 33
Ören, Metin, 134
Örgeevren, Süreyya, 243
Örnek, Cangül, x, 169, Örnek, x, xi,
Özbay, Sabahattin, 60, 63
Özdemir, Kaya, 90
Özdemir, Mehmet, 86,
Özdemir, Nurettin, 231
Özdilek, Seyfi, 231
Özek, Çetin, 156
Özel, Veli, 98
Özer, Ali Rıza, 229
Özer, Mustafa, 95
Özgedik, Orhan, 171, 153, 172, 173
Özgür, Taylan, 98
Özil, Orhan, 216
Özkarabay, Salih, 81
Özmanav, Kemal Bekir 63, 253
Özön, Nijat, 63
Özsay, Mevlüt, 86
Özşansal, Yaşar, 63
Öztunç, Doğan, 90
Öztürk, Seyfi, 95
Öztürkmen, Ömer, 134, 135, 217
P
Pala, Nejat Halil, 232
Papen, Von, 112
Pehlivanyan, Aram, 31
Pehlivaoğlu, Şadi, 231
Pekmerdol, Behçet, 63
Perin, Mithat, 65
Polatkan, Hasan, 27, 42
Poyraz, Vefa, 99
Püsküllüoğlu, Ali, 146
R

- Rasih Hoca, 243
 Rasim Özdenören, 261
 Ratip Tahir, 67
 Recep Peker, 263
 Reinhold, O., 7
 Rıza Nur, 134, 223
 Ridgway, Mathews, 145
 Ruhatz, Yozef, 39
- S**
- Sabis, Ali İhsan, 271, 295
 Sadak, Necmettin, 24, 31,
 Safa, Peyami, 16, 34, 67, 131, 132,
 133, 145, 146, 147, 148, 149, 150,
 231, 296
 Safioğlu, Tahir, 180,
 Sağlamer, Kayhan, 287
 Salih, Asım, 216
 San, Cevdet, 251, 307
 Sançar, Nejd, 113, 126, 127, 128,
 134, 136, 140, 151, 155, 171, 219, 303
 Saracoğlu, Şükrü, 23, 25, 37, 113, 291
 Sargın, Nihat, 67, 166
 Satır, Kemal, 91
 Savaşçı, Abdullah, 220, 221
 Savaşoğlu, Abdullah, 127
 Savcı, Bahri, 93,
 Sayar, Edibe, 49
 Sayer, Ruhi, 231
 Sayılğan, Aclan, i, xii, 6, 60, 234, 246,
 247, 251, 254, 264, 277
 Saykök, Emin, 98
 Sazak, Emin, 21
 Sebük, Mehmet Ali, 50, 53,
 Sefercioğlu, Necmeddin, 123
 Sekun, Emin, 67
 Selçuk, İlhan, 78, 92, 172, 258
 Selimoğlu, İsmet, 67
 Serdengeçti, Osman Yüksel, 4, 36, 71,
 104, 120, 129, 130, 131, 135, 218,
 220, 224, 296, 308
 Sertel, Sabiha xii, 2, 22, 25, 26, 27, 48,
 301
 Sertel, Zekeriya, xii, 2, 22, 28, 33, 47,
 62
 Serteller, 23, 24, 25, 26, 27, 33, 34, 35,
 37, 47, 49, 79, 105, 111, 132, 291
 Sevel, Haluk, 95
 Seven, İbrahim, 99
- Sigriabin, Vasili, 39
 Silone, İgnazio, 149, 192
 Simavi, Sedat, 269
 Simon de Beauvoir, 11
 Sirer, Reşat Şemseddin, 36, 40
 Sofuoğlu, M.Zeki, 126, 136, 140, 219
 Sokullu Mehmet Paşa, 132
 Solak, Saffet, 90, 237, 238, 239
 Soysal, Muzaffer, 250
 Sökmensüer, Şükrü, 32, 33, 34
 Stalin, x, 3, 10, 18, 23, 44, 57, 59, 87,
 133, 148, 180, 251, 266, 267, 268,
 279, 287, 298
 Stephen Spender, 149
 Su, Ruhi, 63, 253,
 Suda, Orhan, xii, 63, 253
 Sultan Galiyev, 249
 Sulzberger, 52
 Sunay, Cevdet, 94, 298
 Suver, Akkan, 58, 59, 194, 207,
 Sükan, Faruk, 75, 88, 96, 216, 220
 Süleyman Nazif, 141
- Ş**
- Şamil, Sait, 174
 Şamilov, Hamdi, 68
 Şen, Bilal, 63
 Şenel, Ahmet, 89
 Şener, Behçet, 60, 63
 Şener, Burhanettin, 229
- T**
- Tagore, 282
 Tağmaç, Memduh, 104
 Tanrikulu, Necati, 134, 217
 Tanrikut, Hasan, 111, 279
 Tanrıöver, Hamdullah Suphi, 69, 115
 138, 162, 215, 218, 223
 Tanyu, Hikmet, 126, 137, 140, 219
 Tarı, İsmail Hakkı, 61
 Taşdelen, İhsan, 233
 Taşer, Dündar, 102, 253
 Taşman, Talip, 228
 Taymas, Abdullah, 135, 175
 Tek, İsmail, 228
 Tekeli, Sinan, 243
 Tekindağ, Şehabettin, 132
 Temuçin, Aliye, 49
 Tevetoğlu, Fethi, 7, 71, 113, 120, 126,
 127, 128, 134, 135, 140, 151, 161,

- 162, 163, 232, 234, 247, 249, 251, 277, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 296, 308
Tılabar, Nazlı, 49, 52
Tilly, Charles, 77
Timur, Taner, 46
Timurtaş, Faruk K., 128
Tiritoğlu, Alâaddin, 28
Togan, Zeki Velidi, 35, 113, 137, 172, 174, 175, 178, 217, 231, 290, 293, 296
Toker, Metin, 33, 49, 61
Tola, Tahsin, 227
Topaloğlu, Ahmet, 231
Topçu, Nurettin, 4,7, 16, 102, 107, 130, 135, 140, 141, 153, 154, 219, 223, 224, 251, 270
Toplu, Abdulhadi, 130
Topuz, Hıfzı, 27, 28
Tornacı Süleyman, 68
Tosunlar, Yıldırım, 98
Tör, Vedat Nedim, 60, 248
Truman, 19
Tugay, E. F., 119
Tuna, Turan, 253
Tunalı, Ferit Nihat, 63
Tunaya, Tarık Zafer, 163, 164, 281, 287
Tuncay, Hasan, 84
Tunç, Mustafa Şekip, 133, 147
Tunçay, Mete, 248
Tunçay, Ömer Lütü, 253
Tunçkanat, Haydar, 104
Tural, Cemal, 72
Turan, İbrahim, 60, 63
Turan, Osman, 71, 104, 120, 197, 198, 251, 296
Turgut, Mehmet, 71
Turhan, Mümtaz, 107
Tüccar Kürt Örfi, 67
Tümtürk, İsmet, 136, 137, 146, 219, 290, 296
Türk, Z., 194
Türkdoğan, Orhan, 12
Türkeş, Alparslan, 95, 102, 107, 151, 157, 229, 237, 238, 296, 303
Türkkan, Reha Oğuz, 3, 110, 113, 135, 192, 292, 293, 296, 111
Türkler, Kemal, 81
Türksal, Melahat, 252
Tütün işçisi Remzi, 67
Tüzmen, Ziya, 67
Tüzün, Yaşar, 228
U
Ulunay, Refi Cevat, 146
Ural, Faruk, 253
Uran, Hilmi, 23
Uran, Necdet, 237
Uraz, Selçuk, 63
Uraz, Ulvi, 63, 253
Ü
Ülken, Hilmi Ziya, 145, 147, 193
Ülker, Reşit, 231
Ülman, Haluk, 45
Üren, Nurettin, 40
Üreyen, Memduh, 90
Ürgüplü, Suat Hayri, 233
Üzmez, Hüseyin, 226
V
Vala Nureddin, 53, 83
W
Wilson, Edwin, 18
Wright, Richard, 149, 197, 247
Y
Yalçın, Aydın, 76, 126, 308
Yalçın, Hüseyin Cahit, 25, 66, 101
Yalçın, Kemal, 86
Yalman, Ahmet Emin, 27, 31, 67, 69, 121, 165, 166, 168, 204, 226, 229, 270, 301, 322
Yanardağ, Aslan, 68
Yaşınkaya, Halil, 63
Yavrucuk, Sami, 225
Yeğengil, Rasih, 295
Yıldız, Ahmet, 93, 232
Yıldız, Selim, 275
Yınal, Fazıl, 36,
Yınanç, Mükrimin Halil, 133, 291, 296
Yınanç, Mükrimin Halil, 291
Yırcalı, Sıtkı, 141
Yorulmaz, Haydar Rıfat, 2, 258,
Yurdakul, Mehmet Emin, 28, 229, 283
Yurderi, Bahaddin, 228
Yücel, Hasan Ali, 37, 38, 129, 244, 295, 297
Z

Zaim, Sabahattin, 86,
Zeki Kandemiroğlu, 228
Ziya Gökarp, 16, 82, 115, 116, 130,
131, 156, 158, 172, 192, 217, 223, 241
Ziya Özkaynak, 228
Zorlu, Fatin Rüştü, 27, 42, 69
Zorlutuna, Halide Nusret, 250

